Clasicii Literaturii Universale
Coperta colecţiei: *Vasile Socoliuc*
Ernst Theodor Amadeus
Hoffmann
PĂRERILE DESPRE VIAŢĂ ALE MOTANULUI MURR ŞI ALTE POVESTIRI
Ediţia a II-a
Tra ducere de Vaieria Sadoveaiiu şi Al. Philippide
Editura Univers Bucureşti – **1985**

Note sărite

1 Se referă la W. Shakespeare, *Hamlel*, actul I, scena 5.

1 Scriitor foarte renumit (franc.).

1 Citat din vodevilul *Insula fantomelor* de compozitorul *Wil-* Adm *Gotter* (1746-1797).

1 Casius Mucius, erou legendar roman, şi-a lăsat mina dreaptă să ardă deasupra focului unui altar, de unde a primit porecla de Scaevola, adică stângaci.

* Adică avind feţele schimonosite de durere; aluzie la cunoscutul grup plastic reezentind lupta tragici a personajului mitologic Laocoon şi a celor doi fii ai săi, care ar fi fost sugrumaţi de doi şerpi.

8 Shakespearej *Hamlet*, actul III, scena 2; cuvintele sunt rostite lasă de Polonius' nu de rege.

i Mă voi tingui în tăcere de soarta mea amară (ital.).

1 *Te salut stea a mării* (lat.). Compoziţie de E.T.A. Hoffmann (1808).

* Scumpul meu prii-lcn (franc.).

1 Spiritul casei, familiei (lat.).

2 Ce sâ fac, ce sâ spun (ital.).

1 Aici zace! (iat.)

1 Vestit cuplu de prieteni din Siracuza, amintit şi în poeziaOsi<*ttecul* (le Sclliller. '

1 Se referă, probabil; la Cagliostro.

* însărcinat eu afaceri (franc.'.

1 Funcţie la curiile princiare, cămfiraş.

3 Simt, and (ital.).

4Chin, frământare (ital.)..

4Corect. *Abbi pieli*, *o cielo* - Aibi îndurare, o, cerule! (Ital.). ‘Pedeapsa cu moartea (ital).

2 *August Wilkelm von Schlegel* (1767-1845) a transpus în limba germană 17 drame ale lui Shakespeare, într-o traducere Ce a răm is neegalată până azi; prima ediţie a apărut In 10 volume la Bpriin intre 1707 şi 1810. ’,a Berlm>

1Vă salut, domnule... (franc.).

1 Scamatorie frecvent reprezentată îrcepând de la sfârşitul secolului al XVIII-lea. E.T.A. Hoffmann opune în legătură cu *somnambu1 Albert Liidiviş̧ Friedrich Meister* (*m. 1788*), *autor al tratatului* Despre *orgile hidraulice in antichitate*.

2 Aluzie la primul capitol al romanului *Diavolul şchiop* (1707) de scriitorul francez *Alain-Rene Lesage* (1668-1747). Eroul eliberează diavolul închis într-o sticlă.

1 Ţipar electric (lat.).

1 *Franz Anton Mesmer* (1734-1815) a reîntemeiat învăţătura dpspri' m.igm'lisiiiul animal.

21 - părerile despre viaţa ale motanului Murr

2 Se referă la romanul Cavalerul r&tăcind In labirintul dragostei *sau* Povestea călătoriei ţi amorurilor unui nobil german, domnul v. St. care, după numeroase excese amoroase, a aflat pină la urmă cum pedcpseţte cerul la bălrtneţe păcatele tinerei ii *ele scriitorul german* Johann Gotlfried Schnabel (*1692 - aprox. 1750*).

1 IVrsoniij din opera *Flautul fermecat* de W.A. Mozart.

s Salvate (franc.).

3 O, preasfinţii (lat.). Titlul unui cor « *capella* compus de E.T.A. Hoffmann in 1 SOS.

* Ulestematule (ital.).

tillul Cintec de cintal hi masă.

* *Uite ce bine*... (lai.). Vechi cânlec studenţesc.

1 Scumpule (lat).

2 De ce, cum, când. unde ilat.l
4 Ceva de băut! (Lat.)
5 La spinznrâtoare cu el! (Lat.)
‘âmpotriva uneltirilor duşmanilor (lat.).
1 La trapeză, cei ce fac parte din trapeză (lat.)
1 Scos din luplA (franc.).
2 Lichid anliseplic, de fapt medicament împotriva rănilor provocate de armele de Toc, inventat de *Joliann Anton Theden* (17li- 17‘J7).
1 Binecuvtntat fie acela care vine tn numele Domnului (lat.).
1 Doamne, miluieşte (clină).
* Dlruieşte-ne pare (lai.).
1 Dans marinăresc, englezesc din Walts.
* Vechi dans popular german.
1 *Otto Heinrich von Gemmingen* (1755-1836), autorul dramei lipsite de valoare *Tatăl de familie german*, imitată după piesa lui Diderot *Tatăl de familie*. E.T.A. Heffmann a văzut-o, probabil, în 1S07, la Berlin.
- Spirit (franc.).
* Nătlng (franc.).
29 „ Părerile despre viaţă ale motanului Murr
1 Xemernicule! (franc.)
* Slăbiciunile noastre (franc.).
1 (j‘Va asemănător (lai.).
1 *J'tcques Fatalifiul*. roman iU- IV-nis [lidrrol.
2 Textual: Călugărul închis in mănăstire nu face cât două ouă; dar afară face şi cât treimi (!at.).
1 Se referă la Joseph Haydn.
1 E.T.A. Hoffmann.
1 Celui avertizat ti e de-ajvms (lat.).
1 Lumea tn imagini (lat.). Referire la lucrarea pedagogului ceh *J-A. Comenius* (*Komensky*) (1592-1670), care, prin cartea lui intitulată *Orbis pictus*, caută s& înveţe prin imagini In loc de cuvinte.

* *Se referă la gravura lui Hogarth* Credulitate, superstiţie şi fanatism.

1 Primul amorez (ital.).

1 Punct de onoare (franc.).

* Se referă la *Fr. S. Jahn* (1778-1852), „părintele gimnasticii1* şi la adepţii săi.

NOTA asupra ediţiei

Traducerile din volumul de faţă au fost făcute după ediţia E.T.A. Hoffmann - *Poetische Werke in secha Bănden*, apăru IA la Aufbau-Verlag, Berlin, 1958.

Cu excepţia povestirii *Piticuf - tis fi Cinabru*, tradusă de Al. Philippide, toate celelalte texte au fost transpuse In româneşte de Yaleria Sadoveanu.

MEŞTERUL MARTIN BUTNARUL ŞI CALFELE LUI

(1817 -1818)

FĂRĂ ÎNDOIALĂ, cititorule, că şi inima ta e copleşită de o melancolie plină de aduceri aminte, când treci prin acele locuri unde monumentele neasemuit de frumoase ale artei vechi germane stau mărturie vădită a strălucirii, a rivnei pioase şi a simţirii curate din vremuri de mult apuse. E ca şi cum ai pătrunde Intr-o casă părăsită. Pe masă se mai află deschisă cartea cucernică din care citea părintele familiei; încă mai e întinsă pe gherchef ţesătura grea şi viu colorată la care lucia stâpâna casei; felurite obiecte preţioase, rod al sirguinţei omeneşti, primite in dar la zile mari, stau aşezate cu grijă în dulapuri curate. Parcă te aştepţi ca vreunul de-ai casei să intre şi să-ţi ureze din toată inima bun sosit. In

zadar insă ii vei aştepta pe cei pe care roata veşnic mişcătoare a timpului i-a luat cu sine; in schimb eşti prada dulcelui vis pe care vechii meşteri ţi-l insuflă, vorbindu-ţi atât de cuvios şi cu atlta vigoarc* incit te simţi cutremurat din creştet până-n tălpi. Abia acum pricepi tllcul adine al acelor opere, căci te cufunzi In epoca lor şi Înţelegi evul, care a zămislit atât pe meşter, cit şi lucrarea lui. Dar vail Nu-i aşa că tocmai In clipa In care ai crezut c& o poţi cuprinde cu braţele tale, vedenia minunată, Bperiată de forfota zilei, zboară pe norii Btrăvezii ai zorilor, iar tu, cu ochii Înecaţi de lacrimi fierbinţi, rămâi cu privirea aţintită asupra acelei străluciri ce păleşte tot mai mult?... Aşa se face c& la atingerea aspră a vieţii care năvăleşte valuri-valuri In jurul tău te trezeşti şi tu, deodată, din visu-ţi frumos şi tot ce-ţi mai rămâne e un dor adine ce-ţi umple pieptul de dulci înfiorări.

Iată, iubite cititor, ce sentimente il Btăplneau de fiecare dată când trecea prin multvestita cetate a Niirnbergului, pe acela care scrie aceste pagini pentru tine. Poposind In faţa minunatei fintini din piaţă, ori la monumentul funerar din biserica Sfântul Sebald, sau la capela Sfintului Laurenţiu, ori sus in burg, in faţa primăriei, contemplind capodoperele pline de profunzime ale lui Albrecht Diirer, el se dăruia in întregime dulcilor visări care-l transportau în mijlocul splendorii vechii cetăţi crăieşti. îi veneau atunci in minte stihurile nemeşteşugite ale pater-ului Roscnbluth.

O. *Niirenberg*! *O*, *falnică cetate*!
Săgeata faimei tale-n ţintă bate.
Din arcu-nţelepciunii a pornit
Şi adevăru-n tine-a zămislit!

Icoane ale harnicei vieţi burgheze din acele vremi, când arta şi meşteşugul îşi dădeau mâna intr-o activitate plină de avânt, îi răsăreau clar înainte, sădindu-i în suflet o bucurie şi o vioiciune fără seamăn. îngăduie aşadar, iubite cititor, să-ţi înfăţişez una dintre aceste icoane. Poate că o vei privi cu plăcere, ba chiar cu un surâs de voie bună; poate că şi tu

însuţi te vei simţi ca la tine acasă în căminul meşterului Martin, printre buţile şi doagele sale.

Aşadar, înfăptuiască-se cu adevărat lucrul pe care scriitorul acestor pagini îl doreşte din adincul sufletului.

Cum a fost ales meşterul Martin staroste al breslei şl cuvintele lui de mulţumire în ziua de 1 mai a anului 1580, preacinstita breaslă a dogarilor, sau. cum li se mai zice, a butnarilor, din slobodul oraş crăiesc Niirnberg, a ţinut adunarea sa sărbătorească, potrivit vechilor datini şi obiceiuri. Nu cu mult timp in urmă fusese dus la locul de veci unul dintre mai-marii breslei şi în locul lui trebuia ales altul. Alegerea căzu asupra meşterului Martin. Intr-adevăr, nu se afla aproape nimeni altul care să se priceapă ca el la făcutul huţilor trainice şi frumos lucrate, nimeni altul care să cunoască aşa de bine rosturile aşezării vinului în hrube; de aceea şi număra el printre muşteriii săi pe domnii cei mai de vază şi ducea un trai Îmbelşugat, ba chiar putem spune că trăia în bogăţie. Drept care, iată cuvintele rostite de către preacinstitul pirgar al breslei, Jakobus Paumgartner, la alegerea meşterului Martin:

- Tare bine aţi făcut, dragi prieteni, aleglndu-l ca staroste al vostru pe meşterul Martin, căci dregătoria aceasta n-ar fi putut Încăpea pe miini mai bune. Meşterul Martin se bucură de cinstirea tuturor acelora care-l cunosc, mulţămită deosebitei lui priceperi şi vechiului meşteşug de a păstra şi îngriji nobila băutură a vinului. Hărnicia lui neobosită şi viaţa cumpătată pe care o duce, cu toată averea pe care a agonisit-o, să vă fie tuturor pildă vrednică de urmat. Aşadar, iubite meştere Martin, te salutăm din toată inima ca vrednic staroste al breslei noastre 1

Rostind aceste cuvinte, Paumgartner se ridică In picioaro şi păşi Înainte cu braţele larg deschise, aşteptlnd ca meşterul Martin să se apropie. Intr-adevăr, Martin îşi propti amlndouâ mlinile In braţele jeţului în care şedea şi-şi ridică, tacticos şi greoi, trupul lui cel bine hrănit. Făcu ctţiva paşi In

tntâmpinarea frăţeştii îmbrăţişări a lui Paumgartner, la. care insă aproape că nu răspunse.

- Meştere Martin, vorbi Paumgartner puţin Încurcat de asemenea răceală, nu cumva Iţi pare rău că be-am ales starostele nostru?

Meşterul Martin, după obiceiul lui, îşi dădu capul pe spate şi, jucându-şi degetele mimilor pe pântecu-i burduhănos, îşi împinse buza de jos Înainte şi-şi roti ochii holbaţi asupra întregii adunări. După care se întoarse către Paumgartner, grăind astfel:

- Cum ar putea dnmnia-ta crede că-mi pare rău să primesc ceea ce mi se cuvine? Cine dispreţuieşte oare răsplata osirdiei sale, cine alungă din prag pe acel rău platnic care vine in sfirşit să aducă banii luaţi cu Împrumut de multă vreme? Ei, oameni buni - (acum Martin se adresa către meşterii care stăteau în jurul lui) - ei, oameni buni, v-aţi dat In sfirşit seama că *eu*, *anume eu* şi nimeni altul trebuie să fiu starostele cinstitei noastre bresle? Căci, ce anume cereţi de la un staroste? Poate cereţi să fie cel mai iscusit in meşteşugul său? Duceţi-vă de vedeţi butoiul meu de două sute de vedre, făcut fără foc, această adevărată capodoperă 'şi pe urmă să-mi spuneţi dacă vreunul dintre voi se poate lăuda că a săvirşit şi el ceva asemănător în privinţa trăiniciei şi frumuseţii lucrului. Vreţi ca starostele vostru să aibă bani şi avere? Veniţi în casa mea şi voi deschifle sipetele şi scrinurile mele, ca să vă încintaţi privirile la sclipirea aurului şi a argintului. Iar dacă spuneţi că un staroste trebuie să se bucure de cinstirea celor mari, ctt şi de a celor mici, atunci vă poftesc să-i Întrebaţi pe preacinstiţii dregători ai sfatului nostru; lntrebaţi-i pe prinţii şi domnii din toate Împrejurimile bunului nostru oraş Niirnberg întrebaţi-l pe preasfinţia-sa episcopul de Bamberg, lntrebaţi-i pe toţi ce părere au despre meşterul Martin. Vă Încredinţez c& nu veţi auzi nimic rău despre mine.

Meşterul Martin se bătu cu palma peste pintecul lui respectabil, cu vădită mulţumire, surise cu ochii pe jumătate închişi şi, cum toţi cei de faţă tăceau şi numai ici-colo clte o tuse vădea oarecare Îndoială, vorbi mai departe:

- Bag Insă de samă că mi se cere să rosteso şi cuvinte de mare mulţumire pentru că, în sfirşit, Domnul v-a luminat minţile ctnd aţi ffiout alegerea. Prea binel Ori de clte ori mi se dă răsplata muncii mele, ori de clte ori datornicul Îşi plăteşte datoria, se înţelege că scriu In josul ţidulei: pAm primit cu mulţumiri, eu, Tobias Martin, butnari" Primiţi aşadar mulţumiri din toată inima pentru că, alegându-mă starostele vostru, v-aţi plătit o datorie veohe. De altfel, vă făgăduiesc ci voi Îndeplini Îndatoririle dregătoriei mele cu toată credinţa şi cu toată oslrdia. Şi, pe ctt Îmi va sta in puteri, nu voi pregeta să ajut breasla, să vi ajut şi pe fiecare dintre voi, la nevoie, cu sfatul ori cu fapta. Doresc din toată inima Bă păstrez vestita noastră breaslă la Înălţimea şi In cinstirea de caro se bucură astăzi. Yi pofteso - pe domnia-ta, cinstite pirgar, şi pe voi toţi, dragi prieteni şi meşteri - si veniţi duminica viitoare la un ospăţ prietenesc. Şi atunci, cu sufletele Înveselite, la un pahar de vin de Hochheim, de Johannisberg sau de oricare alt vin nobil veţi pofti a bea din pivniţa mea Îndestulată, să chibzuim ce lucruri de folos am putea face spre binele nostru al tuturorl încă o dată vă poftesc din toată inima.

Feţele venerabililor meşteri, care se întunecaseră vădit la cuvintarea trufaşă a lui Martin, se luminară acum şi, după tăoerea aceea posaca, urmă o sporovăială veselă, din care sa puteau desprinde multe cuvinte de laudă privind Înaltele merite ale meşterului Martin şi ale neasemuitei Bale pivniţe. Făgăduiră cu toţii că vor veni duminica viitoare şi dădură mina cu noul staroste, care le-o scutură din ţoală inima; ba chiar pe cite unul din meşteri, Martin îl strtnse uşurel către sine, chip îmbrăţişându-l. Astfel se despărţiră plini de voie buna.

Ce s-a petrecut dupi aceea tn casa meşterului Martin

Pentru a ajunge acasă, pârgarul Jakobus Paumgartner trebuia să treacă prin dreptul casei meşterului Martin. Cinci se aflară amindoi In faţa porţii şi Paumgartner vroi să-şi urmeze calea înainte, meşterul Martin îşi scoase tichia din cap şi, cu o plecăciune respectuoasă şi cit putea el de adincâ, li adresă următoarele cuvinte:

- Ce bine mi-ar părea, iubite şi cinstite domn, dacă aţi binevoi să intraţi citeva clipe in umila mea căsuţă şi să-mi îngăduiţi a afla desfătare şi învăţătură în cuvintele înţelepte ale domniei-voastre.

- Iubite meştere Martin, îi răspunse Paumgartner zimbind, mă opresc bucuros la domnia-ta, dar de ce spui că ai o casă umilă? Ştiu prea bine că in privinţa podoabelor şi vaselor de preţ nu te poate întrece nimeni dintre cei mai avuţi locuitori ai oraşului. Doar de curând ai isprăvit frumoasa zidire care face fala vestitului nostru oraş şi despre a cărei întocmire lăuntrică nici nu mai e nevoie să pomenesc, căci nu s-ar ruşina de ea niciun nobil.

Bătrinul Pauir.gartner avea dreptate, fiindcă de Îndată ce deschideai uşa lustruită şi impodobită cu ferecături grele de alamă, păşeai intr-o tindă incăp&toare, cu pardoseală Îngrijită, cu picturi frumoase pe pereţi, cu scrinuri şi scaune sculptate, arâtând aproape ca o sală de festivităţi. De aceea fiecare asculta bucuros de invitaţia care, potrivit unui vechi obicei, glăsuia în versuri, pe o tăbliţă agăţată chiar lingă uşă:

Cine vrea să urce aici scările,
Să aibă curate încălţările.
De nu, *să şi le scoată frumuşel*,
Ca nimeni să nu se plingă de el.
Un-om simţit, *fără să i se spună*,
Cunoaşte singur purtarea cm *bună*.

Ziua fusese călduroasă şi acum, Ia căderea serii, era zăpuşeala in odăi. De aceea meşterul Martin il jml'li pe nobilul său oaspe în spaţioasa şi răcoroasa bucătărie de paradă. Astfel se numea pe vremea aceea încăperea din

casele burghezilor înstăriţi care era Întocmită, într-adevăr, ca o bucătărie, dar nu spre a fi folosită in acest scop, ci era doar împodobită cu felurite ustensile casnice de preţ. Îndată ce intră, meşterul Martin strigă cu glas puternic:

- Roza, Roza!

Uşa se deschise pe dată şi Roza, singura fiică a meşterului Martin, intră in încăpere.

Te poftesc, iubite cititor, ca în clipa aceasta să-ţi trezeşti în amintire capodoperele marelui nostru Albrecht Dtirer. Aş dori să revezi vii siluetele tinerelor fete, cu privirea lor mândră şi totodată dulce şi cuviincioasă. Gindeşte-te la statura lor delicată şi plină de nobleţe, la fruntea frumos boltită şi mai albă decât crinul, la bujorii din obraji, fragezi ca nişte petale de trandafir, la buzele de culoarea vişinei coapte şi a căror fierbinţeală o simţi parcă, la ochii plini de blindă melancolie, umbriţi de gene negre, precum raza lunii e umbrită de bolta întunecoasă a unui tufiş; gindeşte-te la părul mătăsos, împletit în cozi bogate şi potrivite cu măiestrie în jurul capului... gindeşte-te la frumuseţea cerească a acelor fecioare şi o vei vedea înaintea ta pe încântătoarea Roza. Cum ar fi putut povestitorul să-ţi descrie altfel pe această copilă divină? îngăduie-mi, totuşi, să pomenesc şi de un alt tinăr şi vrednic artist al cărui piept a fost şi el încălzit de raza strălucitoare a acelor vremuri frumoase. E vorba de pictorul german Cornelius[1], la Roma. „Nu 6Ânt nici domnişoară, nici frumoasă 1”2 Aşa cum e înfăţişată Margarete, rostind aceste cuvinte, în ilustraţiile lui Cornelius pentru nemuritorul *Faust* al lui Goethe, tot astfel cred că arăta şi Roza in clipele când se vedea silită să îndepărteze cu o feciorelnică sfială pe admiratorii prea întreprinzători.

---

1 Peter von Cornelius (1783 — 1867), picior german, care a făcut Intre 1810 şi 1811 douăsprezece ilustraşi pentru Faust de Goethe.

! Vezi replica Margaretei, în Goethe, Faust, scejia
Pe stradă.

Cu un gest de smerenie copilărească. Roza se aplecă in faţa lui Paumgartner şi, luându-i mina, i-o sărută. Obrajii palizi ai bătrinului domn se înroşiră deodată şi, asemenea soarelui la asfinţit care înainte de a scăpăta mai aruncă un snop de lumină, poleind cu aur tufişurile negre, în ochii oaspetelui bb aprinse o clipă flacăra tinereţii de mult trecute.

- Ehei, iubite meştere Martini exclamă el cu glas sonor. Domnia-ta eşti un om înstărit, un om bogat dar cel mai frumos odor pe care ţi l-a hărăzit Domnul este minunata dumitale fiică. Dacă noi, bătrânii din sfatul oraşului, simţim că ne creşte inima ci nu ne putem îndepărta privirile de la această dulce copilă, d-apoi cine le-ar putea lua în nume de rău celor tineri că rămân Încremeniţi locului pe stradă când o întilnesc, că la biserică în loc da a-l vedea pe Domnul nostru Intru spirit, n-o văd decât pe fata domniei-tale, că pe Allerwiese, sau in alte părţi unde are loc câte o serbare, se ţin scai de fiica domniei-tale, oftind, arunclndu-i priviri galeşe şi spunindu-i vorbe mieroase, spre marele necaz al tuturor celorlalte fete. Da, meştere Martin, poţi să-ţi alegi ginere printre tinerii noştri patricieni, sau de oriunde vei pofti.

Chipul meşterului Martin se Întunecă; ii porunci fiicei sale să aducă vin vechi şi nobil şi, după ce fata plecă, roşie până peste urechi şi cu privirea în pământ, ii vorbi astfel bătrânului Paumgartner:

- Da, iubite domn, este adevărat că fata mea e de o frumuseţe aleasă şi că în această privinţă cerul a fost darnic cu mine; dar mă mir că domnia-ta ai găsit de cuviinţă să pomeneşti acest lucru faţă de ea; iar cit despre un ginere dintre patricieni, nici nu poate fi vorba de aşa ceva.

- Lasă, meştere Martin, li răspunse Paumgartner rizând, doar ştii că nu poţi să taci când ai sufletul prea plin. Şi, crede-mă, văzând-o pe Roza, începe să-mi joace şi mie inima, aşa bătrtnă şi leneşă cum este şi nu se poate

Intimpla nimic rău dacă spun fără Înconjur ceea ce copila însăşi ştie prea bine.

Fata aduse vinul şi două pocale mari, iar Martin Împinse In mijlocul odăii masa cea grea, măiestrit sculptată. Dar nici n-apucară sa se aşeze bine la masă şi meşterul Martin nici nu sfârşise să umple paharele, că în faţa casei se auzi un tropot de cal. Părea că s-a oprit un călăreţ a cărui voce se şi auzi răsunind puternic în tindă. Roza coborî repede şi se întoarse cu vestea că a venit bătrinul iuncăr Heinrich von Spangenbcrg şi doreşte să stea de vorbă cu meşterul Martin.

- Ei, strigă Martin, se vede că seara asta e cu noroc căci mi-a sosit şi muşteriul meu cel mai vechi. Sigur că-mi aduce noi comenzi, sigur că m-apuc iar de lucru.

Şi cu aceste cuvinte, se grăbi să iasă in Intimpinarca oaspetelui său binevenit.

Cum şi-a înălţat meşterul Martin meseria mai presus do toate celelalte

Vinul de Ilochheim seânteia în frumoasele pocale şlefuite, dezlegând limbile şi inimile celor trei băutori. Cu toată virsta înaintată, bătrinul Spangenberg mai era incă plin de viaţă şi se pricepea să povestească cite o întâmplare hazlie din tinereţe, astfel incit pintecul meşterului Martin tresălta cu putere, iar stăpinul lui trebuia să-şi şteargă necontenit lacrimile prilejuite de un ris nestăpinit. Şi domnul Paumgartner lăsă la o parte, mai mult ca altă dată, gravitatea lui de staroste al pirgarilor, sorbind din plin paharul de licoare nobilă şi luind parte la discuţie. Când Insă Roza intră cu un coşuleţ curat sub braţ, din care scoase o faţă de masă şi şervete sclipitor de albe, ca omătul proaspăt căzut, când, cu seriozitate de gospodină, prinse a forfoti prin încăpere, aşezind tacâmurile şi punind pe masă felurite mincăruri bogate in mirodenii şi cu un zimbet dulce îi pofti să nu refuze ceea ce fusese pregătit în grabă, atunci vorbele şi risetele amuţiră. Atât Paumgartner cât şi Spangenberg nu-şi mai puteau desprinde privirile de la

Incintătoarea fată; plnă şi meşterul Martin, rezemat în tihnă de spătarul jilţului şi cu miinile adunate laolaltă, privea cu un zimbet de mare plăcere îndeletnicirile ei gospodăreşti. Când fata dădu să plece, bătrinul Spangenberg sări în sus, sprinten ca un tinerel, o apucă de umeri şi, cu ochii plini de lacrimi, o sărută de două sau de trei ori pe frunte, exclamind mereu:

- îngeraşule! Fetiţă dulce şi cumintel Apoi se întoarse la locul său, cuprins parcă de îngândurare.

Paumgartner închină in sănătatea Rozei.

- Da, Începu Spangenberg după ce copila ieşi, da, meştere Martin, cerul ţi-a dăruit cu această fată un odor pe care nici nu-l poţi preţui cit se cuvine. Ea îţi va aduce onoruri.şi mai înalte căci «ne, din orice stare ar fi, n-ar rivni să-ţi fie ginere?

- Ei, vezi, sări Paumgartner, vezi, meştere Martin, ca şi nobilul domn von Spangenberg gândeşte ca şi mine?

O şi văd pe draga noastră Roza mireasă de patrician, cu podoabă de perle scumpe în părul ei de aur.

- Dragii mei domni, grăi meşterul Martin din cale-afară de necăjit, cum puteţi vorbi într-una de un lucru la care deocamdată nici nu mă gindesc? Roza a împlinit abia optsprezece ani şi o copilă la o vârstă atât de fragedă nu trebuie să aibă in cap măritişul. Cum se vor potrivi treburile mai tirziu - asta este cu totul în voia Domnului - dar un lucru e sigur, şi anume că de mina fetei mele nu se va atinge vreun patrician sau altcineva, ci numai acel meşter de poloboace pe care eu 11 voi socoti cel mai vrednic şi cel mai iscusit în meseria lui. Şi asta, bineînţeles, dacă fata mea îl va vroi, căci nu o voi sili să facă nimic pe lume împotriva voinţei ei şi cu atât mai puţin o căsătorie care nu-i e pe plac.

Spangenberg şi Paumgartner se uitară unul la altul, miraţi peste măsură de ciudatele cuvinte ale meşterului. Tuşind ca să-şi dreagă vocea, Spangenberg întrebă:

- Prin urmare niciun tânăr care nu-i din breasla iumitale nu-ţi poate peţi fata?

- S-o ferească Dumnezeu de aşa ceva! răspunse Martin.

- Dar dacă un meşter tânăr şi harnic, dintr-o breaslă nobilă, bunăoară un aurar sau chiar un artist vrednic o peţeşte pe Roza şi-i place şi ei mai mult decât oricare altul, atunci ce-ai să laci?

Meşterul Martin ii întoarse cuvintul, dându-şi capul pe spate:

- Atunci îi voi spune: Arată-mi, dragă tinere, un butoi de două sute de vedre pe care l-ai legat, ca dovadă a măiestriei talel Şi dacă nu va fi in stare de acest lucru, atunci fără nicio supărare ii voi deschide uşa şi-l voi pofti cu toată buna-cuviinţă, să Încerce în altă parte.

- Şi dacă, urmă Spangenberg, acest tânăr iţi va răspunde: nu pot să arăt domniei-tale o asemenea lucrare, dar vino, te rog, cu mine, în piaţa oraşului, sa vezi o clădire impunătoare care-şi înalţă spre cer turnurile zvelte - *aceea* e dovada măiestriei mele.

Meşterul Martin întrerupse nerăbdător vorbele lui Spangenberg:

- Ah, iubite domn, zadarnic te osteneşti să-mi schimbi părerea. Ginerele meu trebuie să fie din breasla *mea*, căci meseria pe care o am e cea mai frumoasă din cite pot să fie pe lume. Nu cumva tţi închipui, domnia-ta, că ajunge să tragi cercurile peste doage ca polobocul să ţină? Ş-apoi nu-i minunat şi frumos că în meseria noastră se mai cere şi priceperea de a îngriji şi diclusi darul ceresc, nobila licoare

- vinul - ca să-i meargă bine şi să străbată în vinele noastre cu puterea şi dulceaţa unui adevărat şi înflăcărat spirit? Dar ce să mai spun de alcătuirea în sine a butoaielor? Mai întii, ca lucrarea noastră să izbutească nu trebuie oare să cumpănim şi să măsurăm toate cu cea mai mare grijă? Trebuie să fim meşteri în socoteli şi măsurători, căci altfel cum am putea să prevedem proporţiile şi volumul vaselor? Nici nu ştii, iubite domn, cum îmi râde inima când

aduc un poloboc mare la masa de legat după ce cercurile au fost chibzuit lucrate cu dalta şi priboiul, şi când încep calfele să dea cu ciocanul în baschii - poc, poc... poc, poc! Ehei, ce muzică veselă! Apoi lucrarea este gata, fără nici nn cusur, şi crede-mă că pot să mă uit în jur cu mândrie, când iau în mână plaivazul ca să-mi pun pe fundul butoiului numele meu, cunoscut şi cinstit de toţi cei ce fac vin. Ai pomenit de meşteri constructori, iubite domn. Fără îndoială, o casă frumoasă este o lucrare minunată, dar dacă aş îi meşter constructor şi mi s-ar întâmpla să trec pe lângă clădirea înălţată de mine, iar de sus, din foişor, m-ar privi vreun om de nimic, vreun netot care a cumpărat casa, mi-ar arde obrazul de ruşine şi, de ciudă şi minie, mi-ar veni să dărâm ce-am zidit. Aşa ceva însă nu mi se poate întâmpla cu clădirile mele. în ele sălăşluieşte spiritul cel mai curat de pe lume - nobilul vin. Binecuvântată fie de Domnul meseria mea!

- Ai rostit o cuvântare de laudă frumoasă şi plină de foc, spuse Spangenberg; iţi face cinste faptul că dai o preţuire atât de înaltă meseriei dumitale, dar nu te supăra şi îngăduie-mi să urmez cu întrebările. Ce se va întâmpla dacă vine într-adevăr un patrician să-ţi peţească fata? Cind eşti cu adevărat pus în faţa unui fapt, lucrurile se petrec cu totul altfel decit cum ţi le-ai închipuit.

- Ah! exclamă meşterul Martin cu aprindere, ah, ce alta aş putea face decit să-i răspund cu o plecăciune cuviincioasă: „Iubite domn, dacă aţi fi un butnar iscusit... dar aşa...”

- Mai ascultă ceva, li tăie vorba Spangenberg. Ce-ai zice dacă într-o bună zi un iuncăr falnic, călare pe un armăsar de rasă şi urmat de un alai strălucit de cavaleri îmbrăcaţi în straie bogate, s-ar opri in faţa casei dumitale şi ţi-ar cere-o pe Roza de nevastă?

- Ehehei! exclamă meşterul Martin şi mai aprins; ehehei, să vezi domnia-ta ce m-aş grăbi să trag toate zăvoarele la uşi, să vezi cum i-aş Btriga în gura mare: „Vezi-ţi de drum, vezi-ţi de drum, preatemute domn iuncăr 1 Roze ca a mea

nu înfloresc pentru domnia-ta. Ţi-aş putea da pivniţa mea cu vinuri, ţi-aş putea da grămezile mele de aur, ia-o şi pe slujnicuţă pe deasupra - dar mai bine vezi-ţi de drum!

Bătrinul Spangenberg, stacojiu la faţă, se ridică din jilţ, îşi sprijini pumnii în masă şi, cu privirea plecată, vorbi iarăşi după o clipă de tăcere:

- Acum, meştere Martin, Iţi pun ultima întrebare: dacă iuncărul care s-ar opri in faţa casei dumitale ar fi chiar fiul meu, dacă aş fi şi eu cu dinsul - şi atunci ţi-ai zăvori uşa? Şi atunci ai crede că am venit de dragul pivniţei cu vinuri şi a grămezilor dumitale de aur?

- N-aş crede câtuşi de puţin aşa ceva, răspunse meşterul Martin, câtuşi de puţin, iubite şi stimate domn. V-aş deschide cu toată dragostea uşa şi v-aş pofti să vă folosiţi de toată casa mea; dar în ceea ce priveşte pe Roza, iată ce v-aş spune: „Dacă ar fi vrut cerul ca bravul domn iuncăr al domniei-tale să fie un butnar vrednic şi iscusit, în lumea întreagă nu B-ar afla ginere mai pe placul meu, dar aşa?l”... Ah, iubite domn, de ce mă necăjeşti şi mă chinuieşti cu asemenea întrebări ciudate? Iaca, sfatul nostru vesel s-a curmat şi pocalele pline tinjesc. Să nu mai vorbim de ginere şi de nunta Rozei şi îngăduie-mi să beau în sănătatea fiului domniei-tale, care, după cite am aflat, e un iuncăr de toată mindreţea.

Meşterul Martin închină paharul, iar Paumgartner îi urir^ă pilda, exclamând:

- Să ptânem capăt cuvintelor in doi peri şi să-ţi trăiască feciorul 1

Spangenberg ciocni cu ei, apoi zise cu un zâmbet silit:

- Se Înţelege că am vorbit în glumă, căci numai o patimă nesocotită l-ar putea îndemna pe fiul meu b-o peţească pe fata dumitale, neţinând seamă nici de rang, nici de obârşie, când el işi poate alege o soţie din familiile cele mai de neam. Totuşi ai fi putut Bă-mi răspunzi mai prietenos.

- Vai, iubite domn, nici în glumă nu pot vorbi altfel decit aş vorbi, dacă lucrul acela de mirare, născocit de domnia-ta, t-

ar Întâmpla cu adevărat. Nu te supăra că sint mindru, căci Însăşi domnia-ta poţi mărturisi că nu se află pe acesta meleaguri meşter butnar mai iscusit decit mine, că mi pricep la vinuri, că respect cu toată străşnicia Înţeleaptă ordonanţă cu privire la vinuri, dată de împăratul Maximilian, care odihneşte astăzi Intru Domnul, că mă feeresc, ca bun creştin ce mă aflu, de orice fărădelege, că nu-mi afum polobocul cel de două sute de vedre decit cu un singur *lot* de pucioasă, de cea mai curată, cit trebuie pentru întreţinere; de toate acestea, iubiţii mei domni, vă veţi încredinţa cu prisosinţă, gustind vinul meu.

După ce 66 aşează iarăşi la loc, Spangenberg se sili să pară vesel, iar Paumgartner aduse vorba despre altele. Dar după cum un maestru Ee străduieşte zadarnic să mai scoată acorduri melodioase dintr-un instrument ale cărui strune au fost odată dezacordate, tot astfel vorba intre cei trei nu se mai putea Închega. Spangenberg işi chemă slugile şi părăsi posac casa în care intrase atit de plin de voie bună.

Prorocirea bâtrânei bunic*

Meşterul Martin, pe care plecarea supărată a vechiului şi bunului său muşteriu îl cam pusese pe gânduri, se întoarse către Paumgartner care tocmai işi golise paharul şi se pregătea să-şi ia rămas bun:

- Nu pricep ce urmărea bătrinul cu cuvintele sale şi de ce, pină la urmă, s-a şi supărat.

- Iubite meştere Martin, începu Paumgartner, eşti un om vrednic şi cu frica lui Dumnezeu şi fiecare are dreptul să preţuiască ceea ce săvârşeşte cu vrednicia lui şi ceea ce i-a adus bogăţia şi cinstirea celorlalţi. Nu este îngăduit insă ca toate acestea să-l împingă spre trufie, căci trufia este potrivnica învăţăturii creştine. Chiar şi la Întrunirea de azi a breslei nu ai avut dreptate, punându-te mai presus ie toţi ceilalţi meşteri. Nu zic ba, s-ar putea să fii in meseria dumitale mai priceput decit alţii, dar dacă chiar dumneata le scoţi ochii cu asta, n-ai să le stirneşti decit supărarea şi ciuda. Şi acum, poftim! la ce ai ajuns In seara asta! Doar nu

poţi să fii atâta de orbit, incit să bănuieşti in cuvintele lui Spangenberg altceva decit o glumă pentru a te pune la Încercare şi a vedea cit de departe poţi merge cu trufia dumitale Încăpăţânată. Cinstitul demn trebuie să se fi simţit tare jignit că dumneata n-ai vrut să vezi decit lăcomie la nobilii peţitori ai Rozei. Şi incă toate ar fi fost bune dacă le arătai mai înţelegător atunci când Spangenberg a adus vorba chiar de fiul lui. De ce nu i-ai spus: „Da, iubite şi stimate domn, dacă ai veni domnia-ta însuţi cu feciorul domnieitale să-mi peţeşti fata, n-aş fi de loc pregătit pentru asemenea cinste înaltă şi hotăririle mele cele mai straşnice s-ar zdruncina”... Da, de ai fi vorbit astfel, nu se putea întâmpla nimic alta decit că, uitând jignirile, bătrinul Spangenberg ar fi zimbit vesel şi şi-ar fi recăpătat toată voia bună.

- Ocărăşte-mă, vorbi meşterul Martin, ocărăşte-mă în toată legea, căci aşa mi se cuvine, dar crede-mă că auzindu-l cum rosteşte asemenea năzdrăvănii, parcă mi s-a pus o gheară în glt şi n-am putut răspunde alta, decit ceea ce i-am răspuns.

- Şi apoi, urmă Paumgartner. mai este şi gândul acela smintit de a nu-ţi mărita fata decit după un butnar. Dumneata spui că soarta fetei dumitale e în voia cerului şi totuşi, în prostia dumitale păminteasc㠄 te împotriveşti până şi puterii divine, hotărând dinainte, cu încăpăţânare, să-ţi alegi ginere dintr-un cere mărginit de oameni. Asta ar putea să te nenorocească şi pe dumneata şi pe Roza. Renunţă, meştere Martin, renunţă la asemenea sminteală copilărească şi nevrednică de un bun creştin şi Îngăduie să se facă voia cerului, care va sădi in inima curată a fetei dumitale hotărlrea cea buni.

- Ah, cinstite domn. rosti meşterul Martin, uitând orice trufie; abia acum văd cit am greşit nespunându-ţi toate de la început. Domnia-ta socoţi că numai prea marea preţuire ce-o dau meseriei mele m-a dus la hotărirea neclintită de a nu o mărita pe Roza decit după un meşter butnar. Să ştii că

nu-i aşa şi că mai am alt temei, pe cât de straniu pe atât de tainic. Nu vreau să te las să pleci, ptnă nu afli despre ce e vorba, nu vreau să te culci In seara asta supărat pe mine. Te poftesc din toată inima să te aşezi şi să mai stai citeva clipe. Iată aici Încă o sticlă din vinul cel mai vechi pe care iuncărul l-a dispreţuit în supărarea lui. Fă-mi acest hatâr.

Paumgartner rămase uimit de stăruinţa şi felul deschis de a vorbi al meşterului Martin, lucruri care nu erau nicidecum în firea acestuia; se părea oă omul işi simţea inima apăsată de o povară de care era dornic să scape. îndată ce Paumgartner se aşează şi bău un pahar de vin, meşterul Martin incepu astfel:

- Domnia-ta ştii că buna mea nevastă a murit curând după venirea pe lume a Rozei, din cauza naşterii grele. Pe vremea aceea mai trăia încă bunica mea, dacă se poate spune că mai trăieşte despre un om care zace zi şi noapte nemişcat în pat, surd, orb şi abia în stare să scoată câte un cuvint. Roza a fost botezată şi doica şedea cu ea în odaia in care zăcea bunica mea. Eu eram nespus de mâhnit şi, totodată, când mă uitam la frumoasa copilă, simţeam un ciudat amestec de bucurie şi de tristeţe, şi atâta tulburare, incit nu mai eram in stare de nimic, ci stăteam mereu la căpătiiul bătrinei mele bunice, pe care o socoteam fericită, căci toate durerile păminteşti ii deveniseră străine.

Şi cura mă uitam într-o zi la chipul palid al bătrinei, am văzut-o deodată zimbind ciudat; ai fi zis că trăsăturile ei ofilite se netezeau, iar obrajii veştejiţi prindeau culoare. S-a ridicat în capul oaselor şi, minată parcă de o putere miraculoasă, şi-a intins braţele ţepene, lucru care pină atunci nu fusese în stare să-l facă. Am auzit-o desluşit chemând cu glas slab şi dulce: „Roza, draga mea Roza!” Doica i-a adus copilul pe care ea l-a luat in braţe şi a prins a-l legăna. Dar, închipuie-ţi, cinstite domn, mirarea, ba chiar spaima mea, auzind-o clntând cu glas limpede şi puternio un cinteo în felul imnurilor voseln, ale domnului Ilaiis

lioivluer, sl;V plnul hanului, „La spirit”, din Strassburg, care suna aşa:

Copilă dragă cu obrajii de floare,
Roza, *ascultă porunca cea marc*:
Să n-ai in inimă decit pe Dumnezeu,
De orice rău să fii ferită
Să nu nutreşti vreo dorinţă smintita,
Şi să nu-ţi baţi joc de nimeni niciodată.
El Iţi va aduce o căsuţă aurie Plină de miresme bogate, *îngeri albi vor cânta cu bucurie Cintecul dragostei adevărate*.
Căsuţa cea strălucitoare El ţi-o va pune la picioare.
Ai să-l îmbrăţişezi in prag Fără să-l întrebi pe tatăl tău Dacă mirele i-i drag. *în casă*, *căsuţă aduce Har*, *noroc şi comoară*.
Fii cu luare-aminte, *fecioară*,
La vorba cea adevărată,
Ca să trăieşti de Domnul binecuvlntată 1

După ce bunica şi-a isprăvit cintecul, a aşezat cu grijă fetiţa pe pat şi, punându-şi mina ofilită şi tremurândă pe fruntea ei, a bolborosit cuvinte neînţelese, dar faţa-i strălucitoare arăta că rosteşte rugăciuni. Apoi şi-a lăsat capul să cadă pe pernă şi In clipa când doica s-a depărtat cu copilul a suspinat adine. Murise.

- Intr-adevăr, zise Paumgartner după ce meşterul Martin tăcu - într-adevăr, e o poveste stranie: dar nu văd de loc ce legătură are cintecul profetic al străbunicii cu hotărirea dumitale Încăpăţânată de a nu o mărita pe Roza decit cu un meşter butnar.

- Dar e cit se poate de limpede, răspunse meşterul Martin, că, luminată de harul dumnezeiesc în ultimele clipe «te vieţii sale, bătrlna a prorocit ce trebuie să se intimple Rnzei ca să fie fericită. Mirele care, cu căsuţa lui, aduce in casă har, noroc şi comoară nu poate fi decit un meşter butnar iscusit, care a construit la mine lucrarea lui cea mai de seamă - căsuţa cea frumoasă şi curată. Ce altă căsuţă se

umple de miresme bogate, decit polobocul de vin? Iar atunci când vinul fierbe, el murmură şi susură - iată deci îngeraşii care vin şi pleacă, valuri-valuri, cântindu-şi cintecele lorvesele. Da, da! Bătrâna mea bunică nu s-a gindit la niciun alt mire, decit la un meşter butnar, şi aşa rămine.

- Iubite meştere Martin, dumneata Înţelegi cuvintele bătrinei in felul dumitale. *Eu* Insă nu le pot da acest înţeles şi rămin la convingerea că trebuie să laşi toate după cum va fi voia cerului şi dorinţa inimii tetei dumitale; socot că acesta este sensul prorocirii.

- Iar eu, il întrerupse nerăbdător Martin, eu rămin la părerea că ginere nu-mi poate fi nimeni altul decit un meşter butnar iscusit!

Paumgartner fu cât pe-aci să se minie din pricina încăpăţlnării lui Martin, dar se stăpâni şi se ridică din jeţ spunind:

- E tirziu, meştere Martin. Ne ajunge atita băutură şi atita vorbă, care nu par a ne mai fi de folos.

Când ieşiră în tindă dădură peste o femeie tânără cu cinci băieţi, dintre care cel mai mare nu putea să aibă mai mult de opt ani, iar cel mic poate nici şase luni. Femeia plângea în hohote. Roza îi intâmpină. exclamând:

- Doamne, Dumnezeule! Valentin a murit; iat-o pe soţia lui cu copiii.

- Cum? A murit Valentin?! strigă Martin zguduit. Vai, ce nenorocire, ce nenorocire! Gindeşte-te, cinstite domn, vorbi el către Paumgartner, că Valentin era calfa mea cea mai bună, omul cel mai vrednic şi credincios. Acum cttva timp s-a rănit foarte rău cu toporul, pe clnd întorcea unul din poloboacele cele mari. Rana s-a Înveninat, pricinuindu-i o fierbinţeala grezavă şi bietul om a murit in floarea vârstei.

Vorbind, meşterul Martin se apropie de sărmana femeie care, scăldată în lacrimi, se tânguia că de-acum înainte au să-i moară copiii de foame.

- Cum? şopti Martin, asta-i părerea pe care o ai despre mine? Bărbatul dumitale s-a rănit lucrând In atelierul meu şi acum crezi că am să te las pe drumuri? Nu; de azi înainte toţi veţi face parte din casa mea. Miine, sau când vnţi găsi de cuviinţă, îl vom înmormânta pe bietul dumitale bărbat, iar după aceea te vei muta cu copiii la ferma de lingă Frauentor, unde se află atelierul meu cel mare în aer liber, In care lucrez zilnic cu calfele mele. Acolo poţi să îngrijeşti de gospodărie, iar eu iţi voi creşte băieţii, ca şi când ar fi copiii mei. Şi să ştii că-l iau în casa mea şi pe bătrinul dumitale socru. Pe vremuri, cind avea braţul vinjos, a fost şi el o calfă vrednică. Şi dacă acum puterile nu-i mai îngăduie să lucreze cu maiul şi cu băţicul, ori la masa de tras doage, tot va fi în stare să mai mânuiască barda ori să-mi răzuiască doagele cu zgirciul. Intr-un cuvânt, va fi primit împreună cu dumneata în casa mea.

Dacă meşterul Martin n-ar fi sprijinit-o la timp, femeia, copleşită de durere şi emoţie, s-ar fi prăbuşit la picioarele lui. Copilaşii mai vârstnici i se agăţară de poala hainei, iar cei doi mai mici, pe care Roza ii ţinea in braţe, işi întindeau minuţele spre el, ca şi cum ar fi priceput tot.

Luindu-şi rămas bun, bătrinul Paumgartner spuse zimbind şi cu ochii înecaţi in lacrimi:

- Nu-i chip să fie cineva supărat pe dumneata, meştere Martin.

Cum s-au cuntscut doi tineri,

Friedrich şl Reinhold, de telul lor c&lte

Pe un tăpşan înverzit, la umbra unor copaci înalţi, stătea întins un flăcău arătos, pe nume Friedrich. Soarele.''Căpătase şi pale de lumină trandafirie luceau în adincul cerului. In depărtare se putea zări desluşit oraşul crăiesc Niirnberg, ce se întindea în vale, cu turnurile lui falnice profilate pe asfinţitul care le poleia vârfurile cu aur. Tinărul, sprijinit intr-un cot pe traista de drumeţ, arunca priviri pline de dor in vale. Rupse câteva flori care creşteau lingă el în iarbă şi le aruncă în văzduh, către asfinţit, apoi işi

coborî iarăşi privirea tristă, în timp ce lacrimi fierbinţi ii scinteiau sub pleoape. Intr-un tlrziu îşi ridică fruntea, întinse braţele ca şi cind ar fi vrut să cuprindă o făptură dragă si începu să cinte cu glas limpede şi plăcut:

O, drag oraşul meu.,
PrU'clişte-nsoritii.
Eu te-am purtat mereu în inima-mi trudită.
Din zarea purpurie Să cadă trandafiri,
Fiori de bucurie
Şi-a dragostei-m pliniri.
U, inimă, fii tare
Şi în durere şi-n dulce desfătare.
Tu, asfinţii scinteietor,
Fii credinciosu-mi vestitor, înlăcrimata mea solie
Către acea care mi-i dragă mie.
Şi dac-ar fi acum să mor,
Şi. florile te-ar întreba.
Tu, fără a pregeta,
Hăspunde-le: *S-a prăpădii de dor*.

După ce-şi isprăvi cintecul, Friedrich scoase din traista de drum un bulgăre de ceară pe care-l încălzi la sin şi prinse a modela din el, cu grijă mare şi cu meşteşug, un trandafir frumos cu multe petale delicate. Lucrând, îngâna încetişor, ca pentru sine, cite o strofă din cintecul de adineauri şi era atit de adinei in ginduri îneât nici nu observă că de o bucată de vreme in spate i se oprise un tânăr chipeş, care urmărea cu mult interes munca lui.

- Bravo, prietene, rosti în sfirşit tinărul, imi place lucrarea pe care-o plăsmuieşti.

Friedrich cătă speriat înapoi, dar văzind lumina prietenoasă din ochii negri ai străinului, i se păru că-i un vechi cunoscut; răspunse zâmbind:

- Vai, iubite domn! Cum poţi dumneata lua în seamă un joc copilăresc, menit doar să-mi alunge uritul în timpul călătoriei.

- Apoi dacă dumneata numeşti joc copilăresc o floare gingaş modelată atlt de asemuitor naturii, Înseamnă că eşti un sculptor dibaci şi cu multă experienţă. Mi-ai dat două prilejuri de desfătare: întâi mi-a mers drept la inimă cântecul dumitale, pe care l-ai cântat atât de frumos pe melodia turnătorului de litere Martin Häscher, iar acum admir măiestria dumitale In plăsmuirea formelor. încotro te Îndrepţi?

- Ţinta călătoriei mele este chiar înaintea ochilor noştri, îi răspunse Friedrich. Mă întorc la locul meu de baştină, în vestitul oraş crăiesc Niirnberg. Insă soarele a scăpătat, de aceea am de gând să mân la noapte in satul acela din vale, iar miine, cum se va lumina de ziuă, voi porni iarăşi la drum, ca să ajung către prinz la Niirnberg.

- Ce bine-mi parei exclamă plin de bucurie tânărul. Avem acelaşi drum, căci şi eu merg tot la Niirnberg. Râmin peste noapte şi eu cu dumneata în sat şi mâine pornim mai departe. Şi acum hai să mai stăm de vorbă 1

Tânărul, pe nume Reinhold, se trânti în iarbă, lingă Friedrich, şi urmă:

- După cum te-am văzut modelind, sint sigur că eşti un mare meşter turnător. Ori poate eşti aurar sau argintar?

Friedrich, cu o privire tristă, pironită in pământ, răspunse abătut:

- Vai, cinstite domn, dumneata mă socoţi un om mai vrednic şi mai însemnat decit sint in realitate. Iţi voi spune fără Înconjur că am învăţat meseria de dogar şi acum vreau să intru calfă la un meşter vestit din Niirnberg. De bună seamă că mă vei dispreţui, afllnd că nu mă pricep să modelez chipuri frumoase şi să le torn în tipare, ci pun doar cercuri la butii şi hârdaie.

Reinhold izbucni în ris şi exclamă:

- Asta-i din cale-afară de nostim, zău! Dumneata aştepţi să te dispreţuiesc pentru că eşti dogar - In timp ce eu am aceeaşi meserie.

Friedrich îl privi încremenit de uimire, neştiind ce să creadă, căci îmbrăcămintea lui Reinhold nu se potrivea de loc unei calfe de dogar plecată la drum. Haina lui din postav negru cu revere de catifea, gulerul de dantelă fină, săbioara scurtă şi bereta cu pană lungă care atârna In jos, te făceau să te gindeşti mai degrabă la un neguţător cu stare; pe de altă parte, era in chipul şi In întreaga făptură a tânărului ceva nelămurit, care nu te lăsa să crezi că-i negustor. Observând îndoiala lui Friedrich, Reinhold îşi scoase din sacul de drum şorţul de piele şi sculele de dogar şi, arătându-le, spuse:

- Uite aici, prietene, uită-te la toate acestea! Acum mă crezi că-ţi sint tovarăş de breaslă? Ştiu că veşmintele mele t.e-an pus pe gânduri, dar află că eu vin din Strassburg unde dogarii umblă îmbrăcaţi ca nobilii. Bineînţeles, ca si t,ire, avusesem şi eu dorinţa de altceva, dar acum socnle?o meseria de dogar mai presus de orice şi mi-am clădit pe ea visuri frumoase de viitor. N-ai făcut şi tu la fel!’ Dar parcă aş zice că seninătatea tinereţii tale a fost umbrită de un nor negru, care te Împiedică să priveşti vesel in juru-ţi. Cintecul de adineaori era plin de dor şi jale, dar erau în el accente care ar fi putut izvorî şi din pieptul meu, şi te privesc ca şi când aş şti tot ce te apasă pe suflet. Deci, poţi să mi te mărturiseşti, cu atât mai mult cu cit şi aşa vom fi la Niirnberg buni tovarăşi, nu?

Reinhold îşi petrecu braţul pe după umărul lui Friedrich, privindu-l cu prietenie. După o clipă de tăcere, acesta ii răspunse:

- Cu cit mă uit mai mult la tine, cu atât mă simt mai atras de fiinţa ta, iubite prietene; aud desluşit în adincul inimii o voce care răspunde ca un ecou fidel la chemarea unui spirit înrudit. Iţi voi mărturisi tot ce am pe suflet. Să nu-ţi închipui însă că aş avea să-ţi încredinţez cine ştie ce taine; voi vorbi totuşi, pentru că numai în inima unui prieten este loc pentru o durere străină şi pentru că din primele clipe de cind ne-am cunoscut, te-am socotit cel mai apropiat

prieten. Am învăţat prin urmare dogăria şi m-aş putea lăuda că-mi cunosc bine meşteşugul, dar încă din copilărie toată fiinţa mea se simţea atrasă către o artă mult mai frumoasă. Voiam să devin un meşter iscusit în turnarea de chipuri şi în argintărie, aşa cum au fost Peter Vischer şi italianul Benvenuto Gellini. Am lucrat cu o osârdie plină de înflăcărare la un vestit argintar din oraşul meu de baştină, domnul Johannes Holzschuer, care deşi nu era turnător de chipuri, a ştiut să-mi dea toate îndrumările in această privinţă. în casa domnului Holzschuer obişnuia să vină adesea domnul Tobias Martin, butnarul, împreună cu fata lui, frumoasa Roza. Fără să-mi dau seama, m-am trezit deodată îndrăgostit. Am părăsit oraşul meu natal şi am plecat la Augsburg ca să mă desăvirşesc în arta turnătoriei, dar abia atunci am simţit cu adevărat că inima mea ardea în vâlvătăile dragostei. în închipuirea mea n-o vedeam şi n-o auzeam decât pe Koza; orice trudă, oricc stăruinţă care nu ducea la împlinirea dorinţei mele, mi se părea searbădă.

Şi atunci am ales singura cale cu putinţă ca b-o pot doblndi ie Roza. Meşlcrul Martin e hotărât să nu-şi mărite fata decit cu un dogar, care îşi va face In casa lui lucrarea de meşter şi va fi!n toate celelalte privinţe vrednic de Roza. Aşa că am renunţat la arta mea şi am Învăţat meseria de dogar. De aceea mă duc la Niirnberg, ca să intru calfă la meşterul Martin. Acum însă când am ajuns atât de aproape de oraş şi chipul Rozei îmi apare mai luminos şi mai viu ca niciodată, mă simt copleşit de sfiiciune, dc teamă şi de chin. Acum văd limpede cit de smintit a fost glndul meu. De unde poţi şti că Roza mă iubeşte, sau că mă va iubi vreodată?

Reinhold, care ascultase povestea lui Friedrich cu o atenţie mereu crescândă, îşi sprijini fruntea în miini şi, acoperindu-şi ochii cu palma, întrebă cu glas înăbuşit:

- Dar Roza nu ţi-a dat niciodată vreun semn de dragoste?

- Ah, exclamă Fricdrich, când am părăsit Niirnbergul, Roza era aproape o copilă. E adevărat că nu-i eram urit şi că-mi

zâmbea cu dulceaţă cind rupeam împreună cu ea flori, din grădina domnului Holzschuer, ca să împletim cununi, dar...

- Atunci, mai este încă o speranţă! exclamă deodată Reinhold cu atâta putere şi cu un glas atât de strident, incit Friedrich aproape se sperie.

Apoi Reinhold se ridică fără veste în picioare, zăngănindu-şi sabia şi rămase înţepenit în faţa lui Friedrich; umbrele nopţii care cădeau pe chipul lui dintr-n dată îngălbenit îi schimonosiră trăsăturile blânde şi tinereşti în aşa fel, încât Friedrich exclamă cu spaimă;

- Dar ce-i cu dumneata? şi se depărta cu doi paşi înapoi, lovind cu piciorul traista lui Reinhold.

Se auzi un sunet de coarde.

Reinhold strigă mâniat:

- Vezi că-mi spargi lăuta, nenorocilule!

Cu un gest brusc işi scoase instrumentul din traistă şi zăngăni coardele cu atâta înverşunare, de parcă ar fi vrui să le rupă. Curând insă cântecul deveni mai potolit şi inai melodios. După uu timp, Reinhold, vorbind cu tonul blind de mai înainte, zise:

- Hai să mergem, dragă frate, devale, In sat. Am aici, în mină, un mijloc bun de-a alunga duhurile rele care ne-ar putea ieşi în cale şi s-ar lega mai ales de mine.

- Ce vorbeşti, frăţioare! răspunse Friedrich. De ce-ţi închipui că nişte duhuri rele ar vrea să ne aţină calea? Dar cânţi frumos şi te rog sâ continui.

Pe bolta albastră a cerului răsăriseră stele aurii. Ylntul nopţii îşi flutură aripa, foşnind încetişor deasupra câmpiei înmiresmate. Murmurul pâraielor se auzea mai tare. iar dinspre pădurea îndepărtată venea fişâitul înăbuşit al copacilor întunecoşi. Friedrich şi Reinhold porniră la vale ţintind şi melodia dulce a cântecelor lor de dor plutea in văzduh limpede şi sonoră, ca pe aripi de lumină.

Cind ajunseră la locul unde trebuia să miie peste noapte, Reinhold işi zvârli cât colo lăuta şi traista de drumeţ, ca, intr-o pornire furtunoasă, să-l strângâ la piept pe Friedrich,

care simţi îndată pe obraji lacrimile fierbinţi ale prietenului său.

Cum au (ost primiţi cei doi tineri.

Reinhold şi Friedrich, in casa meşterului Martin

Trezindu-se a doua zi dimineaţă, Friedrich simţi lipsa noului său prieten care se trântise lângă el pe culcuşul de paie; nevăzind nicăieri nici lăuta, nici traista, îşi Închipui că, din pricini pe care el nu le ştia, Reinhold l-a părăsit şi a apucat pe alt drum. Cum făcu însă câţiva paşi spre casă, Reinhold îi ieşi în întâmpinare, cu traista pe umăr, cu lăuta sub braţ şi îmbrăcat cu totul altfel decit in ajun. îşi scosese pana de la tichie, nu mai purta sabie şi-şi pusese, în locul hainei aceleia frumoase, tivită cu catifea, o haină simplă de orăşean, de o culoare nebătătoare la ochi.

- Ei, frăţioare, strigă el veselindu-se de mirarea prietenului său. Acum cred că nu te mai îndoieşti că sintem cu adevărat tovarăşi de meşteşug şi buni prieteni. Trebuie să recunoşti însă că, pentru un îndrăgostit, ai dormit cam multişor. Uite ce sus e soarele. Trebuie să pornim la drum fără zăbavă.

Friedrich era tăcut şi ginditor, răspundea anevoie la Întrebările lui Reinhold, abia luind in seamă glumele lui.

Reinhold, dimpotrivă, plin de volt* buna, mergea cu pas sulliireţ, chiuind şi aruncindu-t;i tir.liin in at>r. Cu cit se apropiau însă de oraş, cu alit şi cl devenea mui tăcut.

- De atâta apăsare, de teamă si de dor simt că mă lasă puterile; liai să nc odihnim puţin aici. sub aceşti copaci, zise Friedrich când ajunseră aproape de porţile Nurnbergului şi se trinti istovit în iarbă.

Reinhold se aşează lingă el şi, după o scurtă tăcere, începu să vorbească:

- Desigur că purtarea mea de aseară a trebuit să te mire. dragă frăţioare, dar în timp ce-mi vorbeai despre dragostea ta şi păreai alit de nemingâiat, mi-au trecut prin cap tot felul de prostii, care m-au tulburat, şi aproape că mi-aş fi ieşit din minţi, dacă frumosul tău cântec şi lăuta mea n-ar fi

alungat duhurile rele. Azi-dimineaţă însă, cind m-a deşteptat cea dinţii rază a soarelui, m-am simţit iarăşi plin de voie bună, căci incă de cu seară gindurile cele negre se risipiseră. Am ieşit degrabă afară şi tot plimbându-mă de colo-colo printre tufişuri, m-am gândit la o mulţime de lucruri frumoase. MS minunam de tntâmplarea care a făcut să ne întâlnim şi de dragostea pe care o simt în sufletul meu pentru tine. Mi-a venit în minte un fapt care s-a petrecut acum câtva timp în Italia, tocmai când eram şi eu acolo; aş vrea să ţi-l povestesc, pentru că arată cum nu se poate mai bine de ce e în stare o prietenie adevărată. Ascultă deci: Un prinţ, prieten şi protector mărinimos al artelor frumoase, făgăduise o răsplată foarte mare pentru un tablou cu im subiect hotărit de el şi care, deşi îneântător, era foarte greu de dus la capăt. Doi pictori tineri, pe care îi lega o etrinsă prietenie şi care de obicei lucrau împreună, hotărâră să-şi încerce norocul. îşi împărtăşiră proiectele şi discutară multă vreme despre felul cum ar putea fi învinse greutăţile prezentate de subiect. Cel mai în vârstă dintre ei, care avea mai multă experienţă în desen şi în aşezarea grupurilor, îşi concepu şi schiţă curând tabloul, apoi se apucă să-l ajute pe cel mai tânăr, care se împotmolise chiar de la Început şi era gata să renunţe la lucrare, dacă celălalt nu l-ar fi îmbărbătat neîncetat cu sfaturile lui. Dar când ajunseră să picteze, tânărul, care era mare meşter ln ceea ce priveşte culorile, a putut da, la rândul lui, indicaţii preţioase pe care pictorul mai vârstnic le urmă cu mult folos, tislâel că pină la sfirşit ieşi că pictorul cel tânăr nu desenase niciodată mai bine un tablou, iar cel virstnio ou folosise niciodată mai bine culorile.

Cind lucrarea fu gata, cei doi prieleni se îmbrăţişară călduros, fiecare Tiind fericit şi incintat din ţoală inima de opera celuilalt şi fiecare socotindu-l pe celălalt vrednic să primească răsplata făgăduită. Cum Insă se intimplA ca răsplata să fie acordată celui mai tinăr dintre ei, acesta exclamă ruşinat:

„De ce mi s-a dat mie această răsplată?1 Doar meritul meu nu poate îi comparat cu cel al prietenului meu. Fără sfatul, fără ajutorul lui neîncetat, aş fi putut oare să fac ceva vrednic de luat în seamă?11

Celălalt îi răspunse insă:

„Dar nu m-ai ajutat şi tu pe mine cu sfaturi preţioase? Nici tabloul meu nu-i rău, dar tu ai primit răsplata, aşa precum se cuvenea. Să urmăreşti acelaşi ţel, fi iş şi cu toată osârdia, este un lucru vrednic de prieteni, iar laurii, care-l încununâ pe învingător, îl cinstesc şi pe cel Învins, îmi eşti şi mai drag acuma, pentru că ai luptat cu atâta vitejie şi cu izbinda ta mi-ai adus şi mie faimă şi cinste.11

Nu-i aşa că pictorul a avut dreptate? Încheie Reinhold. O luptă dirză, dar fără ginduri josnice sau ascunse, în vederea atingerii aceluiaşi ţel, ar trebui 9ă unească şi mai strins doi prieteni, nicidecum să-i despartă. Sau crezi că intr-un suflet nobil ar putea să-şi găsească sălaş invidia meschină sau chiar ura perfidă?

- Niciodată, răspunse Friedrich. Fireşte că niciodată. Noi amândoi ne-am Împrietenit şi ne uneşte o dragoste frăţească; curind vom duce la bun sfirşit, tn oraşul Nurnberg, lucrarea noastră de meşteri, un straşnic poloboc de două sute de vedre, şi si mă ferească Dumnezeu de orice invidie, dacă polobocul tău, iubite frate Reinhold, va ieşi mai bun decit al meu.

- Ha, ha, hal rtse Reinhold zgomotos. N-am nicio grijă In privinţa lucrării tale de meşter, ai s-o faci, Bpre bucuria tuturor butnarilor. Vreau să-ţi spun doar că atunci cind e vorba de calculat grosimea şi proporţiile, de desenat rotunjimea butiei, poţi să te bizui pe mine. Tot astfel şi în ce priveşte alegerea lemnului. Doage de lemn de stejar de stincă, fără cari, fără vine albe sau roşii - iată ce ne trebuie şi să ştii că ochiul meu nu dă greş. Poţi fi încredinţat că am să te ajut şi cu sfatul, şi cu fapta. Şi asta nu va face ca lucrarea mea de meşter să fie mai puţin izbutită.

- Dar, pentru Dumnezeu, ce ne-a venit să discutăm cine va face cea mai bună lucrare de meşter? Nu cumva avem de gind să ne certăm din pricina asta? Cea mai bună lucrare de meşter pentru a câştiga mâna Rozeil Nu price]) cum de-am ajuns să vorbim despre asta... simt că in capul meu s-au amestecat acuma toatei

- Aş, de unde, frate 1 exclamă Reinhold rizind într-una. Nimeni nu s-a gindit la Roza. Tu eşti un visător. Dar, să ne grăbim, să ajungem mai repede în oraş.

Friedrich iuţi pasul şi restul drumului 11 făcu frămintat de felurite gtnduri. La han, In timp ce se spălau şi-şi scuturau hainele de colb, Reinhold li spuse lui Friedrich:

- La drept vorbind, in ceea ce mă priveşte, habar n-am la ce meşter să intru calfă. Nu cunosc pe nimeni aici şi m-am gindit că aş putea veni cu tine la meşterul Martin. Poate că mă va primi să lucrez la el.

- Mi-ai luat o piatră de pe inimă, răspunse Friedrich. Dacă vom fi împreună, îmi voi Învinge mai uşor teama şi sfiala.

Astfel, cei doi tineri porniră cu pas sprinten către casa meşterului Martin, vestitul butnar. Era chiar în duminica aceea când iscusitul butnar dădea ospăţul cu prilejul alegerii lui ca staroste, şi tocmai la amiază. De aceea, cind Reinhold şi Friedrich intrară în casa meşterului Martin, li întimpină clinchet de pahare şi larma veselă a mesenilor.

- Vai, să ştii că am nimerit la o oră nepotrivită 1 exclamă descurajat Friedrich.

- Ba dimpotrivă, răspunse Reinhold. Cred că am ajuns la ora cea mai potrivită, căci la un ospăţ atit de vesel meşterul Martin trebuie să fie plin de voie bună şi gata să □e împlinească dorinţele.

Meşterul Martin căruia i se vestise venirea lor, ieşi numaidecit în tindă, inveşmintat în straie de sărbătoare şi cu o roşeaţă care se vădea tare bine pe nas şi pe obraji. Cum îl zări pe Friedrich, strigă:

- Ei, ia uite-l pe Friedrich! Te-ai întors, băiete? Frumos din partea tal Şi ai îmbrăţişat preacinstita meserie de butnar?

Ce-i drept, domnul Holzschuer se strimbă tare urât cind aude de tine şi zice că B-a pierdut un mare artist, căci e de părere că ai fi putut turna chipuri si parapete tot atât de frumoase ca şi acelea ce se pot vedea la Sfintul Sebald sau pe casa lui Fugger din Augsburg; dar toate astea sint palavre. Foarte bine ai făcut c-ai ales meseria care trebuia. Iţi urez din toată inima bun venit!

Rostind aceste cuvinte, meşterul Martin îl prinse de umeri si, după cum îi era obiceiul, îl strinse la piept cu mare bucurie.

Primirea prietenoasă a meşterului Martin il îmbărbătă pe Friedrich şi orice urmă de sfială dispăru din sufletul lui. Nu numai că-i mărturisi cu toată îndrăzneala cu ce rugăminte venise, ci-l recomandă şi pe Reinhold.

- Drept să vă spun, răspunse meşterul Martin, aţi picat tocmai la timp, căci e mult de lucru şi duc lipsă de lucrători. Fiţi bineveniţi amindoi. Lâsaţi-vă aici lucrurile şi intraţi; e adevărat că ospăţul e aproape pe sfirşite, totuşi puteţi încă Bă vă aşezaţi la masă şi Roza va avea grijă de voi.

Şi spunind asta, meşterul Martin îi duse pe dată în încăperea unde se aflau cinstiţii meşteri, in frunte cu preaonorabilul mare staroste Jakobus Paumgartner, toţi cu obrajii aprinşi. Desertul tocmai fusese servit şi vinul nobil Bcânteia In pocalele cele mari. Veselia atinsese punctul acela când fiecare vorbea despre altceva şi toţi îşi închipuiau că se înţeleg unii pe alţii; din cind în când câte un mesear. izbucnea intr-un rls zgomotos, fără să ştie nici el de ce anume. Dar în clipa când meşterul Martin intră la braţ cu cei doi tineri şi vesti cu glas tare că au sosit două calfe, atât de dorite şi în acelaşi timp înzestrate cu excelente dovezi de meseriaşi, se făcu deodată tăcere şi ochii tuturor -e aţintiră cu bunăvoinţă şi Încuviinţare asupra acelor flăcăi chipeşi. Reinhold, cu privirea senină, se uita în jurul se aţintiră cu bunăvoinţă şi încuviinţare asupra acelor lui cu mândrie, pe cind Friedrich se uita in pâmânt şi-şi tot răsucea tichia în mâini. Meşterul Martin le arătă un loc la

capătul de jos al mesei, dar tocmai acel loc se dovedi a fi cel mai minunat, căci îndată apăru Roza, care se aşeză între Reinhold şi Friedrich, având grijă ca fiecare dintre ei să primească din belşug bucatele cele mai gustoase şi vinul cel mai bun.

Roza cea frumoasă, strălucind de graţie şi drăgălăşenie, aşezată Intre cei doi tineri chipeşi şi în mijlocul bătrinilor meşteri bărboşi, era o privelişte lncântătoare, care te făcea să te gindeşti la un nouraş luminat de primele raze ale zorilor, rătăcind singuratic pe cerul Întunecat, sau la nişte frumoase flori de primăvară care-şi Înalţă capetele viu colorate deasupra ierbii cenuşii. Copleşit de fericire, Friedrich abia mai îndrăznea să răsufe; doar când şi când arunca pe furiş câte o privire spre aceea de care sufletul ii era atât de plin. Stătea cu nasul în farfurie, nefiind în stare să înghită nicio Îmbucătură. In schimb, Reinhold nu-şi mai desprindea privirea sclnteietoare de la tlnăra fecioară. începu să povestească atlt de minunat de lungile lui călătorii încât Rozei i se păru că niciodată nu mai auzise ceva atlt de frumos.

Parcă toate câte le povestea Reinhold apăreau In faţa ei vii, în mii şi mii de chipuri mereu schimbătoare. Era numai ochi şi urechi şi nici nu-şi dădu seama că Reinhold, furat de propriile-i cuvinte Înflăcărate, li apucase mina, strânglndu-i-o la pieptul lui.

- De ce stai aşa de mut şi încremenit? se Întrerupse el deodată, intorcindu-se către Friedrich. Nu cumva ţi-ai pierdut graiul? Hai să ciocnim un pahar ln sănătatea acestei dragi şi frumoase copile, care ne ospătează cu atita mărinimie.

Cu mâna tremurândă, Friedrich luă pocalul cel mare pe care Reinhold i-l umpluse şi, silit de stăruinţele lui, 11 goli până la cea din urmă picătură.

- Şi acum, să ne trăiască bunii noştri meşteri! strigă Reinhold umplind din nou paharul şi Friedrich trebui să-l golească şi pe acesta.

Tăria de foc a vinului străbătu In pieptul lui Friedrich, trezindu-i singele adormit, care Începu acuma să-i joace in toate vinele.

- Ah, cât de bine mă simt! tnglnă el, in timp ce faţa i se îmbujora; ah, niciodată nu m-am simţit aşa de bine!

Roza, care ar fi putut înţelege aceste cuvinte cu totul altfel, ii zâmbi cu nespusă dulceaţă. Descătuşat de orice sfială, Friedrich prinse a vorbi:

- Dragă Ho/a, dumneata, desigur, nu-ţi mai adwi dc loc aminte de mine?

- Vai, dragă Friedrich, cum aş fi putut să te uit atit de repede? răspunse fata cu ochii plecaţi. La bătrinul domn Holzschuer - deşi eram pe-atunci doar un copil - te jucai cu mine şi ştiai totdeauna să născoceşti ceva frumos, ceva demn de luare-aminte. Iar coşuleţul acela atât de drăguţ, făcut din sârmă subţire de argint, pe care mi l-a; dăruit atunci de Crăciun, să ştii că-l am şi acuma şi-l păstrez cu grijă, ca pe-o amintire scumpă.

Ochii tinărului, ameţit de fericire, se umplură de lacrimi; încercă să vorbească, dar din pieptul lui ieşiră, ca un suspin adine, doar două cuvinte:

- O, Roza, dragă Roza!

- Am dorit mereu, din toată inima, să te revâd, urmă fata; niciodată insă nu mi-am Închipuit că ai Eă înveţi dogăritul. Ah, când mă gindesc la lucrurile acelea frumoase pe care le făceai la meşterul Holzschuer, Îmi pare rău că n-ai rămas la meşteşugul dumitale.

- Ah, Roza, rosti Friedrich, numai de dragai dumitale mi-am părăsit meşteşugul la care ţineam atlt de mult!

Abia apucă să rostească aceste cuvinte şi pe dată simţi atita spaimă şi ruşine că ar fi fost mai bucuros să-l Înghită pămintul. Ii scăpase cea mai necugetată mărturisire cu putinţă. Roza, ca şi cum ar fi înţeles totul, Îşi întoarse faţa, in timp ce Friedrich se căznea zadarnic să mai găsească alte cuvinte. Deodată domnul Paumgartner izbi puternic cu cuţitul în masă şi vesti adunării că domnul Vollrad, vestit

maestru cintăreţ, va începe un cântec. Domnul Vollrad se ridică în picioare, işi drese glasul şi cintă un cântec atât de frumos, pe melodia de aur a lui Hans Vogelgesang, îneât inimile tuturor fremătară de bucurie. Chiar şi Friedrich îşi veni în fire din stinghereala care-l cuprinsese. Domnul Vollrad mai cintă alte cântece frumoase, pe melodii îneântătoare, ca de pildă: melodia dulce a lui Hans Vogel, aceea unduitoare a lui Ambrosius Metzger, apoi melodia Înflorată a lui Josef Schmirer şi altele, după care spuse că dacă în jurul mesei se află cineva care se pricepe la minunatul meşteşug al maeştrilor cintăreţi, să poftească a cinta şi el un cintec. Atunci se ridică Reinhold şi spuse că dacă i se va îngădui să se acompanieze la luută după maniera italiană, alunei va cinta şi el, făgăduind totodată, că va respecta întocmai melodia germană. Nimeni neavind nimic împotrivă, Reinhold işi aduse lăuta şi, după câteva acorduri inclntătoare în chip de preludiu, începu următorul cântec:

Unde-i izvorul viu Cu suc de vilă auriu?
E-ascuns adine în beci Sub boite reci,
Şi-ţi bucură privirea Cu sclipirea A mii de nestemate.
Au cine şipotul cu vinul spumegind *L-a zămislit în glnd Şi l-a zidit Atât de iscusit*?
Izvorul minunat Cu vinul ca de jar A fost cu sirg lucrat De meşterul butnar.
Cu focul vinului curgând în vine De dragoste curală sufletul lui plin e.

Cintecul plăcu tuturor cit nu se poate spune, dar mai mult decit oricui meşterului Martin, ai cărui ochi scinteiau de bucurie şi incintare. Neluindu-l în seamă pe Volli'ad care lungea vorba despre gingaşa melodie a maestrului cântăreţ llans Miiller. pe care - spunea el - tânărul o respectase destul de bine, neluându-l în seamă pe Vollrad, meşterul Martin se ridică din jeţul său şi strigă, înălţindu-şi cupa:

- Vino încoace, vrednic butnar şi maestru cântăreţ ce (;şti; cu mine, cu meşterul tău Martin, trebuie să goleşti acest pahar!

Reinhold trebui să dea ascultare poruncii. Când se întoarse la locul lui, ii şopti lui Friedrich, care sta dus pe ginduri:

- Acum e rândul tău; cintă-le cântecul de aseară.

- Eşti nebun? exclamă Friedrich înfuriat.

Atunci Reinhuld vorbi cu glas puternic căliţi întreaga adunare:

- Preacinstiţi dnmni şi meşteri! iubitul meu prieten Friedrich, pe care-l vedeţi aici de faţă, ştie cântece mult m^i frumoase şi are un glas mult mai plăcut decât al meu. ^ur pentru că acuma e răguşit din pricina prafului de pe ^'Um, vă va cinta altă dată, pe melodiile cele mai minunate.

Toţi se grăbiră să-l copleşească pe Friedrich cu laude. Ca şi când ar Ti cintat Intr-adevăr in faţa lor. Unii meşteri au fost chiar de părere că vocea lui e mai plăcută decât cea a lui Reinhold; aşa, de pildă, meşterul Vollrad, după ce un pahar, afirmă cu toată convingerea că l'riedrich respectă mult mai bine frumoasele melodii germane decât Reinhold, la care se vădeşte prea mult maniera ’*®liană. La toate astea, meşterul Martin îşi zvirli capul Pe spate şi, plesnindu-şi cu palma pântecele rotund, strigă:

- Aflaţi că ei sunt calfele *mele*, ale *mele*, zic - ale meşlfii‘ului dogar Tobias Martin din Niirnberg!

- Da, da! ale dumitale! calfele grozave ale meşterului „®rtin! încuviinţară toţi meşterii, dind din cap şi sorbind Rimele picături din pocalele lor înalte.

Oaspeţii îşi luară în sfirşit rămas bun. Pentru Rein- |l°ld şi Friedrich. meşterul Martin hotărî clte o cameră '' Uitioasă şi luminoasă în casa lui.

Cum a sosit a treia ealtă în casa meşterului Martin şi ce g-a întâraplut mai departe

După ce Reinhold şi Friedrich lucrară vreme dt- < iâeva SaPtămâni la meşterul Martin, acesta îşi dădu semna că *n

ce priveşte măsurătoarea cu rigla şi paşnicul, calculul Potriveala din ochi, Reinhold nu-şi găsea pereche, lucrurile stând însă cu totul altfel cind venea vorba de gealău. f‘e bardă sau de mai. Aici, Reinhold ostenea repede şi treaba nu sporea, oricât s-ar fi căznit. In schimb, Friedrich g-luia şi dădea sprinten cu ciocanul, fără să vădească vreun semn de oboseală. Amindoi aveau însă o purtare cuviin- C1°asă, cu multă veselie şi voie bună, ce pornea mai ales de fo Reinhold. Pe deasupra, în toiul muncii şi mai cu seamă Clnd se întâmpla ca Roza să fie prin preajmă, nu-şi cruţau gitlejurile cântind împreună, cu glasurile lor plăcute, care fie potriveau alit de bine, rolo mai frumoaso clnlece. Iar ducă Friedrich, aruncând pliviri furişe spre Roza, cidea in Ionul melancolic. Reinhold trecea îndată la un cântec glumeţ, născocit de el ei care începea cu cuvintele: „Polobocul nu-i lăută, nici lăuta poloboc”, as I Tel că adeseori meşterul Martin lăsa jos baţicul ridicat pentru lovitură, ca să-şi ţină pintecele de rls. Era vădit că cele două calfe, şi mai ales Reinhold, se bucurau de toată dragostea meşterului Martin în acelaşi timp nu era greu de văzut că şi Roza căuta prilej Eă vină şi să zăbovească in atelier mai des decit ii fusese plnă atunci în obicei.

Intr-o zi, meşterul Martin intră foarte ingândurat pe poarta atelierului său de vară. Reinhold şi Friedrich tocmai Îmbinau un polobocel. Meşterul se opri inaintea lor cu braţele încrucişate pe piept şi le zise:

- Nu pot să vă spun, dragii mei, cit de mulţumit sint de voi, dar iată că mă aflu la mare încurcătură. De la Rin ne sosesc veşti că anul acesta va fi, in ce priveşte viile, cel mai binecuvintat din ciţi s-au pomenit vreodată. Un învăţat a spus despre cometa care a suit acum pe cer că va fecunda cu razele ei pământul şi acesta îşi va trimite toată dogoarea focului, datorită căruia fierb metalele în măruntaiele lui, spre viţa însetată ce va rodi belşug de ciorchini, făcând să mustească focul lichid din care se va fi adăpat fiecare mlădiţă. Abia peste alţi trei sute de ani se va mai ivi o

constelaţie atlt de prielnică. Aşa că o să fie de lucru pină peste cap. Unde mai pui că şi preasfinţia-sa episcopul de Bamberg mi-a scris, comandindu-mi un poloboc de cele mari. La toate acestea nu vom putea face faţă şi trebuie neapărat să-mi mai caut o calfă pricepută Dar n-aş vrea să luăm între noi un necunoscut oarecare din drum, cu toate că am atât de mare zor. Dacă insă ştiţi voi undeva vreo calfă bună cu care să vă placă să lucraţi, eu sunt gata să-l aduc încoace, chiar dacă asta m-ar costa ceva bani.

N-apucase meşterul Martin să isprăvească bine vorba, cind un flăcău înalt şi voinic strigă cu glas puternic:

- Hei, ia spuneţi-mi, nu-i aici cumva atelierul meşterului Martin?

- Desigur, răspunse acesta, tndreptlndu-se cu paşi hotărî ţi spre el; aici este, numai nu-i nevoie să răcneşti să faci atita larmă; nu se intră aşa în casa unor oameni.

- Ha, ha, hal rlse tânărul. Pesemne că domnia-ta eşti însuşi meşterul Martin, căci chiar astfel mi-ai fost descris: pintecos, cu bărbie dublă, cu ochii eeânteietori şi nasul roşu. Binevoieşte a primi bineţele mele, meştere Martin.

- Şi ce pofteşti dumneata de la meşterul Martin? întrebă acesta, foarte nemulţumit.

- Sunt calfă de dogar, răspunse flăcăul, şi voiam numai să întreb dacă aş putea intra să lucrez la domnia-ta.

Uimit de faptul că în clipa când tocmai se glndise să caute o calfă, se şi ivise una, meşterul Martin făcu doi paşi înapoi şi-l măsură din cap pină în picioare. Tânărul însă îl privi îndrăzneţ şi cu ochi strălucitori. Văzindu-i piept\il lat, umerii vlnjoşi şi pumnii puternici, meşterul Martin îşi zise in glnd: „Tocmai de un asemenea flăcău am nevoie”, şi-i ceru îndată să-i arate dovezile.

- Nu le am la mine, ii răspunse tânărul, dar le voi aduce în scurtă vreme şi vă dau acum cuvântul meu că voi munci cu cinste şi credinţă, ceea ce e de-ajuns.

Şi, fără să mai aştepte răspunsul meşterului Martin, calfa se îndreptă spre atelier, îşi lepădă tichia şi sacul de drum, Îşi scoase pieptarul şi, încingându-se cu şorţul, zise:

- Acuma, apune-mi, meştere Martin, ce am de făcut.

Năucit de purtările îndrăzneţe ale străinului, meşterul Martin trebui să se reculeagă o clipă, după care vorbi:

- Dovedeşte-mi, tinere, că eşti un butnar de ispravă; ia g&rdinarul şi fă gardina la polobocul ce se află acolo, pe scăunoaie.

Calfa cea străină îndeplini cele poruncite cu repeziciune, putere şi îndemânare deosebită, după care exclamă râzând zgomotos:

- Ei, meştere Martin, încă te mai îndoieşti că sunt un dogar de ispravă?I... Dar grozave scule mai aveţil urmă el, plimbându-se de colo-colo prin atelier şi cercetând uneltele şi lemnul pregătit; ce-i cu ciocănelul acela? Se joacă de bună seamă copiii cu el. Şi toporaşul ăsta... o fi pentru ucenici?

Vorbind aşa, aruncă în sus maiul cel greu, care făcea deznădejdea lui Reinhold şi pe care Friedrich îl mânuia doar cu trudă, precum şi toporul zdravăn cu care lucra însuşi meşterul Martin. După aceea rostogoli la o parte, ca pe nişte mingi, două poloboace din cele mari şi luă In mină o doagă groasă, încă nelucrată.

- Ia uite, meştere, ce stejar bun pentru toiege... ca sticla are să se spargă!

Şi doaga izbită de tocii;! se rupse drept în două cu un tr«\ =net puternic.

- Nu cumva ai de gind, iubită calfă, grăi meşterul Martin, nu cumva ai de gind să zvirli afară polobocul cel de două sute de vedre, sau să-mi dărâmi tot atelierul? In loc de mai, n-ai decit să iei grinda ceea de colo, iar ca să ai şi un topor după gustul dumitale, aş putea să-ţi aduc de la primărie spada lui Roland, lungă de trei coţi.

- Tocmai ce mi-ar trebui! strigă tânărul şi In ochi i se aprinseră scântei. Îndată însă îşi cobori privirea şi spuse cu

glas domolit: M-am gindit, dragă meştere, că pentru munca dumitale atât de căutată ai nevoie de calfe voinice şi de aceea am fost cam îndrăzneţ şi prea lăudăros, voind să-mi arăt puterea. Primeşte-mă, totuşi, la dumneata şi am să îndeplinesc cu toată grija orice lucru imi vei cere.

Meşterul Martin ii privi faţa cu luare-aminte şi trebui să recunoască în sinea lui că n-a întâlnit până atunci trăsături mai nobile şi totodată atât de cinstite. 1 se părea chiar că tânărul îi trezea amintirea vagă a cuiva pe care l-a iubit şi l-a stimat odinioară, dar nu-şi putu limpezi această amintire; totuşi, datorită ei, îl primi îndată pe tânăr, cerându-i numai să aducă fără întirziere dovezi temeinice precum că face parte din breaslă. între timp, Reinhold şi Friedrich erau gata cu butoiul şi acum puneau cercurile. Cind ajungeau aici, obişnuiau întotdeauna să cânte. începură şi de data asta un cântec pc melodia lui Adam Puschmann. Konrad însă (astfel se numea noua calfă) care lucra cu gealăul, le strigă:

- Ce mai e şi piţigăiala asta? Parcă ar chiţcăi nişte şoareci aici în atelier. Dacă vreţi să cântaţi, apoi cintaţi aşa ca să salte inima omului de bucurie şi să aibă chef de muncă. Aşa cânt eu citeodată.

Şi îndată începu un cântec sălbatic de vânătoare, cu hăulituri, imitând lătrăturile haitei de ciini şi chiuitul vânătorilor, cu un glas atât de puternic şi pătrunzător, încât poloboacele cele mari zbârnâiau şi se cutremura tot atelierul. Meşterul Martin îşi astupă amindouă urechile cu miinile, iar copiii doamnei Marta (văduva lui Valentin), care se jucau în atelier, se ascunseră sub grămezile de lemn pentru doage. In clipa aceea intră Roza, uimită şi speriată de răcnetele acelea înspăimintătoare, care nu puteau fi numite cântec. îndată ce o zări, Konrad tăcu, îşi lăsă gealăul şi se apropie de ea, salutind-o cu cea mai aleasă bună-cuviinţă. Apoi i se adresă cu glas blând şi cu o lucire de foc in ochii lui căprui şi luminoşi:

- Preafrumoasă domnişoară, venirea domniei-tale în această biată colibă de muncitori, a fost ca ivirea unei dalei

zări trandafirii; o, dacă v-aş fi zărit o clipă mai devreme, nu v-aş fi rănit urechile gingaşe cu sălbăticia cintecului meu vinătoresc! - Ci încetaţi o dată (strigă el către meşterul Martin şi celelalte calfe), încetaţi cu larma asta supărătoare. Cit timp frumoasa domnişoară ne face cinstea să stea printre noi, maiul şi baticul să amuţească. Nu vrem să auzim dwit glasul dulce al domniei-ta/e şi să ascultăm cu capetele plecate ce *va* binevoi să ne poruncească nouă, preasupuşilor ei servi.

Reinhold şi Friedrich se uitară unul la altul uimiţi, însă meşterul Martin izbucni în hohote de râs şi strigă:

- Hei, Konrad! Acum văd că eşti nebunul cel mai poznaş dintre toţi cei care au încins vreodată şorţul de piele. Iutii îmi vii aici amenințlnd, ca un uriaş necioplit, să sfărâini tot, pe urmă prinzi a hăuli de ne spargi urechile şi, ca să pui virf ţicnelii, o iei pe fata mea Roza drept o domnişoară nobilă şi te porţi ca un iuncăr îndrăgostit.

- Pe frumoasa dumitale fată, răspunse Konrad senin, pe frumoasa dumitale fată o cunosc prea bine, iubite meştere Martin, şi află că e cea mai minunată domnişoară care se află pe pământ. Domnul să binevoiască a-i hărăzi pe cel mai nobil dintre tineri drept paladin credincios şi plin de dragoste cavalerească.

Meşterul Martin se ţinea cu amândouă miinile de pintece, tuşind şi icnind în hohote de râs, printre care abia izbuti să scoată următoarele cuvinte:

- Bine, foarte bine, scumpul meu, n-ai decit s-o iei pe Roza şi de-aci înainte drept o domnişoara nobila, nu te opreşte nimeni; dar acuma fii bun şi intoarce-te frumuşel la gealăul tău.

Konrad rămase o clipă nemişcat, ou privirea In pămlnt, *poi, trecându-şi palma peste frunte, rosti cu glas coborit:

- Da, aşa-i; şi făcu precum i se poruncise.

Roza se aşează, după cum avea obiceiul, pe un butoiaş, Şters cu grijă de praf de Reinhold şi Împins lingă ea de Friedrich. La cererea meşterului Martin, amlndoi Începură

din nou frumosul cântec, întrerupt de ieşirea sălbatică a lui Konrad, care, tăcut şi cufundat în gânduri, lucra mai departe la gealău.

După c« tinerii isprăviră cintecul, meşterul Martin le spuse:

- Cerul v-a Înzestrat cu un har deosebit, dragii mei hăieţi. Nici nu vă puteţi închipui cit de mult preţuiesc arta minunată a cântului. La vremea mea, am vrut şi eu să devin Un maestru cântăreţ, dar, oriclt m-am străduit, n-a fost?hip. Toată truda şi silinţa mea mi-au adus doar ris şi batjocură. La întrecerile libere ba adăugam o silabă acolo unde nu trebuia, ba scurtam cuvintele acolo unde nu era nevoie; ori încălcăm măsura versului, ori schimbam melodia sau, chiar, o clntam fals. Voi, însă, veţi izbuti mai bine decit mine, ca să se adeverească vorba că ce nu poate face meşterul, pot face calfele lui. Duminica viitoare, la ceasul obişnuit, după predica de amiază, va fi la biserica Sfânta Katharina o întrecere a maeştrilor cintăreţi, unde voi doi vă veţi putea arăta măiestria, căci Înainte da Întrecerea principală va avea loc o întrecere liberă, la care puteţi lua parte şi voi, şi orice străin înzestrat cu darul cântatului. Ascultă, Konrad, strigă după aceea meşterul Martin către tejgheaua la care lucra Konrad, n-ai vrea şi dumneata să iei parte la întrecere şi să-ţi cânţi frumosul cântec vinătoresc?

- Nu-ţi bate joc de mine, dragă meştere, răspunse Konrad, fără a-şi ridica privirea. Fiecare să se ducă acolo unde îi este locul. In timp ce domniile-voastre veţi asculta cu folos întrecerea dintre cintăreţi, eu Îmi voi căuta plăcerile pe Allerwiese.

Intr-adevăr, lucrurile se petrecură aşa cum prevăzuse meşterul Martin, Reinhold se urcă pe podiumul anume pregătit şi cintă citeva cintece pe melodii deosebite ce plăcură foarte mult tuturor maeştrilor cintăreţi, deşi erau de părere că ar putea fi învinuit nu de greşeli, ci de o anumită manieră străină, despre care nici ei înşişi n-ar fi putut spune

In ce anume sta. După aceea se urcă pe podium Friedrich, îşi scoase bereta, se uită câteva clipe drept Înainte, şi,

aruncind spre adunare o privire care - ca o săgeată de foc - lovi inima Rozei, şi o făcu să suspine adine, (Începu un cântec atât de frumos, pe delicata melodie a lui Heiiu-ich Frauenlob, Incit toţi maeştrii recunoscură lntr-un singur glas că niciunul dintre ei nu l-ar putea Întrece pe tânărul butnar.

Spre inserat, când întrecerea cântăreţilor luă sfirşit, meşterul Martin, plin de voie bună, se îndreptă ou Roza spre AJlerwiese, ca să Încheie astfel o zi atlt de izbutită. Reinhold şi Friedrich căpătară îngăduinţa de a-i Însoţi. Roza mergea Intre ei doi. Friedrich, cu faţa strălucind de bucurie şi ameţit de fericire după laudele pe care le primise de la maeştrii cintăreţi, se încumeta să rostească şi câte un cuvlnt mai Îndrăzneţ, pe care fata, plecându-şi cu sfiiciune pleoapele, se făcea că nu-l aude. Mai degrabă vorbea cu Reinhold care sporovăia vesel, aşa cum îi era felul, cutezând chiar s-o ia de braţ. încă de departe auziră larma voioasă de pe AJlerwiese. Âjungând la locul unde tinerii petreceau cu diferite jocuri şi unele Întreceri cavalereşti, auziră mul* ţimea strigând mereu:

- A ciştigat, a câştigatl Tot el a câştigat! Cu el nu se poate măsura nimeni 1

Făcindu-şi drum prin gloată, meşterul Martin află că toate aceste laude şi chiote nu erau adresate nimănui altuia decit propriei Bale calfe, Konrad. Acesta intrecuse pe toţi la fugă, la lupta cu pumnii, la aruncatul suliţei. In clipa cind meşterul Martin se apropia, Konrad tocmai striga dacă vrea cineva să se măsoare cu el intr-un duel vesel cu spade boante. Câţiva fii de nobili, deprinşi cu acest joc cavaleresc, primiră provocarea. După scurt timp insă, Konrad birui pe toţi adversarii, fără prea multă trudă, aşa că laudele pentru îndeminarea şi puterea lui nu mai conteneau.

In vremea asta soarele scăpăta, roşeaţa amurgului se stinse şi întunericul nopţii prinse a se Întinde. Meşterul Martin împreună cu Roza şi cu cei doi tineri se aşezară la odihnă lângă un izvor ce susura voios. Reinhold povesti multe lucruri minunate despre depărtata Italie, în timp ce

Friedrich, tăcut şi fericit, privea In ochii fetei. Curind se apropie de ei Konrad, cu pas nesiţrur, ca şi cum n-ar fi fost hotărlt dacă trebuie sau nu să se alăture celorlalţi. Meşterul Martin ii strigă:

- Haide, vino încoace, Konrad. Te-ai purtat vitejeşte colo pe pajişte, aşa cum îmi place mie să se poarte o calfă şi cum îţi stă bine şi ţie. Haide, Îndrăzneşte! Aşază-te lingă noi, îţi dau voie!

Konrad aruncă o privire sfredelitoare spre meşterul Martin care ii făcea din cap semne prietenoase, apoi rosti cu glas înăbuşit:

- De domnia-ta nu mă sfiesc câtuşi de puţin şi nici nu am cerut îngăduinţa de a mă aşeza aici; de altfel, nici nu vin la *domnia-ta*. Mi-am lăsat toţi adversarii întinşi pe nisip intr-un joc cavaleresc şi voiam să Întreb pe frumoasa domnişoară dacă n-ar vrea să-mi dăruiască, in chip de răsplată, buchetul de flori pe care-l poartă la sân. Rostind aceste cuvinte. Konrad se propti intr-un genunchi în faţa fetei şi o rugă privind-o drept în faţă cu ochii lui căprui şi luminoşi. Frumoasă Roza, dă-mi aceste flori mindre, ca răsplată a izbinzii mele. Să nu-mi respingi rugămintea!

Fără să şovăie, Roza desprinse Florile de la piept şi i le dădu lui Konrad rizind:

- Ştiu prea bine că unui cavaler atât de viteaz i se cuvine asemenea cinste din partea unei doamne; aşa că te rog să primeşti din partea mea florile acestea, aşa vestejite cum sint.

Konrad sărută buchetul oferit şi-l prinse de bereta sa, In timp ce meşterul Martin, ridicindu-se, striga:

- Cine a mai văzut asemenea caraghioslâcuriL. Hai mai bine să pornim spre casă, căci se lasă noaptea.

Meşterul mergea înainte. Konrad luă In chipul cel mai delicat şi cuviincios braţul Rozei, Reinhold şi Friedrich păşeau în urma lor, fără niciun chef. Cei cu care se intilneau pe drum se opreau să-i privească, spunându-şi Intre ei:

- Ia uitaţi-vă, acesta este bogatul butnar Tobias Martin cu fata lui cea frumoasă şi harnicele lui calfe. Ł o plăcere să te uiţi la eil

Ce a vorbit doamna Mart* cu Roza despre cele trc! calfc. Sfada dintre Konrad ţi meşterul Martin

Fetele tinere au obiceiul să revadă în gând plăcerile unei zile de sărbătoare abia in dimineaţa următoare, acest joc de mai tlrziu al amintirii părându-li-se şi mai frumos decit petrecerea adevărată. La fel şi Roza, a doua zi, se afla singurică în odaia ei, cu miinile în poală şi capul, plin ds ginduri, uşor aplecat înainte, uitând de fus şi de ac. Da bună seamă că auzea in minte cântecele lui Reinhold şi ala lui Friedrich şi il vedea pe Konrad biruindu-şi potrivnicii, apoi cerindu-i răsplata vitejiei sale, căci fata ba îngina uşor citeva versuri dintr-un cântec, ba şoptea: „Vrei buchetul meu?” şi atunci se îmbujora toată, lumini scinteiau sub pleoapele ei lăsate şi suspine dulci îi umflau pieptul.

Dar iată că doamna Marta intră în odaie şi Roza se bucură că are cui povesti cu de-amănuntul toate câte se petrecuseră la biserica Sfinta Katharina şi pe Allerwiese. Când Roza isprăvi de istorisit, doamna Marta spuse surizând:

- Ei, dragă Roza, curind vei pulea alege între trei peţitori chipeşi.

- Pentru Dumnezeu, ce vrei să spui, doamnă Marta?! exclamă fata speriată, roşind pină la rădăcina părului. Eu... trei peţitori?

- Lasă, drăguţă, urmă doamna.Vlarta, nu te preface că nu ştii nimic şi că nici nu bănuieşti nimic. Ar trebui să fii oarbă de-a binelea ca să nu vezi că cei trei tineri ai noştri, Reinhold, Friedrich şi Konrad, sunt îndrăgostiţi pină peste cap de tine.

- Cum iţi trece aşa ceva prin minte, doamnă Marta? ingână Roza, acoperindu-şi ochii cu palmele.

- Haide, haide, ruşinoasa mea, rise doamna Marta cuprinzându-i umerii cu un braţ; ia-ţi mâinile de la ochi şi

priveşte-mă drept In faţă: să vedem dacă mai poţi tăgădui că n-ai băgat de seamă de mult că cele trei calfe te poartă numai pe tine In gind şi in inimă. Ei aşa-i, aşa-i că nu poţi tăgădui? D-apoi chiar ar fi fost lucru de mirare ca ochii unei fete să nu vadă Îndată asta. Se-nlelege c-ai băgat de seamă cum îşi întorc privirile de la lucrul lor spre tine, cum mişcările lor devin mai sprintene când intri in atelier. Cum Reinhold şi Friedrich încep cântecele lor cele mai frumoase, cum pină şi sălbaticul acela de Konrad se face mai blajin Şi mai prietenos; cum caută fiecare să se afle in preajma ta, cum se luminează faţa aceluia căruia îi dăruieşti o privire sau o vorbă bunăl Ehei, fata mea, oare nu-i frumos să vezi că tineri atit de chipeşi se Întrec căutind, care mai de care, să-ţi placă?!... Insă dacă şi cind va fi să alegi pe vrenul dintre tinerii aceştia trei. vezi, asta nu sunt în stare să-ţi spun, căci eşti prietenoasă şi bună faţă de toţi, deşi eu... dar lasă, să nu vorbesc despre asta. Dacă ai veni la mine Şi m-ai Întreba: „Doamnă Marta, pe care dintre aceşti trei tineri mă sfătuieşti să-l aleg?" fireşte că ţi-aş răspunde: „Dacă inima ta nu-ţi spune limpede şi răspicat: *acesta* este, atunci lasă-i pe toţi trei în plata Domnului". Altminteri Reinhold îmi place foarte mult, şi Friedrich îmi place, do asemenea şi Konrad; pe de altă parte aş avea şi cite ceva de spus împotriva fiecăruia. Intr-adevăr, dragă Roza, când ii văd pe tinerii aceştia muncind cu atita spor, mă gândesc Întotdeauna la bietul meu Valentin care, poate, nu era făcut pentru o muncă mai aleasă, în schimb avea în tot ceea ce lucra un fel al lui, cu totul deosebit. Era neîndoielnic că munceşte cu drag şi tragere de inimă, pe cită vreme tinerii aceştia mie mi se pare că numai se prefac şi au în cap cu totul altceva decit meşteşugul lor, ha chiar că el le este o povară pe care şi-au luat-o de bunăvoie şi acum o poartă vitejeşte. Cu Friedrich mă înţeleg cel mai bine, are o fire deschisă şi blajină; pare cel mai apropiat de noi şi pricep tot ce spune. Cel mai mult preţuiesc la el felul cum te iubeşte,

cu sfiiciunea unui copil cuminte, incit abia îndrăzneşte să te priveascâ şi se roşeşte cind ii vorbeşti.

La aceste vorbe ale doamnei Marta, ochii fetei părură a se umezi de lacrimi. Se ridică de pe scaun şi răspunse cu faţa întoarsă spre fereastră:

- Şi mie mi-e foarte drag Friedrich, dar să nu mi-l vorbeşti de rău pe Reinhold!

- Cum aş putea să fac aşa ceva? Reinhold este fără doar şi poate cel mai frumos dintre toţi. Ce ochi are! Zău, ctnd te săgetează cu privirea lui strălucitoare, simţi cum lţi străpunge inima! Dar e ceva straniu în firea lui, ceva care niă sperie şi mă îndepărtează. îmi Închipui că atunci când domnul Martin 11 vede pe Reinhold muncind in atelierul său şi-i porunceşte cutare sau cutare lucru, trebuie să ee simtă cum m-aş simţi eu dacă cineva mi-ar aduce in bucătărie oale şi cratiţe de aur şi de nestemate şi ar trebui să le folosesc drept vase obişnuite, iar eu n-aş îndrăzni nici măcar să le ating. Vorbeşte 41 povesteşte într-una, şi-ţi pare că o muzică dulce te poartă pe aripile ei; dar cind stau să mă gindesc bine la ceea ce spune, îmi dau seama pină la urmă că n-am priceput niciun cuvânt. Iar cind se intâmplă să glumească şi el in felul nostru şi mă gindesc că, totuşi, nu se deosebeşte de noi, dintr-o dată are o înfăţişare atit de aleasă, Incit mă bagă in sperieţi. Cu toate acestea, n-aş putea spune că felul lui de-a fi aduce cu aerele pe care şi le dau unii domnişori nobili - nu, e cu totul altceva. într-un cuvint, Îmi vine să cred - Dumnezeu să mă ierte 1 c-ar avea de-a face cu duhuri de sus, ca şi cum ar fi de pe altă lume. Şi Konrad, care-i un flăcău năprasnic şi fălos, are în el ceva al dracului de nobil, care nu se prea potriveşte cu şorţul lui de piele. Pe lingă asta se poartă ca şi cind el ar fi stăpin, iar toţi ceilalţi ar trebui să-l asculte. Şi în timpul acesta scurt de cind e aici a izbutit, cu răcnetele lui, să-l silească pe meşterul Martin să-i facă pe plac. Pe de altă parte, Konrad e atit de curajos şi de cinstit, incit nu poţi să fii supărat pe el. Aş putea spune chiar că, aşa sălbatic cum e, mi-e mai dras

decit Reinhold, căci chiar dacă vorbeşte adeseori tare de te inspăimântă, totuşi înţelegi foarte bine ce spune. Mă prind că flăcăul ăsta a fost odată soldat - oricât ar vrea el acuma să se prefacă. De aceea se pricepe aşa de bine la arme şi şi-a însuşit şi unele apucături cavalereşti care nu-i stau rău de loc. Acum spune-mi pe faţă, dragă Roza, care din aceşti trei îţi place *dumitale* mai mult?

- Nu-mi pune asemenea întrebări stlnjenitoare, dragă doamnă Marta. Atita pot să-ţi răspund că, In ceea ce-l priveşte pe Reinhold, eu nu gindesc la fel cu dumneata. E adevărat că nu seamănă cu ceilalţi şi că atunci cind vorbeşte îmi pare că în faţa mea se deschide deodată o grădină frumoasă plină de flori şi fructe minunate, o grădină cum nu se află pe acest pământ, dar îmi place mult b-o am Înaintea ochilor. De cind Reinhold e la noi, multe lucruri îmi apar altfel şi ce era înainte celos şi nelămurit în sufletul meu a devenit acum atlt de clar şi luminos, incit văd totul limpede.

- Te-am prins, Rozal spuse doamna Marta dind să plece şi amenințând-o pe fată cu degetul. Va să zică Reinhold va fi cel ales! Nici prin cap nu mi-ar fi trecut una ca asta!

Petrecând-o până la uşă, Roza ii răspunse:

- Te rog, dragă doamnă Marta, te rog să nu presupui şi să nu-ţi închipui nimic: lasă lucrurile p%seama zilelor ce vor veni. Ce vor aduce, e/e, va însemna voia cerului căreia trebuie să ne supunem smeriţi, cu toţii.

în vremea asta, în atelierul meşterului Martin lucrul era în toi. Ca să poată face faţă tuturor cererilor, meşterul mai tocmise câteva ajutoare şi ucenici şi acum ciocănitul şi bocănitul se auzeau neîncetat pină hăt-departe. Reinhold isprăvise măsurătorile polobocului celui mare, pe care-l lucrau pentru episcopul de Bamberg şi-l întocmise, împreună cu Friedrich şi Konrad, cu atita iscusinţă, incit meşterul Martin, căruia ii ridea inima de bucurie, nu mai înceta cu laudele:

- Asta se cheamă lucru cu adevărat. Are să iasă un polobocel cum n-am mai făcut altul, afară, bineînţeles, de acela cu care am luat titlul de meşter.

Cele trei calfe puneau acum cercurile pe doagele potrivite şi tot ce era în jur răsuna de loviturile ciocanelor. Bătrinul Valentin răzuia cu osârdie, iar doamna Marta şedea chiar în spatele lui Konrad, cu cei doi prunci mai mici în poală, in timp ce copiii ceilalţi, cu multă larmă şi chiote ve ele, se jucau rostogolind cercuri. Era atâta zvon voios, că aproape nici nu băgară de seamă când a intrat în atelier bătrinul domn Johannes Holzschuer. Meşterul Martin îi ieşi întru întâmpinare şi-l întrebă cuviincios ce pofteşte.

- Păi, răspunse Holzschuer, voiam să-l mai intâlnesc pe dragul meu Friedrich, care văd că lucrează acolo cu atita hărnicie. Pe urmă, dragă meştere Martin, în beciul meu se simte lipsa unui poloboc mai măricel, şi aş vrea să te rog să mi-l faci. Uite, văd că se întocmeşte acolo un poloboc, tocmai cum mi-ar trebui mie; aţi putea să mi-l daţi şi să-mi spuneţi numai preţul.

Reinhold, care se odihnise câteva clipe in atelier şi tocmai se pregătea să urce pe schelă, auzi cuvintele lui Holzschuer şi-i spuse, întorcând spre el capul:

- Ehei, dragă domnule Holzschuer, trebuie să vă puneţi pofta in cui, cuci *acest* poloboc il facem pentru luminuţia-sa episcopul de Bamberg.

Meşterul Mari in îşi împreună mâinile la spate, scoase piciorul slirg inainlfi şi, ridic îmi Ininti’ii, aruncă o privire spre poloboc, după care rosti cu fală:

- Dragă meştere, numai după calitatea aleasă a lemnului şi grija cu care a fost lucrat acel poloboc ţi-ai fi putut da seama că asemenea lucru măiestrit, se potriveşte doar unei pivniţe princiare. Pe drept cuvânt a spus calfa mea, Reinhold, ea trebuie să-ţi iei gindul de. la aşa ceva; dar după culesul viilor o să-ţi întocmesc o frumuseţe de polobocel, tocmai pe potriva pivniţei dumitale.

Bătrinul Holzschuer insă, supărat de trufia meşterului Martin, fu de părere că galbenii lui cintăreau întocmai atita cit şi cei ai episcopului de Bamberg şi că pentru banii lui va găsi pe altcineva să-i facă o treabă bună. Meşterul Martin izbuti cu gre-u să-şi stăpinească mânia ce-l copleşea, căci nu-i era îngăduit să-l jignească pe domnul Holzschuer, un bătrin atât de stimat de dregătorii oraşului şi de toţi târgoveţii. In clipa aceea însă, Konrad dădu o lovitură de ciocan atit de puternică, incit tot ce era împrejur bubui şi zăngăni; meşterul Martin işi slobozi minia care clocotea în el, strigind cit îl ţinea gura:

- Ce faci, neghiobule! vrei să-mi spargi butoiul, de dai aşa ca nebunul?

- Ho, ho! strigă Konrad, infruntindu-l cu privirea pe meşter. Ho, meşteraşule! Şi-apoi de ce nu l-aş sparge?

Şi zicind acestee, lovi atit de straşnic, incit cercul cel mare al butoiului sări. răsturnindu-l pe Reinhold de pe scindura îngustă a Bchelei; totodată, ecoul surd al izbiturii arăta că s-a sfărimat şi o doagă.

Scos din fire de furie şi de mânie, meşterul Martin se repezi şi, sniulgind din mâinile lui Valentin lemnul pe care acesta îl răzuia, îl lovi zdravăn pe Konrad în spate, urlând:

- C.iine afurisit!

Konrad se răsuci ca fulgerul şi rămase o clipă încremenit; apoi pălălăi de furie i se aprinseră in ochi şi, scrişnind din dinţi, răcni:

- M-ai lovit?

Dintr-o săritură cobori de pe schelă şi, apucând de pe jos toporul, îndreptă o lovitură năprasnică spre meşterul Marlin. I-ar fi crăpat capul, dacă Friedrich nu l-ar fi tras pe meşter deoparte, astfel incâl toporul îi atinse numai braţul, din care însă începu îndată să curgă Bânge. Martin, gras şi neajutorat cum era, îşi pierdu echilibrul şi, rostogolindu-se peste tejgheaua la care tocmai lucra ucenicul, se prăbuşi la pămlnt. Toţi se năpustiră la Konrad care lovea in aer cu toporul plin de singe răcnind ca un turbat:

- In iad, în iad am să-l trimit!

Cu o putere de uriaş se Ecutură de cei care-l ţineau, repezindu-Be să dea a doua lovitură bietului meşter, care zăcea jos la pământ, icnind şi gemând, când în uşa atelierului apăru Roza, palidă ca moartea de spaimă. Zărind-o, Konrad rămase cu toporul ridicat in aer, ca prefăcut Intr-o stană de piatră. Apoi zvârli toporul şi, impreunându-şi mâinile la piept, strigă cu un glas care îi infioră pe toţi cei de faţă:

- O, Doamne, Dumnezeule! Ce-am făcuţi şi se năpusti îndată afară din atelier.

Nimeni nu se gindi Bă-l urmărească.

Cu multă trudă 11 ajutară pe bietul meşter Martin să se ridice în picioare. Se văzu îndată că toporul nu atinsese decit carnea moale a braţului şi rana nu era câtuşi de puţin primejdioasă. Bătrinul domn Holzschuer, pe care meşterul Martin îl tlrâse în căderea lui, fu 6COB şi el de sub talaş şi, pe cât era cu putinţă, liniştiră şi pe copiii doamnei Marta, care plingeau in hohote pentru bunul tăicuţ Martin. Meşterul era cu totul năucit şi spunea mereu că dacă diavolul acela de calfă ticăloasă n-ar fi stricat mândreţea de poloboc, nici nu i-ar păsa de rană.

Fură aduse nişte tărgi pentru cei doi bătrini, căci şi Holzschuer se zdruncinase destul de tare în căzătura lui. El ocăra meseria care punea la lndemina oamenilor asemenea unelte ucigaşe şi-l implora pe Friedrich Bă revină cât mai curind la frumosul său meşteşug, la turnătoria de statui, la nobilele metale.

Seara, când începu să se întunece, Friedrich Împreună cu Reinhold, pe care cercul îl lovise zdravăn şi care îşi simţea mâinile şi picioarele ca de lemn', se îndreptară amândoi foarte abătuţi, înapoi spre oraş. Deodată auziră lingă un gard nişte suspine şi gemete Înăbuşite. Se opriră locului şi văzură o momlie înaltă ridicându-se de la pământ; recunoscură imediat pe Konrad şi, speriaţi, făcură un pas îndărăt.

- Ah, dragii mei, vorbi Konrad cu glas jalnic, nu vă fie aşa de teamă de mine. Voi mă socotiţi un ucigaş ticălos, dar nu-i adevărat, nu-i adevărat. Nu putem face altfel! *Trebuia* să-l ucid pe burtosul cela de meşter. De fapt ar trebui să merg acum cu voi şi să-l omor! Dar nu, n-u - s-a sfirşit, n-o să mă mai vedeţi! Salutaţi-o din partea mea pe frumoasa Roza, pe care o iubesc peste măsurăl Spuneţi-i că atit cit voi trăi, voi purta florile ei la piept, că mă voi împodobi cu ele atunci când... dar poate că va mai auzi vorbindu-se despre mine! Rămâneţi cu bine, dragii şi bunii mei tovarăşii

Cu aceste cuvinte, Konrad o luă la fugă peste câmp, fără ca ceilalţi să-l poată opri.

- Se petrece ceva deosebit cu băiatul acesta, murmură Reinhold; nu-i putem nici clntări, nici măsura fapta după măsura obişnuită. Poate că mai tirziu va ieşi la iveală taina care li apasă sufletul.

Reinhold părăseşte casa meşterului Martin

Pe cât de vesel era odinioară atelierul meşterului Martin, pe atlt de trist devenise acum. Reinhold, nefiind in stare să lucreze, stătea Încuiat In camera lui; Martin, cu braţul legat de pe urma rănii, blestema necontenit neîndemânarea ticălosului aceluia de străin. Roza, ba chiar şi Marta cu copiii ei, ocoleau locul smintitei Încăierări, aşa Incit zgomotul pe care-l făcea Friedrich, silit acum să isprăvească singur şi cu multă trudă polobocul cel mare, răsuna lugubru, asemenea loviturilor de topor ce doboară iarna copacii In pădurea pustie.

O adâncă mihnire copleşi curând inima lui Friedrich, căci i se părea acum vădit lucrul de care se temuse mereu. Pentru el nu mai era nicio îndoială că Roza 11 iubeşte pe Reinhold. Nu numai că toată prietenia şi unele cuvinte dulci erau doar pentru el, dar de când acesta nu venea la atelier, Roza nici nu se mai glndea să plece de-acasă, fireşte pentru a-şi putea îngriji mai bine iubitul. într-o duminică, pe când toată lumea se ducea ca să petreacă voios, meşterul Martin, înzdrăvenit aproape de tot, 11 pofti pe Friedrich să

vină împreună cu el şi cu Roza pe Allerwiese. Friedrich nu primi şi, copleşit de suferinţă şi de dor, fugi spre colina aceea unde se Întâlnise pentru Intâia oară cu Reinhold. Se prăbuşi in iarba înaltă, plină de flori, şi, la jindul că steaua speranţei, care-i lucise lot limpul pe drum Ih întoarcerea lui acasă, s-a cufundat deodată în bezna nopţii, tocmai când ajunsese la liman, la gândul că toate strădaniile sale se asemuiesc trudei zadarnice a cuiva care, in vis, îşi întinde, plin de dor, braţele spre năluciri deşarte, lacrimi fierbinţi îi [îşniră din ochi, picurind pe flori şi acestea îşi plecau capetele micuţe, ca şi cum ar fi împărtăşit chinul amar al tinărului. Pe nesimţite, suspinele care izvorau din pieptu-i îndurerat, se prefăcură în cuvinte şi melodie:

Unde te-ai dus,
O, *a nădejdei stea*?
Departe, *sus*,
Luceşti azi altuia
Şi-i dăruieşti sclipirea ta!
O, *vinturi de asfinţii*,
Bateţi în pieptu-mi chinuit,
Stirniţi întreaga jale,
Ce sufletul mi-l frânge, *în lacrime de sânge*.
Copaci întunecaţi
De noapte înveşmântaţi
Ce îmi şoptiţi din frunză fremătind?
Voi, *aurite zări*,
De ce nu-mi arătaţi l nde-i al meu mormint?
Sub brazde reci,
Voi adormi pe veci.

După cum se întâmplă adeseori, durerea sufletească, şi chiar cea mai adâncă, negăsind altă cale decit lacrimile şi cuvântul, se preface încet-încet Intr-o melancolie mai puţin amară şi sufletul se luminează de o blindă rază de nădejde. Tot astfel şi Friedrich, după ce-şi cintă cintecul, se simţi, fără să ştie cum, întărit şi înviorat. Vintul de seară, copacii întunecaţi, pe care-i invocase in viersul său, păreau că-i

murmură cuvinte de consolare, iar direle de lumină aurie se înălţau pe cer asemenea unor visuri dulci în care 'i se arată o fericire depărtată. Tânărul se ridică şi coborî dealul, indreptindu-se spre sat. 1 se părea că Reinhold păşeşte alături de el, ca atunci când l-a Intilnit pentru întâia oară. li reveniră în minte toate cuvintele pe care le rostise acesta. Cind îşi aminti de povestirea lui despre întrecerea între cei doi pictori, pricepu deodată tot. Nu mai Încăpea îndoială că Reinhold o mai văzuse şi Înainte pe Roza şi se Îndrăgostise de ea. Numai această dragoste îl minase la Niirnberg, în casa meşterului Martin, şi tllcul poveştii cu cei doi pictori nu putea fi altul decit acel al rivalităţii dintre el şi Friedrich la mina Rozei. Friedrich auzi în gind cuvintele pe care le spusese atunci Reinhold: „O luptă dârză, dar fără gânduri josnice sau ascunse, în vederea atingerii aceluiaşi ţel, ar trebui să unească şi mai strâns doi prieteni, nicidecum să-i despartă. Intr-un suflet nobil niciodată nu-şi poate găsi sălaş invidia meschină sau ura perfidă.11

- Da, exclamă Friedrich cu glas tare, da, iubite prietene, chiar pe tine te voi întreba, fără să mă feresc; tu trebuie să-mi spui dacă a mai rămas vreo speranţă pentru mine!

Soarele se ridicase de mult pe cer, când Friedrich bătu la uşa lui Reinhold. Cum nimeni nu-i răspunse, împinse uşa, care nu mai era încuiată de data asta, şi intră. In aceeaşi clipă se opri pironit locului, ca o stană de piatră. Roza, în plină strălucire a graţiei şi frumuseţii ei, îi apărea înaintea ochilor, pictată în mărime naturală; razele soarelui de dimineaţă scăldau minunatul tablou întins pe şevalet. Pensula aruncată pe masă, culorile încă umede pe paletă - toate arătau că pictorul mai lucrase la tablou cu puţin timp înainte.

- O, Roza, Roza! O, Doamne, Dumnezeule 1 suspină Friedrich.

în aceeaşi clipă, Reinhold, care intrase in odaie în urma lui, il bătu pe umăr şi-l întrebă zimbind:

- Ei, ce zici, Friedrich, de tabloul meu?

Friedrich il îmbrăţişă, exclamind:

- Eşti un om extraordinar, un artist fără pereche! Da, acum s-au limpezit toate pentru mine. *Tu*, *tu* ai clştigat. răsplata pentru care eu, un nevrednic, m-am încumetat să lupt! Căci ce sunt eu faţă de tine? Ce însleamnă arta mea faţă de a ta? Ah, îmi făurisem şi eu un plan! Te rog să nu râzi de mine, ReinhuUl! Şlii, mă gindisem, cit de frumos ar fi să plăsmuire chipul încintător al Rozei şi să-l torn in argint curat, dar a«ta nu-i decit o copilărie! In schimb tutu! Cit de minunat, cit de dulce zimbeşte, in toată strălucirea frumuseţii ei! Ah, Reinhold, eşti un om fericit, de o mie de ori fericiţi Toate s-au Înfăptuit aşa cum ai spus tu odinioară. Am luptat amindoi, tu ai Învins şi trebuia să Învingi, dar eu îţi rămin şi de aici Înainte prieten credincios. Trebuie sS părăsesc Insă această casă, Fă părăsesc meleagurile unde m-am născut şi am crescut, căci ar fi peste puterile mele s-o mai văd pe Roza; simt că aş muri. Să nu mi-o iei în nume de rău, multiubitul meu prieten! Chiar astăzi, in clipa asta, plec in lume, plec încotro mă va mina chinul dragostei, durerea mea fără mingiiere.

Cu aceste cuvinte, Friedrich dădu să iasă din odaie, dar Reinhold îl opri, vorbindu-i cu blindeţe:

- Nu trebuie să p'eci, căci lucrurile se pot petrece cu totul altfel decât îţi închipui lu. A sosit timpul să-ţi spun toate câte până acum ie-am ţinut ascunse. Că nu sunt butnar, ci pictor, cred că şlii şi nădăjduiesc că, judecind după tablou, iţi dai seama că nu sint dintre cei mai neînsemnaţi, încă în fragedă tinereţe am plecat in Italia - ţara artei - şi acolo am avut norocul să fiu ucenicul unor mari maeştri care m-au primit şi au hrănit cu foc viu scinteia ce mocnea în mine. Astfel s-a făcut că m-am Înălţat curind, picturile mele au devenit vestite în întreaga Italie şi ducele de Florenţa m-a luat la curtea lui. Pe vremea aceea nu voiam să ştiu nimic de arta germană şi, fără Bă fi văzut tablourile voastre, Îndrugam verzi şi uscate despre ariditatea şi desenul prost, despre duritatea unui Cranach sau Dilrer. Intr-o zi însă, un

negustor de tablouri aduse la galeria ducelui o mică pictură a Madonei, făcută de bătrinul Albrecht; tabloul acesta îmi produse o impresie atlt de profundă, Incit mi-a pierit orice gust pentru somptuozitatea tablourilor italiene şi am hotărât pe dată să cercetez in patria mea, Germania, capodoperele care mă interesau acum in mod exclusiv. Am venit aici, la Niirnberg, şi când am zărit-o pe Roza, mi s-a părut că acea Mărie, care, In chip atlt de ciudat imi umpluse sufletul de lumină, coborlse pe pămint. Am trecut prin ceea ce treci şi tu, dragă Friedrich, Întreaga mea fiinţă ardea în vâlvătăile dragostei. Nu mă glndeam decit la un singur lucru: s-o privesc pe Roza; nimic altceva nu mai exista pentru mine şi chiar arta o preţuiam numai şi numai pentru că o puteam desena şi picta pe Roza, mereu pe ea. Ari încercat Bă mă apropii de dânsa, după felul îndrăzneţ al italienilor; toate strădaniile mele au rămas însă zadarnice. Nu era chip Bă pătrund în casa meşterului Martin in vreun fel care Bă nu dea de bănuit. M-am hotărit s-o cer pe Roza de Eoţie, dar am aflat că meşterul Martin era hotărit să nu-şi mărite fata decit cu un butnar iscusit. Atunci mi-a venit în minte planul năstruşnic de a învăţa dogăria la S'trassburg, după care să intru calfă în atelierul meşterului Martin. In ceea ce priveşte restul, lăsam cerul să hotărască. Cum mi-am pus planul in aplicare, asta o ştii, dar trebuie să mai afli şi altceva: acum câteva zile meşterul Martin mi-a spus că am să fiu un dogar de ispravă şi ar fi bucuros să mă aibă de ginere, căci îşi dă seama că mă străduiesc să câştig bunăvoinţa Rozei şi că ea mă place.

- Nici nu se putea altfel! exclamă Friedrich, adine îndurerat. Da, da, *a ta* va fi Roza. Cum ar putea nădăjdui asemenea fericire un biet om ca mine?

- Uiţi un lucru, urmă Reinhold; uiţi, frate Friedrich, că Roza nu a întărit încă ceea ce şiretul meşter Martin crede că a înţeles. E drept că ea s-a purtat până acum foarte drăguţ şi foarte prietenos faţă de mine, dar cu totul în alt chip se trădează o inimă care iubeşte. Făgăduieşte-mi, dragă

Friedrich, Bă te stăplneşti încă trei zile şi să lucrezi la atelier, ca şi până acum. Aş fi putut şi eu să mă întorc la lucru, dar de când am Început să pictez tabloul mi-e o silă nespusă de meseria aceea fără niciun haz. Simt că n-aş mai putea lua un ciocan în mină, orice s-ar întâmpla. Peste trei zile am să-ţi spun, fără Înconjur, cum Btau treburile între Roza şi mine. De se va întâmpla ca Intr-adevăr eu să fiu fericitul c&ruia Roza îşi va dărui inima, atunci poţi pleca în lume şi vei afla că timpul lecuieşte şi rănile cele mai adinei.

Friedrich făgădui să aştepte pină ce i se ve hotărî soarta.

După trei zile, în care timp Friedrich se ferise b-o lntâlnească pe Roza, de emoţia aşteptării inima ii bătea aproape să-i spargă pieptul. Ca prin vis, umbla de colo-colo în atelier, dând meşterului Martin prilej îndreptăţit să-l mustre bombănind, ceea ce nu era câtuşi de puţin In firea lui. De altfel, cu bătrinul părea că se mai petrecuse un lucru din pricina căruia li pierise orice chef. Pomenea mereu de vicleşuguri josnice şi de nerecunoştinţă, dar nu lăsa să se Înţeleagă despre ce e vorba.

Cind se lnseră, în sfirşit, şi Friedrich pomi spre oraş, aproape de poartă îi ieşi Înainte un călăreţ în care 11 recunoscu pe Reinhold. îndată ce-l zări, Reinhold exclamă:

- Aha, tocmai voiam să te întllnescl Sări de pe cal şi petrecându-şi hăţurile după braţ, II prinse pe Friedrich de mină. Hai sa facem o bucată de drum împreună, ii zise el. Acum pot să-ţi spun cum stau lucrurile cu dragostea mea.

Friedrich observă că Reinhold îşi pusese aceleaşi vesininte pe care le purta când se întâlniseră pentru întâia oară, ar pe şaua calului legase o boccea. Avea faţa palidă şi părea buimăcit.

- îţi urez noroc, frăţioare, Începu Reinhold cu un glas cam ascuţit. De azi Înainte poţi ciocăni în pace la butoaiele laie - îţi las locul liber. Chiar acum mi-am luat rămas bun de la frumoa«a Roza şi de la preacinstitul meşter Martin.

- Cum? Ai de gând să pleci? Întrebă Friedrich simţind că un curent electric îi străbate tot trupul; să pleci cind meşterul Martin vrea să te aibă de ginere şi Roza te iubeşte?

- Dragă frăţioare, îi Întoarse vorba Reinhold, asta e o nălucire a geloziei tale. A ieşit la iveală că Roza m-ar fi luat de bărbat numai din supunere şi ascultare, dar in inima ei de gheaţă nu luceşte nicio scânteie de dragoste. Ha, ha! F.ra să devin un straşnic dogar. Zi de zi aş fi răzuit la cercuri şi rindeluit la doage, duminica dimineaţa m-aş fi dus cu preacinstita-mi soaţă la biserica Sfânta Katharina sau la Sfintul Sebald, iar seara m-aş fi plimbat pe Allerwiese, şi aşa, an după an.

- Nu-ţi bate joc de traiul simplu şi cinstit al burghezului, il întrerupse Friedrich pe Reinhold, care râdea zgomotos. Dacă intr-adevăr Roza nu te iubeşte, asta nu e vina ei. Văd insă că eşti tare mânios şi tare pornit.

- Ai dreptate, răspunse Reinhold. Aşa-i felul meu prostesc să facă larmă, ca un copil răsfăţat, atunci când mă simt rănit. îţi închipui, cred, că am stat de vorbă cu Roza despre dragostea mea şi despre bunăvoinţa tatălui ei faţă de mine. Deodată i-au ţişnit. lacrimi din ochi şi mina i-a tremurat într-a mea. întoreimlu-şi faţa, a şoptit:,.Se înţelege că trebuie să mă plec in faţa voinţei tatălui meul”

Mi-a (ost de-ajuns. Ciudata mea mânie te ajută, dragă Friedrich, să vezi adine în sufletul meu; trebuie să înţelegi că lupta pentru dobândirea Rozei a fost o iluzie ţesută de închipuirea mea smintită. După ce am sfirşit tabloul, m-am liniştit şi am adesea senzaţia ciudată că Roza e tabloul, iar tabloul a devenit adevărata Roza. M-a prins un dezgust de păcătoasa aceea de meserie şi înţelegind că se apropie clipa când gata-gata am să devin meşter şi am să mă însor, m-am speriat ca şi cum ar fi fost să intru la închisoare şi să fiu legat de butuc. De altfel, cum ar putea copila aceea divină, pe care o port în inimă, să-mi fie nevastă? Niciodată! Soarta ei este să strălucească veşnic frumoasă şi tânără In capodoperele pe care le va crea spiritul meu neostoit. Ah,

abia aştept! Cum am putut oare să fiu necredincios artei dumnezeieşti? Curind mă voi scălda iarăşi în miresmele tale arzătoare, fermecător tărâm, patrie a tuturor artelor!

Cei doi prieteni ajunseră la locul unde drumul, pe care Reinhold urma să apuce, cotea spre stânga.

- Aici ne despărţim! exclamă Reinhold; 11 strinse pe Friedrich cu putere şi timp îndelungat la pieptul său, se aruncă pe cal şi dispăru Ln galop.

Friedrich îl urmări cu privirea fără să scoată niciun cuvânt, apoi, frământat de cele mai ciudate simţăminte, cobori spre casă

Cum a fost alunzat Friedrich din atelier

In ziua următoare, meşterul Martin lucra posac la polobocul cel mare pentru episcopul de Bamberg; Friedrich, care abia acum simţea cu adevărat amărăciunea despărţirii de Reinhold, nu era in stare nici el să scoată vreun cuvânt, şi cu atât mai puţin să înfiripe un cântec. Intr-un târziu, Martin aruncă ciocanul şi, încrucişându-şi braţele pe piept, rosti cu glas surd:

- A plecat şi Reinhold; era un pictor de seamă şi m-a tras pe sfoarfă, zicând că e butnar. Dacă aş fi putut bănui una ca asta, atunci când a venit în casa mea împreună cu tine, prefăcându-se cu atâta viclenie, cum l-aş mai fi dat pe uşă afară! O faţă atât de deschisă şi cinstită, şi cită minciună şi înşelătorie ascundea dedesubt! Ei, acu a plecat, iar tu ai Rtî-mi rămli credincios şi ai Bă te ţii de meserie. Şi cine ştie în ce fel ai să-mi devii odată şi mai apropiat. Dacă ajungi un meşter de ispravă şi Roza te vrea, In sfirşit, Înţelegi ce vreau să spun, aşa că străduieşte-te Bă-i fii fetei pe plac.

Rostind aceste cuvinte, luă din nou ciocanul In mină şi se apucă slrguincios de treabă. Friedrich nu-şi putea da seama de ce cuvintele meşterului Martin li străpunseseră parcă pieptul;i simţea urclnd In el o spaimă ciudată, Intunecându-i orice rază de nădejde. După multă vreme, Roza apăru iarăşi In atelier; era lns& foarte tăcută şi, după cum Friedrich observă, spre marea lui mlhnire, avea ochii Înroşiţi de pline.

„A pline din pricina lui, deci 11 iubeşte**, li spunea un glas lăuntric. De aceea nu Îndrăzni să-şi ridice privirea spre aceea pe care o iubea atit de mult.

Polobocul cel mare era gata şi abia acum, admirlnd această lucrare izbutită, meşterul Martin Îşi recăpătă voioşia.

- Da, fiule, spuse el, bătlndu-l pe Friedrich pe umăr, rămâne aşa cum ne-am Înţeles: dacă izbuteşti s& ctştigi dragostea Rozei şi să faci un poloboc straşnic pentru titlul de meşter, ai să-mi fii ginere. Atunci ai să poţi intra şi In nobila breaslă a maeştrilor cintăreţi şi ai să doblndeşti cinste.

Meşterul Martin avea din ce in ce mai mult de lucru, astfel Incit fu nevoit să mai tocmească două calfe, nişte flăcăi foarte muncitori, dar cam neciopliţi, pe care lungile drumeţii li stricaseră din cale-afară. In locul sporovăielii vesele şi plăcute de odinioară, în atelier se auzeau acum glume grosolane; In locul clntecelor dulci ale lui Reinhold şi ale lui Friedrich, răsunau lălăituri necuviincioase. Roza ocolea atelierul, aşa că Friedrich nu putea s-o vadă decât rar şi tn treacăt. Iar când, trist şi plin de dor, li spunea suspinlnd: rAh, dragă Roza, dacă aş putea să stau din nou de vorbă cu dumneata, ca atunci cind erai atlt de prietenoasă, ca pe vremea când Reinhold era Încă la noil" ea Îşi cobora stingherită privirile, murmurând: „Ai Eă-mi spui ceva, dragă prietene?"

Friedrich rămlnea mut, pironit locului, iar clipa cea minunată pierea ca un fulger ce se aprinde In amurg, mistuindu-se aproape chiar atunci cind l-ai zărit.

Meşterul Martin stăruia ca Friedrich să-şi Înceapă lucrarea de meşter. Alesese cu mâna lui cea mai frumoasă bucată de stejar, fără niciun fel de vine sau noduri, care se afla de mai bine de cinci ani in depozitul său de lemne. In afară de bătrinul Valentin, nimeni n-avea dreptul Bă-i dea lui Friedrich o mină de ajutor In timpul lucrului. Însă Friedrich Începuse să simtă, din pricina acelor calfe grosolane, un

dezgust din ce In ce mai mare pentru meserie şi i se ridica un nod In git ori de clte ori se gândea că lucrarea lui de meşter li va hotărî Boarta pentru totdeauna. Teama aceea ciudată care-i răsărise in suflet, atunci cind meşterul Martin lăudase credinţa lin faţă de meserie, se contura acum In chip Înfricoşător de limpede. Abia acum işi dădea seama că se va prăpădi de umilinţă intr-o meserie cu totul potrivnică firii sale de artist. Reinhold şi portretul Rozei nu-i mai ieşeau din minte. Totodată şi propria lui artă li apărea acum din nou în toată strălucirea ei. Adesea, simţindu-se copleşit de chinul sufleteso pricinuit de munca aceea fără farmec, dispărea, Bub cuvlnt că se simte bolnav, ca să dea o fugă până la biserica Sfântul Sebald. Petrecea acolo ore întregi, admirind minunatul monument al lui Peter Vischer şi exclamând plin de Incântare:

- O, Doamne, să concepi asemenea operă, s-o înfăptuieşti - oare poate să fie ceva mai frumos pe lume?

Dar când trebuia să se întoarcă iar la cercuri şi doage căci numai astfel putea 6-O dobindească pe Roza - i se părea că nişte gheare de foc ii sfişie şi-i singerează inima şi cit din pricina chinurilor cumplite trebuie să-şi dea duhul fără a afla vreo mingiiere. 11 revedea adeseori în vis pe Reinhold, care ii arăta deEene ciudate ce trebuiau turnate in metal şi în care chipul Rozei apărea ca o minune - cind sub formă de floare, cind ca înger cu aripi. Ii lipsea însă ceva şi Friedrich îşi dădea seama că, tnfăţişând-o pe Roza, Reinhold uitase inima; o adăuga *el* acum la desen şi atunci parcă toate florile şi toate frunzele desenului prindeau viaţă şi mişcare, cântând şi răspândind în jur miresme dulci, iar nobilul metal i-o înfăţişa pe Roza ca într-o oglindă sclipitoare; visa că-şi Întinde, plin de dor, braţele spre iubita lui, că imaginea ei se destramă în ceaţă, că în locul acelei imagini apare chiar ea, frumoasa Roza, şi-l itrânge pătimaş la pieptu-i înflăcărat de dragoste.

Din pricina nesuferitei meserii de butnar, starea lui se înrăutăţea din ce in ce mai tare şi Friedrich începu să caute mingiiere şi ajutor la fostul lui meşter, Johannes Holzschuer.

Acesta li îngădui să Înceapă în atelierul lui o mică lucrare. Friedrich o concepuse de mult şi, spre a-şi cumpăra argintul şi aurul trebuincios, pusese, vreme îndelungată, deoparte, simbria ce o primea de la meşterul Martin. Aşa că Friedrich, a cărui faţă de o paloare de mort întărea pretextul că ar fi măcinat de o boală grea, nu mai trebălui aproape de loc prin atelier şi trecură luni in şir fără ca lucrarea lui de meşter - un poloboc mare de două sute de vedre - să înainteze câtuşi de puţin. Meşterul Martin îi puse în vedere, cu destulă asprime, că trebuie să lucreze măcar atit cât îi îngăduie puterile şi astfel Friedrich fu silit să se întoarcă la butuc şi să ia din nou nesuferitul ciocan în mină. în timp ce calfa lucra, meşterul Martin se apropie şi cercetă cercurile; deodată se făcu stacojiu la faţă şi ţipă:

- Ce-nseamnă asta? Cum lucrezi, Friedrich? Cine a îndoit cercurile - o calfă care vrea să devină meşter, sau un nepriceput de ucenic care şi-a vârât abia de trei zile nasul in atelier? Vino-ţi in fire, Friedrichl Ce diavol a intrat în tine şi te zăpăceşte?... Să-mi strici bunătate de stejar, lucrarea ta de meşter! Nătângule!

Copleşit de toate chinurile iadului care ardeau în el, Friedrich nu se mai putu stăpâni; zvârli toporul şi strigă:

- Am isprăvit cu toate, meştere! Chiar de-ai fi să mă coste viaţa, de-ar fi să mă prăpădesc in chinuri, nu, nu mai pot lucra în meseria asta grosolană, căci o putere de neînvins mă atrage spre arta mea minunată. Ah, n-am cuvinte să spun cât de mult o iubesc pe Roza, o iubesc cum nimeni altul n-ar putea s-o iubească şi numai de dragul ei am făcut aici munca asta, de care mi-i silă peste măsură; acum am pierdut-o pe Roza, ştiu că de dorul ei aş putea să mă prăpădesc, dar nu merge altfel; mă întorc la arta mea, la cinstitul şi vechiul meu meşter Johannes Holzschuer, pe care l-am părăsit in chip ruşinos.

Ochii meşterului Martin se aprinseră de mânie. Abia izbuti să spună, cu glas întretăiat:

- Cum şi tu? Minciună şi înşelăciune? M-ai tras pe sfoară *pe mine*? Meserie grosolană, zici? Dogăria? Piei din ocliii nici, netrebnicule! Afară!

Şi meşterul Martin il înşfăca de umeri pe bietul Friedrich, zvârlimlu-l afară din atelier, în lisetele batjocoritoare ale calfelor celor grosolane şi ale ucenicilor. Numai bătrinul Valentin işi împreună miinile şi, privind ingândurat in gol, şopti:

- Mi-am dat eu Beama că băiatul are în cap alte glnduri decât poloboacele noastre.

Doamna Marta plânse amarnic, iar copiii ei işi arătară părerea de rău cu ţipete şi bocete, căci Friedrich obişnuia ssă se joace cu ei şi să le aducă adesea prăjituri.

Kpilog

Oricât de mâniat ar fi fost meşterul Martin pe Roinhold şi pe Friedrich, nu putea să nu recunoască în sine că, o dată cu ei, voia bună pierise din atelierul lui. Noile calfe îi pricinuiau zilnic numai supărări şi necazuri. Era nevoit să aibă grijă de toate lucrurile mărunte şi numai cu multă trudă şi caznă izbutea să facă în aşa fel, încit munca să meargă după placul lui. Adesea, apăsat de grijile zilei, ofta cu amar:

- Ab, Reinhold, ah, Friedrich! De ce m-aţi păcălit atit de urii, de ce n-aţi rămas nişte butnari de ispravă?

Ajunse până acolo încât îl bătea gândul Bă se lase cu totul de meserie.

Aşa amărit stătea intr-o seară acasă, când domnul Jakobus Paumgartner şi meşterul Johannes Holzschuer intrară pe neaşteptate. Martin îşi dădu seama că ei veniseră să stea de vorbă despre Friedrich şi, într-adevăr, domnul Paumgartner aduse indată vorba despre el, iar meşterul Holzschuer se porni să-l laude pe tânăr in toate chipurile. După părerea lui, nu-ncăpea nicio îndoială că Friedrich, atât de înzestrat şi de sirguincios cum era, va deveni nu numai

un meşter aurar iscusit, ci şi un minunat turnător de statui, care va călca pe urmele lui Peter Vischer. După aceea, domnul Paumgartner începu să-l mustre pe Martin pentru felul neomenos cu care s-a purtat faţă de bietul băiat şi amândoi stăruiră ca atunci când Friedrich va fi un meşter aurar de ispravă şi un bun turnător de statui, bătrinul Martin să i-o dea de nevastă pe Roza, fireşte in cazul cind ea ar împărtăşi dragostea lui înflăcărată.

Meşterul Martin îi lăsă pe amândoi să vorbească în voie, apoi, scoţându-şi tichia de pe cap, spuse zimbind:

- Domniile-voastre văd că luaţi cu tot dinadinsul partea calfei, care m-a păcălit în chip atât de neruşinat. Bine, eu 11 iert; nu-mi cereţi Insă ca, de dragul lui, să-mi schimb hotfirlrea nestrămutată; in ceea ce o priveşte pe Roza, nu se poate face nimic.

In clipa aceea intră în cameră Roza, palidă şi cu ochii plânşi, aducând pe masă pahare şi vin.

- Aşadar, începu domnul Holzschuer, sunt nevoit să nu mă împotrivesc sărmanului Friedrich, care vrea să plece din ţară pentru totdeauna. A făcut la mine o lucrare frumoasă pe care doreşte - dacă domnia-ta, dragă meştere, îngădui - s-o ofere Rozei spre amintire. Ia uitaţi-vă!

Cu aceste cuvinte, bătrinul Holzschuer scoase un pocal de argint, lucrat cu un meşteşug neasemuit, şi-l întinse către meşterul Martin care, fiind mare iubitor de asemenea obiecte, îl luă şi-l preţui cu privirea, rfisucindu-l în toate felurile. Intr-adevăr, cu greu s-ar fi putut găsi un obiect de argint lucrat mai artistic decât acest vas mic. Jur împrejur şerpuiau Împletituri delicate de frunze de viţă şi de trandafiri; printre trandafiri şi boboci apăreau Îngeraşi; alţi îngeraşi, care se mângâiau drăgăstos, erau gravaţi în interior, pe fundul aurit al vasului. Cind pocalul era plin, părea că îngeraşii înoată, ivindu-se şi cufundindu-se intr-un joc graţios.

- Pocalul, zise meşterul Martin, este intr-adevăr foarte frumos şi 11 voi păstra dacă, în schimbul lui, Friedrich vrea să primească de două ori preţul lui în galbeni sunători.

Rostind aceste cuvinte, meşterul Martin umplu paharul Şi-l duse la gură. In aceeaşi clipă usa se deschise încet, şi Friedrich intră înăuntru. Pe faţa lui de o paloare cadaverică era zugrăvit chinul cumplit al despărţirii de fiinţa pe care o iubea cel mai mult pe lume. îndată ce-l zări, Roza strigă cu glas sfişietor:

- O, dragul meu Friedrich! şi, aproape în nesimţire, căzu la pieptul lui.

Meşterul Martin puse pocalul pe masă' şi văzind-o pe Roza in braţele lui Friedrich, holbă ochii de parcă ar fi avut în faţa lui năluci. Apoi, luă din nou pocalul şi privi în el, fără să spună un cuvânt. Deodată se ridică de pe scaun şi întrebă cu glas de tunet:

- Roza... Roza, aşadar, îl iubeşti pe Friedrich?

- Ah, murmură fata, nu mai pot tăinui: îl iubesc mai mult decât însăşi viaţa mea! Inima voia să mi se spargă, în piept, atunci când dumneata l-ai alungat.

- Atunci, îmbrăţişează-ţi logodnica, Friedrich. Da, da, logodnica ta! strigă meşterul Martin. Paumgartner şi Holzscbuer, miraţi peste măsură, se uitau unul la altul, dar meşterul Martin vorbi mai departe, continuând să ţină pocalul în mână: O, Dumnezeule! Nu s-au petrecut oare toate întocmai cum a prorocit bătrâna?,.E1 îţi va aduce o căsuţă aurie, plină de miresme bogate... Îngeri albi vor cinta de bucurie... Căsuţa cea strălucitoare, el ţi-o va pune la picioare, tu ai să-l îmbrăţişezi in prag, fără să întrebi pe tatăl tău dacă mirele i-i drag!”... Ah, ce neghiob am fost! Iată căsuţa cea strălucitoare, îngeraşii, mirele! E-he-hei, domnii mei, acum toate merg strună, mi-am găsit ginerele!

Acela care a fost tulburat vreodată de un vis urât - crezând că zace în bezna mormântului şi se trezeşte deodată într-o zi senină de primăvară, plină de miresme, soare şi cântec, şi vede cum fiinţa care îi este mai dragă decât orice pe

lume vine la el şi-l îmbrăţişează, deschizându-i cerul - numai acela ar putea înţelege ce simţea Friedricl şi ar putea pricepe fericirea lui fără margini. Nu era în stare să scoată niciun cuvânt şi o ţinea strâns la piept pe Roza, de parcă nu ar fi vrut să-i mai dea drumul. Ea se desprinse cu blândeţe din strânsoarea lui şi-l trase către meşterul Martin, în timp ce Friedrich striga:

- O, dragă meştere! E oare într-adevăr cu putinţă? Mi-o dai pe Roza de nevastă şi îmi este îngăduit să mă întorc la arta mea?

- Da, da, răspunse meşterul Martin. Poţi să crezi ce-ţi spun, căci nici nu e chip să fie altfel; n-ai împlinit *tu* prezicerea bătrinei bunici? Nu mai este nevoie de lucrarea,ta de meşter.

Atunci Friedrich zâmbi cu toată faţa luminată de fericire şi răspunse:

- Ba nu, dragă meştere, dacă nu ai nimic împotrivă, voi face cu bucurie polobocul drept cea din urmă lucrare a mea de butnar, după care mă voi întoarce la cuptorul de topit.

- O, bunul şi vrednicul meu fiu! exclamă meşterul Martin cu ochii strălucitori de mulţumire, bine zici, împlineşte-ţi lucrarea de meşter şi pe urmă vom sărbători nunta.

Friedrich se ţinu de cuvânl şi lucră pină la sfirşit polobocul cel de două sule de vedre şi toţi meşterii socotiră că numai cu greu s-ar mai putea face un lucru atât de frumos. Asta umplu de bucurie inima meşterului Martin care spunea mereu că cerul nu-i putea hărăzi un ginere mai bun.

In sfirşit, veni şi ziua nunţii. Polobocul lui Friedrich. umplut cu vin din cel mai de soi şi împodobit cu flori, Iu aşezat in t-inda casei; meşterii breslei, cu pârgarul Jakobus Paumgartner în frunte, veniră cu nevestele lor, urmaţi ele meşterii aurari. Cind alaiul dădu să pornească spre biserica Sfintul Sebald, unde tânăra pereche urma să fie cununată, pe stradă răsunară trimbiţe şi în faţa casei meşterului Martin se auzi nechezat şi tropot de cai. Martin alergă spre fereastra din foişor. In faţa casei se opri domnul Heinrich

von Spangenberg în strălucitoare straie de sărbătoare; câţiva paşi în urma lui se afla un tânăr şi mândru cavaler, cu spadă sclipitoare la şold şi cu beretul împodobit cu nestemate seân- Leietoare şi pene colorate. Alături de cavaler, meşterul Martin văzu o doamnă de o frumuseţe răpitoare, călărind un buestraş alb ca neaua. Paji şi slujitori, îmbrăcaţi în straic* ' iu colorate, făceau cerc în jurul lor. Trâmbiţele amuţiră şi atunci bătrânul domn Spangenberg strigă către fereastră:

- Hei, meştere Martin, am venit nu de dragul vinului din pivniţele dumitale şi nici de dragul aurului, ci numai pentru că e nunta Rozei; mă primeşti, dragă meştere?

Meşterul Martin îşi aduse aminte de cuvintele lui şi, cam ruşinat, se grăbi să coboare ca să-l primească pe iuncăr. Bătrinul domn descălecă şi, dând bineţe, intră în casă. Pajii se repeziră s-o ajute pe doamnă să alunece jos de pe cal, cavalerul ii oferi braţul şi amindoi păşiră după domnul cel batrân. Dar în clipa când meşterul Martin il zări pe tânărul cavaler, sări ca ars înapoi şi, pocnindu-şi palmele, exclamă:

- Dumnezeule din ceruri! Konrad!

Cavalerul cuvintă zâmbind:

- Da, dragă meştere, eu sunt calfa dumitale Konrad. Iartă-mi rana pe care ţi-am pricinuit-o. La drept vorbind, dragă meştere, trebuia să te ucid, după cum cred că-ţi dai seama, dar iată că lucrurile au luat altă întorsătură.

Meşterul Martin, din cale-afară de tulburat, răspur.se că tot era mai bine că nu a fost ucis, iar cât priveşte zgârietura aceea de topor, a uilat de ea de mult.

Cind meşterul Martin intră cu cei doi oaspeţi în încăperea unde se adunaseră ceilalţi nuntaşi, toţi fură uimiţi de frumuseţea acelei doamne, care semăna leit cu mireasa, de-ai fi zis că sunt surori gemene. Cu o cuviinţă plină de nobleţe, cavalerul se apropie de mireasă şi-i vorbi astfel:

- Frumoasă Roza, îngăduie lui Konrad să ia parte la nunta ta. Nu-i aşa că nu mai eşti minioasă pe calfa aceea smintită, care a fost gata să-ţi pricinuiască o mare durere?

Deoarece atit mirele şi mireasa, cit şi meşterul Martin se priveau miraţi şi năuciţi, bătrinul domn von Spangenberg luă cuvintul:

- Văd că n-am încotro şi că trebuie să vă trezesc eu din vis. Acesta este fiul meu Konrad şi alături o vedeţi pe iubii a lui soţie, care se numeşte Roza, ca şi mireasa. Adu-ţi aminte, meştere Martin, de discuţia noastră. Atunci cind te-am intrebat dacă n-ai mărita-o pe Roza nici chiar cu fiul meu, întrebarea mea nu era fără rost. Băiatul era îndrăgostit nebuneşte de fata dumitale, silindu-mă să nu mai ţin seamă de nimic şi s-o peţesc chiar eu. Cind i-am povestit in ce fel m-ai respins, el a luat hotărârea nechibzuită de a intra la dumneata în chip de calfă, ca să dobindească dragostea fetei şi apoi să o răpească. Ei, dar dumneata l-ai vindecat cu lovitura aceea zdravănă în spate. Iţi mulţumesc pentru asta, deoarece el a găsit o domnişoară nobilă care, la urma urmei, s ar putea să fie tocmai *acea* Roza care fusese in inima lui de la început..

In vremea asta, doamna cea frumoasă, felicitase in cuvinte dulci şi alese pe mireasă, punindu-i la git un şirag bogat. de perle, ca dar de nuntă.

- Uite, dragă Roza, îi spuse ea apoi, arătindu-i un mănunchi veştejit pe care-l scoase dintre florile ce-i împodobeau sinul, acestea sint florile date odinioară de dumneata lui Konrad al meu, drept răsplată pentru vitejia lui; le-a păstrat credincios până în clipa cind m-a văzut pe mine, şi atunci te-a trădat, dăruindu-mi-le mie. Nu i-o lua in nume de rău!

Roza, cu obrajii roşii ca focul, ii răspunse coboi indu-şi ruşinată privirea:

- Ah, nobilă doamnă, cum puteţi spune aşa ceva? Putea oaie iuncărul să iubească vreodată pe o biată fată ca nine? Pe *dumneavoastră* v-a iubit, şi numai pentru că şi pe ttijne mă cheamă Roza şi semănăm puţin, numai de aceea ni-a făcut curte, dar gândindu-se numai la dumneavoastră.

Pentru a doua oară dădu să pornească alaiul, când intră un tânăr îmbrăcat după moda italienească, în strai negru de mătase, cu guler de horbotă fină şi lanţuri de aur la git.

- O, Reinhold, dragul meu Reinhold! strigă Friedrich, aruncindu-i-se în braţe.

Mireasa şi meşterul Martin scoaseră şi ei chiote de bucurie:

- Reinhold, a venit bunul nostru Reinhold!

- Nu ţi-am spus, iubite prietene, zise Reinhold, îmbrăţişindu-l cu căldură, nu ţi-am spus oare că toate au să se ^rodească minunat pentru tine? îngăduie-mi să-ţi sărbătoresc şi eu nunta, pentru care am venit anume de foarte departe şi păstrează in casa ta, ca amintire veşnică, tabloul pe care pentru tine l-am pictat şi pe care ţi l-am şi adus.

La porunca lui, doi slujitori veniră înăuntru cu un tablou impunător într-o ramă minunată de aur. Tabloul înfăţişa pe meşterul Martin lucrând în atelier cu calfele sale: Reinhold, Friedrich şi Konrad, la polobocul cel mare, precum şi pe frumoasa Roza intrând pe uşă. Toţi fură uimiţi cit de adevărat erau zugrăvite toate şi se minunau de splendoarea culorilor.

- Ehei, zise Friedrich zâmbind, asta este lucrarea ta de meşter dogar; a mea o poţi vedea colo jos, în tindă; dar curând voi mai face şi alta!

- Ştiu tot, răspunse Reinhold şi te socot fericit. Fii ere dincios artei tale, care se potriveşte mai mult cu viaţa de familie decât a mea.

La ospăţul de nuntă, Friedrich se afla între cele două Roze; în faţa lui şedea meşterul Martin, având în dreapta şi in stânga pe Konrad şi Reinhold. Domnul Paumgartner umplu pocalul lui Friedrich până la margini cu suc de viţă nobilă şi închină în sănătatea meşterului Martin şi a iscusitelor sale calfe, după care pocalul făcu înconjurul mesenilor, începând de la nobilul iuncăr Heinrich von Spangenberg, apoi pe rând la toţi cinstiţii meşteri, după cum erau aşezaţi n jurul mesei.

Toţi închinară în sănătatea meşterului Martin şi a straşnicelor sale calfe.

PITICUŢ Zis şi Cinabru

- O poveste - (1819)

CAPITOLUL l.NTÂI

Micul monstru. - Primejdia iminenţi cc ameninţă un nas de pastor. - Cum prinţul Paptanutius a introdus reforme in (ara lui şi zâna Rosaheiverde 8-a retris intr-o minftstire

In apropierea unui Bat, chiar lângă drum, stătea pe pămintul înfierbintat de soare o biată ţărancă zdrenţuroasă. Flămlndă şi Însetată, istovită, săraca femeie căzuse jos sub povara vreascurilor ce le purta In coşarca din spate şi pe care le adunase din pădure cu mare osteneală. Abia mai putea răsufla şi aproape credea că are să moară de oboseală, dar, In acelaşi timp, se gândea că poate va sfârşi astfel cu necazurile. Totuşi mai avu atita putere să dezlege fringhiile cu care era legată coşarca şi să se târască pină la o pajişte din apropiere. Acolo începu să se vaiete în gura mare:

- De ce oare numai peste mine şi peste bietul meu bărbat trebuie să cadă toate necazurile? Numai noi în tot satul, cu toate că lucrăm din greu, rămânem mereu săraci si abia câştigăm cu ce să ne astimpărăm foamea. Acum trei ani, cind bărbatu-meu a săpat in grădină şi a găsit banii aceia de aur, am crezut că ni s-a intors iar norocul în casă şi au venit iar vremuri bune. Şi pe urmă? Ne-au călcat hoţii şi ne-au furat banii, casa şi grajdul ne-au ars, griul pe câmp ni l-a bătut grindina şi, ca să ne fie nenorocirea şi mai mare, ne-a pedepsit Dumnezeu şi cu stirpitura asta pe care am născut-o ca să ajungem de risul satului... La Sfântul Laurenţiu a împlinit trei ani şi încă nu se poate ţine pe picioruşele lui subţiri ca nişte beţe, nu poate să meargă şi în loc să vorbească, hiriie şi miaună ca o pisică. Şi doar mănâncă stârpitura ca un băiat voinic de opt ani, dar nu se prinde nimic. De ne-ar ajuta Dumnezeu să scăpăm, şi noi şi el, şi să nu mai fie nevoie să-l hrănim, chinuindu-ne şi luptindu-

ne tot mai greu cu sărăcia! Că de inâncat şi de băut are să mănânce şi are să bea mereu, dar de muncit, niciodată! Doamne, Doamne, asta e mai mult decât poate indura un om! Mai bine ar fi să mor!

Şi ţăranca începu să plângă şi să ofteze până când, istovită, adormi.

Femeia avea dreptate să fie necăjită de stârpitura pe care o născuse cu trei ani în urmă. Ceea ce, la prima vedere, putea să fie luat drept o bucată de lemn noduros şi răsucit, era un copil diform, înalt numai de două palme, ce se dăduse jos din coşarca în care şezuse de-a curmezişul şi se tăvălea acum mârâind prin iarbă. Capul ii era vârât în umeri, spatele îi era rotund ca un dovleac şi de sub piept îi atârnau picioruşele subţiri ca nişte beţe, aşa încât copilul semăna cu o ridiche despicată în două. Un ochi mai puţin pătrunzător nu putea vedea mare lucru din faţa lui, dar uitându-te mai bine, zăreai un nas ascuţit şi lung, care ţâşnea dintr-un smoc de păr negru şi ţepos, şi doi ochi mici, negri şi scânteietori ce dădeau feţei bătrinicioase şi zbircite înfăţişarea unui spiriduş.

în timp, ce aşa cum am spus, femeia căzuse, împovărată de durere, într-un semn adine şi copilaşul ei se tăvălea pe lingă dinsa. domnişoara von Rosenschon, care se retrăsese la mănăstirea din apropiere, tocmai trecea pe acolo, întoreându-se de la plimbare. Şi, cum era o fire cucernică şi miloasă, se înduioşă văzând mizeria din faţa ei.

- O, Doamne! exclamă ea, cită nenorocire şi cit necaz întâlneşti pe lumea asta! Biata femeie! Ştiu că trăieşte ca vai de lume, munceşte peste puteri şi a căzut aici doborită de foame şi de osteneală! Abia acum îmi simt sărăcia şi neputinţa! O, de-aş putea să ajut atita cit vreau! Totuşi, puţinul care mi-a mai rămas, puţinele daruri pe care soarta duşmănoasă nu mi le-a răpit încă şi nu mi le-a putut nimici, astfel că mai dispun de ele, am să le întrebuinţez ca să ajut pe nenorocita asta. Bani, chiar dacă aş avea, nu ţi-ar folosi la nimic, sărmană femeie, ba poate chiar ţi-ar face şi mai

rău. Ţie şi bărbatului tău nu vă este hărăzită bogăţia şi cui nu-i dat să fie bogat aceluia ii pier banii din buzunar, nici el nu ştie cum, n-are de pe urma lor decit supărare, şi cu cât are bani mai mulţi cu atât sărăceşte mai tare. Eu ştiu însă

C5, mai mult decit orice sărăcie şi orice necaz, ceea ce îţi roade inimu e faptul că ai născut stirpitura asta, care Iţi ntă pe cap ca o povară grea şi ticăloasă pe care trebuie 6-O duri toată viaţa. Mare, frumos, voinic, deştept, copilul nu poate să ajungă, dar poate că i s-ar putea ajuta în alt chip.

Domnişoara von Rosenschon se aşează jos pe iarbă şi luă copilul in braţe. Stirpitura se zbătu şi se zvircoli, mirii şi voi s-o muşte de deget. Ea insă li spuse:

- Stai, stai liniştit, glndăcelulel

Şi il dezmierdă uşor cu mina pe cap, de la frunte la ceafă. Netezi astfel părul zburlit al copilului aşa Incit părul se | revărsă în bucle frumoase şi moi pe umerii ridicaţi şi pe spinarea ca dovleacul. Copilul, în vremea asta, se liniştise tot I mai mult şi adormise. Domnişoara 11 aşează cu grijă lingă ma- 1 tnă-sa, o stropi pe aceasta cu o licoare frumos mirositoare; dintr-o sticluţă, apoi plecă repede.

Cind femeia se trezi se simţi ciudat de înviorată şi de j întremată. Parcă ar fi mincat zdravăn şi ar fi băut un vin 1 bun.

- Cit de puţin am dormit şi ce bine mă simt, zise ea. 3 Dar iacă soarele acuşi apune, hai să mergem acasăl

Şi spunlnd asta, vru să-şi pună In spate eoşarca, dar văzu că prichindelul nu mai era Înăuntru. Chiar în clipa aceea el se ridica sctncind din iarbă. Cind 11 văzu, mamă-? a pocni din palme de mirare şi strigă:

- Piticuţ! Piticuţ! cine ţi-a pieptănat părul aşn de frumos? Piticuţ! Piticuţ! ce bine ţi-ar sta ţie părul daeă n-ai fi un copil atât de urâcios şi de obraznic! Haide acuma! Vino-ncoace să te pun In coşarcă 1

Femeia vru să-l ia şi să-l aşeze deasupra vreascurilor, dar Piticuţ zvârli din picioare, rlnji şi mieună:

- Nu vreau!

- Piticuţ! Piticuţ! strigă mamă-sa uimită, dar de unde ai Învăţat să vorbeşti? Dacă eşti atit de frumos pieptănat Şi vorbeşti aşa de bine, atunci poţi şi să mergi 1

Femeia îşi puse coşarca In spate, Piticuţ i se agăţă de ŞOrţ şi amindoi porniră spre sat.

In drum trecură prin faţa casei pastorului. Tocmai atunci, acesta stătea In uşă cu băiatul lui cel mai mic. un copil de trei ani, frumos, cu cirlionţi aurii. Cind o văzu pe femeia cu coşarca grea în spate şi cu Piticuţ cara i se ţinea de şorţ, pastorul ii spuse:

- Bună seara, cumătră Liese, ce mai faci?! Ţi-ai Încărcat prea tare coşarca, abia mai poţi merge. Vino-n-coace şi stai puţin ai oi pe bancă, lingă uşă. Am să poruncesc slujnicei să-ţi aducă un pahar de vin.

Femeia nu aşteptă să-i spună de două ori, işi puse jos coşarca şi tocmai voia să deschidă gura şi să-şi verse toată jalea şi tot necazul, când Piticuţ, din cauza mişcării repezite pe care o făcuse mamă-sa, îşi pierdu echilibrul şi căzu rostogolindu-se la picioarele pastorului. Acesta se aplecă repede şi-l ridică, spunând:

- Hei, cumătră Liese, cumătră Liese, ce băieţaş frumos ai! F o adevărată binecuvintare cerească să ai asemenea copil!

Şi zicând acestea, 11 luă pe Piticuţ In braţe şi Începu să-l dezmierde, fără să pară că observă cum obraznica stârpitură ţnârâia şi scheuna şi voia să-l muşte de nas. Cumătră Liese stătea locului, uluită, şi se uita la pastor cu ochii holbaţi neştiind ce să creadă.

- Vai, domnule pastor, spuse Liese cu glas plângător, cum poate un om ca dumneavoastxâ-să^dă de o biată fe-~ meie pe care Dumnezeu, numai el ştie de ce, a pedepsit-o destul cu stirpitura astal

- Ce tot vorbeşti? spuse pastorul foarte serios, ce tot vorbeşti dumneata, femeie? Ce râs? Ce stârpitură? Ce pedeapsă a lui Dumnezeu? Nu te înţeleg de fel şi văd doar atâta că dumneata trebuie să fii orbită cu totul dacă nu ţi-e drag băieţaşul ăsta aşa de frumuşel! Sărută-mă, mititelule!

Pastorul il strânse la piept pe copil, dar Piticuţ mirii.

- Nu vreau!

Şi se repezi din nou la nasul pastorului.

- Ia uite obraznicul şi ticălosul! strigă Liese speriată.

In clipa asta, băiatul pastorului spuse:

- Tată, ce frumos te porţi tu cu copiii! Toţi trebuie să te iubească!

- Auzi, exclamă pastorul in timp ce ochii ii străluceau de bucurie, auzi, cumătră, Liese, ce frumos vorbeşte băieţaşul dumitale cu care te porţi atât de urât I Văd eu că nieiodată n-ai să-ţi iubeşti copilul, oricât ar fi el de drăguţ şi de cuminte. Ascultă, ştii ceva, dă-mi-l mie să-l cresc şi să-l îngrijesc. Sărmană cum eşti, băiatul îţi este mai mult o povară. Mie insă are să-mi facă plăcere să-l cresc ca pe copilul meu! Nemaiputând să-şi vină în fire de mirare, Liese zise:

- Cum, domnule pastor, dumneavoastră chiar vreţi să luaţi pe bicisnicul ăsta şi să-l creşteţi şi să mă scăpaţi de necazul ce-l am cu el?

Totuşi, cu cât ea spunea că băiatul e urât şi bicisnic, cu atâta pastorul afirma mai cu tărie că, în orbirea ei, nici nu merită să fie binecuvântată de Dumnezeu cu darul de preţ al unui asemenea copil minunat. La urmă, minios, pastorul luă pe Piticuţ în braţe şi intră în casă, încuind uşa după clinsul,

Liese rămase încremenită, neştiind ce să mai creadă: „Ce-o fi păţit oare domnul pastor, işi spuse ea, că s-a îndrăgostit de Piticuţ al meu şi il crede frumos şi deştept?... Oricum ar fi, Dumnezeu să-i ajute că m-a scăpat de povară şi şi-a luat-o lui pe cap... Să-l vedem cum are s-o poarte! Hei! ce uşoară îmi pare acum coşarca de când nu mai stă Piticuţ înăuntru şi, cu el, cea mai împovărătoare grijă!”

Şi luându-şi coşarca in spate, Liese porni veselă şi despovărată, văzându-şi de drum.

Chiar dacă n-aş vrea eu să-ţi spun, binevoitorule cititor, tu ai şi ghicit, desigur, că nu era lucru curat cu domnişoara

von Rosenschon sau Rosengriinschon, cum o chema altădată. Căci numai datorită faptului că ea îl dezmierdase pe cap pe Piticuţ şi îi netezise părul, pastorul credea acum că Piticuţ e un copil frumos şi cuminte şi îl luase la dânsul. Totuşi, iubite cititor, în ciuda spiritului tău ascuţit, s-ar putea să faci presupuneri greşite sau chiar, în dauna acestei poveşti, să sari mai multe file, doar ca să afli mai repede ce este cu această mistică domnişoară. Aşadar, e mai bine să-ţi povestesc de pe acum ceea ce ştiu despre ea.

Domnişoara von Rosenschon era înaltă, cu o statură maiestuoasă şi nobilă, şi cu o fire puţin cam mândră şi poruncitoare. Faţa ei, deşi se putea numi desăvârşit de frumoasă, făcea, mai ales când domnişoara privea ca de obicei foarte serios drept înainte, o impresie stranie, aproape ceplăcută, pricinuită de un semn deosebit de ciudat între sprâncene, pe care văzându-l, te întrebai dacă era intr-adevăr nu putinţă ca o domnişoară nobilă ca ea să-l poarte. In acelaşi timp Insă, şi mai ales pe vremea trandafirilor, ciad cerul era senin, ea avea in căutătură atita graţie şi atâta bunătate, încit, privind-o, oricine se simţea cuprins de o dulce şi irezistibilă vrajă. Când am avut mulţumirea s-o întâlnesc, prima şi ultima oară, părea să fie o femeie în floarea vârstei, ajunsă pe culmea cea mai desăvârşită a vieţii Şi m-am gindit că mare noroc am avut s-o văd pe această culme şi să mă minunez de frumuseţea ei, care, desigur, n-avea să mai dureze multă vreme. Dar mă înşelam. Cai mai bătrâni din sat spuneau că o cunoşteau aşa pe domnişoara von Rosenschon de când îşi aduceau aminte şi că niciodată n-o văzuseră altfel, nici inai bătrână, nici mai tinără, nici mai urâtă, nici mai frumoasă decât acuma. Aşadar timpul nu părea să aibă nicio putere asupra ei şi chiar numai acest fapt putea să pară ciudat. Mai erau însă şi alte multe lucruri, şi oricine s-ar fi gândit puţin la ele s-ar fi mirat tot atât de tare, ba chiar nici nu şi-ar mai fi putut reveni din această uimire. Mai întâi de toate se vedea foarte bine la dânsa înrudirea cu florile al căror

nume 11 purta. Nu numai că nimeni pe lume nu putea creşte nişte roze la fel de frumoase ca ea, dar trandafirii răsăreau chiar din cel mai uscat şi mai păcătos spin pe care domnişoara îl înfigea în pământ. Pe urmă, era sigur că ea, în plimbările-i solidare prin pădure, sta de vorbă cu glasuri ciudate ce se aureau din copaci, din tufişuri, din izvoare şi din pâraie. Un tânăr vânător o văzuse chiar în mijlocul pădurii înconjurată de tot felul de păsări cu pene strălucitoare, neobişnuite prin Părţile acestea şi care zburau pe lângă ea, şi o mângiiau şi Păreau că-i spun multe lucruri plăcute şi vesele cu cintecul Şi cu ciripitul lor, deoarece ea râdea şi se bucura auzindu-le. lată de ce, atunci când domnişoara von Rosenschon venise la mănăstire stlmise imediat atenţia tuturora de prin împrejurimi. Primirea ei în mănăstire se făcuse la porunca Prinţului. Baronul Prătextatus von Mondschein, stăpânul moşiei în a cărei apropiere se afla mănăstirea, şi ocrotitorul acestui aşezământ, nu putuse aşadar să spună nimic împotrivă, deşi era frământat de cele mai groaznice îndoieli. Intr-adevăr, zadarnice fuseseră cercetările lui în *Cartea tit-rnirurilor* de Rixner şi prin cronici ca să afle familia Rosen-Rrâinsclion. Din această pricină, şi pe bună dreptate, el Be îndoia de nobleţea domnişoarei care nu putea arăta nici

Un arbore genealogic cu treizeci şi două de ramuri fi prin urmare nu putea intra intr-o mănăstire nobilă. în sfirşit, o rugă, mihnit şi cu lacrimi în ochi, să-şi schimbe măcar numele şi să-şi spună Rosenschon, căci numele acesta ar mai putea însemna ceva şi cu el s-ar mai putea găsi vreun strămoş. Domnişoara ti făcu pe plac.

Poate că mânia lui Prătextatus împotriva domnişoarei fără strămoşi se va fi arătat într-un chip sau altul, dind de bună seamă prilej zvonurilor rele care s-au răsptndit mai pe urmă în sat. La convorbirile vrăjitoreşti din pădure, fără nicio însemnătate de altfel, în sine, se adăugară şi alte intâmplări ce merseră din gură în gură punând lumea pe gâaduri şi aruncând o lumină echivocă asupra firii domnişoarei.

Mătuşa Anne, nevasta şoituzului, pretindea că. atunci când domnişoara stă la fereastră şi strănută tare, se corăsleşte laptele în tot satul. Dar de abia se dovedi că lucrul acesta e adevărat şi se întâmplă ceva şi mai cumplit. Michel, copilul învăţătorului, şterpelise nişte cartofi copţi din bucătăria mănăstirii şi fusese prins de domnişoara von Rosenschon, care îl amenințase, zâmbind, cu degetul. De îndată, copilul rămase cu gura deschisă, ca şi cum ar fi avut mereu în gură un carto! fierbinte, aşa încât sărmanul trebui de atunci înainte să poarte o pălărie cu marginea foarte lată în faţă, fiindcă altfel i-ar fi plouat în gură. In curind fu lucru sigur că domnişoara se pricepe să descânte focul şi apa, să cheme furtuna şi grindina, să încâlceas-că părul, şi aşa mai departe. Şi nimeni nu se mai îndoia acum de spusele ciobanului care văzuse cu spaimă la miezul nopţii pe domnişoara zburând călare pe o mătură şi având în faţa ei o rădaşcă uriaşă dintre ale cărei căngi ţişeau flăcări albastre 1

Lumea începu să se frământe, oamenii voiau să ucidă pe vrăjitoare şi mai-marii satului hotărîră nici mai mult. nici mai puţin decât s-o ridice pe domnişoara din mănăstire şi s-o arunce in apă ca să se facă dovada obişnuită de vrăjitorie. Baronul Prătextatus nu curmă zvonurile şi îşi spuse zâmbind: „Aşa păţesc oamenii simpli care n-au strămoşi şi care n-au o spiţă veche cum are un Mondschein”.

Cind află de nenorocirea ce o amenința, domnişoara fugi în oraşul de reşedinţă. Curind după aceea, baronul Prătextatus von Mondschein primi poruncă din partea prinţului ţării prin care i se făcea cunoscut că nu există vrăjitorie şi i se ceru să vire la închisoare pe mai-marii satului pentru pofta lor neghioabă de-a vedea cam înoată o domnişoară dintr-o mănăstire nobilă, iar celorlalţi ţărani şi femeilor lor să le spună să nu se atingă de dânsa, că altfel vor fi aspru pedepsiţi cu bătaia. Ţăranii se liniştiră, de frica pedepsei, şi din clipa aceea nu mai vorbiră decât de bine pe

domnişoara von Rosenschon, fapt care avu pentru sat şi pentru dânsa cele mai folositoare urmări.

La cancelaria prinţului se ştia foarte bine că domnişoara von Rosenschon nu era alta decât zâna Rosabelverde, vestită şi cunoscută în lumea întreagă. Iată povestea ei: Nu era pe pământ ţară mai plăcută decât micul principat în care se găsea moşia baronului Prătextatus von Mondschein, unde locuia domnişoara von Rosenschon, în sfirşit, acolo unde, iubite cititor, s-au întimplat toate câte vreau acuma să ţi le povestesc pe larg.

înconjurată de nişte munţi înalţi, ţărişoara asta, cu livezile ei înflorite, cu râurile ei repezi şi fântânile ţişnitoare, mai ales că nu se găseau oraşe, ci numai sate frumoase şi, ici şi colo, palate singuratice, semăna cu o grădină minunată prin care locuitorii se plimbau, liberi de orice povară a vieţii. Toţi ştiau că în ţară domnea prinţul Demetrius; dar nimeni nu simţea stăpânirea lui şi asta făcea ca toată lumea să fie mulţumită. Cei ce Îndrăgeau libertatea, locurile frumoase şi o climă dulce nu puteau să-şi aleagă alt loo mai plăcut decât principatul acesta. Printre alţii, şi multe zlne bune, cărora, după cum se ştie, le place mai mult decât orice căldura şi libertatea, veniră şi se aşezară aici. Lor, negreşit, li se datoreşte faptul că, aproape mai In fiecare sat, dar mai cu seamă prin păduri, se întâmplau foarte des minuni dintre cele mai incântătoare, iar oricare dintre locuitori* pătruns de farmecul şi de bucuria acestor minuni, credea, în miracol şi, fără să ştie, tocmai din pricina asta, era şi rămânea un cetăţean destoinic. Zinele cele bune, care trăiau în voia lor, bucuros ar fi hărăzit viaţa veşnică minunatului Demetrius. Dar asta nu era în puterea lor. Demetrius muri şi la tron urmă fiul lui, Paphnutius. Acesta, chiar de pe când trăia tatăl său, fusese supărat că, după părerea lui, poporul şi statul erau lăsate în părăsire, nefiind îngrijit* cum se cuvine. El se hotări să guverneze şi numi ca primministru al larii pe valetul său An dres care, odinioară, pe cind prinţul se afla la un birt de dincolo de munţi şi îşi uitase punga

acasă, îi împrumutase şase ducaţi, scoţindu-l cu asta dintr-o mare încurcătură.

- Vreau să guvernez, dragul meu! îi spuse Paphnutius.

Andres citi in privirile stăpânului său gindurile ce-l framântau, i se aruncă la picioare şi rosti solemn:

- Sire, ceasul cel mare a bătut! Prin alteţa-voastră, o ţară se ridică strălucind din haosul întunecat. Sire, vă roagă aici cel mai credincios vasal, în piept şi în gâtlej cu miile de voci ale sărmanului şi nefericitului popor 1 Sire, introduceţi şi la noi ideile iluminismului.

Paphnutius fu zguduit de sublimele ginduri ale ministrului său. îl ridică de jos, îl strinse furtunos la piept şi spuse hohotind de plâns:

- Ministre... Andres... iţi sint dator şase ducaţi... îţi sint dator şi mai mult decit atit... fericirea mea... domnia meal O, slujitor credincios şi priceput!

Paphnutius voi să pună imediat să se tipărească un edict, scris cu litere de-o şchioapă, care să Be afişeze în toate părţile şi prin care să anunţe că din clipa aceea s-au introdus în ţară reformele iluministe, toţi locuitorii trebuind să se supună acestor reforme.

- Sire, spuse Andres, sire, nu merge aşa!

- Dar cum, dragul meu? întrebă Pahnutius, şi luându-l pe ministru de cheutoare, îl duse cu el in cabinetul lui, şi închise uşa.

- Sire, începu Andres, aşezându-se pe un taburet în faţa prinţului, sire, efectul edictului alteţii-voastre cu privire la reforme ar putea să fie distrus intr-un chip foarte neplăcut, dacă nu-i adăugăm o măsură care poate părea aspră, dar care este înţelept să fie luată. înainte de-a păşi la reforme, adică înainte de-a tăia pădurile, de-a face navigabil râul, de-a planta cartofi, de-a îmbunătăţi şcolile la sale, de-a sădi salcâmi şi plopi, de-a pune pc^copii să cinte pe două voci rugăciunea de dimineaţă şi de seară, înainte de-a face şosele şi de-a vaccina oamenii, este nevoie să alungăm din ţară pe toţi aceia care au credinţe primejdioase, care nu se

supun raţiunii şi ademenesc poporul cu tot felul de prostii. Aţi citit *O mie şi una de nopţi* alteţă, căci ştiu că înălţatul vostru părinte, odihnească-l Domnul in pace, iubea asemenea cărţi fatale şi vi le-a dat să le citiţi, pe vremea când alteţa-voastră călărea pe cal de lemn şi minca turtă dulce. Aşadar iată! Din cartea aceea cu totul confuză cunoaşteţi desigur, alteţă, aşa-zisele zâne, insă desigur nu bănuiţi că multe dintre aceste primejdioase fiinţe s-au aşezat in ţara voastră, chiar aici in apropierea palatului alteţiivoastre, şi stârnesc numai scandal şi dezordine.

Răsturnindu-se pe spate In jilţ, prinţul exclamă, palid la faţă:

- CumPl Ce spui, Andres?!... Zine... aici, in ţară la mine?

Andres urmă:

- Alteţă, nu avem de ce să fini neliniştiţi. Vom porni cit de curind război, cu înţelepciune, împotriva acestor duşmani ai civilizaţiei. Da! Duşmani ai civilizaţiei numesc eu pe aceste zine, fiindcă numai ele sint acelea care, abuzind de bunătatea părintelui vostru, sint vinovate că statul nostru zace încă in cel mai adine întuneric. Ele sint in primejdioasă legătură cu miraculosul şi, sub numele de poezie, răspindesc o otravă care face pe oameni cu desăvirşire incapabili să slujească reformele iluminismului. Pe urmă, au tot felul de obiceiuri nesuferite şi potrivnice ordonanţelor poliţieneşti, obiceiuri din cauza cărora n-ar trebui să fie tolerate în niciun stat luminat. Aşa, de pildă, aceste neobrăzate nu se sfiesc să se plimbe prin văzduh în trăsuri trase de porumbei, de lebede şi chiar de cai înaripaţi. Şi acum întreb pe alteţa-voastră, face oare să ne ostenim să alcătuim şi să introducem un tarif de accize bine ticluit, atunci când există oameni în ţara noastră în stare să arunce pe horn, oricărui cetăţean uşuratic, mărfuri nevămuite, eite vor? De aceea, alteţă, imediat ce reformele vor fi anunţate, afară cu zinelel Palatele lor vor fi înconjurate de poliţie, li se vor lua primejdioasele lor averi, şi vor fi date afară ca nişte

vagabonde, să se ducă in ţara lor care, după cum alteţa-voastră ştie din *O mie şi una dc nopţi*, se numeşte Djinistan.

Prinţul Întrebă:

- Poştalionul merge in ţara aceea, Andres?

- Deocamdată nu, răspunse prim-ministrul, dar după introducerea reformelor se va putea organiza un serviciu zilnic de poştal ioane şi în direcţia aceea.

- Andres, urmă prinţul, oare felul cum vom proceda Împotriva zinelor nu va fi socotit prea aspru? Oare populaţia, obişnuită, cu ele, nu va murmura?

- Am şi pentru asta un mijloc, spuse Andres. Nu toate finele, alteţă, vor fi trimise în Djinistan. Vom păstra citeva in ţară. Dar nu numai c& le vom răpi acestora orice mijloace de-a dăuna reformelor, ci vom întrebuinţa noi mijloace potrivite ca si facem din ele cetăţeni folositori ai unui stat luminat. Dacă se vor împotrivi să se mărite cu oameni serioşi, atunci vor putea, sub o severă supraveghere, să se Îndeletnicească cu diverse treburi folositoare, să Împletească ciorapi pentru soldaţi, când e război, sau să facă altceva. Veţi vedea, alteţă, că oamenii, atunci când zinele vor umbla toată ziua in mijlocul lor, nu vor mai crede în ele, şi asta e tot ce poate fi mai bine. Aşadar, murmurele, dacă vor fi, se vor stinge de la sine. In ce priveşte uneltele zinelor, acestea vor intra in vistieria princiară, porumbeii şi lebedele *vor* fi predate bucătăriei palatului, să se facă din ele fripturi delicioase, iar caii Înaripaţi vom încerca să-i civilizăm şi să-i transformăm in animale utile, tăindu-le aripile şi punându-i in stabulaţie permanentă, procedeu pe care sperăm să-l introducem imediat, o dată cu reformele.

Paphnutius fu foarte mulţumit cu toate proiectele ministrului său şi chiar de a doua zi totul se Îndeplini aşa cum fusese hotărit.

Pretutindeni fu afişat edictul ce anunţa introducerea reformelor. Poliţia pătrunse in palatele zânelor, le confiscă averile iar pe ele le arestă.

Nu se ştie prin ce Intimplare, zina Rosabelverde era singura care aflase cu citeva ceasuri mai Înainte că reformele vor fi introduse şi profitase de aceasta ca să dea drumul lebedelor şi să-şi ascundă trandafirii magici şi celelalte lucruri de preţ. Ea mai ştia de asemenea că fusese aleasă să rămână in ţară, lucru la care se supuse, deşi cu mare scârbă.

Nici Paphnutius, nici Andres nu putură să priceapă de se zânele care fură Btrămutate in Djinistan erau atit de vesele şi spuneau că nu ţin de loc la averile pe care le pierd useră.

- Eu cred, spuse Paphnutius revoltat, că Djinistan e un stat mult mai frumos decât al meu şi ele rid de mine şi de edictul meu şi de reformele caro de-abia acuma îşi vor arăta roadele.

Geograful şi cu istoricul curţii primiră ordinul să facă o dare de seamă amănunţită cu privire la ţara aceea.

Aceştia fură amândoi de acord că Djinistan e o ţară păcătoasă, fără cultură, fără civilizaţie, fără învăţătură, salcâmi şi vaccinare şi că, de fapt, ea nici nu există. Şi ceva mai rău decât să nu existe, nu se poate întâmpla unui om sau unei ţări.

Paphnutius se linişti.

Gind crângul în floare unde se afla palatul părăsit al zânei Rosabelverde fu tăiat şi Paphnutius, ca să dea exemplu, vaccină el însuşi pe toţi ţăranii satului vecin, zâna îl întâmpină pe prinţ în pădurea prin care acesta se întorcea în palat împreună cu ministrul Andres. Ea îl puse la strâmtoare pe prinţ cu tot felul de vorbe meşteşugite şi mai ales cu câteva scamatorii măiestre şi ciudate pe care le ţinuse ascunse de poliţie, şi îl Îmbrobodi atit de bine, incât prinţul o rugă din tot sufletul să accepte un loc în singura, şî deci cea mai bună mănăstire de maici din ţară, unde va putea face şi drege ce va vrea, fără să-i pese de edict.

Zâna Rosabelverde primi propunerea şi veni la mănăstire unde îşi luă, după cum am mai spus, numele de domnişoara von Rosengriinschon iar mai pe urmă, la cererea insistentă

a baronului Prătextatus von Mondschein, se numi domnişoara von Rosenschon.

CAPITOLUL AL DOILEA

Poporal neennosent pe care învăţatul Ptolomens Pbiladelpbos l-a descoperit In eălttorlile Iul. - Universitatea din Kerepes. - Cum i-a zburat studentului Fabian o pereche de cizme pe deasupra capului şi cum profesorul Mosch Terpin l-a pottit la ceai pe studentul Baltbasar

ÎN SCRISORILE confidenţiale pe care celebrul învăţat Ptolomeus Philadelphus le-a scris prietenului sâu Rufin, pe vremea cind se afla in îndepărtate călătorii, găsim următorul pasaj interesant:

„Tu ştii, dragul meu Rufin, că nimic nu-mi displace mai mult pe lume decit razele arzătoare ale soarelui, care îmi istovesc vlaga trupului ţi îmi ostenesc atit de mult spiritul, incit toate gindurile mi se incilcesc şi încerc zadarnic să isc ceva clar in mintea mea. Din pricina asta, am obiceiul, acuma,!n mijlocul verii, să mă odihnesc ziua şi să-mi urmez noaptea călătoria. Aşa şi noaptea trecută, vizitiul meu se rătăcise din pricina întunericului prea mare ieşise din drumul cel drept şi tihnit şi ajunsese din nebăgare de seamă pe şosea. Cu toate că datorită zdruncinăturilor cumplite eram azvirlit dintr-un colţ în altul al caleştii aşa incit capul meu, plin de cucuie, semăna cu un sac de nuci, totuşi nu m-am trezit din somnul adine in care căzusem decit atunci cind, printr-o izbitură grozavă, am fost aruncat din caleaşcă. Soarele îmi strălucea în faţă şi prin bariera care era chiar înaintea mea am văzut turnurile înalte ale unui oraş frumos. Vizitiul, care se văicărea cumplit fiindcă nu numai oiştea, ci şi roata de dinapoi a caleştii se rupsese, izbindu-se de bolovanul din mijlocul şoselei, nu se mai gindea la mine. Mi-am înăbuşit, inţelepţeşte, minia şi i-am spus numai domol că e un ticălos şi că trebuie să se gândească că Ptolomeus Philadelphus, cel mai vestit învăţat al timpului, sade in c... şi deci să lase oiştea şi roata în pace. Cunoşti, dragă Ruf-in, puterea pe care o am asupra

inimii omeneşti. Vizitiul a sfirşit de îndată cu văicărelile şi m-a ajutat să mă ridic. Din fericire, nu mă lovisem rău şi am putut astfel să merg pe jos, in timp ce vizitiul târa după el cu greu caleaşca stricată. Nu departe de poarta oraşului pe care îl văzusem în zare m-am intilnit cu o mulţime de oameni aşa de ciudaţi la înfăţişare şi la îmbrăcăminte, încit m-am frecat la ochi ca să văd (Iacă sunt treaz sau dacă nu cumva un vis caraghios m-a dus într-un tărâm fabulos. Oamenii aceştia, socotiţi pe drept de mine ca fiind locuitori ai oraşului pe a cărui poartă ii văzusem ieşind, purtau pantaloni lungi şi foarte largi, croiţi după moda japoneză, din stofă scumpă, catifea, *manchester*, postav fin sau chiar pinză colorată, împodobiţi din belşug cu galoane, panglici şi şnururi; hainele le erau scurte de tot, de abia le acopereau şalele, şi erau cele mai multe de culoare descljisă, numai citeva erau negre. Pârul le atârna nepieptănat şi sălbatic pe umeri şi pe spate; pe cap purtau o tichie mică şi ciudată. Mulţi aveau gâtul gol, după moda turcilor şi a grecilor, alţii, dimpotrivă, purtau In jurul gâtul ui şi la piept o bucată de pinză albă asemănătoare întrucâtva cu un guler de cămaşă, aşa cum trebuie să fi văzut şi tu, dragă Rufin, în portretele strămoşilor noştri. Deşi aceşti oameni păreau cu toţii să fie foarte tineri, totuşi vorba le era groasă şi aspră, mişcările lor erau stângace şi la mulţi se observa o umbră uşoară sub nas, ca şi cum ar fi avut în acel loc o mustaţă. Multora dintre ei le ieşea din pulpana surtucelor nişte ţevi lungi de trestie de care atirnau ciucuri mari de mătase. Alţii scoseseră beţele acestea, le puseseră la capătul de jos nişte măciulii mai mici sau mai mari, unele din ele chiar foarte mari şi ciudat lucrate; suflând în aceste măciulii printr-o trestie foarte subţire, scoteau cu iscusinţă nouri de fum artificial. Alţii purtau în mină săbii mari şi strălucitoare, ca şi cum s-ar fi dus să întâmpine pe duşman. Alţii aveau, atârnate de umăr sau legate de spate, mici cutii de piele sau de tinichea.

Iţi închipui, dragă Rufin, că eu, care caut să-mi îmbogăţesc cunoştinţele prin observarea atentă a oricărui fenomen nou pentru mine, m-am oprit şi am privit cu băgare de seamă pe aceşti oameni ciudaţi. Văzându-mă, ei se adunară In jurul meu şi strigară: «Filisteanl Filislean!» şi i'ieeră cu mare zgomot. Asia m-a supurat. Intr-adevăr, dragă Rufin, se poate Închipui ceva mai jignilor pentru un mare savant decit să se creadă despre dinsul că ar fi coborâtor din poporul acela care, acum citeva mii de ani, a fost ucis cu ajutorul unei fălci de măgar? M-am recules repede, relulndu-mi demnitatea nativă şi am spus ciudaţilor oameni dimprejurul meu că sper că mă aflu lntr-un stat luminat şi că mă voi adresa poliţiei şi justiţiei ca să spăl ocara ce mi se făcuse. Toţi Începură să mormăie. Chiar aceia care pină acuma nu Buflaseră fum Bcoaseră din buzunar maşinăriile trebuitoare pentru aceasta şi toţi Jmi aruncară în faţă nouri groşi de fum care, după cum am observat de abia acum, răsplndeau o duhoare de nesuferit şi mă ameţeau. Apoi proferară asupra mea un fel de blestem, ale cărui cuvinte, dragă Rufin, din pricina urâţeniei lor, nici nu ţi le pot repeta. Mă gindesc la ele numai cu adincă groază. Atita ştiu că parcă era vorba de bătaie cu biciul. In sfirşit, au plecat rlzlnd batjocoritor. Vizitiul meu care auzise şi văzuse şi el tot oe se lntlmplase începu să-şi frlngă mâinile şi să spună: «O, domnuleI după cele ce s-au lntlmplat, vă sfătuiesc să nu mai intraţi In oraşl Toată lumea are să vă Întoarcă spatele şi sinteţi In primejdie să fiţi bă...» Nu l-am lăsat să Bflrşească ţi am plecat cit am putut mai repede spre satul din apropiere. Acuma stau Intr-o odăiţă din singurul han al acestui sat şi Iţi scriu. Voi face tot posibilul să aflu ctt mai multe despre poporul barbar şi ciudat care locuieşte In acel oraş. Am aflat chiar de pe acum multe ciudăţenii cu privire la moravurile, la apucăturile şi la limba pe care o vorbesc oamenii de acolo. Iţi voi povesti totul cu exactitate.”

După cum vezi, iubite cititor, cineva poate să fie un mare savant şi totuşi să nu cunoască fenomenele cele mai

obişnuite ale vieţii, părtndu-i-se vis ceea ce toată lumea ştie. Ptolomeus Philadelphus studiase şi el, si cu toate acestea nu ştia cum Blnt studenţii şi nici nu ştia măcar c& se afla In satul Hoch-Jakobsheim din apropierea celebrei Universităţi din Kerepes, atunci cind scria prietenului său Rufin despre o Inttanplare care In capul lui se prefăcuse intr-o aventură ciudată. Blajinul Ptolomeus se speriase atunci când lntilnise nişte studenţi, care se duceau veseli şi bine dispuşi la clmp. Ce spaimă l-ar fi cuprins dacă ar ti sosit în Iverepes cu un ceas mai înainte şi dacă întâmplarea l-ar fi dus in faţa casei lui Mosch Terpin, profesorul de ştiinţe naturalei Sute de studenţi, ieşind din casă, l-ar fi înconjurat, vorbind zgomotos între ei, şi în capul lui s-ar fi iscat închipuiri încă şi mai ciudate in faţa acestei învălmăşeli.

Cursurile lui Mosch Terpin erau cele mai frecventate din toată Universitatea din Kerepes. Terpin era, cum am mai spus, profesor de ştiinţe naturale. Explica deci cum plouă, cum tună, cum fulgeră, de ce soarele străluceşte ziua şi luna noaptea, cum şi de ce creşte iarba şi aşa mai departe, astfel incit orice copil trebuia să priceapă. Adunase toată natura intr-un mic şi drăguţ compendiu ca s-o poată avea oricind comod la Indemână, puţind să scoată din compendiu răspuns la orice întrebare, ca dintr-un sertar. Renumele lui data de-atucci de când, după multe experienţe, ajunsese la fericita concluzie că întunericul provine în primul rind dintr-o lipsă de lumină. Aceasta, precum şi faptul că el ştia să transforme cu deosebită înde minare experienţele în scamatorii amuzante, li aducea foarte mulţi auditori, îngăduie acum, iubite cititor, fiindcă tu li cunoşti pe studenţi mai bine decit celebrul savant Ptolomeus Philadelphus şi fiindcă nu eşti nici timid, nici visător ca dânsul, Îngăduie, deci, să te duc la Kerepes, în faţa casei profesorului Mosch Terpin, in momentul cind el şi-a terminat prelegerea. Atenţia ta este imediat atrasă de către unul dintre studenţii care ies acum de la curs. E un tânăr bine făcut, de vreo douăzeci şi trei, douăzeci şi patru

de ani, ai cărui ochi negri strălucesc de duh şi de vioiciune. Privirea lui ar fi aproape semeaţă, dacă tristeţea visătoare care-i învăluie palidul chip nu i-ar domoli focul. Haina hii de postav negru lin, împodobită cu catifea, este croită aproape după vechea modă germană şi cu ea se potriveşte foarte bine gulerul de dantelă albă precum şi bereta de catifea care ti acoperă buclele castanii. Portul acesta îl prinde de minune fiindcă el, cu firea lui, cu cuviinţa lui tn mers şi în mişcări, cu înfăţişarea lui, pare Intr-adevăr să aparţină unor frumoase şi blajine vremi trecute, aşa că nu te gindeşti de loc la fandoselile unora care nu fac decit să maimuţărească obiceiuri de altădată greşit Înţelese şi să le aducă în împrejurările prezentului, tot aşa de greşit înţelese şi ele. Tânărul acesta nu este altul decit studentul Ballhasar, băiatul unor oameni de treabă şi cu stare, cuminte, deştept, silitor, şi despre care, cititorule, in povestea minunată ce-am inceput-o, am de gind să-ţi istorisesc multe lucruri.

Serios, adâncit in ginduri, după cum era felul lui. Balthasar se Îndrepta spre poarta oraşului ca să se ducă nu în sala de arme, ca toţi colegii lui, ci în dumbrava care e la depărtare de câteva sute de paşi de Kerepes. Fabian. prietenul lui, un băiat frumuşel şi vioi, care avea şi el aceeaşi fire, fugi după dinsul, strigindu-l din urmă:

- Balthasarl Ce faci? Iar vrei să te duci în pădure şi să te plimbi singur, ca un filistin melancolic, în timp ce băieţii ceilalţi se exercită in nobila artă a scrimei? Te rog, Balthasar, lasă apucăturile astea neroade şi misteriease şi fii iarăşi vioi şi vesel cum erai altădată. Haide 1 Să mergem să facem citeva reprize şi după aceea, dacă vrei numaidecât să te plimbi, vin şi eu cu tine.

Ştiu că intenţiile tale sint bune, răspunse Balthasar, şi de aceea nu mă supăr că de-atitea ori alergi după mine ca un nebun şi-mi strici multe plăceri de care tu habar n-ai. Faci şi tu parte dintre oamenii aceia ciudaţi care cred că cine se plimbă singur e numaideclt melancolic şi care vor Bă-l mântuiască şi să-l curarisească în felul lor, ca şi curteanul

acela linguşitor care voia să-l eurarisească pe Hamlet, numai că acesta cind curteanul i-a spus că nu ştie să ciute din flaut, i-a dat o lecţie, zdravănă. Eu, dragă Fabian, te scutesc de această lecţie dar te rog în acelaşi timp din tot sufletul să-ţi găseşti alt tovarăş pentru nobila artă cu sabia şi cu floreta şi să mă laşi să-mi continui drumul în linişte.

- Nu, nu, răspunse râzând Fabian, nu scapi aşa de minei Dacă nu vrei să mă însoţeşti în sala de arme, vin eu cu tine în pădure I Datoria prietenului credincios este să-ţi alunge tristeţea. Hai să mergem, dragă Balthasar, dacă vrei să fie aşa!

Şi Fabian işi luă de braţ prietenul şi plecă Împreună cu dinsul. Balthasar strinse din dinţi supărat şi se închise intr-o tăcere posomorită, în timp ce Fabian istorisea vrute şi nevrute. Printre acestea se strecurară şi multe prostii, aşa cum se întimplă când cineva povesteşte lucruri vesele, fără să se mai oprească.

Când intrară în umbra răcoroasă şi înmiresmată a pădurii, cind auziră frunzele foşnind şi parcă suspinind de dor, pâraiele murmurând minunate melodii şi păsările chitind şi trezind ecourile care le răpundeau din munţi, Balthasar se ®pri, işi ridică braţele în sus şi spuse:

- O, acuma mă simt iarăşi binel... nespus de bine!

Fabian îşi privi prietenul cu oarecare uimire, ca unul care nu pricepe bine ce vrea să spună celălalt şi care nu ştie ce fiă facă.

Balthasar 11 luă de mină şi zise plin de bucurie:

! - Nu-i aşa, frate, că şi ţie ţi se deschide acuma inima şi că înţelegi şi tu acuma taina minunată a singurătăţii pădurii?

- Nu te înţeleg întru totul, răspunse Fabian, dar dacă vrei să spui că o plimbare prin pădure îţi face bine, atunci sunt şi eu de părerea ta. Şi mie îmi place să mă plimb, mai ales în tovărăşia cuiva cu care pot să stau de vorbă despre lucruri interesante şi instructive. De exemplu, cu profesorul nostru Mosch Terpin e o adevărată bucurie să te plimbi. Cunoaşte orice plantă şi orice iarbă cât de mică şi ştie cum

se numeşte şi cărei clase aparţine şi se pricepe şi în meteorologie...

- Stai, încetează! Te rog, opreşte-te, strigă Balthasar. Ai vorbit despre lucruri care m-ar face să înnebunesc dacă n-ar exista un leac împotriva lor. Felul în care profesorul vorbeşte de natură îmi sfâşie sufletul. Sau, mai degrabă, mă apucă o groază cumplită, ca şi cind aş vedea pe un nebun, care se crede rege şi stăpânitor, cum dezmiardă o păpuşă de paie crezând că-şi îmbrăţişează logodnica prinţesă 1 Aşa-zisele lui experienţe mi se par o groaznică batjocură a fiinţei divine, al cărei suflu ne întimpină in mijlocul naturii şi trezeşte în adincul sufletului nostru cele mai sfinte presimţiri. Giteodată aş fi ispitit să-i sfărâm toate sticlele, toate fiolele, toate instrumentele, dacă nu m-aş gândi că maimuţa nu se lasă de jucat cu focul, până nu-şi frige labele... Vezi, Fabian, gindurile acestea mă frămintă la cursurile lui Mosch Terpin şi de aceea vă par atunci mai melancolic şi mai mizantrop decit oricind. Am impresia în momentele acelea că îmi cad casele în cap şi o spaimă cumplită mă împinge afară din oraş. Aici, insă, o linişte dulce îmi umple sufletul. Stau culcat pe iarbă, prin tre flori, mă uit!n sus la cerul albastru şi deasupra mea Şi a pădurii pline de chiot văd cum trcc nourii aurii ca nişte visuri splendide dintr-o lume de departe, plină de bucurie Şi de fericire 1... O, Fabian 1 atunci se ridică din propriul rneu piept un duh minunat pe care 11 aud vorbind in cuvinte misterioase cu frunzele, cu copacii, cu valurile pârâului; nu pot descrie bucuria care imi cuprinde, cu o dulce şi melancolică încleştare, întreaga fiinţă I

- Ei, spuse Fabian, ăsta-i iarăşi vechiul cântec, despre melancolie, şi bucurie, şi pâraie, şi copaci care vorbesc. Toate versurile tale sunt pline de asemenea lucruri drăguţe, care sună destul de pasabil la ureche şi pot fi întrebuinţate cu folos dacă nu cauţi şi altceva in ele. Dar spune-mi, dragul meu *mdancholicus*, dacă prelegerile lui Mosch Terpin te Bupără Intr-adevăr atlt de tare, spune-mi pentru ce te

duci să le asculţi, de ce nu lipseşti de la niciuna dintre ele şi stai acolo tăcut şi ţeapăn, cu ochii Închişi, ca un somnambul?

- Dragul meu, răspunse Balthasar tnchizând ochii, te rog nu mă mai Întrebai O forţă necunoscută mă atrage In fiecare dimineaţă in casa lui Mosch Terpin. Îmi prevăd chinurile şi totuşi nu pot rezista, o fatalitate tenebroasă mă Împinge!

- Ha! ha! rlse cu hohot Fabian, ce nostim! ce poetic! ce mistici Forţa necunoscută care te atrage In casa lui Mosch Terpin stă în ochii albaştri ai frumoasei Candidai Că eşti Îndrăgostit lulea de drăgălaşa fată a profesorului, ştim cu toţii de multă vreme şi de asta îţi trecem cu vederea himerele şi ideile tale caraghioase. Aşa se întâmplă cu îndrăgostiţii. Te afli în prima fază a bolii şi trebuie să treci, la virsta ta, prin toate neroziile prin care eu şi mulţi alţii am trecut, slavă Domnului 1 fără un publio care să ne compătimească. Dar să mă crezi, dragul meu, că...

Intre timp, Fabian îşi apucase din nou prietenul de braţ şi pornise cu el mai departe. Ieşiseră acum din desiş şi ajunseseră pe drumul ce străbătea prin mijloc pădurea, când Fabian văzu cum venea către ei, în trap, un cal fără călăreţ, Învăluit lntr-un nor de praf...

- Hei-heil exclamă el întrerupindu-şi vorba, ia uite, mit-ţoaga asta a luat vânt şi si-a răsturnat călăreţul... hai s-o prindem şi să-i căutăm po urmă stăpinul prin pădure.

U

Şi Fabian se aşează in mijlocul drumului.

Galul se apropia mereu. Deodată, în şa începu să se deosebească parcă o mogildeaţă neagră care se zvircolea, iar pe de lături zăriră două cizme bălăngănindu-se încoace şi încolo. Fabian auzi chiar în faţa lui un „prrrl prrr'.” strident şi chiar in aceeaşi clipă o pereche de cizme îi zburară pe lingă nas, iar printre picioare i se rostogoli un obiect ciudat şi negru. Calul sta neclintit şi, cu gâtul întins pină la p;lmint, adulmeca pe mititelul lui stăpln care se tăvălea in praf şi

care, in sfirşit, izbuti cu mare greutate să se ridice in picioare. Prichindelul avea capul virât adine între umerii înalţi şi, cu ghebul din spate şi din piept, cu trupul scurt şi picioruşele lui subţiri şi lungi, de paianjen, părea un măr înfipt intr-o furculiţă, măr în care s-a cioplit o mutră de om. Când Fabian văzu stârpitură asta stranie, izbucni intr-un hohot de râs. Prichindelul însă işi înfundă ţanţoş pe ochi pălărioara pe care şi-o ridicase de jos şi, sfredelindu-l pe Fabian cu priviri aprige, întrebă cu o voce aspră, groasă şi răguşită:

- Acesta e drumul la Kerepes?

- Da, domnule, răspunse Balthasar domol şi grav şi întinse mititelului cizmele adunate din drum.

Toate încercările pe care le făcu prichindelul ca să-şi încalţe cizmele rămaseră zadarnice; se împiedică şi se rostogoli gemând în praful drumului. Balthasar aşează cizmele cu turetcile în sus, 11 ridică binişor pe prichindel şi, lăsându-l uşurel în jos, îi vârî picioruşele în cizmele prea grele şi prea largi pentru dinsul. Prichindelul, tot ţanţoş, îi spuse, cu o mină sprijinită în şold şi cu cealaltă la pălărie:

- *Gracias*[2], domnul meu!

Şi îndreptindu-se spre cal, apucă hăţurile. Dar toate încercările de-a atinge scările şi de-a se sălta în şa rămaseră zadarnice. Balthasar, mereu serios şi blajin, se apropie şi îl ajută pe prichindel să se urce. Dar acesta probabil işi luase prea mare vint căci, in aceeaşi clipă in care ajunse sus, se şi rostogoli jos, de cealaltă parte.

- Nu cu atita grabă, musiu! spuse Fabian, izbucnind din nou in ris.

Scuturindu-şi praful de pe haine, prichindelul răspunse foarte supărat:

- la, te rog, mai slăbeşte-mă cu musiu al dumitale! Eu sint student şi dacă şi dumneata eşti student, atunci e o insultă pe care mi-o aduci când îmi rizi aşa în nas ca un caraghios. Miine avem si ne batem in duel, la Kerepes.

2 .Mulţumesc ('[tan.ţ.

- Ei, al naibii, spuse Fabian rizind într-una, ia uite domnule ce băiat straşnic şi cum se pricepe de bine în chestii de curaj şi de onoare studenţească!

Şi apucându-l pe prichindel, fără să-i pese de zvârcolii'ile acestuia, îl puse pe cal, care o luă imediat la trap, nechezind vesel.

Fabian se ţinea de coaste aproape să se înăbuşe de-alita râs. Balthasar spuse:

- Ce cruzime să rizi de un om pe care natura l-a năpăstuit în halul acesta! Dacă e în adevăr student, atunci trebuie să te baţi cu el şi, împotriva uzului academic, duelul nu poate avea loc decit cu pistolul, fiindcă adversarul tău nu poate ţine in mână spada sau floreta.

- Cit de serios şi de sumbru priveşti iarăşi lucrurile, răspunse Fabian. Nu mi-a trecut niciodată prin cap să rid de un om bicisnic şi diform. Dar, ia spune-mi, de ce o asemenea pocitanie s-apucă să se urce pe cal, cind nici nu ajunge să se uite măcar peste gâtul animalului? De ce s-apucă să se încalţe cu nişte cizme uriaşe? Cine-l pune să se îmbrace cu o redingotă lungă pină la pământ, cu atiteu panglici, şi ciucuri, şi galoane şi să-şi aşeze pe cap o pălărie. <le catifea atit de ciudată? Şi de ce, mă rog, îşi ia mutra asta mindră şi obraznică şi se opinteşte să scoată asemenea sunete barbare? Te întreb, dacă face toate astea, nu merită oare să râzi de el ca un caraghios ce este? Eu mă întorc repede în oraş. Vreau numaidecit să văd ce senzaţie are să stirr.ească sosirea domnului *studiosiis* pe ducipalul dumisale!... Cu tine astăzi nu-i nimic de făcut! La revedere!

Şi Fabian porni zorit înapoi spre oraş.

Balthasar părăsi drumul mare şi se pierdu în desişul pădurii. Aici se aşează pe un covor de muşchi; se simţea cuprins, chiar copleşit de sentimente amare. O iubea desigur pe Candida, dar faţă de toată lumea şi chiar faţă de el însuşi ascunsese în adincul sufletului această iubire. Atunci când Fabian vorbise de asta aşa, de-a dreptul, cu atita nesocotinţă, avusese impresia că nişte miini aspre şi

obraznice rup vălul din faţa icoanei pe care nu îndrăznise s-o atingă şi i se părea acum că sfinta din icoană *pe el* are să fie supărată veşnic. Da, vorbele lui Fabian i se păreau o batjocorire groaznică a întregii lui fiinţe, a celor mai frumoase vise ale lui.

- Care va să zică, exclamă el supărat, care va să zică, Fabian, tu mă crezi un prost îndrăgostit, un nătărău care aleargă la cursurile lui \losch Terpin pentru ca măcar o oră să poată sta cu Candida sub acelaşi acoperiş, care rătăceşte singuratic prin pădure ca să viseze la iubita lui şi pe urmă să mai şi scrie ce visează, un neghiob care strică arborii crestând in coaja lor nume caraghioase, care în faţa fetei nu scoate nicio vorbă, ci numai suspină şi geme şi face o mutră plouată, de parcă l-ar durea stomacul, care păstrează la piept, pe piele, florile veştejite purtate de ea sau chiar mănuşa ce a pierdut-o - în sfirşit un om care e în stare de tot felul de nebunii copilăreşti! Şi de aceea, tu, Fabian, mă necăjeşti, şi de aceea toţi băieţii rid de mine, şi de aceea eu şi toată lumea mea lăuntrică suntem poate un obiect de batjocură! Şi Candida... atit de frumoasă... atât de...

în clipa cind rosti acest nume, Balthasar simţi ca un. pumnal în inimă. O voce lăuntrică îi şopti foarte limpede că se ducea in casa lui Mosch Terpin numai pentru Candida, că scria versuri pentru dânsa, că îi cresta numele pe copaci cu briceagul, că în prezenţa ei amuţea, suspina şi gemea, că prin urmare făcea toate nebuniile pe care i le spusese Fabian. Abia acum simţi Balthasar cât de mult o iubea pe Candida, dar în acelaşi timp văzu că o iubire curată şi adâncă apare în viaţa exterioară sub forme cam caraghioase, lucru ce trebuie, desigur, atribuit ironiei adânci pe care natura o pune in orice manifestare omenească. Avea poate dreptate în privinţa asta, dar n-avea dreptate cind începu să se supere din această pricină. Visurile care il legănau de obicei pieriseră, glasurile pădurii i se păreau

sarcasm şi batjocură. Balthasar porni repede înapoi spre Kerepes. Dar, deodată, auzi o voce strigându-l:

- Domnule Balthasar... *Mon cher* Balthasar![3]

Balthasar ridică ochii şi rămase pe loc ca lovit de o vra jă, cind văzu venind către el pe profesorul Mosch Terpin la braţ cu fiica sa Candida. Aceasta, cu obişnuitul ei aer sinoer şi vesel, salută din cap pe studentul care se-mpietrise ca o statuie.

- Balthasar, *mon cher* Balthasar, spuse profesorul, dumneata eşti cel mai silitor şi cel mai iubit dintre auditorii mei!... Am observat la dumneata că iubeşti natura cu toate minunile ei, ca şi mine, care mă Înnebunesc după ea, nu altceva!... Ce mai faci? Desigur că ai adunat niscaiva plante prin păduricea noastră!... Ai găsit ceva interesant?... Ştii ce? Să facem cunoştinţă mai de aproape! \ino pe la mine... oricind eşti binevenit... Am putea să experimentăm Împreună... Mi-ai văzut pompa pneumatică? Uite... *mon cher*... miine seară se adună la mine un cerc de câţiva prieteni, ca să bea ceai şi să mănlnce tartine cu unt... Vor sta de vorbă... Vino, te rog, şi dumneata... Ai să cunoşti pe un tânăr foarte simpatic, care mi-a fost recomandat in chip deosebit... *Bonsoir*, *mon chert*... Bună seara, *au revoir*... La revedere!... Vii mline la curs?... Bun, *mon cher*, *adieu*!

Fără să mai aştepte răspunsul lui Balthasar, profesorul Mosch Terpin plecă împreună cu fiică-sa.

Balthasar, în uimirea lui, nici nu îndrăznise să ridice ochii, dar privirea Candidei îl ardea în piept, simţea răsuflarea ei şi un dulce fior îl cuprinse.

Orice supărare îi trecuse. Privi plin de Incântare după Candida, până când ea se mistui printre copaci. Apoi tânărul se întoarse încetişor din nou în p&dure, ca să viseze mai frumos decit oricind.

CAPITOLUL AL TREILEA

3 Dragul meu (franc.).

In care se pevesteşte cam Fabian n-a ştiut oe ii mat spună.
- Candida fl alto fecioare oare nu trebuie a& mănlnee peşte.
- Ceaiul literar al lui Mosch Terpin. Tânărul prinţ

FABIAN MERGEA repede, cu gândul să-l ajungă pe prichindelul ciudat care pornise călare înaintea lui. Dar se înşelase fiindcă atunci când ieşi din pădure văzu în zare cum un alt călăreţ, înalt şi voinic, se alăturase piticului şi cum amândoi intrau acum pe poarta oraşului Kerepes.

„Hm, îşi spuse Fabian, chiar dacă a 6Osit înaintea mea pocitania călare, totuşi am Bă ajung la vreme ca să văd spectacolul pe care are să-l provoace apariţia lui. Dacă e într-adevăr un student, atunci toată lumea o să-l îndrepte la «Calul înaripat» şi dacă şi acolo o să se oprească cu « prr, prr» şi o să-şi arunce întâi cizmele, azvârlindu-se pe urmă după ele şi dacă o să se înfurie cind au să înceapă băieţii să i-idă, apoi să te ţii, băiete, să vezi ce mai comedie o sa fie!»

Când Fabian ajunse în oraş, se aştepta să întâlnească pe stradă, în drum spre „Calul înaripat", numai oameni rizând. Totuşi nu era aşa. Toţi umblau ca de obicei, liniştiţi şi serioşi. Tot aşa de serioşi se plimbau în piaţa din faţa „Calului înaripat11 câţiva studenţi care se adunaseră acolo şi vorbeau între dânşii. Fabian era convins că prichindelul încă nu sosise, dar deodată, aruncând o privire prin poarta hanului, în curte, văzu cum un slujitor ducea tocmai atunci la grajd calul binecunoscut al piticului. Fabian se repezi imediat la cel dintâi cunoscut pe care îl întllni şi îl întrebă dacă n-a sosit la han un pici caraghios. Cel pe care il întrebase Fabian nu ştia Tiimio şi nu ştiau nici ceilalţi, cărora li nărui le povesti acum întimplarea cu prichindelul ce se rlădea drept student. Toţi râseră, dar îl asigurară că o asemenea arătare, aşa cum o descrisese el, nu se ivise pe acolo.

E drept, spuseră ei, că acum vreo zece minute au sosit doi călăreţi foarte voinici şi Înalţi, pe nişte cai frumoşi, şi au tras la „Calul înaripat11. Fabian întrebă:

- Unul dintre ei nu era pe calul pe care îl duc chiar acum la grajd?

- Da, da, i se răspunse. Cel care călărea pe calul ăsta era ceva mai mic de stat, dar foarte bine făcut, frumos la chip şi cu un păr buclat, admirabil. Trebuie să fie şi un foarte bun călăreţ pentru că a sărit de pe cal cu o agilitate şi cu o distincţie de parcă era primul maestru de călărie al curţii.

- Şi nu şi-a pierdut botforii şi n-a căzut jos? Întrebă Fabian.

- Doamne fereşte l se împotriviră ceilalţi. Ce tot vorbeşti? Un călăreţ atât de bun ca dânsul!

Fabian era uluit. In clipa asta îl văzu pe Balthasar venind. Se repezi spre el şi povesti cum prichindelul cu care s-au întâlnit în faţa porţilor oraşului şi care a căzut de pe cal a sosit aici şi cum toată lumea spune despre el că e bărbat frumos şi călăreţ minunat.

Balthasar răspunse liniştit şi grav:

- Vezi, dragă Fabian, că nu toată lumea îşi bate joc ca tine de oamenii nenorociţi şi năpăstuiţi de natură...

- Dar nu e vorba, îl întrerupse Fabian, de nicio batjocură, ci numai de faptul dacă poate fi numit bărbat frumos şi elegant un omuleţ de-o şchioapă, care seamănă cu o ridiche...

Balthasar confirmă şi el spusele lui Fabian In ce priveşte statura şi înfăţişarea studentului pitic. Ceilalţi afirmară încă o dată că străinul cel mic e un bărbat frumos şi elegant, în timp ce Fabian şi Balthasar susţineau morţiş că niciodată n-au văzut un omuleţ mai pocit. Lucrurile rămaseră aşa şi toţi se despărţiră foarte miraţi.

Se făcuse noapte. Cei doi prieteni se îndreptară spre locuinţa lor. Balthasar spuse, aproape fără voia lui, că l-a întilnii pe profesorul Mosch Terpin care l-a invitat la dânsul pentru seara următoare.

- Ce fericit muritor! exclamă Fabian, ce preafericit muritor! Acolo ai s-o vezi pe iubila ta, pe dumnişnara Candida, şi ai să stai de vorbă cu ea!

Balthasar, jignit din nou, se smulse de lingă Fabian şi voi să plece. Totuşi, se răzgândi, rămase locului şi spuse, stăpinindu-şi necazul:

- Se poate să ai dreptate, dragă Fabian, cind mă iei drept un caraghios care s-a îndrăgostit prosteşte, poate chiar aşa sint. Dar prostia asta este o rană dureroasă şi adincă care mi-a cuprins sufletul şi care. dacă e atinsă din greşeală, ar putea, din pricina durerii prea mari, să mă împingă la cine ştie ce nebunii. De aceea, dacă ţii intr-adevăr la mine, nu-mi mai pomeni numele de Candidai

Fabian răspunse:

- Balthasar, prietene, iei iarăşi lucrurile îngrozitor de tragic; dar, în starea în care eşti, nici nu se poate altminteri. Totuşi, ca să nu ne sfădim, îţi făgăduiesc că numele de Candida nu va mai fi rostit de mine, până când tu însuţi nu-mi vei da prilejul. Acuma ingăduie-mi să-ţi mai spun numai un singur lucru, şi anume, prevăd că dragostea ta are să-ţi aducă tot felul de supărări. Candida este o fată foarte drăguţă, însă nu se potriveşte de loc cu firea ta melancolică şi visătoare. Cind ai s-o cunoşti mai bine, firea ei simplă şi veselă are să-ţi pară lipsită de poezia pe care tu o cauţi pretutindeni. Asta are să te pună pe gânduri şi totul are să se sfârşească cu zbucium mare, durere închipuită şi deznădejde din belşug... Aşal Mâine seară sint şi eu, ca şi tine, invitat la profesorul nostru, care are să ne distreze cu tot felul de experienţe amuzante. Şi acuma, noapte bună, visătorule! Dormi, dacă poţi dormi in ajunul unei zile atit de însemnate ca aceea de mâine 1

Şi cu acestea se despărţi de prietenul lui care căzuse pe ginduri.

Fabian avea destule motive ca să prevadă lui Balthasar şi Candidei o mulţime de momente nefericite şi patetice; căci firea amindurora părea intr-adevăr să dea din belşug prilej pentru aşa ceva.

Candida era, oricine trebuie să mărturisească asta, o fală foarte drăguţă, cu ochi care te luminau până în adineul

sufletului şi buze trandafirii, puţin cam groase. Am uitat dacă părul ei, frumos de altfel, şi pe care ştia să şi-l orinduiască fantastic în tot felul de Împletituri stranii, era mai mult blond sau mai mult negru, doar atâta îmi aduc bine aminte, că avea ciudata însuşire de-a deveni tot mai întunecat cu cit îl priveai mai mult. Fata era mlădioasă, Înaltă, vioaie, nai ales cind era în tovărăşie pl&cută. Talia ei făcea să se treacă uşor cu vederea că mina şi piciorul ar fi putut fi mai mici şi mai delicate. Candida citise VI'//- *helm Meister* al lui Goethe, poeziile lui Schiller şi *Inelul fermecat* a lui Fouquâ, dar uitase aproape tot ce citise. Cinta destul de binişor la pian şi se acompania citeodată?i din gură. Dansa cele mai noi *franţoise* şi gavote şi scria lista rufelor dale la spălat cu o caligrafie fină şi citeaţă. Dacă ar fi fost ceva de criticat la fata asta ar fi fost poate faptul că vorbea cam gros, că se stringea prea tare in cornet, că se bucura prea mult de-o pălărie nouă şi că mine a fa ceai prea multe prăjituri. Desigur, unii poeţi exaltaţi ar mai fi găsit la ea şi alte lucruri care să nu le placă, dar şi poeţii aceştia au prea multe pretenţii. Mai intli, ei vor ca la fiecare vorbă pe care o spun, domnişoara să cadă imediat Intr-un extaz somnambulic, să suspine adine, sA-şi den Ochii peste cap, la nevoie chiar să leşine puţintel Bau chinr să orbească citeva clipe, ca dovadă a celei mai Înalte trepte & celei mai feminine feminităţi[4]. Pe urmă, zisa domnişoară trebuie a& cinte versurile poetului pe melodia care a ţiţnit (ei, domnişoarei) din inimă, Insă să se Îmbolnăvească imediat din pricina asta; pe urmă să facă ea Însăşi versuri, dar să se ruşineze foarte cind se află că scrie poezii, deşi versurile, scrise cu litere delicate, pe hirtie fină şi parfumată, le-a dat cu mina ei poetului care şi el, la rândul lui. ae Îmbolnăveşte de plăcere, lucru cu neputinţă să i-l iei în nume de râu. Există asceţi poetici care merg şi mai departe ^ găseso că

4 Aluzie satirică la Liane, preagingaşa eroină din romanul Titan al scriitorului german Jean Paul. Liane obişnuia să orbească trecător ori de cîte ori avea o emoţie puternică.

e împotriva gingăşiei feminine ca o fată să râdă. s& mănince, să bea şi să se îmbrace elegant, după cum cert* pioda. Aceştia aproape că seamănă cu sflntul Ieronim, cârc 'nterzicea fecioarelor să poarte cercei şi să mănince peşte. Ele trebuiesc - aşa porunceşte sfântul - să mănânce numai puţină iarbă fiartă, să fie mereu flămânde, dar fără să simtă foamea, să se Îmbrace cu haine grosolane şi rău cusute, care să le ascundă talia, şi mai cu Beamă să-şi aleagă de tovarăşă o persoană serioasă, palidă, tristă şi puţintel murdară I...

Candida era o fire cu totul simplă şi veselă. De aceea, nimic nu-i plăcea mai mult decât o conversaţie care se mişca pe aripile uşoare ale unui umor sănătos. Ridea de tot ce era cu har. Nu suspina decit când ploaia îi strica plimbarea pe care avusese de gind s-o facă sau când şalul cel nou, cu toată grija ei, se păta. Dar cind se ivea prilejul, dovedea că are o simţire profundă care nu degenera niciodată in sensibilitate exagerată. De aceea, şi mie, şi ţie, iubite cititor, nouă, care nu suntem nişte exaltaţi, fata asta ne-ar fi plăcut foarte mult. Cu Balthasar însă, foarte uşor se putea întâmpla altfel! Dar In curind are să se vadă întrucit profeţia prozaicului Fabian fusese Îndreptăţită sau nu!...

Că Balthasar n-a putut dormi toată noaptea, cuprins de-o dulce nelinişte: ce putea fi mai firesc decât asta!? Cu sufletul plin de imaginea iubitei, el se aşează la masă şi scrise un număr oarecare de versuri agreabile şi sonore care zugrăveau starea lui Intr-o mistică poveste despre iubirea privighetorii pentru trandafirul roşu. Voia să aducă poemul la ceaiul literar al lui Mosch Terpin şi să lovească deodată cu el In inima neinarmată a Candidei, cum şi unde va putea mai bine.

Fabian zâmbi uşor când, potrivit înţelegerii, veni la ora hotărâtă să-l ia pe Balthasar şi il găsi pe acesta îmbrăcat elegant, aşa cum nu-l văzuse niciodată. Avea un guler din cea mai fină dantelă de Bruxelles; haina lui, scurtă, cu mlneci despicate, era de catifea. Purta botine franceze cu

tocuri Înalte şi ascuţite şi canafuri de argint, o pălărie englezească din cel mai fin castor şi mănuşi daneze, tn felul acesta, el era Îmbrăcat nemţeşte din cap până în picioare şi costumul li stătea nespus de bine, mai ales că îşi încreţise frumos părul şi Îşi pieptănase bărbuţa.

Lui Balthasar li bătea inima de bucurie cind, acasă la Mosch Terpin, Candida li ieşi înainte, îmbrăcată ca fetele germane de pe vremuri, prietenoasă, arătându-se drăgălaşă atit In priviri cit şi In vorbe şi in toată fiinţa ei, aşa cum era ea Întotdeauna.

- Scumpă domnişoară! suspină Balthasar din adâncul inimii când Candida, chiar Candida cu mâna ei, li oferi o ceaşcă de ceai.

Fata îl privi cu ochii ei luminoşi şi spuse:

- Aveţi aici rom şi maraschino1, biscuiţi şi Pumpernickel2, dragă domnule Balthasar, luaţi tot ce vă place!

In loc însă să se uite la rom şi la *maraschino*, la biscuiţi şi la *Pumpernickel* şi să ia din ele, Balthasar, în extaz, nu-şi putea smulge privirile de la Candida şi căuta cuvintele care sa exprime ceea ce simţea în clipa aceea. Chiar atunci Insă, profesorul de estetică, un om înalt şi vinjos, îl apucă zdravăn de spate, îl învirti in loc - aşa încât Balthasar vărsă pe jos mai mult ceai decât se cuvine - şi spuse cu glas tunător:

- Tinere Lucas Cranach, nu bea apa asta păcătoasă, ai să-ţi strici complet stomacul german... Uite, în odaia (le-alături, Mosch al nostru a pregătit o baterie cu sticle de vin nobil de viţă renană. Haide să le punem la bătaie!

Şi îl târî după el pe Balthasar care se simţea foarte nenorocit.

Dar tocmai atunci Mosch Terpin ieşi din odaia de alături, ducind de mină un omuleţ mititel şi ciudat şi spunind:

- Doamnelor şi domnilor, vă prezint pe un tânăr foarte Înzestrat şi plin de calităţi rare, căruia nu-i va fi greu, sper, să vă câştige simpatia. E domnul Cinabru, care a sosit abia ieri la universitatea noastră, unde vrea să studieze dreptul.

Fabian şi Balthasar recunoscură de la prima vedero pe prichindelul pe care îl întâlniseră în faţa porţii oraşului şi care căzuse de pe cal.

Fabian spuse încet lui Balthasar:

- Ce zici? Să-l provoc pe pitic la un duel cu fluierul sau cu sula cizmărească? Pentru că de alte arme nu mă pot servi contra unui adversar atât de primejdios.

- Să-ţi fie ruşine, răspunse Balthasar, că-ţi baţi joc de un om pipernicit dar care, după cum ai auzit, are calităţi rare şi în modul acesta înlocuieşte prin valoare spirituală calităţile fizice refuzate de natură.

Şi îndreptându-se spre prichindel, Balthasar spuse:

- Domnule Cinabru, căderea dumneavoastră de ieri, de pe cal, sper că n-a avut urmări neplăcutei

Cinabru se înălţă în virful picioarelor, proptindu-se intr-un bastonaş pe care-l purta în mână, aşa incit acuma ajungea cu fruntea aproape până la şoldul lui Balthasar, îşi

'Lichior de cireşe (ital.). 'Piine neagră de West Talia.

dădu capul pe spate, Be uită In sus foarte furios şi spuse cu o voce de bas, sforăitoare:

- Nu ştiu la ce vă referiţi. Despre ce vorbiţi, domnule?... Cădere de pe cal?... Eu am căzut de pe cal?.. Nu ştiţi, probabil, că eu sint cel mai bun călăreţ care există, că eu nu cad niciodată de pe cal, că am făcut campania ca voluntar la chiurasieri şi am dat lecţii de călărie in manej ofiţerilor şi soldaţilorl Hm... hm... auzi colol Căzut de pe cal!... Eu să cad de pe cal!

Şi voi să se întoarcă repede, dar bastonul pe care se proptise alunecă şi prichindelul se rostogoli jos la picioarele lui Balthasar. Acesta se aplecă să-l ridice şi îi atinse fără să vrea creştetul capului. Mititelul scoase un ţipăt strident care răsună în toată sala şi făcu pe musafiri să sară speriaţi de la locurile lor. Toţi veniră în jurul lui Balthasar şi îl întrebară pentru ce a ţipat aşa de groaznic. Profesorul Mosch Terpin spuse:

- Să nu te superi, dragă domnule Balthasar, dar a fost o glumă cam ciudată. Ai vrut, se vede, să ne faci să credem că a călcat cineva o pisică pe coadă.

- Câţ! Câţ! strigă o cucoană nervoasă şi leşină imediat de spaimă.

Strigând şi ei „câţ 1 câţl" câţiva domni bătrâni, care sufereau de aceeaşi idiosincrasie, se repeziră pe uşă afară.

Candida, care turnase toată sticluţa ei cu colonie peste doamna nervoasă, îi şopti lui Balthasar:

- Ce nenorociri stimeşti cu mieunatul dumitale îngrozitor, dragă domnule Balthasar!

Tânărul nu mai pricepea nimic. Roş la faţă de necaz şi de ruşine, el nu putu să scoată o vorbă pentru a spune că nu el, ci domnul Cinabru a mieunat atit de groaznic.

Profesorul Mosch Terpin observă încurcătura lui. Se apropie de el prietenos şi ii zise:

- Lasă,.lasă, domnule Balthasar, linişteşte-te! Am văzut eu. Te-ai aşezat pe jos şi, ţopăind in patru labe, ai imitat de minune pe un motan supărat că l-a călcat cineva pe coadă. îmi plac şi mie asemenea amuzamente din domeniul istoriei naturale, dar de! la un ceai literar...

- Dar, domnule profesor, izbucni Balthasar, n-ani fost eu...

- Bine, bine, il întrerupse profesorul.

Candida se apropie de ei.

- Hai, consolează-l pe Balthasar, li spuse profesorul, c&ci e necăjit rău de cele ce s-au întimplat...

Fetei li era milă de bietul Balthasar care stătea foarte încurcat, cu ochii plecaţi, In faţa ei. li intinse mina şi şopti zâmbind:

- Ce oameni caraghioşi şi aceştia care se tem lntr-atita de' pisicii

Balthasar sărută mina fetei care 11 privea cu ochii ei senini şi vioi. Se simţi deodată In al nouălea cer de bucurie şi nu Be mai glndi la Cinabru şi la mieunat.

Agitaţia Încetase şi toată lumea era iar liniştită. Doamna nervoasă sta la masă şi mlnca zdravăn biscuiţi pe care îi

nimia In rom, spunlnd că In felul acesta sufletul îngrozit de forţele potrivnica se Înviorează şi că după spaima cumplită urmează nădejdea fierbinte...

Şi cei doi domni bătrlni, cărora, afară, le trecuse printre picioare un motan adevărat, se întoarseră liniştiţi In odaie şi se duseră, ca mulţi alţii dintre invitaţi, la masa de joc.

Balthasar, Fabian, profesorul de estetică şi alţi ctţiva tineri, se aşezară lingă doamne. Domnul Cinabru luase un scăunel şi, cu ajutorul acestuia, se urcase pe sofa, unde acuma sta intre două doamne şi arunca In jurul lui priviri Bclnteietoare şi mlndre.

Balthasar socotea că a sosit clipa potrivită să citească poemul lui cu iubirea privighetorii pentru trandafirul roşu. Aşadar, spuse, cu timiditatea obişnuită la tinerii poeţi, că, dacă nu s-ar teme că va sttmi supărare şi plictiseală şi dacă ar puteâ nădăjdui oarecare indulgenţă din partea stimaţilor auditori, ar îndrăzni să citească o poezie, cea mai recentă producţie a muzei sale.

Cum doamnele sfirşiseră Încă demult de discutat noutăţile tlrgului, cum fetele vorbiseră destul despre ultimul bal la primărie şi se puseseră chiar de acord în ce priveşte ultima modă a pălăriilor şi cum domnii nu mai puteau aştepta nicio mâncare şi nicio băutură decât peste vreo două ceasuri, Balthasar fu invitat de toată lumea să nu mai intlrzie şi să le facă această mare plăcere.

Tânărul scoase manuscrisul şi citi.

în acest timp, propria-i operă, care intr-adevăr era compusă cu reală simţire poetică, il entuziasmă tot mai mult. Lectura lui, tot mai expresivă, trăda focul lăuntric al îndrăgostitului. Şi pe când citea, suspine uşoare din partea femeilor şi exclamaţii ale bărbaţilor: „minunat! splendid! delicios!” îl convinseră că poezia lui ii captivase pe toţi...

Sfirşi de citit. Toţi exclamară:

- Ce poezie!... Ce cugetare!... Ce fantezie!... Ce versuri frumoase!... Ce muzicalitate!... Mulţumesc... mulţumesc,

domnule Cinabru, pentru marea plăcere pe care mi-aţi făcut-o...

- Cum? Ce? strigă Balthasar.

Dar nimeni nu-l luă în seamă. Toţi se înghesuiau in jurul lui Cinabru care stătea pe sofa, umflându-se în pene ca un curcănaş şi mârâia cu vocea lui urâcioasă:

- O, vă rog, vă rog.” nu e mare lucru... e o bagatelă pe care am scris-o la repezeală, noaptea trecută...

Profesorul de estetică spuse:

- Splendid... minunat... Domnule Cinabru... prietene! Afară de mine, eşti cel mai mare poet din lume... Vino să te îmbrăţişez, suflet minunat!

Şi luă de pe sofa pe prichindel, îl ridică in sus, îl strânse la piept şi îl sărută.

Cinabru se purtă însă foarte urât. Izbi eu pieioruşele in burta proeminentă a profesorului şi orăcăit

- Lasă-mă în pace! Lasă-mă în pace! Mă doare... mă doare... Am să-ţi scot ochii! Am să-ţi rup nasul cu dinţii!

- Nu, zise profesorul aşezându-l pe sofa, nu, dragă prietene, nu trebuie să exagerezi cu modestia!

Mosch Terpin, care se sculase de la masa de joc, veni şi el şi strinse mâna lui Cinabru, spunându-i, foarte grav:

- Minunat, tinere! Toate laudele pe care le-am auzit cu privire la talentul dumitale au fost mai prejos de ceea ce aflu acum...

Profesorul de estetică, entuziasmat, propuse

- Care dintre domnişoare vrea să răsplătească cu o sărutare pe domnul Cinabru pentru poezia dumisale oe exprimă cu atâta înflăcărare sentimentul iubirii?

Candida se ridică şi, roşie la faţă, se apropie de prichindel, îngenunche şi îi sărută gura scirboasă, cu buzele vinete.

- Da, strigă atunci Balthasar ca înnebunit deodată, da, Cinabru! Tu ai scris poezia cu privighetoarea şi trandafirul roşu şi tu meriţi răsplata pe care ai primit-o!....

Şi luindu-l pe Fabian, il duse in oduia de-alături unde ii spuse:

- Fă-mi plăcerea şi uită-te bine la mine şi răspunde -mi pe urmă drept şi cinstit dacă eu sint sau nu studentul Balthasar, dacă tu eşti Intr-adevăr Fabian, dacă sânteni in casa lui Mosch Terpin, dacă visăm... dacă sintem nebuni... stringe-mă de nas sau scutură-mă ca să mă trezesc din visul ăsta urit...

- Cum poţi să te porţi ca un nebun, răspunse Fabian, numai din gelozie, fiindcă tinăra Candida l-a sărutat pe Cinabru! Trebuie să recunoşti şi tu că poezia pe care a citit-o prichindelul era intr-adevăr foarte bună...

- Dar cum se poate să spui asta, Fabian?! strigă Balthasar, cu expresia celei mai adinei uimiri.

- Da, da, urmă Fabian, poezia lui Cinabru era excelentă şi a meritat sâ fie sărutat de Candida... Omuleţul ăsta are intr-insul calităţi mai preţioase decit o figură frumoasă. Dar chiar în ce priveşte figura lui: nu mi se mai pare acum atit de respingătoare ca la început. Cind îşi citea poezia, inspiraţia lăuntrică ii înfrumuseţa faţa, aşa incit uneori îmi părea că e un băiat bine făcut şi drăguţ, deşi abia ajungea cu capul pină la marginea mesei. Lasă Încolo gelozia ta zadarnică şi, ca poet, knprieteneşte-te cu un poet!

- Cum? strigă Balthasar furios, cum? Să mă mai şi împrietenesc cu pocitania asta pe care aş vrea s-o strâng de git?

- Asta înseamnă să nu mai asculţi de loc de raţiune, răspunse Fabian. Şi acuma hai să ne întoarcem în sală. Trebuie să se fi intimplat ceva nou fiindcă aud aplauze.

Balthasar îşi urmă maşinal prietenul.

Cind intrară, văzură pe profesorul Mosch Terpin singur in mijlocul sălii, ţinând încă in mină instrumentele cu care tocmai făcuse cine ştie ce experienţă de fizică şi având pe faţă o expresie de mare uimire. Toată lumea era adunată împrejurul lui Cinabru care, proptit în baston, stătea înălţat in vârful picioarelor şi, foarte mindru, primea aplauzele ce se revărsau din toate părţile asupra lui.

Apoi, toţi se întoarseră iar către profesor, care făcea acuma o nouă experienţă interesantă. Abia sfiişi şi tuli s<> i'-peziră din nou împrejurul lui Cinabru strigând:

- Minunat'!... Splendid, domnule Ginahru!

Atunci, sări şi Moscii Terpin şi veni spre prichindel slrigând de zece ori mai tare decât ceilalţi:

- Minunat! Splendid, domnule Cinabru!

Printre musafiri se afla şi tânărul prinţ Gregor care îşi făcea studiile la universitate. Prinţul era un bărbat foarte frumos. Gesturile lui erau atit de nobile şi de degajate, incit se vedea imediat la el originea înaltă şi obişnuinţa de a trăi in lumea mare.

Prinţul Gregor nu se mai dezlipea de lingă Cinabru, şi li aducea acestuia nemăsurate laude, numindu-l poel minunat şi fizician remarcabil.

Grupul pe care îl alcătuiau aceştia doi împreună, stând alături, era ciudat. Lingă înaltul şi bine făcutul Gregor, omuleţul pipernicit, care cu nasul în sus abia se putea ţinu pe picioruşele lui subţiri, forma un contrast cumplit. Privirile tuturor femeilor erau îndreptate într-acolo, însă nu spre prinţ ci spre Cinabru care se ridica în vârful picioarelor, dar cădea mereu pe călciie, şi, astfel, se legăna întruna în sus şi în jos ca un diavol cartezian[5].

Profesorul Mosch Terpin veni spre Balthasar şi îi spuse:

- Ce spui de dragul meu Cinabru? Are foarte multe calităţi, şi acuma, când mă uit mai bine la dinsul, înţeleg cum stau lucrurile cu el. Preotul care l-a crescut şi mi l-a recomandat se exprimă foarte misterios în privinţa origi-I nii lui. Ia uite ce maniere distinse are şi ce degajat se poartă! | Cu siguranţă că e de sânge princiar, poate chiar un fiu de L rege!

în clipa aceea, se anunţă că masa e servită. Cinabru se.

I îndreptă bălăbănindu-se spre Candida, o luă neîndemânatie I; de mină şi o conduse in sufragerie.

---

5 Jucărie asemănătoare cu un hopa-milică.

In culmea furiei, Balthasar se repezi pe uşă şi prin nituit neric, ploaie şi furtună, plecă acasă.

CAPITOLUL AL PATRULEA

In care se povesteşte cum violonistul italian Sbiocca I-a ameninţat pe domnul Cinabru că il arunci în contrabas şi cum reterendarul Pulcher n-a putut căpăta postul de Ia Ministerul Afacerilor Străine. - Despre vameşi şl miracole prohibite. - Balthasar e vrăjit cu un mfntr de baston

BALTHASAR STĂTEA în pădure pe o stincă acoperită cu muşchi şi se uita ginditor in prăpastia in care un pii-iu se rostogolea spumegind printre bolovani şi tufe de mărăcini. Nouri groşi treceau şi se scufundau după munţi; foşnetul copacilor şi al apelor răsuna ca un scâncet Înăbuşit şi păsări de pradă croncăneau, ridicindu-se din desişuri şi zburind o dată cu nourii.

Studentului i se părea că aude în minunatele voci ale codrului tinguirea naturii, i se părea că el Însuşi se va mistui in această tânguire şi că fiinţa lui întreagă era numai un sentiment de durere adâncă şi fără leac. Inima îi era copleşită de melancolie şi în timp ce lacrimile îi şiroiau, duhurile piriului se uitau parcă In sus spre dinsul şi întindeau din valuri braţe albe ca să-l tragă în prăpastia rece.

Deodată se auzi din depărtare un sunet de corn limpede şi vesel care ii pătrunse mingiietor In suflet, trezind într-însul dorul şi speranţa. Se uită Împrejur şi, pe cind cornul suna mereu, umbra pădurii nu i se mai păru atit de tristă, iar vuietul vintului şi foşnetul frunzelor nu-i mai sunară atât de jalnice.

- Nu! strigă el sărind de pe stincă şi privind cu ochi scinteietori in jurul lui, nu! n-a pierit încă orice speranţă! ^âd că in viaţa mea a pătruns un mister sumbru, o vrajă rea care vrea să mă doboare, dar am să sfărim această 'rajă, chiar dacă aş şti că am să pier şi eu! Atunci cind, tirlt şi copleşit de sentimentul care îmi zbuciuma pieptul, am mărturisit Candidei că o iubesc, nu mi-am citit oare fericirea

In privirile ei, nu mi-am simţit oare fericirea în strângerea ei de mină? Insă, Îndată ce apare pipernicitul acela, toată dragostea Candidei se revarsă asupra lui. Ochii ei numai la stârpitură aceea se uită şi suspine de dor îi umflă pieptul când prostănacul acela se apropie de dânsa sau îi ia mâna. E ceva misterios în el şi, dacă aş crede în basme prosteşti, aş spune că tânărul acesta e vrăjit şi are puterea de-a fermeca oamenii. Nu e oare lucru nebunesc că toţi rid şi îşi bat joc de omuleţul bicisnic şi pocit şi pe urmă, cind se iveşte în mijlocul lor, îl laudă cu toţii spunind că e studentul cel mai deştept, cel mai învăţat şi cel mai frumos? Dar ce să mai vorbesc? Chiar şi mie mi se întâmplă câteodată aproape la fel şi mi se pare şi mie că Cinabru e deştept şi drăguţ!... Numai in prezenţa Candidei, vraja nu mai are nicio putere asupra mea şi Cinabru rămâne o stârpitură neroadă şi scârboasă... Şi totuşi I... mă împotrivesc puterii duşmănoase şi în adâncul sufletului presimt că o întâmplare neaşteptată are să-mi pună lâ-ndemână arma cu care am să-l dobor!

Balthasar porni înapoi pe drumul spre Kerepes. Cum mergea pe o cărare, zări pe şosea o trăsură plină cu bagaje din care cineva îi făcea semn cu batista. Se apropie şi văzu că era domnul Vincenzo Sbiocca, violonist virtuos, renumit în toată lumea; tânărul, care luase cu el doi ani lecţii de vioară, îl preţuia foarte mult pentru felul lui de-a cânta. Sbiocca spuse, sărind din trăsură:

- îmi pare bine, dragă domnule Balthasar, îmi pare bine, dragul meu prieten şi elev, că te intâlnesc ca să-mi iau rămas bun de la dumneata!

- Cum? întrebă Balthasar, cum, domnule Sbiocca, doar nu vei fi vrând să pleci din Kerepes, unde toată lumea te stimează şi te admiră?

- Da, răspunse Sbiocca roşu la faţă de mânie, da, domnule Balthasar, plec dintr-un loc în care toţi oamenii sunt smintiţi şi care seamănă cu un ospiciu de nebuni. N-ai fost aseară la concertul meu, fiindcă te aflai la ţară; dacă ai fi venit acolo,

mi-ai fi putut da ajutor împotriva turbaţilor acelora care m-au răpuşi

- Dar ce s-a intimplat, pentru Dumnezeu, ce s-a intâmplat? strigă Balthasar.

Sbiocca urmă:

- Gintam cel mai greu concert al lui Viotti. E mindria şi bucuria mea cea mai mare. M-ai auzit cum îl cânt şi ţi-a plăcut întotdeauna. Ieri eram într-o dispoziţie minunată... cu sufletul senin... *spirito allato*, adică. Niciun violonist pe lume, nici chiar Viotti însuşi, n-ar fi cintat ca mine. Când am sflrşit, aplauzele au izbucnit cu furie... *furore* adică, aşa cum mă aşteptam. Cu vioara la subsuoară fac clţiva paşi înainte ca să mă înclin şi să mulţumesc... Şi, când colo, ce văd şi ce aud? Toată lumea, fără să-mi dea nicio atenţie, se îngrămădeşte intr-un colţ al sălii şi strigă: „*Bravo*... *bravissimo*, divinule Cinabru!... Ce cinici... Ce ţinută! ce expresiei ce tehnicăl" Mă reped întracolo, răzbat printre spectatori şi ce văd? Un individ pipernicit, înalt de trei palme, care fornâia cu glas respingător: «Vă rog, vă rog, am cântat cum am putut, dar bineînţeles sunt cel mai mare violonist din Europa şi din toate celelalte continente!" „Mii de draci, strig atunci, cine a cântat, eu ori viermele ăsta?" Şi vreau să mă reped la el şi să-l înşfac cu toată digitaţia. Lumea însă se năpusteşte asupra mea şi Începe să vorbească tot felul de prostii, că sunt invidios, gelos, răutăcios şi altele la fel. Şi deodată unul strigă:,,Şi ce compoziţie! şi toţi strigă după el. „Şi ce compoziţie! divinule Cinabru!" compozitor sublim!'1 Atunci încep să zbier şi mai tare: „Ce! Sunteţi nebuni?11 Concertul era de Viotti şi eu l-am cintat, eu, eu, celebrul Yincenzo Sbiocca!" Şi atunci mă iau cu toţii pe sus, spun că asta-i nebunie italienească

- *rabbia*, o întlmplare ciudată - şi mă duc cu forţa într-o încăpere alăturată şi mă tratează ca pe un bolnav, ca pe un nebun. Nu trece mult şi dă buzna înăuntru *signora* Bra-Razzi care cade jos leşinată. Păţise şi ea ca şi mine. Imediat (lupă ce şi-a terminat aria, toată sala a răsunat de:,,*Brava*...

bravissima... Cinabru 1” şi toţi strigau că nu mai există altă cântăreaţă cum e Cinabru!11 Şi acesta fornăie iar blestematele lui cuvinte! „Vă rogi vă rogl”... Acuma, *signora* Bragazzi e bolnavă grav şi nu mai are. mult până să moară. Cit despre mine, fug de-aici ca să scap de oamenii ăştia nebuni! Rămâi cu bine, dragă domnule Balthasar! Dacă îl vezi pe *si'jnorino* Cinabru, spune-i, te rog, să nu care cumva să-l prind pe la vreun concert la care am să fiu şi eu. Dacă-l văd, Il iau de picioarele lui de gândac şi il vir în contrabas, să stea acolo toată viaţa şi să dea concerte şi să cinte arii cit i-o plăcea. Rămâi cu bine, dragă Balthasar, şi nu da uitării vioara!

Şi domnul Vincenzo Sbiocca îmbrăţişă pe Balthasar, ce încremenise de mirare, apoi se urcă in trăsura care porni repede.

„N-am avut eu dreptate, Îşi spuse Balthasar. cind m-am gindit că Cinabru ăsta e vrăjit şi farmecă lumea?”

In clipa asta, un tinăr trecu în goană, palid, cu deznădejdea pe faţă. Lui Balthasar ii stârni milă. I se păru că recunoaşte în tânărul acela pe unul dintre prietenii lui şi se repezi după dânsul în pădure.

După ce făcu aşa vreo douăzeci, treizeci de paşi, Văzu că e referendarul Pulcher care se oprise sub un copac gros şi, cu privirile spre cer, spunea:

- Nu! Nu mai pot răbda ruşinea asta! Toată speranţa vieţii mele a pierit! Orice nădejde s-a dusl Rămii cu bine viaţă... lume... speranţă... iubito.

Şi deznădăjduitul Pulcher scoase un pistol din buzunar şi îl duse la tâmplă.

Balthasar se repezi ca fulgerul la dinsul, ii smulse pistolul din miini şi il aruncă, zicind:

- Pulcher 1 Pentru Dumnezeul Ge-i cu tine? Ce vrei să faci?

Tânărul nu-şi putu veni în fire decit abia după citeva minute. Căzuse aproape leşinat pe iarbă. Balthasar se aşează lingă el, spunându-i cuvinte de îmbărbătare, fără să ştie cauza deznădejdii lui.

După ce îl întrebă de o sută de ori ce lucru atit de groaznic i s-a intâmplat încât l-a făcut să se gindească la sinucidere, Pulcher suspină adine si, în sfârsit, vorbi:

- Tu cunoşti, dragă Balthasar, situaţia mea şi ştii cit sint de strâmtorat. Ştii, de asemenea, că imi pusesem toate speranţele In postul de impiegat care e vacant la Ministerul i Afacerilor Străine şi ştii cu cită râvnă şi cu câtă sârguinţă

I m-am pregătit ca să-l pot căpăta. Lucrarea scrisă am făcut-o şi am aflat cu mare bucurie că ministrul a fost foarte mulţumit de ea. Plin de încredere, m-am prezentat azi-dimineaţă la examenul oral. In sala de examen am găsit pe un individ mititel şi diform, numit Cinabru, picare desigur ci îl cunoşli.

Consilierul de legaţie care trebuia să mă examineze m-a primit cu prietenie şi mi-a spus că pentru postul pe care voiam să-l ocup s-a prezentat şi domnul Cinabru, aşa că ne va examina *pe amândoi*. Consilierul m-a luat apoi la o Pttrte şi mi-a spus la ureche: „Concurentul dumitale nu e de loc primejdios. Lucrarea scrisă pe care a făcut-o e foarte slabă11. Examenul a început. Am răspuns la toate Întrebările. Gmabru nu ştia nimic, absolut nimic. în loc să răspundă, nu făcea decit să fornăie şi să orăcăiască lucruri ininteligibile. Dădea mereu din picioare, aşa incit a căzut de vreo citeva on de pe scaunul înalt pe care stătea şi a trebuit să-l ridic. Inima îmi tremura de mulţumire. Privirile prietenoase pe care consilierul le arunca prichindelului le consideram drept

O afinară ironie. Examenul s-a terminat. Şi acuma, inchipuie-ţi spaima mea, parcă un trăsnet m-ar fi lovit, cind l-am văzut pe consilier luindu-l în braţe pe Cinabru şi spunându-i: «Minunaţi... Ce cunoştinţe vastei... Ce inteligenţă!... Ce pătrundere!” Pe urmă, către mine: „M-ai decepţionat, cu totul, domnule Pulcher!... N-ai ştiut absolut nimic! Şi te rog să nu te superi, dar felul In care ţi-ai făcut curaj pentru examen e împotriva oricărei bune-cuviinţe, e lipsit de decenţă... Nici nu puteai să stai pe scaun, cădeai

mereu şi domnul Cinabru a trebuit să te ridice. Diplomaţii trebuie sa fie cumpătaţi şi chibzuiţi. Bună ziualu Mie tot nu-mi venea să cred. Mi se părea totul o fantasmagorie. M-am dus ta ministru. Nu m-a primit şi mi-a trimis vorbă că nu înţetage cum de mai am îndrăzneala să-l mai plictisesc cu vizita niea, după felul cum m-am purtat la examen... A aflat totul! Postul pe care voiam să-l ocup a fost dat domnului Cinabru! Şi aşa, o forţă infernală mi-a răpit orice speranţă şi de aceea acuma vreau să-mi pun capăt vieţii. Lasă-mă, Balthasar.

- Nu te las de loc! spuse Balthasar. Ascultă intâi ce ®oi să-ţi spun.

Şi-i povesti lui Pulcher tot ce ştia despre Cinabru de la Prima apariţie a acestuia la poarta oraşului Kerepes şi cele cc i se întâmplaseră lui acasă la Mosch Terpin şi ceea ce chiar «diaeauri îi istorisise Sbiocca.

- E sigur, deci, continuă el, că în tot ce face stârpi- *ui'a asta e ceva misterios, dar crede-mă, prietene Pulcher, dacă e in joc vreo vrajă diabolică, trebuie să ne împotrivim cu dârzenie. Izbânda e sigură, cu condiţia Eă avem curaj.

De aceea, nu te descuraja şi nu lua hotăriri pripite. Să ne unim şi să pornim la luptă împotriva prichindelului vrăjit.

- Vrăjit! strigă Pulcher, vrăjit, da! e vrăjit fără nici

O îndoială! Totuşi, dragă Balthasar, ce-i asta? Visăm sau ce? Vrăjitorie.., farmece... mai există azi aşa ceva? N'-a introdus oare pe vremuri prinţul Paphnutius cel Mare ideile iluminismului şi n-a alungat din ţară tot ce e monstruos şi incomprehensibil? Cum se poate ca acestea să fi pătruns iarăşi prin contrabandă? Trebuie numaidecât să anunţăm poliţia şi direcţia vămilor. Dar nu, nu, nu se poate! De vină în nenorocirea noastră e numai nebunia oamenilor şi, cum foarte tare mă tem, o colosală mituire... Blestematul acesta de Cinabru trebuie să fie grozav de bogat! Deunăzi sta în faţa monetăriei şi lumea îl arăta cu degetul şi spunea: „la uitaţi-vă la ăsta! Toţi banii care se fabrică aici sunt ai lui!”

- Nu cred! spuse Balthasar. Nu cred, prietene referendar. Nu cu banii constringe el duhurile rele; altceva e la mijloc! E drept că prinţul Paphnutius a introdus ideile iluminismului, spre binele şi folosul poporului lui şi al urmaşilor lui, Insă au mai rămas Încă mulle lucruri miraculoase şi incomprehensibile. Eu cred că e-au mai păstrat, aşa, pentru casă, câteva miracole drăgălaşe. De exemplu, şi acuma tot mai răsar din nişte păcătoase de Eeminţe copaci frumoşi, şi fructe, şi cereale de tot felul, cu care ne indopâm trupul. Se mai permite şi acuma florilor şi insectelor să poarte pe petale şi pe aripi culori strălucitoare şi chiar tot felul de semne şi de scrisuri ciudate despre care nimeni nu

1 ştie dacă sunt în ulei, în guaşă sau la acuarelă şi niciun

1 profesor de caligrafie nu poate citi acele semne, iar de copiat nici vorbă! Oho! Pulcher, chiar în mine însumi simt câte- |odată atâtea ciudăţenii! îmi pun atunci pipa deoparte şi încep să mă plimb prin odaie şi o voce stranie Îmi şopteşte rcă eu Însumi sunt un miracol. Vrăjitorul Microcosmus mă [are în puterea lui şi mă Împinge spre tot felul de nebunii! [Atunci insă, Pulcher, ies din casă şi alerg în mijlocul naturii Îşi pricep tot ce-mi spun florile, şi apel*, şi o atmosferă dumliezeiască mă învăluie!...

- Vorbeşti ca in friguri, spuse Pulcher.

Dar Balthasar, fără să-l ia în seamă, îşi întinse braţele spre orizont, cuprins parcă de un dor adânc.

- Ascultă şi acuma, spuse el, ascultă, Pulcher, ce muzică divină răsună prin pădure în foşnetul vântului de seară! Auzi tu cura pâraiele cintă tot mai tare? Cum frunzele şi florile cântă şi ele?

Pulcher trase cu urechea ca să audă muzica de care vorbea Balthasar.

- Intr-adevăr, spuse el, se aude o muzică prin pădure, cea mai fermecătoare şi mai minunată pe care am auzit-o până acum vreodată şi care îmi pătrunde până în adâncul sufletului. Totuşi, nu e vântul, nici frunzele nu sunt şi nic1

florile care cântă aşa, ci mai degrabă am impresia că cineva atinge clopotele grave ale unei armonice.

Pulcher avea dreptate. Intr-adevăr, acordurile tot mai pline, tot mai tari şi care răsunau tot mai aproape, se asemănau cu sunetele unei armonice, a cărei mărime şi putere trebuie însă să fi fost nemaipomenite. In curând, în faţa celor doi prieteni care porniseră acuma mai departe apăru un spectacol atât de minunat, încât de mirare se opriră înmărmuriţi. La mică depărtare de dinşii trecea încet într-o trăsură, un om îmbrăcat aproape chinezeşte, doar că pe cap purta o beretă largă împodobită cu pene mari. Trăsura părea o scoică deschisă, de cristal scânteietor; cele două roţi înalte ale trăsurii păreau şi ele lucrate din acelaşi material. Gind se învârteau, răsunau sunetele acelea de armonică pe care cei doi prieteni le auziseră de departe. Doi inorogi albi cu hamuri aurite trăgeau trăsura pe capra căreia, în loc de vizitiu, şedea un fazan argintiu ţinând în cioc hăţurile aurii. La spatele trăsurii sta un cărăbuş mare, auriu, care, fluturând din aripi,.părea că face vânt omului ciudat din scoică. Când trecu prin faţa celor doi prieteni, el îi salută dind din cap. In clipa aceea, din mânerul strălucitor al bastonului ce-l purta în mână, o rază îl nimeri pe Balthasar, care simţi deodată un junghi arzător în piept şi se cutremură, scoţind un ţipăt Înăbuşit.

Omul din trăsură îl privi şi îi făcu un semn prietenos. Când ciudatul echipaj dispăru printre copaci şi în timp ce ecoul dulce al sunetelor de armonică încă mai răsuna,

Balthasar, în culmea extazului şi a bucuriei, îşi îmbrăţişă prietenul şi rosti:

- Pulcher, suntem salvaţi! Acesta e omul care va sfărima vraja blestemată a lui Cinabru!

- Nu ştiu, spuse Pulcher, nu ştiu ce e cu mine în clipa asta, dacă visez sau dacă sint treaz, dar de un lucru sunt sigur: că un sentiment de bucurie mă pătrunde şi că speranţa şi liniştea se întorc iarăşi în sufletul meu.

CAPITOLUL AL CINCILEA

Com prinţul Barsannph dejunând ea dodrlii de Leiprfg şi rubla de Danzig, «-a pitit cn unt pe pantalonii de eaşmir şi a înălţat pe secretarul Intim Cinabru la rangul de consilier special intim. - Cărţile cu imagini ale doctorului Prosper Alpanus[6]. - Cum un portar a muşcat de deget pe studentul Fabian, cum acesta a purtat o haină cu coadă şl de aceea lumea a ris de el. - Fuga lut Balthasar

^NISTRUL AFACERILOR STRĂINE, la care domnv*l Cinabru fusese numit secretar intim, era un urmaş al baronului Prătextatus von Mondschein, cel ce căutase zadarnic prin cronici şi hrisoave arborele genealogic al zânei Rosabelverde. Il chema şi pe el tot Prătextatus von Mondschein, ca şi pe strămoşu-s&u, avea o cultură aleasă, maniere distuise, ştia bine gramatica, Îşi scria numele cu litere franceze, ayind şi un scris citeţ şi lucra câteodată chiar *el însuşi*, mai cind era vreme urâtă. Prinţul Barsanuph, un urmaş aJ marelui Paphnutius, îl iubea foarte mult, fiindcă avea r®spuns la orice întrebare, juca în orele de răgaz popice cu ®lleţa-Ba, se pricepea de minune în negocieri financiare şi era neîntrecut în gavotă.

Baronul Prătextatus von Mondschein invitase pe prinţ ta un dejun cu ciocârlii de Leipzig şi rachiu de Danzig. Când a[teţa-sa veni, găsi în anticameră, printre diverşi agreabili diplomaţi, pe Cinabru care, proptit in baston, îl privi cu ochişorii lui strălucitori şi, fără să-i pese de prezenţa prinţului, îşi vârî în gură o ciocârlie friptă pe care tocmai o şterpelise de pe masă. Când dădu cu ochii de dinsul, prinţul zâmbi cu bunăvoinţă şi spuse ministrului:

- Mondschcin! Cine e băiatul ăsta drăguţ şi deştept? Cu siguranţă că el redactează rapoartele acelea atât de bino stilizate şi de frumos scrise pe care le primesc de la dumneata In ultimul timp.

- Da, preamilostive stăpâne, răspunse Mondschein. E cel mai iscusit şi mai deştept funcţionar pe care soarta l-a hărăzit birourilor mele. Il cheamă Cinabru şi îl recomand cu

6 Nume inspirat de medicul italian Prosper Alpinus (1553—1617)-

toată căldura bunăvoinţei voastre. E la mine abia de citeva zile.

- Şi tocmai de aceea, spuse un tânăr frumuşel care se apropiase de dinşiL, şi tocmai de aceea, dacă excelenţavoastră îmi permite să observ, colegul meu n-a lucrat încă nimic. Rapoartele care au avut norocul să fie remarca le cu bunăvoinţă de alteţa-voastră sunt întocmite de mine.

- Ce vrei dumneata? se răsti la el prinţul.

In vremea asta, Cinabru venise chiar lângă prinţ şi, mestecând cioctrlia, plescăia din gură de poftă şi plăcere.

Tinărul era intr-adevăr cel care redactase rapoartele.

- Ce vrei dumneata? îl mai întrebă încă o dată alteţa-sa.

Spui că nici n-ai pus până acum mâna pe condei? Şi pe urmă faptul că te înghesui în mine şi mănânci ciocârlii fripte şi, după cum observ acuma spre marea mea supărare, mi-ai pătat pantalonii cei noi de caşmir, ca şi faptul că plescăi aşa de necuviincios din gură, dai toate acestea dovedesc din belşug completa dumitale incapacitate pentru orice carieră diplomaticăI Du-te frumuşel acasă şi să nu mai apari In faţa mea, afară doar dacă n-ai să-mi aduci ceva cu care să-mi scoţi pata de pe pantaloni. Poate că atunci voi fi iarăşi binevoitori Apoi, către Cinabru: Tineri ca dumneata, Cinabru, sunt o podoabă a statului şi merită să fie puşi in valoare. De acum înainte, eşti consilier special intimi

- Mulţumesc, fomăi Cinabru in timp ce înghiţea ultima îmbucătură şi îşi ştergea gura cu amândouă mâinile. Mulţumesc, am să lucrez aşa cum se cuvine.

- încrederea în sine, spuse prinţul cu glas tare, e dovada forţei lăuntrice pe care trebuie s-o aibă orice om de stat vrednic.

Şi, după aceste vorbe, prinţul luă un păhărel de rachiu rin Danzig pe care însuşi ministrul i-l oferi şi care ii plăcu foarte mult. Noul consilier trebui să se aşeze între prinţ şi ministru. Mincă nemaipomenit de multe ciocârlii şi bău \ln Malaga şi rachiu de Danzig unul după altul şi fornăi..m.°rniăi printre

dinţi şi dădu vajnic din picioare si din mnni, înâlţindu-se pe scaun, deoarece abia ajungea cu nasul]a marginea mesei.

lJupă dejun, prinţul şi ministrul exclamară:

E un adevărat *gentleman* acest consilier special intimi...

~~ Pari atât de vesel, spuse Fabian prietenului său Balthasar, şi ochii iţi strălucesc... Te simţi fericit? O, Balthasar. poate că visezi lucruri frumoase dar trebuie să te trezesc (Un vis5 e datoria mea de prieten.

~~ Ce s-a intâmplat? întrebă Balthasar îngrijorat.

Da, continuă Fabian, tretuie să-ţi spun! Fii curajos, dragul meu! Glndeşte-te că nicio nenorocire pe lume nu te loveşte mai dureros şi totuşi niciuna nu-i mai. uşor de învins decit asta!... Candida...

- Pentru Dumnezeu, strigă Balthasar speriat, Candidai e cu Candida?... A murit?

- Linişteşte-te, spuse Fabian, linişteşte-te! N-a murit, ar e ca şi moartă pentru tine! Află că Cinabru a fost făcut

^silier special intim şi că e ca şi logodit cu Candida care, Dumnezeu ştie cum, pare să fie foarte îndrăgostită de el.

.Fabian se aştepta ca Balthasar să izbucnească in tingiri cumplite şi in blesteme. în loc de asta, spuse zâmbind:

- Dacă asta e tot, atunci nu-i nicio nenorocire.

„ - Cum? N-o mai iubeşti pe Candida? întrebă mirat Fabian.

Balthasar răspunse:

~ O iuhesc pe Candida cu toată pasiunea şi toată în-liacăraroa ce pot să vibreze în sufletul unui tânăr. Şi ştiu ca ea mă iubeşte şi că numai o vrajă afurisită o ţine înlănţuită; in curind însă, voi sfărima lanţurile acestui vrăjitor, ln curând voi nimici pe monstrul care a fermecat-o.

Balthasar povesti apoi prietenului, in amănunt, despre °rnul minunat pe care îl întâlnise în pădure intr-un echipaj fttit de ciudat. Şi încheie spunind că, din clipa in care o rază din minerul bastonului acelui om ciudat îl lovise in Plept. în sufletul lui răsărise şândul statornic că Cinabru „u era alLcsva decit n pocitanie vrăjiiă a cărui putere omul acftla are s-o sfărime.

- Dar cum se poate, strigă Fabian când prietenul lui sfârşi de vorbit, cum se poate, Balthasar, să-ţi treacă prin minte asemenea gânduri ciudate şi nebuneşti?1 Omul pe care tu îl crezi un vrăjitor nu-i altul tlecit doctorul Prosper Alpanus care locuieşte intr-un conac nu departe de oras. E drept că pe seama lui s-au răspindit cele mai stranii zvonuri, aşa încât aproape ai putea să crezi că e un al doilea Gagliostro[7]: dar de asta el singur e de vină. Ii place să se învăluie într-o obscuritate mistică, să-şi dea înfăţişarea unui om care cunoaşte tainele adânci ale naturii şi care porunceşte unor forţe necunoscute. Pe urmă, are cele mai bizare obiceiuri. Aşa, de exemplu, trăsura lui este construită atit de ciudat, încât un om cu fantezie bogată, aşa ca tine, este ispitit să ia totul drept o apariţie de basm. Aşadar, ascultă! Gabrioleta lui are forma unei scoici şi e aigintată în întregime; intre roţi e o flaşnetă care cântă singură, când trăsura începe să meargă. Ceea ce tu ai crezut că-i un fazan argintiu era desigur jocheul lui îmbrăcat în alb şi tot aşa ai luat volanele unei umbrele deschise drept elitrele unui cărăbuş auriu. Căluţilor lui albi le înşurubează pe frunte nişte coarne mari ca să pară animale fabuloase. De altfel, e adevărat că doctorul Alpanus poartă un baston de trestie foarte frumos, cu un cristal mare în loc de mâner şi despre al cărui efect minunat se spun sau mai degrabă se născocesc multe lucruri fabuloase. Se spune că raza acestui cristal n-o poate suporta un ochi omenesc. Dacă doctorul acoperă minerul cu un văl subţire şi dacă te uiţi ţintă la el, atunci imaginea persoanei la care te gindeşti apare în afară, ca într-o oglindă concavă.

- Adevărat? îl întrerupse Balthasar, adevărat? Aşa se spune? Şi altceva ce se mai povesteşte despre domnul doctor Prosper Alpanus?

- O, răspunse Fabian, nu-mi mai cere să-ţi vorbesc despre asemenea scamatorii şi farse absurde. Doar ştii că mai

7 Alessandro Cagliostro (1743—1795), pn numele adevărat Giuseppe Balsamo, Yestit aventurier şi alchimist italian.

există încă şi acuma oameni aventuroşi care. împotriva raţiunii, cred in toate aşa-zisele minuni din basme.

- Trebuie să-ţi mărturisesc, continuă Balthasar, că mă văd nevoit să mă alătur şi eu acestor oameni aventuroşi şi fără raţiune. Lemnul argintat nu este străveziu,

O flaşnetă nu sună ca o armonică, un fazan argintiu nu e un jocheu şi o umbrelă de soare nu e un cărăbuş aurit. Din <louâ una: ori omul acela ciudat pe care l-am intâlnit nu era doctorul Prosper Alpanus de care vorbeşti tu, ori doctorul e stăpin Intr-adevăr peste nişte taine extraordinare.

Fabian spuse:

- Ca să te vindeci cu totul de ciudatele tale visuri, cel mai bun lucru este ca să te duc chiar acum la doctorul Prosper Alpanus. Ai să vezi tu însuţi că doctorul e un medic obişnuit şi că nu Be plimbă cu inorogi, fazani argintii şi cărăbuşi aurii.

- Dragă Fabian, spuse Balthasar cu ochii strălucitori, ai rostit acuma cea mai adâncă dorinţă a sufletului meu... Să mergem numaidecât.

In curind cei doi tineri ajunseră In faţa porţii cu zăbrele a parcului in mijlocul căruia era conacul doctorului Alpanus. Poarta era Încuiată.

- Cum intrăm? Întrebă Fabian.

- Sint de părere să batem în poartă, răspunse Balthasar şi apucă ciocanul de metal care atârna chiar lingă broască.

Imediat după ce ridică ciocanul, Începu să se audă un murmur subteran ca un tunet îndepărtat, ce păru apoi că se pierde într-o mare adâncime. Poarta zăbrelită se învârti încetişor. Cei doi prieteni intrară şi trecură printr-o alee lungă şi largă în fundul căreia se zărea conacul. Fabian spuse:

- Ei? Simţi aici ceva extraordinar, ceva fermecat?

- Eu aş crede, răspunse Balthasar, că felul in care s-a deschis poarta n-a fost chiar aşa de obişnuit, şi pe urmă totul aci mi se pare atât de minunat, atit de magic. Unde

mai sint copaci atit de frumoşi ca în parcul acesta? Mulţi copaci chiar, cu trunchiurile lor strălucitoare, cu frunzele lor de smarald, am impresia că sint dintr-un tărim necunoscut şi îndepărtat...

Fabian zări două broaşte, de o mărime neobişnuită, care, chiar de la poartă, săriseră deoparte şi de alta, pe lingă cei doi prieteni, şi mergeau acum alături de dinşii.

- Frumos parc, spuse el, în care există asemenea dihănii 1

Şi aplecindu-se, luă de jos o pietricică cu care voi să arunce în broaşte. Acestea însă săriră într-o parte după nişte tufe şi îl priviră cu nişte ochi omeneşti.

- Staţi, staţif strigă Fabian, ţinti spre una din broaşte şi zvârli cu piatra in ea.

în clipa asta, o femeie mărunţică şi urită care şedea la marginea drumului, orăcăi:

- Ce bădăran! Să-ţi fie ruşine că dai cu pietre în nişte bieţi oameni care muncesc din greu aici in grădină ca să-şi câştige o ticăloasă de pâinel

- Hai să mergem, şopti speriat Balthasar văzând că broasca se preschimbase lntr-o babă.

O privire aruncată în tufiş îl convinse că cealaltă broască se prefăcuse acuma într-un omuleţ care se îndeletnicea cu plivitul buruienilor.

în faţa conacului, era o pajişte largă şi frumoasă pe care păşteau cei doi inorogi, în timp ce în văzduh răsunau acorduri minunate. Balthasar spuse:

- Ei, vezi? Auzi?

- Nu văd, răspunse Fabian, altceva decât doi căluţi albi care pasc şi ce se aude în văzduh e probabil o harfă eoliană.

Arhitectura simplă şi frumoasă a conacului, mare şi cu un cat, îl încântă pe Balthasar. El trase de cordonul clopoţelului. Uşa se deschise imediat şi o pasăre mare, din neamul struţului, cu pene aurii strălucitoare, apăru, în chip de portar, înaintea celor doi prieteni.

- Ia priveşte, spuse Fabian lui Balthasar, ia priveşte ce livrea absurdă 1 Dacă vrem cumva mai tirziu, să dăm individului ăstuia un bacşiş, o fi având el oare o mină cu care să-l ia şi să-l vâre în buzunar?

Apoi întorcându-se spre struţ, îl apucă de penele strălucitoare care se umflau pe gâtlej, sub cioc, ca un bogat plastron de dantelă şi spuse:

- Şarmantul meu amic, anunţă-ne la domnul doctor!

Struţul nu spuse nimic decât: „GârrrT şi-l muşcă de deget pe Fabian.

- Ei al dracului, strigă Fabian, individul pare să fie intr-adevăr o afurisită de pasăre!

In clipa asta, o uşă se deschise şi doctorul ii întimpină pe cei doi prieteni. Un om mititel, slab, palid! Avea pe creştet o tichioară de catifea, de sub care se revărsa un păr frumos, în bucla lungi; purta un veşmânt indian, lung, de culoare galbenă, şi nişte cizmuliţe roşii, tivite sus cu o blană colorată sau cu puf, nu se putea deosebi bine ce anume. Faţa lui era liniştită şi blajină, dar avea ceva curios: cinci te uitai mai bine şi mai atent la el, aveai impresia că o altă faţă mai mică te priveşte din faţa lui, ca dintr-o cutiută de sticlă.

Zâmbind cu graţie, Prosper Alpanus spuse încet şi cam tărăgănat:

V-am zărit, domnii mei, pe fereastră. Ştiam de altfel mai de mult că aveţi să veniţi la mine, sau cel puţin dumne&ta, dragă domnule Balthasar. Vă rog să mă urmaţi!

Prosper Alpanus îi duse intr-o cameră înaltă şi rotundă, d® jur Împrejurul căreia atârnau nişte perdele albastre. Lumina intra printr-o fereastră aşezată sus, în cupolă, se revărsa pe masa de marmură lucioasă, purtată de un sfinx şi aşezată in mijlocul odăii. încolo, nu se vedea nimic extraordinar.

- Cu ce vă pot servi? Întrebă Prosper Alpanus. Balthasar îi povesti atunci toată întâmplarea cu Cinabru, incepind de la prima apariţie a acestuia în K.prepes şi încheie spunând cum i-a trecut prin minte că el, doctorul Prosper Alpanus,

este magul binevoitor care va împiedica pe Cinabru să-şi continue opera ticăloasă şi vrăjitorească.

Prosper Alpanus stătu câteva clipe ndlncit în gânduri. Apoi spuse cu faţa gravă şi ton adinei

- După tot ce mi-ai povestit, Balthasar, nu mai rărnâne nicio îndoială că e ceva misterios în Cinabru. Trebuie însă mai întâi să cunoaştem duşmanul cu care ne luptăm şi să aflam cauza al cărei erect vrem să-l distrugem... E de bănuit că Cinabru acesta este o mandragoră. Vom vedea îndată.

Prosper Alpanus trase de unul din şnururile de mătase care atârnau de tavan, de jur împrejurul odăii. O perdea se dădu într-o parte foşnind, in-folii groase in legături aurite apărură şi o scară uşoară de lemn de cedru se dezvălătuci. Prosper Alpanus se urcă pe scară şi scoase din raftul de sus un volum in-folio pe care il puse pe masa de marmură, după ce îl şterse de praf cu un pămătuf de pene de păun.

- Opera aceasta, spuse el, tratează despre mandragore, care sunt toate descrise aici. Poate că ai să găseşti pe Cinabru al dumitale şi atunci il avem in mină.

Când Prosper Alpanus deschise cartea, cei doi prieteni zăriră o mulţime de gravuri colorate care Înfăţişau tot felul de omuleţi ciudaţi şi diformi, cu nişte chipuri schimonosite, îndată ce Alpanus atingea pe vreunul din aceşti omuleţi, acesta învia, sărea din carte, ţopăia şi se legăna foarte caraghios pe masa de marmură, plesnea din degete şi făcea cu picioruşele lui strimbe piruete şi salturi, cintând şi cirâind, pină când Prosper îl lua de cap şi îl aşeza din nou în carte Unde omuleţul se turtea şi se potolea, devenind iarăşi imagine colorată.

In felul acesta, fură cercetate toate imaginile din carte, dar ori de câte ori Balthasar era pe punctul să strige: „Uite-l! Acesta e Cinabru”, el observa, privind mai atent, că, spre părerea lui de rău, omuleţul nu era Cinabru.

- E foarte ciudat, spuse Prosper Alpanus când sfârşiră de răsfoit cartea. Totuşi, urmă el, s-ar putea ca Cinabru să fie un gnom. Să vedem 1

Şi se urcă încă o dată cu o rară uşurinţă pe scara de cedru, scoase un alt in-folio, îl şterse frumos, îl puse pe masa de mamură şi îl deschise, spunând:

- Cartea aceasta tratează despre gnomi: poate dăm aici de Cinabru.

Cei doi prieteni zăriră şi aici o mulţime de gravuri viu colorate care înfăţişau nişte demoni galbeni şi foarte uriţi. Şi când Prosper Alpanus îi atingea, începeau să orăcăiască şi să plângă, se tirau greoi din filele cărţii şi se rostogoleau pemind şi mâriind pe masa de marmură, până când doctorul ii vâra iarăşi in carte.

Nici printre aceştia Balthasar nu-l găsi pe Cinabru.

- Ciudat, foarte ciudat! zise doctorul şi căzu pe ginduri. După citeva clipe, urmă: Regele gândacilor nu poate să fie, fiindcă acesta, ştiu sigur, e tocmai acuma ocupat în altă parte. Mareşalul păianjenilor iar nu poate să fie, fiindcă mareşalul păianjenilor e într-adevăr urât, insă deştept şi îndemânatic, şi trăieşte din munca braţelor lui, fără să-şi atribuie faptele altora... Ciudat, foarte ciudat...

Tăcu iarăşi citeva minute. în vremea asta se auzeau limpede tot felul de voci minunate care răsunau când 111 sunete izolate, când in acorduri depline.

- Aveţi pe aici o muzică foarte frumoasă, domnule doctori spuse Fabian.

Prosper Alpanus nu păru să dea vreo atenţie lui Fabian Şj se. ujtă ţintă la Balthasar, întinzind braţele spre dânsul şi mişcându-şi degetele, ca şi cum l-ar fi stropit cu nişte picături invizibile. Apoi, luă amindouă mâinile lui Balthasar şi spuse prietenos şi grav:

- Numai cea mai pură consonanţă a principiului psihic In legea dualismului este prielnică operaţiunii pe care am s-o săvârşesc acum. Veniţi după mine.

Prietenii îl urmară pe doctor prin mai multe odăi unde afară de câteva animale ciudate care se îndeletniceau cu cititul, cu scrisul, cu pictura, cu dansul, nu se afla nimic deosebit. In sfirşit, o uşă cu două canaturi se deschise şi cei doi prieteni ajunseră în faţa unei perdele groase, în dosul căreia Prosper Alpanus dispăru, lăsându-i într-un Întuneric adine. Perdeaua se dădu foşnind într-o parte şi cei doi prieteni se găsiră într-o sală de formă ovală plină de un magic clarobscur. Când te uitai la pereţi, aveai impresia că privirea ţi se pierde prin nesfârşite crânguri verzi şi lunci cu flori, cu izvoare şi piraie. Mireasma misterioasă a unei arome necunoscute unduia in aer, părlnd că poartă cu ea sunetele dulci ale armonicii. Prosper Alpanus apăru Îmbrăcat în alb, ca un brahman, şi puse în mijlocul sălii o oglindă mare şi rotundă de cristal, peste care aruncă un văl.

- Vino, spuse el cu glas adine şi solemn, vino in faţa acestei oglinzi, Baltahasar, şi îndreaptă-ţi gândurile numai către Candida dacă *vrei* din tot sufletul ca ea să ţi se arate în clipa care există acuma In spaţiu şi în timp...

Balthasar făcu aşa cum i se spunea, In timp ce Prosper Alpanus se aşează în spate, descriind cu amindouă mâinile cercuri in jurul lui.

Trecură câteva clipe şi din oglindă se ridică un abur albastru. Candida apăru, mişeându-se ca şi cum ar fi fost în carne şi oase. Dar lângă ea stătea odiosul Cinabru şi ii strângea mina şi o săruta... Şi Candida îl ţinea îmbrăţişat pe monstru şi il dezmierda!...

Balthasar voi să strige, dar Prosper Alpanus 11 luă de umori şi strigătul i se înăbuşi în piept.

- Fii calm! spuse încet Prosper, fii calm. Ballhas-ar! In asta şi loveşte-l pn Cinabru. fără să te mişti însă din loc!

Balthasar făcu aşa şi văzu, cu bucurie, cum prichindelul se răsuceşte, se învârteşte şi se rostogoleşte pe jos. Furios, tânărul se repezi Înainte, dar imediat imaginea se spulberă in fum şi ceaţă. Prosper Alpanus il trase pe Balthasar cu putere îndărăt, strigind:

- Opreşte-te! Dacă spargi oglinda magică, sin tem pierduţi cu toţii... Să mergem la luminăl

La invitaţia doctorului, prietenii părăsiră sala şi trecură alături intr-o odaie luminată.

- Slavă Domnului, spuse Fabian răsuflind adine, slavă Domnului că am ieşit din sala aceea afurisită! Aerul înăbuşitor aproape că mi-a tăiat răsuflarea şi pe urmă, au mai fost şi scamatoriile astea neroade pe care nu le pot de loc suferi.

Balthasar voi să răspundă dar tocmai atunci Prosper Alpanus intră.

- E sigur acuma, spuse el, că Cinabru nu e nici mandragoră, nici gnom, ci un om ca toţi oamenii. Dar este in joc o forţă tainică şi vrăjită pe care Încă n-am izbutit s-o lămuresc şi din cauza asta nu pot deocamdată să fac nimic. Vino iar cit de curind pe la mine, Balthasar, avem să vedem atunci cum îi dăm de capăt. La revedere 1

- Care va să zică, spuse Fabian, apropiindu-Be de bătrln, dumneata eşti un vrăjitor, domnule doctor, şi totuşi nu-i poţi veni de hac păcătosului aceluia de Cinabru. Ei bine, domnule, eu cred că, in ciuda imaginilor, păpuşilor şi oglinzilor dumitale magice şi In ciuda uneltelor dumitale caraghioase, eşti numai un şarlatan pur şi simplu. Lui Balthasar, care e ingrăgostit şi scrie versuri, poţi să-i spui şi să-l faci să creadă tot ce vrei, dar cu mine ai nimerit-o răul Eu sint un om luminat şi nu permit absolut niciun miracol.

Rizind mai tare şi mai vesel declt te-ai fi putut aştepta de la dinsul, Prosper Alpanus răspunse:

- Dumneata poţi să crezi ce vrei. Dar să ştii că, dacă nu sunt chiar un vrăjitor, dispun totuşi de trucuri destul de nostime.

- Desigur din *Magia* lui Wieglcb sau din altă parte) strigă Fabian. Dar In privinţa asta ţi-ai găsit naşul în profesorul nostru Mosch Terpin, cu care nu te poţi compara, deoarece el e om cinstit şi ne arată întotdeauna că totul se petrece in chip natural şi nu se Învălui© în atitea mistere ea

dumneata, domnule doctor... Aşa, şi acuma ani onoarea să te salut.

~~ O, spuse doctorul, doar n-ai să pleci de la mine atit de minios?!

Ş> il mingiie de câteva ori pe amindouă braţele de la umeri pină la încheietura mâinii, incit Fabian simţi un fior ciudat şi Întrebă nelinişţit:

- Dar ce faci, domnule doctor?

- Umblaţi sănătoşi, domnilor, spuse doctorul. Pe dumneata, domnule Balthasar, sper să te revăd în curind... în curind vom găsi ce ne trebuie.

Când trecură pe lingă portarul cel galben-auriu, Fabian spuse, apucindu-l de plastron:

~~ Şi totuşi n-ai să capeţi niciun bacşiş, dragul meu!

Portarul insă nu spuse nici acum decât „CârrrT şi-l muşcâ din nou pe Fabian de deget.

- Bestie! strigă Fabian şi porni repede mai depnrle. Cele două broaşte însoţiră respectuos pe oaspeţi până la poarta care se deschise şi se închise cu o bufnitură înăbuşită.

- Nu ştiu zău, spuse Balthasar care mergea pe drum in urtna lui Fabian, nu ştiu zău, frate, ce fel de haină ciudatâ ai astăzi, atit de lungă in spate şi cu mâneci aşa de scurte!

Fabian văzu cu mirare că haina lui scurtă se lungise dinapoi pină la pământ şi că, dimpotrivă, mânecile, care fuseseră foarte lungi, se scurtaseră acuma până la coate.

Ei drăcie, dar ce-i asta?! strigă el şi începu să tragă de niineci şi să salte din umeri.

La început, păru să ajute la ceva, insă cind intrară pe poarta oraşului, mânecile se scurtară şi haina se lungi la sP&te atit de tare, incit, cu toate că Fabian trăgea, se sucea şi sălta din umeri, mânecile ajunseră în curind sus de tot, dezvelindu-i braţele, iar la spate li crescu o trenă, care ge lungea într-una. Lumea se oprea şi râdea cu hohole, ştrengarii se năpusteau cu droaia să calce, chiuind, pe această hlamidă nesfirşită şi il răsturnau pe Fabian, dar acesta se ridica, din trenă nu lipsea nicio bucată... *ja»

dimpotrivă se fucea şi mai lungă. Râselele şi chiotele sporoau mereu, pină eând Fabian, pe jumălale nebun se repezi într-o casa a cărei uşă era deschisă. Imediat trena dispăru.

Balthasar nu mai avu timp să se mire prea mult de vraja ciudată ce se abătuse asupra lui Fabian. Referendarul Pulcher Si ieşi în cale, îl apucă de braţ, îl duse pe o stradă lăturalnică şi Si spuse:

- Cum? încă n-ai plecat? Mai stai încă aici când zbirul te caută în toate părţile cu un ordin de arestare?

- Ce-i asta? Despre ce vorbeşti? întrebă Balthasar plin de mirare.

Pulcher urmă:

- Gelozia te-a târât atât de departe, încât ai intrat cu forţa în casa lui Mosch Terpin, l-ai găsit acolo pe Cinabru cu logodnica lui şi i-ai dat prichindelului o bătaie soră cu moartea l

- Cum asta?! strigă Balthasar. Azi am lipsit toată ziua din Kerepes. E o minciună sfruntată.

- Bine, binel îl întrerupse Pulcher. Ideea absurdă a lui Fabian de a-şi pune o haină cu trenă te salvează. Nimeni nu se mai glndeşte în clipa asta la tine... Deocamdată să scapi de arestaie! Pe urmă, o să vedem ce-i de făcut! Nu te mai duce acasă! Dă-mi cheia, am să-ţi trimit eu tot ce-ţi trebuie!... Şi acuma pleacă repede la Hoch-Jakobsheim!

Şi Pulcher îl duse pe Balthasar, pe străzi dosnice, afară din oraş, In satul Hoch-Jakobsheim, unde vestitul învăţat Ptolomeus Philadelphus scrise remarcabila lui carte despre seminţia necunoscută a studenţilor.

CAPITOLUL AL ŞASELEA

Cum consilierul special intim Cinabru a fost pieptănat în grădina lnl şi a făcut o baie de rouă în Iarbă. - Ordinul „Tigrul verde**. - Ideea fericită a anul voitor al teatrului. - Cum domnişoara von RosensehOn şi-a vărsat cafea pe haine şl Prosper Alpanus a aglgurat-o de prietenia lnl

PROFESORUL MOSCH TERPIN era în culmea fericirii, îşi spunea:

„Mi se putea oare Întâmpla un noroc mai mare decit să-l am la mine in casă, ca student, pe consilierul special intim? Acuma o ia pe fiică-mea de nevastă... e ginerele meu... prin el câştig favoarea prinţului Barsanuph şi mă urc şi eu pe scara pe care se caţără scumpul, micuţul meu Cinabru... Ł drept că uneori mi se pare şi mie de neînţeles cum de s-a putut îndrăgosti Candida intr-atâta de prichindelul ăsta. De obicei femeile dau mai mare atenţie unei înfăţişări plăcute, decit unor Însuşiri sufleteşti deosebite. Şi cind mă uit câteodată la omuleţul ciudat, am impresia că nu poate fi numit chiar atit de frumos... ba chiar e... *bossu1*,.. sst... sst... pereţii au urechi... E favoritul prinţului... are să se caţăre tot mai sus... tot mai sus... şi mi-e ginere!..

Mosch Terpin avea dreptate. Candida arăta o dragoste neţărmurită faţă de prichindel şi când unul sau altul dintre aceia pe care vraja ciudată a lui Cinabru nu-i fermecase dădea să se înţeleagă că domnul consilier special intim nu e de fapt decât un pitic diform, tânăra pomenea Îndată de părul foarte frumos cu care l-a dăruit natura.

'Cocoşat (franc.).

Când Candida vorbea aşa, nimeni nu suridea mai maliţios decit referendarul Pulcher.

Pulcher il urmărea pas cu pas pe Cinabru şi în privinţa aceasta îl ajuta cu multă râvnă secretarul intim Adrian, tânărul pe care vraja lui Cinabru era cât pe ce să-l dea afară din slujbă şi care îşi redobindise favoarea prinţului numai fiindcă îi adusese o substanţă excelentă pentru scos petele.

Consilierul special intim Cinabru locuia lntr-o casă frumoasă, cu o şi mai frumoasă grădină, în mijlocul căreia era un loc împrejmuit cu tufişuri mari şi pe care creşteau nişte trandafiri minunaţi. Se observase ca, la nouă zile o dată, Cinabru se scula încetişor în zorii zilei, se îmbrăca, oricât de greu îi era, fără ajutorul valetului, se scobora în grădină şi dispărea in tufişurile care împrejmuiau acel loc.

Bănuind aici un mister, lntr-o noapte in care se împlineau, după cum aflaseră de la valetul lui Cinabru, noua zile de cind prichindelul fusese în locul acela, Pulcher şi Adrian Îndrăzniră să sară zidul grădinii şi să se ascundă In tufiş.

Abia începuse să se zărea&că de ziuă cind ei văzură pe prichindel cum venea lntr-acolo pufăind şi strănutând. fiindcă mergea prin mijlocul unui strat de flori şi firele de iarbă pline de rouă il loveau peste nas.

Când ajunse pe pajiştea cu trandafiri, prin aer trecu o adiere cu sunet dulce şi mireasma florilor se făcu mai pătrunzătoare. O femeie frumoasă, acoperită de văluri, cu aripi la umeri, cobori din văzduh, Be aşează pe un scăunel în mijlocul trandafirilor şi spuse Încetişor;

- Vino, copilaşule!

Apoi îl luă pe genunchi pe Cinabru şi îi pieptănă cu un pieptene de aur părul lung ce i se revărsa pe spate. Asta părea că-i face foarte bine prichindelului, deoarece clipea din ochi, Îşi întindea picioruşele şi mâriia şi sfiriia aproape ca un motan. Totul dură vreo cinci minute. Femeia ii mai netezi încă o dată, cu un deget, părul din creştet şi atunci Pulcher ţi Adrian zăriră In virful capului lui Cinabru o Asie subţire şi roşie ca feeuL

Femeia spuse:

- La revedere, copilaşule! Fii cuminte, fii cil poli mai cuminte!

Prichindelul răspunse:

- La revedere, mămico, sunt destul de cuminte, n-ai nevoie să-mi repeţi asta atât de des!

Femeia se ridică încet şi dispăru in văzduh.

Pulcher şi Adrian Înmărmuriseră de mirare. Cind lasă Cinabru, voi si plece, Pulcher se luă după el şi strigă:

- Bună dimineaţa, domnule consilier special intimi O, ce frumas v-aţi pieptănat astăzi 1

Cinabru Întoarse capul şi, cind 11 zări pe Pulcher, voi sâ fugă. Insă neîndemlnatic şi slăbănog cum era, cu picioruşele lui subţiri, se împiedică şi cftzu în iarba înaltă,

aşa incit firele se scuturară peste el, scăUlndu-l în rouă. Pulcher se repezi şi îl ajută să se ridice, dar Cinabru fornăi către el;

- Ce cauţi, domnule, In grădina mea? Pleacă de aici!

Şi ţopăind, o lu ă la fugă spre casă cit putu de repede.

Pulcher scrise lui Balthasar despre această ciudaţii intâmplare şi îi făgădui să-şi sporească încă pe-atât atenţia faţă de pocitania vrăjită. Cinabru păru foarte nemânpâiat de ceea ce i se întlmplase. Se aşează in pat şi gemu şi se văită atit de tare, Incit vestea că s-a îmbolnăvit ajunse in curind la ministrul Mondschein şi la prinţul Barsanuph.

Prinţul Barsanuph trimise imediat favoritului pe medicul lui curant.

Acesta după ce îi luă pulsul, spuse lui Cinabru:

- Domnule consilier special intim, dumneavoastră vă sacrificaţi pentru interesele statului. Munca istovitoare pe care o depuneţi v-a doborit la pat. e îndelungă meditare v-a pricinuit suferinţa nemaipomenită pe care probabil o induraţi. Sinteţi foarte palid şi tras la faţă, însă preţiosul dumneavoastră cap dogoreşte îngrozitor. N-o fi cumva o inflamaţie cerebrală? Oare grija pentru prosperitatea statului să fi provocat asta? Imposibil!... Inii daţi voie, vă rog!...

Medicul curant văzuse desigur pe capul lui Cinabru fişia aceea roşie pe care o descoperiseră Pulcher şi cu Adrian. După ce încercase de la distanţă câteva pase magnetice şi suflase în felurite chipuri înspre bolnav, ceea ce-l făcu pe acesta să miaune şi să scâncească, medicul voi acum să-i treacă mina pe deasupra capului şi ii atinse creştetul din nebăgare de seamă. Cinabru sări în sus, spumegând de minie, ţi dădu medicului, care tocmai s« aplecase peste dânsul, o palmă atât de zdravănă cu minutele lui ciolănoase. încât toată odaia răsună.

- Ce vrei cu mine? strigă el. Ce vrei cu mine? De ce mă tot gâdili pe cap? Nu sunt bolnav. Sint sănătos, foarte sănătos,

am să mă scol chiar acuma şi am să mă duc la conferinţa cu ministrul! Şterge-o de-aici!

Medicul fugi înspăimintat. Cind povesti prinţului Barsanuph ce-a păţit, acesta exclamă încântat:

- Ce zel în slujba statului!... Ce demnitate, ce măreţie în purtarea lui!... Ce om e acest Cinabru!

- Domnule consilier special intim, îi spuse micului Cinabru ministrul Prătextatus von Mondschein, ce splendid lucru este că dumneata, cu toate că eşti bolnav, vii la conferinţă. In chestiunea importantă privitoare la curtea din Kakatuk am compus un memoriu... chiar *eu* l-am compus şi te rog să-l expui *dumneata* prinţului, deoarece lectura dumitale spirituală va scoate în relief lucrarea pe care apoi alteţa-sa va recunoaşte că este a mea.

Memoriul cu care Prătextatus voia să strălucească fusese însă redactat de către Adrian.

Ministrul se înfăţişă cu prichindelul la prinţ. Cinabru scoase memoriul pe care i-l dăduse ministrul şi începu să citească. însă cum lectura nu mergea prea bine şi Cinabru nu făcea decât să mârâie lucruri neînţelese, ministrul îi luă hirtia din mână şi citi singur.

Prinţul păru foarte încântat şi încuviinţă, exclamind de citeva ori:

- Frumos!... Bine spus!... Splendid!... Just!...

Când ministrul sfârşi, prinţul se duse drept la Cinabru.

îl ridică în braţe, il strânse la piept, chiar în locul unde avea prinsă (el, prinţul) steaua „Tigrul verde”, şi spuse, bâlbâindu-se şi suspinând, în timp ce lacrimi ii curgeau pe okraji:

- Un asemenea om!... Asemenea talent!... Atita zel!... Atâta dragoste!... Nu, e prea mult, e prea mult! Apoi, mai calm: Cinabru! Te numesc ministru! Fii mereu credincios patriei, fii mereu un brav slujitor al Barsanuphilor care te vor răsplăti şi iubi! Şi, întorcându-se către ministru, eu o privire supărată: observ, dragă baroane von Mondsoliein, că

de câtăva vreme puterile îţi slăbesc. Un repaus la moşia dumitale are sâ-ţi facă bine!... La revedere 1

Ministrul se îndepărtă, mormăind printre dinţi vorbe neînţelese şi aruncând priviri aprige lui Cinabru care, după obiceiul lui', proptit in bastonaş, se Înălţa în vârâul picioarelor şi ge uită mândru şi obraznic în jur.

lJrinţul spuse: '

- Dragul meu Cinabru, îţi voi acorda distincţii potrivit marilor dumitale merite. Primeşte deci din mâinile mele ordinul „Tigrul verde"l

Şi prinţul voi să-i atârne cordonul ordinului pe care poruncise unui valet să i-l aducă repede; însă, din cauza trupului diform al lui Cinabru, cordonul nu voia de loc să stea ca lumea, ci ba se ridica prea sus, ba atârna, bălăbănindu-se, prea jos.

Prinţul era foarte meticulos şi în privinţa aceasta, ca şi orice altă chestiune referitoare la adevărata prosperitate a statului. Ordinul „Tigrul verdeu trebuia să stea intre capătul de sus al şoldului şi noadă, în poziţie oblică, la treişaisprezecimi de deget depărtare de aceasta din urmă. Acum, era cu neputinţă de obţinut lucrul acesta. Valetul, trei paji şi cu prinţul ajutară, dar orice ostenealâ fu degeaba. Cordonul trădător aluneca încoace şi incolo şi Cinabru, supărat, începu să cârâie:

- Dar ce mă trageţi atâta în toate părţile? Lăsaţi fleacul ăsta să atârne cum o fii Doar sunt ministru acuma şi rămin ministru!

Prinţul spuse mânios:

_ - La ce bun am un Consiliu al ordinelor, dacă în ce priveşte cordoanele există o organizare atit de absurdă, care e cu totul împotriva voinţei mele? Răbdare, dragă Cinabruî Lucrurile au să se schimbe in curind!

La porunca prinţului, Consiliul ordinelor, dimpreună cu doi filosofi şi un naturalist care tocmai venea de la Polul Nord[8]

8 Probabil aluzie glumeaţi la scriilorul german Adelbert von C'kimisso (1781—1838), care, în 1818, locmai se întorsese dintr-o călătorie în

şi trecea prin ţară, se întruniră ca să găsească modul cel mai nimerit in care i s-ar putea atârna ministrului Cinabru cordonul „Tigrului verde”. Pentru ca să-şi adune puterile trebuitoare unei asemenea consfătuiri importante, tuturor membrilor li se spuse să nu cugete nimic timp de o săptămină; şi, pentru ca să poată izbuti aceasta şi totuşi să rămână activi în serviciul statului, li se recomandă să se ocupe In tot acest timp cu lucrări de contabilitate. Străzile din jurul palatului unde Consiliul ordinelor, filosofii şi naturalistul aveau să se întrunească, fură acoperite cu paie pentru ca huruitul trăsurilor să nu-i tulbure pe aceşti Înţelepţi şi tot din această pricină se interzise in apropierea palatului orice muzică şi chiar orice convorbire cu glas tare. In palat, toţi umblau cu pantofi de pâslă şi vorbeau prin semne.

Şapte zile in şir, din zori pină seara tirziu, duraseră şedinţele şi încă nu se ajunsese la nicio încheiere.

Prinţul, foarte nerăbdător, trimise de citeva ori să le spună să găsească neapărat o rezolvare iscusită. Dar totul fu zadarnic.

Naturalistul cercetase cit se poate mai bine natura lui Cinabru, măsurase înălţimea şi lăţimea cocoaşei şi prezentase consiliului un calcul exact. Tot el spuse, în sfirşit, că poate ar fi mai bine să fie chemat spre consultare croitorul teatrului.

Oricât de ciudată era această propunere, totuşi, în încurcătura în care se găseau cu toţii, fu acceptată in unanimitate.

Croitorul teatrului, domnul Kees, era un om şiret şi foarte priceput. Îndată ce luă cunoştinţă de acest caz dificil şi vfizu calculul naturalistului, găsi un mijloc minunat pentru a fixa cordonul in poziţie normală.

- Trebuie, spuse el, ca la piept şi la spate să se coasă un anumit număr de nasturi de care să fie prins cordonul ordinului.

---

jurul lumii.

Încercarea reuşi peste măsură de bine.

Prinţul fu incintat şi aprobă propunerea Consiliului ordinelor ca de acum Înainte ordinul „Tigrul verde” să fie împărţit In mai multe clase, după numărul nasturilor cu care era acordat. De exemplu: ordinul „Tigrul verde” cu doi nasturi, cu trei nasturi şi aşa mai departe. Domnul ministru Cinabru primi ca o distincţie deosebită, pe care nimeni n-o mai putea pretinde, ordinul cu douăzeci de nasturi de diamant, şi asta fiindcă tocmai douăzeci de nasturi cerea forma ciudată a trupului său.

Kees primi ordinul „Tigrul verde44 cu doi nasturi de aur şi, deoarece prinţul, cu toată ideea fericită po care o avusese

Acesta, il socotea drept eroilor prost şi deci nu voia să-şi facă hainele la dinsul, Ivees Iu numii mare coslumier intim titular al prinţului...

Doctorul Prosper Alpanus se uita gânditor, de la fereastra conacului său, la cele ce se petreceau în parc. Toată noaptea 8e căznise să Întocmească horoscopul lui Balthasar şi cu acest prilej descoperise multe amănunte care aveau oarecare legătură cu Cinabru. Socotea totuşi că lucrul cel mai important era ceea ce se întâmplase cu prichindelul atunci cind acesta fusese surprins de Adrian şi Pulcher.

Prosper Alpanus tocmai voia să-şi cheme inorogii ea să-i aducă scoica şi să meargă la Hoch- Jakobsheim, cind văzu venind o trăsură care se opri la poarta parcului. I se spuse că domnişoara von Rosenschon doreşte să vorbească domnului doctor.

- Să poftească, spuse Prosper Alpanus.

Domnişoara intră. Purta o haină lungă, neagră şi era înfăşurată in văluri ca o matroană. Prosper Alpanus, cuprins de o ciudată bănuială, îşi luă bastonul şi Îndreptă spre domnişoara von Rosenschon razele care ţişneau din miner. Fulgere sclipiră împrejurul ei şi deodată ea apăru in haină albă străvezie, cu aripi de libelulă pe umeri şi cu trandafiri roşii şi albi, in păr.

- Ei! Ei! murmură Prosper, apoi îşi ascunse bastonul sub halat şi imediat domnişoara von Rosenschon apăru îmbrăcată ca mai Înainte.

Prosper Alpanus o invită cu prietenie să şadă. Domnişoara von Rosenschon îi spuse că demult voia să-l viziteze pe domnul doctor la conacul lui şi să-l cunoască pe omul Proslăvit de toată lumea ca un înţelept binefăcător. Il roagă deci pe domnul doctor să ia asuprâ-şi asistenţa medicală a mănăstirii din apropiere, deoarece doamnele bălrine retrase aci sint de multe ori bolnave şi n-are cine să le Îngrijească. Prosper Alpanus răspunse politicos că nu mai practică de multă vreme medicina, totuşi, prin excepţie, va veni la mănăstire când va fi nevoie. întrebă apoi pe domnişoara yon Rosenschon dacă nu cumva şi ea suferă de ceva. Domnişoara spuse că simte numai din când in cind junghiuri reumatice în picioare, când răceşte, acuma însă e sănătoasă. Apoi începu să vorbească despre lucruri indiferente. Prosper o întrebă dacă n-ar vrea să ia o ceaşcă de cafea. Domnişoara răspunse că aşa ceva nu se poate refuza. Se aduse cafeaua, însă oricât se silea Prosper să toarne în ceşti, acestea rămineau tot goale, deşi cafeaua curgea din cană.

- Ei! Ei! spuse zâmbind Prosper Alpanus, ce răutăcioasă cafea!... N-aţi vrea, domnişoară, să turnaţi dumneavoastră?

- Cu plăcere, răspunse domnişoara şi luă cafetiera.

Totuşi, deşi nicio picătură de cafea nu curgea din cafetieră, ceaşca se umplea tot mai tare, aşa încât cafeaua începu să se reverse pe masă şi de aici pe haina domnişoarei.

Ea puse repede cana la o parte şi îndată cafeaua dispăru fără urmă. Prosper Alpanus şi domnişoara von Rosenschon se uitară o clipă unul la altul în tăcere. Domnişoara spuSe:

- Mi se pare, domnule doctor, că citeaţi o carte foarte interesantă, când am sosit eu.

- Da, e adevărat, răspunse doctorul, cartea asta cuprinde lucruri cu totul remarcabile.

Şi voi să deschidă cărţulia cu margini aurite care era pe masă în faţa lui. Totuşi, zadarnică încercare. Cartea se închidea mereu, din nou, cu un pocnet sonor.

- Ei! Ei! spuse Prosper Alpanus, ia încercaţi şi dumneavoastră, domnişoară.

*

Şi îi întinse cartea care, îndată ce ea o atinse, se deschise singură. In toate filele se desprinseră şi se lăţiră, devenind un uriaş in-folio, foşnind prin odaie.

Domnişoara se dădu înapoi speriată. Doctorul închise cu putere cartea şi toate filele uriaşe dispărură. Apoi, ridicându-se de pe scaun, spuse, zâmbind blajin:

- De ce ne pierdem noi vremea, domnişoară, cu astfel de scamatorii păcătoase? Fiindcă nu sunt altceva decât scamatorii banale ce-am făcut până acum. Mai bine să trecem la lucruri mai înalte.

- Vreau să plec! strigă domnişoara şi se ridică de pe scaun.

- Asta, spuse doctorul, nu se poate decât dacă vreau eu. Pentru că, trebuie să vă spun, stimată domnişoară, că sinteţi acum cu totul în puterea mea!

- In puterea dumitale 1 strigă minioasă domnişoara. In puterea dumilale, domnule dinilor! Ci; nebunească închipuire!

Şi ea îşi desfăşură haina de mătase şi zbură în chip de fluture negru către tavanul odăii. Îndată însă.vâjâi şi Prosper Alpanus după dânsa sub chipul unei straşnice caradaşce. Fluturele negru, ostenit, se lăsă în jos şi se preschimbă în Şoricel. Caradaşca sări după el în chip de motan cenuşiu, ttueunând şi pufnind. Şoricelul se preschimbă atunci într-un colibri cu pene strălucitoare. Deodată, în jurul conacului, se auziră tot felul de glasuri ciudate şi tot felul de insecte minunate şi păsări ale pădurii zburară, iar la ferestre se ţesu O plasă de aur. Şi atunci, în mijlocul odăii, apăru zina Rosaoolverde strălucind în toată măreţia şi splendoarea, în haină albă, Încinsă cu cingătoare de diamente, cu trandafiri albi W roşii în părul ei întunecat.

în faţa zânei sta magul, In 'danaidă ţesută eu aur, cu o coroană strălucitoare pe cap Şi în mână purtând toiagul cu mâner sclipitor.

Rosabelverde se îndreptă spre mag. Din părul ei, căzu ^n pieptene de aur şi se sparse pe lespezile de marmură, de parcă ar fi fost de sticlă.

- Yai miel Vai mie! strigă zâna.

Deodată, în jurul măsuţei, apăru iarăşi domnişoara von Rosenschon în haina-i neagră şi în faţa ei, doctorul Prosper Alpanus.

Acesta spuse foarte liniştit, în timp ce turna fără nici

O piedică minunata cafea de Moca în ceştile chinezeşti

- Eu cred, dragă domnişoară, că acuma ştim cu prisosinţă cum stăm unul faţă de altul. îmi pare foarte rău pieptenele dumitale atât de frumos s-a spart pe lespezile acestea tari.

- Numai stângăcia mea e de vină, spuse domnişoara, sorbind cu voluptate cafeaua. Pe lespezile *acestea* nu trebuie sa laşi să cadă ceva, fiindcă, dacă nu mă înşel, ele sunt serise eu ierogiife ciudate, care par, celui care le vede, numai nişte vine de marmură obişnuite.

- Talismane uzate, spuse Prosper, talismane uzate sint lespezile acestea, şi nimic altceva.

- Dar bine, doctore, exclamă domnişoara, cum se face că nu ne-am cunoscut mai demult şi nu ne-am întâlnit niciodată pe drumurile noastre?

- De vină este, bună domnişoară, răspunse Prosper Alpanus, numai educaţia noastră deosebită! în timp oe dumneata, in Djinistan, puteai să te laşi în voia firii dumitale, eu, ca student, stam închis în piramide şi ascultam cursurile profesorului Zoroastru, un bătrân morocănos, dar care ştia o mulţime de lucruri. Sub domnia prinţului Demetrius, mi-am luat reşedinţa în ţărişoara asta plăcută.

- Cum? spuse domnişoara; şi n-ai fost expulzat cind prinţul Paphnutius a introdus reformele iluminismului?

- Nu, răspunse Prosper. 'Am izbutit să-mi ascund adevărata mea fire, silindu-mă să dovedesc, prin diverse scrieri, că am cunoştinţe speciale în ce priveşte iluminismul. Am dovedit, astfel, că fără voinţa prinţului nu e îngăduit să tune şi să fulgere, şi că vremea frumoasă şi recolta bună o datorăm numai şi numai silinţelor lui şi nobleţii lui, care discută în palat cu multă înţelepciune această problemă, în timp ce afară, la câmp, poporul de rând seamănă şi ară. Prinţul Paphnutius m-a înălţat atunci la rangul de primpreşedinte al reformelor iluministe, un post pe care l-am aruncat ca pe o povară, o dată cu disimularea mea, atunci cind a trecut furtuna.

în tainä eram folositor cum puteam. Adică, ceea ce *noi*, dumneata şi cu mine, numim într-adevăr folositor... Ştii dumneata, domnişoară, că eu am fost acela care ţi-a dat de veste că are să vie poliţia iluminismului?... că numai datorită mie mai ai încă lucruşoarele frumoase pe care mi le-ai arătat adineauri?... Pentru Dumnezeu, uită-te puţin pe fereastră!... Nu mai cunoşti oare parcul In care te plimbai adesea şi stăteai de vorbă cu duhurile prietenoase ce locuiesc în copaci... în flori... în izvoare?... Parcăl acesta l-am salvat prin ştiinţa mea. E la fel ca şi pe timpul bătrânului Demetrius. Prinţul Barsanuph, din fericire, nu se prea sinchiseşte de vrăjitori, e un om de treabă care lasă pe fiecare să trăiască şi să facă vrăjitorie cât îi place, mimai să nu se observe şi să plătească neabătut dările. Aşa că acum trăiesc aici, ca şi dumneata în mănăstirea dumitale, fericit şi fără grijă!

- Doctore, spuse domnişoara cu lacrimi în ochi, doctore, ce spui dumneata?... Ce revelaţii!... Da, recunosc şi eu acuma crângul acesta, în care am gustat cele mai adânci bucurii! Doctore!... Om mărinimos, căruia îi datoresc atâta!... Şi tocmai dumneata să fii atlt de aspru cu protejatul meu!...

Doctorul răspunse:

- Dragă domnişoară, târită de bunătatea dumitale înnăscută, ţi-ai risipit darurile pentru un netrebnic. Cinabru

este, şi rămine cu tot ajutorul pe care i l-ai dat. un trintor pocit care, acum când s-a spart pieptenele de aur, e în mâinile mele.

- Fie-ţi milă, doctore! se rugă domnişoara.

- Uită-te, rogu-te, aici, sjpuse doctorul arătându-i horoscopul lui Balthasar.

- Domnişoara se uită şi exclamă Îndurerată:

- Da! dacă aşa stau lucrurile, atunci trebuie să mă dau Înapoi în faţa unei puteri mai înalte... Bietul Cinabru!...

- Mărturiseşte acuma, preabuna mea domnişoară, spuse zâmbind doctorul, mărturiseşte că femeile au câteodată Idei foarte bizare, urmărind cu îndărătnicie un gind născut într-o clipă şi neluând în seamă atingerea dureroasă cu lumea... Cinabru trebuie să-şi ispăşească soarta, insă *după aceea* va ajunge la nişte onoruri mari şi nemeritate. Prin asta vreau să aduc prinosul meu puterii, bunătăţii şi vredniciei dumitale.

- Om minunat ce eşti, rămâi prietenul meu!

- De-a pururea! răspunse doctorul. Prietenia şi tainica mea înclinare faţă de dumneata, frumoasă zână, nu vor înceta niciodată. Îndreaptă-te cu încredere către mine, ori de câte ori vei avea nevoie şi... bea cafea la mine, ori de cite ori vei avea poftă.

- La revedere, preacinstite mag, nu voi uita niciodată bunăvoinţa şi cafeaua dumitale.

Şi domnişoara von Rosenschon, adine mişcată, se ridică să plece.

Prosper Alpanus o întovărăşi până la poarta grădinii, ta timp ce toate glasurile minunate ale pădurii răsunau.

La poartă aştepta, în locul trăsurii, scoica de cristal înhămată cu cei doi inorogi a doctorului La spate îşi întindea aripile cărăbuşul auriu. Pe capră sta fazanul argintiu, cu hăţurile de aur în cioc şi uitându-se cuminte la domnişoara von Rosenschon.

Când trăsura, huruind, trecu prin pădurea plină de miresme, domnişoara von Rosenschon se simţi purtată în cele mai fericite timpuri ale vieţii sale de zână.

CAPITOLUL AL ŞAPTELEA

Cum profesorul Mosch Terpin cerceta natura in pivniţa princiari. - Mjcctcs Beelzebub. - Desperarea studentului Bilttaasar. - Influenţa binefăcătoare a unei vile de ţară bine gospodărite asupra fericirii casnice. - Cum Prosper Alpanus a dat lui Balthasar o tabacheră de bagă şi a pornit apoi călare

BALTHASAR, CARE STA ascuns în satul Hoch-Jakobsheim, primi următoarea scrisoare de la referendarul Pulcher, din Kerepes:

„Treburile noastre, dragă Balthasar, merg din ce în ce mai rău. Duşmanul nostru, ticălosul de Cinabru. a devenit ministru al Afacerilor Străine şi a căpătat marele ordin al «Tigrului verde», cu douăzeci de nasturi. El este acum favoritul prinţului şi taie şi spânzură. Profesorul Mosch Terpin nu-şi mai vine în fire de bucurie şi se îngâmfă prosteste. Prin mijlocirea viitorului său ginere, a căpătat postul de director general al Afacerilor naturale, post care îi aduce bani cu duiumul şi o mulţime de alte foloase. Ca director general, cenzurează şi revizuieşte eclipsele de soare şi de lună, precum şi prevederile meteorologice din calendarele permise în stat şi cercetează mai cu seamă natura în oraşul de reşedinţă. Datorită acestor ocupaţii, primeşte din pădurile princiare cele mai rare păsări şi cele mai alese animale pe care, tocmai pentru a le cerceta natura, le frige şi le mănâncă. In momentul de faţă, scrie (sau cel puţin aşa pretinde), un studiu asupra cauzei care face ca vinul să aibă alt gust decât apa şi de ce mai produce şi alte efecte; lucrarea o va dedica ginerelui său. Cinabru a făcut în aşa fel ca Mosch Terpini în vederea lucrării acesteia, să studieze zilnic în pivniţa princiară. A studiat până acum o jumătate de butie de vin vechi de Rin precum şi citeva duzini de sticle de şampanie şi se ocupă

acuma de un butoi de Alicante. Pivnicerul îşi fringe mâinile 1 Aşadar profesorului, care, după cum ştii, e fără pereche de lacom, ii merge foarte bine şi ar duce cea mai plăcută viaţă, dacă n-ar trebui citeodată, când grindina pustieşte holdele, să plece la ţară ca să explice fermierilor prinţului pentru ce a căzut grindina, şi astfel să mai capete Şi proştii aceia puţină învăţătură, ca să se ferească pe viitor de asemenea lucruri şi să nu mai ceară scutire de plata arendei din cauza unui fapt de care numai ei sint vinovaţi.

Ministrul nu poate uita bătaia pe care i-ai dat-o. A jurat să se răzbune. Nu vei mai putea să te arăţi prin Kerepes.

Şi pe mine mă persecută pentru că am văzut felul misterios în care l-a pieptănat o cucoană cu aripi. Atâta timp ‘cit Cinabru rămâne favoritul prinţului, nu voi putea aspira să capăt un post bun. Steaua mea cea potrivnică voieşte ca să mă întilnesc cu pocitania Întotdeauna acolo unde nici nu gindesc şi mereu intr-un chip care îmi este fatal. Deunăzi, ministrul a venit la muzeul zoologic, Îmbrăcat de paradă, cu spadă, decoraţii şi cordon. După obiceiul lui, s-a proptit In baston, inălţindu-se in virful picioarelor, in faţa vitrinei hi care sint maimuţele americane. Tocmai atunci au intrat iu sală nişte străini şi unul dintre ei, zărind pocitania, a strigat: «Ol... ce maimuţoi nostimi... ce animal drăguţi... E podoaba muzeului!... Cum se uumeşte oare? Şi din ce ţară o fi?»

Directorul muzeului, foarte grav, a spus atunci, atingtnd cu mina umerii lui Cinabru: «Da, e un exemplar foarte frumos, un maimuţoi splendid din Brazilia, aşa-numitul *Myceles Beelzebub*... *Simia Beelzebub Linnei*... *niger*, *barbalus*, *podiis caudaque apice bruneis1*... Maimuţă urlătoare!»

«Ascultă, domnule! s-a stropşit prichindelul, dumneata trebuie să fii nebun, eu nu sunt *Beelzebub caudaque*... nu sint maimuţă urlătoare, sint Cinabru, ministrul Cinabru, cavaler al ordinului Tigrul verde cu douăzeci de nasturi!»

Eu, care eram pe acolo, nu m-am putut opri şi am izbucnit intr-un ris cumplit.

«Al dumneata eşti, domnule Pulcher?» s-a răstit el la mine, privindu-mă cu ochii-i vrăjitoreşti, roşii de minie.

'Maimuţă urlătoare... Beelzebub, maimuţa lui Linns... neagră, cu barbă, ia partea de jos a corpului şi la virful cozii roşie-cafenie (lat.).

Străinii 11 luau mereu drept maimuţoi şi voiau să-i dea nişte alune. Cinabru s-a înfuriat şi mai tare, i s-a tăiat răsuflarea şi nu s-a mai putut ţine pe picioare. A fost chemat valetul lui, care l-a luat de subsuori şi l-a dus la trăsură.

Nu ştiu de ce, dar fntâmplarea asta îmi dă o licărire de speranţă. E cea dinţii neplăcere pe care o are pocitania vrăjită.

Un lucru e sigur: că acum citeva zile, în zori, Cinabru s-a întors din grădină foarte abătut. Probabil că femeia înaripată n-a mai venit, căci buclele lui frumoase au dispărut. Părul ii atârna zburlit pe spate şi se zice că prinţul Barsanuph i-ar fi spus: «Nu-ţi neglija atit de tare toaleta, dragă Cinabru; am să-ţi trimit pe frizerul meu!» La care Cinabru ar fi răspuns foarte politicos că, dacă are să vină, are să-l arunce pe individ pe fereastră. «Ce suflet straşnic! Nu-i chip să te atingi de dânsul!» a spus atunci prinţul şi a plins foarte tare.

La revedere, dragă Balthasar 1 Nu-ţi pierde orice speranţă şi ascunde-te bine, ca să nu te poată prinde!”

Deznădăjduit de cele ce-i scrisese prietenul, Balthasar alergă in adincul pădurii, tinguindu-se cu glas tare:

- Să mai sper? Ce să mai sper cind orice nădejde a pierit, când toate stelele au dispărut şi Întunericul cel mai de nepătruns... de nepătruns mă Înconjoară! Soartă nefericită!... M-a doborit puterea întunecată care mi-a cuprins viaţa!... E o nebunie să mai sper vreo salvare de la Prosper Alpanus, de la acest Prosper Alpanus, care m-a ademenit cu meşteşuguri diavoleşti şi m-a alungat din Kerepes, făcind ca bătaia pe care am dat-o imaginii din oglindă să cadă cu adevărat pe spatele lui Cinabru!... O,

Candida!... Dacă aş putea măcar să te uitl Dar scânteia dragostei arde In mine mai tare ca niciodată!... Văd pretutindeni imaginea iubitei care îşi întinde braţele spre mine şi îmi zâmbeştel... Ştiu!... Tu m-ai iubit, Candida, şi tocmai de aici vine durerea mea ucigătoare şi fără nădejde, fiindcă n-am putut să te scap de vraja fără leac ce te-a cuprinşi... Trădătorule Prosper! ce ţi-am făcut de ţi-ai bătut astfel joc de mine?

Noaptea venise şi toate culorile pădurii se topeau acum in cenuşiu. Deodată, printre copaci, se zări o lumină ciudată. Mii «le gize zburară, zbirnâind din aripi. Cărăbuşi luminoşi se legănau în văzduh şi fluturi pestriţi pluteau Împrăştiind polen parfumat. Zbirniitul şi bâziitul deveniră o muzică dulce 1 ce dezmierda inima sfâşiată a lui Balthasar. Deasupra lui, I lumina se făcu tot mai puternică. Tânărul se uită în sus şi 1 zări cu uimire pe Prosper Alpanus care plutea, călare pe o! insectă stranie, asemănătoare unei libelule cu culori strălucitoare.

Prosper Alpanus se cobori spre tânărul nostru şi se aşează lingă el, în timp ce libelula se lăsă pe o creangă şi îşi amestecă glasul in cintecul ce răsuna acuma prin pădure.

Prosper atinse fruntea tânărului cu florile pe care Ie avea în mână şi îndată un dor proaspăt de viată se aprinse în sufletul lui Balthasar.

Doctorul Alpanus spuse:

- Eşti foarte nedrept cu mine, Balthasar, învinuindu-mă de cruzime şi de trădare, tocmai în clipa când am izbutit să stăplnesc vraja ce ţi-a zguduit viaţa şi când, ca să le găsesc mai repede şi să te împac, am venit călare \ pe libelula mea favorită, aduclnd tot ceea ce poate sluji mintuirii tale... Dar e adevărat că nimic nu-i mai amar decit chinurile dragostei, nimic nu seamănă cu nerăbdarea unui suflet deznădăjduit şi chinuit de dor şi de dragoste... Te iert, pentru că şi mie mi s-a întâmplat la fel atunci cind, acum vreo două mii de ani, iubeam o prinţesă indiană numită Balsamina şi cind, deznădăjduit, am smuls barba vrăjitorului Lothos, care era

cel mai bun prieten al meu, şi de aceea, după cum vezi, eu nu port barbă, ca să nu păţesc la fel... Dar nu e locul nimerit ca să-ţi istorisesc toate pe larg, deoarece orice îndrăgostit vrea să audă vorbindu-se numai de dragostea *lui*, fiindcă numai pe ea o crede vrednică de luat in seamă, tot aşa cum orice poet numai versurile *lui* le ascultă cu plăcere. Aşadar, să vorbim despre ce trebuie 1... Află deci că Cinabru este copilul unei biete ţărănci şi îl cheamă Piticuţ. Şi-a luat numai din vanitate mindrul nume de Cinabru. Domnişoara von Rosenschon sau, mai exact, vestita zină Rosabelverde, căci ea şi nimeni alta este acea doamnă, l-a găsit pe marginea drumului. Dânsa a crezut că tot ceea ce natura a refuzat cu vitregie mititelului pocit va putea fi îi)locuit dacă 11 va înzestra cu darul ciudat şi tainic datorită căruia tot ceea ce vreun alt om bine înzestrat gindeşte, vorbeşte sau săvirşeşte în prezenţa lui se pune pe socoteala sa. In tovărăşia unor oameni cultivaţi, deştepţi şi spirituali trece şi el drept cultivat, deştept, spiritual şi, in general, drept cel mai desăvirşit din specia cu care vine în conflict.

Această vrajă ciudată stă în trei fire de păr, roşii ca focul, pe care prichindelul le are în creştetul capului. Orice atingere a acestor fire de păr, mai mult, orice atingere a capului, e dureroasă pentru el, ba chiar primejdioasă. De aceea zâna a lăsat ca părul lui subţire şi zburlit să crească în bucle dese şi frumoase care, apărându-i capul, îi acoperă în acelaşi timp acele fire de păr roşii şi întăresc vraja. La nouă zile o dată, zâna il pieptăna pe Cinabru cu un pieptene magic de aur şi, în felul acesta, nimicea orice faptă având de scop spulberarea vrajei. Insă un talisman puternic, cu care am întâmpinat-o pe zină când a venit la mine, a spart pieptenele.

Rămâne acum ca să i se smulgă cele trei fire de păr roşu şi el va cădea din nou in nimicnicia lui de mai înainte 1 Ţie, dragă Balthasar, iţi este hărăzită această rupere a vrăjii! Tu ai curaj, putere şi îndemânare, aşa că ai să duci lucrurile la bun sfârşit. Ia cristalul acesta, apropie-te de Cinabru acolo

unde îl găseşti; îndreaptă-ţi privirea ascuţită, prin cristal, către capul lui şi atunci cele trei fire de păr au să se ridice în vârful capului. Apucă-l şi ţine-l bine, nu lua în seamă mieunatul strident pe care are să-l scoată, smulge-i dintr-o dată cele trei fire de păr şi arde-le pe loc. Trebuie numaidecit ca firele să fie smulse *dintr-o dată* şi arse *imediat*, fiindcă altfel ar mai putea produce tot felul de efecte primejdioase. Aşadar, bagă bine de seamă să apuci firele de păr cu îndemânare. Bă le ţii strâns şi să faci asta cind are să fie prin apropiere foc sau vreo luminare aprinsă.

- O, Prosper Alpanus, spuse Balthasar, ce puţin am meritat prin neîncrederea mea mărinimia astal... Simt acuma în adâncul sufletului că suferinţa îmi va fi curmată şi că o fericire cerească îmi deschide porţile ei de aur!...

Prosper Alpanus urmă:

- îmi plac tinerii care, ca tine, dragă Balthasar, poartă In sufletul lor curat dragoste şi dor şi în ale căror inimi mai răsună încă acordurile acelea minunate ce vii* din tărtmul Îndepărtat, plin de minuni dumnezeieşti, şi care e ţara mea. Oamenii fericiţi şi înzestraţi cu această muzică lăuntrică sunt singurii ce pot fi numiţi poeţi, deşi slnt ocăriţi cu acest nume mulţi care iau primul contrabas în mână, trag cu arcuşul pe el şi cred că zbirnâitul fără şir al coardelor gemând sub pumnul lor este o muzică splendidă ce Ie ţâşneşte din suflet... Ştiu, dragul meu, că ţie, de multe ori, ţi se pare că înţelegi murmurul izvoarelor, foşnetul crengilor, că amurgul lţi grăieşte cu vorbe limpezi şi înţelese... Da, Balthasarl... în acele clipe pricepi Intr-adevăr vocile minunate ale naturii, căci din propriul tău suflet se ridică sunetul divin pe care îl aprinde armonia minunată din firea cea adâncă a naturii! Tu cinţi la pian şi ştii, o, poete, că sunetul pe care l-ai atins este urmat ca un ecou de sunetele Înrudite... Această lege a naturii nu este o simplă metaforă!... Da, poete, tu eşti mult mai bun decit cred nenumăraţi dintre aceia cărora le-ai citit încercările tale de-a pune pe hârtie muzica lăuntrică 1 Aceste încercări nu sunt

mare lucru. Totuşi ai făcut o bună schiţă în stil istoric atunci când, cu pragmatică extindere şi exactitate, ai scris povestea iubirii dintre privighetoare şi trandafirul roşu, care s-a întâmplat sub ochii mei. E o lucrare foarte bună.

Prosper Alpanus tăcu o clipă; Ballhasar se uită plin de mirare la dânsul. nemaiştiind ce să creadă cind îl auzi pe bătrân spunând că poemul pe care el il socotea drept cel mai fantastic din câte s-au scris vreodată era o lucrare istorică.

Prosper Alpanus urmă, in timp ce obrazul ii era luminat de un zâmbet plăcut:

Fără îndoială că vorbele mele te miră şi desigur că multe lucruri ţi se par ciudate la mine. Gindeşte-te, însă, că eu, după părerea tuturor oamenilor cuminţi, sint un personaj care nu apare decit in basme şi tu ştii, dragă Balthasar, că asemenea personaje se poartă foarte straniu şi trăncănesc tot felul de năzbâtii, mai ales atunci cind spusele lor ascund lucruri care nu sunt tocmai de aruncat... Dar să ne întoarcem la vorba noastră!... Dacă zâna Rosabelverde a avut atâta grijă de pocitul de Cinabru, tu, Balthasar, eşti protejatul meu. Ascultă deci ce m-am gindit să fac pentru tinel... Vrăjitorul Lothos a fost ieri pe la mine. Mi-a adus mii de salutări, dar şi mii de tânguiri din partea prinţesei Balsamina care s-a trezit din somn şi care, în sunetele dulci din *Şartah Bhade*[9], poemul acela minunat infăţişind prima noastră dragoste, întinde braţe pline de dor spre mine. De asemenea şi vechiul meu prieten, ministrul Yuchi, îmi face semn prieteneşte din steaua polară... Trebuie să plec Bpre îndepărtata Indie!... Doresc să văd în stăpinirea ta moşia mea, pe care o părăsesc. Miine dimineaţă mă duc la Kerepes şi fac un act de donaţie în care voi apărea ca unchiul tău. Dacă vraja lui Cinabru se desface şi dacă apari in faţa lui Mosch Terpin ca stăpin al unei moşii frumoase şi al unei averi mari, atunci când ai să ceri mina Candidei, el are să ţi-o dea cu multă bucurie. Ceva mai mult!... Dacă te

9 Corect Şastra Bhade, o poezie indiană.

muţi cu Candida în conacul meu, atunci fericirea căsătoriei tale e asigurată! îndărătul copacilor acelora splendizi, creşte tot ce trebuie în casă: nu numai fructe minunate, ci şi varză frumoasă şi tot felul de legume, cum nu se găsesc nicăieri. Soţia ta va avea întotdeauna cea mai bună sa'.ată, cel mai bun sparanghel. Bucătăria este astfel întocmită încât oalele nu dau niciodată in foc şi nicio mâncare nu se strică, chiar dacă ai întârziat la masă cu un ceas. Covoarele, jilţurile şi sofalele sunt aşa făcute, incit oricit ar fi de neglijenţi servitorii, e imposibil să se păteze. Tot aşa porţelanul nu se sparge niciodată, nici paharele, chiar dacă servitorii le-ar azvârli pe jos. In sfârşit, ori de câte ori soţia ta pune să se spele rufele, pe pajiştea cea mare din dosul casei e vreme frumoasă, chiar dacă împrejur ar ploua, ar tuna şi ar fulgera. Totul, cu alte cuvinte, este astfel alcătuit ca tu, alături de Candida, să te bucuri de fericirea casnică, in linişte şi nestingherit 1... Şi acuma, e vremea să mă duc şi eu acasă şi, în tovărăşia prietenului meu Lothos, să-mi încep pregătirile de plecare. Să ne vedem cu bine, Balthasar I

Prosper şuieră de două ori şi libelula veni bâziind. Bătiinul apucă hăţurile şi se urcă în şa. Tocmai se avintase să plece, când se opri deodată şi se Întoarse spre Balthasar, spunind:

- Era cât pe ce să uit de prietenul tău Fabian. Intr-un acces de supărare şi viclenie, l-am pedepsit prea aspru pentru indiscreţia lui. Uite aici, în cutiuţa asta, este ceva care are să-i aducă mângiiere!...

Prosper dădu lui Balthasar o cutiuţă de baga lustruită, pe care tânărul o puse in buzunar, ca şi micul ochean pe care Prosper i-l dăruise mai înainte, pentru descintarea lui Cinabru.

Prosper Alpanus zbură printre copaci, in timp ce vocile pădurii răsunau tot mai dulce şi mai adine.

Balthasar se întoarse la Hoch-Jakobsheim, plin de bucurie şi de nădejde.

CAPITOLUL AL OPTULEA

Cum Fabian, din cauza hainei lui prea lungi, a lost considerat drept un sectar religios. - Cum prinţul Barsanuph 8-a aseirns dupi paravan şi l-a scos din slujbă pe directorul general al Afacerilor naturale. - Fuga lui Cinabru din casa lui Mosch Terpin. - (um Mosch Terpin a vrut Bă călărească pe un lluture şi să lie împărat şi cam după aceea s-a dus să se eulcc

IN ZORII ZILEI, când drumurile şi străzile erau încă pustii, Balthasar se furişă in Kerepes şi se duse de îndată la prietenul său Fabian. Cind bătu la uşă, un glas slab şi plângireţ spuse:

- Intră!

Palid, desfigurat, cu o durere adâncă întipărită pe faţă, Fabian stătea întins pe pat.

- Dar ce e, pentru Dumnezeu!? spuse Balthasar. Ce

Ce s-a întâmplat?

Ridicându-se anevoie in capul oaselor, Fabian răspunse o voce stinsă:

- Dragă Balthasar! Cu mine s-a sfirşit... s-a sfârşit,!

blestemată pe care Prosper Alpanus a aruncat-o as'ipra mea ca să:~.e răzbune mă duce la pieire!

- Cum se poate astai' întrebă Balthasar, Vrajă, vrăjitorie... altădată nu credeai în astfel de lucruri.

. - O, răspunse Fabian cu glas plângăreţ, acuma cred în orice, în vrăjitori, şi în vrăjitoare, şi în gnomi, şi în ondine, în regele şobolanilor, şi în mandragore... cred in tot ce vrei! Cine păţeşte ce am păţit eu crede orice! Iţi aduci aminte de scandalul infernal cu haina mea, când am venit de la Pr< 'sper Alpanus! Dacă ar fi fost numai atâta! la uită-te puţin prin odaie, dragă Balthasar!

Balthasar se uită şi văzu de jur împrejur, atirnate pe pereţi, o mulţime de fracuri, mantale, vestoane, de toate formele şi de toate culorile.

- Dar ce? exclamă el. Ai de gând să deschizi prăvălie de haine vechi, Fabian?

- Nu ride, răspunse tânărul. Toate hainele astea le-am făcut la cei mai renumiţi croitori, trăgând nădejde că am să scap de blestemul care apasă asupra veşmintelor mele. Dar degeaba. E destul să port citeva minute o haină care îmi vine de minune, ca turnată pe corp. şi deodată mânecile mi se urcă la umeri şi haina se lungeşte la spate de şapte coţi. Desperat, mi-am făcut spenţerul acela cu mineci foarte lungi. Mă gândeam: „N-aveţi decât să vă scurtaţi mâneei! Lungeşte-te, haină, cit vrei: are să fie tocmai bine şi îmbrăcămintea are să devină pe măsura mea!" Aş! Peste cile va minute s-a întimplat la fel ca şi cu celelalte haine! Toată arta şi îndemânarea celor mai buni croitori n-au putut să facă nimic împotriva vrăjii blestemate. Că lumea îşi batea joc de mine oriunde mă arătam, asta se înţelege de la sine. Curind, insă, nevinovata mea încăpăţinare de-a apărea în asemenea haine îndrăcite a dat loc la altfel de păreri. Femeile mă socoteau vanitos şi de prost-gust deoarece, împotriva oricărei bune-cuviinţe, ieşeam numai cu braţele goale, din cauză, probabil, că le credeam frumoase. Teologii strigau că sunt un sectar religios şi discutau numai dacă aparţin de recta mâneciştilor sau de cea a pulpaniştilor, dar erau de acord că amindouă sectele sunt la fel de primejdioase, deoarece amândouă predică libertatea desăvârşită a voinţei şi îndrăznesc să gindească ce vor. Diplomaţii erau de părere că sunt un revoluţionar. Afirmau că prin haina mea cu coadă lungă voiam să stârnesc nemulţumirea in popor, răzvrătim! oamenii împotriva guvernului şi că aparţin desigur unei asociaţii secrete al cărei semn distinctiv e mâneca scurtă. Se pare că încă de mult se găsesc ici şi colo indicii dovedind prezenţa membrilor acestei asociaţii care sunt tot aşa de primejdioşi ca şi iezuiţii, ba chiar şi mai primejdioşi, fiindcă năzuiesc să introducă pretutindeni poezia, stricătoare oricărui stat, şi se îndoiesc de infailibilitatea suveranilor. In sfârşit, chestiunea a devenit tot mai gravă şi rectorul mi-a trimis vorbă să mă

prezint în faţa lui. Am presimţit că dacă îmi pun haina e o nenorocire, de aceea am apărut in vestă.

Când m-a văzut aşa, rectorul s-a înfuriat, crezând că vreau să-mi bat joc de dânsul. S-a răstit la mine, spunindu-mi că dacă pină intr-o săptămină nu apar în faţa lui cu o haină cuviincioasă, are să mă dea afară din universitate. Astăzi e ultima zi! Nenorocitul de minei Blestemat să fie Prosper Alpanus 1

- Stail spuse Balthasar, stai şi nu blestema pe unchiurneu care mi-a dăruit o moşie. Nici ţie nu-ţi vrea răul, deşi trebuie să mărturisesc că a pedepsit prea aspru îndrăzneala cu care l-ai intâmpinat. Dar iată că ţi-am adus ceva care îţi va fi de ajutor. Uite, îţi trimite tabachera asta, care va pune capăt tuturor suferinţelor tale!

Şi Balthasar scoase cutiuţa de bagă, pe care i-o dăduse. Prosper Alpanus, şi o Întinse lui Fabian.

Acesta zise:

- Ce să fac cu fleacul ăsta? Ce influenţă poate să aibă ° tabacheră asupra formei hainelor mele?

- Asta nu ştiu, răspunse Balthasar, Insă unchiu-meu poate si n-are să mă înşele; am in el cea mai mare încredere. Sunt de părere să deschizi tabachera, să vedem ce-i in ea.

Fabian o deschise şi... din tabacheră ieşi un frac negru, CU o croială minunată şi din cea mai fină stofă. Cei doi prieteni nu putură să-şi oprească un strigăt de uimire.

- O, spuse Balthasar, acuma te Înţeleg, Prosper Alpanus! Haina asta are să se potrivească şi are să destrame toată 'raja!

Fabian îşi puse repede fracul şi ceea ce bănuise Balthasar se întimplă intr-adevăr. Frumoasa haină îi venea atât de hine, cum nu-i venise niciuna pină acum şi nici vorbă să se scurteze mânecile şi să se lungească la spate.

Nebun de bucurie, Fabian se hotărî să se ducă de îndată la rector.

Balthasar istorisi în amănunt prietenului ce vorbise cu Prosper Alpanus şi cum acesta îi dăduse mijlocul să-i facă

de petrecanie pocitaniei. Fabian care devenise cu totul alt şi nu se mai îndoia de nimic, proslăvi mărinimia lui Prosper Alpanus şi se oferi să ajute şi el la spulberarea vrăjii lui Cinabru. In clipa aceea Balthasar zări pe fereastră pe Pulcher, care se furişa posomorit pe sub ziduri.

Fabian, rugat de Balthasar, scoase capul pe fereastră şi îl chemă.

Cum intră, Pulcher zise:

- Ce haină frumoasă ai, Fabian!

Acesta îi răspunse că Balthasar are să-i explice totul şi porni la rector.

Când Balthasar povesti lui Pulcher tot ce se intâmplase, referendarul spuse:

- E tocmai timpul ca demonul acesta blestemat să fie omorât. Chiar astăzi are loc logodna lui cu Candida. Cu prilejul acesta, Mosch Terpin dă o mare recepţie la care l-a invitat şi pe prinţ. Vom merge şi noi şi-l vom ataca pe prichindel. Luminări în sală au să fie destule, aşa că vom putea să-i ardem imediat firele de păr ticăloase.

Prietenii mai stăteau încă de vorbă, când Fabian intră cu faţa strălucind de bucurie.

- Puterea hainei, zise el, puterea hainei, care a ieşit din tabacheră, s-a dovedit straşnică. Când am intrat la dinsul, rectorul mi-a zâmbit cu mulţumire. „Aşa da, mi-a spus el, aşa da!... Mă bucur, Fabian, că te-ai smuls din ciudata dumitale rătăcire!... Capete înfierbântate ca dumneata se lasă uşor târâte spre extreme. Eu n-am considerat niciodată purtarea dumitale drept exaltare religioasă; am socotit-o mai degrabă un patriotism greşit Înţeles, o aplecare către lucruri extraordinare, întemeiată pe exemplul eroilor antichităţii!... Bun! Să lăsăm asta! Ai o haină foarte frumoasă şi minunat croită! Slavă statului, slavă lumii, că tinerii inimoşi ca dumneata poartă asemenea haine cu mâneei şi pulpane atât de potrivite! Rămâi credincios, Fabian rămâi credincios acestei virtuţi şi acestui gând serios, din care se naşte adevăratul eroism!” Rectorul m-a

îmbrăţişat cu lacrimi în ochi. Nici eu nu ştiu cum, dar m-am trezit deodată scoţând din buzunar tabachera de baga din care ieşise fracul. „Te rog!” spuse rectorul împreunând degetul cel mare cu arătătorul. Fără să ştiu dacă era tutun înăuntru, am deschis tabachera. Rectorul luă o priză, apoi îmi strânse cu putere mâna. Lacrimile îi cţirgeau pe obraji. îmi spuse, adine mişcat: „Ce tânăr minunat! Ce priză straşnică! Totul a fost dat iertării şi uitat! Vino să mănânci cu mine la prinz!” După cum vedeţi, dragii mei, suferinţa mea s-a sfirşit şi dacă astăzi, după cum este de aşteptat, izbutim să alungăm vraja lui Cinabru, atunci veţi fi şi *voi* fericiţi!

In sala luminată cu o sută de luminări, micul Cinabru stătea într-o haină roşie-stacojie, brodată, şi purta ordinul «Tigrul verde” cu douăzeci de nasturi, cu spada la şold şi pălăria cu pene sub braţ. Lingă dânsul, Candida, în rochie de mireasă, era strălucitoare de tinereţe şi graţie. Cinabru n luase mâna pe care acum i-o săruta rânjind. Fata îl privea cu dragoste. Era un spectacol groaznic şi numai orbirea in care vraja lui Cinabru îi cufundase pe toţi era pricina pentru care nimeni nu-l apuca de git pe prichindel ca să-l arunce în focul din cămin. Lumea se adunase in cerc, în jurul logodnicilor, la o distanţă respectuoasă. Numai prinţul Barsanuph sta lângă Candida şi se silea să arunce în jurul lui priviri binevoitoare, cărora, de altfel, nimeni nu le dădea vreo atenţie. Toţi se uitau numai la logodnici şi urmăreau buzele lui Cinabru care, din când în când, mormăia vorbe ininteligibile, urmate imediat de un murmur de admiraţie din partea oaspeţilor.

Venise clipa în care trebuiau schimbate inelele de logodnă. Mosch Terpin ieşi înainte cu o tavă pe care străluceau verighetele. Tuşi ca să-şi dreagă glasul. Cinabru se înălţă cât putu în virful picioarelor, aşa încât ajunse cu capul până aproape de coatele logodnicei. Toţi aşteptau cu încordare. Deodată se auziră glasuri străine, uşa sălii se deschise cu

putere, intră Balthasar, după el Pulcher şi Fabian! Toţi trei se repeziră in mijlocul sălii.

- Ce-i asta? Cine sunt? întrebară toţi de-a valma.

Prinţul Barsanuph strigă îngrozit:

- Revoltă... rebeliune... să vie garda!

Şi sări, ascunzindu-se după un paravan.

Mosch Terpin îl recunoscu pe Balthasar, care se apropie de Cinabru.

- Domnule Balthasar, strigă Mosch Terpin, ai înnebunit? Ţi-ai pierdut minţile? Cum îndrăzneşti să vii aici! Domnilor, vă rog, daţi-l afară pe mojicul ăsta!

Fără să-i pese de nimic, Balthasar scoase ocheanul lui Prosper şi se uită prin el drept la capul lui Cinabru. Ca lovit de un curent electric, Cinabru dădu un ţipăt strident de răsună toată sala. Candida căzu jos leşinată. Cercul invitaţilor se împrăştie. în faţa ochilor lui Balthasar apăru smocul de păr roşu; atunci se repezi la Cinabru şi il apucă. A- «esta începu a izbi cu piciorul în podele, zvârcolindu-se, zgâriind şi muşcând.

L-am prins!... L-am prins! strigă Balthasar.

Fabian şi Pulcher îl înhăţară pe prichindel şi acesta nu mai putu face nicio mişcare. Balthasar apucă bine firele de păr roşu, i le smulse dintr-o dată din cap, se repezi la cămin şi le aruncă în foc; firele arseră pâriind, în timp ce se auzea un zgomot asurzitor şi toţi se treziră ca dintr-un vis.

După ce se ridică anevoie de la pământ, Cinabru prinse a înjura şi a striga, poruncind ca obraznicii răzvrătiţi care au atacat persoana sacră a primului-ministru să fie arestaţi şi aruncaţi în închisoare! Insă toţi se întrebau unii pe alţii:

- Dar de unde a răsărit piticul ăsta cocoşat?... Ce vrea?

In acest timp, prichindelul zbiera mereu," bătând din picior:

- Eu sunt ministrul Cinabru... eu sunt ministrul Cinabru!... Am „Tigrul verde" cu douăzeci de nasturi!

Toţi izbucniră în râs, veniră Împrejurul lui, îl ridicară pe sus şi şi-l azvârliră ca pe o minge. Nasture după nasture îi sărea

de pe haină; Cinabru îşi pierdu pălăria, spada, pantofii. Prinţul Barsanuph ieşi de după paravan şi veni şi el. Prichindelul ţipă strident:

- r Prinţe Barsanuph... Alteţă!... Salvaţi-vă ministrull Favoritul!.... Ajutor!... Ajutor!... Statul e în primejdie... Tigrul cu pete verzi... Vai! vai!

Prinţul aruncă o privire supărată prichindelului şi se îndreptă repede spre uşă. Mosch Terpin îi ieşi în cale, dar prinţul îl luă şi-l duse intr-un colţ, unde îi spuse cu ochi aprinşi de mânie:

- Cum de-ai cutezat să faci prinţului dumitale, părintelui ţării, o farsă neroadă!... Mă inviţi la logodna fiicei dumitale cu ministrul Cinabru şi în loc de ministru găsesc o pocitanie oribilă pe care ai îmbrăcat-o in haine scumpe... Domnule, ştii dumneata că gluma asta e o crimă de înaltă trădare pe care aş pedepsi-o aspru dacă n-ai fi un om complet stupid, care merită să stea la casa de nebuni? Te demit din postul de director general al Afacerilor naturale şi iţi interzic orice studiu în pivniţa mea.-.. *Adieu*!.--

Şi prinţul ieşi ca o furtună.

Mosch Terpin se repezi tremurind de minie la Cinabru,

H apucă de părul lui lung şi zburlit şi il târi la fereastră:

- Jos uu tine, striga el, j^s cu tine, pocitanie afurisită, care ni-ai înşelat atit de cumplit şi mi-ai răpit toată fericirea vieţii!

Şi voi să-l arunce pe Cinabru pe fereastră, dar directorul muzeului zoologic, care era şi el de laţă, se repezi ca fulgerul, il apucă pe pitic şi il smulse din mâinile lui Mosch Terpin.

- Staţi puţin, spuse el, staţi puţin, domnule profesor, nu vă atingeţi de proprietatea princiară! Nu e o pocitanie,

® Mycetes Beelzebub, Simia Beelzebub *care a fugit din muzeul*

- *Simia Beelzebub*! *Simia Beelzebub*! se auzi din toate Părţile şi toţi izbucniră în hohote de râs.

Directorul muzeului il luă pe Cinabru in braţe, dar cind se uită bine la dinsul, spuse supărat:

- Dar ce-i asta! Nu e *Simia Beelzebub*, e o pocitanie caraghioasă! Ptiu! Ptiu!

Şi îl aruncă pe pitic in mijlocul sălii. Prichindelul, în mijlocul hohotelor de râs ale Întregii asistenţe, o zbughi pe uşă orăcăind şi mâriind; fugi pe scări in jos şi de aici, repede, acasă, fără ca niciunul dintre servitorii lui să-l observe.

în vreme ce in sală se petreceau toate acestea, Balthasar se dusese în odaia in care fusese aşezată Candida, căzută in leşin. Se aruncă la picioarele ei, îi acoperi mâinile de sărutări, chemând-o cu cele mai dulci nume. Fata se trezi, în cele din urmă, cu un oftat adine şi cind îl zări pe Balthasar, spuse plină de bucurie:

- Tu eşti... în sfirşit, tu eşti, dragă Balthasarl Eram aproape să mor de dor şi de durere!... Şi acuma tot îmi mai răsună în suflet cintecul privighetorii îndrăgostită de trandafirul roş...

Şi ii povesti tot, tot; cum un vis rău şi urit o învăluise, cum un monstru fioros ii prinsese inima şi cum a trebuit să-l iubească, fiindcă nu putea altminteri. Monstrul a ştiut să se prefacă în aşa fel, incit semăna cu Balthasar. Dar cind se gindea bine la acesta, Îşi dădea seama că pocitania nu era Balthasar, pe urmă însă iarăşi i se părea, nici ea nu ştia de ce, că trebuie să-l iubească pe monstru, tocmai de dragul lui Balthasar.

Tânărul îi explică atit cât trebuia ca să n-o tulbure prea mult. Apoi urmară, aşa cum se întimplă intre îndrăgostiţi, mii de jurăminte de veşnică iubire şi credinţă.

Mosch Terpin intră, fringindu-şi mâinile şi tânguindu-se. Cu el veniră şi Pulcher şi Fabian care încercau mereu, dar zadarnic, să-l consoleze.

- Nu! strigă Mosch Terpin, nu, sunt un om complet distrus! Nu mai sunt director general al Afacerilor naturale!... Nu mai pot face studii în pivniţa princiară... Am căzut în dizgraţia prinţului!... Mă gindeam c-am să devin şi eu cavaler al „Tigrului verde” cel puţin cu cinci nasturi!...

Acuma totul s-a dus!... Ce are să spună oare excelenţa-sa domnul ministru Cinabru cind are să audă că l-am socotit o pocitanie, un *Simia Beelzebub cauda prehensili1*, sau cum îi zice! O, Doamne! va trebui acuma să îndur şi ura lui!... Alicante!... Alicante!...

- Dar, domnule profesor! il consolau prietenii, domnule director general, gândiţi-vă, vă rog, că nu mai există niciun ministru Cinabru! N-aţi greşit cu nimic! Pocitania, prin vraja cu care l-a înzestrat zâna Rosabelverde, v-a înşelat şi pe dumneavoastră, ca şi pe noi toţi!

Şi Balthasar povesti cum s-au întâmplat toate, de la început. Profesorul asculta, asculta intr-una, iar cind Balthasar, sfârşi, spuse:

- Sunt treaz?... Visez?... Vrăjitoare... vrăjitori... zine... oglinzi magice... simpatii... cum pot eu să cred asemenea absurdităţi?

- O, domnule profesor, spuse Fabian, dacă aţi fi purtat şi dumneavoastră, ca şi mine, o haină cu mâneei scurte şi cu trenă, aţi crede absolut orice!

- Da, strigă Mosch Terpin, dai aşa este! un monstru vrăjit m-a amăgit... Nu mă mai pot ţine pe picioare... mă urc în tavan... Prosper Alpanus mă răpeşte... plec călare pe un fluture... zâna Rosabelverde mă piaptănă... şi devin ministru, rege... împărat!...

Şi Mosch Terpin începu să sară prin casă, strigând şi chiuind, aşa incit toţi crezură că şi-a pierdut minţile... I n sfârşit, căzu istovit într-un jilţ. Candida şi Balthasar se apro.

‘Corect: *Simia caudala barbata cauda prehensili*: maimuţă cu coadă, bărboasă, cu o coadă îmbirligată (lat.).

piară de el. îi mărturisiră că se iubesc, că nu mai pot trăi unul fără celălalt; şi totul era atit de trist, incit chiar profesorul plânse puţintel.

- Da, spuse el suspinlnd, da, tot ce vreţi, copii! Luaţiva, iubiţi-vă... şi flămânziţi împreună, fiindcă eu nu dau Candidei nici uti ban zestre...

în ce priveşte flămânzirea, spuse Balthasar zâmbind, speră să-l convingă mâine pe domnul profesor că despre asta au poate fi de loc vorba, deoarece unchi-său, Prosper Alpanus, va avea grijă de dânsul.

- Fâ astal spuse profesorul istovit, fă asta, fiul meu, dacă poţi, dar mâine. Pentru că, dacă nu vreau să înnebunesc şi sa-mi crane capul, trebuie să mă duc imediat să mă culci

Şi Mosch Terpin plecă imediat la culcare.

CAPITOLUL AL NOUĂLEA

încurcătura unui eamerist lldei. - Cum bitrâna Liese a stirnit o răzmeriţă şi ministrul Cinabru a alunecat din fugi. - Modul remarcabil in care medieul prinţului a explicat moartea niprazнici a lui Cinabru. - Cum prinţul Barsanuph s-a înduioşat, a mâncat ceapă şi cum pierderea lui Cinabru a r&mas de neînlocuit

TRĂSURA DOMNULUI ministru Cinabru aşteptase aproape toată noaptea zadarnic în faţa casei lui Mosch Terpin. De câteva ori i se spuse valetului că excelenţa-sa a plecat desigur de multă vreme; valetul răspunse că nu se poate, deoarece excelenţa-sa n-a putut să pornească acasă, pe jos, prin ploaie. Când, în sfirşit, luminile fură stinse şi uşile închise, slujitorul trebui să plece cu trăsura goală. Acasă îl trezi pe camerist şi îl întrebă dacă ministrul a venit şi în caz că da, în ce stare a sosit.

- Excelenţa-sa, ii spuse încet la ureche cameristul, a venit ieri seara târziu, asta e sigur... şi acuma e în pat şi doarme. însă... dragul meu!... cum şi în ce chip... am să-ţi povestesc tot... dar pune-ţi lacăt la gură! Dacă excelenţa-sa află că eu eram pe coridor, in întuneric, sunt un om pierdut! Rămân fără slujbă! Fiindcă e drept că excelenţa-sa e mic de stat, dar e cumplit de iute, se supără foarte uşor şi nu se mai poate stăpâni la minie; chiar ieri a alergat cu sabia scoasă după un şoarece care a îndrăznit să treacă prin camera de culcare a excelenţei-sale!... Şi cum îţi spun!... Ieri seara îmi luasem măntăluţa şi tocmai voiam să mă duc niţel la cafenea să fac o partidă de table când, deodată, aud un

hârşâit în faţa mea pe scară, şi cineva mi se repede printre picioare pe coridor, cade jos şi scoate un mieunat grozav şi grohăie... o. Doamne! să nu spui o vorbă despre asta, că sint pierdut!... Vino mai aproape!... Şi cum îţi spun, grohăie aşa cum obişnuieşte să grohăie excelenţa-noastră când bucătarul a ars friptura de viţel sau când nu-i e ceva pe plac în treburile «talului 1

Ultimele cuvinte cameristul le spusese valetului la ureche, cu mâna la gură. Acesta se dădu înapoi cu uimire şi exclamă:

- Cum se poate?

- Da, continuă cameristul, acel cineva care mi-a trecut printre picioare pe coridor a fost fără nicio îndoială excelenţa-sa. Am auzit foarte bine cum împingea scaunele prin odăi şi deschidea uşile una după alta, până a ajuns în camera de culcare. N-am îndrăznit să mă duc după dânsul, iar după vreo două ceasuri m-am furişat până la uşa dormitorului şi am tras cu urechea. Excelenţa-sa sforăia ca de obicei cind are treburi multe. Dragul meu! „In cer şi pe pământ sunt mai multe lucruri decât visează înţelepciunea noastră141, «şa am auzit eu odată spunind la teatru un prinţ care umbla îmbrăcat în negru şi care se temea cumplit de un om îmbrăcat în carton cenuşiu... Ieri s-a întâmplat desigur ceva foarte important că excelenţa-sa a venit acasă atât de repede! Prinţul a fost şi el la profesor; poate că a vorbit de una sau de alta - vreo reformă pe ici, pe colo - şi ministrul s-a şi apucat de ea, a fugit de la logodnă şi lucrează acuma pentru binele ţării. Am văzut eu după cum sforăie: trebuie să fie ceva important! Te pomeneşti, dragul meu, că avem să purtăm iarăşi părul împletit în coade! Şi acuma, hai să mergem ca nişte servitori credincioşi ce suntem şi să ascultăm la uşa dormitorului dacă excelenţa-sa mai este in pat şi cugetă tot atât de tare.

Valetul şi cameristul se duseră la uşă şi ascultară. Cinabru sforăia şi şuiera straşnic. Cei doi fură cuprinşi de un mare respect şi cameristul spuse adine mişcat:

- Ce mare om este domnul ministru al nostru 1 Chiar de a doua zi dimineaţă jos, la uşa locuinţei ministrului, se iscă o larmă grozavă. O ţărancă bătrână, imbracată ca vai de lume, în nişte haine de sărbătoare uzate de mult, pătrunse în casă şi ceru portarului s-o conducă imediat la băiatul ei, Piticuţ. Portarul îi spuse că acolo locuieşte excelenţa-sa domnul ministru Cinabru, cavaler al ordinului „Tigrul verde" cu douăzeci de nasturi şi că pe niciunul dintre servitori nu-l cheamă Piticuţ Atunci femeia începu să strige ca o nebună, chiuind de bucurie că domnul ministru Cinabru cu douăzeci de nasturi este chiar fiul ei, Piticuţ. La strigătele femeii şi la ocările portarului toţi cei din casă alergară să vadă ce este şi larma se făcu şi mai mare. Când cameristul veni să-i alunge pe neruşinaţii ce tulburau somnul excelenţei-sale, tocmai o aruncau in stradă pe femeia pc care toţi o socoteau nebună.

Femeia se aşează afară, pe treptele casei, şi începu să plângă şi să se tânguie că servitorii nu vor să-i dea drumul la băieţaşul ei, Piticuţ, care acum a ajuns ministru. Lumea începu să se adune în jurul bătrinei, în timp ce dânsa le spunea tuturor că ministrul Cinabru nu-i nimeni altul decât băiatul ei pe care, când era mic, îl chemase Piticuţ. Oamenii nu mai ştiau acuma dacă femeia e nebună sau dacă e ceva adevărat în ceea ce spunea.

Bătrâna nu-şi mai lua ochii de la ferestrele lui Cinabru. Deodată izbucni într-un râs cu hohote, bătu din palme şi strigă veselă:

- Uite-l!... Uite-l!... Băieţaşul meul Bună dimineaţa, Piticuţ! Bună dimir.eaţa, Piticuţ!

Oamenii se uitară în sus şi cind îl văzură pe Cinabru în haina lui stacojie, cu ordinul „Tigrul verde11 atârnat de gât, stând la fereastra care ajungea până în podele, aşa încât figura lui se vedea bine prin geamurile mari - toţi începură să râdă şi să strige:

- Piticuţ, Piticuţ! la uitaţi-vă la maimuţoiul acela Impopoţonat. Ce pocitanie! PiticuţI Piticuţ!

Portarul şi ceilalţi servitori ieşiră afară să vadă de ce râde şi se bucură lumea atâta. Dar cum îşi zăriră stăpânul, începură şi ei să râdă şi mai tare decât ceilalţi şi să strige:

- Piticuţ! Piticuţ! Pocitaniei Pocitanie!

Abia acum păru să-şi dea seama ministrul că larma din stradă il privea pe dânsul. Deschise fereastra, se uită in jos, începu să strige, să seră în sus de furie, amenințând cu garda, «u poliţia, cu închisoarea pe toţi cei care se adunaseră in laţ a casei.

Dar cu cit excelenţa-sa striga mai tare cu atlt larma şi «sul creşteau. Lumea începu să arunce în ministru cu pietre, cu legume, cu fructe, cu ce-i cădea în mină. Cinabru fu nevoit să se dea Înapoi.

- O, Doamne! strigă îngrozit cameristul, dihania aceea stă chiar la fereastra excelenţei-sale. Ce să fie asta? Cum a ajuns pocitania acolo, în odaie?

Şi cameristul se repezi în sus pe scări însă, ca. şi mai înainte. găsi încuiată uşa de la dormitorul ministrului. îndrăzni sa bată încetişor... Niciun răspuns!...

în vremea asta, Dumnezeu ştie din ce pricină, lumea în stradă începu să murmure că pocitania caraghioasă este Intr-adevăr Piticuţ care şi-a luat măreţul nume de Cinabru şi care s-a ridicat prin tot felul de minciuni şi vicleşuguri ruşinoase. Glasurile crescură tot mai tare:

- Jos cu pocitania! Jos cu el! Jos cu haina de ministru a lui Piticuţ! Să-l punem în cuşcă! Să-l ducem la bâlcit Să-l poleim şi să-l dăruim copiilor drept jucărie!... Să mergem sus! Să mergem sus!

Şi mulţimea se repezi spre casă.

Cameristul işi fringea deznădăjduit mâinile.

- Răzmeriţă!... Scandal!... Excelenţă!... Deschideţi 1... Salvaţi-vă! striga el.

însă nu se auzi niciun răspuns, ci numai un geamăt slab.

Uşa de la intrare fu spartă. Mulţimea începu să urce scările tropăind şi râzând sălbatic.

Cameristul se repezi cu toată puterea în uşa dormitorului care ieşi din ţiţini, zăngănind. Excelenţa-sa nu era nicăieri!

- Excelenţă! strigă cameristul, excelenţă, n-auziţi răzmeriţa? Excelenţă, dar unde dra... Doamne, iartă-mă! Unde binevoiţi să vă aflaţi acuma?

Aşa striga cameristul, alergând desperat prin odăi. Dar prin pereţii de marmură nu se auzea niciun răspuns, niciun sunet, decât doar ecoul batjocoritor al propriilor lui vorbe. Cinabru părea dispărut fără urmă. Afară larma naică se mai potolise. Cameristul auzi glasul plingător şi adânc. al unei femei care se adresa mulţimii şi, când se uită pe fereastră, văzu că oamenii, vorbind în şoaptă unii cu alţii, părăseau încetul cu încetul casa, aruncind spre ferestrele de sus priviri grave.

- Răzmeriţa pare că a trecut, spuse cameristul. Acuma desigur că are să iasă şi excelenţa-sa din locul unde s-a ascuns.

Se întoarse în dormitor bănuind că tot acolo trebuie să fie Cinabru.

Căutând mereu în dreapta şi în stingă, cameristul zări nişte picioruşe subţiri care ieşeau dintr-un vas de argint cu toartă, ce sta de obicei lângă toaletă, pentru că ministrul îl preţuia foarte mult, fiindu-i dăruit de prinţ.

- Doamne, Dumnezeule! strigă cameristul îngrozit. Dacă văd bine. picioarele de colo sint ale excelenţei-sale domnului ministru Cinabru, stăpinu-meu! Se apropie şi uitându-se înăuntru, spuse cutremurat de spaimă: Excelenţă! Excelenţă! Pentru numele lui Dumnezeu, dar ce faceţi... ce faceţi acolo înăuntru?

Cum însă Cinabru nu răspundea nimic, cameristul îşi dete seama de primejdia în care plutea ministrul şi îşi spuse «ă era timpul să lase la o parte orice respect. Apucă pe Cinabru de picioare şi îl trase afară... Vai! excelenţa-sa era mort...! Mort! Cameristul începu să se tânguie amar. Valetul şi ceilalţi servitori alergară cu toţii care încotro. Fu chemat medicul prinţului. In vremea asta cameristul şterse cu

prosoape curate pe bietul lui stăpân, il puse în pat şi îl acoperi cu perne de mătase, aşa că nu se mai vedea acum decât faţa lui îngustă şi zbârcită.

Domnişoara von Rosenschon intră în odaie. Ea fusese aceea care, nu se ştie cum, potolise mulţimea. Se duse spre Cinabru. După dinsa venea bătrâna Liese, mama lui Piticuţ.

Mort, Cinabru părea mai frumos decât fusese vreodată în viaţă. Ochii lui mici erau închişi, năsucul foarte alb, gura strâmbată puţin de un zimbet blând. Părul castaniu-intunecat se revărsa în bucle incântătoare. Domnişoara von Rosenschon mingâie pe cap pe Cinabru şi imediat străluci un smoc de păr roşu.

- Ol exclamă ea, cu ochi strălucitori de bucurie, o, Prosper Alpanus! o, tu, înalt magistru, te-ai ţinut de cuvânt! Cinabru şi-a ispăşit soarta şi cu ea orice păcate!

- Vai, Doamne, spuse bătrâna Liese. dar acesta nu e Pitâcuţ al meu! Piticuţ n-a fost niciodată atât de frumoşi Am venit degeaba la oraş şi dumneavoastră nu m-aţi sfătuit cum trebuie, domnişoară 1

- Nu mai bombăni, bătrino, răspunse domnişoara. Dacă ai fi urmat Întocmai sfatul meu şi dacă n-ai fi venit aici Înaintea mea şi n-ai fi pătruns in casă, ar fi mai bine acum pentru dumneata. Iţi mai spun o dată: mititelul care iade Întins colo in pat este cu adevărat băiatul dumitale, Piticuţ 1

- Ei, dacă e aşa, zise bătrina cu ochii strălucind de bucurie, dacă excelenţa-sa e Intr-adevăr copilul meu, atunci am să moştenesc lucrurile astea frumoase, tot ce-i aici, casa «u tot ce e în ea!

- Nu, spuse domnişoara, acuma nu se mai poate. Ai pier* dut prilejul să te îmbogăţeşti. Dumitale, după cum am mai spus, nu-ţi este dat să fii bogată 1

Femeia rosti cu lacrimi!n ochi:

- Dar nici măcar nu pot să-l iau pe sărmanul meu băieţaş, să-l pun in şorţ şi să-l duc îndărăt acasă? Domnul pastor are o mulţime de păsărele şi veveriţe Împăiate. Am să-l rog să-mi impăieze şi pe Piticuţ al meu şi am să-l aş^z pe scrin,

Îmbrăcat ca acum, cu haina roşie, cu cordonul şi cu steaua pe piept.

Domnişoara răspunse aproape supărată:

- Acesta e un gând nerod, nu se poate!

Femeia începu să pllngă şi să ofteze şi să se tânguie:

- Ce folos am eu că Piticuţ al meu a ajuns ministru şi bogat? Dacă ar fi rămas la mine, dacă l-aş fi crescut în sărăcia mea, n-ar fi căzut in oala aceea de argint afurisită, ar trăi şi acuma, şi poate că aş fi avut bucurie de pe urma lui! L-aş fi purtat pe drumuri In coşarcă şi lumea ar fi avut milă şi mi-ar fi făcut pomană cu cite ceva, dar aşa...

In anticameră se auziră paşi. Domnişoara von Rosenşchdn o Împinse afară pe bâlrină, spunându-i să o aştepte jos la uşă, fiindcă atunci cind are să plecu, are să-i dea un mijloc sigur cu care va putea pune capăt oricărei nevoi.

Rosabelverde se apropie acum Încă o dată de Cinabru ţi spuse:

- Biet Piticuţ! Copil vitreg al naturii. Am vrut să-ţi fac numai bine! A fost fără Îndoială o nebunie să cred că darul frumos cu care te-am Împodobit pe dinafară are să strălucească pină in sufletul tău şi are să trezească un glas care să-ţi spună: „Nu eşti aşa cum te socoteşte lumea, însă sileşte-te să fii asemeni aceluia pe ale cărui aripi te avinţi, ologule şi neinaripatule!” Dar niciun glas nu s-a trezit înlăuntrul tăul Spiritul tău greoi şi mort n-apulutsăse înalţe şi nu ţi-ai părăsit prostia, grosolănia, nelndeminarea! O, dacă ai fi fost numai ceva mai puţin bădăran şi necioplit, ai fi scăpat de acest sfirşit nemernici Prosper Alpanus a avut grijă ca acuma, in moarte, să fii din nou socotit drept ceea ce în viaţă ai părut numai că eşti, datorită puterii mele. Dacă poate, cumva, te voi mai vedea în chip de gândăcel, de şoarece sprinten sau de ageră veveriţă, mă voi bucura mult... Dormi în pace, PiticuţI

In timp ce Rosabelverde ieşea din odaie, intră medicul prinţului împreună cu cameristul.

Medicul, după ce se uită la Cinabru şi se convinse că orice mijloc de a-l readuce în viaţă e zadarnic, spuse:

- Dar pentru Dumnezeu, cum s-a intâmplat asta, domnule camerist?

- O, răspunse acesta, o dragă, domnule doctor, rezmeriţa sau revoluţia, cum vreţi să-i spuneţi - e totuna - uria şi se frământa afară, în stradă, grozav. Excelenţa-sa, cu gindui la viaţa preţioasă a domniei-sale, a vrut desigur să se refugieze în toaletă, a alunecat şi...

- Aşadar, spuse doctorul solemn şi emoţionat, de frică să nu moară, a murit.

Uşa se deschise cu putere şi înăuntru năvăli prinţul Barsanuph palid la faţă, urmat de vreo şapte şambelani încă şi mai palizi.

- E adevărat? E adevărat? strigă prinţul.

Dar cum zări cadavrul, se dădu înapoi şi spuse, cu ochii spre cer şi cu adâncă durere in glas:

- O, Cinabru!

Cei şapte şambelani rostiră şi ei după prinţ:

- O, Cinabrul şi scoaseră, ca şi prinţul, batistele din buzunar şi le duseră la ochi.

- Ce pierdere! urmă prinţul, după câteva clipe de jale mută. Ce pierdere ireparabilă pentru statl Unde să mai găsesc un om care să poarte cu attta demnitate ca Cinabru ordinul „Tigrul verde11 cu douăzeci de nasturii Şi dumneata, doctore, cum ai putut să laşi să moară un asemenea om? Spune-mi... cum s-a întâmplat asta... cum a putut să se întâmple?... Care a fost cauza? De ce a murit?

Doctorul examină cu multă atenţie pe prichindel, pipăi mai multe locuri unde se simţea altădată pulsul, mingâie capul de la creştet până la ceafă, îşi drese glasul şi începu:

- Alteţă! Dacă m-aş mulţumi să plutesc la suprafaţă, aş putea spune că ministrul a murit din pricina totalei lipse de respiraţie şi această lipsă a fost cauzată de imposibilitatea de-a respira şi această imposibilitate la rândul ei a fost provocată prin elementul, prin umoarea în care a căzut

ministrul. Aş putea spune că, în modul acesta, ministrul a murit de o moarte umoristică, însă departe de mine această superficialitate, departe de mine mania de-a voi să explic prin cauze fizice mărunte ceea ce îşi are cauza firească şi incontestabilă numai în domeniul psihicului pur... Alteţă! Trebuie să vorbesc pe faţă! Ministrul a găsit primul germene al morţii în ordinul „Tigrul verde" cu douăzeci de nasturi!

- Cum? strigă prinţul ţintindu-l pe medic cu ochi scinteietori de minie, cum? Ce-ai spus? Ordinul „Tigrul verde11 cu douăzeci de nasturi pe care răposatul îl purta, pentru meritul de a fi contribuit la prosperitatea statului, pe care-l purta cu atlta graţie şi cu atâta demnitate, *aceasta* e cauza morţii lui? Dovedeşte-mi-o sau... Ce spuneţi de asta, domnilor?

- Trebuie să dovedească, trebuie să dovedească sau... strigară într-un glas cei şapte şambelani palizi.

Medicul urmă:

- Alteţă 1 Voi dovedi totul, aşa că nu e vorba de niciun *sau*!... Lucrurile stau in chipul următor: Decoraţia grea care atirna de cordon, dar mai ales nasturii de la spate au avut o influenţă pernicioasă asupra ganglionilor coloanei vertebrale. In acelaşi timp, steaua ordinului de pe piepl. a exercitat o presiune asupra acelei regiuni noduroase şi fibroase dintre triped şi vinele mezenterice pe care o numim plexul solar şi care predomină în ţesutul labirintic al plexurilor nervoase. Acest organ dominant stă in multiple relaţii cu sistemul cerebral şi, fireşte, presiunea ganglionilor a fost primejdioasă şi pentru acesta. Nu este însă oare libera conducere a sistemului cerebral condiţia conştiinţei, a personalităţii, ca expresie a desăvârşitei unităţi de ansamblu într-un focar? Nu este oare procesul vital activitatea în amândouă sferele, in sistemul ganglionar şi în sistemul cerebral?...

Bun! Aşadar, acea presiune a stingherit funcţiunile organismului psihic. Mai întâi l-au năpădit idei negre despre jertfele nerecunoscute aduse statului prin portul dureros al

acelui ordin, şi aşa mai departe. Starea generală a devenit tot mai precară pînă când dizarmonia totală a sistemului ganglionar şi a celui cerebral a provocat, în sfirşit, încetarea totală a conştiinţei şi suprimarea totală a personalităţii. Această stare noi o denumim prin cuvântul *moarte*!... Da, alteţă! Ministrul îşi pierduse personalitatea, prin urmare era mort, când a căzut în vasul acela fatal... Astfel, moartea lui n-a avut o cauză fizică, ci o cauză psihică, nemăsurat de profundă.

- Doctore! zise prinţul supărat, doctore, pălăvrăgeşti de o jumătate de oeas şi blestemat să fiu dacă pricep o iotă din ceea ce spui. Ce vrei cu psihicul şi cu fizicul dumitale?

- Principiul fizic, replică doctorul, este condiţia vieţii pur vegetative; principiul psihic, dimpotrivă, condiţionează organismul uman care îşi găseşte motorul existenţei numai în spirit, în glndire.

Prinţul răspunse foarte supărat:

- Tot nu pricep despre ce e vorba!

- Vreau să spun, alteţă, urmă doctorul, că fizicul se referă numai la viaţa pur vegetativă, fără gindire, aşa cum apare în plante, pe când psihicul se referă la gindire. Şi fiindcă în organismul uman predomină gândirea, medicul trebuie să înceapă întotdeauna cu gândirea, cu spiritul, şi să considere trupul numai ca un vasal al spiritului, vasal care trebuie să se supună ordinelor seniorului său.

- Oho! spuse prinţul, oho, doctore! Să isprăvim cu vorba! Curariseşte-mi trupul, dar lasă-mi spiritul în pace; de la spirit n-am avut încă niciodată neplăceri! De altfel, doctore, în general, eşti un om confuz, şi dacă n-aş fi aici lingă trupul ministrului meu şi n-aş fi înduioşat, as şti ce să fac!... Şi acuma, domnilor, să mai vărsăm câteva lacrimi la catafalcul celui trecut intru veşnicie şi după aceea să mergem la masă!

Prinţul îşi duse batista la ochi şi suspină, şambelanii făcură şi ei la Tel, apoi plecară cu toţii.

Jos, la uşă, stătea bătrina Liese care avea atârnate de kraţ câteva funii de ceapă aurie foarte frumoase. Privirea prinţului căzu intâmplător pe aceste cepe. Inălţimea-sa se opri, durerea ii pieri de pe chip, zimbi blajin şi binevoitor şi spuse:

- în viaţa mea n-am văzut ceapă atit de frumoasă. Trebuie să aibă un gust foarte bun. Vinzi ceapa, femeie?

- Da, alteţă, răspunse Liese cu o plecăciune adincă. Din vânzarea ei trăiesc şi eu cum pot. E dulce ca mierea. Gustaţi, alteţă 1

Şi Liese întinse prinţului o ceapă dintre cele mai frumoase. Prinţul o luă, zimbi, plescăi uşor din buze apoi spuse:

- Daţi-mi un briceag, domnilor!

Prinţul luă briceagul, curăţi frumos ceapa şi muşcă din ea.

- Ce gust, ce dulceaţă, ce iuţeală, ce tărie! exclamă el, în timp ce ochii îi scinteiau de plăcere. Şi am parcă impresia că-l văd In faţa mea pe bietul Cinabru care îmi face semn şi Îmi şopteşte: „Gumpăraţi-o 1 Mâncaţi din ceapa astaT alteţă 1 Prosperitatea statului o cere!”

Prinţul dădu bătrinei citeva monede de aur şi şambelanii trebuiră să-şi umfle buzunarele cu ceapă. Mai mult! Inâlţimea-sa dădu ordin ca numai Liese să procure ceapa pentru masa princiară. Şi astfel, mama lui Piticuţ, fără să ajungă chiar bogată, scăpă de nevoi şi de necazuri. De bună seamă că aici fusese la mijloc vreo vrajă tainică a zinei Rosabelverde.

înmOrmântarea lui Cinabru a fost una dintre cele mai frumoase din câte s-au văzut în Kerepes. Prinţul şi toţi cavalerii „Tigrului verde” urmară coşciugul cu mihnire adâncă. Toate clopotele răsunară şi chiar cele două tunuri pentru artificii, pe care prinţul le cumpărase foarte scump, bufa uira de citeva ori. Mulţimea plângea şi se tinguia că statui şi-a pierdut cel mai trainic sprijin şi spunea că niciodată nu va mai veni la cârmă un om atât de deştept, de mărinimos, de blajin şi atât de plin de neobosită rivnă pentru binele tuturora, cum a fost Cinabru.

Intr-adevăr, pierderea n-a mai putut fi Înlocuită; căci niciodată nu s-a mai găsit un ministru căruia să i se potrivească pe trup atit de bine ca neuitatului Cinabru ordinul „Tigrul verde” cu douăzeci de nasturi.

ULTIMUL CAPITOL

Melancolice rugăminţi ale autorului. - Cum profesorul Mosch Terpin 8-a liniştit, şi Candida n-a putut niciodati Bă se supere. - Cum un cărăbuş l-a bâzâit ceva la ureche doctorului PrOBpcr Alpauus, cum acesta şi-a luat rămas bun, iar Balthasar a avut parte de o căsătorie fericită

ŞI ACUM VINE VREMEA când cel care a scris aceste file ce ţi se adresează, iubite cililor, trebuie să se despartă de tine. El se simte acum cuprins de melancolie. A.r mai şti să povestească încă multe lucruri despre isprăvile minunate ale lui Cinabru şi fiindcă dorinţa de-a povesti i-a răsărit neînvinsă din suflet, ţi-ar fi istorisit cu multă plăcere acele fapte. Şi totuşi, uitindu-se înapoi peste toate întâmplările care au avut loc în cele nouă capitole, vede că s-au petrecut în ele atâtea lucruri ciudate, nebuneşti şi împotriva oricărei raţiuni, încât dacă ar mai istorisi alte întâmplări la fel, ar fi în primejdie ca, abuzând de îngăduinţa ce i-ai arătat-o, să-şi atragă supărarea ta. El te roagă, cu melancolie şi cu teama care l-au năpădit când a scris vorbele: „ultimul capitol”. să binevoieşti a privi cu suflet senin şi chiar a te împrieteni cu ciudatele făpturi datorate de poet inspiraţiei acelui duh numit Phantasus, de-a cărui fire bizară şi capricioasă poate s-a lăsat prea mult înrlurit. De aceea nu te supăra nici pe unul, nici pe celălalt: pe poet şi pe duhul capricios! Dacă, iubite cititor, ai zâmbit câteodată citind această poveste, atunci ai fost în starea de spirit pe care ţi-a dorit-o autorul acestor file şi de aceea el speră că ai să-i ierţi multe!

De fapt, povestea ar fi putut să se sfârşească cu moartea tragică a lui Cinabru. Dar nu este oare mai plăcut atunci cind la sfârşit e o nuntă veselă in loc de o tristă înmormântare?

Aşadar să ne mai gindim puţin la Candida şi la Ballhasar... Profesorul Mosch Terpin era, de obicei, un om luminat şi plin de experienţă care obişnuia de multă vreme, potrivit adaşiului *nil admirari*, să nu se maj mire de nimic pe lume. Acuma insă se întâmplă că, părăsindu-şi toată Înţelepciunea, fu nevoit să se minuneze tot mai tare, astfel încât, până la urmă, începu să se tânguie că nici el nu mai ştie dacă e Intr-adevăr profesorul Mosch Terpin, care odinioară conducea Afacerile naturale ale statului, şi dacă mai umblă Intr-adevăr cu capul sus şi pe picioarele sale.

Mai întâi fu mirat cind Balthasar îi recomandă pe doctorul Prosper Alpanus drept unchiul lui, şi cind acesta Ii arătă actul de donaţie prin care Balthasar devenea posesorul unui conac cu pădure, arătură şi păşune, la un ceas depărtare de Kerepes şi când, abia crezându-şi ochilor, văzu menţionate în inventar mobile preţioase, ba chiar drugi de aur şi de argint, a căror valoare întrecea cu mult bogăţiile tezaurului princiar. Fu de asemenea mirat atunci când privi prin ocheanul lui Balthasar bogatul sicriu în care zăcea Cinabru şi avu deodată impresia că n-a existat niciodată un ministru Cinabru, ci numai un prichindel pocit, necioplit şi obraznic, care a fost luat din greşeală drept un ministru Cinabru deştept şi înţelept.

Mirarea lui Mosch Terpin atinse culmea atunci când Prosper Alpanus îl plimbă prin conacul lui, Ii arătă biblioteca şi alte lucruri minunate şi făcu chiar câteva experienţe amuzante cu plante şi animale ciudate.

Profesorul se gândi atunci că cercetările lui naturaliste nu aveau nicio valoare şi că sta în mijlocul unei splendide lumi vrăjite, închis ca într-un ou. Gindul acesta îl tulbură în asemenea măsură, încât începu să plingă şi să se tânguie ca un copil. Balthasar îl duse imediat în pivniţa spaţioasă a conacului in care profesorul zări butoaie grozave şi sticle minunate. Balthasar îi spuse că aici poate studia mai bine decât in pivniţa prinţului şi in parc poate cerceta natura cit va voi.

Cu acestea profesorul se linişti.

Nunta lui Balthasar fu celebrată la conac.

Şi el şi prietenii lui, Fabian şi Pulcher, cu toţii fură uimiţi de frumuseţea Candidei, de vraja pe care o răspândeau veşmintele ei, întreaga-i făptură. Şi intr-adevăr o învăluia o vrajă, căci zâna Rosabelverde, care, uitindu-şi supărarea, era şi dinsa de faţă la nuntă sub înfăţişarea domnişoarei von Rosenschon, o îmbrăcase ea însăşi pe Candida şi o împodobise cu cei mai frumoşi trandafiri. Şi se ştie că o haină trebuie să vină bine când a pus mâna o zână. Afară de asta. Rosabelverde dăruise miresei un colier foarte frumos care avea o putere magică. Imediat ce îl punea la gât, Candida nu se mai putea supăra niciodată de toate fleacurile, de o fundă rău înnodată, de o pieptănătură nereuşită, de o pată pe haină sau de alte lucruri de acelaşi soi. însuşirea asta pe care i-o dădea colierul Împrăştia pe faţa ei o deosebită graţie şi seninătate.

Mirii erau in culmea bucuriei şi totuşi - drept urmare a vrăjii tainice şi Înţelepte a lui Alpanus - aveau cite o privire şi câte o vorbă şi pentru bunii prieteni veniţi la nuntă. Prosper Alpanus şi Rosabelverde avuseseră grijă ca nunta să fie Împodobită cu cele mai alese minuni. Pretutindeni răsunau din copaci muzici incântătoare şi mese se înălţau pline de cele mai alese mincăruri, cu butelii de cristal din care curgeau vinuri nobile, împrăştiind flacăra vieţii în vinele oaspeţilor.

Noaptea venise. Peste parc se întinseseră curcubee de flăcări. Păsări şi insecte strălucitoare zburau şi, când scuturau din aripi, ţâşneau mii de scântei, alcătuind tot felul de figuri, mereu altele, care dansau şi se legănau în văzduh şi dispăreau apoi printre arbori. Şi muzica pădurii răsuna tot mai tare şi vântul nopţii adia, murmurind tainic şi răspindind miresme dulci.

Balthasar, Candida şi prietenii lor recunoscură în toate acestea puternica vrajă a lui Alpanus, însă Mosch Terpin, pe

jumătate beat, rldea şi spunea că toate acestea le-a făcut maşinistul operei princiare şi artificier al prinţului.

Deodată se auziră sunete de clopot. Un cărăbuş auriu veni în zbor, se aşează pe umărul lui Prosper Alpanus şi păru că-i bâzâie ceva la ureche.

Prosper Alpanus se ridică de la locul unde şedea şi spuse grav şi solemn:

- Dragă Balthasar, dragă Candida, prietenii A venit vremeal Lothos mă cheamă! Trebuie să plec...

Bătrânul se apropie de miri şi le vorbi In şoaptă. Balthasar -şi Candida erau foarte mişcaţi. Prosper 1 i linbrăţişă pe amlndoi cu multă dragoste.

Apoi se întoarse spre domnişoara von Rosenschon şi stătu cu ea de vorbă în şoaptă. Desigur că zâna li dădea felurite porunci In chestiunile vrăjitoreşti, pe care el le primi cu plăcere.

In acest timp, din văzduh se cobori o trăsurică de cristal, trasă de două libelule strălucitoare pe care le mina fazanul argintiu.

- Rămineţi cu bine! spuse Prosper Alpanus, apoi se urcă în trăsură şi se ridică peste curcubeele de flăcări, tot mai sus, până când vehiculul se zări în înaltul cerului ca o steluţă şi pieri curând după nori.

- f rumos mongolfier[10]! mormăi Mosch Terpin şi, copleşit de puterea vinului, căzu într-un somn adine.

Urmând învăţăturile lui Prosper Alpanus şi folosindu-se de stăpinirea conacului minunat, Balthasar ajunse intr-adevăr un bun poet şi fiindcă celelalte Însuşiri ale moşiei pe care le lăudase Prosper se dovediră adevărate, în ce n priveşte pe Candida, şi fiindcă nici ea nu-şi scoase niciodată de la git colierul dăruit la nuntă de domnişoara von Rosenschon, e de la sine înţeles că Balthasar se bucură de cea mai fericită căsnicie de care a avut vreodată parte un poet cu o femeie frumoasă...

---

10 Denumire a primului balon cu aer, înălţat de fraţii Mongolfier

Astfel, povestea lui Piticuţ zis şi Cinabru are Intr-adevăr un foarte vesel sftrşi t

PĂRERILE DESPRE VIAŢA ALE MOTANULUI MURR

E.T.A. HOFFMANN

VOLUMUL I

Traducere A. Philippide Univers 1985

Cuprins

CUVÂNT ÎNAINTE DIN PARTEA EDITORULUI 3

PREFAŢA AUTORULUI 5

CUVÂNT ÎNAINTE 6

PARTEA ÎNTÂI. SENZAŢIA EXISTENŢEI. LUNILE DE TINEREŢE 7

PARTEA A DOUA. UN TÂNĂR CAPĂTĂ EXPERIENŢA VIEŢII. ŞI EU AM FOST ÎN ARCADIA 49

CUVÂNT ÎNAINTE DIN PARTEA EDITORULUI[11]

Nicio altă carte nu are mai multă nevoie de un cuvânt introductiv decât cea de faţă, deoarece, fără o lămurire a felului neobişnuit în care a fost alcătuită, va părea o îngrămădire întâmplătoare de fapte fără legătură.

De aceea, editorul roagă pe stimaţii cititori să citească, serios şi cu băgare de seamă, mai ales acest cuvânt Înainte.

Editorul mai sus-amintit are un prieten de care este legat trup şi suflet şi pe care-l cunoaşte tot atât de bine cum se cunoaşte pe el însuşi. Acest prieten i-a vorbit într-o zi cam în felul următor: „întrucât, dragă amice, ai editat până acum atâtea cărţi şi te pricepi aşa de bine, nu-ţi va fi

11 E.T.A. Hoffmann.

greu să găseşti printre cunoştinţe vreun domn cumsecade care, la recomandarea ce i-o vei face să tipărească manuscrisul unui tânăr autor plin de talent şi înzestrat cu cele mai strălucite calităţi. Acest tânăr merită să-l iei sub oblăduirea ta”.

Editorul a făgăduit să facă tot ce-i va fi cu putinţă pentru a-l ajuta pe acest tovarăş din breasla scriitoricească. Totuşi s-a cam minunat când prietenul i-a mărturisit că manuscrisul aparţine unui motan, pe nume Murr, si conţine părerile acestuia despre viaţă; cum însă apucase să-şi dea cuvântul şi cum, pe de altă parte, începutul povestirii i se părea destul de bine scris, a vârât manuscrisul in buzunar şi, fără să mai zăbovească, s-a dus drept la domnul Dummler[12] de pe Unter den Linden şi i-a propus editarea cărţii motanului.

Domnul Dummler i-a răspuns că până atunci nu i s-a mai întâmplat să numere printre scriitorii lui un motan şi nici nu a aflat că vreunul dintre stimaţii lui colegi ar fi avut de-a face cu un scriitor de acest fel; el însă ar fi dispus să încerce.

Manuscrisul a intrat în tipografie şi editorul a primit curând primele şpalturi de corectură. închipuiţi-vă insă spaima lui ciad şi-a dat seama că, din loc în loc, povestea lui Murr se întrerupea şi-i urma un text străin, aparţinând altei cărţi, care conţinea biografia capelmaistrului Johannes Kreisler.

După amănunţite şi îndelungate investigaţii, editorul a izbutit, în cele din urmă, să afle următoarele: aşternându-şi părerile pe hârtie, motanul Murr făcuse ferfeniţă, fără să-i pese, o carte pe care o găsise la stăpânul său şi ale cărei file le folosise, cu toată candoarea, în parte ca sugativă, în parte punându-le ca sprijin sub foile proprii. Aceste file rămăseseră în manuscris şi, din

12 Ferdinand Dummler (m. 1846), editor berlinez.

eroare, fuseseră tipărite ca făcând parte din el.

Adânc ruşinat, editorul a trebuit să-şi recunoască vina personală pentru acest amestec haotic şi eteroclit, căci datoria lui era ca, înainte de a-l trimite la tipar, să parcurgă atent manuscrisul motanului. Totuşi, anumite împrejurări îi pot aduce o oarecare consolare.

Mai întâi, preaamabilul cititor se va putea descurca lesne dacă va binevoi să ţină seamă de indicaţiile din paranteze: *F.m.* (file de maculatură) şi *M.r.p.* (Murr reia povestirea). Pe de altă parte, după cât se pare, cartea cea ferfeniţită nici nu a ajuns vreodată in librării, aşa că nimeni n-a auzit de ea. Cel puţin prietenii capelmaistrului se vor bucura, pentru că, datorită vandalismului literar al motanului, vor avea prilejul să afle unele amănunte stranii din viaţa unui om destul de interesant în felul lui.

De aceea editorul nădăjduieşte că greşeala lui va fi privită cu îngăduinţă.

În sfârşit, este adevărat şi faptul că, adeseori, autorii datorează ideile lor cele mai îndrăzneţe şi metaforele cele mai extraordinare binevoitorilor zeţari, care contribuie la înălţarea stilului cu ajutorul aşa-numitelor greşeli de tipar. Astfel, de pildă, în partea a doua a *Nocturnelor3* sale, la pagina 326, autorul pomenea de boschetele vaste ce se aflau într-o grădină. Zeţarului nu i s-a părut destul de genial şi a înlocuit cuvântul *boschete* cu *caschete*. Tot aşa, în povestirea *Domnişoara Scudery4*, datorită intervenţiei dibace a zeţarului, sus-amintita domnişoară apare nu într-o *rochie* neagră, ci într-o *roşie* neagră de mătase grea, ş.a.m.d.

Totuşi, să dăm fiecăruia ce i se cuvine! Nici motanul Murr, nici biograful anonim al capelmaistru!ui Kreisler nu trebuie să se împăuneze cu pene străine; de aceea editorul se adresează amabililor cititori cu rugămintea stăruitoare de a face cuvenitele îndreptări înainte de a începe lectura

opului, ca să nu rămână cu o părere mai bună, sau mai rea, despre cei doi autori, decât o merită ei în realitate.

De altfel, în erată sunt trecute numai greşelile de tipar importante, cele mărunte fiind lăsate la discreţia binevoitorului cititor.

Şi, în sfârşit, editorul îşi îngăduie să-i asigure pe cititorii săi că l-a cunoscut personal pe motanul Murr şi s-a convins că este o persoană cu o fire blânda şi maniere agreabile. Trăsăturile lui sunt redate fidel pe coperta acestei cărţi5.

E.T.A. Hoffmann Berlin, noiembrie 1819

PREFAŢA AUTORULUI

Cu sfială, cu inima cât un purice, dau în vileag câteva file din viaţa, suferinţele, speranţele şi dorurile mele, file izvorâte din adâncul sufletului meu în clipele de răgaz şi de inspiraţie poetică.

Voi rezista, voi putea rezista oare în faţa tribunalului sever al criticii? Însă această strădanie vă este închinată vouă, suflete sensibile, fiinţe cu fire adevărată de copii, inimi curate, înrudite cu a mea, da, vouă, şi o singură lacrimă prelingându-se ca o perlă din ochiul vostru, mă va mintia, îmi va alina rana pricinuită de *oprobriul* rece al unor recenzenţi nesimţitori!

Berlin, mai (18-)

Murr

(*Etudiant en belles lettres*)*6*

CUVÂNT ÎNAINTE Anulat de către autor

Cu certitudinea şi seninătatea proprii geniului autentic, dau lumii această biografie a mea, ca să afle cum devii un motan celebru şi să-mi recunoască pe deplin calităţile în toată amploarea lor, să mă iubească, să mă

aprecieze, să mă stimeze, să mă admire şi chiar să mă adore puţin.

Iar de se va găsi cineva destul de îndrăzneţ ca să se îndoiască de valoarea incontestabilă a acestei cărţi extraordinare, să ia aminte că are de-a face cu un motan înzestrat cu spirit, inteligenţă şi gheare ascuţite.

Berlin, mai (18-)

Murr

(*Homme de lettres très renomme*)*7*

P.S. Asta e din cale afară! S-a tipărit până şi acel cuvânt înainte al autorului, care trebuia suprimat! Nu-mi mai rămâne altceva de făcut decât să-l rog pe stimatul cititor să nu ia prea în nume de rău motanului literaturizant tonul cam semeţ al acestui cuvânt înainte; multe prefeţe umile ale altor autori sensibili, traduse în limbajul adevărat al convingerii tăinuite în adâncul inimii lor, n-ar suna într-un chip diferit.

Ed.

PARTEA ÎNTÂI. SENZAŢIA EXISTENŢEI. LUNILE DE TINEREŢE

Orice s-ar zice, viaţa are în ea ceva frumos, ceva minunat, chiar sublim. „O dulce obişnuinţă a existenţei! „ exclamă in tragedia aceea eroul din Ţările-de-Jos8. Spun şi eu la fel, dar nu ca eroul acela, în clipa plină de durere când este nevoit să se despartă de viaţă – o, nu! — ci tocmai în clipa când întreaga mea fiinţă se simte pătrunsă de o neţărmurită bucurie la gândul că a păşit definitiv pe făgaşul acestei dulci obişnuinţe, din care nu are niciun chef să iasă vreodată. Adică, vreau să spun că acea forţă spirituală, puterea aceea necunoscută, sau cum s-o mai fi numind principiul care ne cârmuieşte şi care, într-o

anumită măsură, mi-a impus pomenita obişnuinţă – fără a-mi cere in prealabil părerea – n-ar putea să aibă intenţii mai puţin bune decât acelea ale omului prietenos la care m-am angajat şi care nu-mi ia niciodată de sub nas peştele, tocmai când i-am dat de gust.

O, Natură, măreaţă şi sublimă Natură! Simt în pieptul meu înfiorat întreaga ta voluptate, întregul tău farmec! Suflul tău mă învăluie ca a şoaptă tainică! Noaptea e cam răcoroasă şi voiam... dar acela care citeşte, sau nu citeşte aceste rânduri nu poate pricepe înalta mea însufleţire, căci nu cunoaşte poziţia înaltă la care m-am ridicat. Mai exact ar fi să spun: „m-am căţărat", dar niciun poet nu vorbeşte de picioarele lui, chiar dacă ar avea patru, ca mine, ci numai de aripile sale, chiar şi atunci când nu le are din născare, ci i-au fost întocmite de vreun mecanic iscusit. Deasupra mea se bolteşte întinsul cerului înstelat, luna plină îşi revarsă razele scânteietoare, iar în juru-mi, acoperişuri şi turnuri plutesc ca într-o mare de foc cu sclipiri argintii. Jos, viitoarea zgomotoasă a străzilor se potoleşte treptat, tăcerea nopţii e din ce in ce mai adâncă – nourii se risipesc – o porumbiţă singuratică flutură in jurul clopotniţei, scoţând ţipete jalnice de dor... Ce-ar fi dacă micuţa s-ar apropia puţin de mine?!... Sufletul mi-e răscolit de un simţământ straniu şi o dorinţă fierbinte mă îmboldeşte spre dânsa cu o putere de neînvins... O, vino, frumoasa mea, vino să te string la inima-mi rănită de amor, să nu mă despart de tine niciodată!... Dar perfida zboară şi se vârî în porumbar, lăsându-mă pe acoperiş cu singurătatea mea nemângâiată. Ah, cât de rar întâlneşti o adevărată apropiere sufletească în vremurile astea reci, uscate şi lipsite de dragoste...

171

Oare umbletul în două picioare este într-adevăr ceva atât de important încât specia numită „om" să aibă dreptul a pretinde la o heghemonie asupra noastră, a tuturor

acelora care păşim cu mai multă siguranţă pe patru? Da, ştiu, ei îşi fac o părere grozavă despre ceva care s-ar afla in capul lor şi care s-ar numi raţiune. Nu-mi pot da seama exact ce anume înţeleg prin asta. Un lucru însă e limpede: dacă, după cât pot deduce din unele spuse ale stăpânului şi binefăcătorului meu, raţiunea nu înseamnă nimic altceva decât aptitudinea de a acţiona conştient şi a te feri de prostii, atunci n-aş dori să schimb cu niciun om. Conştiinţa, cred eu, se dobândeşte numai prin obişnuinţă, iar venirea în viaţă şi trecerea prin ea se face fără să ştii cum. Cel puţin aşa s-au petrecut lucrurile cu mine şi, după cât înţeleg, nu se găseşte pe întreg pământul vreun om care să ştie din proprie experienţă cum şi unde s-a născut şi nu află toate acestea decât numai din tradiţie, care, pe deasupra mai este adesea şi nesigură. Oraşe întregi se ceartă între ele pentru cinstea de a fi locui de naştere al vreunui om celebru; tot astfel va rămâne pe veci incert – întrucât nici eu nu ştiu nimic precis în privinţa asta – dacă am văzut lumina zilei, sau mai bine zis n-am văzut-o eu, ci am fost văzut în ea de către scumpa mea măicuţă, în pivniţă, în pod sau în magazia de lemne. Zic că nu eu am văzut lumina zilei deoarece, aşa cum este propriu speciei noastre, ochii mei erau acoperiţi de un văl. îmi amintesc vag de anumite zgomote, un fel de mârâit sau sforăit în jurul meu, zgomote pe care le reproduc şi eu aproape involuntar, atunci când sunt cuprins de mânie. Mai clar, aproape perfect conştient, mă revăd într-o cutie foarte strâmtă, cu pereţii moi, unde abia puteam respira şi scoteam ţipete jalnice. Simţind că în cutie pătrunde ceva şi mă apucă destul de nedelicat de trup, am avut prilejul să-mi întrebuinţez prima putere miraculoasă cu care m-a înzestrat natura. Din lăbuţele mele de dinainte, acoperite cu o blăniţă catifelată, am scos nişte gheruţe ascuţite şi foarte agile, împlântându-le în obiectul acela care mă înşfăcase şi care, după cum am aflat mai târziu, era o mână omenească. Acea mână m-a scos din cutie, m-a aruncat jos

şi îndată după aceea am simţit două lovituri straşnice pe obrajii pe care cresc astăzi nişte mustăţi respectabile. Acum îmi dau seama că mâna aceea, rănită de jocul muşchilor din lăbuţele mele, mi-a aplicat o pereche de palme; am făcut astfel prima experienţă în legătură cu cauza şi efectul în domeniul moral, şi tocmai un instinct moral mi-a dictat să-mi retrag ghearele tot atât de iute pe cât le scosesem. Mai târziu, această retragere a ghearelor a fost considerată, pe drept cuvânt, ca un act de cea mai mare amabilitate şi drăgălăşenie din partea mea, căpătând denumirea de „lăbuţă catifelată”.

172

După cum am spus, mâna m-a aruncat la pământ. Curând după aceea m-a apucat iar de cap, apăsându-l în jos, astfel încât am nimerit cu botişorul într-un lichid din care, nici eu nu ştiu cum – probabil in virtutea unui instinct fizic – am început a *linchi*, ceea ce mi-a produs o senzaţie de profundă mulţumire interioară. Ştiu că era lapte alb şi dulce, că-mi fusese foame şi că, după ce l-am băut, m-am săturat. Astfel, după educaţia morală, a început şi cea fizică.

Am fost apucat din nou, dar de data asta mai delicat, de două mâini care m-au aşezat într-un culcuş moale şi cald. Mă simţeam din ce în ce mai bine şi am început să-mi manifest buna dispoziţie scoţând acele sunete ciudate, proprii numai speciei mele, pe care oamenii le definesc prin expresia destul de potrivită de „a toarce”. Astfel, educaţia mea in ce priveşte viaţa progresa cu paşi uriaşi. Ce privilegiu, ce nepreţuit dar ceresc să-ţi poţi exprima mulţumirea lăuntrică prin sunete şi gesturi. Întâi am miorlăit, apoi mi-a venit acel talent inimitabil de a-mi mlădia coada în cele mai delicate arabescuri şi, în sfârşit, darul minunat de a exprima cu ajutorul singurului cuvinţel „miau” bucurie, durere, plăcere şi entuziasm, teamă şi disperare, pe scurt: toate senzaţiile şi pasiunile, cu

feluritele lor nuanţe. Ce înseamnă limbajul omenesc în comparaţie cu mijlocul acesta, cel mai simplu dintre toate mijloacele de a te face înţeles. Dar să continuăm povestea plină de tâlc şi învăţăminte a zbuciumatei mele tinereţi!

173

Într-o zi m-am trezit din somn şi m-am pomenit scăldat într-o lumină orbitoare care m-a speriat; vălul de pe ochi îmi căzuse, vedeam!...

Până m-am obişnuit cu lumina şi mai ales cu panorama pestriţă a lucrurilor ce se înfăţişau privirilor mele, am strănutat îngrozitor de câteva ori la şir; curând însă a început să meargă excelent cu vederea, ca şi cum aş fi folosit-o de când lumea.

O, văzul! Minunată, splendidă obişnuinţă, fără de care ar fi foarte greu să te menţii în viaţă. Ferice de cei înzestraţi cu harul de a se deprinde tot atât de lesne ca şi mine cu vederea!

Nu tăgăduiesc insă că am fost cuprins de oarecare panică şi am scos aceleaşi ţipete jalnice ca şi atunci, în cutiuţa aceea strimtă. Îndată s-a ivit un bătrân uscăţiv, pe care nu-l voi uita niciodată, întrucât, cu toate vastele mele relaţii, nu am rnai întâlnit o altă figură care să-i semene cât de cât. La specia mea se întâmplă adesea ca individul cutare sau cutare să poarte o blană albă cu pete negre; dar rar găseşti un om care să aibă creştetul acoperit cu păr alb ca neaua şi totodată nişte sprâncene negre ca pana corbului, aşa cum era cazul la educatorul meu. Purta în casă un halat scurt, galben-închis, de care m-am speriat şi de aceea, atât cât îmi îngăduia slăbiciunea mea de atunci, m-am lăsat să lunec jos de pe perna cea moale. Omul s-a aplecat spre mine cu un gest care mi s-a părut prietenos şi mi-a inspirat încredere. Când m-a apucat, am avut grijă să mă feresc de jocul muscular al ghearelor, zgiriatul şi bătaia fiind pentru mine idei care se legau automat; într-adevăr,

omul avea intenţii bune, căci mă puse din nou in faţa unei străchini cu lapte dulce, pe care l-am lipăit cu lăcomie, ceea ce păru că-l bucură foarte mult. Mi-a vorbit îndelung, dar nu-l înţelegeam, căci pe vremea aceea, fiind doar un mucos de motănel fără experienţă, înţelegerea limbajului omenesc îmi era încă străină. în general nu pot spune decât prea puţine despre binefăcătorul meu. Un singur lucru e cert, şi anume că trebuie să fi fost foarte priceput în multe domenii şi cu o mare experienţă în ale ştiinţei şi artei, căci toţi acei care veneau ta el (printre aceştia am observat oameni care exact în locul unde blăniţa mea are de la natură o pată gălbuie, adică pe piept, aveau o stea sau o cruce) se purtau foarte politicos, ba uneori chiar cu un respect plin de sfială, aşa cum m-am purtat şi eu mai târziu faţă de pudelul Skaramuz, şi nu-i spuneau altfel decit multstimate sau preaiubite maestre Abraham. Numai două persoane îi spuneau scurt: „Dragul meu”, şi anume, un bărbat înalt şi costeliv, în pantaloni verzi şi ciorapi albi de mătase, şi o femeie scundă şi foarte grasă, cu părul negru şi o mulţime de inele pe toate degetele. Domnul acela se pare că era un prinţ, iar femeia, o cucoană evreică.

174

Cu toate că primea vizitatori atât de distinşi, maestrul Abraham locuia într-o cămăruţă la mansardă, aşa că mi-a fost foarte comod, ieşind pe fereastră, să fac primele plimbări pe acoperiş şi în podul casei.

Da! Sunt sigur că nu m-am putut naşte decât într-un pod. Ce pivniţă, ce magazie de lemne? Optez pentru pod! Climă, patrie, moravuri şi obiceiuri – neştearsă rămâne pecetea voastră, numai voi plăsmuiţi alcătuirea interioară şi exterioară a cetăţeanului lumii. Care sete obârşia acelui sentiment al altitudinii, a acelei năzuinţe spre tot ce este înalt, pe care o simt in adâncul fiinţei mele? De unde extraordinara mea iscusinţă la căţărat, de unde arta,

vrednică de invidiat, a celor mai geniale şi îndrăzneţe salturi? Ah, pieptul mi se umflă de o dulce melancolie! Dorul podului natal se trezeşte cu putere! Ţie îţi închin aceste lacrimi pure, o, frumoasa mea patrie, ţie, acest nostalgic şi totodată triumfător „miau!” Pe tine te cinstesc aceste salturi precum şi aceste rânduri, pătrunse de virtute şi patriotism! Tu, podul meu, îmi dăruieşti cu mărinimie şoricei, pe lângă care se mai poate apuca un cârnat, sau cite o costiţă pusă în horn la afumat, ba chiar poţi vâna şi câte o vrabie sau poţi pândi câte un porumbel. „Puternică şi copleşitoare mie dragostea faţă de tine, o, patrie!”[13]

Dar în privinţa...

(F.m.). „... nu vă amintiţi oare, stimate domn[14] de năprasnica furtună care i-a smuls avocatului pălăria din cap şi a aruncat-o, în Sena în timp ce trecea peste Pont-Neuf? Ceva asemănător se întâlneşte şi în Rabelais11, dar de fapt nu furtuna i-a răpit avocatului pălăria, căci omul o ţinea bine îndesată pe cap, apăsând-o cu mâna, în timp ce poalele pelerinei îi fluturau în voia vântului. Un grenadir a smuls, în fugă, pălăria de castor, care se afla între mâna lui şi perucă, strigând în gura mare: „Bate un vânt grozav, domnule”! De fapt, nu pălăria de castor a fost zvârlită în valurile Senei, ci nenorocita de pălărie de fetru a grenadirului. Vijelia a purtat-o spre moarte prin înec. Ştiţi, preastimate domn, că după o clipă, un al doilea soldat, cu aceeaşi exclamaţie: „Bate un vânt grozav, domnule!” a trecut în goană pe lingă avocatul care sta înmărmurit şi, înşfăcând de guler pelerina, i-a smuls-o de pe umeri şi îndată după aceea un al treilea soldat, scoţând aceeaşi exclamaţie: „Bate un vânt grozav, domnule!” i-a smuls din

13 Citat din vodevilul Insula fantomelor de compozitorul Wilhelm Gotter (1746 —1797).

14 Redare liberă a conţinutului unui fragment din Călătorie sentimentală de Laurence Sterne.

mâini bastonul de trestie spaniolă, cu mâner de aur. Avocatul a răcnit cu disperare, a aruncat cu peruca în ultimul dintre cei trei golani şi a pornit cu capul gol, fără pelerină şi fără baston, să redacteze cel mai bizar din toate testamentele şi să trăiască cea.mai extraordinară aventură. Toate acestea le ştiţi, stimate domn!”

175

.”.Nu ştiu, nimic, mi-a răspuns prinţul nu ştiu nimic şi, în general, nu pricep, maestre Abraham, cum poţi dumneata să-mi îndrugi atâtea năzdrăvănii. Cunosc, fireşte, Pont-Neuf se află în Paris; e drept că nu l-am trecut niciodată pe jos.; ci numai cu trăsura, cum se potriveşte rangului meu..Pe avocatul Rabelais nu l-am văzut niciodată, iar in ceea ce priveşte festele soldăţeşti, în viaţa mea nu m-am preocupat de ele.. Pe vremea când, în tinereţe, îmi comandam armata, porunceam ca o dată pe săptămână toţi iuncării să fie biciuiţi pentru prostiile pe care le făcuseră, sau aveau de gând sale facă în viitor; bătaia prostimii era însă treaba sublocotenenţii lor, tot în fiecare săptămână, după exemplu meu, şi anume sâmbăta, aşa încât duminica nu se afla niciun iuncăr şi niciun soldat prost în toată armata, care să nu-şi fi primit, cuvenita raţie de lovituri. Drept rezult, pe lângă morala însuşită cu ajutorul biciului, trupa era deprinsă în general să primească lovituri, fără să fi întâlnit vreodată inamicul, iar când îl întâlnea, nu putea face altfel decât doar să lovească. Aceasta pentru lămurirea dumitale, maestre Abraham. Şi acum, pentru numele lui Dumnezeu, ce vrei să spui cu furtuna aceea şi cu avocatul dumitale Rabelais, jefuit pe Pont-Neuf? Încă nu te-ai scuzat pentru faptul că petrecerea a fost întreruptă, încheindu-se cu o învălmăşeală haotică; pentru faptul că un proiectil luminos mi-a intrat în păr; că iubitul meu fiu a căzut într-un bazin şi a fost stropit din cap până în picioare de nişte delfini perfizi; că prinţesa, fără văl şi cu poalele rochiei sumecate,

a trebuit să fugă, asemenea Atalantei, prin parc; că... dar cine ar putea înşira toate nenorocirile din noaptea aceea fatală! Ei, maestre Abraham, ce spui?”

176

„Preastimate domn, i-am răspuns eu cu o plecăciune smerită; numai furtuna, vijelia aceea groaznică, ce s-a dezlănţuit în toiul petrecerii, numai ea a fost de vină. Pot eu oare să poruncesc elementelor? De altfel, n-am fost şi eu victima unei întâmplări nefericite? Nu mi-am pierdut şi eu pălăria, haina şi mantaua, asemenea acelui avocat, pe care preasupus vă rog să nu-l confundaţi cu vestitul scriitor francez Rabelais! N-am oare...”

— Ascultă prietene, SI întrerupse Johannes Kreisler pe maestrul Abraham. Deşi a trecut destul de multă vreme, totuşi despre ziua de naştere a prinţesei şi despre sărbătorirea organizată de tine cu acest prilej se mai vorbeşte încă ş? astăzi, ca despre un mister de nepătruns, şi sunt sigur ca după obiceiul tău, ai pus la cale multe şotii. Dacă şi până atunci lumea te socotea drept un fel de vrăjitor, apoi se pare că datorită acelei petreceri părerea aceasta s-a întărit şi. mai mult. Spune-mi drept, cum s-au întâmplat toate? Ştii că n-am fost de faţă atunci...

— Tocmai asta m-a făcut să turbez, îi luă maestrul Abraham vorba, tocmai faptul că, minat de cine ştie ce furii ale iadului, ai fugit de aici ca un nebun, tocmai de aceea am solomonit elementele naturii, punându-le să tulbure o petrecere care-mi sfâşia inima pentru că lipseai tu, adevăratul erou al piesei; o petrecere care la început a lâncezit mizerabil, iar apoi nu a adus unor persoane dragi decât chinul unor? visuri înspăimântătoare, numai durere şi groază. Află deci acum Johannes, că privirea mea a pătruns în adânciturile sufletului tău şi a descoperit acolo o taină plină de primejdii, asemenea unui vulcan ce clocoteşte, gata să erupă in orice clipă, mistuitul cu

flăcările lui năprasnice tot ce va întâlni în cale. În adâncurile fiinţei noastre sunt lucruri despre care nici prietenii cei mai apropiaţi nu pot vorbi între ei. De aceea ţi-am ascuns cu grijă ceea ce descoperisem în tine; în schimb, cu ajutorul acelei petreceri, a cărei semnificaţie mai profundă o avea în vedere nu pe prinţesă, ci pe o altă fiinţă iubită şi pe tine însuţi, voiam să zgudui întregul tău „eu”. Glumirile cele mai tăinuite urmau să prindă viaţă în tine, sfârtecându-ţi pieptul cu puteri înzecite, asemenea unor furii trezite din somn. Un leac, luat din chiar adâncurile infernului şi pe care niciun medic înţelept nu trebuie să se sfiască să-l aplice în stările de paroxism, urma să-ţi aducă, asemeni unui bolnav în agonie, moartea sau vindecarea!... Află Johannes, că onomastica prinţesei coincide cu onomastica Juliei, care e botezată ca şi dânsa, Măria.

177

— O, exclamă Kreisler, sărind în picioare, cu o lucire sumbră în privire, o maestre, îţi este oare dată puterea să-ţi baţi joc de mine în felul acesta atât de îndrăzneţ!? Eşti oare fatalitatea însăşi, de ştii ce se petrece în adâncurile fiinţei mele?

— Om violent, şi nesocotit ce eşti! răspunse calm maestrul Abraham. Când oare se va transforma focul mistuitor din pieptul tău într-o flacără pură, alimentată de acel simţ artistic profund care sălăşluieşte în tine şi vibrează pentru tot ce este frumos şi bun? Mi-ai cerut să-ţi descriu petrecerea aceea fatală; atunci ascultă-mă liniştit. Dacă însă te simţi istovit peste măsură şi nu mai eşti în stare de aşa ceva, te las singur şi plec.

— Povesteşte! răspunse Kreisler cu glas înăbuşit şi se aşează la loc, îngropându-şi faţa în mâini.

Cu un ton deodată vioi, maestrul Abraham începu:

— Nu vreau să te obosesc, dragă Johannes, cu descrierea tuturor rânduielilor pline de tâlc, care se datorau, în cea mai mare parte, spiritul inventiv al prinţului. Întrucât petrecerea a început seara târziu, nu e nevoie să-ţi mai spun că întregul parc ce împrejmuieşte castelul de vară era iluminat din belşug. Mă străduisem să obţin cu ajutorul acestor lumini unele efecte neobişnuite, ceea ce am izbutit numai în parte, căci, la porunca expresă a prinţului, pe fiecare alee urma să apară, cu ajutorul unor lămpi multicolore, fixate pe nişte tăblii negre, monograma prinţesei cu coroana princiară deasupra. Deoarece aceste tăblii erau fixate pe nişte stâlpi înalţi, semănau destul de bine cu acele avize în care se spune că fumatul este oprit sau că trecerea pe la vamă este obligatorie. Principului punct de atracţie al sărbătorii era teatrul, înjghebat în mijlocul parcului din tufişuri şi ruine artificiale; îl cunoşti, de altfel. Pe scena acestui teatru actorii din oraş urmau să joace o piesă alegorică, destul de neghioabă, ca să placă extraordinar de mult; de data asta era compusă chiar de către prinţ, ceea ce înseamnă că era izvorâtă „din luminăţia condeiului”, ca să folosesc expresia plină de duh a unui director de teatru care a prezentat odată o piesă scrisă de un prinţ. Distanţa de la castel pină la teatru era destul de mare. Potrivit ideii poetice a prinţului, un geniu plutind în văzduh urma să lumineze calea cu ajutorul a două torţe. Afară de aceste torţe, toate celelalte lumini trebuiau să fie stinse, şi numai atunci când familia princiară şi suita se vor fi aşezai pe scaune, teatrul să fie iluminat subit. De aceea drumul a rămas în întuneric. Zadarnic m-am opus, invocând greutatea de a pune în funcţiune această maşinărie de-a lungul întregului drum; prinţul citise ceva asemănător în *Les Fetes de Versailles12* şi pentru că ulterior descoperise singur ideea poetică, stăruise să fie executată. Pentru a evita orice mustrare nemeritată, am lăsat geniul cu torţele pe seama maşinistului teatrului. în clipa când perechea princiara,

urmată de întreaga suită, a ieşit pe uşa salonului, o păpuşă bucălată, înveşmântată în culorile princiare, fu lăsată in jos de pe acoperişul castelului. În mâini ţinea două torţe aprinse. Păpuşa s-a dovedit însă prea grea şi, înainte ca alaiul să fi înaintat douăzeci de paşi, maşina s-a înţepenit, iar spiritul protector al casei princiare a rămas atârnat in aer; lucrătorii au început să tragă mai tare de fringhii şi atunci păpuşa s-a răsturnat cu capul în jos şi din torţele aprinse au început să curgă picături fierbinţi de ceară. Prima picătură a căzut chiar pe prinţ care a suportat durerea cu o linişte stoică, renunţând însă, într-o oarecare măsură, la gravitatea mersului său şi păşind grăbit înainte. Păpuşa, cu capul in jos şi picioarele în sus, continua să planeze deasupra cortegiului din care făceau parte mareşalul curţii, iuncării şi ceilalţi curteni, astfel încât stropii fierbinţi, cădeau când pe capul unuia, când pe nasul altuia. Ar fi fost o dovadă de lipsă de respect din partea lor să-şi arate pe faţă suferinţa, tulburând vesela sărbătoare; de aceea era o privelişte din cele mai caraghioase să-i vezi pe bieţii oameni – adevărată cohortă de Scaevoli[15] stoici – stăpânindu-şi durerea cu feţele schimonosite, izbutind chiar să schiţeze câte un zâmbet jalnic; păşeau în tăcere, scoţând doar din când în când suspine înăbuşite. În acelaşi timp, văzduhul răsuna de timpane şi trâmbiţe, iar sute de voci strigau: „Trăiască prinţesa noastră! Trăiască prinţul nostru!” astfel încât contrastul patetic dintre feţele acelea laocooniene[16] şi jubilarea mulţimii dădeau întregii scene o maiestate greu de închipuit.

15 Lucrarea Petrecerile de la Versailles, iniţial denumită Plăcerile insulei fermecate (Les plaisirs de lisle enchantee), apărută la Paris în 1604, a fost atribuită lui Moliere.

16 Adică avînd feţele schimonosite de durere; aluzie la cunoscutul grup plastic reprezentînd lupta tragică a personajului mitologic Laocoon şi a celor doi fii ai săi, care ar fi fost sugrumaţi de doi şerpi.

Până la urmă însă mareşalul cel bătrân şi gras a ajuns la marginea răbdării şi când o picătură fierbinte i-a căzut drept pe obraz, a sărit în lături, cuprins de furia disperării; dar, încurcându-se în frânghiile maşinii zburătoare, care erau întinse la o mică înălţime de-a lungul drumului, s-a prăvălit la pământ, strigând cât îl ţinea gura: „Drăcia dracului!” în aceeaşi clipă s-a sfârşit şi rolul pajului aerian. Masivul mareşal al curţii l-a tras după sine cu toată greutatea lui, prăbuşindu-l în mijlocul cortegiului, care s-a ferit în lături, scoţând ţipete puternice. Torţele s-au stins şi s-a făcut întuneric beznă. Toate acestea s-au petrecut în imediata apropiere a teatrului. Am avut grijă să nu mă slujesc de fitilurile care ar fi aprins imediat toate lămpile şi focurile, ci am zăbovit câteva minute, aşa ca întreaga societate să aibă timpul să se împrăştie printre copaci şi tufişuri. „Lumină! lumină!”[17] a strigat prinţul, asemenea regelui din *Hamlet*. „Lumină! Lumină!” strigau voci nenumărate şi răguşite.

Când s-a făcut lumină, mulţimea împrăştiată semăna cu o oaste zdrobită care se adună iarăşi anevoie după bătălie.

Cu acest prilej şambelanul a dovedit prezenţă de spirit căci, datorită strădaniilor sale, în câteva minute, ordinea a fost restabilită. Prinţul, urinat de curtenii săi cei mai apropiaţi, s-a urcat pe un fel de tron de flori, ridicat în mijlocul locului destinat spectatorilor. De îndată ce perechea princiară s-a aşezat, a început să cadă peste tron, cu ajutorul unui ingenios dispozitiv al pomenitului maşinist, o ploaie de flori. Nemiloasa fatalitate a voit însă ca un crin roşu să cadă drept pe nasul prinţului, mânjindu-i faţa cu o pulbere roşie, datorită căreia înfăţişarea lui a căpătat un aer de neasemuită maiestate, aer cu deosebire potrivit pentru solemnitatea sărbătorii.

---

17 8 Shakespeare, Hamlet, actul III, scena 2; cuvintele sînt rostite însă de Polonius, nu de rege.

— Asta-i culmea! asta-i culmea! exclamă Kreisler, izbucnind într-un hohot de râs nebun, de se cutremurau pereţii.

— Nu te mai zgudui atâta de ris, spuse maestrul Abraham. Şi eu am râs în noaptea aceea, cum n-am mai râs în viaţa mea; eram dispus la cele mai zănatice şotii şi, asemenea spiriduşului Puck, eram gata să încurc lucrurile şi mai mult. Cu atât mai adânc mi-a fost apoi străpuns pieptul de săgeţile, pe care eu însumi le îndreptasem asupra altora. Ei, să povestesc mai departe! Alesesem tocmai momentul acelei neghioabe ploi de flori ca să înnod firul nevăzut ce trebuia să străbată întreaga sărbătoare şi să zguduie, ca un curent electric, cele mai tăinuite adâncuri ale persoanelor cu care voiam să intru în legătură cu ajutorul dispozitivului secret, născocit de mine... Nu mă întrerupe, Johannes, stai liniştit şi ascultă... Julia, împreună cu prinţesa, se afla în spatele alteţei-sale, ceva mai la o parte, astfel că le puteam vedea pe amândouă. Îndată ce timpanele şi trâmbiţele amuţiră, in poalele Juliei a căzut un boboc de trandafir, ascuns printre violete parfumate şi, asemenea suflării uşoare a unei adieri de seară, s-a auzit melodia cântecului tău, care pătrunde pină in suflet *Mi lagnero tacendo della mia sorte amara*[18] [19].

Nu fi îngrijorat în ce priveşte executarea lui, căci a fost cântat de patru dintre cei mai buni cornişti ai noştri; aşezaţi la o distanţă mare. Julia mai întii s-a speriat, dar când a început cântecul, a scos o uşoară exclamaţie şi apăsând buchetul, la piept, a şoptit prinţesei: „Sunt sigură că s-a întors!”

Prinţesa a îmbrăţişat-o cu un gest pătimaş şi a

18 Mă voi tîngui în tăcere de soarta mea amară (ital.).

19 Tiran urît (ital.)

exclamat: „Nu, nu, niciodată! „ atât de are, încât prinţul şi-a întors mânios faţa spre ea, aruncându-i un: „*Silence*!”*17* iritat. La drept vorbind, de fapt n-avea de gind să se supere prea tare pe prinţesă, dar trebuie să-ţi spun că machiajul lui, care s-ar fi potrivit cum nu se poate mai bine unui *tiranno ingrato18* dintr-o operă, ii dădea un aer de permanentă furie; astfel, cuvintele cele mai duioase şi situaţiile cele mai gingaşe, menite să înfăţişeze alegoric fericirea conjugală a unei perechi încoronate, erau irosite în van. Faptul acesta îi zăpăcea de-a binelea atât pe actori, cât şi pe spectatori. Chiar şi atunci când, la pasajele subliniate anume cu roşu în exemplarul său, prinţul îi săruta mina prinţesei şi-şi ştergea o lacrimă cu batista, aceste gesturi părea că le face cu o ură atât de înverşunată, încât curtenii din preajma lui şopteau între ei: „O, Doamne! ce o fi având oare preabunul nostru stăpân?”

Trebuie să-ţi spun, dragă Johannes, că în timp ce în faţă, pe scenă, se juca piesa aceea stupidă, eu plăsmuiam cu ajutorul oglinzii magice un spectacol fantomatic, ce se desfăşura în fund, în cinstea divinei Julia; melodiile pe care le-ai creat în inspiraţia ta sublimă se depanau una după alta; ba mai mult chiar: cind mai departe, când mai aproape, răsuna ca o chemare plină de dor numele Juliei. Dar tu nu erai acolo, tu lipseai, dragul meu Johannes! De aceea, chiar dacă, după sfârşitul spectacolului a trebuit să-l laud pe Ariei al meu, aşa cum a făcut şi Shakespeare cu Prospero al său, deci, chiar dacă a trebuit să spun că toate au mers de minune, aveam senzaţia că tot ceea ce întocmisem cu atâta chibzuinţă era searbăd şi lipsit de viaţă. Cu deosebita ei delicateţe sufletească, Julia înţelesese tot. Era însă uşor emoţionată ca după un vis frumos, căruia în viaţa de toate zilele nu-i acordăm prea multă importanţă. În schimb, prinţesa era cufundată in gânduri. Se plimba la braţ cu Julia pe aleile luminate ale parcului, în timp ce curtea se adunase la bufetul instalat într-un pavilion. Pregătisem în acest moment lovitura cea

mare, dar tu lipseai, tu lipseai, dragă Johannes. Alergam furios de colo-colo, să văd dacă toate sunt puse la punct pentru marele joc de artificii, care urma să încheie serbarea. Aruncând o privire spre cer, am zărit licărind în noapte, deasupra Stâncii Uliilor, nouraşul cel roşietic prevestitor de furtună, care lunecă uşurel, iar când ajunge deasupra noastră, izbucneşte deodată într-un trăsnet înspăimântător. După cum ştii şi tu, ţinând seama de poziţia norului, pot să calculez, cu precizie de o secundă, momentul când urmează să aibă loc explozia. Deoarece până atunci era mai puţin de o oră, m-am hotărât să mă grăbesc cu artificiile. În aceeaşi clipă mi-am dat seama că Ariei al meu începuse acea fantasmagorie, care trebuia să hotărască tot, căci am auzit corul din capela cea mică, în fundul parcului, intonând cântecul tău: *Ave maris stella19* M-am îndreptat grabnic într-acolo. Julia şi prinţesa erau îngenuncheate afară, în faţa capelei. Nici n-am ajuns bine, când... dar tu lipseai, tu lipseai, dragul meu Johannes. Îngăduie-mi să păstrez pentru mine cele ce s-au întâmplat căci, vai! a rămas fără niciun efect ceea ce eu socotisem ca o capodoperă a artei mele şi am aflat ceva, ce prostul de mine nici nu bănuisem...

182

— Vorbeşte odată! exclamă Kreisler. Spune-mi tot, tot, maestre, aşa cum s-a întâmplat!

— În niciun caz, răspunse bătrânul Abraham. Ţie nu-ţi va folosi la nimic, iar pentru mine ar fi o durere sfâşietoare dacă ar trebui să-ţi mai spun că propriile mele duhuri m-au umplut de groază! „Norul – iată o idee grozavă! am exclamat eu. Să se sfârşească toate într-o învălmăşeală nebună!” Cu aceste cuvinte am alergat spre locul de unde se trimiteau ierurile de artificii. Prinţul îmi poruncise să dau semnalul bând totul va fi gata. Cu ochii mereu aţintiţi asupra norului ce se ridica tot mai sus deasupra Stâncii Uliilor, am calculat momentul şi am făcut

semn să se înceapă. îndată, s-a adunat la locul hotărât întreaga curte, întreaga societate. După obişnuitele demonstraţii cu roţile de foc, rachetele, sferele şi alte trucuri banale, a apărut în sfârşit monograma prinţesei, scrisă cu foc chinezesc, strălucitor; deasupra ei, însă plutea când sclipind tare, când destrămându-se într-o zare de lumină alba lăptoasă, numele Juliei. Clipa cea mai însemnată sosise. Am aprins focul de artificii cel mare şi, odată cu şuieratul rachetelor ce se înălţau, a izbucnit şi furtuna cu fulgere sângerii şi tunete asurzitoare, de care s-au cutremurat şi pădurile, şi munţii. Uraganul s-a năpustit asupra parcului, umplându-i desişurile cu vaierele a inii de voci. Am smuls trompeta din mâinile unui muzicant, care fugea îngrozit, şi am început să trimbiţez triumfător, în timp ce salvele focurilor de artificii ţineau isonul bubuitului de tunet.

183

Pe când maestrul Abraham povestea acestea, Kreisler sări în picioare şi începu să umble de colo-colo prin încăpere, agitându-şi braţele. Până la urmă, nemaistăpânindu-şi entuziasmul, exclamă:

— Minunat! Splendid! În asta îl recunosc pe maestrul meu Abraham, de care sunt legat trup şi suflet! —O, îi răspunse acesta, ştiu prea bine că îţi place tot ce este sălbatic şi înfiorător; am uitat totuşi să-ţi spun un lucru care te-ar fi făcut să cazi pradă forţelor sinistre din lumea duhurilor. Poruncisem să fie acordată harpa eoliană care, după cum ştii, e aşezată deasupra havuzului celui mare, astfel încât furtuna cânta pe acea harpă ca un organist îndrăcit. Acordurile uriaşei orgi răsunau printre vuietele uraganului şi bubuitul tunetului. Tot mai des şi mai des se învălmăşeau sunetele acelea puternice, formând un fel de balet al furiilor, de un stil atât de măreţ, încât mă îndoiesc că ai putea să auzi vreodată aşa ceva intre pereţii de carton ai unui teatru! Dar, în sfirşit, după o jumătate de

ceas s-a potolit totul. Luna a apărut printre nori, iar vintul nopţii a alinat cu murmurul lui spaima pădurii, şi a uscat lacrimile tufişurilor negre. Din când în când se.mai auzea doar harpa eoliană, asemenea dangătului unor clopote îndepărtate. M-a cuprins o stranie înseninare. T e simţeam atât de aproape de mine, dragul meu Joharmes, încât mi se părea că, dintr-o clipă într-altă, vei răsări în..faţa mea din mormântul speranţelor spulberate şi al visurilor neîmplinite, şi vei cădea la pieptul meu. Atunci, în liniştea nopţii, mi-am dat dintr-o dată seama de jocul meu nesăbuit, căci voisem să rup cu forţa nodul împletit de soarta întunecată. Eram ca o fiinţă străină, o apariţie necunoscuta, ţâşniţă din sânul meu şi, străbătut de un fior de gheaţă, m-am îngrozit de mine însumi. Mi s-a părut că văd dansând şi ţopăind prin, parc o mulţime de flăcărui tainice, dar nu erau decât slujitorii care, înarmaţi cu felinare, căutau pălăriile, perucile, podoabele de cap, spadele, încălţările şi şalurile pierdute in timpul tumultului. Am fugit, apoi m-am oprit o clipă pe podul cel mare, la intrarea în oraş, ca să mai alune o privire înapoi spre parcul care, în lumina magică a lunii, părea o grădină fermecată unde îşi încinseseră horele spiriduşi sprinţari. Deodată am auzit un glas subţirel şi piţigăiat, care aducea a scâncet de nou-născut. Am bănuit îndată o faptă mârşavă şi m-am aplecat grabnic deasupra balustradei, descoperind la lumina lunii un pisoiaş care, agăţat de stâlp, se lupta din răsputeri ca să-ţi salveze viaţa. Probabil că cineva a vrut să înece nişte pui de pisică şi biata jivină a reuşit să iasă la suprafaţă. „În sfirşit, mi-am zis eu, chiar dacă nu e un copil, e totuşi o biată vieţuitoare care imploră salvarea cu scâncetul ei, şi datoria ta este s-o salvezi. „

184

— O, bunule Just[20], unde este Tellheim[21] al tău?! exclamă râzând Kreisler.

20 Personaj din Lessing, Minna con Barnhelm.

— Dă-mi voie, dă-mi voie, continuă maestrul Abraham; nu-i tocmai cazul să mă compari cu Just, căci sunt mai just decât Just. Acesta a salvat un câine, aşadar un animal pe care oricine îl tolerează bucuros în preajma sa, ba chiar de la care poţi spera să obţii şi anumite servicii plăcute ca, de pildă, să-ţi aducă vreun obiect sau să poarte după tine mănuşile, punga de tutun sau luleaua; eu însă am salvat un motan, un animal socotit de mulţi ca antipatic şi perfid; un animal socotit incapabil de sentimente frumoase şi de o prietenie sinceră; un animal care nu renunţă niciodată la atitudinea lui ostilă faţă de om. Da, am salvat un motan şi am făcut-o din pură filantropie. M-am căţărat peste balustradă şi, nu fără primejdie, m-am aplecat, am înşfăcat pisoiul care miorlăia jalnic şi l-am vârât în buzunar. Gând am ajuns acasă, m-am dezbrăcat în grabă şi, cum eram istovit, m-am trântit pe pat. Dar abia am apucat să închid ochii, că m-a trezit un mieunat jalnic ce părea să vină dinspre dulapul meu de haine. Uitasem cu desăvârşire de pisoi şi-l lăsasem în buzunar. Am eliberat jivina din temniţa ei şi, drept răsplată, m-a zgâriat atât de tare, încât mi-a umplut degetele de sânge. Era cât pe ce să azvârl motanul pe geam, dar m-am stăpânit, ruşinat de furia mea meschină si de această sete de răzbunare, pe care nu se cade s-o simţi nici faţă de un om, şi cu atât mai puţin faţă de o biată fiinţă necuvântătoare. În sfirşit, ca să nu mai lungesc vorba, mi-am dat toată osteneala să-l cresc pe acest motan până ce s-a făcut mare. Este animalul cel mai isteţ, cel mai cuminte, ba chiar aş spune cel mai lutru din lume. Îi lipsesc doar studii superioare şi de aceea m-am gândit la tine, dragă Johannes. Sunt sigur că nu-ţi va fi de loc greu să suplineşti această lipsă şi, prin urmare, sunt hotărât să ţi-l încredinţez ţie pe motanul Murr, căci aşa l-am numit. Deşi în momentul de faţă Murr nu este încă *homo sui juris*[22], totuşi l-am întrebat dacă primeşte să intre în serviciul tău. El s a declarat mulţumit.

21 Personaj din Lessing, Minna con Barnhelm.

— Nu prea ai nimerit-o, maestre Abraham! îi răspunse Kreisler. Doar ştii foarte bine că preferinţele mele merg mult mai mult spre specia canină, că n-am o simpatie deosebită pentru pisici.

— Te rog foarte mult, dragă Johannes, te rog din suflet să-l primeşti pe motanul Murr, care promite atit de mult, măcar până ce mă voi întoarce din călătorie. În acest scop l-am şi adus cu mine; aşteaptă la uşă un răspuns favorabil. Cel puţin, du-te să-l vezi.

Cu aceste cuvinte maestrul Abraham deschise uşa. Pe ştergătoarea de paie dormea, încolăcit, un motan care putea fi numit, în felul lui, o frumuseţe. Dungile cenuşii şi negre ce-i brăzdau spatele se uneau pe cap într-o singură linie, formând pe frunte una dintre cele mai bizare hieroglife. Coada-i pufoasă era, de asemenea, brăzdată de dungi şi avea o lungime cu totul neobişnuită. Veşmântul acesta pestriţ lucea în lumina soarelui, dând impresia că între dungile cenuşii şi cele negre mai sunt şi dâre aurii. — Murr! Murr! îl chemă maestrul Abraham.

— Mirr! Mârr! îi răspunse foarte desluşit motanul, sculându-se şi rotunjindu-şi spinarea cu o neasemuită graţie.

Totodată căscă nişte ochi verzi care scânteiau de spirit şi de inteligenţă. Cel puţin aşa afirma maestrul Abraham. iar Kreisler n-a putut să nu fie de acord că fizionomia motanului era neobişnuită, originală, că avea capul destul de mare ca să-şi însuşească ştiinţele, şi că încă de pe acum, la vârsta asta tânără, avea mustaţa destul de albă şi de lungă ca, la nevoie, să-i dea înfăţişarea impozantă a unui înţelept elin. —Dar cum se poate să dormi oriunde te-ai afla? îi vorbi maestrul Abraham. Aşa ai

22 Un om care e propriul său st.ăpîn (lat.).

să-ţi pierzi toată vioiciunea şi ai să devii un motan posac. Spală-te frumos, Murr!

Motanul se aşează îndată pe labele de dinapoi, iar cu lăbuţele de dinainte se şterse graţios pe frunte şi pe obraji, după care scoase un „miau” voios şi sonor.

— Iată-l pe domnul capelmaistru Johannes Kreisler, în serviciul căruia vei intra de aci înainte, continuă maestrul Abraham.

Motanul ridică spre capelmaistru nişte ochi mari şi scânteietori, începu să toarcă şi sări pe masa care se afla lângă Kreisler; iar de acolo, fără a mai sta mult pe gânduri, sări drept pe umărul lui, ca şi când ar fi vrut să-i spună ceva la ureche. Apoi sări din nou jos şi, tot continuând să toarcă si fluturându-şi coada în aer, dădu ocol noului său stăpân, de parcă ar fi vrut să facă mai îndeaproape cunoştinţă cu el.

— Pe cinstea mea! exclamă Kreisler, până la urmă îmi vine să cred că individul ăsta cenuşiu e înzestrat cu inteligenţă şi se trage din ilustra familie a motanului încălţat.

— Un lucru pot să spun, li răspunse maestrul Abraham, că motanul Murr este animalul cel mai plin de haz din lume, un adevărat măscărici; totuşi e cuminte şi manierat, nu ca unii câini care te plictisesc cu *guduratul* lor insistent şi nelalocul lui.

— Privind acest motan inteligent, zise Kreisler, mă cuprinde iarăşi tristeţea că puterea noastră de cunoaştere este îngrădită într-un cerc aşa de strâmt. Cine ar putea spune, cine ar putea bănui măcar, până unde merg facultăţile intelectuale ale animalelor: Când din natură ne rămâne ceva, sau mai bine zis, totul, cu neputinţă de pătruns, avem numaidecit la îndemână tot soiul de nume şi

ne fălim cu stupida noastră ştiinţă şcolărească, nu cu mult mai mare decât lungul nasului. În felul acesta, întrebuinţând denumirea de instinct, lichidăm şi întreaga capacitate spirituală a animalelor care se manifestă adesea atât de minunat. Aş vrea totuşi să aflu răspunsul la o singură întrebare, şi anume dacă o dată cu noţiunea de instinct, de imbold orb şi necontrolat, mai este compatibilă şi aptitudinea de a visa. Că, de pildă, câinii au vise foarte agitate, aceasta o ştiu toţi cei care au observat cum doarme un câine de vânătoare, în timp ce visează întâmplările petrecute în cursul vânătorii. Caută, adulmecă, mişcă din labe, ca şi când ar urmări un vinat, gifâie şi asudă. Despre motani care să viseze n-am auzit încă până acum.

187

Maestrul Abraham îşi întrerupse prietenul:

— Motanul Murr nu numai că are vise foarte vii, ci, după cum vei observa destul de uşor, cade adesea într-o dulce reverie, într-o visătoare toropeală, într-un fel de delir somnambulic, într-un cuvânt, în starea aceea ciudată, dintre vis şi realitate, care, pentru firile poetice, este socotită drept momentul zămislirii ideilor geniale. Aflându-se în asemenea stare, am observat de câtăva vreme că Murr geme şi suspină într-un fel atât de ciudat, încât trebuie să-mi închipui uneori că ori este îndrăgostit, ori scrie o tragedie.

Kreisler izbucni într-un hohot de râs sonor şi exclamă:

— Ei bine, vino atunci la mine, Murr, tu, motan înţelept, cuminte şi poetic; vom...

(M.r.p.)...primei mele educaţii, în privinţa lunilor mele de tinereţe, mai sunt încă foarte multe de spus.

Căci este un lucru pe cât de interesant, pe atât de

edificator, cinci un om înzestrat cu o inteligenţă peste cele obişnuite descrie în cele mai mici amănunte, în autobiografia sa, toate evenimentele din tinereţe, oricât ar părea ele de neînsemnate. De altfel, ar fi oare cu putinţă ca unui mare geniu să i se întâmple ceva banal? Tot ce a întreprins, sau ce nu a întreprins în copilăria sa, are cea mai mare importanţă şi aruncă o lumină vie asupra sensului profund şi a tendinţelor esenţiale a nemuritoarei sale opere. Adolescentul ambiţios, dar chinuit de îndoiala dacă îi vor ajunge puterile să-şi atingă ţelul, se simte îndată îmbărbătat citind despre cutare sau cutare om de seamă, care, copil fiind se juca şi el de-a soldaţii, se îndopa cu dulciuri sau chiar primea şi cite o chelfăneală, când era obraznic, sau făcea vreo boroboaţă. „întocmai ca şi mine! întocmai ca şi mine!” exclamă încintat adolescentul şi nu se mai îndoieşte că, asemeni idolului său adorat, este şi el un mare geniu.

Unii l-au citit pe Plutarh sau, să zicem, numai pe Cornelius Nepos şi au devenit mari eroi; alţii au citit tragediile anticilor in traducere şi, pe lângă ele, pe Calderon şi pe Shakespeare, pe Goethe şi pe Schiller şi au devenit dacă nu chiar mari poeţi, măcar buni versificatori, foarte preţuiţi de public. Tot astfel şi scrierile mele: şi ele vor trezi în pieptul vreunui tinăr motan plin de entuziasm, flacăra sublimă a poeziei. Iar dacă nobilul motan adolescent va studia pe acoperiş aventurile mele biografice23, dacă va pătrunde sensul înalt al ideilor cuprinse în cartea pe care o ţin acuma sub gheare, atunci, cu pieptul umflat de o sublimă mândrie, va exclama:

— Murr, divinule Murr! Tu, cel mai falnic din întreg neamul tău! Ţie, numai ţie îţi datoresc tot, numai pilda ta mă face mare!

Trebuie relevat, ca un lucru vrednic de laudă că, în educaţia pe care mi-a dat-o, maestrul Abraham nu s-a călăuzit de perimatul Basedow, şi nici n-a urmat metoda lui

Pestalozzi, ci mi-a acordat libertatea deplină de a mă educa singur, în măsura în care mă conformam numai unor anumite principii normative, socotite de maestrul Abraham absolut indispensabile pentru traiul în societate, acesta însumând toată forţa ce stăpâneşte în lume. Fără ele ar merge toate alandala şi ar ploua numai cu ghionturi şi cucuie. Totalitatea acestor principii, maestrul a numit-o politeţe naturală, spre deosebire de cea convenţională, potrivit căreia trebuie să spui „Binevoiţi a mă scuza! „, când te îmbrânceşte vreun mitocan sau când te calcă cineva pe labă. S-ar putea ca această politeţe să fie necesară oamenilor, dar nu văd cum s-ar putea potrivi şi pentru neamul meu, născut liber; iar întrucât principala metodă cu care maestrul mi-a inculcat aceste principii a fost o anumită şi blestemată mlădiţă de mesteacăn, pot, pe drept cuvânt, să mă plâng de asprimea educatorului meu. Aş fi plecat do la el, dacă o înclinaţie înnăscută spre cultură superioară, nu m-ar fi legat de maestru. Cu cât mai multă cultură – cu atât mai puţină libertate! — iată un adevăr. O dată cu cultura cresc şi necesităţile, iar o dată cu necesităţile... Ei, dar tocmai de satisfacerea imediată a unor necesităţi naturale, fără a ţine seama de timp şi loc, maestrul m-a dezvăţat în primul rând şi categoric cu ajutorul acelei mlădiţe fatale. Apoi a venit rândul acelor pofte care, după cum m-am convins mai târziu, îşi au obârşia doar într-o anumită dispoziţie sufletească anormală. Această dispoziţie ciudată care, poate, este produsă de însuşi organismul meu psihic, mă îndemna să las în părăsire laptele, ba chiar şi friptura, burate pe care mi le punea înainte maestrul, şi să sar pe masă pentru a şterpeli de acolo bunătăţile pe care le rezervase pentru el însuşi. Am simţit vigoarea mlădiţei de mesteacăn şi m-am lăsat păgubaş. îmi dau seama că maestrul avea dreptate, abătându-mi interesul de la asemenea lucruri, deoarece ştiu că mulţi dintre bunii mei prieteni şi tovarăşi, mai puţin educaţi şi mai puţin cultivaţi ca mine, au avut mari

neplăceri din pricina aceasta, ba chiar au nimerit în cele mai tragice situaţii. Am aflat că un motan tinăr şi plin de perspective a plătit cu pierderea propriei cozi lipsa de voinţă, atunci când nu şi-a putut învinge pofta de a-şi vârî botul într-o oală cu lapte. Devenind obiect de dispreţ şi de batjocură, a trebuit să se retragă în singurătate. Avea dreptate aşadar maestrul, dezvăţându-mă de asemenea apucături; în schimb, nu-i pot ierta că a pus piedici năzuinţelor mele spre ştiinţă şi artă.

189

Ceea ce mă atrăgea mai mult decât orice în odaia maestrului era masa de lucru, pe care se îngrămădeau cărţi, manuscrise şi tot felul de instrumente ciudate. Aş putea spune că masa lui era un fel de cerc magic care mă fascina; cu toate acestea, încercam un sentiment de teamă sacră, ce mă împiedica să-mi urmez în voie instinctul. Până la urmă, într-o zi, când maestrul lipsea de acasă, mi-am biruit teama şi am sărit pe masă. Ce voluptate să şezi astfel în mijlocul manuscriselor şi cărţilor, răvăşindu-le în voie! O, nu, nu zburdălnicia ci o nepotolită curiozitate ştiinţifică m-a îndemnat să apuc cu lăbuţele un manuscris şi să-l tot întorc când pe o parte, când pe alta, până ce s-a făcut ferfeniţă. Maestrul a intrat şi, văzând cele petrecute, s-a năpustit asupra mea strigând aceste cuvinte jignitoare: „Bestie afurisită!”. Apoi mi-a tras o bătaie atât de zdravănă cu mlădiţa de mesteacăn încât, scâncind de durere, m-am ascuns sub sobă, de unde niciun fel de cuvinte prieteneşti nu m-au putut scoate toată ziua. Cred că asemenea păţanie ar fi dezvăţat pe oricine, o dată pentru totdeauna să mai dea ascultare chiar şi îndemnurilor pe care i le-a sădit natura! Dar, abia refăcut după usturimea durerilor, am sărit iar pe masă, credincios irezistibilei mele înclinaţii. Fireşte că o singură exclamaţie din partea maestrului meu, o frântură de frază, ca de pildă: „la vezi!”, era de-ajuns să mă alunge iar de acolo, astfel încât n-a mai putut fi vorba

de niciun fel de studii. Cu toate acestea am aşteptat cu răbdare un moment prielnic pentru a-mi începe studiile, şi, într-adevăr, acest moment n-a întârziat să vină. într-o zi, când maestrul, pregătindu-se de plecare, şi-a amintit de manuscrisul rupt, m-am ascuns aşa de bine în odaia lui, încât nu m-a putut descoperi ca să mă alunge. Cum a închis uşa, dintr-o săritură am şi fost pe masă, chiar în mijlocul hârtiilor, fapt care mi-a produs o plăcere de nedescris. Cu o mişcare dibace a lăbuţei am deschis un tom gros ce se afla în faţa mea, ca să văd dacă îmi va fi cu putinţă să înţeleg literele. E drept că, la început, strădaniile mele au fost cu totul zadarnice; nu m-am lăsat însă, ci am tot privit în carte, aşteptând ca vreun spirit să se pogoare asupra-mi şi să mă înveţe cititul. În timpul acestei contemplaţii am fost surprins de maestru, care se năpusti asupra mea urlând: „Ia te uită la bestia asta afurisită! „ Nu mai era nicio scăpare, de aceea mi-am lipit urechile de ceafă şi m-am ghemuit cât am putut mai bine, simţind dinainte mlădiţa pe spinare. Deodată însă maestrul s-a oprit cu mina ridicată, gata să lovească, apoi a izbucnit în râs:

190

— Nu cumva citeai, motane? De la asta nu pot, nu vreau să te opresc. *Ian* te uită, *ian* te uită, ce dorinţă de cultură îl stăpâneşte!

Mi-a luat volumul de sub lăbuţe, s-a uitat la el şi a râs şi mai zgomotos:

— Ce să zic, am impresia că ţi-ai făcut chiar o mică bibliotecă de referinţe, pentru că altfel nu-mi pot explica cum de a ajuns această carte pe masa mea! Ei bine, citeşte, studiază cu sârg, dragă motane; la nevoie îţi îngădui să şi însemnezi pasajele cele mai importante cu câte o zgârietură uşoară.

Rostind aceste cuvinte îmi puse iarăşi în faţă cartea

deschisă. După cum am aflat mai târziu, era lucrarea lui Knigge: *Despre relaţiile cu oamenii*; din această minunată carte am extras multă înţelepciune practică. Parcă se adresa direct sufletului meu şi, mai ales, este extrem de indicată pentru motanii care vor să joace un rol în societatea umană. După câte sunt informat, acest aspect al cărţii a fost până acum cu totul trecut cu vederea, din care pricină s-a tras uneori concluzia greşită că omul ce s-ar călăuzi întocmai după regulile din această carte va trece drept un pedant rigid şi lipsit de suflet.

191

De atunci maistru nu numai că îmi tolera prezenţa pe masă, ci era chiar bucuros dacă, în timp ce lucra, săream şi mă instalam între manuscrisele din faţa lui.

Maestrul Abraham avea obiceiul să citească adesea câte un pasaj cu glas tare. în asemenea împrejurări nu scăpăm prilejul să mă aşez în aşa fel, încât să pot privi cartea fără să-l stingheresc, ceea ce îmi era cu atât mai uşor, cu cât natura m-a înzestrat cu o privire deosebit de ageră. Astfel, comparând cuvintele rostite cu semnele din carte, am învăţat curând să citesc. Dacă cineva găseşte acest lucru greu de crezut, înseamnă că nu are nici cea mai mică idee despre talentul cu totul deosebit cu care am fost înzestrat de la natură. Geniile care mă înţeleg şi mă preţuiesc nu vor pune la îndoială o metodă didactică folosită poate şi de ei. Totodată nu pot trece sub tăcere nici interesantele observaţii pe care le-am făcut în legătură cu înţelegerea perfectă a limbajului omenesc. Am constatat cu toată luciditatea că, de fapt, nu ştiu cum am ajuns la această înţelegere. Se pare că observaţia respectivă este valabilă şi pentru oameni, ceea ce însă nu mă miră de loc, pentru că în anii copilăriei această specie este considerabil mai stupidă şi mai neajutorată decât noi. Chiar când eram încă un pisoi mititel, nu mi s-a întâmplat niciodată să-mi vâr singur degetele in ochi, să încerc să apuc focul sau

lumina, sau să mănânc cremă de ghete in loc de dulceaţă de vişine, aşa cum fac de obicei copiii mici.

Când am ajuns să citesc în mod curgător şi să mă pătrund, zilnic, tot mai mult, de ideile altora, am simţit dorinţa irezistibilă de a pune la adăpost de uitare propriile-mi gânduri, zămislite de geniul meu. Pentru aceasta aveam nevoie însă de arta atât de grea a scrisului. Oricât de atent aş fi urmărit mâna maestrului meu în timp ce scria, nu izbuteam totuşi să surprind specificul acestui mecanism. Am studiat lucrarea bătrânului Hilmar Curas24 – singurul manual de caligrafie pe care-l avea maestrul meu – şi era cât p-aci să ajung la concluzia că dificultatea enigmatică a scrisului nu poate fi înlăturată decât datorită manşetei pe care o purta mâna desenată pe copertă; faptul că maestrul meu scrie fără manşetă nu s-ar datora decât unei mari perfecţiuni dobândite prin exerciţiu, asemenea dansatorului pe sârmă care ajunge să se poată lipsi de prăjina ce-i slujeşte de balansoar. Am căutat cu înfrigurare să-mi fac rost de nişte manşete şi eram gata să rup scufia bătrânei menajere spre a o adapta la lăbuţa mea dreaptă, când deodată, într-una din acele clipe de inspiraţie caracteristice marilor genii, mi-a venit ideea genială care a rezolvat întreaga problemă. Şi anume, am bănuit că imposibilitatea de a ţine condeiul sau creionul, aşa cum o face maestrul, nu se datoreşte decât diferenţei de structură a mâinilor noastre, bănuială care s-a adeverit. Trebuia să inventez un alt gen de scris, potrivit cu conformaţia lăbuţei mele drepte, şi l-am şi inventat. Astfel, din organizarea specifică a individului iau naştere sisteme noi...

192

A doua mare dificultate am întâmpinat-o muind pana în cerneală. Nu reuşeam de loc să-mi feresc în timpul acestei operaţii lăbuţa, care nimerea mereu în călimară ceea ce a avut ca rezultat inevitabil că primele litere, trase

mai mult cu laba decât cu pana, ieşeau cam groase şi lăbărţate. Nepricepuţii ar putea, prin urmare, considera primele mele manuscrise mai mult ca hârtie pătată cu cerneală. Geniile însă vor descoperi fără nicio greutate pe motanul genial chiar în primele lui opere, minunându-se de adâncimea şi bogăţia spiritului, care ţâşnea, pentru întâia oară, dintr-un izvor nesecat. Pentru ca viitorimea să nu se sfădească într-o zi relativ la cronologia operelor mele nemuritoare, declar aici că întâi am scris romanul filosofic, sentimental şi didactic *Gândire şi intuiţie* sau *Motanul si câinele*. Numai această lucrare ar fi de-ajuns ca să stârnească vâlvă în lumea întreagă. Apoi, cu talentul meu universal, am scris o lucrare politică intitulată: *Cursele de şoareci şi influenţa lor asupra concepţiilor şi activităţii pisicimii*, urmată de o tragedie plină de inspiraţie: *Kawdallor*, *regele şobolanilor*. Această tragedie s-ar fi putut reprezenta de nenumărate ori pe oricare scenă, culegând cele mai zgomotoase aplauze. Sus-amintitele producţii ale spiritului meu, plin de năzuinţe sublime, deschid Seria operelor mele complete; motivele care au prilejuit scrierea lor vor fi expuse la locul cuvenit?

193

Pe măsură ce învăţam să ţin mai bine pana şi lăbuţa nu mai mi-era mânjită de cerneala, stilul îmi devenea şi el, fireşte, mal atrăgător, mai elegant şi mai clar; aveam o preferinţa neta pentru almanahuri ale muzelor, am scris şi diverse lucrări amuzante, devenind foarte curând omul senin şi amabil care sunt şi astăzi. Era cât p-aci să scriu încă de pe atunci un poem eroic în douăzeci şi patru de cânturi, dar când l-am terminat a ieşit altceva, fapt pentru care Tasso şi Ariost pot să mulţumească cerurilor din mormintele lor. Căci dacă de sub gheara mea ar fi ieşit într-adevăr un poem eroic, n-ar mai fi citit nimeni pe niciunul dintre ei. Am ajuns acum la...

(F.m.)...pentru o mai bună înţelegere este necesar să

se expună stimatului cititor întreaga situaţie, cu toate amănuntele şi cât se poate de clar.

Oricine a avut măcar o dată în viaţă prilejul să tragă la Imnul simpaticului orăşel Sieghartsweiler a auzit numaidecât vorbindu-se de prinţul Irenaus. Să zicem că-i comanda hangiului nişte păstrăvi, care în regiunea aceea sunt delicioşi; hangiul îi răspundea în chip neîndoios:

— Aveţi dreptate, domnule. Milostivul nostru prinţ obişnuieşte şi el să mănânce păstrăvi cu deosebită plăcere, iar eu ştiu să gătesc aceşti peşti gustoşi întocmai ca la curte.

Din cele mai noi manuale de geografie, hărţi şi buletine statistice, călătorul bine informat ştia doar atâta: că orăşelul Sieghartsweiler, împreună cu Stânca Uliilor şi toată împrejurimea, a fost de mult încorporat marelui ducat prin care călătorea acum; de aceea era plin de mirare, găsind aici un prinţ milostiv şi o curte. Lucrul acesta are următoarea explicaţie:

Prinţul Irenaus domnise într-adevăr asupra unui stăpânuleţ din apropierea Sieghartsweilerului şi din balconul castelului său aflat în orăşelul de reşedinţă, avea, cu ajutorul unui ochean bun, o privire de ansamblu asupra tuturor teritoriilor sale. Era deci firesc să fie în permanenţă informat de bucuriile şi necazurile ţării sale, precum şi de fericirea iubiţilor lui supuşi. În orice clipă putea şti cum merge griul Iui Peter din colţul cei mai îndepărtat al ţării, după cum putea uşor observa dacă Hans şi Kunz îşi îngrijeau destul de bine via. Se zice că în timpul unei plimbări dincolo de graniţă, prinţul Irenaus şi-ar fi pierdut ţărişoara din buzunar; însă un singur lucru este cert, că într-o ediţie nouă, prevăzută cu numeroase anexe, în care se descrie marele ducat, ţara prinţului Irenaus este trecută şi înregistrată în toată regula. Prinţul a fost scutit de osteneala cârmuirii, alocându-i-se din

veniturile ţării un buget destul de rotunjor, pe care urma să-l cheltuiască în plăcutul orăşel Sieghartsweiler.

194

În afară de ţărişoara lui, prinţul Irenaus mai posedase şi o frumuşică avere personală, care îi fu lăsată neatinsă, astfel că s-a văzut transferat din rangul unui mic domnitor în situaţia unui particular cu vază, care-şi putea rândui viaţa după bunul său plac.

Prinţul avea faima unui om de mare cultură, care se interesează de Ştiinţe şi arie. La aceasta trebuie să mai adăugăm că grijile domniei îi păreau adesea o povară prea grea; ba şi-ar fi exprimat chiar în versuri dorinţa romantică de a se retrage într-o căsuţă modestă, lângă murmurul unui pârâu, spre a duce acolo, înconjurat de câteva animale domestice, o viaţă idilică *procul negotiis*[23]. S-ar fi putut crede astfel că, dând cu totul uitării rolul său de domnitor, prinţul îşi va rândui un trai tihnit, cum îi stă în puteri s-o facă un particular înstărit şi independent. Toate acestea sunt însă departe de adevăr!

E posibil ca înclinaţia prinţului spre artă şi ştiinţă să nu fie decât o parte integrantă a vieţii de curte. Bunele maniere cer să posezi picturi şi să asculţi muzică şi ar fi rău ca legătorul de cărţi al curţii să trândăvească în loc să înveşmânteze sârguincios literatura cea mai recentă în aur şi piele. Dar dacă această înclinaţie este o parte integrantă a vieţii de curte, ea trebuie să dispară o dată cu declinul acestei vieţi înseşi şi nu poate constitui, ca un lucru cu o existenţă de sine stătătoare, o mângâiere pentru pierderea unui tron sau a unui scăunel princiar, pe care eşti deprins să şezi.

Prinţul Irenaus le-a păstrat pe amândouă – şi viaţa de curte şi înclinaţia spre arte şi ştiinţă – creând în juru-i un

23D eparte de treburi (lat).

vis dulce în care figura el însuşi, împreună cu anturajul său şi întregul Sieghartsweiler.

195

Şi anume, se prefăcea a fi prinţ suveran, menţinând Întreaga curte, cu un cancelar, un colegiu al finanţelor ş.a.m.d.; conferea decoraţii ale casei sale, acorda audienţe, dădea baluri la curte, la care, de cele mai multe ori, luau parte între douăsprezece şi cincisprezece persoane, întrucât aici primirea era mult mai strictă decât la curţile cele mari; iar oraşul dovedea suficientă candoare pentru a considera toată această falsă strălucire a unei curţi fantomatice drept ceva care îi face cinste. De aceea blajinii locuitori ai Sieghartsweilerului îl intitulau pe prinţul Irenaus „preaslăvitui nostru domn", iluminând oraşul cu prilejul onomasticii sale şi al onomasticilor membrilor familiei princiare, şi în general, se sacrificau bucuros pentru plăcerile curţii, după pilda atenienilor[24] din *Visul unei nopţi de vară* a lui Shakespeare.

Trebuie să recunoaştem că prinţul îşi juca rolul cu un patos autentic, transmiţând acest patos şi anturajului său. Apare, bunăoară, la clubul din Sieghartsweiler, unul dintre consilierii financiari: sumbru, interiorizat, laconic. Nori grei par să plutească pe fruntea lui; cade mereu pe gânduri, apoi tresare ca un om trezit brusc. În jurul lui nimeni nu mai îndrăzneşte să vorbească tare, toţi calcă în vârful picioarelor. Orologiul bate ceasurile nouă, consilierul sare deodată în picioare, îşi ia pălăria şi în zadar ar încerca cineva să-l mai reţină; cu un zâmbet demn şi plin de subînţeles, el declară că-l aşteaptă vrafuri de acte, că va fi nevoit să-şi sacrifice toată noaptea spre a se pregăti pentru următoarea şedinţă trimestrială a colegiului, deosebit de importantă, care va avea loc a doua

24 în piesa lui Shakespeare, şase meseriaşi distrează curtea ducelui Atenei cu un spectacol de imatori.

zi; cu pas grăbit se îndreaptă spre ieşire, lăsând în urma lui lumea împietrită de admiraţie faţă de uriaşa însemnătate şi greutate a funcţiei sale. Şi care-i importantul referat pe care bietul om trebuie să-l întocmească peste noapte? — Pur şi simplu au sosit facturile trimestriale pentru spălatul rufelor de la diferitele departamente – bucătărie, sufragerie, garderobă etc. şi lui îi incumbă referatul în această problemă. Oraşul îl compătimeşte pe bietul vizitiu-şef al prinţului, totuşi, în faţa patosului sublim al colegiului princiar, exclamă: „Sever, dar drept!” Potrivit instrucţiunilor primite, vizitiul in chestiune a vândut o jumătate de trăsură, devenită inutilizabilă; dar, sub sancţiunea unei concedieri imediate, colegiul finanţelor i-a cerut să probeze în termen de trei zile unde a lăsat cealaltă jumătate, care poate mai era utilizabilă.

195

O stea, care strălucea în chip cu totul deosebit la curtea prinţului Irenaus, era doamna consilier Benzon, văduvă intre treizeci şi patruzeci de ani, odinioară de o frumuseţe impunătoare şi încă plină de farmec şi acum. Era singura persoană a cărei origine nobilă era pusă sub semnul îndoielii şi pe care prinţul o admisese totuşi, o dată pentru totdeauna, la curte. Inteligenţa pătrunzătoare a doamnei Benzon, spiritul ei vioi, înţelepciunea practică şi mai ales o anumită rezervă, atât de indispensabilă artei de a domina, nu se dezminţeau nicio clipă, astfel că ea era cea care trăgea toate sforile la această curte in miniatură. Julia, fata ei, crescuse împreună cu prinţesa Hedwiga şi doamna consilier influenţase dezvoltarea spirituală a prinţesei în asemenea măsură încât, în cercul familiei, aceasta părea o străină, contrastând izbitor mai ales cu fratele ei. De altfel prinţul Ignaz era blestemat să rămână veşnic copil: era aproape cretin.

În opoziţie cu doamna Benzon, dar tot atât de influent

şi amestecându-se tot atât de mult în chestiunile cele mai intime ale curţii princiare, deşi într-un fel cu totul diferit, se afla personajul bizar pe care ai avut prilejul, iubite cititor, să-l cunoşti în calitatea lui de magician şi de *maitre de plaisir27* al curţii lui Irenaus.

Împrejurările în care maestrul Abraham a nimerit în familia princiară sunt destul de neobişnuite.

Ilustrul şi răposatul părinte al lui Irenaus avea o fire blajină şi obiceiuri simple. El înţelegea că orice manifestare de putere, în loc să işte un nou avânt, mai degrabă va distruge mecanismul şubred al micului său stat. De aceea lăsase lucrurile să-şi urmeze cursul lor obişnuit. Neavând prilej să dea dovadă de o inteligenţă sclipitoare, sau de alt har deosebit, se mulţumi să facă în aşa fel, încât toată lumea să se simtă bine în principatul lui, asigurându-şi faţă de străinătate o poziţie asemănătoare celei a femeilor care sunt cu atât mai ireproşabile, cu cil se vorbeşte mai puţin de ele. Iar dacă această curte mică era austeră şi ceremonioasă, în vechiul stil francon, şi dacă prinţul nu avea de loc înţelegere pentru anumite idei generoase caracteristice epocii, de vină era rigiditatea schelăriei pe care marii maeştri de ceremonii, şambelanii şi mareşalii curţii o ridicaseră cu atâta trudă şi migală in interiorul ţării. în cadrul acestei schelării se învârtea însă o rotiţă pe care niciun maestru de ceremonii şi niciun mareşal n-ar fi izbutit vreodată s-o oprească. Această rotiţă era înclinaţia înnăscută a prinţului pentru aventură, pentru tot ce era straniu şi misterios. După pilda gloriosului calif Harun al Raşid, prinţul avea obiceiul să se travestească şi să cutreiere oraşul şi ţara cu scopul de a-şi satisface sau măcar de a-şi alimenta această înclinaţie, care se deosebea atât de puternic de celelalte tendinţe ale caracterului său. Cu asemenea prilej îşi punea pe cap o pălărie rotundă şi lua o mantie cenuşie, astfel încât toată lumea ştia îndată că prinţul nu trebuie să fie

recunoscut.

197

Se întâmplă într-o zi ca, travestit astfel şi incognito, prinţul să străbată aleea ce ducea de la castel spre un loc îndepărtat, la o căsuţă singuratică, în care trăia văduva unui bucătar princiar. În clipa când ajunse în faţa acestei căsuţe, prinţul zări doi indivizi, învăluiţi în mantii lungi, care tocmai se strecurau afară pe uşă. Prinţul se feri din calea lor şi istoriograful casei Irenaus, după relatările căruia scriu aceste rânduri, afirmă că prinţul nu ar fi putut fi observai alunei, chiar dacă ar fi purtat în locul mantiei cenuşii cel mai sclipitor veşmânt de ceremonie, cu toate decoraţiile pe el, şi asta pentru simplul motiv că era noapte şi întuneric beznă. Când cei doi bărbaţi înfăşuraţi în mantii trecură încet pe lângă el, prinţul desluşi clar următoarea convorbire:

— Frate şi excelenţă, spunea unul dintre ei, vino-ţi, te rog, în fire! Măcar de data asta nu fi măgar! Omul trebuie să plece, înainte ca prinţul să afle ceva despre el; altfel îl vom avea mereu pe capul nostru pe blestematul acela de vrăjitor, care ne va duce la pieire cu scamatoriile lui diavoleşti.

— *Mon cher frere28*, îi răspunse celălalt, potoleşte-te; cunoşti doar sagacitatea mea şi *mon savoir faire29*. Miine am să-i arunc câteva monede acestui individ primejdios, şi atunci poate să-şi arate scamatoriile aiurea. Aici însă nu are voie să mai rămână. Prinţul e şi aşa un...

198

Restul nu s-a mai putut auzi, astfel că prinţul n-a aflat ce părere avea mareşalul curţii despre el, căci chiar mareşalul şi cu fratele său, marele maestru de vânătoare, se strecuraseră din casă şi rostiseră acele fatale cuvinte. Prinţul îi recunoscuse foarte bine după glas.

E lesne de închipuit că imediat lucrul cel mai important pentru prinţ a fost să-l caute pe primejdiosul vrăjitor, pe care trebuia să-l cunoască. A bătut la uşă. Văduva a ieşit cu un sfeşnic în mână şi văzându-l cu pălăria aceea rotundă pe cap şi cu mantia cenuşie, l-a întrebat cu o politeţe rece:

— Cu ce vă pot fi de folos, *monsieur*?

Când umbla travestit şi nu trebuia să fie recunoscut, prinţului i se spunea *monsieur*. Înălţimea-sa s-a informat de străinul care trăsese la ea şi a aflat că nu era nimeni altul decât un vestit şi iscusit scamator, posesor a numeroase certificate, concesii şi privilegii şi care intenţiona să-şi arate talentele pe aceste meleaguri. Văduva i-a mai spus că l-au vizitat doi domni de la curte, pe care i-a uimit in asemenea hal cu nişte lucruri cu totul inexplicabile, săvârşite în faţa lor, încât aceşti domni au plecat galbeni la faţă şi năuci, aproape ca ieşiţi din minţi.

Prinţul a cerut să fie condus îndată sus. Maestrul Abraham (căci nu era nimeni altul decât el) l-a primit ca pe un oaspe de mult aşteptat şi a închis uşa în urma lui.

Nimeni nu ştie ce a făcut atunci maestrul Abraham; un lucru însă este sigur: prinţul a rămas toată noaptea la dânsul, iar a doua zi dimineaţa a poruncit să se pregătească la castel un apartament pentru maestrul Abraham, în care alteţa-sa putea să pătrundă nevăzut din odaia de lucru, datorită unui coridor secret. Se mai ştie de asemenea că prinţul nu i-a mai spus niciodată mareşalului curţii *mon cher ami30* şi că nu i-a mai cerut niciodată marelui maestru de vânătoare să-i spună minunata poveste despre iepurele cel alb şi cu un corn în frunte, pe care el (adică marele maestru de vânătoare) nu l-a putut împuşca in cursul primei sale expediţii vânătoreşti în pădure. Asta i-a cufundat pe cei doi fraţi în atâta mâhnire şi disperare, încât peste scurtă vreme amindoi au părăsit curtea. Sigur

este, în sfârşit, că maestrul Abraham a stârnit mirarea curţii, a oraşului şi a ţării întregi, nu numai prin fantasmagoriile sale, ci şi prin stima de care se bucura din ce în ce mai mult din partea prinţului.

199

În privinţa scamatoriilor executate de maestrul Abraham mai sus pomenitul istoriograf al curţii lui Irenaus povesteşte atâtea lucruri de necrezut, încât nu le-am putea repeta fără riscul de a pierde încrederea stimatului cititor. Performanţa pe care istoriograful o consideră drept cea mai extraordinară dintre toate, ba despre care afirmă chiar că reprezintă o dovadă de netăgăduit că maestrul Abraham are relaţii primejdioase cu forţe străine şi supranaturale, nu este totuşi altceva decât acel miraculos hocus-pocus acustic, care mai târziu a făcut atâta vâlvă sub denumirea de „fecioara invizibilă”; încă de pe atunci maestrul Abraham ştiuse s-o prezinte mai ingenios, mai fantastic şi mai senzaţional decât s-a făcut vreodată.

Lumea mai susţinea că şi prinţul înfăptuia împreună cu maestrul Abraham anumite operaţiuni magice; în legătură cu scopul lor, se iscase printre doamnele de la curte şi printre curteni o nostimă, neghioabă şi absurdă întrecere de presupuneri. Toţi erau de acord că maestrul Abraham îl învăţa pe prinţ să facă aur – fapt care putea fi dedus din fumul care ieşea uneori din laborator – şi că prinţul, sub îndrumarea maestrului, lua parte la tot felul de conciliabule cu spiritele, conciliabule, de altfel, foarte folositoare. Toţi erau încredinţaţi că prinţul nu-i acordă noului primar al orăşelului brevetul, şi nici măcar sobarului princiar nu-i aprobă un supliment de salariu, fără a consulta constelaţiile sau *spiritum familiärem31*, pe nume *Agathodemon32*.

Când prinţul cel bătrân a murit şi i-a urmat la tron Irenaus, maestrul Abraham a părăsit ţara. Tânărul prinţ,

care nu moştenise nimic din înclinaţia spre aventură şi mister a tatălui său, l-a lăsat să plece; curând însă a constatat că forţele magice ale maestrului Abraham se dovediseră foarte folositoare în alungarea unui anume spirit rău care se cuibărise din cale-afară de bucuros la curţile mici. E vorba de spiritul infernal al plictisului. La asta trebuie să mai adăugăm că stima de care maestrul Abraham se bucurase la curte îl impresionase adânc pe tânărul prinţ. Uneori prinţului Irenaus i se păruse că maestrul Abraham este o făptură supranaturală, mai presus de tot ce e omenesc. Se spune că această senzaţie deosebită s-ar trage de la un moment memorabil din istoria tinereţii prinţului. Pe când era copil încă, a intrat, îndemnat de curiozitatea caracteristică acestei vârste, în odaia maestrului Abraham şi a stricat prosteşte o mică maşinărie pe care bătrânul tocmai o terminase de construit cu multă trudă şi artă. înfuriat peste măsură de pozna ştrengarului princiar, maestrul Abraham i-a tras o palmă zdravănă, după care l-a dat afară din odaie, repede şi fără delicateţe. Printre lacrimi şi sughiţuri de plâns, odrasla princiară n-a putut să scoată decât două cuvinte: „Abraham... *soufflet33*”, aşa că maestrul de ceremonii, dezolat, nu s-a încumetat să cerceteze mai adânc primejdioasa taină, pe care trebuia să aibă doar îndrăzneala s-o bănuiască.

200

Prinţul simţea o mare dorinţă să-l păstreze pe maestrul Abraham în rolul lui de principiu motor al[25]

25

26

maşinăriei curţii; însă toate strădaniile lui pentru a-l aduce înapoi au fost zadarnice. Abia după acea fatală

25 Palmă, afront (franc).

plimbare, când prinţul Irenaus şi-a pierdut ţărişoara şi şi-a instalat curtea himerică în Sieghartsweiler, abia atunci s-a întors şi maestrul Abraham. Nici nu se putea un moment mai potrivit, căci, afară de faptul că...

(M.r.p.)...o întâmplare importantă care, ca să folosesc expresia biografilor plini de duh, a însemnat începutul unei epoci noi în viaţa mea.

Cititori!... Adolescenţi, bărbaţi, femei, voi toţi acei sub a căror blană bate o inimă simţitoare, voi toţi care preţuiţi virtutea şi recunoaşteţi dulcile chingi cu care ne înlănţuie natura, voi mă veţi înţelege... şi iubi!

201

Ziua fusese înăbuşitoare şi am petrecut-o dormind după sobă. În sfârşit s-a lăsat seara şi o boare răcoroasă a pornit să sufle prin fereastra deschisă a maestrului meu. M-am deşteptat din somn cu un simţământ fără nume, de durere şi de voluptate totodată, care îmi umplea pieptul, trezind cele mai dulci speranţe. Copleşit de acesta presimţiri m-am ridicat cu acea arcuire expresivă a sirii spinării pe care omul indiferent o numeşte „cocoaşa pisoiului”. „Afară, în sânul Naturii!” mă îndemna parcă un glas tainic; ascultând îndemnul, m-am suit pe acoperiş, hoinărind sub razele asfinţitului de soare. Deodată am auzit venind din pod nişte sunete atât de dulci, atât de tainice şi totodată atât de cunoscute şi de îmbietoare, încât m-am simţit atras ca de o forţă misterioasă şi de neînvins. Am părăsit frumuseţile naturii şi m-am strecurat printr-o lucarnă, în pod. Am zărit îndată pisică mare şi frumoasă, cu pete albe şi negre, care, aşezată într-o poziţie comodă pe picioarele de dinapoi, scotea acele chemări îmbietoare, şi începu a mă cerceta cu ochi sfredelitori. M-am oprit îndată în faţa ei şi, îmboldit de o forţă lăuntrică, am încercat să intonez şi eu melodia pe care o cânta frumoasa cu pete albe şi negre. Trebuie să mărturisesc că lucrul

acesta mi-a reuşit cum nu se poate mai bine; pentru psihologii care-mi vor studia viaţa şi personalitatea, notez aici că această clipă marchează începutul încrederii în talentul meu muzical înnăscut şi, se-nţelege, o dată cu această încredere şi începutul talentului însuşi. Bălţata m-a fixat drept în ochi, a amuţit, apoi, cu un salt năprasnic, s-a năpustit, asupra mea. Eu, neaşteptindu-mă la nimic bun, i-am arătat ghearele, dar în aceeaşi clipă ea începu să strige, în timp ce lacrimi ii ţâşneau din ochi:

— Fiule, e, fiul meu, vino grabnic în labele mele! Apoi, cuprinzându-mă pe după gât şi strângându-mă cu pasiune la piept, urmă: Da! tu eşti! Eşti fiul meu, iubitul meu copil, pe oare l-am născut fără prea multe dureri!

Eram adânc emoţionat şi ar fi fost de-ajuns acest sentiment pentru a mă convinge că bălţata era într-adevăr maică-mea; cu toate acestea am întrebat-o dacă e sigură de acest lucru.

— Ah, asemănarea asta, îmi răspunse bălţata, aceşti ochi, trăsăturile feţei, mustăţile, blana – toate, toate imi amintesc, din păcate prea bine, de infidelul ingrat, care m-a părăsit. Eşti leit tatăl tău, dragă Murr (căci aşa ţi s-a spus); nădăjduiesc însă că, împreună cu frumuseţea tatălui tău, ai moştenit şi modul blajin de a gândi, precum şi firea blândă a mamei tale Mina. Tatăl tău avea maniere foarte alese; pe frunte îi puteai citi o demnitate impunătoare, iar în ochii lui verzi sclipea o inteligenţă ageră, în timp ce în jurul mustăţii şi pe obraji îi juca un zâmbet fermecător. Aceste avantaje fizice, precum şi mintea lui vioaie şi uşurinţa plină de eleganţă cu care prindea şoareci mi-au cucerit inima... Curând însă a ieşit la iveală caracterul lui de tiran neînduplecat, pe care a ştiut atâta vreme să-l ascundă... Sunt cuprinsă şi acum de oroare, amintindu-mi că îndată după naşterea ta, tatăl tău a fost stăpânit de pofta nesăbuită de a te mânca, pe tine şi pe fraţii tăi.

202

— Dragă măicuţă, i-am întrerupt eu vorba, dragă măicuţă, nu trebuie să condamni aşa, fără nicio rezervă, această înclinare. Poporul cel mai cult din lume a atribuit neamului zeilor pofta ciudată de a-şi mânca odraslele; dar, după cum a putut fi salvat un Jupiter, tot astfel am scăpat şi eu!34 -Nu te înţeleg de loc, fiule, răspunse Mina. Am impresia că vorbeşti prostii, sau, poate, vrei cumva să-ţi aperi părintele. Nu fi nerecunoscător faţă de mine, căci ai fi fost sfâşiat şi înghiţit, fără îndoială, de acel tiran sângeros, dacă nu te-aş fi apărat vitejeşte cu aceste gheare ascuţite, dacă nu te-aş fi scăpat de urmăririle acestui barbar, ascunzându-te când în pivniţă, când în pod, când în grajd... Până la urmă tatăl tău m-a abandonat şi de atunci nu l-am mai văzut niciodată. Şi totuşi inima mea mai bate încă pentru el!... Era un motan chipeş!... Datorită prestanţei şi manierelor sale distinse, mulţi îl luau drept un conte, aflat in trecere prin aceste meleaguri... Am crezut apoi că voi putea duce o viaţă liniştită în cercul restrâns al familiei, îndeplinindu-mi datoriile de mamă, dar a trebuit să primesc încă o lovitură groaznică... Într-o zi, întorcându-mă acasă dintr-o scurtă plimbare, m-am pomenit că atât tu, cât şi toţi fraţii tăi aţi dispărut... O bătrână descoperise în ajun adăpostul meu şi rostise fel de fel de vorbe fatale, pomenind de aruncat in apă şi alte asemenea grozăvii. În sfârşit! E o fericire neaşteptată că tu, fiule, ai fost salvat. Vino, dragul meu, să te mai strâng o dată la piept!...

Bălţata mea măicuţă mă mângâie cu gingăşie, după care se interesă amănunţit de condiţiile mele de viaţă. I-am povestit totul, fără a uita să pomenesc de studiile mele superioare şi de felul în care am izbutit să le fac.

203

Mina păru însă mai puţin impresionată decât era de aşteptat de calităţile excepţionale ale fiului ei. Da, mi-a dat

a înţelege destul de clar că eu, cu toată inteligenţa mea extraordinară am apucat, în ce priveşte cultura, pe o cale greşită, care mă poate duce la pierire. M-a prevenit, mai ales, să nu cumva să-i arăt maestrului Abraham cunoştinţele mele profunde, căci bătrânul va căuta să tragă numai foloase de pe urma lor, pe mine ţinându-mă însă în cea mai apăsătoare robie.

— E adevărat, vorbi Mina, eu nu mă pot lăuda că am cultura ta; în schimb, am aptitudini naturale şi anumite talente foarte plăcute, cu care m-a înzestrat firea. Printre ele voi aminti, de pildă, puterea de a scoate scântei din blana mea, atunci când sunt mângâiată. Şi totuşi, câte neplăceri nu mi-a pricinuit până acum chiar acest talent! Copiii şi adulţii m-au tot pipăit pe spate de dragul acestui foc de artificii, spre marea mea plictiseală; iar atunci când săream jos ca să scap, sau îmi arătam ghearele, eu, o fiinţă sfioasă şi sălbatică, trebuia să mă las ocărită, ba chiar şi bătută, îndată ce maestrul Abraham va afla că ştii să scrii, va face din tine, dragul meu Murr, copistul său; şi atunci, lucrul la care te-ai înhămat acum numai din propriul tău imbold ţi se va cere ca o obligaţie.

Mina îmi spuse încă multe lucruri privitoare la relaţiile mele cu maestrul Abraham, precum şi unele privitoare la educaţia mea. Abia mai târziu mi-am dat seama că ceea ce luasem la început drept dispreţ faţă de ştiinţă era o dovadă a marii înţelepciuni practice a bălţatei.

Am aflat că Mina trăia în condiţii destul de grele la o bătrână din vecinătate şi că adesea nu găsea cu ce să-şi potolească foamea. Faptul acesta m-a impresionat profund; am simţit că în pieptul meu dragostea filială se trezeşte cu violenţă şi, aducându-mi aminte de frumosul cap de scrumbie care-mi rămăsese de la cină, am hotărât să i-l ofer iubitei mele mame, pe care o găsisem în chip atât de neaşteptat.

Dar cine ar putea măsura nestatornicia inimii acelora care rătăcesc sub clarul de lună!... De ce oare destinul nu ne-a făcut imuni faţă de jocul năprasnic al pasiunilor fatale!...

De ce suntem nevoiţi – biete trestii tremurătoare – să ne îndoim sub furtunile vieţii?... O, soartă vitregă!... O, apetit, numele tău este motan!35... Cu capul de scrumbie în gură, m-am căţărat pe acoperiş aidoma unuipius Aeneas36 şi mă pregăteam să intru pe lucarnă... în clipa aceea am fost cuprins de o stare, care, în mod paradoxal, înstrăinându-mă de eul meu, a dat totodată în vileag eul meu adevărat. Cred că m-am exprimat clar şi precis, astfel încât oricine va putea recunoaşte în descrierea stării mele ciudate pe psihologul a cărui privire pătrunde în abisurile sufleteşti... Dar, să-mi urmez vorba!

Senzaţia aceasta stranie, ţesută din poftă şi dezgust, mi-a obnubilat mintea... m-a copleşit... mi-a frânt puterea de rezistenţă, într-un cuvânt: am mâncat capul de scrumbie!

Cu groază am auzit-o pe Mina mieunând şi strigându-mă pe nume... Cuprins de remuşcări şi copleşit de ruşine am sărit înapoi în odaia maestrului meu şi m-am vârât sub sobă. Acolo, m-au torturat cele mai Înfiorătoare vedenii. O vedeam pe Mina, pe bălţata mea mamă regăsită, (abandonată, nemângâiată, jinduind la hrana făgăduită şi aproape gata să leşine de foame... Ah! vântul care geme în horn rosteşte numele Minei!... Mina, Mina! foşnesc hârtiile maestrului meu; Mina, Mina! scârţâie şubredele scaune de nuiele; Mina! se tânguie uşa sobei, sfâşiindu-mi sufletul... Am hotărât s-o invit pe biata Mina să împartă cu mine măcar laptele de la micul dejun. La gândul acesta m-am simţit cuprins de

O pate sufletească aidoma răcorii odihnitoare a

umbrei! Mi-am lăsat urechile pe spate şi am adormit...

Voi, suflete sensibile, care mă înţelegeţi atât de bine, vă daţi seama, dacă sunteţi cu adevărat nişte motani cumsecade, şi nu nişte măgari, că această furtună din pieptul meu trebuia să-mi limpezească cerul tinereţii, asemeni unui uragan binefăcător care, împrăştiind norii negri, face să apară un peisaj luminos şi împrospătat. O, deşi la început capul de scrumbie mă apăsa pe suflet, am învăţat totuşi să înţeleg ce înseamnă pofta şi că e o crimă să te împotriveşti naturii-mume. Fiecare să-şi caute singur capul de scrumbie şi să nu se substituie iscusinţei celorlalţi care, minaţi de cuvenitul apetit, şi-l vor găsi până la urmă pe al lor.

205

Închei acest episod clin viaţa mea, episod care...

(F.m.)... nu există nimic mai neplăcut pentru un istoriograf sau un biograf decât – ca şi cum ar călări un mânz sălbatic – să fie silit să sară încoace şi încolo prin hăţişuri, căutând zadarnic un drum bătut. Aşa

1 se înlâmplă, iubite cititor, aceluia care s-a apucat să aştearnă pe hârtie cele ce a putut afla despre viaţa extraordinară a capelmaistrului Kreisler. Aş fi vrut bucuros să înceapă cu următoarele cuvinte: în micul orăşel N. sau, să zicem, B. ori K., şi anume în lunea după Sfânta Treime a anului cutare, sau de Paşte, Johannes Kreisler a văzut lumina zilei. De o asemenea frumoasă ordine cronologică nu poate fi însă vorba, întrucât nefericitul biograf nu dispune decât de date fragmentare ce i-au fost transmise oral şi pe care este silit să le prelucreze fără întârziere, spre a nu le uita cu desăvârşire. În ce împrejurări a avut loc această transmitere a datelor, vei afla, iubite cititor, încă înainte de sfirşitul cărţii şi atunci, poate vei fi mai îngăduitor faţă de structura rapsodică a ansamblului sau, poate, cu tot aspectul său fragmentar, vei găsi că un fir

conducător uneşte vădit toate părţile componente.

În clipa de faţă nu mai este de povestit altceva decât faptul că, într-o seară frumoasă de vară, scurtă vreme după ce prinţul Irenaus s-a stabilit în Sieghartsweiler, prinţesa Hedwiga şi Julia se plimbau prin parcul castelului. Razele asfinţitului învăluiau pădurea cu o maramă aurie. Nu fremăta nicio frunză. Copacii şi tufişurile aşteptau cu răsuflarea oprită mângâierea vântişorului de seară. Liniştea nu era întreruptă decât de vuietul pârâului, spumegând pe albia lui de prundiş alb. Braţ la braţ, cele două fete păşiră in tăcere pe cărările dintre straturile de flori şi trecură podeţele aruncate peste nenumăratele cotituri ale pârâului, până ce ajunseră în marginea parcului, la iazul cel mare în care se oglindeau ruinele pitoreşti ale depărtatei Stânci a Uliilor.

— Cât e de frumos! exclamă Julia, din adâncul inimii.

— Hai să intrăm în coliba pescarilor, propuse Hedwiga. Soarele dogoreşte încă prea puternic; de altfel, dinăuntru, prin fereastra de la mijloc, priveliştea este şi mai frumoasă, căci împrejurimile formează de acolo o vedere cu planuri multe, ca un adevărat tablou.

Julia o urmă pe prinţesă care, îndată ce intră şi aruncă o privire pe fereastră, îşi exprimă regretul că nu are la îndemână creion şi hârtie pentru a desena peisajul în acea lumină „picantă” cum o numea ea.

— Aproape că te invidiez pentru iscusinţa cu care poţi desena copaci, tufişuri, dealuri şi lacuri imitând atât de bine natura, zise Julia. Dar eu, chiar dacă aş putea desena tot atât de frumos ca tine, n-aş izbuti să redau niciodată un peisaj după natură, ba chiar cu atât mai greu, cu cât priveliştea ar fi mai frumoasă. Copleşită de bucurie şi de încântarea contemplării n-aş mai fi în stare să mă

apuc de lucru.

La aceste cuvinte ale Juliei, chipul prinţesei se lumină de un anumit zâmbet care, la o fată de şaisprezece ani, îţi putea da de gândit. Maestrul Abraham, în felul lui ciudat de a se exprima, era de părere că asemenea joc al muşchilor feţei se poate compara cu vârtejurile de la suprafaţa apei când în adâncuri se petrece ceva primejdios... Oricum, destul e că prinţesa a zâmbit; însă în clipa când îşi întredeschise buzele trandafirii spre a-i răspunde blândei Julia, cea nepricepută în artă, răsunară în preajmă acorduri alit de puternice şi atât de violente, încât cu greu puteai bănui că instrumentul ar fi o chitară obişnuită.

Prinţesa amuţi şi amândouă fetele ieşiră în grabă din coliba pescărească.

Răsuna melodie după melodie, legate prin cele mai ciudate treceri, prin cele mai neobişnuite acorduri. Din când in când se auzea o voce sonoră de bărbat, care, ori părea că epuizează toată dulceaţa cântecului italian, ori – întrerupându-se dintr-o dată – ataca o melodie gravă şi sumbră, însoţind-o ba de un recitativ, ba de cuvinte puternic accentuate.

Se auzea zgomotul iscat de acordatul chitarei, apoi câteva acorduri întrerupte brusc... iar acordatul chitarei... din nou cuvinte violente, rostite cu mânie... apoi melodii... şi iarăşi acordatul instrumentului.

Curioase să-l vadă pe acel ciudat virtuoz, Hedwiga şi Julia se apropiară pe furiş, tot mai mult, până ce zăriră un bărbat îmbrăcat în negru, aşezat cu spatele spre ele, pe un colţ de stâncă, la marginea lacului, cufundat în muzica şi vorbele lui.

207

Tocmai îşi acordase chitara într-un fel cu toiul

neobişnuit; încercă doar câteva acorduri, apoi exclamă:

— Iar am greşit... sunetul nu-i pur... când cu o comă prea jos, când cu o comă prea sus! Apoi, desprinzând instrumentul din panglica albastră atârnată pe umăr, îl luă cu amândouă mâinile şi, ţinându-l în faţa lui, vorbi astfel: Spune-mi, încăpăţânat-o, unde sălăşluieşte cu adevărat muzicalitatea ta, în ce ungher al tău s-a ascuns gama cea pură, sau, poate vrei să te răzvrăteşti împotriva maestrului tău, susţinând că urechea i-a fost strivită pe nicovala gamei temperate şi că enarmonia lui nu-i decât o farsă copilărească? Am impresia că-ţi baţi joc de mine, deşi am mustaţa tunsă mai frumos decât cea a maestrului Stefano Pacini, *detto il Veneziano37*, care a sădit în tine harul armoniei, rămas pentru mine o taină de nedezlegat! Şi acum află, drăguţă, că dacă într-adevăr nu vrei cu niciun chip să îngădui dualismul în unison al lui *Gis* şi *As* sau *Cis* şi *Des*[26] sau mai degrabă al tuturor celorlalte tonuri, apoi am să te dau pe mâna a nouă meşteri nemţi, care te vor mustra şi te vor domestici cu vorbe enarmonice. Şi te rog să nu te arunci în braţele lui Stefano Pacini al tău şi să nu cauţi să ai întotdeauna ultimul cuvânt, ca o femeie cicălitoare. Nu cumva ai atâta trufie şi obrăznicie ca să-ţi închipui că toate acele duhuri ale frumuseţii, care sălăşluiesc în tine, nu ascultă decât de vraja irezistibilă a acelor magicieni dispăruţi de mult de pe faţa pământului, şi că în mâinile unui laş...

Tăcu dintr-o dată, sări în picioare şi dus pe gânduri, privi în adâncul lacului. Fetele, urmărind cu uimire purtarea lui ciudată, stăteau pironite locului după tufiş; abia mai îndrăzneau să răsufle.

Străinul întrerupse din nou tăcerea:

26 Zis veneţianul (ital.).

— La drept vorbind, chitara e instrumentul cel mai păcătos, cel mai imperfect din câte se află pe lumea asta, bun de pus doar în mâna păstorilor amorezaţi, atunci cândau pierdut muştiucul fluierului. Altfel le place mai degrabă să sufle din răsputeri în fluier, trezind ecoul cu dulci răgete de dor şi melodii de jale adresate Emmelinelor[27], care-şi mână undeva în munţi văcuţele, în pocnetele vesele ale biciurilor cu şfichiu. O, Doamne! învaţă-i pe păstorii aceia care „suspină jalnic, mugind după drăguţa lor”[28], că acordul se compune numai din trei sunete şi este răsturnat de lovitura de pumnal a septimei, şi pune-le chitara în mâini! Însă unor bărbaţi cu erudiţie şi cultură, cercetători ai înţelepţilor elini şi la curent cu ce se petrece la curtea de la Pekin sau de la Nankin, dar care habar n-au de păstorit şi oierit, ce poate să le pese de suspine şi zdrăngănit de strune?... Laşule, ce te-ai apucat să faci? Adă-ţi aminte de răposatul Hippel care spunea că atunci când vede un bărbat dând cuiva lecţii de clavir are impresia să respectivul ar fierbe nişte ouă., iar tu te-ai apucat de zdrăngănit la chitară... Laşule!.. La dracu!

Cu aceste cuvinte, străinul azvârli instrumentul în tufiş şi se depărta cu paşi repezi, fără să le fi zărit pe fete.

— Ei, întrebă Julia râzând, ce spui, Hedwiga, de apariţia asta fantastică? De unde o fi venind omul acesta ciudat, care întii vorbeşte atât de frumos cu chitarei lui, ca apoi s-o arunce cu dispreţ, ca pe o cutie stricată?

— E o greşeală, spuse Hedwiga, cuprinsă de o mânie subită care-i coloră obrajii palizi, mare greşeală că parcul nu este închis şi că poate intra în el orice străin.

— Vrei să spui că ar fi bine ca prinţul să interzică în

27 Emmeline, personajul principal din opera O familie elveţiană (1809) de Joseph Weigl.

28 Cuvinte citate adesea de Hoffmann, din comedia Cum vă place de Shakespeare. (Actul II, scena 7.)

mod egoist locuitorilor din Sieghartsweiler şi tuturor drumeţilor care trec pe aici tocmai colţişorul cel mai pitoresc din întreaga regiune? Nu pot crede că ai dori asta cu tot dinadinsul!

— Dar nu-ţi dai seama, continuă prinţesa şi mai tulburată, ce primejdie reprezintă asta pentru noi? De câte ori nu ne plimbăm singure, ca astăzi, departe de toţi slujitorii, în cele mai retrase colţuri ale parcului!

Dacă într-o zi vreun răufăcător...

— Nu cumva, o întrerupse Julia pe prinţesă, te temi că dintr-un tufiş poate să apară vreun uriaş din basme, sau cine ştie ce cavaler-brigand fabulos, care o să ne răpească şi să ne închidă în castelul lui? într-adevăr, de asia să ne ferească Dumnezeu! încolo, îţi mărturisesc că o mică aventură, aici, în pădurea aceasta romantică, nu mi-ar displăcea de loc. Mă gândesc la piesa lui Shakespeare *Cum vă place*, pe care mama multă vreme nu ne-a lăsat s-o citim si pe care, până la urmă, ne-a citit-o Lothario. Ce zici, ai avea ceva împotrivă să joci puţin rolul Celiei, in timp ce eu aş fi credincioasa ta Rosalinda? Ce facem cu virtuosul nostru necunoscut?

— Ah! răspunse prinţesa, tocmai acest necunoscut... Poţi să-ţi închipui, Julia, că figura şi vorbele lui ciudate au trezit în mine o groază inexplicabilă? Mă înfior şi acum şi simt că mă copleşeşte o stare ciudată şi în acelaşi timp înfricoşătoare. Undeva în adâncurile sufletului meu, se trezeşte parcă o amintire, care se zbate zadarnic să se facă mai desluşită. L-am mai văzut pe acest om în nişte Împrejurări groaznice, care mi-au sfâşiat inima – poate că a fost numai un coşmar a cărui amintire am păstrat-o în mine; destul că omul acesta, cu purtarea şi vorba lui ciudată, mi s-a părut o fantomă primejdioasă, care poate voia să ne atragă în mrejele vreunei vrăjitorii nefaste.

— Ce închipuiri! exclamă Julia. În ce mă priveşte, eu transform fantoma cea neagră cu chitara în *monsieur* Jacques, sau chiar in onestul Tocilă, a cărui filosofie sună cam în acelaşi fel ca şi cuvintele străinului. Lucrul de căpetenie însă este să salvăm bietul instrument, pe care barbarul acela l-a azvârlit cu atâta duşmănie în tufiş.

— Pentru numele lui Dumnezeu, o, Julia, ce ţi-a venit! exclamă prinţesa.

Dar, fără a o lua în seamă, Julia se vârî printre tufe şi peste câteva clipe se întoarse triumfătoare, ţinând în mâini chitara, pe care o aruncase străinul.

Biruindu-şi sfiala, prinţesa privi cu băgare de seamă instrumentul: forma neobişnuită îi arăta îndeajuns vechimea, chiar dacă nu ar fi fost confirmată de anul şi nomele meşterului său, ceea ce se putea citi clar prin gaura de rezonanţă. Într-adevăr, pe fundul chitarei erau săpate următoarele cuvinte: Stefano Pacini *fec.41 Venez*. 1532.

210

Julia nu se putu stăpâni să nu scoată câteva acorduri din instrumentul acela atât de graţios, şi aproape că se sperie de puterea sunetului ce ieşea dintr-un obiect atât de mic.

— Ce frumos, ce frumos! exclamă ea şi continuă să cânte. Întrucât era obişnuită să se slujească de chitară doar ca să se acompanieze, era firesc să fie ispitită să cânte şi din gură, ceea ce şi făcu, continuându-şi plimbarea. Prinţesa o urma în tăcere. Când Julia se opri, Hedwiga îi spuse:

— Te rog, mai ciută din instrumentul acesta fermecat, poate vei izbuti să alungi în infern duhurile cele rele, care au vrut să pună stăpânire pe mine.

— Duhurile tale rele să ne lase în pace şi să nu se

apropie niciodată de noi, îi răspunse Julia; dar de cântat voi mai cânta, pentru că nu m-am aşteptat să dau vreodată peste un instrument de care să mă slujesc atât de uşor şi care să-mi placă atât de mult. Mi se pare chiar că şi vocea mea sună mai frumos ca oricând.

Începu să cânte o canţonetă italiană, complicând melodia cu tot felul de melisme, rulade şi capricii şi lăsând să curgă în voie toată bogăţia de sunete ce purta în suflet.

Dacă prinţesa se speriase văzându-l pe străin, apoi Julia înmărmuri ca o stană de piatră, zărindu-l deodată în faţa ei, tocmai când voia să cotească într-o alee laterală.

Străinul, în vârstă de vreo treizeci de ani, era îmbrăcat in negru, după ultima modă. Veşmintele sale nu aveau nimic deosebit în sine, cu toate acestea întreaga lui înfăţişare producea o impresie ciudată, stranie. Deşi hainele îi erau foarte curate, totuşi se observa la ele o anumită neglijenţă, care părea să vină, nu atât din lipsa de îngrijire, cit mai degrabă din faptul că străinul fusese nevoit să facă o călătorie la care nu se aşteptase şi cu care îmbrăcămintea sa nu era potrivită. Stătea în faţa lor cu haina desfăcută, cu eşarfa de la gât abia înnodată, cu ghetele atât de prăfuite că abia se mai zăreau cataramele de aur. Pentru a se feri de soare, îşi îndoise în chip extravagant pe ceafă borul tricornului care, după cum se ştie, se poartă numai subsuoară. Desigur că-şi croise drum prin desişul cel mai adânc al parcului, pentru că păru-i negru, răvăşit, era plin de ace de brad. Aruncă o privire scurtă asupra prinţesei, apoi ochii lui mari şi negri, lucind de un foc lăuntric, se opriră îndelung asupra Juliei; asta făcu să crească starea de confuzie a fetei într-atât, încât – cum i se întâmpla de obicei în asemenea împrejurări – ochii i se umplură de lacrimi.

— Aşadar, rosti străinul cu o voce blândă şi caldă,

aşadar, sunetele acestea divine amuţesc în prezenţa mea, prefăcându-se în lacrimi?

Luptându-se din greu ca să-şi biruie impresia pe care străinul o iscase la început asupra ei, prinţesa îl privi cu trufie si vorbi pe un ton aproape tăios.

— Mărturisesc că apariţia dumneavoastră ne surprinde, domnule! La ora aceasta prezenţa unor străini în parcul princiar este destul de neaşteptată. Eu sunt prinţesa Hedwiga.

În clipa când prinţesa începuse să vorbească, străinul se întorsese brusc spre dânsa, privind-o drept în ochi; expresia feţei lui se schimbase însă. Dispăruse aerul de nostalgie, dispăruse orice urmă de emoţie; un zâmbet strâmb sublinia şi mai mult expresia de ironie amară şi amuzată, aproape burlescă.

Prinţesa se opri la jumătatea cuvântului, ca străbătută de un curent electric; se roşi toată şi-şi plecă privirea în pământ.

Străinul avea aerul că vrea să spună ceva, dar în aceeaşi clipă Julia îl întrerupse:

— Vai ce prostuţă sunt să mă sperii în aşa hal şi să plâng ca un copil, prins cu degetul în borcanul de dulceaţă! Da, domnule, comparaţia este potrivită – m-am înfruptat din ceva, m-am înfruptat din cele mai dulci sunete ale chitarei dumneavoastră. Chitara poartă toată vina, dar şi curiozitatea noastră. V-am auzit când aţi vorbit atât de frumos cu ea, v-am urmărit şi atunci când aţi aruncat-o în tufiş cu atâta mânie, încât a scos un geamăt sonor; da, am văzut şi asta. Am simţit ca un cuţit în inimă, nu m-am putut stăpâni şi am intrat în tufiş ca s-o scot de-acolo. Şi apoi, ştiţi cum sunt fetele, am zdrăngănit puţin pe strune şi am simţit că instrumentul se potriveşte atât de bine cu mina mea, încât n-am mai putut să-l las. Vă rog să

mă iertaţi, domnule, şi să binevoiţi a-l primi înapoi.

Cu aceste cuvinte Julia îi întinse chitara.

— E un instrument de o sonoritate rară, spuse străinul. E de pe timpuri, numai că în mâinile mele neputincioase – dar ce spun – mâini! Minunatul duh al armoniei care este prietenul acestui instrument, trăieşte şi în pieptul meu, e însă încătuşat, ca o crisalidă în gogoaşa ei. Dar din pieptul dumneavoastră, domnişoară, el îşi ia liber zborul spre slăvile de lumină ale cerului, scânteind în mii de culori, asemenea unui fluture strălucitor. Ah, domnişoară! În timp ce aţi cântat, toată durerea nostalgică a iubirii, tot farmecul visurilor dulci, tot dorul şi nădejdea unei inimi îndrăgostite pluteau peste păduri, ca să cadă apoi ca o rouă înviorătoare în cupa florilor înmiresmate şi în pieptul privighetorilor, amuţite pentru a vă asculta. Păstraţi deci chitara aceasta, căci numai dumneavoastră sunteţi stăpână pe farmecul ce sălăşluieşte într-însa...

— Dumneavoastră aţi aruncat această chitară, spuse Julia, roşindu-se.

— E adevărat, răspunse străinul, apucând cu un gest pătimaş chitara şi strângând-o la piept. E drept că am aruncat-o, dar acum o primesc înapoi sfinţită şi n-o voi mai lăsa din mâini niciodată.

Dintr-o dată faţa străinului luă iar acea expresie de mască bufonă şi cu un ton foarte tăios rosti:

— Preaonorate doamne, destinul sau demonul meu cel rău mi-a jucat o festă foarte urâtă, făcându-mă să apar în faţa domniilor-voastre *ex abrupto42*, cum spun latinii şi alte feţe cinstite... Prinţesă, vă implor, în numele cerului, să aruncaţi o privire asupra înfăţişării mele; după felul cum sunt îmbrăcat puteţi deduce că sunt un drumeţ care a pornit într-o călătorie lungă... Vai, aveam chiar de gând să

trec prin Sieghartsweiler şi să depun în oraşul acesta frumos măcar cartea mea de vizită... Preaonorată prinţesă! Să nu vă închipuiţi că mi-ar lipsi relaţiile: aflaţi că mareşalul curţii părintelui domniei-voastre mi-a fost prieten intim. Sunt încredinţat că de m-ar vedea aici m-ar strânge la pieptul lui şi, oferindu-mi să prizez tabac, mi-ar spune înduioşat: „Aici suntem între noi, dragul meu, aici pot să las frâu liber inimii şi tuturor simţămintelor mele". Aş fi obţinut o audienţă la înălţimea-sa prinţul Irenaus şi v-aş fi fost prezentat prinţesa. V-aş fi fost prezentat în aşa chip, încât pot paria, cu toate acordurile mele de septimă contra unei palme, că v-aş fi câştigat bunăvoinţa! Dar vai! Spre nefericirea mea eternă, iată-mă silit să mă prezint aici, în locul cel mai nepotrivit, între lacul raţelor şi băltoace pline de broaşte! O, Doamne! de-aş putea măcar să fac vreo vrajă, de-aş putea ca această nobilă cutie de scobitori (străinul scoase o asemenea cutie din buzunarul vestei) s-o prefac *subilo*[29] intr-un falnic curtean al casei Irenaus, care să mă ia sub aripa lui şi să spună: „înălţimea-voastră, aveţi în faţa domniei-voastre pe cutare şi cutare". Dar aşa! *Che far*, *che dir*.[30]

Îndurare, îndurare, o, prinţesă! O, doamnelor! O, domnilor! Rostind aceste cuvinte, străinul căzu la picioarele prinţesei şi începu să cânte cu glas strident: *Ah*, *pieta*, *pieta*, *Signora*.[31] 213

Prinţesa o prinse repede de braţ pe Julia şi amândouă o apucară la fugă strigând:

— E un nebun! un nebun scăpat din ospiciu!

---

29 Repede, dintr-o dată (lat.).

30 Ce să fac, ce să spun (itat).

31 3 8 O, îndurare, îndurare, doamnă (ital.). Parafrazare glumeaţă a primelor cuvinte din Miserere de Nicole Jommeli — O, indurare, indurare, Doamne!

Când ajunseră la pavilionul de vară, cele două fete întâlniră pe doamna consilier Benzon şi-i căzură, gâfâind, în braţe.

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce s-a întimplat? Ce înseamnă fuga asta nesăbuită?

Trăgându-şi cu greu răsuflarea, prinţesa abia putu bolborosi câteva cuvinte din care reieşea că au fost atacate de un nebun. Julia, care se liniştise, povesti calm cele petrecute, încheind cu părerea că străinul nu trebuie considerat nebun ci mai degrabă un poznaş ironic, un fel de *monsieur* Jacques, bun pentru o comedie în decorul pădurii din Ardeni.

Doamna consilier Benzon ceru să i se mai povestească o dată întreaga întâmplare, interesându-se de cele mai mici amănunte, insistând să afle cum era înfăţişarea străinului, mersul lui, gesturile, felul de a vorbi ş.a.m.d.

— Da! exclamă doamna consilier, în sfârşit. Da, nu mai încape nicio îndoială: el este, nu poate fi nimeni altul decât el!

— Cine? cine e? întrebă cu nerăbdare prinţesa.

— Liniştеşte-te, dragă Hedwiga, îi răspunse doamna Benzon. Nu era nevoie să fugi cu sufletul la gură. Acest străin, care ţi s-a părut atât de primejdios, nu-i câtuşi de puţin nebun. Oricât de neplăcută şi nepotrivită a fost gluma pe care şi-a îngăduit-o cu purtarea lui barocă, totuşi cred că ai să te împaci cu el.

— Niciodată! exclamă prinţesa. Nu vreau să-l mai văd niciodată pe acest măscărici incomod.

— Ehei, Hedwiga, râse doamna Benzon, ai fost într-adevăr inspirată, alegând cuvântul „incomod”. După toate

cele ce s-au petrecut se potriveşte mai bine decât ai putea crede sau bănui.

— Eu, dragă Hedwiga, nu pricep de loc de ce eşti atât de furioasă pe acest străin, zise Julia. În purtarea lui smintită şi în cuvintele lui fără şir, era totuşi ceva care m-a impresionat profund şi nicidecum neplăcut. —Ai noroc că poţi fi atât de calmă şi atât de senină, răspunse prinţesa cu lacrimi în ochi. Eu însă simt că ironia acestui individ înspăimântător îmi sfâşie inima! Spune-mi, Benzon, cine-i, cine-i nebunul? —În două cuvinte am să vă explic tot, răspunse doamna consilier. Acum cinci ani...

(M.r.o.)...m-am convins că în adâncurile sufleteşti ale unui poet adevărat poate sălăşlui şi pietate filială, şi compasiune faţă de greutăţile semenilor săi.

O anumită melancolie m-a silit să caut singurătatea, aşa cum se întâmplă adesea tinerilor romantici, când in sufletul lor are loc o luptă care face să se dezvolte ideile sublime. O bună bucată de vreme am dat uitării acoperişul pivniţa şi podul. Asemenea vestitului poet[32], retras într-o căsuţă modestă, pe malul unui pârâiaş umbrit de frunzişul des al mestecenilor si al sălciilor pletoase, eu, legănat de visuri, gustam lângă sobă aceleaşi dulci bucurii idilice. Din această pricină n-am mai văzut-o pe frumoasa, dulcea şi bălţata mea mamă, Mina. Mi-am găsit mângâiere şi linişte sufletească in studiul ştiinţelor. O, ştiinţele au ceva divin într-însele!

Primească recunoştinţa mea fierbinte omul care le-a născocit! Cu cât mai nobilă şi mai folositoare este această invenţie decât invenţia oribilului călugăr ce s-a apucat să fabrice praful de puşcă, un lucru de care, din pricina naturii şi efectului său, mi-i pur şi simplu greaţă. Judecata

32 Probabil ahizie la epoda a a lui Horaţiu Beatus ille, quiprocul negotiis... (Fericit acela care, departe de treburi...) Poetul roman nu vorbeşte însă de mesteceni şi sălcii pletoase, ci de un stejar bătrîn...

dreaptă a posterităţii l-a pedepsit pe barbarul, pe infernalul Barthold[33] cu dispreţul ei suveran, căci până în zilele noastre, pentru a da cuvenita preţuire unui savant cu minte ageră, unui statistician priceput sau, în general, oricărui om înzestrat cu o vastă cultură, folosim zicala: „Asta n-a inventat praful de puşcă”.

215

Ca învăţătură pentru tineretul motănesc talentat, nu pot lăsa nesemnalat faptul că atunci când voiam să studiez, săream cu ochii închişi în biblioteca maestrului meu, socoteam prima carte pe care puneam gheara şi o citeam apoi, oricare ar fi fost conţinutul ei. Datorită acestei metode de studiu, spiritul meu a dobândit flexibilitate şi universalitate, iar cunoştinţele mele au dobândit o bogată şi strălucită varietate, pe care posteritatea o va admira. Nu voi pomeni aici cărţile pe care le-am citit în şir, una după alta, în perioada melancoliei mele poetice; pe de o parte, pentru că se va ivi, poate, un alt prilej mai bun, pe de altă parte pentru că le-am uitat titlurile şi aceasta iarăşi se poate explica, într-o anumită măsură, prin faptul că cele mai multe titluri nici nu le-am citit, deci nici nu le-am ştiut vreodată. Oricine se poate declara mulţumit cu asemenea lămurire, şi nu va pune la îndoială seriozitatea mea de biograf.

Mă aşteptau experienţe noi.

Într-o zi, tocmai când maestrul meu era adânci într-un uriaş foliant, pe care-l ţinea deschis în faţa lui, iar eu, culcat lângă dânsul, sub masă, pe o excelentă coală de hârtie format englezesc „Royal”, mă exercitam la scrierea elină, care părea să-mi fie cu osebire la *înde-gheară*, un tânăr a intrat brusc în odaie; îl mai văzusem de câteva ori

33 Aluzie la Konstantin Anklitzen, un călugăr franciscan din Freiburg sau Dortmund, cu numele monahal du Bertold sau Berthold, poreclit „cel negru" din

la maestru şi întotdeauna mă tratase cu respectul amical şi calda stimă cuvenită unui talent excepţional şi unui geniu necontestat. Nu numai că de fiecare dată, după ce-l saluta pe maestru, mi se adresa şi mie cu un: „Bună dimineaţa, motane!” dar nu uita niciodată să mă scarpine uşurel după ureche şi să mă mângâie pe spinare, astfel încât asemenea atitudine constituia pentru mine o adevărată încurajare de a-mi manifesta în faţa lumii talentele înnăscute.

216

În ziua aceea, însă, toate urmau să ia altă întorsătură!

Spre deosebire de vizitele precedente, în urma tânărului năvăli în odaie un monstru negru şi flocos, care îndată ce mă zări se şi năpusti asupra mea. Cuprins de o spaimă de nedescris, am ajuns dintr-un salt pe masa maestrului, scoţând urlete de groază şi disperare, în timp ce monstrul încerca să sară şi el pe masă, făcând un vacarm asurzitor. Grijuliu, maestrul mă luă în braţe şi mă vârî în sân, sub halatul lui de casă. Tânărul însă zise:

— Fii pe pace, maestre Abraham, pudelul meu nu face niciun rău pisicilor, ci vrea numai să se joace cu ele! Pune motanul jos şi ai să te bucuri văzând cum se împrietenesc fiinţele astea – câinele meu şi motanul dumitale.

Într-adevăr, maestrul a vrut să mă dea jos din braţe, dar eu m-am încleştat şi am început să mă văicăresc atât de jalnic, încât stăpânul meu n-a avut ce face şi a trebuit să mă aşeze lângă el pe scaun.

Îmbărbătat de protecţia maestrului meu, m-am aşezat pe labele de dinapoi, şi, cu coada rotocol în jurul meu, am luat o poză care prin demnitatea şi nobila ei mândrie era menită să facă impresie asupra presupusului meu adversar. Pudelul se cuibări jos în faţa mea şi uitându-se ţintă la

mine, îmi vorbi în cuvinte sacadate pe care evident nu le puteam înţelege. Temerile mele se risipiră treptat şi, recăpătându-mi liniştea, am putut observa că în privirea câinelui nu se putea citi decât blândeţe şi intenţii oneste. Involuntar, am început să-mi manifest firea încrezătoare printr-o unduire lină a cozii. În acelaşi timp şi pudelul începu în felul cel mai prietenos să-şi mişte codiţa lui cea scurtă.

O, înţelesese glasul meu lăuntric şi afinităţile noastre sufleteşti nu mai puteau fi puse la îndoială! „Cum de a putut purtarea neobişnuită a acestui străin – mi-am zis eu – să mă sperie în asemenea hal? Tot vacarmul acela, săriturile şi alergatul, lătrăturile şi urletele lui vădeau doar un singur lucru: că e un tânăr exuberant şi afectuos, plin de voie bună şi îmbătat de libertate. În pieptul acela flocos sălăşluieşte bravură şi o nobilă fire câinească!”

217

Îmbărbătat de asemenea gânduri am hotărât să fac eu cel dinţii pas în vederea unei mai strânse apropieri între sufletele noastre şi, în consecinţă, să cobor de pe scaun.

Îndată ce m-am ridicat şi m-am întins, clinele a prins a sări prin odaie, lătrând zgomotos. Agitaţia lui nu era decât exteriorizarea unei minunate vitalităţi. Nemaiavând deci motive să mă tem, m-am dat jos de pe scaun şi m-am apropiat cu paşi înceţi şi precauţi de noul meu prieten. Am purces amândoi la împlinirea acelui act, care, în interpretarea lui simbolică, arată aprofundarea cunoaşterii reciproce a două suflete înrudite, act pe care miopia umană însă îl desemnează cu termenul profan şi grosolan de „mirosire”. Prietenul meu cel negru a poftit să guste din oasele de pui, ce se aflau în farfuria mea. Pe cit mi-a stat în putinţă, i-am dat a înţelege că uzanţele mondene şi buna creştere mă obligă să-l tratez ca pe un oaspe. A mâncat tot, cu o poftă uimitoare, în timp ce eu stăteam la distanţă,

privindu-l. M-am felicitat că am avut inspiraţia de a pune deoparte peştele prăjit, depozitându-l sub culcuşul meu.

218

După ce a luat masa, s-a încins jocul cel mai drăgălaş şi, până la urmă, uniţi trup şi suflet, ne-am îmbrăţişat strâns, şi rostogolindu-ne ca o minge, ne-am jurat credinţă şi prietenie eternă.

Nu pricep ce ar putea fi comic în această întâlnire a două suflete nobile, în procesul de cunoaştere reciprocă a doi tineri simpatici; însă atât maestrul meu cit şi tânărul vizitator au râs tot timpul cu hohote, spre marea mea supărare.

Noua cunoştinţă a produs asupra mea o impresie profundă, astfel încât, fie că mă aflam la soare, fie că eram la umbră, fie pe acoperiş, fie sub sobă, eram stăpânit de un singur gând, un singur vis, o singură senzaţie: Pudel! Pudel! Pudel! Faptul acesta a făcut să-mi apară în culori strălucitoare firea intimă a speciei canine, ceea ce, la rândul său. a determinat geneza profundului studiu de care am amintit mai sus; e vorba de *Gândire şi intuiţie*, sau *Motanul şi câinele*. În această lucrare am înfăţişat obiceiurile, moravurile şi limba ambelor specii, ca fiind determinate de trăsăturile proprii fiecăreia dintre ele, demonstrând că amândouă nu sunt decât ca nişte raze, ieşite din aceeaşi prismă. M-am ocupat, îndeosebi de caracterul limbii însăşi şi am demonstrat ca, întrucât limba, în general, fiind sonoră, reprezintă simbolic principiul naturii, în consecinţă, nu poate exista decât *o singură* limbă; astfel încât limba pisicească precum şi cea canină, în forma ei particular *pudeliană*, sunt ramuri ale uneia şi aceleiaşi tulpini. De aceea, motanii şi pudelii, însufleţiţi de un spirit superior, se pot înţelege între ei. Pentru a-mi prezenta teza cu maximum de claritate, am citat exemple din ambele limbi, atrăgând atenţia asupra

unor etimologii, d.p.: bau – bau; miau – miau; hau – hau; au – vau – mârr – murr – psi – ptsi etc.

După ce am scris cartea, am simţit dorinţa nestăvilită de a-mi desăvârşi cunoştinţele de limbă pudeliană, lucru care mi-a reuşit mulţumită noului meu prieten, pudelul Ponto, deşi nu fără trudă, întrucât pudeliană este pentru noi, motanii, o limbă într-adevăr foarte grea. Genii există însă în toate domeniile şi tocmai această genialitate o ignoră acel celebru scriitor din specia umană48, care afirmă că pentru a putea vorbi o limbă străină, cu toate particularităţile specifice poporului respectiv, trebuie să fii puţin cam tont. Maestrul meu este, bineînţeles, de aceeaşi părere şi admite numai cunoaşterea ştiinţifică a limbilor străine, cunoaştere căreia îi opune „parleza”, prin acest termen, dânsul înţelegând abilitatea de a vorbi într-o limbă străină despre toate şi despre nimic. A mers atât de departe în această privinţă, încât socotea conversaţiile în franţuzeşte între domnii şi doamnele de la curte, drept un fel de boală care se manifestă, asemenea crizelor de catalepsie, prin nişte simptome îngrozitoare. L-am auzit făcând această afirmaţie absurdă chiar faţă de însuşi mareşalul curţii princiare.

— Excelenţă, spunea maestrul Abraham, vă rog să binevoiţi a vă observa puţin pe dumneavoastră înşivă. Cerul v-a înzestrat cu un organ vocal plăcut şi armonios, dar când vă apucă franceza, începeţi deodată să sâsâiţi, să graseiaţi, să vă pelticiţi; totodată trăsăturile agreabile ale chipului excelenţei-voastre se schimonosesc înfiorător; până şi prestanţa şi manierele încântătoare ale domniei-voastre dispar într-un şir de ciudate convulsiuni. Asta nu se poate explica decât prin agitaţia vreunui demon morbid, care pune stăpânire pe excelenţa-voastră.

219

Mareşalul curţii s-a stricat de râs şi, într-adevăr, era

comică ipoteza maestrului Abraham, privitor la maladia limbilor străine.

Un savant ingenios dă într-o carte sfatul că dacă vrem să învăţăm repede o limbă străină trebuie să *gândim în ea*. Sfatul este excelent, însă aplicarea lui nu este lipsită de primejdii. Eu, bunăoară, am izbutit foarte curând să gândesc pudelian, dar m-am adâncit atât de mult în aceste idei pudeliene, încât posibilităţile mele de exprimare propriu-zise au rămas mult în urmă şi nu mai înţelegeam nici eu ce gândeam. Aceste idei neînţelese le-am aşternut în cea mai mare parte pe hârtie. Sunt uimit de profunzimea acestei limbi, pe care am prezentat-o în volumul: *Frunze de acantă49* şi pe care n-o înţeleg încă nici acum.

Consider că aceste scurte însemnări privitoare la istoria lunilor mele de tinereţe sunt suficiente pentru a-i da cititorului o idee despre ceea ce sunt, şi cum am ajuns să fiu ceea ce sunt.

Nu pot să mă despart însă de epoca de aur a vieţii mele remarcabile şi pline de evenimente, fără a aminti o întâmplare care, într-un sens, pune semn trecerii mele către vârsta unei formări mai mature. Cu acest prilej tineretul motănesc va afla că nu există trandafiri fără spini şi că în calea unui spirit plin de năzuinţe nobile se întâlnesc multe pietre de încercare şi se ridică numeroase piedici, care-i rănesc lăbuţele. Şi se ştie că aceste răni sunt dureroase, foarte dureroase!

Sunt sigur, dragă cititorule, că ai invidiat tinereţea mea fericită şi steaua mea norocoasă! Născut în condiţii modeste, din părinţi distinşi, dar săraci, şi sortit unei morţi dezonorante, am nimerit deodată în sânul lui Avram, un adevărat Peru[34] al literaturii! Nimic n-a stat în calea educaţiei mele, nimic nu s-a împotrivit înclinaţiilor mele;

34 Aluzie parodistică la volumul Frunzele de lotus (1817) de Isidorus Orientalis, de fapt Ferdinand August Otto Heinrich von Loeben,

cu paşi de uriaş înaintez spre perfecţiune, ridicându-mă cu mult deasupra nivelului contemporanilor mei. Deodată, însă, mă opreşte un funcţionar vamal, cerându-mi tributul, pe care sunt datori să-l plătească toţi cei care trec prin această lume!

220

Cine şi-ar fi putut Închipui că sub florile celei mai calde şi mai intime prietenii erau ascunşi nişte spini, care urmau să mă zgârie şi să mă rănească. Singeroase răni!

Oricine poartă în piept o inimă sensibilă ca a mea va înţelege lesne, din cele spuse cu privire la relaţiile mele cu pudelul Ponto, ce însemna pentru mine această fiinţă atât de dragă; şi totuşi, soarta a vrut ca el să deschidă drumul catastrofei; o catastrofă care mi-ar fi fost fatală, de n-ar fi vegheat asupră-mi spiritul marelui meu strămoş. Da, cititorule, am un strămoş[35], un strămoş fără de care, într-un sens, nici n-aş fi putut exista, un strămoş mare şi remarcabil, un om cu situaţie şi vază, bogat şi erudit, dotat cu calităţi excepţionale şi înzestrat cu o profundă iubire de oameni; un om de o eleganţă şi de un bun-gust cu totul deosebit, după ultima modă, un om... dar toate acestea fie spuse acum doar în treacăt, căci, pe viitor, va trebui să vorbesc mai pe larg despre fiinţa aceasta venerabilă, care nu-i nimeni altul, decât vestitul prim-ministru Hinz von Hinzenfeldt, iubit şi preţuit peste măsură de lumea întreagă sub numele de „Motanul încălţat”.

Dar, cum am mai spus, pe viitor voi vorbi mai pe larg despre cel mai nobil dintre motanii

Lucrurile ar fi putut lua altă întorsătură dar, fiind în stare să mă exprim elegant şi cu uşurinţă în limba pudeliană, puteam oare să nu vorbesc cu prietenul meu Ponto despre ceea ce preţuiam mai presus de toate în

35 Se referă la cartea scriitorului german Ludwig Tieck intitulată Motanul încălţat. Poveste pentru copii, în patru acte (1736).

viaţă, adică despre mine însumi şi despre operele mele? Astfel s-a întâmplat că Ponto a aflat de aptitudinile mele intelectuale, de genialitatea mea, de talentul meu; cu acest prilej, şi spre marea mea amărăciune, mi-am dat seama că o superficialitate incurabilă, ba aş spune chiar o anumită îngâmfare, îi făceau cu neputinţă orice activitate în domeniul artelor şi ştiinţelor, în loc să rămână înmărmurit de vastele mele cunoştinţe, el m-a încredinţat, că nu poate pricepe cum de-mi bat capul cu asemenea lucruri; cit despre dânsul, toată arta lui se reduce să sară peste un baston şi să facă aport, când stăpânul îşi aruncă pălăria în apă; iar în ce priveşte ştiinţele, era de părere că inşi ca el şi ca mine ne stricăm doar digestia cu asemenea treburi şi ne pierdem pofta de mâncare.

221

În cadrul unei astfel de conversaţii, în timp ce încercam să-l conving pe uşuraticul meu prieten, s-a întâmplat lucrul acela groaznic. Căci, înainte ca eu să-mi fi putut da seama ce se întâmplă, a sărit...

(F.m.)...cu această extravaganţă şi cu această ironie usturătoare nu vei produce decât încurcături, răspunse doamna Benzon. Numai haos şi dezacord faţă de toate relaţiile convenţionale pe care le cunoaştem.

— Straşnic capelmaistru, dacă-i în stare să producă un asemenea dezacord! exclamă râzând Johannes Kreisler.

— Fii serios! vorbi mai departe doamna consilier. De mine nu scapi cu o glumă amară. N-am să-ţi dau drumul aşa uşor, dragul meu Johannes! Da, aşa îţi voi spune, pe numele cel dulce de Johannes, ca să pot spera cel puţin că sub masca aceasta de satir se ascunde o fire blajină. De altfel, niciodată nu mă vei putea convinge că numele ăsta bizar de Kreisler nu este fals şi nu s-a substituit unui alt nume, cu totul diferit. —Doamnă consilier! exclamă Kreisler, pe chipul căruia tremurau mii de cute şi

încreţituri, scumpă doamnă consilier, ce aveţi împotriva numelui meu cinstit? Am purtat poate şi un altul, dar e mult de-atunci, iar acum mă găsesc în situaţia sfetnicului din *Barbă-Albastră* a lui Tieck[36], care spune: „Am avut pe vremuri un nume frumos, dar a trecut atâta timp că aproape l-am uitat; abia-abia mi-l mai aduc aminte”.

— Gândeşte-te puţin, Johannes, strigă doamna Benzon, sfredelindu-l cu o privire scânteietoare. Sunt sigură că numele acela, pe jumătate uitat, îţi va veni din nou în minte.

— Nicidecum, scumpă doamnă; e cu neputinţă, ba mi se pare chiar că amintirile nelămurite despre o altă înfăţişare a mea sub un alt nume datează din vremurile acelea plăcute, când încă nu mă născusem. Apelez la bunătatea dumneavoastră, stimată doamnă consilier, rugându-vă să priviţi modestul meu nume în lumina cuvenită; conturul, coloritul şi întreaga lui fizionomie îl fac încântător. Mai mult! Întoarceţi-l pe dos, disecaţi-l cu bisturiul gramaticii – şi tâlcul lui se va vădi din ce în ce mai minunat. În niciun caz numele meu nu poate veni de la *Kraus*[37] şi deci, prin analogie cu cuvântul „încreţitor de bucle” (adică „frizer”), nu pot fi socotit „încreţitor de sunete”, nici simplu frizer, căci atunci numele meu s-ar scrie Krausler. Dar cum nu putem da la o parte cuvântul *Kreis*, rămâne doar ca Domnul să vă lumineze pentru a vă gindi la acele sfere minunate, prin care se perindă întreaga noastră existenţă şi din care, oricât ne-am strădui, nu putem ieşi. În aceste cercuri circulă Kreisler; şi se poate întâmpla ca, obosit de săriturile smintite pe care este silit

36 Se referă la Cavalerul Barbă-Albastră. Poveste pentru copii, în patru acte de Ludwig Tieck.

37 întregul pasaj este bazat pe un joc de cuvinte în limba germană. Substantivul Krause înseamnă „coafură în cîrlionţi" sau „guler încreţit"; adjectivul kraus înseamnă „încreţit", „cîrlionţat", şi figurat se aplică la un stil înflorit. Substantivul Kreis înseamnă cerc.

să le facă, luptându-se cu forţa misterioasă care a trasat aceste cercuri, să năzuiască să iasă din ele, chiar dacă această dorinţă nu-i potrivită cu constituţia lui firavă. Iar suferinţa adâncă de pe urma acestei năzuinţe s-ar putea să fie chiar ironia pe care dumneavoastră o osândiţi cu atâta asprime. Ar trebui să ţineţi seamă, stimată doamnă, că acea mamă viguroasă a dat naştere unui copil care a păşit în viaţă ca un rege încoronat; vorbesc de umor, care nu are nimic de-a face cu lepădătura de frate vitreg, sarcasmul.

222

— Da, suspină doamna Benzon, şi tocmai acest umor, acest copil monstruos al unei fantezii deşănţate şi capricioase, pe care voi bărbaţii cu suflete împietrite nu ştiţi pentru cine se cuvine să fie cheltuit, încercaţi să ni-l prezentaţi drept ceva minunat şi nobil, atunci când vreţi să distrugeţi cu şfichiul batjocurii tot ce ne este drag şi preţios. Ştii dumneata, Kreisler, că prinţesa Hedwiga, după apariţia dumitale bruscă şi după felul cum te-ai purtat în parc, nu şi-a venit în fire nici până acum? Cu sufletu-i sensibil, se simte rănită de orice glumă în care se află chiar şi cea mai uşoară ironie la adresa ei. Pe deasupra, ai găsit cu cale, dragă Johannes, să te prezinţi ca un nebun adevărat speriind-o în aşa hal, încât a fost cât pe ce să se îmbolnăvească. E îngăduit oare să faci asemenea lucruri?

223

— Tot atât de puţin e îngăduit şi unei mici prinţese să încerce a-şi impune neînsemnata ei personalitate unui străin cu înfăţişare de om cumsecade, pe care-l întâlneşte întâmplător în parcul părintelui ei, prinţul, răspunse Kreisler.

— Oricum, continuă doamna consilier, apariţia dumitale aventuroasa în parcul nostru putea sa aibă urmări neplăcute. Că acestea au putut fi evitate şi că prinţesa s-a obişnuit cu gândul de a te revedea, se

datorează scumpei mele Julia. Numai dânsa îţi ia apărarea; în toate purtările şi în toate cuvintele dumitale, ea nu vede decât manifestarea unei stări de spirit extravagante, aşa cum se întâmplă cu firile prea sensibile, sau jignite din cine ştie ce pricină, într-un cuvânt, Julia, care a citit chiar acum de curând *Cum vă place* a lui Shakespeare, te compară cu melancolicul *monsieur* Jacques.

— O, divină copilă, cu suflet atât de delicat şi pătrunzător! exclamă Kreisler, cu lacrimi în ochi.

— Afară de asta, continuă doamna Benzon, scumpa mea Julia, care te-a auzit improvizând la chitară şi în acelaşi timp cântând şi vorbind, a recunoscut în dumneata un muzician şi un compozitor sublim. Mi-a spus că în clipa aceea i-a apărut un sens nou al muzicii şi că, îndemnată de o forţă invizibilă, a trebuit să ciute numaidecât şi ea, şi a cântat mai bine ca oricând. Află că Julia nu putea să se împace cu gândul că n-are să-l mai vadă niciodată pe omul acela ciudat şi că-i va rămâne în amintire ca o încântătoare nălucă muzicală; în schimb, prinţesa susţinea cu toată tăria că o a doua vizită a smintitului fantomatic o va ucide. Cum însă fetele acestea se Înţeleg atât de bine şi niciodată nu s-au sfădit pentru nimic, aş putea, pe bună dreptate, să afirm că se repetă, cu acest prilej, o scenă din frageda lor copilărie, doar cu rolurile inversate. Julia a primit odată o păpuşă... o paiaţă cam bizară; voia neapărat s-o arunce în foc; prinţesa însă i-a luat apărarea, declarând-o favorita ei.

Kreisler o întrerupse râzând:

— N-are decât să mă arunce prinţesa în foc – ca pe o altă paiaţă – iar eu mă bizui pe dulcea protecţie a frumoasei Julia.

— Te rog să consideri povestea cu paiaţa drept o digresiune umoristică, pe care, potrivit teoriei dumitale, nu poţi s-o iei în nume de rău. De altfel, închipuie-ţi că, după descrierea pe care mi-au făcut-o fetele despre apariţia

dumitale şi despre tot ce s-a petrecut în parc, te-am recunoscut îndată; nici nu era nevoie de dorinţa Juliei de a te revedea; oricum, aş fi pus imediat în mişcare pe toţi oamenii pe care-i aveam la îndemână, să răscolească parcul şi întreg oraşul ca să te regăsească – atât de mult am ajuns să te preţuiesc după scurta noastră cunoştinţă. Toate cercetările au fost zadarnice şi te-am crezut dispărut; cu atât mai mare mi-a fost mirarea când te-am văzut intrând la mine azi-dimineaţă. Julia se află acum la prinţesă şi poţi să-ţi imaginezi ce vârtej de simţăminte contradictorii s-ar stârni, dacă fetele ar afla în clipa aceasta despre sosirea dumitale. Ce te aduce aici în chip atât de neaşteptat pe dumneata, care ai o situaţie atât de frumoasă în calitate de capelmaistru la curtea marelui duce? Nu-ţi cer să-mi răspunzi decât dacă găseşti dumneata însuţi potrivit să mă informezi.

224

În timp ce doamna Benzon rostea aceste cuvinte, Kreisler căzuse adânc pe gânduri, pironindu-şi privirile în pământ şi frecându-şi fruntea cu palma, ca omul care încearcă să-şi reamintească ceva uitat.

— Ah, oftă el, când doamna Benzon tăcu, asta-i o poveste stupidă, care nici nu merită să fie pomenită! De un lucru pot să vă asigur; ceea ce mica prinţesă a binevoit să ia drept flecăreala unui om cu mintea rătăcită, este, în fond, adevărul adevărat. Mă aflam, de fapt, într-o călătorie de vizite, atunci când am avut nenorocul s-o întâlnesc în parc şi s-o sperii pe copila aceea simţitoare. Tocmai veneam de la alteţa-sa marele duce în persoană, urmând să mai fac şi aici, în Sieghartsweiler, alte vizite deosebit de importante şi de plăcute.

— O, Kreisler! exclamă doamna consilier zâmbind. (Nimeni n-o auzise vreodată râzând tare.) O, Kreisler, iarăşi o idee dintr-acelea bizare căreia îi dai frâu liber.

Dacă nu mă înşel, reşedinţa se află la cel puţin treizeci de ore depărtare de Sieghartsweiler.

225

— E adevărat, răspunse Kreisler, dar nu uitaţi că ne plimbăm printr-o grădină atât de grandioasă, încât s-ar minuna de ea şi un Le Notre. Dacă nu credeţi că mă aflam într-o călătorie de vizite, atunci aţi putea să admiteţi că un capelmaistru cu fire sensibilă, hoinărind cu chitara în mână prin păduri înmiresmate şi pajişti verzi, căţărându-se pe stânci detunate şi trecând podeţe înguste, pe sub care spumegă pâraie de munte, aţi putea, zic, să admiteţi că un asemenea capelmaistru, participând ca solist la corurile ce cântă în juru-i, a putut foarte uşor nimeri, fără să vrea şi fără nicio intenţie, într-un colţişor al acestei grădini. Astfel s-ar explica apariţia mea neaşteptată în parcul princiar, care nu este decât o părticică a grandiosului parc sădit de Natură. Dar lucrurile nu stau chiar aşa! Când mi-aţi povestii adineauri cum o întreagă ceată veselă de vânători a primit porunca să mă hăituiască asemenea unei sălbăticiuni, am şi căpătat convingerea că prezenţa mea aici este obligatorie. O obligaţie care, chiar dacă mi-aş fi urmat pribegia deşucheată, tot m-ar fi mânat spre laţ. Aţi binevoit să spuneţi că preţuiţi faptul că m-aţi cunoscut; nu era oare firesc să-mi aduc aminte cu acest prilej de zilele acelea de zbucium şi de suferinţe, în care soarta a vrut să ne întâlnim? M-aţi găsit atunci în mare cumpănă, incapabil de a lua vreo hotărâre, cu sufletul sfâşiat de contradicţii. M-aţi luat atunci sub prietenească dumneavoastră oblăduire şi, dezvăluind în faţa mea cerul senin al unei feminităţi desăvârşite, aţi vrut să-mi acordaţi o mângâiere; aţi condamnat, dar aţi şi iertat acel fel de viaţă, absurd şi dezordonat, găsindu-i o raţiune sau o dezvinovăţire în disperarea pricinuită de apăsarea unor împrejurări neprielnice. M-aţi făcut să părăsesc un mediu pe care eu singur a trebuit să-l recunosc drept îndoielnic; casa

dumneavoastră a devenit pentru mine un refugiu paşnic, şi amical unde, respectând durerea dumneavoastră mută, am uitat de propriile-mi suferinţe. Felul dumneavoastră de a vorbi, senin şi blând, a avut asupra mea efectul unui balsam, fără ca dumneavoastră să-mi fi cunoscut boala. Dar nu evenimentele grave ce-mi primejduiau tot viitorul au avut asupra mea o înrâurire atât de nefastă. Doream de mult să renunţ la anumite legături, care mă apăsau şi mă îngrijorau; nu puteam cârti împotriva destinului, ce înfăptuia un lucru pe care eu însumi nu avusesem destulă bărbăţie şi voinţă să-l înfăptuiesc. O, nu!...

226

Când m-am simţit din nou liber, am fost cuprins de acea nelinişte de nedescris, care îmi chinuise atât de des sufletul în anii tinereţii. Nu e vorba de nostalgia care – după cum a spus atât de minunat poetul acela profund[38] – izvorăşte din sfere superioare şi durează veşnic, căci veşnic îşi caută împlinirea; niciodată amăgită, nici înlocuită cu altceva, ci veşnic neîndeplinită, spre a nu muri... E mai degrabă vorba de clocotul unui dor năprasnic de ceva ce caut cu înfrigurare in jurul meu, deşi stă ascuns în mine însumi; o taină adâncă, visul haotic şi enigmatic al unei fericiri supreme, pe care nici visul n-o poate numi, ci numai o intuieşte. Această intuiţie mă supune chinurilor lui Tantal. Încă de pe vremea când eram copil, simţământul acesta punea uneori atât de brusc stăpânire pe mine, încât îmi părăseam tovarăşii în mijlocul celui mai voios joc şi fugeam în pădure, sus pe munte, unde mă trânteam la pământ şi plângeam în hohote, deşi eram cel mai zburdalnic dintre copii. Mai târziu am învăţat să mă stăpânesc oarecum, dar nu pot să vă descriu chinurile pe care le înduram când, în cercul vesel al unor prieteni plăcuţi, sau în clipe de desfătare artistică, ba chiar si in situaţii în care, într-un fel sau altul, era în joc amorul meu

38 Referire la Ludwig Tieck şi la scrierea sa Phantasus (1812).

propriu, dintr-o dată totul mi se părea jalnic, meschin, fără culoare, lipsit de viaţă şi mă simţeam rătăcit într-un pustiu spăimântător. Un singur înger al luminii are putere asupra demonilor ce mă chinuiesc. E spiritul artei muzicale, care se înalţă adesea triumfător din adâncul meu şi al cărui glas face să amuţească toate suferinţele pământeşti.

— Întotdeauna am crezut, vorbi doamna consilier, că muzica are asupra dumitale o înrâurire foarte puternică, şi totodată nefastă, căci în timp ce, executând o bucată frumoasă, întreaga dumitale fiinţă părea pătrunsă de ea, vedeam cum expresia feţei ţi se schimbă cu desăvârşire. Deveneai palid, nu mai erai în stare să scoţi niciun cuvânt, oftai şi ochii ţi se umpleau de lacrimi, pentru ca apoi, batjocoritor şi plin de dispreţ, să te năpusteşti asupra celui dinţii care ar fi îndrăznit să rostească măcar un singur cuvânt despre opera maestrului. Ba chiar...

— O, stimată doamnă consilier! o întrerupse Kreisler, trecând brusc de la tonul serios şi emoţionat cu care vorbise pînă atunci, la ironia ce-i era caracteristică. Astăzi toate s-au schimbat. Nici nu vă puteţi închipui cât de cuminte şi de înţelept am devenit la curtea marelui duce. Sunt în stare să bat tactul cu toată tihna şi seninătatea la *Don Juan* sau la *Armida*; pot face un semn amical primadonei, când sare în sus şi-n jos pe treptele gamei, în cea mai uluitoare cadenţă; chiar când mareşalul curţii îmi şopteşte la ureche, după ce s-au executat *Anotimpurile* lui Haydn: „ *C était bien ennuyant, mon cher maâtre de chapelle*”[39], pot încuviinţa amabil din cap, acceptând o priză zdravănă de tabac; ba chiar sunt în stare să ascult cu răbdare îngerească lungile discursuri, în care maestrul de spectacole, atât de competent în artă, îmi demonstrează că Mozart şi Beethoven habar n-au de canto, şi că Rossini, Pucitta, sau cum s-or mai fi numind toţi pigmeii aceia, au atins culmile muzicii de operă. O, da, stimată doamnă

39 A fost foarte plictisitor, dragă capelmaistre (franc).

consilieri nici nu vă puteţi închipui cât de mult am profitat, datorită funcţiunii mele de capelmaistru, mă gândesc mai ales la preţioasa convingere despre avantajele pe oare le aduce intrarea artiştilor în slujbe oficiale, altfel, numai dracu şi ou bunică-sa sunt în stare să suporte acest goi de oameni mândri şi îngâmfaţi. Faceţi-l pe bravul compozitor, capelmaistru sau director muzical, pe poet, *aed* de curte, pe pictor, portretist al curţii, pe sculptor, cioplitor de busturi la curte, şi în curând nu veţi mai găsi în toată ţara niciun pierde-vară, ci numai cetăţeni folositori, manieraţi şi cu moravuri blânde...

227

— Ajunge, ajunge! exclamă nemulţumită doamna consilier. Iar îţi încaleci calul de bătaie şi o iei razna. De altfel îmi dau seama că la mijloc nu-i lucru curat şi tare mult aş vrea să aflu ce întâmplare neplăcută te-a silit să părăseşti reşedinţa atât de grabnic. Căci toate amănuntele apariţiei dumitale în parc arată că e vorba de o fugă.

— Iar eu, îi răspunse Kreisler calm, privind-o ţintă în ochi, pot să vă asigur că întâmplarea neplăcută care m-a alungat de la curtea marelui duce, îşi are rădăcina numai în mine însumi. Acea nelinişte despre care v-am vorbit adineauri cu mai multă insistenţă şi seriozitate decât, poate, ar fi fost nevoie, a pus stăpânire pe mine mai puternic decât oricând; nu mai puteam să rămân acolo. Ştiţi cit de mult m-am bucurat de postul de capelmaistru la curtea marelui duce. În prostia mea mi-am închipuit că, trăind prin artă, mă voi potoli şi că demonul meu lăuntric va fi Învins. Din puţinele lucruri pe care vi le-am spus despre viaţa mea la curtea marelui duce, puteţi înţelege cât de tare m-am înşelat.

Nu-mi cereţi să vă arăt cum am ajuns să mă conving de nimicnicia existenţei mele, din pricina unui joc sarbăd cu arta sacră – joc la care am fost silit să particip şi eu –

precum şi din pricina neroziei unor cârpaci în ale artei, lipsiţi de suflet, a unor diletanţi lipsiţi de gust, a întregii viitori smintite a unei lumi alcătuite numai din manechine. Într-o dimineaţă, a trebuit să mă prezint în faţa marelui duce pentru a afla rolul ce-mi revenea la festivităţile care trebuiau să se desfăşoare a doua zi. După cum era şi firesc, maestrul de spectacole era şi el de faţă şi s-a năpustit asupra mea cu fel de fel de dispoziţii lipsite de sens şi de bun-gust, şi pe care, bineînţeles, trebuia să le primesc. Era mai cu seamă vorba de un prolog scris de el însuşi. Punctul culminant al spectacolului trebuia să fie tocmai acest prolog, pentru care îmi cerea să-i compun muzica.

228

„Întrucât, se adresă el ducelui, aruncând spre mine o privire piezişă şi veninoasă, de data aceasta nu este vorba de o muzică germană savantă, ci de cel mai ales *bel canto* italienesc, am creat eu însumi câteva melodii delicate, pe care dumnealui urmează să le introducă aşa cum trebuie.”

Marele duce, nu numai că a acceptat toate propunerile, ci s-a folosit de acest prilej ca să-mi dea a înţelege că nădăjduieşte să-mi perfecţionez cunoştinţele, studiind cu cea mai mare atenţie noii compozitori italieni... Stăteam acolo ca un caraghios... Ah, ce grozav mă dispreţuiam!... Toate aceste umilinţe îmi păreau o pedeapsă bine meritată pentru compromisurile mele, copilăresc de naivei Am părăsit castelul pentru totdeauna. Avusesem de gând să-mi dau demisia chiar în seara aceea, dar nici măcar această hotărâre nu mi-a adus pacea sufletească, deoarece mă şi vedeam victima unui ostracism ocult. Gând am ajuns la poarta castelului, mi-am luat din bagaje chitara, pe care o aveam cu mine în alt scop, şi, trimiţând înainte căruţa cu lucruri, am pornit în lumea largă, drept înainte, spre zările libertăţii. Soarele începuse să scapete şi umbrele munţilor şi ale pădurilor se lungeau, devenind tot mai negre. Gândul de a mă întoarce îmi era

nesuferit, chiar ucigător.

„Ce forţă mă sileşte să fac cale întoarsă?1” am exclamat eu cu glas tare.

Ştiam că mă aflu pe drumul spre Sieghartsweiler şi mi-am adus aminte de bătrânul meu maestru Abraham, de la care primisem în ajun o scrisoare şi care bănuind situaţia mea la reşedinţa ducală, mă îndemna s-o părăsesc şi să vin la dânsul...

229

— Cum? îl întrerupse doamna consilier, îl cunoşti pe bătrânul acela ciudat?

— Maestrul Abraham a fost cel mai bun prieten al tatălui meu, răspunse Kreisler. Mie mi-a fost dascăl şi, într-o oarecare măsură, educator. Aşadar, stimată doamnă, cunoaşteţi acum amănunţit prin ce împrejurare am ajuns in parcul preacinstitului prinţ Irenaus şi nu vă mai puteţi îndoi că, la nevoie, sunt în stare să povestesc toate, calm, cu precizia istorică necesară şi într-un chip atât de agreabil, încât să-mi fie şi mie greaţă. După cum v-am spus, întreaga poveste a fugii mele de la reşedinţa ducală îmi pare atât de stupidă şi atât de ucigător de prozaică, încât nu poţi vorbi despre ea, fără să te apuce un leşin la inimă. V-aş ruga, scumpă doamnă, să aveţi bunătatea ca această neînsemnată întâmplare să fie oferită ca o poţiune calmantă, care s-o liniştească pe gingaşa prinţesă speriată şi să ţineţi seama că un onest muzician german nu poate da dovadă de prea multă înţelepciune când Rossini, Pucitta, Pavesi, Fioravanti şi Dumnezeu mai ştie care alţi *ini* şi *itta* l-au pus pe fugă tocmai când începuse şi el să poarte ciorapi de mătase şi să se plimbe în caretă, cu aere distinse. Vreau să sper că pot să sper să fiu iertat!... Însă v-aş ruga să observaţi, buna mea doamnă, că drept ecou poetic al acestei aventuri fără haz, în clipa cind, biciuit de demonul meu voiam să fug mai departe, m-am pomenit

înlănţuit de vraja cea mai dulce. Demonul se străduia cu plăcere sadică să pângărească până şi cel mai intim secret al inimii mele; dar atol puternicul spirit al muzicii şi-a desfăcut deodată aripile şi din sunetele melodioase care s-au revărsat, s-a născut mânglierea, s-a născut speranţa, dorul aprins care e însăşi dragostea nepieritoare şi fericirea tinereţii veşnice. A cântat Julia!

Kreisler tăcu. Doamna Benzon aştepta cu o aprinsă curiozitate urmarea. Şi deoarece capelmaistrul părea adânc cufundat în gândurile sale, doamna consilier îl întrebă cu un ton amical, dar rece:

— Ţi-a plăcut într-adevăr cum a cântat fiica mea, dragă Johannes?

Kreisler îşi întări cu înflăcărare spusele, abia stăpânindu-şi un oftat din adâncul rărunchilor.

— Îmi face plăcere să aud acest lucru, continuă doamna Benzon. În ceea ce priveşte adevărata artă a chitului, Julia poate învăţa foarte multe de la dumneata, dragă Kreisler, căci socot de pe acum ca lucru hotărât că vei rămâne aici.

— Stimată... dădu să răspundă Kreisler, dar în aceeaşi clipă uşa se deschise şi în odaie intră Julia.

Zărindu-l pe capelmaistru, faţa-i se lumină de un zâmbet dulce şi un „ah” abia auzit îi scăpă printre buze.

Doamna consilier se ridică şi, luându-l pe Kreisler de mână, îl duse spre Julia, spunând:

— Copila mea, iată-l pe ciudatul...

(M.r.p.)... tânărul Ponto se năpusti asupra noului meu manuscris, îl apucă de zor cu dinţii şi şterse putina cu el. Făcând aceasta, avu un hohot de râs sadic şi numai atâta ar fi fost de ajuns ca să bănuiesc că ceea ce l-a îndemnat să

săvârşească această faptă urâtă nu era numai o ştrengărie juvenilă, ci un lucru mult mai grav. Curând am avut prilejul să mă lămuresc pe deplin în această privinţă.

Câteva zile mai târziu, a venit la maestrul meu omul acela în serviciul căruia se afla tânărul Ponto. După cum am aflat pe urmă, se numea domnul Lothario, profesor de estetică la liceul din Sieghartsweiler. După cuvenitele salutări, profesorul a cercetat încăperea şi văzându-mă a zis:

— Dragă maestre, v-aş ruga să binevoiţi să scoateţi din odaie pe motănaşul acela!

— De ce? s-a mirat maestrul. După câte ştiu, nu aveţi nimic împotriva pisicilor şi îndeosebi împotriva favoritului meu, graţiosul şi isteţul motan Murr!

— Da, da, a răspuns profesorul cu un râs batjocoritor, graţios şi isteţ nici vorbă! Dar v-aş ruga, maestre, să-mi faceţi plăcerea de a-l îndepărta pe favoritul dumneavoastră, căci avem de discutat despre lucruri, pe care, în niciun caz, el nu trebuie să le audă.

— Cine?! a exclamat maestrul Abraham, făcând ochii mari.

— Păi, motanul dumneavoastră, a răspuns celălalt. „Vă rog să nu mă mai întrebaţi nimic, ci să daţi urmare rugăminţii nude.

— Mare ciudăţenie! a zis maestrul, deschizând uşa cabinetului şi chemându-mă.

Am venit la chemarea lui dar, fără să bage de seamă, m-am strecurat iarăşi Înăuntru şi m-am ascuns în raftul de jos al bibliotecii, astfel că, rămânând nevăzut, puteam observa tot ce se petrece şi puteam auzi orice cuvânt.

Maestrul Abraham s-a aşezat din nou în fotoliul său,

avându-l pe profesor în faţă, şi l-a întrebat: -Ei, acum tare aş vrea să aflu de la dumneata taina aceea pe care cinstitul meu motan Murr nu trebuie s-o ştie!

Profesorul a început foarte serios şi preocupat:

— Mai întâi, aş vrea să vă întreb, dragă maestre, ce părere aveţi despre principiul că, în condiţii de bună sănătate fizică şi indiferent de aptitudinile intelectuale înnăscute, de talent sau de geniu, din orice copil se poate crea o somitate în domeniul ştiinţei sau artei, şi aceasta în cel mai scurt timp, numai printr-un anumit sistem de educaţie?

— Păi, răspunse maestrul, nu pot să am decât o singură părere despre acest principiu[40], şi anume că e stupid şi grosolan. Nu este exclus, ba e chiar foarte posibil, să vâri sistematic o sumedenie de lucruri în capul unui copil înzestrat cu o bună memorie şi cu o capacitate de înţelegere cam pe potriva aceleia a maimuţelor, pentru ca apoi copilul să facă paradă cu aceste cunoştinţe în faţa lumii; ar trebui numai ca acestui copil să-i lipsească cu desăvârşire orice har natural, căci asemenea procedeu înfiorător nu s-ar împăca de fel cu spiritul superior, ce sălăşluieşte în adâncurile fiinţei lui. Dar cine va spune vreodată că un asemenea tânăr, neghiob şi îndopat cu tot soiul de fărâmituri de cunoştinţe ar fi un învăţat în adevăratul sens al cuvântului?

— Lumea! a exclamat vehement profesorul. Lumea întreagă! O, e groaznic! Orice credinţă într-o putere spirituală lăuntrică, superioară, înnăscută – singura care-l creează pe învăţat şi pe artist, se duce de râpă din pricina acestui principiu înfiorător şi nebunesc.

---

40 Principiul la care se referă Hoffmann a fost formulat de pastorul Karl Heinrich Gottfried Witte, în lucrarea intitulaţii Karl Witte oder Erziehung und Bildungsgeschichte desselben (Karl Witte sau Educarea si istoria instruirii aceluiaşi) (1819).

— Nu e cazul să vă faceţi atâta inimă rea, i-a răspuns maestrul zâmbind. După câte ştiu eu, până în prezent, în buna noastră Germanie, nu a fost pregătit decât un singur produs[41] al acestei metode de educaţie; s-a vorbit de el o bucată de vreme, dar lumea a Încetat să mai discute, constatând că produsul acela nu era chiar atlt de reuşit. Afară de asta, epoca de glorie a acestui preparat a apărut o dată cu moda copiilor-minune care, ca maimuţoii şi clinii dresaţi cu atâta trudă, îşi arătau talentele in schimbul unui bilet de intrare ieftin.

232

— Acum vorbiţi aşa, a luat cuvântul profesorul; şi lumea ar fi gata să vă creadă, dacă n-ar şti că sunteţi un hâtru, dacă n-ar şti că toată viaţa dumneavoastră este alcătuită dintr-un şir de experimente uimitoare. Nu puteţi tăgădui, maestre Abraham, că n-aţi experimentat acel principiu In cea mai mare taină şi că n-aţi vrut să-l întreceţi pe omul care a creat acel produs, despre care am vorbit. Aţi dorit ca, o dată gata, să vă prezentaţi cu elevul dumneavoastră, provocând uimirea şi disperarea tuturor profesorilor din lumea întreagă. Aţi vrut să faceţi pentru totdeauna de ruşine minunatul dicton: *non ex quovis ligno fit Mercurius*!*58* în sfârşit, într-un cuvânt, acel *quovis* există, însă nu şi un *Mercur*, ci un motan!

Maestrul a izbucnit în hohote de râs:

— Cum aţi spus? Un motan?!

— Zadarnic încercaţi să tăgăduiţi, a continuat profesorul; aţi experimentat acea metodă pedagogică abstractă pe motănaşul din cămăruţa de alături. L-aţi învăţat să citească şi să scrie; i-aţi predat diferite ştiinţe, încât de pe acum se încumetă să facă pe autorul, ba încă să scrie şi versuri.

41 Este vorba de copilul minune Karl Witte (1880 — 1883), care la 17 ani a devenit docent. Era fiul lui K.H.G. Witte.

— Asta-i, într-adevăr, lucrul cel mai năstruşnic care mi s-a întâmplat vreodată! a zis maestrul. Să-mi educ eu motanul şi să-i predau ştiinţele! Dragă domnule profesor, ce năluciri vă tulbură mintea? Din partea mea, vă asigur că habar n-am despre vreo educaţie a motanului meu şi, se de altă parte, socot asemenea lucru cu totul imposibil.

— Aşa?! a făcut profesorul pe un ton tărăgănat.

233

Apoi a scos din buzunar un caiet, în care am recunoscut îndată manuscrisul furat de tânărul Ponto, şi a început să citească:

Nostalgia sferelor înalte

Ce simţământ în pieptu-mi se frământă?

Ce-mi prevesteşte-n tainic grai fiorul?

U n duh ce-n mine pintenii şi-mplântă?

Au e măreţul geniu ce-şi ia zborul?

Un neastâmpăr arde şi mă-ncântă Stârnind, neînţeles şi aprig, dorul In care sens cu sens se ia la trântă,

In timp ce inima mi-o mistuie amorul.

Simt că sunt dus spre ţărmuri fermecate;

Cuvintele se sting ca ferecate.

Dar a speranţei boare mă-nvioară.

Sunt slobod, lanţurile-s *sfărâmate*!

Din vis – aievea în tufiş se-abate!

Sus inima! *Inhaţ-o de-aripioară*!

Nădăjduiesc că oricare dintre stimaţii cititori va aprecia perfecţiunea acestui minunat sonet, izvorât din adâncu) sensibilităţii mele. Cu atât mai mare va fi admiraţia lui, când va afla că este unul dintre cele dinţii pe

care le-am compus. Profesorul însă l-a citit într-adins fără niciun fel de intonaţie şi atât de mizerabil, încât eu însumi abia m-am putut recunoaşte. Cuprins de o furie subită, de altfel caracteristică tinerilor poeţi, eram gata să-mi părăsesc ascunzătoarea şi să-i sar profesorului drept în faţă, aşa ca să simtă ascuţimea ghearelor mele. Am putut totuşi să-mi stăpânesc mânia, la gândul înţelept că, până la urmă, dacă voi avea de-a face cu doi adversari – profesorul si maestru) – voi fi eu cel învins. Totuşi nu mi-am pulul înăbuşi un miau mârâit şi cu siguranţă că m-ar fi trădai, dacă, după ce profesorul şi-a isprăvit lectura, maestrul n-ar li izbucnit din nou într-un hohot de râs zgomotos care pot să spun că m-a jignit mai mult decât stângăcia rău intenţionată a profesorului.

234

— Oho! a exclamat maestrul. Într-adevăr, sonetul este întru totul vrednic de un motan. Totuşi nu înţeleg încă gluma dumneavoastră, dragul meu profesor. Mai bine spuneţi-mi fără ocol unde vreţi să ajungeţi. Profesorul n-a răspuns nimic, ci, frunzărind manuscrisul, a citit din nou:

Glosă

De amor e lumea plină,

Amiciţia stă deoparte.

Dragostea de noi se-anină.

Pe-un amic să-l caţi departe.

Zvonuri dulci, îndurerate,

Când în jurul meu răsună,

Cine poate să îmi spună:

Vis e sau realitate?

De e dor sau de e cină, întrebările sunt vane:

Şi in beci, şi pe olane De amor e lumea plină.

De-a amorului săgeată Trece însă orice rană:

Cu un pic de somn şi hrană Poate fi, curând calmată Inima îndurerată.

La a timpurilor probă Din pasiunea lunci marte A rămas cât praf pe tobă.

Cu căţelul lângă sobă Amiciţia stă deoparte.

Stiu...

— Nu, l-a Întrerupt maestrul pe profesor, nu, prietene, începeţi să abuzaţi de răbdarea mea! Dumneavoastră, sau altcineva pornit pe glume, v-aţi amuzat să scriţi versuri în spiritul unui motan, alegând în acest scop anume pe Murr al meu, şi acum vă distraţi toată dimineaţa pe socoteala mea. De altfel, gluma nu e proastă şi cred c-o să-i placă foarte mult lui Kreisler care, fără îndoială, va pune la cale o vânătoare pentru descoperirea autorului; s-ar putea ca, până la urmă, dumneavoastră să fiţi fiara hăituită. Dar mai bine lepădaţi acum travestiul dumneavoastră atât de ingenios şi spuneţi-mi clar şi cinstit ce vrea să însemne gluma aceasta ciudată.

235

Profesorul a închis caietul şi, privindu-l pe maestru cu cea mai mare seriozitate, a zis:

— Aceste file mi-au fost aduse acum câteva zile de pudelul meu Ponto, care, după cum ştiţi, întreţine relaţii de prietenie cu Murr, motanul dumneavoastră. E drept că manuscrisul acesta l-a adus în dinţi, aşa cum are, de altfel, obiceiul să aducă orice; totuşi mi l-a depus nevătămat pe genunchi, dându-mi totodată să înţeleg limpede că îl are de la prietenul său, motanul Murr. De la cea dintâi privire mi-a sărit în ochi scrisul cu totul neobişnuit şi original; după ce am citit însă câteva pasaje, am avut, nu ştiu nici eu cum,

impresia ciudată că s-ar putea ca toate acestea să le fi scris însuşi Murr. Deşi raţiunea şi o anumită experienţă a vieţii pe care o căpătăm în mod inevitabil cu toţii şi oare, la urma urmelor, nu e altceva decât tot raţiune – deşi raţiunea îmi spunea că asemenea presupunere este absurdă, întrucât motanii nu sunt capabili să scrie şi să compună versuri, totuşi ideea aceasta nu mă părăsea. Până la urmă, am hotărât să-l ţin pe motanul dumneavoastră sub observaţie. Ştiind de la Ponto că Murr îşi petrece o mare parte din timpul lui în pod, am scos o ţiglă din acoperişul meu şi am izbutit să văd bine ferestrele podului dumneavoastră. Şi ce credeţi că mi s-a înfăţişat ochilor... Ascultaţi şi vă minunaţi!... într-un ungher retras al podului sta motanul dumneavoastră... Sta în faţa unei măsuţe pe care se aflau uneltele de scris şi nişte hârtie. Şedea şi-şi mângâia cu lăbuţa fruntea şi ceafa; îşi trecea apoi lăbuţa peste obraz şi îşi muia pana în călimară; scria, se oprea, scria din nou, recitea ce a scris şi torcea (da, l-am auzit!), torcea cu un aer de profundă mulţumire. Iar în jurul lui, vrafuri de cărţi pe care, după felul cum sunt legate, le-am recunoscut ca fiind din biblioteca dumneavoastră.

— Ei, drăcia dracului! a exclamat maestrul; am să văd îndată dacă îmi lipseşte vreo carte.

Vorbind astfel, maestrul s-a ridicat şi s-a îndreptat spre bibliotecă. Când m-a zărit, a sărit ca ars înapoi, privindu-mă plin de uimire. Profesorul a strigat:

— Vedeţi? Vedeţi? Dumneavoastră vă închipuiţi că pisoiul sade cuminte în cămăruţa în care l-aţi încuiat şi când colo, el s-a strecurat în raftul de cărţi ca să studieze sau, mai degrabă, ca să asculte ce vorbim noi. Acum a auzit tot şi-şi poate lua măsurile de precauţie.

Privindu-mă ţintă, cu o expresie plină de uimire, maestrul mi-a spus:

— Ascultă, motane! Dacă aş şti că, dezminţindu-ţi cu desăvârşire firea cinstită, te-ai apucat să faci versuri neghioabe, de genul celor citite adineauri de profesor, dacă aş şti că plodeşti ştiinţele, în loc să pândeşti şoareci, cred că aş fi în stare să-ţi rup urechile, sau chiar...

Cuprins de o frică nebună, am închis ochii, prefăcându-mă că dorm.

— Dar nu, şi-a urmat maestrul vorba, uitaţi-vă, dragă domnule profesor, cât de liniştit doarme onestul meu motan; spuneţi şi dumneavoastră dacă pe faţa lui candidă se poate citi vreo urmă a poznelor de care-l învinuiţi. Murr!... Murr!...

La chemarea maestrului am răspuns cu obişnuitul mrr... mrrr... am deschis ochii şi m-am întins, arcuindu-mi spinarea în felul cel mai drăgălaş cu putinţă.

Profesorul, furios, mi-a azvârlit manuscrisul în cap, dar eu (inspirat de viclenia mea înnăscută) m-am prefăcut că-mi închipui că vrea să se joace cu mine; săltând şi dansând, am răvăşit filele, care au început să zboare în jurul meu, ferfeniţite de tot.

— Ei, acum e limpede că n-aţi avut dreptate, domnule profesor, a spus maestrul. Se vede treaba că Ponto v-a înşirat minciuni. Uitaţi-vă cum maltratează pisoiul acesta versurile! Care poet s-ar purta in asemenea chip cu manuscrisul său?

— Eu v-am prevenit, maestre; faceţi cum credeţi! a răspuns profesorul, părăsind Încăperea.

Am socotit că a trecut furtuna, dar cât de amarnic mă înşelasem!... Spre adânca mea mâhnire, maestrul Abraham s-a declarat împotriva studiilor mele ştiinţifice; deşi se prefăcuse că nu dă de loc crezare cuvintelor profesorului, am observat curând că-mi pândea orice mişcare; îmi interzicea accesul la bibliotecă, încuind-o cu cheia, şi nu

mi-a mai îngăduit să mă aşez pe masa lui de lucru, sub hârtii. Astfel a început o perioadă neagră a fragedei mele tinereţi! Căci nimic nu poate pricinui mai multă durere unui geniu, decât faptul de a nu fi recunoscut, ba încă de a se vedea batjocorit şi de a întimpina piedici *tocmai* de acolo, de unde aştepta încurajare! Dar, cu cât e mai mare opreliştea, cu atât mai violentă e descărcarea, şi cu cât e mai întins arcul, cu atât mai aprig zborul săgeţii! De vreme ce lectura mi-a fost interzisă, spiritul meu a început să lucreze şi mai liber, creând din propria sa substanţă.

237

Adânc nemulţumit, am petrecut, în perioada aceea, multe nopţi şi zile în beciurile casei, unde erau o mulţime de curse de şoareci şi unde se întruneau numeroşi motani de diferite vârste şi poziţii sociale.

Unei minţi filosofice şi curajoase nu-i scapă nici cele mai ascunse corelaţii ale vieţii trăite: ea ştie să descopere felul in care, din aceste corelaţii, se ţese viaţa conceptual şi fenomenologic. Astfel, am putut intui în beci interacţiunea dintre cursele de şoareci şi pisici. Ca motan cu un autentic simţ al nobleţii, n-am putut rămâne nepăsător faţă de influenţa demobilizatoare pe care aceste maşini moarte, funcţionând atât de precis, au exercitat-o asupra tineretului motănesc. Luând condeiul am scris nemuritoarea operă, pe care o concepusem încă înainte, şi anume: *Despre cursele de şoareci şi influenta lor asupra concepţiilor şi forţei de acţiune a pisicimii*. În acest opuscul am prezentat tinerilor molani molatici o oglindă în care se puteau vedea pe ei înşişi tolerând cu indolenţă, nepăsare şi fără cea mai mică veleitate de acţiune, ea păcătoşii de şoareci să se înghesuie la slănină! Cu slove tunătoare i-am trezit din somnolenţa lor. în afară de utilitatea lui directă, acest opuscul mai prezenta şi un avantaj pentru mine, căci scriindu-l, nu mai trebuia să prind şoareci; şi chiar şi după aceea, având în vedere că

vorbisem cu atâta vehemenţă, nimănui nu-i va trece prin cap să-mi ceară să dau eu însumi o pildă practică de eroismul pe care îl exprimasem.

Cu aceasta aş putea încheia prima perioadă a viei ii mele, trecând la lunile de tinereţe propriu-zise, luni care se continuă cu vârsta maturităţii; îmi este însă peste putinţă sa i lipsesc pe stimai ii cititori de ultimele două strofe din minunata glosă, deşi maestrul meu n-a vrut să le asculte. Iată-le:

238

Ştiu, năvalnic te îmbie Cupa plină-a mângâierii,

Când în erata dulce-a serii Din boschet de iasomie Glasul dragostei adie.

Pe poteca înflorită Ochiu-aşteaptă ca să cină Cea iubită, cea dorită...

Şi-ţi apare-ntr-o clipită!

Dragostea de noi se-anină.

Dorul ăsta şi sminteala Vin, şi-apoi te lasă-n pace.

Veşnic nu pot satisface Hârjoneala, fugăreala!

Dar se schimbă socoteala Când luceafărul de scară,

Spulberândporniri deşarte,

De-amiciţie te-nfioară.

Peste ziduri, pe sub scară Pe-un amic îl caţi departe.

(F.m.)... chiar în seara aceea, într-o stare de spirit voioasă şi senină cum nu se mai văzuse la dânsul de multă vreme. Starea lui de spirit lămureşte cum de s-a putut petrece acel lucru nemaipomenit. Căci nu a sărit în sus ca muşcat de şarpe şi nu a fugit din odaie, cum făcea de obicei în asemenea împrejurări, ci a stat şi a ascultat liniştit, ba chiar cu un zâmbet binevoitor, primul act, pe cât

de lung, pe atât de plicticos, al unei tragedii oribile, compusă de un tânăr locotenent cu obrajii trandafirii şi păr frumos frizat, care îşi citea versurile cu tonul pretenţios al unui poet încântat de sine. Aşadar, după ce sus-numitul locotenent a sfârşit lectura şi l-a întrebat ce părere are despre acea operă, el, cu o expresie de adâncă încântare, s-a grăbit să-l asigure pe tânărul erou în ale armelor şi ale versurilor că acest act de probă – o adevărată delicatesă oferită esteţilor cu gustul cel mai rafinat – conţine idei splendide, de o genială originalitate, lucru ce se poate constata din însuşi faptul că si alţi poeţi mari şi consacraţi, ca de pildă Calderon, Shakespeare şi modernul Schiller, s-au gândit la ele. Locotenentul l-a îmbrăţişat călduros şi i-a mărturisit în mare taină că, în seara aceea chiar, are de gând să fericească cu lectura primului act – cel mai reuşit din câte s-au scris până acum – o întreagă societate de domnişoare dintre cele mai distinse, printre ele numărându-se şi o contesă care citeşte în limba spaniolă şi pictează în ulei. Primind asigurarea că va avea un succes deosebit, locotenentul a plecat entuziasmat şi cu pas sprinten.

238 -Astăzi nu te mai înţeleg de loc, dragă Johannes, i s-a adresat mărunţelul consilier intim; cum de ai putut asculta cu atâta răbdare şi atenţie, ba chiar cu bunăvoinţă, un lucru atât de îngrozitor? Am fost cuprins de o adevărată panică în clipa când, profitând de lipsa noastră de vigilenţă, locotenentul ne-a luat cu asalt şi ne-a prins în laţurile încâlcite ale versurilor lui interminabile. Mă aşteptam în orice clipă să-l întrerupi vehement, cum ai obiceiul să faci la cel mai mic prilej; când colo, te văd liniştit, ba chiar cu o expresie de mulţumire pe faţă. Iar la urmă, când, în ce mă priveşte, eram la pământ şi în culmea nefericirii, l-ai expediat cu o ironie pe care săracul de el nu o va bănui niciodată. Să-i fi spus măcar, ca să ştie pentru viitor, că scrierea lui e mult prea lungă şi că ar trebui amputată simţitor.

— Ah, la ce ar fi putut servi asemenea sfat?... Crezi că un poet atât de expresiv ca locotenentul nostru ar putea proceda cu vreun folos la o amputare a versurilor lui? Ele vor răsări la loc de sub condei. Parcă nu ştii că versurile tinerilor noştri poeţi au aceeaşi capacitate de reproducere ca şi şopârlele, cărora le creşte coada îndată la loc, chiar dacă le-o tai din rădăcină? Te înşeli însă amarnic dacă îţi închipui că am ascultat cu atenţie exerciţiile de lectură ale locotenentului. Eu eram adăpostit sub un măr rotat şi înflorit. Furtuna trecuse, firişoarele de iarbă şi florile din grădiniţă îşi ridicau din nou capetele plecate, sorbind cu nesaţ nectarul ceresc, ce picura rar din nouri. Ascultam glasul tunetului ce se stingea undeva în munţii îndepărtaţi şi al cărui ecou răsuna în inima mea asemenea prevestirii unor lucruri ce nu pot fi exprimate în cuvinte; priveam albastrul cerului care apărea când şi când, ca un ochi lumină, printre nourii învăluraţi... Unchiul îmi poruncea să intru în casă repede ca să nu-mi stric halatul cel nou şi să nu mă aleg cumva cu vreun guturai din pricina ierbii ude. Şi iar nu mai vorbea unchiul, ci un papagal ori un graur caro avea chef să mă necăjească, strigându-mi de prin tufişuri sau Dumnezeu ştie de unde replici hazlii din Shakespeare, pe care le maimuţărea în fel şi chip. Şi apărea locotenentul cu tragedia lui!... Te rog să notezi, dragă prietene, că ceea ce m-a răpit din societatea voastră – a ta şi a locotenentului – a fost o amintire din anii mei de copilărie. M-am pomenit aievea – băieţaş de doisprezece ani – în mica livadă a unchiului meu; aveam pe mine un halat din cea mai frumoasă stambă pe care a născocit-o vreodată imaginaţia unui desenator de modele şi pot să-ţi spun, dragă prietene, că ţi-ai irosit astăzi degeaba tabacul regal, căci n-am simţit decât mireasma mărului meu înflorit. N-am simţit nici măcar uleiul de păr al versificatorului, care-şi unge capul fără a avea vreodată perspectiva să-l apere de vânt şi de ploaie cu o cunună; ba, dimpotrivă, nu are voie să-şi îndese pe cap decât pâslă şi

piele în formă de chipiu, conform regulamentului, într-un cuvânt, prietene, dintre noi trei, tu ai fost singura jertfă care şi-a pus grumazul sub cuţitul infernalei tragedii a poeticului nostru erou; căci în timp ce eu, înfăşurat cu grijă în halat, sărisem cu uşurinţa celor doisprezece ani în amintita grădină a unchiului meu, maestrul Abraham, după cum vezi, a stricat trei sau patru coale din cea mai frumoasă hârtie de muzică pentru a tăia din ele tot felul de scene încântătoare. Aşadar a scăpat şi el de locotenent!

Kreisler avea dreptate; maestrul Abraham se pricepea să decupeze foi de carton în aşa fel încât, deşi din haosul de tăieturi nu se putea desluşi nimic lămurit, totuşi, dacă în spatele cartonului aprindeai o luminare, umbrele aruncate pe pereţi formau felurite grupuri de figuri ciudate, întrucât maestrul Abraham nu putea suporta în general niciun fel de lectură cu glas tare, iar exerciţiile de versificare ale locotenentului îi erau peste măsură de nesuferite, a fost firesc să apuce imediat şi cu înfrigurare hârtia de muzică ce se afla întâmplător pe masa consilierului şi, scoţând din buzunar o mică foarfecă, să se adâncească într-o ocupaţie care-l sustrăgea în întregime de la atentatul locotenentului.

241

— Ascultă, Kreisler, începu consilierul intim, spui că ceea ce te-a făcut să fii astăzi atât de blajin şi bine dispus a fost o amintire din copilărie. Ascultă, dragă prietene! Ca toţi acei care te iubesc şi te preţuiesc, mă râcâie şi pe mine că nu ştiu absolut nimic despre trecutul tău; mă râcâie că respingi, într-un fel atât de puţin amical, orice întrebare în legătură cu acest lucru; ba chiar arunci intenţionat asupra trecutului un văl care e uneori prea transparent, pentru a nu trezi curiozitatea din pricina tablourilor ciudat deformate ce se întrevăd prin el. Fii mai deschis faţă de acei cărora, oricum, le-ai dăruit încrederea ta!

Kreisler îl privi pe consilierul intim cu ochi plini de mirare, ca unul care, deşteptat dintr-un somn adânc, se pomeneşte deodată în faţa unui chip necunoscut. Apoi începu pe un ton grav:

— În ziua Sfântului Ioan Gură de Aur, cu alte cuvinte la 24 ianuarie[42] una mie şapte sute şi ceva, la ora amiezii, s-a născut o fiinţă cu cap, mâini şi picioare. De bucurie, tatăl, care tocmai mânca supă de mazăre, şi-a vărsat pe barbă o lingură plină; lehuza, deşi nu văzuse această poznă, a râs atât de tare, încât au plesnit toate coardele lăutei, pe care un muzicant îi cânta noului-născut ultima sa *Murky60*. În consecinţă, pomenitul muzicant a jurat pe scufia de atlaz a bunicii sale că micul Hans Hase va rămâne, în ceea ce priveşte muzica, un cârpaci nenorocit. În vremea asta, tatăl şi-a şters bărbia şi a rostit cu patos: Numele lui va fi, într-adevăr, Johannes, dar partea a doua nu se va adeveri. Muzicantul...”

Dar consilierul îl întrerupse:

— Te implor, dragul meu Kreisler, nu mai începe iarăşi cu umorul acela afurisit care, îţi mărturisesc, îmi taie răsuflarea. Nu-ţi cer să-mi dai o autobiografie pragmatică, nu-ţi cer decât să-mi spui câteva amănunte în legătură cu viaţa pe care ai dus-o înainte de a te fi cunoscut. Te asigur că nu ai niciun motiv să iei în nume de rău o curiozitate, re îşi are izvorul în sincera mea simpatie pentru tine. Şi-apoi, de vreme ce eşti o făptură atât de bizară, trebuie să admiţi, oricine este îndreptăţit să-şi închipuie că numai o viaţă plină de cele mai fantastice întâmplări a putut modela structura unui suflet ca al tău.

42 La 27 ianuarie, s-a născut W.A. Mozart. În semn de veneraţie faţa de acest compozitor, Hoffmann şi-a schimbat cel de-al treilea nume din Willielm în Amadeus. Aici el substituie zilei de naştere a lui Mozart propria sa zi de naştere — 24 ianuarie.

— O, ce eroare grosolană! răspunse Kreisler, cu un adânc suspin. Tinereţea mea e asemenea unui deşert arid, fără flori, fără verdeaţă, cu spiritul şi sufletul amorţite de o singurătate pustiitoare!

— Nu, nu! exclamă consilierul. Nu, nu-i adevărat, deoarece ştiu cel puţin că în acest deşert se află o grădiniţă cu un măr în floare, a cărui mireasmă este mai puternică decât tabacul meu regal. Aşa că, dragul meu Johannes, vreau să-mi povesteşti amintirile tale din prima tinereţe, amintiri care, după cum ai spus chiar tu, ţi-au năpădit astăzi sufletul.

Maestrul Abraham, care tocmai terminase *tonsura* călugărului capucin, decupat din hârtie, se amestecă şi el în discuţie:

— Şi eu sunt de părere că, ţinând seama de dispoziţia dumitale de astăzi – destul de acceptabilă – cel mai bun lucru pe care l-ai putea face este să-ţi deschizi inima, sau sufletul, sau cum vrei să numeşti sipetul dumitale cu comori, arătându-ne şi nouă câte ceva. Cu alte cuvinte, de vreme ce ne-ai mărturisit că ai fugit în ploaie afară, fără voia unchiului dumitale, şi că ai ascultat într-un fel superstiţios profeţiile tunetului din depărtare, ai putea să ne povesteşti mai multe despre cele ce s-au petrecut atunci. Numai să nu minţi, Johannes, deoarece ştii prea bine că, cel puţin în ce priveşte vârsta când ţi-ai pus cea dinţii pereche de pantaloni şi ţi s-a împletit pentru întâia oară părul într-o codiţă, te afli sub controlul meu.

Kreisler dădu să răspundă, dar maestrul Abraham se întoarse repede către consilierul intim şi-i spuse:

— Nici nu-ţi poţi închipui, preastimabile, ce bir e în stare să plătească Johannes al nostru duhului rău al minciunii, când povesteşte despre prima lui tinereţe – lucru care de altfel se întâmplă foarte rar. La vârsta când ceilalţi copii mai gânguresc încă: „ta-ta – ma-ma!” şi-şi

vâră degetul în flacăra luminării, el pretinde că a observat tot ce era în jurul său şi că a pătruns in inima oamenilor până în adâncuri.

243

— Îmi faci o mare nedreptate, maestre, spuse Kreisler, zâmbind cu blândeţe. Cum aş putea să mă laud în faţa dumitale cu inteligenţa mea precoce, ca un nerod înfumurat? Dar ţie, se adresă el consilierului intim, ţie nu ţi se întâmplă oare să-ţi apară amintiri clare dintr-o perioadă considerată de unii oameni foarte inteligenţi simplă perioadă vegetativă, fără alte atribute decât instinctul, care, de altfel, este superior la animale? Eu socot că lucrurile nu sunt atât de simple. Pentru noi rămâne veşnic insondabilă clipa primei treziri la lumina conştiinţei. Cred că dacă acest lucru s-ar putea întâmplă subit, fără nicio tranziţie, spaima noastră ar fi atât de mare, încât ne-ar ucide... Care dintre noi n-a simţit oare acea teamă când, în cele dintâi momente după trezirea dintr-un somn adânc, începi să devii conştient de trupul tău, de tine însuţi? Dar, să nu-mi încâlcesc prea mult povestirea; vreau să spun că orice impresie psihică mai puternică, în orice perioadă a dezvoltării noastre, lasă în noi un germen, care creşte o dată cu zestrea noastră spirituală; astfel, orice durere şi orice bucurie trezită în acel ceas al dimineţii continuă să trăiască în noi; aşa că glasurile dragi şi triste pe care, deşteptându-ne din somn, credem că le-am auzit numai în vis, răsună în noi aievea! Ştiu că maestrul face aluzie la povestea răposatei mele mătuşi, încercând să-mi dispute dreptul asupra acelei istorisiri. Deci, ca să-l fac să plesnească de ciudă, ţi-o voi povesti ţie, dragă amice consilier, dacă-mi făgăduieşti că-mi vei trece cu vederea o anumită doză de sentimentalism copilăresc... Ceea ce-ţi spuneam despre supa de mazăre şi despre muzicant...

— Stai, stai! îl întrerupse consilierul intim. Văd că vrei iarăşi să râzi de mine. Asta-i împotriva tuturor

regulilor jocului!

— Nicidecum, continuă Kreisler, nicidecum, iubitule! Dar trebuie să încep cu muzicantul, pentru că el creează o trecere firească spre lăuta ale cărei sunete au legănat dulcea visare a copilului. Sora mai mică a mamei dădea dovadă de o adevărată virtuozitate la acest instrument atât de ponegrit de saloanele muzicale din acea vreme. Pe oameni în toată firea, care ştiu să scrie şi să citească, ba ştiu şi mai mult decât atâta, i-am văzut lăcrimând când îşi aduceau aminte cum cânta la lăută răposata domnişoară Sophie; cu atât mai puţin mi s-ar putea lua mie în nume de rău că, pe când eram încă un prunc însetat şi neputincios, adică abia un germene de conştiinţă, am sorbit cu nesaţ ţoală melancolia sunetelor fermecate ce izvorau din adâncul sufletului cintăreţei din lăută. Muzicantul de la căpătâiul leagănului meu era chiar dascălul ei. Se numea *monsieur* Turtel, era mic de statură şi cu picioarele strâmbe; purta o manta roşie şi o perucă albă, foarte curată, strânsă într-un fileu lat... Povestesc toate astea numai ca să dovedesc cât de limpede am păstrat în amintire figurile din acea perioadă de viaţă; nici maestrul Abraham, nici nimeni altul n-are dreptul să se îndoiască de spusele mele când afirm că, deşi nu aveam pe-atunci nici trei ani împliniţi, îmi amintesc clar că şedeam pe genunchii unei fete, a cărei privire blinda îmi lumina sufletul, că aud şi acum glasul ei dulce, cum îmi vorbea şi îmi cânta, şi-mi amintesc foarte bine că-i dăruiam acelei fiinţe încântătoare toată dragostea, toată tandreţea mea. Acea fiinţă era tocmai mătuşa Sophie care, printr-o abreviere ciudată, primise porecla de Fusschen. Într-o zi mă văicăream din răsputeri că n-o văzusem de loc pe mătuşa Fusschen. Dădaca mă duse într-o cameră unde mătuşa Fusschen stătea culcată; un bărbat în vârstă, care se afla lângă pat, sări de pe scaun şi, ocărând-o pe dădacă fără milă, o scoase repede din odaie, cu mine în braţe. Curând după aceea m-au îmbrăcat, m-au învelit într-o plăpumioară

groasă şi m-au dus într-o altă casă, la alţi oameni, care pretindeau că-mi sunt toţi unchi şi mătuşi. Mi-au spus că mătuşa Fusschen este tare bolnavă şi că, dacă aş fi rămas cu dânsa, m-aş fi îmbolnăvit şi eu tot aşa de rău. După câteva săptămâni m-au adus iarăşi în locuinţa veche. Plângeam, ţipam, voiam la mătuşa Fusschen. Îndată ce am ajuns în odaia ei, m-am repezit spre pat cu picioruşele mele nesigure de copil şi am tras perdelele. Patul era gol şi o doamnă, care şi ea pretindea că-mi este mătuşă, îmi spuse printre lacrimi: „N-ai s-o mai găseşti, Johannes; a murit şi acum e în pământ...”

Desigur că nu puteam înţelege atunci sensul acestor cuvinte, dar chiar şi astăzi, amintindu-mi de acea clipă, mă înfior de senzaţia fără nume, care mi-a cuprins întreaga fiinţă. Moartea însăşi mă strângea în menghina-i de gheaţă. Groaza ei a pătruns în adâncurile fiinţei mele, stingându-mi toate bucuriile copilăriei. Ce am făcut atunci nu-mi aduc aminte; poate că n-aş fi ştiut niciodată, dacă după aceea nu mi s-ar fi povestit de mai multe ori. Am lăsat perdeaua să cadă Încet şi vreme de câteva clipe am rămas pironii locului, grav şi tăcut; apoi, ca şi când m-aş fi adâncit în mine însumi, ca să meditez asupra celor aflate, m-am lăsat pe un scăunel, care se afla acolo. Se mai spune că această tristă reculegere a unui copil, de altfel deosebit de vioi, avea ceva înduioşător; cei din jur se temeau de un şoc psihic, căci vreme de câteva săptămâni am rămas în aceeaşi stare. Nu plângeam, nu râdeam, n-aveam chef de joacă, răspundeam morocănos, neluând seama la cele ce se petreceau în jurul meu...

245

În acea clipă maestrul Abraham apucă o coală de carton, cu o mulţime de tăieturi întortocheate şi o puse în dreptul luminării. Pe perete se reflectă un întreg cor de călugăriţe, care cântau la nişte instrumente ciudate.

Zărind ceata de călugăriţe frumos grupate, Kreisler exclamă:

— Aha, ştiu, maestre, ce vrei să-mi aminteşti! Dar chiar şi astăzi îndrăznesc să afirm cu întreaga tărie că n-ai avut dreptate certându-mă şi zicând că sunt un copil neastâmpărat şi neînţelegător, care, cu glasul distonant al prostiei lui, a tulburat tonul şi măsura întregului cor al mănăstirii. Spune-mi dacă nu aveam tot dreptul să fiu zburdalnic la vârsta când m-ai dus, cale de douăzeci sau treizeci de mile de oraşul meu natal, tocmai la mănăstirea clarisselor. ea să ascult, în sfârşit, muzică bisericească adevărat catolică! Şi nu a fost oare cu atât mai frumos că, totuşi, vechea rană a copilaşului de trei ani a sângerat din nou, cu mai multă putere încă, stârnind un fel de nebunie, care mi-a umplut inima cu ucigătoarele delicii ale unei tristeţi sfâşietoare? Nu era oare firesc, neţinând seama de tot ce mi se spunea, să susţin că deşi mătuşa Fusschen murise de mult, totuşi numai ea, şi nu altcineva cânta la instrumentul acela ciudat numit *trombetta marina*? De ce m-ai oprit când m-am repezit spre cor, unde aş fi regăsit-o în rochia ei verde cu funde roz!... Cu privirea pironită pe perete, Kreisler continuă cu o voce care tremura de emoţie: într-adevăr, mătuşa Fusschen iese în evidenţă în mijlocul călugăriţelor. S-a suit pe o băncuţă ca să poată mânui mai uşor instrumentul acela masiv.

Consilierul trecu în faţă, împiedicându-l să mai vadă umbrele de pe perete, şi-l apucă de umeri, zicând:

— Ar fi mai înţelept, dragă Johannes, să nu te mai laşi pradă visărilor tale fantastice şi să nu vorbeşti despre instrumente care nici nu există, căci în viaţa mea n-am auzit de vreo *trombetta marina*!

Maestrul Abraham aruncă sub masă cartonul, făcând să dispară astfel într-o clipă toată acea lume de călugăriţe

cu himerica mătuşă Fusschen şi cu *trombetta marina*, şi cclamă:

— O, preastimate domnule consilier! Domnul capelmaistru este în momentul de faţă, ca de obicei, un om inteligent şi liniştit, şi nu un fantast ori un laş, aşa cum vor să-l prezinte unii. Oare nu-i cu putinţă ca după moarte, cântăreaţa din lăută să se fi dedat cu pasiune acelui instrument ciudat, pe care, probabil, că-l vei putea întâlni uneori şi astăzi în mănăstirile de călugăriţe, spre marea dumitale uimire? Cum? Spui că *trombetta marina* nu există? N-ai decât să cauţi acest cuvânt în *Lexiconul muzical* al lui Koch, pe care dealtfel ştiu că-l ai printre cărţile dumitale. Consilierul intim se execută pe loc şi citi cu glas tare:

— „Acest vechi şi foarte simplu instrument cu arcuş este alcătuit din trei scânduri subţiri, având o lungime de şapte picioare şi la bază o lăţime de şase-şapte ţoli; lăţimea părţii superioare este însă numai de doi ţoli; astfel, întregul instrument se prezintă sub forma unui triunghi care merge îngustându-se spre partea superioară, unde se află dispozitivul pentru întins coarda. Una dintre cele trei scândurele joacă rolul de placă de rezonanţă şi este prevăzută cu câteva orificii şi o coardă unică. Instrumentul se aşază într-o poziţie oblică, cu partea superioară sprijinită pe piept. Coarda se apasă cu degetul mare al mâinii stângi la înălţimea necesară, pentru obţinerea tonului dorit; apăsarea trebuie să fie foarte delicată, cam ca pentru *flautino* sau flageolet la vioară, în timp ce cu mâna dreaptă treci arcuşul pe coardă. Sunetul specific al acestui instrument, care seamănă cu sunetul unei trompete cu surdină, este determinat de căluşul special, pe care se sprijină coarda la baza plăcii de rezonanţă. Forma acestui căluş se apropie de cea a unui pantofior, partea lui anterioară fiind foarte joasă şi subţire, iar partea posterioară, mai înaltă şi mai groasă. Coarda se sprijină pe

partea posterioară a căluşului şi, la atingerea cu arcuşul, face să oscileze partea anterioară a căluşului, emiţând astfel un sunet vibrant, asemănător acelui al unei trompete prevăzute cu surdină. „

247

— Construieşte-mi un asemenea instrument, maestre Abraham! exclamă consilierul cu ochii strălucind de entuziasm. Construieşte-mi-l şi voi zvârli viola cu 20 de corzi într-un ungher; nu mă voi mai atinge de *eufon*, şi voi uimi curtea şi oraşul cântându-le cele mai minunate melodii la *trombetta marina*. —Ţi-l voi construi, răspunse maestrul Abraham, şi-ţi urez ca spiritul răposatei mătuşi Fusschen, cea cu rochia de tafta verde, să te inspire.

Consilierul intim îl strânse călduros în braţe pe maestru, dar Kreisler se interpuse între cei doi, rostind cu oarecare enervare:

— Am impresia că sunteţi mai laşi decât am fost eu vreodată şi pe deasupra lipsiţi de inimă faţă de acel pe care pretindeţi că-l iubiţi! Fiţi mulţumiţi că, descriind acel instrument al cărui sunet m-a răscolit adânc, mi-aţi turnat apă rece pe fruntea mea înfierbântată, şi nu-mi mai amintiţi de fiinţa aceea care cânta la lăută! Ei, dragă amice consilier, mi-ai cerut să-ţi vorbesc despre tinereţea mea, iar maestrul a croit nişte siluete, care se potrivesc foarte bine cu acea perioadă, aşa că ai putea fi satisfăcut de frumoasa ediţie a schiţelor mele autobiografice, ilustrată cu gravurii Dar, în timp ce citeai articolul din Koch, mi-am adus aminte de colegul său întru lexicoane, Gerber, şi m-am văzut întins pe masă în chip de cadavru, gata pentru o autopsie biografică. Prosectorul ar putea spune: „Nu e de mirare că în miile de vine şi vinişoare din interiorul acestui tânăr curge numai sânge muzical, întrucât fenomenul este specific multora dintre rudele sale de sânge şi tocmai de aceea el le este *consmgean*”. Adică vreau să spun că cea

mai mare parte dintre mătuşile şi unchii mei se ocupau de muzică şi că, de cele mai multe ori, cântau la nişte instrumente care, încă pe vremea aceea, deveniseră o raritate, iar acuma aproape au dispărut; aşa că numai in vis mai aud sunetele acelor minunate concerte pe care le-am ascultat până la vârsta de zece-unsprezece ani. Poate tocmai de aceea talentul meu muzical s-a dezvoltat chiar de la început într-o direcţie care se vădeşte în maniera mea de a orchestra şi care nu e acceptată, fiind considerată prea fantastică. Dacă tu, amice consilier, eşti în stare să-ţi stăpâneşti lacrimile când auzi cântându-se la un instrument străvechi cum este *viola d'amore*, atunci mulţumeşte Creatorului pentru constituţia ta robustă; eu, în ce mă priveşte, nu-mi puteam stăpâni lacrimile când cânta cavalerul Esser; odinioară plângeam cu adevărat ascultându-l pe unchiul meu, un om voinic şi impunător, căruia îi stăteau deosebit de bine veşmintele duhovniceşti. Şi am mai avut o rudă care cânta fermecător la *viola di gamba*, deşi unchiul care m-a crescut, sau, mai bine zis, nu m-a crescut, şi care avea la spinet o virtuozitate uluitoare, îi reproşa, pe bună dreptate, că nu ţine măsura. Bietul om şi-a atras dispreţul întregii familii când s-a aflat că pe muzica unei sarabande a dansat, plin de încântare, un menuet â la Pompadour. În general, v-aş putea povesti multe despre distracţiile muzicale ale familiei mele, distracţii unice în felul lor; ar ieşi însă la iveală şi unele situaţii groteşti, de care ar trebui să râdeţi; *respectus parentelae61* mă împiedică însă să-mi fac de râs stimabilele rude în faţa domniilor-voastre.

248

— Ascultă, dragă Johannes, vorbi consilierul, te rog să nu-mi iei în nume de rău dacă am să ating o coardă a sufletului tău, care, poate, vibrează dureros. Vorbeşti numai de unchii şi de mătuşile tale şi nu pomeneşti nimic nici de mama, nici de tatăl tău.

Kreisler îi răspunse adânc emoţionat:

— O, dragul meu prieten, tocmai astăzi mă gândeam... Dar nu; destul cu amintirile şi visurile, destul despre clipa care a trecut astăzi în mine toată tristeţea simţită numai, dar nu şi înţeleasă, a copilăriei mele; acum însă parcă mi s-a aşternut peste suflet acea pace asemănătoare liniştii pline de presimţiri a unei păduri după ce furtuna s-a potolit. Da, maestre, ai dreptate, am stat sub măr, ascultând glasul profetic al ecoului iscat de tunet. Poţi să înţelegi mai bine starea de toropeală şi de amorţire în care am rămas timp de doi ani, după moartea mătuşii Fusschen, dacă îţi voi spune că moartea mamei, care s-a întâmplat în perioada aceea, n-a produs asupra mea o impresie deosebită. Motivul pentru care tatăl meu m-a lăsat – sau a trebuit să mă lase – cu totul în grija fratelui mamei mele nu am nevoie să ţi-l spun, întrucât lucruri de acelaşi fel le-ai putea citi aproape în orice roman de familie, sau în orice comedie de-a lui *Iffland*. Ajunge să afli că mi-am petrecut anii copilăriei, ba chiar şi o parte din anii tinereţii, într-o singurătate lipsită de orice mângâiere, din pricină că eram fără părinţi. Un tată, oricât de rău, este totuşi mai bun decât cel mai desăvârşit educator: asta este părerea mea; şi mă îngrozesc când văd părinţi, lipsiţi de înţelegere şi afecţiune, care se despart de copii trimiţându-i în vreun institut de educaţie, unde aceste biete fiinţe sunt modelate şi apretate după un anumit calapod, fără nicio consideraţie pentru personalitatea lor, pe care numai părinţii o pot înţelege cu adevărat. în ceea ce priveşte educaţia, n-ar trebui să se mire nimeni că sunt lipsit de orice creştere, deoarece unchiul meu nu s-a preocupat nicidecum de aşa ceva m-a lăsat pe mâna unor dascăli, care veneau la noi acasă, căci nu aveam voie să mă duc la şcoală şi în acelaşi timp nici nu-mi era îngăduit că, prin vreo prietenie cu un băiat de vârsta mea, să tulbur solitudinea casei, locuită doar de unchiul meu holtei şi de un servitor bătrân şi morocănos. Nu-mi pot aminti decât de

trei Împrejurări in care unchiul meu, om calm şi de o indiferenţă aproape tâmpă, a recurs la o foarte scurtă acţiune educativă, dându-mi de fiecare dată câte o palmă. Aşa încât pot spune că, în timpul copilăriei mele, am primit trei palme. Întrucât tot m-am pornit pe vorbă, aş fi putut să-ţi prezint, dragă prietene, povestea celor trei palme sub forma unui trifoi romantic; mă voi mărgini însă la frunza din mijloc, ştiind cât de mult te pasionează studiile mele muzicale, şi că, prin urmare, ai fi foarte curios să afli împrejurările în care am compus pentru întâia oară. Unchiul meu avea o bibliotecă destul de cuprinzătoare în care, când aveam chef, puteam să cotrobăiesc şi să citesc;într-o zi mi-au căzut in mină *Confesiunile* lui Rousseau, in traducere germană. Am înghiţit această carte, care nu este chiar cea mai indicată pentru un băieţaş de doisprezece ani şi care ar fi putut sădi in sufletul meu germenul multor catastrofe. Curiozitatea mi-a fost însă trezită cu deosebită putere de un singur aspect al situaţiilor destul de echivoce din această carie, încât tot restul l-am uitat cu desăvârşire. Pentru mine a fost ca un şoc electric pasajul in care copilul Rousseau, îndemnat de spiritul atotputernic al muzicii interioare şi încolo lipsit de cele mai elementart cunoştinţe de armonie şi de contrapunct şi fără niciun fel de mijloace practice, se hotărăşte să compună o operă. Trage perdelele, făcând astfel întuneric în odaie, se trânteşte pe pat, spre a se dărui în întregime inspiraţiei fanteziei sale, şi opera lui îi apare asemenea unui vis încântător... Zi şi noapte am fost obsedat de imaginea acestui moment, în care mi se părea că asupra copilului Rousseau se pogorâse harul supremei fericiri. De multe ori aveam impresia că şi eu m-am împărtăşit din această beatitudine şi că depindea numai de mine să iau hotărârea fermă de a face un salt spre acest paradis, întrucât spiritul muzicii mă stăpânea şi pe mine cu aceeaşi putere. Într-un cuvânt, am ajuns până acolo că m-am hotărât să-i urmez pilda. Într-o seară furtunoasă de

toamnă, când contrar obiceiurilor sale, unchiul meu plecase de acasă, am tras repede perdelele şi m-am trântit pe patul lui, ca să se zămislească în sufletul meu o operă ca la Rousseau. Dar, deşi luasem toate măsurile şi făceam toate sforţările pentru a invoca spiritul poeziei, acest spirit se încăpăţâna să nu pogoare! În schimb, în locul ideilor sublime, tot timpul îmi suna în urechi un nenorocit de cântecel al cărui text plângăreţ începea în felul următor: „O iubesc doar pe Ismena, şi Ismena mă iubeşte” şi nu era chip să scap de el. „Acum, îmi repetam eu cu îndârjire, vine corul solemn al preoţilor: «Olimpul, sus...», dar „O iubesc doar pe Ismena” continua să-mi sune în urechi neîncetat, până ce am căzut într-un somn adânc. Am fost trezit de nişte strigăte şi am simţit un miros insuportabil, care mă sufoca. Întreaga odaie era plină de fum, iar în mijlocul acestui nor negru stătea unchiul meu, călcând în picioare resturile unei perdele arse şi strigând: „Apă, aduceţi repede apă!” Bătrânul servilor aduse foarte multă apă, pe care o turnă pe podea, stingând astfel focul. Fumul se împrăştie, ieşind încet pe fereastra deschisă. „Unde o fi nenorocitul?” întreba unchiul, căutând cu luminarea prin cameră. îmi dădeam prea bine seama despre cine vorbea şi tăceam chitic în fundul patului. În sfirşit, m-a descoperit şi m-a tras afară strigind mânios: „Ieşi imediat de acolo! Ai dat foc casei... nemernicule!”

La întrebările lui i-am răspuns foarte senin că, după pilda copilului Rousseau din *Confesiuni*, compuneam în pat o *opera seria62* şi habar n-aveam de unde vine focul. „Rousseau, hai?! Compuneai? Opera scria?! Tâmpitule!” Unchiul se bâlbâia de furie şi mi-a ars cea de-a doua palmă pe care am primit-o in viaţa mea; stăteam mut şi încremenit de spaimă. Deodată, ca un ecou al palmei, am auzit foarte desluşit: „O iubesc doar pe Ismena etc.” Din clipa aceea am căpătat o puternică repulsie, atât pentru cântec, cât şi pentru entuziasmul creaţiei muzicale în general.

251

— Dar cum de s-a iscat focul? întrebă consilierul intim.

— Nici până astăzi, răspunse Kreisler, nu-mi pot da seama de unde a luat foc perdeaua, distrugând şi un frumos halat al unchiului, împreună cu trei sau patru bucle pe care obişnuia să le adauge, drept podoabă suplimentară, perucii sale. Totdeauna am avut impresia că palma am primit-o nu pentru focul, de care nu eram vinovat, ci pentru încercarea mea de compoziţie muzicală. Ciudat lucru însă: unchiul ţinea cu cea mai mare severitate să învăţ muzica, şi numai muzica, în pofida dascălilor oare, înşelaţi de repulsia mea trecătoare, mă socoteau lipsit de orice înclinaţie muzicală. Ce mai învăţam sau oe nu învăţam în afară de muzică – unchiului meu îi păsa prea puţin. Ţinând seama că şi-a manifestat de câteva ori marea nemulţumire faţă de modul anevoios în care se desfăşura educaţia mea muzicală, ai fi putut crede că o să se bucure nespus când, după vreo câţiva ani, înclinaţia mea spre muzică s-a manifestat atât de puternic, încât nu mă mai interesa nimic altceva. Dar iată că n-a fost de loc aşa. Unchiul meu se mulţumi să zâmbească uşurel când băgă de seamă că ajunsesem să cânt la mai multe instrumente cu o anumită virtuozitate, ba chiar că şi compuneam câte o mică piesă muzicală, spre bucuria maeştrilor şi a cunoscătorilor. Da, zâmbea când eram lăudat faţă de el şi spunea cu o expresie şireată: „Se poate; nepoţelul meu e destul de trăsnit!”

Consilierul intim îl întrerupse pe capelmaistru;

— Totuşi, nu înţeleg câtuşi de puţin de ce unchiul acesta n-a lăsat libertate deplină înclinaţiei tale ci, dimpotrivă, te-a silit să apuci pe alt drum. Căci, după câte ştiu, nu eşti capelmaistru decât de puţină vreme.

252

— Şi nici pentru multă vreme, spuse râzând maestrul Abraham, proiectând pe perete silueta ciudată a unui bărbat mărunt. Acum vreau să mă ocup puţin de preacinstitul unchi, pe care un nepot trăsnit l-a poreclit unchiul Au-Vau pentru că purta numele de August Wenzel. Da, trebuie să arăt lumii că dacă i-a dat prin cap capelmnistrului Kreisler să devină consilier de legaţie şi să se chinuiască amarnic cu lucruri cu totul împotriva firii sale, cel mai puţin vinovat este tocmai sus-numitul unchi Au-Vau.

— Te rog, maestre, nu mai vorbi despre asta, îl întrerupse Kreisler. Şi ia-l pe unchi de pe perete, căci chiar dacă arăta în realitate destul de caraghios, n-aş vrea să-mi bat joc de bătrân, acum când zace în mormânt.

— Văd că azi eşti din cale-afară de cuviincios şi de delicat, îi răspunse maestrul.

Dar Kreisler, fără a-i lua în seamă cuvintele, se adresă consilierului intim:

— O să-ţi pară rău că m-ai tras de limbă, pentru că, deşi poate te aştepţi la ceva extraordinar, nu-ţi voi povesti decât lucruri foarte obişnuite, de acelea care se repetă de mii de ori în viaţa fiecărui om. Este cert, deci, că nu datorită educaţiei sau vreunei deosebite încăpăţânări a destinului – nu, nicidecum – ci numai din pricina cursului firesc al lucrurilor am ajuns acolo unde nu doream. Ai observat poate că în fiecare familie există câte un membru, care, fie datorită unui talent deosebit, fie prin coincidenţa fericită a unor împrejurări prielnice, este săltat spre anumite culmi; îl vezi apoi stând ca un erou în mijlocul cercului familial; toate rudele se uită la el cu admiraţie înduioşată, glasul lui imperios este ascultat cu supunere, iar cuvintele lui sunt considerate ca nişte sentinţe fără drept de apel. Acesta a fost cazul fratelui mai mic al unchiului meu. A părăsit cuibul muzical al familiei şi a

devenit un personaj cu destulă greutate la reşedinţa princiară, în calitate de consilier de legaţie şi sfetnic intim al prinţului. înălţarea lui a cufundat întreaga familie într-o admiraţie perpetuă. Numele consilierului de legaţie se rostea cu un ton solemn şi dacă cineva spunea bunăoară: „Consilierul de legaţie a scris", sau „Consilierul de legaţie a afirmat cutare sau cutare lucru", toţi amuţeau, plini de respect. Fiind deprins încă din fragedă copilărie să-l consider pe unchiul din capitală ca pe un om care a atins scopul suprem al năzuinţelor omeneşti, este firesc să nu fi avut şi eu altă ambiţie decât aceea de a călca pe urmele lui. Portretul venerabilului unchi atârna pe perete în salonul cel mare şi singura mea dorinţă era să mă văd şi eu îmbrăcat ca unchiul din portret şi tot aşa de frizat. Dorinţa aceasta mi-a fost împlinită de educatorul meu şi, într-adevăr, la vârsta de zece ani, eram probabil foarte arătos cu peruca mea frizată şi înaltă cât toate zilele, cu haina mea de un verde-deschis cu broderii fine de argint, cu ciorapi de mătase în picioare şi o mică spadă la şold. Această ambiţie copilărească se adâncea o dată cu vârsta căci, pentru a mi se trezi interesul faţă de ştiinţa cea mai aridă, era suficient să mi se spună că-i necesară ca să pot deveni şi eu consilier de legaţie, la fel cu unchiul. Că arta, care-mi umplea tot sufletul, ar fi trebuit să fie singura mea dorinţă, singurul meu scop – aceasta îmi trecea cu atât mai rar prin minte, cu cât auzeam în jurul meu vorbindu-se despre muzică, pictură şi poezie, doar ca despre nişte lucruri foarte plăcute, însă care nu pot servi decât pentru distracţie şi agrement. Repeziciunea cu care înaintam pe calea aleasă, într-o anumită măsură, de mine însumi, neîntâmpinând nici cea mai mică piedică, datorită cunoştinţelor pe care le dobândisem şi protecţiei unchiului din capitală nu-mi îngăduia răgazul să mă gândesc şi să înţeleg că apucasem pe un drum greşit. Scopul era atins şi nu mai exista nicio posibilitate de a face cale întoarsă, când, cu totul pe neaşteptate, arta pe care o trădasem se

răzbună; mi-am dat seama că mi-am ratat viaţa şi am fost cuprins de o deznădejde cumplită, văzându-mă încătuşat în nişte lanţuri, despre care credeam că nu vor putea fi niciodată zdrobite.

— Binecuvântată de o mie de ori fie deci catastrofa care te-a eliberat din lanţuri! exclamă consilierul intim.

— Nu e tocmai aşa, răspunse Kreisler. Eliberarea a venit prea târziu. Mă aflu în situaţia acelui captiv care, clnd, în sfârşit şi-a recăpătat libertatea, s-a simţit atât de dezobişnuit de larma lumii, ba chiar şi de lumina soarelui, încât nu mai era în stare să se bucure de darul suprem al libertăţii; nu dorea decât să se întoarcă din nou în temniţa lui.

Aici maestrul Abraham luă cuvântul:

254

— Acestea nu sunt decât nişte închipuiri deşarte, dragul meu Johannes, cu care te chinuieşti singur şi chinuieşti şi pe alţii! Lasă, lasă că ştiu: soarta ţi-a fost totdeauna favorabilă, dar nu eşti niciodată în stare să mergi la un trap normal, ci tot cauţi să te abaţi când la dreapta, când la stângă şi de asta eşti numai dumneata vinovat. Desigur, ai dreptate când spui că atunci când e vorba de copilărie, steaua dumitale ţi-a fost prielnică şi...

255

PARTEA A DOUA. UN TÂNĂR CAPĂTĂ EXPERIENŢA VIEŢII. SI EU AM FOST ÎN

???

ARCADIA

(M.R.P.)... —Ar fi nostim şi totodată din cale-afară de

ciudat – şopti într-o zi maestrul vorbind cu sine însuşi – dacă, totuşi, mititelul acela cenuşiu de sub sobă ar avea într-adevăr calităţile pe care i le atribuie fantezia profesorului. Hm!... Cred că m-ar putea îmbogăţi mai mult decât fata invizibilă construită de mine. L-aş închide într-o cuşcă şi l-aş sili să-şi arate talentele în faţa lumii care, desigur, ar plăti bucuros oricât, ca să-l vadă. Un motan cu o cultură ştiinţifică e cu mult mai interesant decât un copil precoce, care a învăţat papagaliceşte câteva operaţii mintale. Unde mai pui că, în acest caz, n-aş mai avea nevoie să-mi plătesc un copist! Trebuie să cercetez chestiunea asta mai de-aproape!

Auzind cuvintele fatale ale maestrului, mi-am amintit de sfaturile neuitatei mele mame, Mina. Ferindu-mă să arăt prin cel mai mic gest că l-am înţeles pe bătrân, am decis să-mi ascund cu cea mai mare grijă cultura. De aceea, citeam şi scriam numai noaptea şi, cu acest prilej, mi-am dat seama cu recunoştinţă cât de bună a fost providenţa când a înzestrat specia mea umilită cu atâtea avantaje faţă de creaturile bipede care, numai Dumnezeu ştie de ce, se consideră stăpânul lumii. Pot să jur, de pildă, că în cursul studiilor mele n-am avut nevoie să recurg la serviciile fabricantului de luminări sau de ulei, întrucât fosforul din ochii mei luminează puternic chiar în bezna cea mai adâncă. Din această pricină, operele mele sunt mai presus de învinuirea adusă unor autori din vechime, şi anume că produsele spiritului lor miros a lampă.

Cu toate că sunt convins de Înalta perfecţiune cu care m-a înzestrat natura, trebuie să recunosc, totuşi, că tot ce se află sub soare poartă în sine anumite imperfecţiuni care, la rândul lor, dovedesc o anumită relaţie de dependenţă. De acele lucruri trupeşti pe care medicii le consideră nenaturale, deşi mie ele îmi par a fi foarte naturale, nici nu vreau să pomenesc; în schimb, aş vrea să subliniez, în legătură cu organismul nostru psihic,

că acea dependenţă de care am vorbit mai sus se manifestă şi în el foarte clar. Astfel, nu este oare adevărat că zborul nostru spre culmi este adeseori frânat de câte un balast despre care nu ştim nici ce este, nici de unde vine, nici cine ni l-a agăţat?

256

Dar mai bine şi mai exact este să afirm că orice rău se datorează unui exemplu dăunător şi că slăbiciunea firii noastre stă doar în faptul că suntem siliţi să-l urmăm. Sunt de asemenea convins că specia umană este anume făcută să dea acest exemplu dăunător.

De pildă ţie, iubite motănel, care citeşti aceste rânduri, nu ţi s-a întâmplat să nimereşti uneori într-o situaţie inexplicabilă chiar pentru tine însuţi şi pentru care ai fost mustrat cu asprime, ba chiar poate şi muşcat de aproapele tău? Ai fost leneş, arţăgos, indecent, lacom, nimic nu-ţi era pe plac, te nimereai totdeauna să fii acolo unde erai mai puţin dorit, stinghereai pe toţi cei din jur, într-un cuvânt – un tip nesuferit! Consolează-te, motane! Această perioadă nefastă a vieţii tale nu-şi are rădăcina în eul tău profund. E doar tributul plătit principiului ce ne cârmuieşte pe toţi, când ai urmat şi tu exemplul rău al oamenilor care au introdus această stare vremelnică. Consolează-te, motane, căci şi eu am păţit la fel!

În mijlocul acestor reflecţii, am fost cuprins de dezgust – un dezgust ca atunci când mănânci cantităţi prea mari de lucruri indigeste; imediat m-am ghemuit chiar pe cartea pe care o citeam şi pe manuscrisul la care tocmai lucram… şi am adormit. Indolenţa aceasta creştea din ce în ce mai mult, încât până la urmă ajunsesem să nu mai am niciun chef să scriu, să citesc, să sar sau să alerg, ori să mă distrez cu prietenii mei pe acoperişuri şi în beci. În schimb simţeam un imbold, mai puternic decât voinţa mea, să fac tot ce putea să displacă maestrului, tot ce putea să

displacă prietenilor, devenindu-le astfel nesuferit. In ce-l priveşte pe maestru, multă vreme s-a mulţumit doar să mă alunge, când îmi alegeam drept culcuş vreun loc unde nu-i plăcea să mă vadă; până la urmă, însă, a fost nevoit să-mi tragă şi câte o bătaie. Odată, tot sărind pe masa de lucru a maestrului, atâta mi-am fluturat coada încolo şi-ncoace că am ajuns s-o moi în călimara cea mare, după care am pictat pe podea şi pe divan cele mai frumoase motive. Maestrul, care nu avea niciun fel de înţelegere pentru acest gen artistic, s-a înfuriat la culme. Am fugit in ciule, dar acolo am păţit-o aproape şi mai rău. Un motan cu o înfăţişare foarte impunătoare îşi exprimase încă mai de mult dezaprobarea în privinţa purtării mele; acum, profitând de împrejurarea că încercasem – destul de imprudent, fireşte – săi şterpelesc de sub nas o bucăţică gustoasă cu care tocmai se delecta, m-a luat fără prea multă vorbă, într-o serie de palme, incit m-a năucit complet şi mi-a umplut urechile de sânge. Dacă nu mă înşel, respectabilul domn îmi era unchi, căci pe faţă i se vedeau clar trăsăturile Minei; de altfel, şi forma mustăţii avea un aer specific de familie... Într-un cuvânt, mărturisesc că în perioada aceea m-am întrecut pe mine însumi în obrăznicii, încât într-o zi maestrul mi-a spus:

— Nu pricep de loc, Murr, ce se petrece cu tine; până la urmă îmi vine a crede că ai ajuns la vârsta golăniei!

Maestrul avea dreptate. Perioada aceasta era pentru mine fatala vârstă a golăniei, prin care trebuia să trec, după pilda proastă a oamenilor, care, după cum am spus, au introdus această stare nefastă ca una care corespunde firii lor celei mai intime. Ei numesc această perioadă anii golăniei, deşi unii rămân toată viaţa lor aşa; la noi nu se poate vorbi decât de săptămânile de golănie şi, în ceea ce mă priveşte, am ieşit din această vârstă subit, datorită unui ghiont care m-ar fi putut costa un picior sau câteva coaste rupte. Propriu-zis *am sărit* din vârstă golăniei într-un mod

foarte violent.

Trebuie să vă spun cum s-au petrecut lucrurile: în curtea unde locuia maestrul se afla un fel de maşinărie pe patru roţi, tapisată frumos pe dinăuntru; după cum am aflat mai târziu, era un cupeu englezesc. În starea de spirit în care mă aflam pe vremea aceea, era foarte firesc să-mi vină pofta să mă caţăr cu trudă ca să ajung în interiorul acelei maşinării. Pernele pe care le-am descoperit acolo mi s-au părut atât de îmbietoare, atât de plăcute, încât am ajuns să-mi petrec mai tot timpul înăuntru, dormind şi visând.

O dată, tocmai în clipa când prin faţa ochiului meu sufletesc se perindau imagini delicioase de fripturi de, iepure si altele asemănătoare, am fost trezit de o smucitură puternică, însoţită de pocnete, zdrăngănituri şi bubuituri. Cine ar putea să descrie groaza care m-a cuprins când mi-am dat scama că întreaga maşinărie, cu o larmă infernală, se pusese în mişcare, legănindu-se şi aruncându-mă din colţ în colţ! Spaima mea creştea, transformându-se în disperare. Mi-am luat inima în dinţi şi m-am încumetat să sar din maşinărie. În urma mea am auzit hohote de râs care semănau cu nechezatul unor demoni din iad, şi am putut desluşi nişte glasuri barbare strigând: „Pisica! pisica! huo, huo, huo!” Fugeam orbii de furie, în timp ce în urma mea ploua cu pietre, în sfârşit, am izbutit să ajung sub o boltă întunecoasă, unde m-am înăbuşit pierzându-mi cunoştinţa.

Într-un târziu mi s-a părut că aud paşi deasupra capului; după felul cum răsunau, am avut impresia că mă aflu sub o scară. Chiar aşa era...

Dar când să mă strecor afară, am încremenit. În faţa mea fie întindeau la nesfârşit străzi nenumărate, pe care forfoteau o mulţime de oameni, toţi cu desăvârşire necunoscuţi. Unde mai pui că treceau in goană trăsuri,

lătrau clini si, culmea, o ceată întreagă, cu arme lucind în soare, bloca strada; o tobă Începu să bată brusc, chiar lingă urechea mea, alil de laic, incit am sărit de trei coţi în sus. Era firesc să mi se umple sufletul de o spaimă ciudată. îmi dădeam scama că mă aflam în lume, în acea lume pe care o întrezărisem din depărtare de pe acoperiş, de multe ori cu nostalgie, cu o anumită curiozitate. Da, mă aflam chiar în mijlocul acestei lumi, eu, un străin fără experienţă. M-am strecurat, cu grijă de-a lungul caselor, până am întâlnit în sfârşit câţiva tineri din specia mea. M-am oprit, încercând să leg cu dânşii o conversaţie; ei însă s-au mulţumit să holbeze nişte ochi din care parcă ieşeau schiţei, apoi, cu o săritură, s-au depărtat. „Tineret fluşturatic, am exclamat, habar n-ai cine ţi-a ieşit în cale! Aşa trec prin lume spiritele mari, neobservate si neluate în seamă. Acesta este destinul înţelepciunii pieri luare." Mă aşteptam la mai multă înţelegere din partea oamenilor, aşa că sărind pe pervazul unei ferestre de subsol, care se ridica puţin deasupra trotuarului, am scos câteva mieunaturi vesele şi, după părerea mea, destul de îmbietoare; toţi treceau însă reci, fără pic de simpatie, abia aruncându-mi câte o privire. Într-un târziu am zărit un băieţaş frumos, cu bucle blonde, care m-a privit prietenos şi m-a chemat, ademenindu-mă cu degetul: „Pis! pis!"

„O, suflet nobil, tu mă înţelegi!" m-am gândit eu. Sărind jos, m-am apropiat de el şi am început să torc prietenos. Băieţaşul m-a mângâiat, dar în clipa când mă pregăteam să mă dăruiesc în întregime sentimentelor prieteniei, mi-a strâns cu atâta putere coada încât, de durere, am scos un ţipăt. Se pare că tocmai *acest* lucru i-a făcut cea mai mare plăcere acelei fiinţe răutăcioase, căci a izbucnit în râs şi, ţinindu-mă bine, ca să nu pot fugi, a încercat să repete manevra diabolică. Cuprins de o mânie dreaptă şi însetat de răzbunare, mi-am înfipt ghearele adânc în mâinile şi în obrajii lui; urlând de durere, mi-a dat drumul. Dar în aceeaşi clipă l-am auzit strigând: „Tyras!...

Cartuş! Şo pe el!... Şo pe el!”... Lătrând zgomotos, doi câini s-au năpustit asupra mea. Fugeam cu sufletul la gură... câinii după mine, gata-gata să mă înhaţe... simţeam că nu mai e nicio scăpare! înnebunit de groază, am sărit printr-o fereastră de la parter, făcând să zăngănească geamurile şi răsturnând câteva ghivece de flori ce se aflau pe pervaz şi care au căzut cu un zgomot de tunet pe podea. O femeie, care şedea împletind la o masă, a sărit în sus speriată. A apucat un băţ şi s-a repezit la mine strigând: „îţi arăt eu ţie, bestie afurisită!”... Dar ochii mei care ardeau de mânie, ghearele scoase afară şi miorlăitul meu disperat au făcut-o să se oprească. Ca in tragedia aceea cunoscută63, stătea cu băţul ridicat, aidoma tiranului, nehotărât între furie şi stăpânire de sine. Deodată s-a deschis uşa; cu o extraordinară prezenţă de spirit, am zbughit-o printre picioarele bărbatului care tocmai intra si am avut norocul să nimeresc, din casa aceea, iar în stradă.

Istovit de toate aceste emoţii, am găsit până la urmă un locşor liniştit şi ferit unde am putut să-mi trag sufletul. Deodată a început să mă chinuie o foame cumplită şi abia atunci mi-am adus aminte, cu durere, de bunul maestru Abraham de care mă despărţise soarta crudă. Dar cum să-l regăsesc? Priveam cu tristeţe în jurul meu; nu găseam nicio posibilitate să nimeresc drumul spre casă şi ochii mi s-au umplut de lacrimi amare.

Speranţa mi-a reînviat însă când, la colţul unei străzi, am zărit o fetişcană, cu înfăţişare prietenoasă, stând în faţa unei măsuţe încărcate cu pâinişoare şi cârnaţi, de care îţi lăsa gura apă. M-am apropiat încetişor; fata mi-a zâmbit. Ca să mă prezint din capul locului ca un tânăr binecrescut, cu maniere elegante, mi-am arcuit în faţa ei spinarea mai frumos ca oricând. Zâmbetul fetei s-a prefăcut într-un râs sonor. „În sfârşit, am întâlnit un suflet nobil, o inimă sensibilă! O, Doamne, ce dulce mângâiere

pentru un suflet rănit!” Vorbind astfel cu mine însumi, am înşfăcat un cârnăcior de pe masă. M-am trezit însă că fata începe să ţipe şi dacă m-ar fi nimerit cu lemnul noduros cu care încerca să mă lovească, fără-ndoială că n-aş mai fi gustat niciodată din cârnăciorul pe care-l luasem – bazându-mă pe onestitatea şi umanitatea ei – nici din vreun alt cârnăcior. Mi-am adunat ultimele puteri ca să scap de urmărirea acelui monstru feminin. Am izbutit în cele din urmă să ajung într-un loc unde am putut consuma cârnăciorul în tihnă.

Această frugală gustare mi-a înseninat starea de spirit şi cum razele calde ale soarelui îmi mângâiau blana, am simţit cu toată plenitudinea cât de frumoasă e viaţa pe acest pământ. Când s-a lăsat însă noaptea umedă şi rece şi când, lipsit de un culcuş moale ca acela pe care-l aveam la bunul meu maestru, m-am trezit a doua zi îngheţat şi înfometat, am fost cuprins de o tristeţe vecină cu disperarea. „Aşadar (am izbucnit eu în tânguiri) asta e lumea pe care, de pe acoperişul căminului tău, doreai atât de mult s-o cunoşti? Lumea, în care te-aşteptai să găseşti virtuţile, înţelepciunea şi etica unei culturi superioare? O, ce barbari lipsiţi de inimă! Puterea lor nu stă decât în bătaie, iar înţelepciunea lor, doar într-o nemiloasă batjocură. Şi singurul lor scop este persecuţia plină de invidie a firilor profunde şi sensibile. O, vreau să plec cât mai repede din această lume făţarnică şi amăgitoare! Primeşte-mă în umbra ta răcoroasă, tu, dulce beci al casei mele! O, pod! O, sobă! O, singurătate, unica mea bucurie, după tine tânjeşte sufletul meu îndurerat!”

Copleşit de deznădejde, am închis ochii şi am plâns amarnic.

Deodată o voce cunoscută mi-a răsunat în urechi:

— Murr! Murr! Cum de-ai ajuns aici, dragul meu prieten? Ce ţi s-a întâmplat?

Am deschis ochii: în faţa mea era tânărul Ponto.

Deşi Ponto mă ofensase grav, apariţia lui neaşteptată mi-a adus totuşi o mângâiere. Am uitat nedreptate pe care mi-o făcuse şi i-am povestit toate cele petrecute cu mine. Printre şiroaie de lacrimi, i-am înfăţişat situaţia disperată în care mă aflam şi am încheiat plângându-mă de foamea care mă chinuia. În locul compătimirii la care mă aşteptam. Ponto a izbucnit în hohote de râs.

— Mare prostănac eşti, măi Murr! întâi se vâră iepurele într-un cupeu în care n-avea ce căuta şi adoarme; iar când trăsura porneşte, se sperie si sare afară; se miră grozav că, deşi n-a trecut niciodată pragul casei, nu-l cunoaşte nimeni, şi că dă de bucluc din pricina poznelor; pe deasupra e şi atât de prost, încât nu-i în stare să-şi găsească drumul înapoi, la stăpânul său... Ascultă aici, amice Murr: te-ai lăudat mereu cu savantlâcul şi cultura ta, ai făcut totdeauna pe grozavul cu mine, iar acum stai părăsit şi disperat şi toate însuşirile cele mari ale spiritului tău nu te pot învăţa cum să te descurci ca să-ţi potoleşti foamea şi să găseşti drumul spre casă. Şi dacă acel pe care-l socoti inferior ţie nu te va lua acum sub oblăduirea lui, ai să mori aici în chipul cel mai ruşinos; şi nu se va găsi nicio fiinţă pe tot pământul căreia să-i pese de cunoştinţele şi de talentele tale; şi niciunul dintre poeţii pe care-i socoteşti prieteni nu va pune un amical *„Hicjact*!”*64* pe locul unde ai să pieri din propria ta prostie. Vezi că şi eu am trecut prin şcoală şi, orice-ar zice unii, pot să citez şi eu puţintică latină!... Dar ţie ţi-i foame, sărmane motan, şi la asta trebuie găsit leac în primul rând. Hai cu mine!

Tânărul Ponto a pornit înainte cu pas sprinten. Eu îl urmam abătut, zdrobit de cuvintele lui care, pe stomacul gol. Îmi păreau a fi destul de adevărat. Dar ce tare m-am speriat când...

(F.m.)... pentru editorul acestor file a fost întâmplare deosebit de fericită că a putut surprinde astfel, pe viu, ciudata conversaţie dintre Kreisler şi consilierul intim. Acest fapt i-a dat posibilitatea să-ţi înfăţişeze, dragă cititorule, cel puţin câteva icoane din prima tinereţe a acelui personaj bizar a cărui biografie este oarecum obligat s-o scrie. Editorul crede că, în ceea ce priveşte conturul şi coloritul lor, aceste icoane pot fi socotite destul de caracteristice şi de semnificative. Cel puţin după cele povestite de Kreisler despre mătuşa Fusschen şi lăuta sa. nu mai poate fi pus la îndoială faptul că muzica, cu melancolia ei ciudată şi cu deliciile ei cereşti, a prins rădăcini cu mii de fibre în sufletul băieţaşului.

Nu-i deci de mirare că din acest suflet curg şiroaie de sânge fierbinte alunei când e rănit. Pe numitul editor l-au interesat, l-au pasionat chiar, mai ales două momente din viaţa capelmaisl rului nostru. Şi anume, în ce fel maestrul Abraham a intrat in familie, ajungând să-l influenţeze pe micul Johannes, şi care a fost catastrofa ere l-a smuls pe onorabilul Kreisler de la reşedinţa ducelui, transformându-l în capelmaistru, cum ar fi trebuit să fie de la început, deşi putem să avem încredere in forţa eternă care le face pe toate la timpul şi la locul potrivit. Parte din aceste împrejurări au putut fi aflaie şi le vei afla şi tu îndată, iubite cititor.

Mai întâi, se ştie precis că la Gonionesmuhl, unde s-a născut şi a copilărit Kreisler, trăia un om ciudat cu o înfăţişare şi cu nişte purtări din cale-afară de curioase. De altfel; orăşelul Gonionesmuhl a fost întotdeauna paradisul tuturor originalilor; deci Kreisler a crescut înconjurat de personajele cele mai ciudate care, fără îndoială, produceau asupra lui o impresie deosebit de puternică, mai ales că în anii copilăriei n-avea legături cu cei de-o seamă cu dânsul. Omul acela se numea, la fel ca şi un cunoscut umorii, Abraham Liscov, şi era constructor de orgi, meserie pentru

care avea uneori nu dispreţ profund, iar alteori o ridica în slăvi, aşa că, la drept vorbind, nu prea puteai să-ţi dai seama ce gândeşte.

După cum povesteşte Kreisler, în familia lui se vorbea totdeauna cu cea mai mare admiraţie despre domnul Liscov. Afirmau că e cel mai priceput artist din toţi câţi există şi regretau că firea lui capricioasă şi poznele lui năstruşnice îl ţineau departe de oameni. Puteai auzi când pe unul, când pe altul, vorbind ca de un noroc neaşteptat, dacă domnul Liscov ii făcuse o vizită şi-i acordase pianul. Cu acest prilej se povesteau multe despre ciudăţeniile lui nemaipomenite, ceea ce producea o impresie deosebit de puternică asupra lui Johannes. Copilul, fără să-l cunoască pe domnul Liscov, îşi făcuse o imagine precisă despre el şi ardea de dorinţa de a-l vedea. După ce, într-una din zile, unchiul spuse că domnul Liscov va veni, poate, la ei acasă, şi va repara pianul, micul Johannes nu mai avu linişte: în fiecare dimineaţă întreba dacă maestrul are de gând să vină cu adevărat. Interesul copilului pentru necunoscutul domn Liscov se transformă într-o admiraţie plină de respect când, pentru întâia oară, auzi sunetele maiestuoase ale orgii din catedrală, unde unchiul se ducea rar, şi când află că acel minunat instrument a fost construit chiar de domnul Abraham Liscov. Din clipa aceea, imaginea pe care Johannes şi-o făcuse despre domnul Liscov dispăru şi alta, cu totul nouă, îi luă locul. Copilul şi-l închipuia acum pe domnul Liscov ca pe-un bărbat înalt, frumos, cu înfăţişare impunătoare, vorbind clar şi tare şi, mai ales, purtând o haină brumărie cu fireturi late de aur, cum purta naşul lui – consilierul comercial – faţă de ale cărui veşminte bogate micul Johanes arăta deosebit respect.

Într-o zi, pe când Johannes cu unchiul lui stăteau la fereastră, trecu în goană pe stradă un om mic şi uscăţiv, îmbrăcat într-un *roquelaure65* de lână, de o culoare verde-

deschis, cu clapele de pe umeri fluturând caraghios în aer. Mai purta şi un tricorn mic, înfipt marţial peste frizura lui pudrată, cu o coadă lungă ce-i atârna pe spate. Călca apăsat, de răsuna caldarâmul, şi la fiecare pas lovea puternic în pământ cu bastonul de bambus ce-l ţinea în mână. Când ajunse în dreptul ferestrei, aruncă unchiului o privire tăioasă din ochii lui negri ca nişte cărbuni, fără să-i răspundă la salut. Micul Johannes simţea trec fiori reci şi în acelaşi timp îi venea să râdă în hohote, dar nu putea, pentru că îşi simţea pieptul strâns ca într-o menghine.

— Era domnul Liscov, îi spuse unchiul.

— Mi-am închipuit, răspunse Johannes.

Domnul Liscov nu era înalt şi impunător, nici nu purta o haină brumărie cu fierturi, ca naşul, consilierul comercial.

Foarte ciudat era însă faptul că arăta întocmai aşa cum şi-l închipuise copilul înainte de fi auzit orga. Johannes nu apucase însă să-şi revină din cel simţământ asemănător unei spaime neaşteptate, când domnul Liscov se opri brusc, făcu stânga-mprejur, şi, cu aceiaşi paşi zgomotoşi, se apropie de fereastră; se înclină adânc în faţa unchiului, apoi o şterse, hohotind de râs.

— Asta-i conduită de om aşezat, cu studii, care prin faptul că e constructor de orgi are privilegiul să se numere printre artişti şi căruia legile ţării îi îngăduie să poarte spadă? Îţi vine să crezi că de dimineaţă s-a întrecut cu paharul sau că a fugit dintr-o casă de nebuni, nu-i aşa? Dar acum sunt sigur că va veni la noi şi ne va repara pianul.

Unchiul a avut dreptate. Domnul Liscov s-a prezentat chiar a doua zi, dar în loc să se apuce de reparaţia pianului, ceru ca micul Johannes să-i cânte ceva. Copilul fu cocoţat pe un scaun, deasupra unui teanc de cărţi. Domnul

Liscov îşi rezemase coatele pe coada pianului şi-l privea atât de fix în ochi, încât băieţaşul se fâstâci de tot şi menuetele şi ariile, pe care le cânta de pe un vechi caiet de note, ieşiră pline de poticneli. Domnul Liscov asculta serios; deodată însă copilul alunecă de pe scaun şi căzu sub pian. Constructorul de orgi, care îi trăsese de sub picioare băncuţa, izbucni într-un hohot de râs nestăpânit. Copilul se ridică de jos foarte ruşinat, în timp ce domnul Liscov se şi aşezase în faţa pianului, scosese, un ciocan şi lovea în bietul instrument fără pic de milă, ca si când ar fi vrut să-l facă ţăndări. —Domnule Liscov, vino-ţi în fire! strigă unchiul.

În aceeaşi clipă, micul Johannes, fierbând de indignare, apăsă cu toată puterea capacul pianului, care se închise cu un zgomot asurzitor. Domnul Liscov abia avu timp să-şi tragă capul, ca să nu fie lovit. Băieţaşul strigă:

— Dragă unchiule, dumnealui nu-i acel artist îndemânatic, care a construit orga cea frumoasă. Nu se poate să fie el, pentru că ăsta e un prost care se poartă ca un copil rău crescut.

Unchiul se minună de îndrăzneala băiatului, iar domnul Liscov îl cercetă îndelung cu privirea şi mormăi:

— Ciudat domnişor!

După aceea, deschise încet şi cu grijă pianul. Îşi scoase sculele şi se apucă de lucru; sfârşi peste vreo două ore, fără să rostească niciun cuvânt.

Din ziua aceea, constructorul de orgi a manifestat o deosebită simpatie pentru copil. Venea în casă aproape zilnic şi izbuti să câştige dragostea băiatului, deschizându-i o lume nouă şi bogată, în care spiritul lui vioi se putea mişca mai în libertate. Nu tocmai vrednic de laudă era faptul că Liscov – mai ales când băiatul se făcu mai mare – îl încuraja la tot felul de farse a căror victimă era adesea

chiar unchiul, căci acesta, cu inteligenţa lui limitată şi cu apucăturile lui caraghioase, oferea ţinta cea mai potrivită. Este sigur însă că, atunci când Kreisler se plânge de singurătatea nemângâiată a copilăriei lui, când atribuie acelei perioade descumpănirea ce-i tulbură uneori adâncurile firii, trebuie să ne gândim mai ales la relaţiile cu unchiul care l-a crescut. Copilul nu putea să respecte pe omul care trebuia să-i ţină loc de tată, dar care îi apărea ca un caraghios prin tot ce făcea şi spunea.

Liscov ar fi vrut să şi-l apropie cu totul pe Johannes şi ar fi izbutit dacă nu se opunea firea nobilă a copilului. E drept că bătrânul constructor de orgi avea o inteligenţă pătrunzătoare, o sensibilitate profundă şi o neobişnuită vioiciune de spirit; în ce priveşte însă ceea ce numim in mod obişnuit umor, el nu avea acea rară şi minunată stare de spirit care izvorăşte din lupta celor mai antagonice principii si din intuirea adâncă a vieţii în toate contingenţele ei, ci poseda numai un simţ acut pentru lucrurile extravagante unit cu nevoia de-a apărea bizar. Iată temeiul sarcasmului pe care Liscov îl manifesta cu orice prilej, un fel de bucurie răutăcioasă cu care urmărea până în cel mai mic amănunt tot ce era socotit nelalocul lui. Această bătaie de joc răutăcioasă rănise sufletul delicat al copilului şi împiedicase crearea unor raporturi mai intime la care ar fi fost firesc să se ajungă, datorită sentimentelor cu adevărat părinteşti ale acestui prieten în vârstă. Pe de altă parte nu putem tăgădui că bizarul constructor de orgi era cel mai indicat să trezească şi să cultive germenul unui umor care se afla în sufletul copilului, umor care, de altfel, s-a şi dezvoltat cu prisosinţă.

Domnul Liscov avea obiceiul să povestească multe despre tatăl lui Johannes cu care fusese prieten intim în tinereţe. Ceea ce povestea mi putea fi decât în defavoarea unchiului care trecea cu totul în umbră când fratele lui

apărea în primul plan. Într-o zi, constructorul de orgi vorbi cu admiraţie despre profunda muzicalitate a tatălui, luând în bătaie de joc metoda greşită prin care unchiul predase nepotului său primele noţiuni de muzică. Johannes, mereu cu gândul la cel care îi fusese fiinţa cea mai apropiată şi pe care nu-l cunoscuse, cerea tot alte şi alte amănunte. Deodată însă Liscov tăcu şi rămase cu privirea pironită în pământ, ca un om căruia i-a apărut în minte o icoană de odinioară.

— Ce aveţi, maestre? îl întrebă Johannes. Ce gânduri vă frământă?

Lisov tresări ca trezit dintr-un vis şi zâmbi:

— Îţi mai aduci aminte, Johannes, cum ţi-am tras bancheta de sub picioare şi tu ai căzut sub pian, când te puseseră să-mi cânţi menuetele acelea groaznice ale unchiului tău?

— Ah, nici nu vreau să-mi mai aduc aminte de ziua când v-am văzul pentru întâia oară! răspunse

Johannes. Aţi făcut haz pe seama unui copil.

— La care copilul a răspuns cu destulă mojicie, râse Liscov. Atunci nu-mi puteam însă închipui că în tine zace un muzician atât de desăvârşit. De aceea, fiule, fă-mi plăcerea şi cântă-mi un coral adevărat la orga asta cu tuburi de hârtie. Eu o să apăs pe *foale*.

Trebuie să mai adăugăm că Liscov avea o mare predilecţie pentru lot felul de jucării, care făceau încintarea lui Johannes. Încă de pe vremea când acesta era un copil, Liscov îi aducea de fiecare dată câte o mică năzdrăvănie. Uneori Johannes primea un măr care se risipea în sute de bucăţile când începea să-l cureţe de coajă, alteori o prăjitură de o formă ciudată. În felul acesta băiatul se familiarizase cu unele trucuri ale magiei

naturale şi începuse să-l ajute pe Liscov la construire de maşini optice, la pregătirea unor cerneluri simpatice ş.a.m.d. Însă cea mai minunată jucărie mecanică pe care constructorul de orgi a făcut-o pentru Johannes, a fost o orgă de cameră cu tuburi de hârtie, lungi de opt picioare. Semăna cu acel obiect de artă al lui Eugenius Casparini, bătrânul constructor de orgi din secolul al XVII-lea, obiect care poate fi văzut acum în colecţia de artă din Viena. Instrumentul acela ciudat al lui Liscov avea un sunet atât de puternic şi atât de plăcut, încât te cucerea dintr-o dată. Johannes spunea că nu putea să cânte la el fără a nu fi copleşit de o emoţie adâncă şi că i-a inspirat multe melodii bisericeşti de o mare puritate.

Tânărul trebuia deci să-i cânte acum constructorului de orgi la acest instrument. După ce, la cererea lui Liscov, cântă câteva corale, trecu la imnul: *Miscricordias Domini cantabo66* pe care-l compusese cu citeva zile înainte. Când sfârşi, Liscov sări de pe scaun, îl strânse cu putere în braţe şi exclamă râzând în hohote:

— Bufonule, de ce mă năuceşti cu lamentabila ta *cantilenă*? Dacă n-aş fi fost totdeauna lângă tine să apăs pe *foale*, n-ai fi făcut niciodată o compoziţie ca lumea. Acum însă plec şi te las în plata Domnului; să-ţi cauţi pe altcineva care să-ţi fie de folos şi care să ţină la tine tot atât cât am ţinut eu!

Ultimele cuvinte le spuse cu lacrimi în ochi. Apoi ieşi brusc din odaie, trântind cu putere uşa după el. Îndată însă îşi vârî din nou capul pe uşă şi zise cu glas foarte blând:

— Nu se poate altfel. Rămâi cu bine, Johannes. Dacă unchiul tău o să-şi caute vesta cea roşie de mătase înflorată, spune-i că am furat-o eu şi mi-am făcut din ea un turban ca să fiu prezentat marelui sultan. Adio, Johannes!

Nimeni nu-şi putea explica de ce domnul Liscov a părăsit atât de brusc plăcutul oraş Gonionesmuhl, fără să

spună nimănui unde se duce.

Unchiul zise:

— Am bănuit de mult că omul acela fără astâmpăr are s-o ia din loc într-o zi; măcar că face nişte orgi atât de frumoase, nu ştie proverbul: piatra care se rostogoleşte nu prinde muşchi. Bine că pianul nostru e în bună stare. De exaltatul acela puţin îmi pasă!

Altfel vedea însă lucrurile Johannes, care simţea mereu lipsa lui Liscov şi căruia întregul Gonionesmuhl i se părea acum o temniţă întunecoasă.

După sfatul constructorului de orgi, voi să pornească în lume, în căutarea altcuiva care să apese pe foaie. Însă unchiul fu de părere că, deoarece şi-a terminat studiile, ar trebui să se ducă în capitală, ca să se desăvârşească sub oblăduirea consilierului de legaţie. Ceea ce s-a şi întâmplat.

268

În această clipă, iubite cititor, biograful este foarte necăjit căci, ajungând la cea de-a doua etapă a vieţii lui Kreisler despre care a făgăduit să-ţi vorbească, şi anume la momentul când şi-a pierdut postul de consilier de legaţie şi, cum s-ar zice, a fost alungat din capitală, numitul biograf îşi dă seama cât de sărăcăcioase, de neînsemnate şi *disparate* sunt informaţiile de care dispune.

Totuşi ar fi poate destul dacă spunem că, îndată după ce Kreisler a ocupat postul defunctului său unchi şi a devenit consilier de legaţie, un puternic cap încoronat cu statură de colos[43] a făcut prinţului o vizită neaşteptată, recomandându-se drept cel mai bun prieten; l-a strâns atât de călduros în braţele lui de fier, încât prinţul aproape că şi-a pierdut răsuflarea, în felul lui de a fi şi de-a se purta, namila avea ceva irezistibil, astfel că toate dorinţele i se

43 Mila Domnului voi cînta (lat.).

îndeplineau, chiar dacă acest lucru pricinuia tuturor necaz şi suferinţă. Unii găsiră cam nefastă prietenia acestui bărbat puternic, ba voiră chiar să i se împotrivească, dar nimeriră ei înşişi într-o dilemă primejdioasă: ori să recunoască avantajele acelei prietenii, ori să caute, peste graniţă, o altă perspectivă din care, eventual, să-l poată vedea într-o lumină mai bună pe acest puternic.

Printre aceştia din urmă se afla şi Kreisler.

Cu toată firea lui de diplomat, Kreisler îşi păstrase destul de multă candoare şi din această pricină avea momente când nu ştia ce hotărâre să ia. Într-unul din aceste momente întrebă pe o femeie frumoasă şi în mare doliu, cam ce părere are despre consilierii de legaţie. Doamna îi răspunse multe şi de toate în cuvinte amabile şi înţelepte, din care, până la urmă, se înţelegea că nu are o părere prea grozavă despre un consilier de legaţie, care se ocupă cu pasiune de artă, dar nu i se consacră în întregime.

— Sânteţi cea mai admirabilă văduvă din lume! exclamă Kreisler. Voi pleca neapărat.

Când, gata de plecare şi cu pălăria în mână, se pregătea cu emoţie şi părere de rău, să-şi ia rămas bun de la acea doamnă în doliu, ea îi vârî în buzunar numirea în postul de capelmaistru la curtea marelui duce, care înghiţise ţărişoara prinţului Irenaus.

Ar fi aproape de prisos să adăugăm că persoana în doliu era doamna consilier Benzon, care îşi pierduse de curând soţul.

Printr-o ciudată întâmplare, doamna Benzon...

(M.r.p.)... l-am văzut pe Ponto mergând drept spre acea vânzătoare de pâine şi cârnaţi care fusese gata să mă omoare in bătaie, deşi mă apropiasem de ea atât de prietenos.

— Dragă Ponto, dragă Ponto, ce faci! Fii atent, fereşte-te de barbara asta nemiloasă, fereşte-te de intangibilul cârnat, setos de răzbunare!

Astfel strigam zadarnic în urma lui Ponto, care îşi vedea mai departe de drum, neluând în seamă cuvintele mele. Eu îl urmam la distanţă, pentru ca, în cazul că va da de bucluc, să pot şterge putina. Când ajunse în dreptul măsuţei, Ponto se ridică în două picioare şi începu să ţopăie graţios in jurul fetei, care se bucură nespus şi îl chemă lângă dânsa; pudelul se apropie, îşi puse capul pe genunchii ei, apoi sări iarăşi în sus, latră voios, ţopăind mereu în jurul mesei, în timp ce cu modestie adulmeca cârnaţii şi privea drept în ochii fetei.

— Vrei un cârnăcior, căţeluş cuminte ce eşti? îl întrebă ea şi, când pe Ponto dând drăguţ din coadă scotea un lătrat de bucurie, luă, spre marea mea uimire, cel mai mare şi cel mai frumos cârnăcior şi i-l întinse.

Pudelul, ca şi cum ar fi vrut să-şi arate recunoştinţa, mai făcu un pas de balet, apoi veni grabnic spre mine, îmi puse cârnăciorul în faţă şi mă îndemnă prietenos:

— Ia-l şi întremează-te, iubitule!

După ce am mâncat cârnăciorul, Ponto mă pofti să-l urmez, ca să mă ducă înapoi la maestrul Abraham.

Mergeam agale alături, astfel că pe drum nu ne-a fost greu să purtăm o conversaţie inteligentă.

— Recunosc, dragă Ponto, aşa am început discuţia, că tu te pricepi mai bine să te descurci în viaţă. Eu n-aş fi izbutit niciodată să înduioşez inima acelei barbare, pe care tu ai câştigat-o atât de uşor. Dar, te rog să mă ierţi! Toată purtarea ta faţă de vânzătoarea de cârnaţi avea ceva ce e împotriva firii mele intime. O anumită linguşire umilă, o negare-a propriei demnităţi, a tot ce este nobil în tine – nu! dragul meu pudel, eu n-aş fi în stare să mă arăt atât de

prietenos, să născocesc atâtea manevre, să cerşesc atât de umil, aşa cum ai făcut tu. Când mi-e foame sau când simt poftă de ceva special, mă mulţumesc să săr pe scaun, în spatele maeştrului şi, torcând uşor, să fac o aluzie la dorinţa mea. Mai degrabă îi aduc aminte de obligaţia pe care şi-a luat-o să se îngrijească de nevoile mele, decât să-i cer o binefacere. Ponto izbucni în râs şi-mi spuse:

270

— O, Murr, iubitul meu motan! Poţi să fii un bun literat şi să te pricepi grozav la nişte lucruri de care eu habar n-am, dar cât priveşte viaţa propriu-zis, nu cunoşti lucrurile elementare şi ai putea să crapi de foame din lipsă de simţ practic. în primul rând, înainte de a mânca acel cârnat, ai fi judecat poate cu totul altfel, căci oamenii flămânzi sunt mult mai cuminţi şi mai docili decât cei sătui; în al doilea rând, săvârşeşti o mare eroare in ceea ce priveşte aşa-numita mea umilinţă. Ştii doar că dansul şi săriturile îmi plac nespus de mult, aşa că adesea le practic şi pe cont propriu. Când îmi fac gimnastica mea în faţa oamenilor, mă amuză grozav că proştii de ei îşi închipuie că îmi arăt talentele dintr-o deosebită dragoste pentru persoana lor şi numai pentru a le oferi o plăcere şi o distracţie. Da, să ştii că aşa îşi închipuie ei, chiar dacă reiese limpede că scopul este altul. Dragul meu, ai avut chiar adineauri prilejul să vezi un exemplu concludent. Pata ar fi trebuit să-şi dea îndată seama că ceea ce mă interesa era câmăcioml; cu toate acestea nu mai putea de bucurie că-mi demonstram arta în faţa ei – unei necunoscute – ca în faţa unei persoane în stare să-mi aprecieze talentul; şi datorită acestei bucurii a procedat exact cum doream eu. Omul practic trebuie să ştie să prezinte lucrurile pe care le face în propriul lui interes, ca pe ceva săvârşit de dragul altcuiva; acesta din urmă ajunge apoi să se creadă chiar foarte obligat şi dispus să-i realizeze scopurile. Mulţi par amabili, serviabili, modeşti,

ai zice că trăiesc numai pentru a îndeplini dorinţele altora, pe când în realitate nu se gândesc decât la propriul lor eu, pe care ceilalţi îl slujesc fără să-şi dea seama. Aşadar, ceea ce tu numeşti linguşire josnică, nu este altceva decât o atitudine practică, şi constă în recunoaşterea prostiei altora şi în exploatarea ei.

— O, Ponto, i-am răspuns eu, eşti un om de lume, fără îndoială, şi sunt încredinţat că înţelegi mai bine decât mine viaţa; totuşi nu prea-mi vine a crede că talentele tale ciudate îţi fac cu adevărat plăcere. Cel puţin eu m-am cutremurat când te-ai produs în faţa mea cu un „aport”, aducând stăpânului tău o splendidă bucată de friptură, pe care ai ţinut-o frumos în dinţi şi de care nu te-ai atins, până ce stăpânul nu ţi-a făcut un semn de încuviinţare.

— Dar, ia spune-mi, dragă Murr, ce s-a petrecut după aceea? întrebă Ponto.

— După aceea, i-am răspuns eu, amândoi, şi stăpânul tău şi maestrul Abraham, te-au lăudat din cale-afară do mult şi ţi-au pus înainte o farfurie plină de friptură, din care ai înfulecat cu o poftă uimitoare.

— Ei vezi, continuă Ponto, crezi tu oare, dragă motane, că dacă aş fi mâncat bucăţica cea mică, în timp ce făceam „aport”, aş mai fi primit o porţie atât de mare, sau crezi că aş mai fi căpătat în vecii vecilor friptură? Află deci, tinere lipsit de experienţă, că nu trebuie să te dai înapoi iu fala unui sacrificiu mic, dacă vrei să obţii ceva mare. Mă mir însă, că aşa de citit cum eşti, nu ştii ce înseamnă să dai cârnaţii pe slănină. Îţi mărturisesc cu laba pe inimă că dacă aş fi găsit o bucată de friptură într-un colţ singuratic, aş fi mâncat-o fără să mai aştept vreo încuviinţare din partea stăpânului meu – cu singura condiţie ca să nu mă vadă nimeni. E în firea omului ca, într-un colţ singuratic, să se poarte cu totul altfel, decât în plină stradă. Afară de asta, mai există un principiu, izvorât din profunda

cunoaştere a lumii, şi anume că este recomandabil să fii cinstit în lucrurile mărunte.

O bucată de vreme am rămas tăcut, meditând asupra principiilor enunţate de Ponto; îmi aduceam parcă aminte să fi citit undeva că fiecare trebuie să se poarte în aşa tel, încât purtarea lui să poată fi considerată ca un principiu general68, sau aşa cum ar dori el ca şi ceilalţi să se poarte cu dânsul, şi mă căzneam zadarnic să împac acest principiu cu înţelepciunea practică a lui Ponto. M-am gândit că toată prietenia de care pudelul îmi dădea dovadă în această clipă ar putea să nu aibă alt scop decât dezavantajul meu şi interesul lui. I-am spus-o verde în faţă.

— Ponto îmi răspunse râzând:

— Eşti un hârtu! De tine nici nu poate fi vorba. Tu nu-mi poţi aduce niciun fel de avantaj şi nu-mi poţi pricinui niciun rău. Eu nu te invidiez pentru ştiinţa ta seacă. Nu avem aceleaşi interese, iar dacă ţi-ar trece cumva prin minte să manifeşti vreo ostilitate faţă de mine, află că-ţi sunt superior ca forţă şi îndemânare. Un salt, o muşcătură zdravănă cu dinţii mei ascuţiţi te-ar pune la punct o dată pentru totdeauna.

Am fost cuprins de o frică grozavă faţă de propriul meu prieten. Această teamă crescu şi mai tare, când am văzut că un pudel mare şi negru i-a dat bineţe în felul lor obişnuit, iar pe urmă au şuşotit amândoi între ei, aruncând din când în când spre mine câte o privire, în care parcă ardeau flăcări.

Mi-am lipit urechile de cap şi m-am tras mai deoparte, dar curând după aceea Ponto se despărţi de prietenul său cel negru şi sări iarăşi spre mine, strigându-mi:

— Hai, amice!

— Doamne, Dumnezeule, am întrebat năucit, dar cine era bărbatul acela serios care, poate, e tot atât de înţelept şi de practic ca şi tine!

— Te pomeneşti că te-ai speriat de bunul meu unchi, pudelul Skaramuz? mi-a răspuns Ponto. Ştiu că eşti motan, dar văd că ai o inimă de iepure.

— Dar de ce unchiul tău se uita la mine cu nişte ochi aşa de învăpăiaţi şi ce-aţi tot şuşotit acolo in taină şi atit de suspect?

— Trebuie să-ţi spun că unchiul meu e cam ursuz şi, ca toţi oamenii de vârsta lui, are anumite prejudecăţi exagerate. Era mirat că ne-a văzut împreună, pentru că diferenţa de poziţie socială ar trebui să împiedice orice intimitate. L-am asigurat că eşti un tânăr foarte cult, cu un caracter agreabil şi că uneori mă distrezi grozav. Atunci a spus că-mi îngăduie să stau, din când în când, de vorbă cu tine, între patru ochi, dar nu care cumva să-mi dea prin gând să te duc la vreo adunare pudeliană, întrucât nu ai şi nu vei avea niciodată calităţile necesare pentru a fi primit la o asemenea adunare – fie chiar numai din pricina urechilor tale mici, care-ţi trădează prea vizibil originea inferioară, şi pe care pudelii cu urechi lungi le socot foarte indecente... I-am făgăduit că-l voi asculta.

Dacă pe vremea aceea aş fi ştiut ceva despre marele meu strămoş, motanul încălţat, care s-a ridicat la posturi şi demnităţi înalte, devenind prieten la cataramă cu regele Gottlieb[44], aş fi putut demonstra foarte uşor lui Ponto că orice adunare pudeliană ar trebui să se considere foarte onorată de prezenţa unui descendent din cea mai ilustră familie; dar aşa, a trebuit să rămân în obscuritate şi să îngădui ca Skaramuz şi Ponto să se creadă superiori mie.

În vremea asta ne continuam drumul. Chiar în faţa

44 Personaj din basmul Motanul încălţat de Ludwig Tieck.

noastră mergea un tânăr care, scoţând un chiot de bucurie, făcu atât de brusc un pas înapoi încât, dacă n-aş fi sărit repede la o parte, ar fi putut să mă răneascâ. Un chiot la fel de puternic scoase şi alt tânăr, care îi venea în întâmpinare. Căzură unul în braţele celuilalt ca nişte prieteni care nu s-au văzut de mult. Apoi merseră o bucată de drum împreună ţinându-se de mână si, în sfârşit, se despărţiră, luându-şi rămas bun în acelaşi mod afectuos. Cel care mergea înaintea noastră îşi petrecu prietenul cu privirea vreme îndelungată, apoi intră repede într-o casă. Ponto se opri, iar eu îi urmai exemplul. La catul al doilea al casei se deschise o fereastră, în cadrul căreia apăru o fată frumoasă coz; în spatele ei stătea tânărul nostru şi amândoi râdeau în hohote, privind în urma prietenului, de care tocmai se despărţise. Ponto aruncă o privire în sus şi mormăi printre dinţi ceva, ce nu am putut să înţeleg.

— De ce te-ai oprit aici, dragă Ponto? Nu mergem mai departe?

La întrebarea mea Ponto nu răspunse nimic. Într-un târziu scutură energic din cap şi porni mai departe, fără să scoată un cuvânt.

Când ajunserăm într-o piaţă frumoasă, înconjurată de copaci şi împodobită cu statui, Ponto rupse în sfârşit tăcerea:

— Să ne oprim puţin aici, dragă Murr. Nu-mi ies din minte cei doi tineri care s-au îmbrăţişat atât de călduros pe stradă şi pe care îi leagă o prietenie ca aceea dintre Damon şi Pilade.

— Damon şi Pithias[45] l-am corectat eu. Pilade era prietenul devotat al lui Oreste, căruia îi punea halatul, îl

45 Vestit cuplu de prieteni din Siracuza, amintit şi în poezia Ostatecul de Schiller.

vâra în pat şi-i făcea ceai de muşeţel ori de cite ori furiile îl persecutau din cale-afară. Se simte, dragă Ponto, că nu prea eşti tare la istorie.

— N-are a face, răspunse pudelul. În schimb cunosc prea bine istoria celor doi prieteni şi am să ţi-o povestesc cu toate amănuntele, aşa cum am auzit-o de la stăpânul meu, care a spus-o de vreo douăzeci de ori. Poate că la cele două perechi – Damon şi Pithias, Oreste şi Pilade – ai să adaugi şi a treia: Walter şi Formosus. Formosus este numele tânărului care era gata să te calce, în bucuria de a-l revedea pe iubitul său prieten Walter. Uite, vezi casa aceea frumoasă cu geamuri sclipitoare? Acolo locuieşte un preşedinte bătrân, putred de bogat. Formosus, datorită inteligenţei şi abilităţii sale uimitoare, a ştiut cum să se vâre bătrânului pe sub piele, atât de bine, încât acesta îl privea ca pe propriul său fiu. Deodată însă Formosus şi-a pierdut toată vioiciunea, a devenit palid, căpălijid un aer bolnăvicios; ofta de zece ori pe ceas, de parcă ai fi zis că vrea să-şi dea sufletul. Nimic nu mai părea să-l intereseze, atât era de adâncit, de pierdut în sine. Multă vreme bătrânul a încercat zadarnic să afle de la el cauza acestei misterioase tristeţi; până la urmă a ieşit la iveală că era foarte îndrăgostit de fata preşedintelui, singura lui odraslă. Întâi bătrânul s-a speriat, căci avea cu totul alte planuri pentru copila lui şi nu se gândea nicidecum s-o mărite cu un Formosus oarecare, un ins care nu avea nici rang, nici slujbă. Văzând însă că tânărul se ofilea tot mai tare pe zi ce trece, bătrânul s-a hotărât s-o întrebe pe Ulrike ce părere are despre tânărul Formosus şi dacă acesta a apucat să-i spună ceva despre dragostea lui. Ulrike şi-a lăsat privirile în pământ şi i-a răspuns că Formosus nu i-a făcut nicio declaraţie, fiind prea modest şi cuviincios; dar că ea şi-a dat seama de mult că o iubeşte, întrucât asemenea lucru nu poate trece neobservat. De altfel, Formosus îi place foarte mult şi, dacă nu sunt alte piedici, şi dacă tăticului drag şi scump nu are nimic Împotrivă, şi... într-un cuvint,

Ulrike a depănat tot ce obişnuiesc în asemenea ocazii să spună fetele, care nu mai sunt în prima tinereţe şi care se gândesc serios: „Cine va fi oare acela care mă va duce în casa lui?” În cele din urmă, preşedintele îi vorbi lui Formosus astfel: „Sus inima, tinere! Fii vesel şi fericit – ai s-o capeţi pe Ulrike a mea!”... Astfel Ulrike a devenit logodnica tânărului domn Formosus. Toată lumea se bucura de fericirea acestui tânăr drăguţ şi modest. Numai Walter, cu care Formosus împărţise până atunci toate bucuriile şi toate necazurile, a fost cuprins de mâhnire şi deznădejde, căci o văzuse de câteva ori pe Ulrike, ba chiar vorbise cu ea, şi se îndrăgostise încă şi mai grozav decât Formosus. Dar eu îţi pomenesc de dragoste şi de îndrăgostiţi şi nici nu ştiu măcar dacă tu, dragă motane, ai iubit vreodată şi dacă, prin urmare, cunoşti acest sentiment?

— În ceea ce mă priveşte, dragă Ponto, nu cred să fi iubit până acum, căci îmi dau seama că n-am ajuns niciodată în starea aceea pe care o descriu mulţi poeţi. Oricum pe scriitori nu trebuie să-i crezi pe de-a-ntregul; judecind însă după câte am citit şi ştiu, dragostea n-ar fi decât o stare psihică morbidă care, la specia umană, se manifestă ca dementă parţială, deoarece un obiect este luat drept altceva decât este în realitate. De pildă, un bondocei de fată, care cârpeşte ciorapi, o iei drept zeiţă. Dar te rog să continui, iubite pudel, căci vreau să aflu povestea celor doi prieteni, Formosus şi Walter.

— Walter, povesti Ponto mai departe, a căzut la pieptul lui Formosus şi i-a spus printre şiroaie de lacrimi: „îmi răpeşti fericirea vieţii, dar pentru că e vorba de *tine*, că *tu* vei fi fericit, asta mă mângâie; adio, iubitul meu prieten, adio pe vecie!” Apoi Walter a fugit într-un boschet şi a vrut să se împuşte. Sinuciderea n-a izbutit însă, deoarece, în disperarea lui, Walter uitase să-şi încarce

pistolul. Atunci s-a mulţumit cu unele manifestări de demenţă care s-au repetat în fiecare zi. Odată, Formosus, care nu-l mai văzuse pe Walter de câteva săptămâni, a intrat pe neaşteptate în camera acestuia şi l-a găsit îngenuncheat şi bocind în faţa portretului în pastel al Ulrikei, atârnat pe perete, înrămat şi acoperit cu geam. „Nu! a strigat Formosus, strângându-l pe Walter la piept. Nu, n-am putut îndura durerea şi deznădejdea ta, de aceea mi-am sacrificat fericirea... Am rupt logodna cu UIrike şi l-am convins pe tatăl ei să te accepte ca ginere... Ulrike te iubeşte, poate chiar fără să-şi dea seama de acest lucru... Cere-i mâna... Eu plec, adio!" A dat să iasă, dar Walter l-a reţinut cu sila. Acesta trăia ca într-un vis şi nu voia să creadă nimic, până ce Formosus nu i-a arătat un bilet, scris chiar de mâna preşedintelui, în care acesta spunea cam aşa: „Tânăr generos! Ai învins. Cu părere de rău te las să pleci, dar admir prietenia ta, vecină cu eroismul, despre care putem citi în autorii vechi. Domnul Walter, care este o persoană înzestrată cu însuşiri lăudabile şi are o slujbă bănoasă, poate să ceară nuna fiicei mele Ulrike; dacă ea vrea să-l ia de soţ, eu, din partea mea, nu mă opun." Formosus a plecat. Walter a cerut mâna Ulrikei şi ea a devenit într-adevăr soţia lui. Bătrânul preşedinte i-a scris încă o dată lui Formosus, lăudându-l peste măsură şi întrebându-l dacă i-ar face plăcere să primească trei mii de taleri. Bineînţeles, nu drept compensaţie, căci în asemenea caz nu e posibilă nicio compensaţie, ci doar ca o neînsemnată dovadă a marii lui simpatii faţă de el. Formosus a răspuns că preşedintele ştie cât de modeste sunt nevoile lui şi că banii nu-i pot aduce fericirea; numai timpul îl va consola de o pierdere, de care nimeni nu este vinovat, doar soarta care a aprins în pieptul scumpului lui prieten dragostea pentru Ulrike şi că, prin urmare, el n-a făcut, decât să se supună soartei şi nu poate fi vorba de nicio faptă nobilă. De altfel, primeşte darul, cu condiţia ca aceşti bani să fie trimişi unei sărmane văduve care trăieşte

împreună cu virtuoasa ei fiică, în cea mai neagră mizerie, la adresa cutare... Văduva a fost găsită şi a primit cei trei mii de taleri destinaţi lui Formosus. Curând după asta, Walter i-a scris şi el lui Formosus: „Nu mai pot trăi fără tine! întoarce-te iarăşi în braţele mele! „ Formosus s-a supus şi când a sosit, a aflat că Walter renunţase la slujba lui bănoasă, cu condiţia ca să-i fie dată lui Formosus, care îşi dorea de mult o funcţie asemănătoare. Formosus a căpătat-o şi a ajuns în cea mai fericită situaţie, dacă nu ţinem seama de speranţele sale spulberate în ce priveşte căsătoria cu Ulrike. Întregul oraş, ba chiar întreaga ţară, se minuna de nobila emulaţie a celor doi prieteni; faptele lor erau socotite ca un ecou al timpurilor bune, de mult apuse, şi citate ca pildă a unui eroism de care sunt in stare numai spiritele superioare.

— Într-adevăr, am spus eu, când Ponto şi-a încheiat povestirea, după toate câte am citit, Walter şi

Formosus trebuie să fie nişte oameni tari şi nobili care, în abnegaţia lor reciprocă, habar n-au de vestitul tău simţ practic.

— Hm, depinde, răspunse Ponto, zâmbind cu perfidie; ar mai fi de adăugat anumite împrejurări, de care nu vorbeşte oraşul şi pe care, în parte, le-am aflat de la stăpânul meu şi în parte le-am auzit chiar eu, trăgând cu urechea... Aşa, de pildă, se pare că amorul domnului Formosus n-a fost chiar atât de grozav, pe cât şi-l închipuia bătrânul, pentru că, in plin paroxism al pasiunii fatale, după ce îşi petrecea ziua în deznădejde, în fiecare seară tânărul avea obiceiul să facă o vizită unei mici modiste, frumuşică foc. Curbul după ce s-a logodit cu Ulrike, a descoperit că logodnica lui, un adevărat înger de domnişoară, avea un deosebit talent să se transforme dintr-o dată, când găsea prilej, într-un mic diavol. Afară de asta, a auzit, cu multă mâhnire, dintr-o sursă sigură că, în ceea ce priveşte amorul şi norocul în dragoste, domnişoara

Ulrike dobândise in capitală experienţe cu lotul speciale. Aşa că. fulgerător Copleşit de sentimente nobile, s-a hotărât să cedeze prietenului său pe bogata lui logodnică. Văzând-o pe Ulrike la diferite ocazii mondene, în toată strălucirea artei salt; de a se Îmbrăca, Walter s-a îndrăgostit cu adevărat de dânsa. Cil despre Ulrike, ei îi era totuna pe care dintre cei doi şi-l va anexa ca soţ, fie Forriiosus, fie Walter. Walter avea într-adevăr un post bănos, dar făcuse acolo nişte boroboaţe atât de îngrozitoare, încât concedierea lui era iminentă. Preferase să-şi dea grabnic demisia in favoarea prietenului său, salvându-şi astfel onoarea printr-un aci, care purta toate semnele unei intenţii nobile. Cele trei mii de taleri, în hârtii de valoare, au fost in minaţi unei femei bătrâne şi foarte cum se cade, care juca pe rând când rolul maniei acelei modiste drăguţe, când cel al mătuşii sau al slujnicei ei. În această afacere ea a apărut în două ipostaze, bit ii, la primirea banilor, ca mamă, apoi, după ce a dat banii şi a primit un comision gras, in calitate de slujnică a fetei, pe care ai văzut-o şi tu, iubite Murr, căci e chiar aceea care s-a arătat la fereastră împreună cu domnul Formosus... De altfel, şi Formosus si Walter, ştiind de mult câte parale face întrecerea lor în nobleţe, au căutat vreme îndelungată să nu se mai inţâlnească, tocmai pentru a nu fi nevoiţi să-şi aducă laude reciproce: iată de ce, astăzi, când s-au întâlnit întâmplător pe stradă, s-au îmbrăţişat cu atita căldură.

278

Deodată se stirni ° larmă îngrozitoare. Lumea înnebunită alerga încoace şi încolo, strigând: „Foc! Foc!” Bucăţi de lemn aprins zburau pe stradă, trăsurile treceau în goană huruind. Prin ferestrele unei case din preajma noastră izbucniră trâmbe groase de fum şi de flăcări. Ponto făcu un salt înainte, iar eu, în spaima mea, mă căţărai repede pe o scară sprijinită de o casă, şi în câteva clipe mă aflai în siguranţă, pe acoperiş. Deodată toate...

(F.m.)...cu totul neaşteptat, spuse prinţul Irenaus; fără a-l Întreba pe mareşalul curţii, fără să fie introdus de camerierul de serviciu, aproape – dar ţi-o spun între patru ochi, maestre Abraham, şi te rog să rămână între noi – aproape neanunţat! Nicio livrea în anticameră. Măgarii ăia jucau cărţi în vestibul. Jocul este un mare viciu. Când era chiar la uşă, majordomul care, din fericire, tocmai trecea pe acolo, l-a prins de poala hainei şi l-a întrebat cine este şi cum trebuie să-l anunţe. Omul, însă, mi-a plăcut, e un tip interesant. Dumneata parcă mi-ai spus că n-ar fi decât un simplu muzicant. Dar totuşi cu un anumit rang, nu?

Maestrul Abraham îl asigură că muzicantul Kreisler trăise, ce e drept, în cu totul alte condiţii şi că a avut chiar cinstea de a sta la mese princiare; numai furtunile vieţii l-au smuls din acele condiţii. Doreşte însă ca vălul aruncat peste trecutul lui să nu fie ridicat.

— Aşadar este un nobil, spuse prinţul. Poate un baron, sau un conte, sau chiar... În sfârşit, nu trebuie să mergem prea departe cu presupunerile! Eu am o slăbiciune pentru asemenea mistere! Au fost nişte vremuri frumoase după Revoluţia Franceză, când marchizii fabricau ceară roşie şi conţii împleteau scufii de noapte, dorind să rămână nişte simpli *monsieurs*. Acel uriaş bal mascat era o adevărată plăcere. Dar, să ne întoarcem la domnul von Kreisler. Doamna consilier Benzon se pricepe la asemenea oameni; l-a lăudat şi mi l-a recomandat călduros. Are dreptate. După felul în care-şi ţine pălăria sub braţ, mi-am dat seama îndată că este un ins eu o educaţie aleasă şi de cel mai veritabil bonton.

Prinţul mai adăugă câteva laude la adresa înfăţişării lui Kreisler, astfel încât maestrul Abraham fu convins că planurile sale, au să izbutească. El îşi propusese să impună acestei curţi îngâmfate pe prietenul său, in calitate de capelmaistru, pentru a-l reţine la Sieghartsweiler. Când pomeni însă din nou despre această chestiune, prinţul îi

răspunse hotărât că nici nu poate fi vorba de aşa ceva.

— Spune şi dumneata, maestre Abraham, dară mi armai fi posibil să-l introduc pe acest uni atlt de agreabil în cercul intim al familiei inele, după ce voi face din el un capelmaistru, adică servitorul meu? I-aş fi putut da un post la curte – de pildă, să-l fac *maitre de plaisir sau spectacles* – dar omul este un perfect cunoscător al muzicii si, după cum afirmi dumneata, se pricepe bine la teatru. Trebuie să ştii insă, că nu vreau să mă abat nici cu o iotă de la principiul răposatului meu părinte – Dumnezeu să-l odihnească! — care spunea întotdeauna că un maestru nu trebuie să se priceapă în niciun caz în domeniile pe care le conduce; căci îşi va bate prea mult capul cu diferite probleme şi se va interesa prea mult de persoanele care se ocupă de ele – actori, muzicanţi şi aşa mai departe. Prin urmare, domnul von Kreisler să-şi păstreze masca de capelmaistru străin şi să pătrundă cu ea în încăperile intime ale casei princiare, după pilda unui bărbat destul de distins[46] care, sub masca desigur respingătoare a unui histrion, a distrat cele mai selecte cercuri cu scamatoriile cele mai amuzante.

În timp ce maestrul Abraham se pregătea să plece, prinţul exclamă din nou:

— Şi apoi, deoarece dumneata se pare că ai preluat întrucâtva funcţia de *charge d'affaires*[47] al domnului von Kreisler, îţi voi mărturisi că numai două însuşiri nu-mi plac la el, dar poate că sunt mai mult obiceiuri, decât însuşiri... Înţelegi ce vreau să spun... În primul rând, atunci când îi vorbesc, se uită ţintă la mine, privindu-mă drept în faţă. Totuşi eu am o căutătură destul de straşnică şi pot fulgera cu ea grozav de ameninţător, ca pe vremuri Frederic cel

46 Se referă, probabil, la Cagliostro.

47 1 0 Însărcinat cu afaceri (franc.!.

Mare, astfel că niciun *Kammerjunker*[48] sau paj nu îndrăzneşte să ridice ochii când, săgetându-l cu privirea mea cumplită, întreb pe respectivul *mauvais sujet*[49], dacă a făcut iarăşi datorii, sau dacă a şterpelit din marţipan. Când colo pe domnul von Kreisler pot să-l tot privesc, că nu se sinchiseşte cit uşi de puţin, ba încă zâmbeşte, într-un mod care mă sileşte pe mine să las ochii în jos. În al doilea rând, omul are un anumit fel de a vorbi, de a răspunde şi de a continua convorbirea, încât uneori îţi vine să crezi, chiar cu tot dinadinsul, că n-ai spus nimic extraordinar şi că nu eşti decât un fleac. Asta-i ceva insuportabil, maestre, şi trebuie să ai grijă ca domnul von Kreisler să se dezveţe de asemenea însuşiri sau obiceiuri!

280

Maestrul Abraham făgădui să facă ceea ce îi cerea prinţul Irenaus şi dădu din nou să plece, când alteţa-sa îi aminti şi de vădita antipatie pe care prinţesa Hedwiga o manifesta faţă de Kreisler, adăugind că de o bucată de vreme biata copilă era chinuită de visuri si năluciri ciudate, din care pricină medicul curţii îi prescrisese pentru primăvara următoare o cură de zer. în momentul de faţă Hedwiga e urmării ă de ciudata idee că von Kreisler ar fi fugit de la casa de nebuni şi că la cel dinţii prilej e în stare să provoace cine ştie ce nenorocire.

— Spune-mi, maestre Abraham, acest om atât de inteligent dă oare vreun semn, cât de mic, de sminteală?

Abraham îi răspunse că domnul Kreisler e tot atât de puţin smintit ca şi el însuşi, dar că uneori are purtări ciudate, căzând în nişte stări, care aproape că ar putea fi comparate cu ale prinţului Hamlet, ceea ce însă îl face şi mai interesant.

---

48 Funcţie la curţile princiare, cămăraş.

491 2 Pierde-vară (franc).

— După câte ştiu, spuse alteţa-sa, tânărul Hamlet a fost un prinţ excelent, dintr-o veche şi vestită casă domnitoare, numai că din când în când îl apuca ideea fixă că toţi curtenii trebuie să înveţe să cânte din flaut. Unor persoane de rang înalt le stă bine să aibă ciudăţenii; asta le face să fie mai respectate. Ceea ce la un om fără rang şi fără poziţie socială se socoate o absurditate, la ele nu este decât bizareria unei firi excepţionale, care trebuie să provoace uimire şi admiraţie. Domnul von Kreisler ar trebui să se ţină frumuşel pe drumul cel drept, dar dacă vrea neapărat să-l imite pe prinţul Hamlet, aceasta este desigur o lăudabilă năzuinţă spre, lucruri superioare iar obârşia ei ar trebui poate căutată in puternica sa înclinaţie pentru studiile muzicale. Prin urmare i se poate ierta, dacă se va purta uneori cam ciudat.

Se părea că maestrului Abraham nu-i era scris să iasă din camera prinţului în ziua aceea, căci acesta îl rechemă din nou, când abia apucase să deschidă uşa, şi-i ceru să afle de unde s-ar putea trage ciudata antipatie a prinţesei faţă de Kreisler. Maestrul îi povesti împrejurările în care Kreisler apăruse pentru prima oară în faţa prinţesei şi a Juliei, în parcul din Sieghartshof, adăugând că starea de iritare în care se afla pe atunci capelmaistrul nu se putea să nu fi avut o influenţă negativă asupra unei doamne cu nervii delicaţi.

Pe un ton cam vehement, prinţul îi dădu să înţeleagă că, după părerea lui, domnul Kreisler n-o fi venit chiar pe jos la Sieghartshof, ci că desigur trăsura îl aştepta undeva pe şleaul cel mare al parcului, întrucât, numai aventurierii de rând obişnuiesc să călătorească pe jos.

Maestrul Abraham spuse că deşi ne-am putea aminti exemplul unui brav ofiţer[50] care a făcut în goană şi pe jos

50A luzie la scriitorul Johann Gottfried Seume (1763—1810), al cărui jurnal de călătorie intitulat Plimbare la Siracuza a apărut în 1803, la Leipzig.

drumul din Leipzig la Siracuza, fără a se opri măcar o dată pentru a-şi pune *pingele* noi, totuşi el este, convins că într-adevăr Kreisler trebuie să-şi fi lăsat trăsura undeva în parc. Prinţul se declară mulţumii.

În timp ce acestea se petreceau în camera prinţului, Johannes se afla la doamna consilier Benzon, în faţa celui mai minunat pian pe care l-a construit în viaţa ei talentata Nannette Streicher si acompania la pian pe Julia care cânta marele şi pasionalul recitativ al Clitemnestrei din *Ifigenia în Aulida* a lui Gluck.

282

Biograful de faţă este silii, spre regretul lui, să-l înfăţişeze pe eroul său – în cazul când vrea să facă un portret veridic – ca pe un om extravagant care, mai ales in ce priveşte entuziasmul muzical, poate de multe ori să pară un adevărat smintit în ochii unui observator calm. Numitul biograf a şi fost nevoit să redea felul lui năstruşnic de a vorbi: „În timp ce Julia cânta, deasupra pădurii plutea toată durerea nostalgică a dragostei, tot farmecul visurilor dulci, toată speranţa unei inimi îndrăgostite, lăsându-se apoi ca o rouă înviorătoare în cupa florilor înmiresmate si in pieptul privighetorilor, care amuţiseră ca s-o asculte”. Pasajul acesta în care Kreisler a caracterizat cântul Juliei nu spune mare lucru. Dar cu acest prilej, biograful îl poate încredinţa pe iubitul cititor că felul de a cânta al Juliei (pe care pronia cerească nu i-a îngăduit s-o audă el însuşi vreodată) trebuie să fi avut ceva misterios, ceva cu totul deosebit. Persoane de o absolută seriozitate, care nu şi-au tăiat decât de puţină Vreme cozile şi cărora, după examinarea vreunui important caz juridic, a vreunei ciudate şi perfide maladii sau a vreunui proaspăt transport de pateu de Strassburg contactul la teatru cu Gluck, Mozart, Beethoven şi Spontini nu le-a tulburat liniştea sufletească, ba chiar asemenea persoane au declarat în repetate rinduri că e destul să cânte domnişoara Julia

Benzon, ca să simtă în suflet ceva misterios, inexplicabil. Spun că sunt cuprinşi de un fel de înflăcărare ce le provoacă o plăcere neasemuită şi care adesea creşte până la un punct când sunt în stare să facă prostii şi să se comporte ca nişte tineri aiuriţi, care scriu versuri. Ar trebui să mai adăugăm că într-o zi când Julia a cântat în faţa curţii, prinţul Irenaus a scos un suspin adânc, care s-a auzit foarte bine, iar la sfârşitul bucăţii s-a dus de-a dreptul la tânăra cântăreaţă şi apăsând mâna fetei pe buzele lui a rostit pe un ton foarte plângăreţ: „Stimată domnişoară!'„ Mareşalul curţii s-a încumetat chiar să afirme că prinţul Irenaus i-a sărutat mina, in timp ce două lacrimi i-au picurat din ochi. Dar din iniţiativa soţiei marelui maestru de ceremonii, acest zvon a fost înăbuşit, fiind socotit ca deplasat şi potrivnic intereselor curţii.

Julia, care avea o voce puternică şi de o puritate cristalină, cânta cu acea căldură şi exaltare, ce izvorăsc dintr-o simţire profundă, ceea ce explica farmecul ciudat şi irezistibil pe care-l răspândea în jur. Când începu să cânte, ascultătorilor li se opri respiraţia, copleşiţi de o durere dulce şi fără nume; abia la citeva clipe după ce se sfârşi melodia, izbucniră cu toţii într-un uragan de aplauze. Numai Kreisler stătea mut şi nemişcat, rezemat de spătarul scaunului. Într-un târziu se ridică încet şi Julia îşi îndreaptă spre el plivirea în care puteai citi clar întrebarea: „A fost într-adevăr frumos?” Dar se roşi şi-şi plecă ochii când Kreisler, ducându-şi mâna la inimă, şopti cu glas tremurat:

— Julia, şi apoi, cu capul în piept şi aproape furişându-se, dispăru în spatele cercului pe care doamnele îl formau în jurul tinerei fete.

Doamna consilier Benzon îşi dăduse multă osteneală ca s-o convingă pe prinţesa Hedwiga să apară la serata unde urma să-l întâlnească pe capelmaistrul Kreisler. Prinţesa nu se lăsă înduplecată decât atunci când doamna

consilier îi arătă cu toată seriozitatea cât de copilăros lucru ar fi să evite pe un om numai pentru că nu-i banal, ca o monedă curentă, ci se prezintă într-un fel al lui propriu, ce-i drept cam bizar uneori. În afară de asta, Kreisler pătrunsese în intimitatea prinţului şi, prin urmare, prinţesei îi va fi cu neputinţă s-o ţină înainte cu încăpăt înarea asta ciudată.

În tot cursul acelei seri, prinţesa reuşi să se comporte cu atâta îndemânare, încât Kreisler care, ca om lipsit de răutate şi pornit pe concesii, ţinea cu adevărat s-o împace, nu izbuti să se apropie de ea. Prinţesa ştiu să dejoace toate manevrele lui, cu o tactică foarte fină. De aceea, doamna Benzon, care observase toate acestea, fu foarte surprinsă când prinţesa trecu prin cercul de doamne şi se îndreptă fără nicio şovăială spre capelmaistru. Kreisler era atit de cufundat în sine, încât se trezi din visarea lui abia când prinţesa îl întrebă dacă vrea să fie singura persoană care nu are niciun cuvânt de spus despre succesul Juliei.

— Prinţesă, răspunse Kreisler cu un ton care trăda o adâncă emoţie, după părerea înţeleaptă a unor scriitori cu renume, cei fericiţi nu au cuvinte, ci doar gânduri şi priviri. Cred că am fost în al nouălea cer!

Prinţesa îi zise zâmbind:

— Prin urmare, Julia noastră a fost un înger al luminii, căci a reuşit să vă deschidă porţile paradisului. Acum însă v-aş ruga să coborâţi din cer pentru câteva clipe şi să-mi daţi ascultare şi mie, un biet copil al pământului...

Prinţesa se întrerupse, de parcă ar fi aşteptat ca şi Kreisler să spună ceva. Văzând insă că tace, privind-o cu ochi strălucitori, îşi lăsă în jos pleoapele şi se întoarse atât de brusc, încât şalul subţire, care-i acoperea umerii, alunecă, aproape să cadă. Kreisler îl prinse din zbor.

Prinţesa se opri. Apoi, ca şi când ar fi luptat cu sine însăşi şi i-ar fi fost greu să exprime ceea ce hotărise în sufletul ei, începu cu un ton nesigur:

— Hai să vorbim cât mai prozaic despre lucruri poetice. Ştiu că daţi Juliei lecţii de canto şi trebuie să recunosc că a progresat foarte mult de atunci, atât în ceea ce priveşte vocea, cât şi execuţia. Acest lucru mă face să nădăjduiesc că aţi putea cultiva chiar şi un talent mediocru, ca al meu. Vreau să spun...

Prinţesa se opri brusc, îmbujorându-se la falâ. În clipa aceea doamna consilier Benzon se apropie şi-l asigură pe Kreisler că prinţesa e nedreaptă cu ea însăşi, calificându-şi talentul drept mediocru, întrucât cântă excelent la pian şi are şi o voce foarte expresivă. Kreisler, căruia prinţesa, în sfiala ei, i se păru deodată extraordinar de simpatică, izbucni într-un şuvoi de cuvinte amicale şi sfârşi spunând că, pentru dânsul, ar fi cea mai mare fericire dacă prinţesa i-ar da voie s-o ajute cu sfatul şi cu fapta la studiul muzicii.

Prinţesa îl asculta cu vădită plăcere, iar când Kreisler sfârşi şi doamna Benzon o mustră cu privirea pentru ciudata-i sfiiciune faţă de acest om atât de cuminte, ea îi mărturisi în şoaptă:

— Da, da, Benzon, ai dreptate. Uneori sunt prea copilăroasă.

În acelaşi timp, fără a-şi întoarce ochii, apucă şalul pe care Kreisler îl ţinea încă în mâini, gafa să i-l întindă. Cu totul fără voie Kreisler atinse mâna prinţesei. Dintr-o dată simţi în inimă o puternică zvâgnitură care i se, răspândi în toţi nervii, făcându-l să-şi piardă aproape minţile.

Ca o rază de lumină, ce străbate prin nori negri, auzi glasul Juliei:

— Trebuie să mai cânt, nu e chip, dragă Kreisler, să

scap de rugăminţile lor. Aş vrea să încerc duetul acela frumos, pe care l-am studiat de curând.

— Nu poţi refuza Juliei acest lucru, dragă capelmaistre, hai, treci la pian, îl îndemnă doamna Benzon.

Kreisler, incapabil să scoată vreun cuvânt, se aşează la pian şi, încă pe de-a-ntregul stăpânit de-un fel de beţie ciudată, făcu să răsurie primele acorduri ale duetului. Julia începu să cânte: *Ah che mi manca l'anima, in si fatal momento*[51] [52]...

Trebuie să spunem că aşa cum se obişnuieşte în cântecele italiene, în textul acestui duet era vorba de despărţirea unei perechi de îndrăgostiţi; cu *momento* rima bineînţeles *sento* si *tormento*: ca şi în alte sute de duete de acelaşi gen, nu lipseau *Abbi pietade o cielo80* şi *pena di morir81*. Totuşi Kreisler compusese aceste cuvinte într-un moment de mare inspiraţie şi emoţie, astfel că la auzul lor, oricine era înzestrat cu o ureche cât de cât sensibilă, nu putea să nu se simtă transportat. Acest duet putea fi pus alături de cele mai pasionale bucăţi ale genului, şi deoarece Kreisler nu urmărise lucruri care puteau fi înţelese şi redate cu uşurinţă de o cântăreaţă oarecare, ci năzuise să atingă cea mai mare expresivitate a unui moment culminant, întimpinase dificultăţi în găsirea tonalităţii juste. Astfel se explică de ce Julia Începu cu sfială, cu o voce cam nesigură; Kreisler nu intră nici el cu mult mai bine. Curând însă amândouă vocile, asemenea unor lebede argintii, începură să plutească pe valurile melodiei; când îşi luau zborul cu puternice bătăi do aripi spre lumina aurie a norilor, când se pierdeau într-o dulce îmbrăţişare, cufundându-se în talazurile furtunoase ale acordurilor, pină ce suspine adânci vestiră apropierea

51 O, de ce îmi lipseşte curajul într-un moment atît de fatal... (ital.). Comoziţie de E.T.A. Hoffmann (1812).

52 Pedeapsa cu moartea (ital.).

morţii; cel din urmă adio izbucni într-un strigăt de cumplită durere, ca un val de sânge dintr-o inimă sfâşiată.

Printre toţi cei de faţă n-ai fi găsit pe nimeni care să nu fi fost adânc emoţionat de duet; mulţi aveau lacrimi în ochi, si chiar doamna Benzon mărturisi că n-a fost atât de impresionată nici la teatru, în faţa unei scene de adio, oricât de bine jucată. Julia şi Kreisler fură copleşiţi de laude, toată lumea vorbea de inspiraţia care i-a însufleţit pe amândoi şi bucata fu apreciată poate mai mult decât ar fi meritat în realitate.

286

Frământarea lăuntrică a prinţesei în timpul execuţiei duelului n-a trecut neobservată, cu ţoale sforţările ei de a părea calmă şi chiar de a ascunde orice interes. Lângă prinţesă slălea o doamnă de la curte, tinerică şi cu obrajii rumeni, gala oricind să plângă ori să râdă; prinţesa îi şuşotise tot felul de lucruri la ureche, fără a obţine alt răspuns decât cuvinte de circumstanţă, dictate de teama de a nu trece peste eticheta curţii. Doamnei consilier Benzon, care şedea de cealaltă parte, îi şoptise de asemenea fel de fel de lucruri neinteresante, ca şi când n-ar fi ascultat de loc duetul; însă doamna consilier, în felul ei sever, o rugase să amâne conversaţia până la sfârşitul cântecului. Acum prinţesa, cu obrajii în flăcări şi fulgere în ochi, prinse a vorbi atât de tare, încât glasul ei acoperi laudele întregii societăţi.

— Să-mi fie îngăduit şi mie să-mi spun părerea. Recunosc că duetul poale avea valoare cât priveşte compoziţia şi că Julia a mea a cântat minunat. Dar vă întreb dacă, într-un cerc intim unde trebuie să domine o conversaţie amicală, unde vorbele şi cântecele ar trebui să curgă lin ca un pârâiaş murmurând dulce printre flori, e potrivit si se cade să se prezinte asemenea lucruri exaltate, care sfişie inima şi de a căror impresie apăsătoare nu poţi

scăpa? Am încercat să nu las să-mi pătrundă în urechi şi in suflet acea durere sfişietoare, ieşită parcă din infern, pe care Kreisler a redat-o prin sunete cu o artă care îşi bate joc de sensibilitatea noastră atât de vulnerabilă. Nu preget, domnule capelmaistru, să las slăbiciunea mea pradă ironiei dumitale; nu preget să recunosc că influenţa proastă a duetului dumneavoastră m-a îmbolnăvit cu adevărat. Oare nu există un Cimarosa sau un Paesiello ale căror compoziţii sunt scrise anume pentru societate?

— O, Doamne! exclamă Kreisler, în timp ce muşchii feţei lui vibrau, vestind, ca de obicei, un acces lăuntric de umor. O, Doamne, stimată prinţesă! De-aţi şti în ce măsură sunt de acord, eu, un biet capelmaistru, cu binevoitoarea si înalta dumneavoastră opinie! Nu este oare potrivnic bunelor moravuri ş i tuturor prescripţiilor privitoare la îmbrăcăminte să-ţi porţi în societate pieptul, cu toate dorurile, chinurile şi entuziasmele lui, altfel decât acoperit cu voalul celei mai perfecte cuminţenii şi convenţiuni? Toate aparatele de stins focul, pe care bunăvoinţa le aşază cu grijă pretutindeni, sunt ele oare de-ajuns pentru a stinge vâlvătaia care izbucneşte totuşi când ici, când colo? Oricât ceai, oricâtă apă îndulcită, oricâtă conversaţie mondenă şi oricât de agreabile melodii de flaşnetă s-ar turna, câte un incendiator nelegiuit reuşeşte totuşi să aprindă în adâncul sufletelor o rachetă Congreve[53], şi atunci flăcările se înalţă sus, luminează, ba chiar ard totul în jur, ceea ce nu se întâmplă niciodată cu lumina pură a lunii. Da, stimată prinţesă! Da, eu, cel mai nevrednic dintre toţi capelmaistru de pe acest pământ, am păcătuit grav cu dezgustătorul duet care, asemenea unui infernal foc de artificii, a explodat cu sori, comete şi bubuituri de tun în mijlocul întregii societăţi şi, după cum constat cu nespusă părere de rău, a provocat aproape peste tot incendii! Foc!

53 Rachetă denumită astfel după inventatorul ei, englezul William Congreve (1772-l828).

Foc! Ajutor! Arde! Pompierii... Apă! Ajutor! Ajutor!

Kreisler se năpusti spre caseta cu note muzicale şi o trase cu un gest brusc de sub pian. O deschise şi, răvăşind notele, scoase o partitură – *Molinara*[54] lui Paesiello. Se aşează la pian şi începu să cânte riturnela din frumoasa şi cunoscuta arietă: *La Rachelina molinarina*[55], cu care morăriţa îşi face apariţia.

— Ah, dragă Kreisler! exclamă Julia foarte intimidată şi speriată.

Dar Kresiler îi căzu în genunchi, implorând-o:

— Scumpă şi frumoasă Julia! Îndură-te de onorata societate! Varsă balsam peste sufletele lor nemângâiate! Cântă *La Rachelina*! Dacă nu cânţi nu-mi rămâne altceva de făcut decât să mă prăbuşesc chiar aici, sub ochii dumitale, în cea mai neagră deznădejde, la marginea căreia mă şi aflu. Şi zadarnic îl vei ţine de pulpana hainei pe capelmaistrul pierdut, strigându-i: „Rămâi, o, rămâi printre noi, Johannes!” căci el a şi coborât spre Acheron[56] şi încearcă cele mai elegante sărituri într-un demoniac dans al şalului De aceea te implor, cântă!

288

Julia îi îndeplini rugămintea, deşi mai mult în silă. Îndată după sfârşitul arietei, Kreisler începu cunoscutul duet comic dintre notar şi morăriţă.

Atât vocea, cât şi metoda de a cânta a Juliei erau potrivite mai ales pentru bucăţi serioase şi patetice; cu toate acestea, când executa cântece comice, dispunea de un registru sufletesc care îi îngăduia să le cânte în chip încântător. Kreisler îşi însuşise la perfecţie maniera

54 Operă de Giovanni Paesiello (1741 — 1816).

552 2 Mica morăriţă Rachelina (ital.).

56 Fluviu din infern

ciudată, dar de un farmec irezistibil, a cântăreţilor de operă bufă italiană; de astă dată însă ajunse până la exagerare, căci, în timp ce vocea lui reda în mii de nuanţe dramatismul dus la culme, faţa i se schimonosea în aşa fel, încât l-ar fi făcut să râdă şi pe un Cato[57]. Nu-i de mirare deci că întreaga asistenţă izbucni în chiote şi în hohote de râs.

Kreisler, încântat, sărută mâna Juliei. Ea şi-o retrase repede, cu o expresie de nemulţumire, spunându-i:

— Ah, domnule capelmaistru! M-au zăpăcit toanele dumneavoastră bizare, aş spune chiar extravagante. Aceste salturi mortale de la o extremă la alta îmi taie răsuflarea! Vă rog, dragă domnule Kreisler, atunci când sunt adânc emoţionată şi în suflet îmi mai răsună o melodie sfâşietoare, nu-mi cereţi să cânt îndată ceva comic, chiar dacă este decent şi drăgălaş. Ştiu că pot s-o fac, reuşesc, dar asta mă vlăguieşte şi mă îmbolnăveşte. Să nu-mi mai cereţi una ca asta! Nu-i aşa că-mi făgăduiţi, dragă Kreisler?

Capelmaistrul dădu să răspundă, dar în aceeaşi clipă prinţesa o îmbrăţişa pe Julia, râzând mai zgomotos şi mai zglobiu decât ar fi socotit cuviincios soţia oricărui maestru de ceremonii.

— Vino la pieptul meu, exclamă ea, tu, cea mai frumoasă, cea mai veselă şi cea mai bună cântăreaţă dintre toate morăriţele! Tu, Julia, îi zăpăceşti pe toţi baronii, pe toţi guvernatorii şi pe toţi notarii din lume, ba chiar şi pe... Sfirşitul se pierdu în alte hohote de râs. Apoi prinţesa se întoarse brusc spre capelmaistru: M-ai împăcat definitiv, dragă Kreisler!... Acum înţeleg umorul dumitale atât de schimbător... E delicios, într-adevăr delicios!... Numai din contradicţia senzaţiilor celor mai diferite, din ciocnirea

57 Cato celBătrîn (234 — 149 î.e.n.), cenzor roman, cunoscut pentru severitatea lui.

sentimentelor celor mai opuse, poate ţâşni, o viaţă superioară!... Primeşte mulţumirile mele... Îţi mulţumesc din toată inima... Uite, îţi ofer mâna să mi-o săruţi!

Kreisler luă mâna ce i se întindea şi simţi din nou, deşi de data aceasta nu cu aceeaşi intensitate, o zvâcnitură, de care se înfiora toată fiinţa lui; şi şovăi o clipă, înainte de a-şi apăsa buzele pe degetele delicate şi fără mănuşi, înclinându-se totodată cu atâta distincţie, de parcă ar fi fost tot consilier de legaţie. Nici el Însuşi nu-şi putea explica de ce la atingerea mâinii prinţesei această senzaţie fizică i se părea atât de comică. „În fond, îşi zise el după ce prinţesa se depărta, alteţa-sa este un fel de butelie de Leyda şi zguduie oamenii de treabă cu şocuri electrice, după bunul ei plac princiar”.

Prinţesa sărea şi dansa prin sală, râzând şi fredonând *La Bachelina molinarina*, oprindu-se ca să îmbrăţişeze şi să sărute când pe una, când pe alta dintre doamne, asigurându-le că niciodată n-a petrecut mai bine şi că datoreşte această plăcere simpaticului capelmaistru. Toate acestea nu erau de loc pe placul serioasei doamne Benzon care, până la urmă, nu se mai putu stăpâni şi, luând-o pe prinţesă la o parte, îi şopti la ureche:

— Te rog, Hedwigal Ce înseamnă purtarea asta? Cu ochii scânteind, prinţesa răspunse:

— Cred că ar fi bine să lăsăm grija protocolului şi să mergem cu toţii la culcare Da, la culcare, la culcare!

Şi porunci să i se tragă trăsura la scară.

În timp ce prinţesa se agita, plină de-o veselie aproape spasmodică, Julia rămăsese tăcută şi îngrijorată. Sta la pian, palidă, cu capul sprijinit în mâini, cu privirea înceţoşată; era vădit că proasta ei dispoziţie se transformase într-o suferinţă aproape fizică.

Şi umorul supărător al lui Kreisler se stinsese.

Ferindu-se să mai discute cu cineva, se îndreptă cu paşi rari şi nesiguri spre ieşire, dar doamna Benzon îi tăie drumul:

— Nu ştiu ce dispoziţie proastă azi mi-a...

(M.r.p.)... mi se pare atât de cunoscut, atât de familiar! Aroma dulce, nici eu nu ştiu a cărui fel de friptură, plutea în nori albăstrii peste acoperişuri, iar susurul vântişorului da seară aducea parcă din mari, mari depărtări, un zvon de glasuri dragi:

290

— Murr, iubitule, unde ai dispărut atâta vreme?...

Nu ştiu nici eu de ce îmi vine Să mă-nfior de fericire.

Nu e cumva o presimţire A voluptăţilor divine?

O, biată inimă, spre cer Te-nalţă dintr-o săritură/

Se schimbă chinul – o, mister – în bucurii. Şi iarăşi sper Căci îmi miroase a friptură!

Astfel cântam, cufundându-mă în cele mai plăcute visuri, fără să-mi pese de larma pricinuită de incendiu. Dar şi aici pe acoperiş continuau să mă urmărească apariţii înspăimântătoare din lumea grotescă în care sărisem atât de brusc, înainte de a-mi da seama ce se petrece, răsări din coşul casei unul dintre monştrii aceia pe care oamenii îi numesc coşari. În clipa când m-a zărit, haimanaua aceea neagră a şi aruncat cu mătura după mine, strigând:

— *Câţ*, motane!

M-am ferit de lovitură, sărind pe acoperişul vecin, şi m-am pitit repede în jgheab. Dar cine ar putea să descrie surpriza mea plăcută, uimirea mea plină de bucurie, când mi-am dat seama că mă aflu chiar pe acoperişul bunului meu stăpân! M-am căţărat cu mare agilitate de la o ferestruică la alta a podului, dar toate erau închise. Am

mieunat – zadarnic însă, căci nimeni nu m-a auzit. În acest timp, norii de fum ai incendiului se înălţau tot mai sus, coloane puternice de apă ţâşneau din toate părţile şi mii de voci ţipau învălmăşite. Focul creştea tot mai ameninţător, Deodată se deschise una din ferestrele podului şi în ea apăru maestrul Abraham, în halatul lui cel galben.

Când mă văzu, mă chemă prietenos:

— Murr, dragul meu motan, iată-te în sfârşit! Haide, vino înăuntru, blăniţă cenuşie!

Bineînţeles că şi eu i-am arătat bucuria *mea*, prin toate mijloacele pe care le aveam la îndemână, şi astfel am sărbătorit minunata clipă a revederii. Când am sărit în pod, maestrul m-a mângâiat, iar eu, de plăcere, am început să scot acel murmur dulce, pe care oamenii, cu ironia lor dispreţuitoare, îl numesc „tors”.

— Aha, drăguţul tatii, spuse maestrul râzând, te simţi bine, te întorci acasă dintr-o lungă pribegie; nu-ţi dai seama de primejdia în care ne aflăm. Aproape că aş vrea să fiu şi eu un motan fericit şi nevinovat, căruia nu-i pasă de foc şi de pompieri, şi ale cărui bunuri mobile nu pot să ardă, căci singurul lucru mobil pe care-l posedă spiritul lui nemuritor este el însuşi.

Cu aceste cuvinte, maestrul mă luă în braţe şi coborî în odaia lui.

Abia apucarăm să intrăm, că profesorul Lothario, urmat de alţi doi oameni, dădu buzna înăuntru.

— Vă implor, exclamă profesorul, vă implor, pentru numele lui Dumnezeu! Sunteţi în mare primejdie, maestre! Flăcările au ajuns lângă acoperişul dumneavoastră. Îngăduiţi-ne să vă scoatem lucrurile afară!

Maestrul îi răspunse rece că, în asemenea pericol, zelul peste măsură al prietenilor este mai dăunător decât primejdia însăşi, întrucât ceea ce a fost scăpat de foc se

duce de obicei de râpă, deşi, poate, într-un fel mai elegant. Pe vremuri, într-o clipă de entuziasm şi plin de cele mai bune intenţii, el însuşi aruncase pe fereastră nişte obiecte de porţelan, foarte preţioase, numai ca să le salveze de focul ce ameninţa casa unui prieten de-al său. El însă le va fi recunoscător dacă vor împacheta liniştit într-o ladă trei scufii de noapte, două haine cenuşii şi alte câteva veşminte, printre care neapărat o pereche de pantaloni de mătase, precum şi ceva rufărie; de asemenea să pună câteva cărţi şi manuscrise în nişte coşuri, dar să nu se atingă cumva de maşinile lui. Dacă acoperişul va fi cuprins de flăcări, atunci va părăsi casa cu toate boccelele.

— Înainte de aceasta, însă, încheie el, îngăduiţi-mi să-l întremez cu puţină hrană şi băutură pe colocatarul şi colegul meu de cameră, care s-a întors obosit dintr-o lunga călătorie. După aceea puteţi să vă vedeţi de treabă.

Toată lumea izbucni în râs, dându-şi seama că de mine vorbea maestrul.

292

Mâncarea a fost grozav de gustoasă şi frumoasele speranţe pe care le exprimasem pe acoperiş în sunete dulci de dor s-au realizat în întregime.

După ce am mai prins puteri, maestrul m-a aşezat într-un coşuteţ; lângă mine a pus o străchioară cu lapte, căci era destul loc, şi a acoperit coşul cu grijă, spunându-mi:

— Aşteaptă liniştit, dragă motane, în sălaşul tău întunecos, să vedem ce va fi cu noi; ca să te distrezi, ia câte un gât din băutura ta preferată, căci dacă sări afară şi te plimbi prin odaie în zarva salvatoare, te vor călca pe coadă sau îţi vor strivi lăbuţele. Dacă ajung lucrurile până acolo, încât va trebui să fugim, voi avea chiar eu grijă să te iau de aici, ca să nu te mai rătăceşti, aşa cum s-a

întâmplat. Apoi, adresându-se celorlalţi: Nici nu vă puteţi închipui, stimaţi domni şi salvatori, ce motan minunat şi din cale-afară de isteţ este făptura asta cenuşie care şade acum în coş. Naturaliştii din şcoala lui Gall[58] spun că motanii, înzestraţi, de altfel, cu cele mai perfecte instincte, cum ar fi, bunăoară, setea de a ucide, dibăcia la furat şi la făcut pozne etc, sunt lipsiţi cu desăvârşire de simţul orientării; aşa că, o dată rătăciţi, nu-şi mai pot găsi drumul spre casă. Bunul meu Murr este însă o excepţie strălucită. Acum câteva zile am observat dispariţia lui şi regretam din adâncul inimii această pierdere. Dar iată că adineauri s-a întors şi, după cât am temei să presupun, a folosit acoperişurile drept agreabilă stradă artificială. Acest suflet bun nu numai că a dat dovadă de înţelepciune şi inteligenţă, ci şi de cel mai sincer ataşament faţă de stăpânul său, aşa că-l iubesc acum şi mai mult decât înainte.

Cuvintele de laudă ale maestrului m-au bucurat nespus, îmi simţeam, cu o adâncă satisfacţie, superioritatea faţă de întreaga mea specie, faţă de o oaste întreagă de motani rătăciţi, lipsiţi de simţul orientării, şi mă minunam că până acum nu-mi dădusem seama îndeajuns de caracterul cu totul extraordinar al inteligenţei mele. îmi aminteam într-adevăr, că tânărul Ponto m-a călăuzit pe drumul cel bun şi că hoinarul m-a făcut să sar pe acoperişul care trebuia; cu toate acestea, nu mă socoteam câtuşi de puţin îndreptăţit să mă îndoiesc de sagacitatea mea şi de adevărul cuvintelor de laudă rostite de maestru. După cum am mai spus, simţeam forţa care sălăşluieşte in fiinţa mea şi acest simţământ era pentru mine chezăşia amintitului adevăr. Că laudele nemeritate bucură şi-l fac pe cel lăudat să se umfle mult mai mult în

58 Franz Joseph Gall (1758 — 1828), medic, întemeietor al frenologiei, potrivit căreia înfăţişarea exterioară a craniului uman permite să se tragă concluzii cu privire la capacităţile spirituale.

pene, decât cele meritate, după cum am citit cândva, sau am auzit pe cineva spunând, asta e adevărat numai pentru oameni. Motanii inteligenţi sunt feriţi de asemenea nerozie şi sunt absolut sigur că aş fi găsit drumul spre casă chiar fată Ponto şi hornar. La drept vorbind, amândoi n-au făcut decât să-mi zăpăcească ideaţia. Picul acela de înţelepciune practică, cu care Ponto se lăuda atât de mult, l-aş fi putut căpăta şi pe altă cale, deşi variatele întâmplări pe care le-am trăit împreună cu acest amabil pudel – cu acest *aimable roue*[59] – mi-au dat un material excelent pentru epistolele amicale, formă sub care mi-am înveşmântat descrierile călătoriilor. Aceste epistole ar putea să apară cu mult succes în toate ziarele de dimineaţă şi de seară[60] şi în toate revistele elegante şi liberale, întrucât în aceste scrisori sunt scoase la iveală, cu inteligenţă şi spirit, cele mai strălucite aspecte ale eului meu, ceea ce, fireşte prezintă interes extraordinar pentru orice cititor. Dar ştiu prea bine că domnii redactori şi editori se vor întreba: „Cine este acest Murr?” şi, aflând că sunt un motan, fie chiar cel mai desăvârşit din câţi există pe lume, vor spune cu dispreţ: „Un motan care se apucă să seriei”. Şi chiar dacă aş avea umorul unui Lichtenberg şi profunzinea unui Hamann[61] – (am auzit despre amândoi, lucruri foarte bune; dar au răposat, ceea ce, pentru orice scriitor sau poet care doreşte să trăiască, este un lucru foarte riscat) – aşadar, zic, chiar dacă aş avea umorul unui Lichtenberg sau profunzimea unui Hamann, tot mi s-ar restitui manuscrisul. Şi asta numai pentru că, poate din pricina gheţarelor mele,

59 Desfrînat simpatic (franc).

60 Se referă la „Morgenblatt", editat de Cotta, la Stuttgart, „Abendzeitung", editat de Theodor Hell, la Leipzig etc.

61 Johann Georg Hamann (1730 — 1788), scriitor german care a exercitat o puternică influenţă asupra lui Herder şi a poeţilor din curentul „Sturm und Drang". Din pricina exprimării sale obscure a fost poreclit „Magul nordului".

lumea îşi închipuie că n-aş avea un stil destul de amuzant. Asta mă deprimă! O, prejudecată! prejudecată strigătoare la cer! Câtă putere ai asupra oamenilor şi îndeosebi asupra acelor care se numesc editori!

294

Profesorul şi cei doi oameni care veniseră cu el se agitau înspăimântător în jurul meu – un spectacol care, după umila mea părere, nu era deloc necesar pentru împachetarea unor scufii de noapte şi a două-trei haine cenuşii.

Deodată, de afară se auzi o voce cavernoasă:

— A luat foc casa!

— Oho! exclamă maestrul Abraham. Trebuie să mă duc şi eu să văd cum stau lucrurile. Dumneavoastră, domnilor, rămâneţi aici liniştiţi. Dacă primejdia e aproape, mă întorc îndată şi ne ocupăm de lucruri.

Cu aceste cuvinte, maestrul ieşi din odaie.

Pe mine m-a apucat o frică grozavă în coşuleţul meu. Bubuiturile ce se auzeau şi fumul care începuse să pătrundă în încăpere nu făceau decât să-mi sporească groaza. Gândurile cele mai negre îmi treceau prin minte dar dacă maestrul uită de mine? Dacă pier într-un chip ruşinos, mistuit de flăcări? Simţeam în pântec nişte pişcături deosebit de neplăcute, datorită, probabil, spaimei de nedescris care mă cuprinsese. „Dar dacă, mă gândeam eu, dacă maestrul, fals şi invidios pe cunoştinţele mele, m-a vârât în acest coş ca să se descotorosească de mine şi să scape astfel de orice grijă? Dar dacă această băutură, de un alb atât de nevinovat, nu e decât o otravă, pe care mi-a pregătit-o în chip perfid, ca morţii să mă dea?[62] O, minunate Murr! Chiar cuprins de spaima morţii, gândeşti în iambi! Nu uiţi ce ai citit odinioară în: Shakespeare-ul lui

62 Aluzie la Shakespeare, Romeo şi Julieta, actul IV, scena 3.

Schlegel[63]„.

În clipa aceasta maestrul Abraham îşi vârî capul pe uşă, spunând:

— Pericolul a trecut, domnilor. Aşezaţi-vă liniştiţi la masă şi goliţi cele câteva sticle de vin pe care le-aţi găsit în dulapul din perete. Eu mă mai urc puţin pe acoperiş, să-l mai stropesc. Dar staţi, să văd întîi ce-mi face motanul.

Maestrul intră în cameră şi, ridicând capacul coşuleţului în care mă aflam, îmi vorbi cu multă prietenie. Se interesă dacă mă simt bine şi mă întrebă dacă n-aş pofti să mai mănânc nişte pasăre friptă, la care i-am răspuns cu un miau dulce şi repetat, întinzându-mă în tihnă, ceea ce maestrul interpretă, pe bună dreptate, ca un semn grăitor că sunt sătul şi că doresc să mai rămân în coşuleţ, şi deci închise iarăşi capacul.

Acum eram definitiv convins de bunele intenţii pe care maestrul Abraham le avea faţă de mine. Ar fi trebuit să mă ruşinez de neîncrederea mea jignitoare – dacă s-ar cădea ca un om inteligent să se ruşineze. „La urma urmelor, m-am gândit eu, spaima aceea grozavă şi neîncrederea care mă făcuseră să bănuiesc o întreagă catastrofă nu erau decât năluciri poetice, obişnuite la tinerii entuziaşti şi geniali, şi de care năluciri ei au adesea nevoie ca de un fel de opiu.” Drept urmare a acestor consideraţii, mi-am simţit inima împăcată.

N-a apucat maestrul să iasă bine din cameră şi profesorul – îl puteam vedea printr-o crăpătură mică a coşuleţului – a privit bănuitor spre locul în care mă aflam şi le-a făcut celorlalţi semn că vrea să le spună ceva important. A vorbit apoi atât de încet, încât n-aş fi înţeles

63 August Willhehn von Schlegel (1767—1845) a transpus în limba germană 17 drame ale lui Shakespeare, într-o traducere ce a rămas neegalată pînă azi; prima ediţie a apărut în 10 volume, la Berlin între 1797 şi 1810.

niciun cuvânt dacă cerul nu mi-ar fi înzestrat urechile ascuţite cu un auz extraordinar de fin.

— Ştiţi ce aş avea chef să fac acum? îmi vine să mă duc la coşuleţ, să ridic capacul şi, cu cuţitul ăsta ascuţit, să tai beregata afurisitului de motan, care se află acolo şi care, cu suficienţa lui îngâmfată, îşi bate joc, poate chiar în clipa asta, de noi toţi.

— Ce-ţi trece prin minte, Lothario! exclamă unul dintre ceilalţi doi. Cum să-l ucizi pe motanul ăsta frumos, care e favoritul bunului nostru maestru? Şi de ce vorbeşti atât de Încet?

Profesorul, cu glasul mereu în şoaptă, îi spuse că eu înţeleg totul; că ştiu să citesc şi să scriu; că maestrul Abraham – bineînţeles după o metodă misterioasă şi inexplicabilă – mi-a predat ştiinţele, astfel că, după cum i-a destăinuit pudelul Ponto, m-ăm apucat să fac chiar pe autorul şi să compun poezii; că hâtrul de maestru n-a pus la cale toate acestea, decât pentru a-şi bate joc de cei mai de seamă savanţi şi scriitori.

296

— Ah! zise el, abia stăpânindu-şi furia. Îl şi văd pe maestrul Abraham, care şi aşa se bucură de totala încredere a marelui duce, făcând acum tot ce vrea cu ajutorul acestui blestemat de motan. Bestia o să devină *magister legens*[64], o să obţină titlul de doctor, şi, pină la urmă, în calitate de profesor de estetică, va ţine cursuri despre Eschil, Corneille, Shakespeare... Ah, înnebunesc! Motanul ăsta o să-mi răvăşească măruntaiele, şi are nişte gheare infame!

Auzind aceste cuvinte ale profesorului de estetică Lothario, toţi se arătară peste măsură de uimiţi. Unul îşi

64 Magistru care citeşte (lat.); adică, magistru care, după o disertaţie publică, a obţinut dreptul de a ţine prelegeri la o facultate de filozofie.

exprimă părerea că este cu totul imposibil ca un motan să înveţe să citească şi să scrie, întrucât aceste elemente ale oricărei ştiinţe cer, pe lângă o îndemânare de care numai omul este capabil, şi un anumit raţionament, s-ar putea spune chiar o inteligenţă, care nu se întâlneşte totdeauna nici la om, cununa creaţiei, şi cu atât mai puţin la un simplu dobitoc!

— Dragul meu, luă cuvântul celălalt care, de acolo din coşuleţul unde mă aflam, mi se păru a fi un om foarte serios. Dragul meu, ce numeşti dumneata simplu dobitoc? Aşa ceva nici nu există. Adesea, cufundat în adâncă autocontemplare, simt un mare respect faţă de măgari şi de alte animale folositoare. Nu înţeleg de ce o jivină domestică, înzestrată cu anumite predispoziţii naturale fericite, n-ar putea fi învăţată să citească şi să scrie? Ba chiar, de ce o vietate simpatică de acest fel n-ar putea fi ridicată la rangul de savant sau de poet? Ar fi acesta oare un lucru fără precedent? Nu vreau să mă refer la *O mie şi una de nopţi*, ca la cea mai bună sursă istorică, de mare autenticitate pragmatică, ci-ţi voi aminti doar, iubitule, de motanul încălţat, care a fost un motan cu o mare nobleţe sufletească, de o inteligenţă pătrunzătoare şi cu profunde cunoştinţe.

Bucurat peste măsură de această laudă la adresa unui motan, despre care un glas lăuntric îmi spunea că nu poate îi decât un venerabil strămoş de-al meu, nu m-am putut stăpâni să pu strănut de două-trei, ori destul de tare. Vorbitorul se opri brusc şi toţi trei, foarte speriaţi, îşi întoarseră privirile spre coşuleţul meu.

— *Contentement*, *mon cher94*! exclamă într-un târziu bărbatul acela serios, care tocmai vorbise. Apoi continuă: Dacă nu mă înşel, stimate esteticiene, adineauri ai amintit de un pudel Ponto, care ţi-a destăinuit preocupările scriitoriceşti şi ştiinţifice ale motanului. Acesta ne duce la

minunatul Berganza[65] al lui Cervantes; ultimele ştiri despre soarta lui ne sunt comunicate într-o carte recentă, plină de aventurile cele mai pasionante. Acest câine ne oferă şi el un exemplu edificator cu privire la firea şi capacitatea de educare a animalelor.

— Dar ce fel de exemple ne citezi aici, dragul meu prieten? îl întrerupse celălalt. De câinele Berganza ne vorbeşte Cervantes care, după cum ştie toată lumea, a fost un autor de romane; iar povestea despre motanul încălţat este un basm pentru copii. E drept că domnul Tieck ni l-a înfăţişat în culori atât de vii, încât suntem aproape ispitiţi să comitem prostia de a-l crede. Aşadar, dumneata invoci doi scriitori, ca şi când ar fi naturalişti sau psihologi serioşi. Numai că scriitorii, departe de a fi aşa ceva, nu sunt decât nişte fantaşti, care născocesc şi răspândesc tot felul de închipuiri. Şi atunci, spune-mi, cum de este cu putinţă ca un om atât de inteligent ca dumneata să se sprijine pe nişte scriitori, pentru a demonstra un lucru care este împotriva oricărui bun-simţ? Lothario e profesor de estetică, aşa că s-ar putea admite ca, în această calitate, s-o cam ia uneori razna, pe câtă vreme dumneata...

298

— Stai puţin, dragul meu, îl întrerupse bărbatul cel serios. Nu te pripi. Gândeşte-te că, atunci când e vorba de lucruri extraordinare şi de necrezut, suntem îndreptăţiţi să invocăm pe scriitori, întrucât simpli istorici nu se pricep de loc în acest domeniu. Da, atunci când extraordinarul trebuie expus în forma cuvenită şi prezentat din punct de vedere pur ştiinţific, cel mai indicat lucru este ca demonstraţia unor date experimentale să se ia din opera unor scriitori cu renume, pe cuvântul cărora se poate pune temei. Am să-ţi citez exemplul unui medic celebru[66] şi cred că, dumneata însuţi fiind un medic foarte învăţat, vei fi

65 în sensul de „stai liniştit". (Franc).

mulţumit. Acest medic, pentru a arăta legătura noastră cu spiritul cosmic, pentru a demonstra în mod incontestabil existenţa unei intuiţii miraculoase, în expunerea sa ştiinţifică privitoare la magnetismul animal, s-a referit la Schiller care în al său *Wallenstein* spune „În viaţa omului sunt clipe” şi „E mai presus de orice îndoială că glasuri de-acest fel există” – şi aşa mai departe. Restul poţi să-l citeşti şi dumneata în tragedia cu acest nume.

— Ho-ho! exclamă doctorul, acum ai sărit la magnetism şi până la urmă eşti în stare să susţii că un magnetizator, pe lingă toate minunile pe care le face, ar putea fi şi dascăl pentru motani inteligenţi.

— Încă nu se ştie ce efect are magnetismul asupra animalelor, îi răspunse bărbatul cel serios. Motanii, care au şi aşa o mare cantitate de fluid electric, după cum te vei putea convinge îndată...

Aducându-mi brusc aminte de Mina, care se plânsese atât de amarnic de experienţele de acest gen efectuate asupra ei, m-am speriat atit de tare, încât am scos un mieunat puternic.

— Pe Hades! exclamă profesorul, speriat. Jur pe Hades şi pe toate grozăviile lui că acest motan infernal ne aude, înţelege tot ce spunem! M-am hotărât: îi sucesc gitul cu mâinile mele.

— N-ar fi înţelept din partea dumitale, domnule profesor, n-ar fi de loc înţelept, vorbi bărbatul cel serios. în niciun caz nu voi îngădui să faci vreun rău acestui motan pe care l-am îndrăgit din toată inima, cu toate că n-am avut fericirea să-l cunosc mai de-aproape. Până la urmă îmi vine să cred că eşti invidios pentru că scrie versuri! Vietatea aceasta cenuşie nu va putea fi niciodată profesor de

66 Aluzie la C.A.F. Kluge, care în lucrarea sa încercare de expunere a magnetismului animal ca mijloc terapeutic, Berlin, 1811, se referă la drama lui Schiller Moartea lui Wallenstein.

estetică, fii pe pace. Nu ştii că din pricina prea marelui număr de abuzuri săvârşite, străvechile statute academice prevăd că niciun măgar nu mei poate deveni profesor şi nu trebuie extinsă oare această dispoziţie la toate animalele, de orice neam sau specie, inclusiv şi la motani?

— Chiar dacă e aşa, răspunse profesorul nemulţumit, chiar dacă motanul nu poate deveni niciodată *magister legens*, totuşi, ca scriitor se va afirma, mai târziu sau mai devreme; profitând de faptul că e ceva nou, va găsi editori şi cititori, frustrându-ne astfel de onorarii importante.

— Nu văd niciun motiv ca acestui motan de treabă, simpaticului favorit al maestrului nostru, să i se interzică un drum, pe care atâţia rătăcesc, fără a ţine seama de puterile şi de însuşirile lor, răspunse bărbatul cel serios. Singura măsură de precauţie pe care am putea-o lua ar fi de a-l obliga să ne lase să-i tăiem ghearele. Asta ar fi poate singurul lucru ce-l putem face deocamdată, pentru a fi siguri că nu ne va răni niciodată, când va ajunge autor.

Toţi trei se ridicară în picioare. Esteticianul apucă un foarfece. Vă puteţi închipui în ce situaţie mă aflam. Am luat hotărârea să lupt cu un curaj de leu împotriva dezonoarei ce mi se pregătea şi pe cel dinţii care se va apropia de mine să-l însemnez pentru toată viaţa. M-am pregătit să fac un salt năprasnic îndată ce vor deschide capacul coşului.

În clipa aceea intră maestrul Abraham şi frica mea care începea să devină disperare, se potoli pe loc. Maestrul ridică încet capacul, iar eu, scos din minţi cum eram, sării din coş şi, trecând ca o săgeată pe lângă toţi, mă pitii sub sobă.

— Dar ce-a păţit motanul?! exclamă maestrul, privind bănuitor spre ceilalţi, care stăteau ruşinaţi şi, din pricina conştiinţei lor încărcate, nu erau în stare să scoată un cuvânt.

Oricât de primejdioasă fusese situaţia mea în temniţă, totuşi simţeam o deosebită plăcere lăuntrică la auzul presupunerilor făcute de profesor în legătură cu eventuala mea carieră; mă bucurase mult şi invidia pe care şi-o exprimase fără ocol. Parcă mă şi vedeam cu tichia de doctor pe frunte şi tronând la catedră! Prelegerile mele urmau să fie cele mai frecventate de către tineretul setos de cunoştinţe. Şi niciun tânăr manierat n-ar fi luat în nume de rău rugămintea profesorului lui de a nu veni cu câini la cursuri. Nu toţi pudelii nutresc sentimente atât de amicale ca Ponto al meu; cât priveşte neamul acela de vânători, cu urechi lungi şi blege, apoi în ei nu poţi avea chiar nicio încredere; cu persoanele cele mai culte din specia mea se poartă atit de brutal, încât le silesc să-şi manifeste indignarea în felul cel mai necuviincios, cum ar fi scuipatul, zgâriatul, muşcatul etc, etc.

300

Cu atât mai nefaste ar fi...

(F.m.)... numai în ce priveşte pe acea doamnă de la curte, mititică şi cu obrajii rumeni, pe care Kreisler o văzuse la doamna consilier Benzon.

— Nanette, spuse prinţesa, fii bună, du-te chiar dumneata în grădină şi vezi să fie puse garoafele acelea în pavilionul meu. Oamenii sunt atât de indolenţi, încât s-ar putea să nu facă nici măcar acest lucru.

Domnişoara sări în picioare şi, după ce se înclină ceremonios, zbură din cameră asemenea unei păsărele căreia i s-a deschis colivia.

Prinţesa se întoarse către Kreisler:

— Nu pot spune o vorbă dacă nu sunt singură cu dascălul meu, care mi-e ca şi un duhovnic şi căruia îi pot mărturisi fără nicio sfială toate păcatele. În general, dragă Kreisler, vei găsi probabil că eticheta noastră rigidă e

ciudată, ţi se va părea chiar plicticoasă; oriunde mă duc sunt înconjurată de doamne de onoare şi păzită ca regina Spaniei. Ar trebui ca măcar aici, în frumosul Sieghartsweiler, să ne bucurăm de mai multă libertate. Dacă prinţul ar fi la castel, n-aş fi avut voie s-o expediez pe Nanette, pe care studiile noastre muzicale o plictisesc tot atât pe cât mă stinghereşte ea pe mine. Să reluăm bucata de la capăt, acum va merge mai bine.

Kreisler, care în timpul lecţiilor era răbdarea personificată, începu din nou aria pe care prinţesa o studia. Dar oricât se străduia Hedwiga şi oricât încerca Kreisler s-o ajute, prinţesa pierdea tactul şi tonul, făcând greşeli peste greşeli, până când, roşindu-se ca para focului, sări de pe scaun şi fugi la fereastră, ca şi cum ar fi vrut să privească parcul. Kreisler avu impresia că prinţesa plânge şi prima lui lecţie, ca şi întreaga scenă, i se păru destul de penibilă. Nu-i rămânea decât să încerce, tot prin muzică, să alunge acel duh antimuzical şi vrăjmaş, care părea că o tulburase pe prinţesă. De aceea, execută la pian tot felul de melodii, făcând variaţii pe tema celor mai cunoscute arii, în atâtea forme contrapunctice şi cu atâtea înfloriturі melismatice, că până la urmă se minună el singur cât de incântător ştie să cânte la pian, uitând şi de prinţesă şi de toanele ei.

— Ce frumos arată Stânca Uliilor în lumina sfinţitului, rosti Hedwiga, fără a întoarce capul.

Kreisler tocmai era preocupat de o disonanţă, pe care, firește, trebuia s-o rezolve; n-avea când să admire, împreună cu prinţesa, Stânca Uliilor şi apusul de soare.

— Crezi că mai există undeva pe lumea asta un loc mai frumos decât Sieghartshof al nostru? întrebă prinţesa mai tare şi mai apăsat.

După ce făcu să răsune un energic acord final, Kreisler trebui să se ducă la fereastră, lângă Hedwiga,

supunându-se politicos poruncii de a face conversaţie.

— Într-adevăr, prinţesă, zise el, parcul este minunat, îmi place mai ales că toţi arborii au frunzişul verde, ceea ce admir şi ador la toţi copacii, la toate tufişurile şi la toate firele de iarbă. în fiecare primăvară îi mulţumesc celui Atotputernic că frunzişul este iarăşi verde, şi nu roşu, ceea ce nu pot suferi în tablouri şi nu se întâlneşte la peisagiştii mari, ca de pildă la Claude Lorrain, sau la Berghem, ba nici chiar la Hackert, care se mărgineşte să-şi pudreze doar puţin pajiştile.

Kreisler se pregătea să-şi urmeze vorba dar, zărind în oglinda fixată lângă fereastră chipul livid şi răvăşit al prinţesei, amuţi străbătut de un fior rece, care-i îngheţă inima.

Într-un târziu, prinţesa rupse tăcerea. Fără a întoarce capul şi continuând să privească afară, spuse pe un ton mişcător, care trăda o profundă tristeţe:

— Văd că soarta vrea să-ţi apar întotdeauna ca urmărită de nişte năluciri bizare, aş spune chiar tulburată, ca o proastă, dându-ţi astfel prilejul să încerci asupra mea umorul dumitale muşcător. A venit vremea să te lămuresc de ce dumneata eşti persoana la vederea căreia sunt cuprinsă de o stare asemănătoare unei crize nervoase, pricinuite de o febră puternică. Vei afla tot. O mărturisire sinceră îmi va uşura sufletul, făcând totodată cu putinţă să rabd a te vedea, ca şi prezenţa dumitale. Atunci când te-am întâlnit întâia oară, în parc, fiinţa dumitale şi toată purtarea dumitale m-au umplut de o groază de nedescris – nici eu nu ştiam de ce. Adevărul este că o amintire din prima mea copilărie m-a copleşit deodată, cu toată spaima ei. Mai târziu această amintire a luat forma precisă a unui vis ciudat. La curtea noastră era un pictor, Ettlinger, pe care atât prinţul cit şi prinţesa îl preţuiau mult, căci avea

un talent cu adevărat extraordinar, în galerie ai să găseşti picturi minunate făcute de mina lui, şi in toate tablourile ai s-o vezi pe prinţesă sub chipul unuia sau altuia dintre personajele grupurilor istorice. Cea mai frumoasă pictură, însă, care stârneşte admiraţia nemărginită a tuturor cunoscătorilor, se află în cabinetul prinţului. E portretul prinţesei, în plină floare a tinereţii; asemănarea e atât de mare, încât ai zice că i-a furat imaginea din oglindă, deşi prinţesa nu i-a pozat niciodată. Leonhard – aşa i se spunea pictorului la curte – trebuie să fi fost un om bun şi blând. Aveam cel mult trei ani, şi toată dragostea pe caro era in stare s-o simtă inima mea de copil i-o dăruisem lui; doream să nu mă părăsească niciodată. Iar el se juca mereu cu mine, făcându-mi tot felul de desene mici şi decupându-mi diferite figuri. Dar, cam după un an, a dispărut pe neaşteptate. Femeia căreia îi fusese încredinţată prima mea educaţie îmi spuse cu lacrimi în ochi că a murit. Eram nemângâiată şi nu mai voim să stau în camera in care Leonhard se jucase cu mine. Mă foloseam de orice prilej ca să scap de sub supravegherea guvernantei mele şi a cameristelor şi alergam prin tot castelul strigând: „Leonhard!” Nu puteam încă să cred că a murit şi mi-l închipuiam ascuns undeva, în castel. De aceea într-o seara, când guvernanta mea s-a îndepărtat pentru o clipă, m-am furişat afară din cameră, ca să mă duc la prinţesă. Voiam să-mi spună unde este domnul Leonhard şi să-i cer să mi-l aducă înapoi. Uşa coridorului era dată de perete şi astfel am putut ajunge până la scara principală, pe care am urcat-o în fugă şi am intrat în prima încăpere deschisă. Privind în jurul meu am văzut o uşă care mi-am închipuit că trebuie să ducă în apartamentele prinţesei. Tocmai când mă pregăteam să ciocănesc, uşa s-a deschis brusc şi din cameră a năvălit un om în haine zdrenţuite şi cu părul vâlvoi. Era Leonhard, care m-a privit cu nişte ochi scânteietori şi fioroşi. Chipul lui alb ca varul şi cu obrajii supţi era aproape de nerecunoscut. „Ah, domnule

Leonhard! am strigat eu. Ce-i cu tine? De ce eşti atât de palid, de ce-ţi ard ochii, de ce te încrunţi la mine?... Mi-e frică! O, fii bun, cum ai fost mai înainte... mai desenează-mi nişte poze colorate frumos...” Leonhard a sărit deodată spre mine, izbucnind într-un hohot de râs care semăna cu un nechezat, în timp ce un lanţ cu care părea încins zăngănea în urma lui. Lăsându-se pe genunchi în faţa mea, mi-a spus cu glas răguşit: „Ho, ho... prinţesă mică!... Poze colorate, zici...? Da, abia acum pot să pictez bine... Am să-ţi pictez un tablou şi pe frumoasa ta mămică... Nu-i aşa că ai o mămică frumoasă? Numai roag-o să nu mă mai transforme iarăşi... nu vreau să fiu acel om nenorocit care se numea Leonhard Ettlinger... Acela a murit de mult. Eu sunt uliul roş şi pot să pictez după ce mănânc raze de culori... Da, pot să pictez dacă, în loc de vernis[67], am sânge fierbinte, dintr-o inimă vie... îmi trebuie sângele inimioarei tale, prinţesă!” Cu aceste cuvinte, m-a tras la el şi mi-a dezvelit gâtul. Mi s-a părut că văd lucind în mâna lui lama unui cuţitaş. La ţipătul meu de groază, slujitorii au alergat şi s-au năpustit asupra nebunului, care însă i-a trântit la pământ, cu o putere de uriaş. în aceeaşi clipă s-a auzit un zăngănit şi paşi zgomotoşi care urcau în grabă scările. Un bărbat înalt şi voinic a năvălit în cameră, strigând: „Iisuse, mi-a scăpat! Iisuse, ce nenorocire! Am să-ţi arăt eu ţie, diavole!” Zărindu-l, nebunul a părut că-şi pierde dintr-o dată toate puterile şi a căzut jos, urlând. Servitorii l-au legat cu lanţurile aduse de omul acela şi l-au scos afară, în timp ce Leonhard urla înfiorător, ca o fiară prinsă în capcană.

Îţi poţi închipui ce impresie distrugătoare a făcut această scenă groaznică asupra unui copil de patru ani. Au încercat să mă liniştească şi să-mi explice ce înseamnă a fi

67 Soluţie colorată a unor substanţe răşinoase sau bituminoase, care, aplicata pe anumite obiecte, formează un strat ornamental sau protector.

nebun. Deşi nu înţelegeam prea bine, totuşi am avut un fior de spaimă pe care-l simt şi acum când văd un nebun sau când mă gândesc numai la această stare groaznică, asemănătoare unui chin veşnic, fără clipă de răgaz. Dumneata, Kreisler, semeni cu nefericitul acela, de parcă i-ai fi frate. Îndeosebi privirea dumitale, adeseori atât de ciudată, îmi aminteşte foarte mult de Leonhard. Iată ce m-a tulburat când te-am văzut întâia oară şi iată ce mă nelinişteşte, mă înspăirnintă şi acum, când mă aflu în prezenţa dumitale.

304

Kreisler, adânc zguduit, stătea nemişcat, incapabil să scoată o vorbă. De multă vreme îl urmărea ideea fixă că nebunia îl pândeşte, asemenea unei fiare ahtiate de pradă, care-l va sfâşia într-o zi. Aceeaşi groază, care o cutremurase pe prinţesă la vederea lui, o simţea acum faţă de sine însuşi; se lupta cu gândul înfiorător că chiar el, într-un acces de nebunie, voise s-o omoare pe Hedwiga.

După câteva clipe de tăcere, prinţesa îşi urmă povestirea:

— Bietul Leonhard era îndrăgostit în taină de mama mea. Această dragoste, prin ea însăşi o nebunie, a izbucnit până la urmă în furie şi dementă.

— Aşadar, rosti Kreisler blând şi moale, cum îi era obiceiul după ce se potolea în el o furtună, aşadar în pieptul lui Leonhard nu răsărise încă dragostea artistului...

— Ce vrei să spui cu asta, Kreisler? întrebă prinţesa, întorcându-se brusc.

Zimbind blând, Kreisler răspunse:

— Am auzit cândva, într-o comedie foarte nostimă[68][69], pe un servitor hâtru adresându-se actorilor cu următoarele-cuvinte: „Voi, oameni buni şi muzicanţi proşti!” Auzind aceste cuvinte, am şi împărţit, ca la judecata-de-apoi, pe toţi oamenii în două grupe diferite: cea dintâi alcătuită din oameni buni care sunt artişti proşti, sau mai bine zis, nu sunt artişti de loc, iar cea de-a doua alcătuită din adevăraţii artişti. Dar nu voiam să osândesc pe nimeni la chinurile veşnice ci, dimpotrivă, doream să fie toţi fericiţi, fiecare în felul lui. Oamenii buni se îndrăgostesc uşor de doi ochi frumoşi, îşi întind braţele spre fiinţa aceea plăcută, pe chipul căreia strălucesc ochii de care vorbeam, strâng pe iubită în cercuri tot mai înguste, ce se transformă până la urmă în verigheta, pe care o pun în degetul iubitei ca *pars pro foto*”. Dumneavoastră, prinţesă, ştiţi ceva latineşte – aşadar, ca *pars pro foto*, ca o verigă a lanţului de care trag mereu, până ce închid simbolul amorului lor în temniţa căsătoriei. Apoi încep să strige pe un ton cu totul exaltat: „O,

Dumnezeule!” sau „O, cerule!”, sau dacă s-au consacrat astronomiei: „O, stelelor!” ori, dacă au o înclinaţie spre păgânism: „O, zei, e a mea, îmi aparţine!” Stâraind această larmă, oamenii buni îşi închipuie că-i imită pe artişti. In van însă, căci, în ceea ce priveşte dragostea acestora din urmă, lucrurile stau cu totul altfel. Se întâmplă uneori ca o mână nevăzută să smulgă vălul ce acoperea ochii numiţilor muzicieni şi deodată ei să vadă chipul îngeresc care, asemenea unei dulci şi necercetate taine, zăcuse mult, îngropat în adâncul inimii lor. E bucuria neasemuită, voluptatea fără nume a vieţii superioare ţâşnite din adâncurile firii, ce se aprinde într-un foc ceresc care luminează şi încălzeşte, fără flăcări nimicitoare;

68 Scriitorul romantic german Clemens Brentano (1778 — 1842) foloseşte expresia în comedia Ponce de Leon (1804).

69 Partea pentru întreg, (lat.).

dorinţa fierbinte întinde mii de tentacule, urzind o mreajă în jurul acelei întruchipări care e a lui şi în acelaşi timp nu e niciodată a lui, pentru că dorul dăinuieşte veşnic nepotolit. Iar ea, frumoasa, mândra, acea presimţire din sufletul artistului care a prins trup viu, începe a străluci în chip de cântec, de imagine, de poem. Ah, prinţesă, credeţi-mă, fiţi sigură că adevăraţii artişti nu fac altceva cu braţele lor şi cu mâinile care prelungesc aceste braţe decât muzică – fie cu pana, cu penelul ori cu arcuşul. Către iubita lor adevărată întind doar antene spirituale, pe care nu se află mină ori degete ce ar putea apuca o verighetă, ca s-o treacă în degetul adoratei, cu toată graţia cuvenită. De aceea, nu sunt de temut mezalianţe vrednice de dispreţ şi este cu totul indiferent dacă iubita care trăieşte în inima artistului este prinţesă sau e o simplă fată de brutar, cu condiţia ca aceasta din urmă să nu fie o simplă cucuvaie. După ce se îndrăgostesc, aceşti artişti creează, într-o inspiraţie divină, opere minunate şi nu se prăpădesc de oftică, nici nu înnebunesc. Îl găsesc foarte vinovat pe domnul Leonard Ettlinger că şi-a pierdut minţile; după felul adevăraţilor artişti, putea s-o iubească pe alteţa-sa cu toată ardoarea, fără niciun fel de neajunsuri.

Nuanţele umoristice cu care Kreisler îşi presăra vorbirea nu atingeau urechea prinţesei, fie că ea nu le asculta, fie că erau acoperite de ecoul unei coarde pe care capelmaistrul o atinsese şi care, în pieptul ei de femeie, vibra mai puternic decât toate celelalte.

— Dragostea unui artist!... rosti prinţesa lăsându-se într-un jilţ şi proptindu-şi îngândurată capul în mâini... Să fii iubită astfel... O, e un vis minunat, un vis divin... dar numai un vis, un vis deşert...

— După cât se pare, prinţesă, nu prea preţuiţi visurile. Totuşi numai în vis ne cresc aripi de fluture, care

ne îngăduie să părăsim orice temniţă strimtă şi să ne înălţăm într-un zbor plin de strălucire şi de culori spre slăvile cerului. La drept vorbind, orice individ are o pornire înnăscută spre zbor şi am cunoscut oameni serioşi şi cumsecade care se umpleau până seara târziu cu şampanie, ce le servea drept gaz, pentru ca noaptea să se poată ridica deasupra pământului – balon şi pasager totodată.

— Să ştii că eşti iubită astfel… repetă prinţesa, din ce în ce mai emoţionată.

— În ce priveşte dragostea de artist, aşa cum v-am zugrăvit-o, prinţesă, reluă Kreisler, aveţi, desigur, în faţa ochilor, pilda nefericită a domnului Leonhard Ettlinger, care era artist, dar voia să iubească la fel ca oamenii obişnuiţi. Nu-i de mirare că mintea lui s-a cam zdruncinat. Tocmai de aceea spun că domnul Leonhard n-a fost un artist adevărat. Artiştii poartă pe aleasa lor în inimă şi nu doresc nimic altceva decât să cânte, să compună poezii sau să picteze în cinstea ei. Ei sunt, în ce priveşte curtoazia asemenea cavalerilor galanţi de odinioară, ba chiar, pentru puritatea lor sufletească, trebuie preferaţi acelor cavaleri care, cu felul lor sângeros, dacă nu găseau la îndemână vreun uriaş sau vreun zmeu, culcau la pământ oameni de ispravă, numai ca să cinstească pe doamna inimii lor.

— Nu! strigă prinţesa, trezindu-se parcă dintr-un vis: nu, nu este cu putinţă ca în pieptul unui bărbat să se aprindă o flacără pură ca flacăra care arde altarul zeiţei Vesta[70]! Dragostea unui bărbat este o armă perfidă folosită de acesta pentru a sărbători un triumf, care pe femeie o distruge fără a-l face fericit pe el.

Pe când Kreisler se pregătea să-şi exprime uimirea faţă de asemenea păreri, atât de ciudate la o prinţesă în vârstăde şaptesprezece, optsprezece ani, se deschise uşa şi

70 Zeiţă la latini, protectoarea focului din cămin.

prinţul Ignatius intră în cameră. Capelmaistrul era bucuros să pună capăt unei convorbiri pe care ar fi putut-o compara cu un duet perfect, unde fiecare voce trebuie să rămână credincioasă caracterului ei propriu. În timp ce prinţesa stăruia într-un *adagio* melancolic, făcând doar când şi când câte un mordant[71] sau un tril, el, ca un bufon perfect şi un *chanteur* comic adevărat, intervenea cu scurte note *parlando*, ceea ce crea o autentică capodoperă de compoziţie şi execuţie, astfel că ar fi dorit s-o audă pe prinţesă şi să se audă pe el însuşi, la teatru, într-o lojă sau într-un fotoliu rezervat.

Aşadar, prinţul Ignatius intră, ţinând în mână o ceaşcă spartă şi plângând cu sughiţuri.

Trebuie să menţionăm că, deşi prinţul avea aproape treizeci de ani, nu se putea despărţi încă de jocurile lui preferate din copilărie. îndeosebi, îi plăceau ceştile frumoase, cu care se juca ore întregi, înşirându-le pe masă în faţa lui şi schimbând mereu ordinea din acele şiruri, astfel că lângă ceaşca roşie venea una galbenă, alteori una verde şi aşa mai departe. Jucându-se astfel, se bucura din toată inima, ca un adevărat copil. Nenorocirea de care se tânguia acuma era că micu-i mops sărise pe neaşteptate pe masă şi trântise jos cea mai frumoasă ceaşcă.

Prinţesa îi făgădui că va avea ea grijă să i se aducă din Paris o ceaşcă nouă, după ultima modă. Prinţul se declară mulţumit şi toată faţa i se lumină de un zâmbet. Abia acuma părea că-l vede şi pe capelmaistru. I se adresă, întrebându-l dacă are şi el ceşti multe şi frumoase. Kreisler aflase dinainte, de la maestrul Abraham, ce trebuie să răspundă. Îl asigură pe prinţ că el nu are ceşti atât de frumoase ca alteţa-sa şi că, de altfel, i-ar fi imposibil să cheltuiască atâţia bani pentru ceşti.

---

71 Ornament muzical care constă din succesiunea rapidă a notei obişnuite şi a secundei superioare sau inferioare.

— Fireşte, răspunse Ignatius foarte mulţumit, eu sunt prinţ şi de aceea pot avea toate ceştile frumoase pe care le vreau, dar dumneata nu poţi, pentru că nu eşti prinţ; şi pentru că nu încape nicio îndoială că sunt prinţ, înseamnă că ceştile frumoase...

308

Ceşti şi prinţi, prinţi şi ceşti se amestecau într-un discurs tot mai încâlcit, în timpul căruia lgnatius râdea, ţopăia şi bătea din palme în culmea fericirii. Hedwiga se roşi şi-şi coborî privirea; îi era ruşine de imbecilul de frate-său şi-i era şi teamă de ironia lui Kreisler. Acestuia însă, în starea de spirit în care se afla, imbecilitatea prinţului, simptom evident, al unei nebunii autentice, îi stârnea numai milă, sentiment nelalocul lui, căci nu putea decât să mărească încordarea clipei. Pentru a-l sustrage pe bietul lgnatius de la jocul cu nefericitele acelea de ceşti, prinţesa îl rugă să facă ordine în mica bibliotecă ce se afla într-un dulap, frumos lucrat şi zidit în perete. Cât se poate de mulţumit, prinţul se apucă, râzând voios, să scoată cu grijă cărţile legate şi să le aşeze după format, cu cotorul aurit în afară, bucu-rându-se peste măsură de şirul strălucitor obţinut astfel.

Domnişoara Nanette dădu deodată buzna în odaie, strigând în gura mare:

— Suveranul! Suveranul împreună cu prinţul!

— O, Doamne! exclamă prinţesa. Nu sunt îmbrăcată! Neam pierdut vremea vorbind, Kreisler, fără să ne dăm seama. Am uitat cu desăvârşire de mine însămi. De mine, de suveran şi de prinţ.

Dispăru împreună cu Nanette în încăperea vecină. Prinţul Ignatius îşi continuă netulburat ocupaţia.

Se şi auzi oprindu-se trăsura oficială a suveranului. Când Kreisler coborî scara principală, cei doi alergători în

livrele oficiale tocmai descălecau de pe bihuncă. Acest amănunt cere o explicaţie...

Prinţul Irenaus nu renunţa la vechile tradiţii, astfel că, fără a pune un măscărici, îmbrăcat în haine pestriţe şi iute de picior, să alerge înaintea cailor, ca o fiară hăituită, avea printre slujitorii săi şi doi alergători. Aceştia erau oameni în toată firea, bine hrăniţi, suferind doar uneori de tulburări în regiunea abdominală din pricina vieţii lor sedentare. Prinţul avea sentimente mult prea umane, pentru a cere vreunuia din slujitorii săi să se transforme din când în când într-un ogar, sau altă potaie; ca să menţină totuşi o anumită etichetă, când prinţul făcea o ieşire oficială, cei doi alergători aveau datoria să călărească înaintea alaiului pe o bihuncă solidă, urmând ca, în locurile potrivite, bunăoară acolo unde se aduna o ceată de gură-cască, să-şi mişte puţin picioarele, ceea ce în chip simbolic arăta că aleargă cu adevărat... Era o privelişte plăcută.

Aşadar, alergătorii tocmai descălecaseră şi valeţii intrau pe poartă; în urma lor venea prinţul Irenaus, Însoţit de un tânăr care păşea falnic, în uniforma-i de gardă napolitană, cu stele şi cruci strălucitoare pe piept.

— *Je vous salue, monsieur*[72] de Krosel, îi spuse prinţul Irenaus, văzându-l.

Când, în ocaziile mari şi solemne, acesta vorbea franţuzeşte şi nu-şi putea aminti bine niciun nume nemţesc, obişnuia să-i spună lui Kreisler „Krosel”. Prinţul cel străin – căci, desigur, pe tânărul acela falnic îl avusese în vedere Nanette când strigase că soseşte suveranul împreună cu prinţul – îi făcu în treacăt un semn cu capul, un fel de a saluta, pe care Kreisler nu-l putea suferi, nici chiar când venea din partea persoanelor celor mai sus-puse. De aceea se înclină până la pământ în chip atât de

72 Vorbind (ital.).

burlesc, încât mareşalul curţii, care-l socotea pe Kreisler un mare hâtru şi, de obicei, lua drept glumă tot ce spunea şi făcea el, nu se putu împiedica să nu chicotească pe înfundate. Prinţul străin îl fulgeră pe Kreisler cu privirea-i neagră, murmurând printre dinţi:

— Măscărici!

Apoi se grăbi să-l ajungă din urmă pe suveran, care întorsese capul spre el, cu o expresie de blândă gravitate.

— Pentru un ofiţer din garda italiană, zise Kreisler, râzând şi adresându-se mareşalului curţii, alteţa-sa vorbeşte o germană bunicică. Spuneţi-i, excelenţă, că-l pot servi, în schimb, cu o napolitană de mâna întâi şi că n-am să introduc prin contrabandă un dialect romanic sau o veneţiană vulgară, ca măştile lui Gozzi[73]; într-un cuvânt, că n-o să-l plictisesc. Spuneţi-i, excelenţă...

Dar excelenţa-sa urca acum scările, ridicându-şi umerii în chip de zid şi şanţ de apărare pentru urechile sale.

310

Trăsura princiară, cu care Kreisler obişnuia să călătorească la Sieghartshof, se opri şi bătrânul lacheu deschise portiera, întrebându-l dacă binevoieşte să se urce. În clipa aceea, un ajutor de bucătar trecu în goană pe lângă ei, urlând cât îl ţinea gura:

— Ce nenorocire! *Quel malheur*!

— Ce s-a întâmplat strigă Kreisler în urma lui.

— Ce nenorocire! repetă ajutorul de bucătar, plângând şi mai amarnic. Domnia-sa domnul bucătar-şef[74] s-a prăbuşit la pământ, cuprins de disperare. Este atât de

73 Carlo Gozzi (1720—1806), autor italian a numeroase comedii apreciate de E. T. A. Hoffmann. Personajele lui vorbeau în dialect veneţian.

tulburat, încât ţine cu tot dinadinsul să-şi înfigă cuţitul de tăiat carne în piept, pentru că luminăţia-sa a poruncit pe neaşteptate să se pregătească un supeu şi ne lipsesc stridiile pentru salata italienească. Vrea să se repeadă chiar el la oraş, dar domnia-sa maestrul grăjdar refuză să înhame caii, fiindcă nu are poruncă de la luminăţia-sa. —La asta se poate găsi leac, spuse Kreisler. Domnul bucătar-şef să se suie în trăsura asta şi să facă rost de cele mai frumoase stridii din Sieghartsweiler, iar eu voi merge pe jos până acolo.

Zicând acestea, se depărta cu paşi repezi spre parc.

— Ce mărinimie! Ce suflet nobil! Ce domn şarmant! strigă în urma lui bătrânul lacheu, cu ochii plini de lacrimi.

La orizont, munţii ardeau în flăcările aurii ale asfinţitului, al cărui reflex luneca peste pajişte, printre copaci şi printre tufişuri, ca minat de vântul uşor de seară ce se stârnise susurând dulce.

Kreisler se opri la mijlocul podului ce trecea peste un braţ al lacului, ducând spre pavilionul de pescuit, şi privi apa în oare se reflectau, într-o scânteiere feerică, parcul cu pâlcurile-i armonioase de arbori şi piscul înalt al Stâncii Uliilor, încununat de ruini alb-sclipitoare, ca de o coroană ciudată. Lebăda domesticită, care răspundea la numele de Blanche, luneca pe suprafaţa lacului, înălţându-şi cu mândrie gâtul şi fâlfâind zgomotos din aripile-i strălucitoare.

— Blanche! Blanche! strigă Kreisler, întinzând braţele. Cântă-mi cântecul tău cel mai frumos şi să nu crezi că vei muri după aceea! Cântă la pieptul meu; atunci suspinele tale vor fi ale mele şi eu voi pieri în flăcările dorului, pe când tu, plină de iubire şi de viaţă, te vei

74 Aluzie probabil, la Vatel, celebrul bucătar din vremea lui Ludovic al XIV-lea, care şi-a pus capăt vieţii pentru că un anumit soi de peşte nu a sosit la timp pentru festin.

îndepărta dusă de valurile mângâietoare.

Nici el nu-şi dădea seama ce îl emoţiona dintr-o dată atât de adânc. Se sprijini de balustradă şi, fără voie, închise ochii. Deodată, o auzi pe Julia cântând şi o durere nespus de dulce îi străbătu întreaga fiinţă.

Nori negri luceau pe cer, depărtindu-se; umbrele lor, asemenea unor văluri uriaşe, cădeau peste munţi şi păduri. Undeva, spre răsărit, se auzea bubuitul surd al tunetului: vintul nopţii prinse a.şuiera mai puternic, murmurul pâraielor se înteţi; când şi când, asemenea unei orgi, veneau din depărtare sunetele izolate ale harfei eoliene. Păsările de noapte se ridicau speriate şi zburau, ţipând prin desiş. Deodată Kreisler se trezi din visarea lui şi-şi văzu silueta neagră în oglinda apei. Avu impresia că din adincuri îl priveşte Ettlinger, pictorul nebun.

— Ehei, iată-te deci, scumpul meu *alter ego*, iubitul meu tovarăş! Ascultă, tinere! Pentru un pictor, care a cam trecut măsura, voind să folosească sânge princiar în loc de vernis, arăţi destul de bine. Până la urmă, dragul meu Ettlinger, îmi vine să cred că, prin purtările tale smintite, ai reuşit să prosteşti numeroase familii ilustre! Cu cât mai mult te observ, cu atât mai bine îmi dau seama că ai manierele cele mai alese, şi prin urmare, dacă vrei, pot s-o conving pe prinţesa Măria că, în ceea ce priveşte situaţia sau poziţia la aici, in apă, eşti un om de rang important, şi că ea te-ar putea iubi, fără să mai stea la îndoială. Dacă vrei însă, prietene, ca prinţesa să semene şi acum imaginii pictate de tine, atunci trebuie să procedezi ca acel diletant princiar, care potrivea asemănarea portretelor sale cu persoana portretizată, retuşând-o pe aceasta din urmă cu câteva iscusite trăsături de penel! În sfârşit, de vreme ce te-au trimis pe nedrept în iad, am să-ţi spun şi o seamă de noutăţi! Află deci, stimate pensionar de ospiciu, că rana pe care i-ai produs-o bietei copile, prinţesa Hedwiga, nu s-a vindecat încă de tot, astfel că durerea încercată atunci o

sileşte să facă tot felul de grimase. Nu cumva i-ai atins inima atât de dureros, încât cind îţi zăreşte chipul, sângele ţâşneşle fierbinte din ea, aşa cum sângerează un cadavru când se apropie asasinul? Nu e vina mea, iubitule, că mă ia drept o stafie, şi anume stafia ta. Dar, oricât aş vrea să-i dovedesc că nu sunt un strigoi, ci capelmaistrul Kreisler, în cale îmi stă prinţul Ignatius, care suferă de un fel de *paranoia*, de o *fatuitas107* şi *stoliditas108*, care, după Kluge[75] [76], este o foarte agreabilă varietate de sminteală. Nu-mi imita toate gesturile, pictore, atunci când îţi vorbesc serios! Iar începi? De nu m-aş teme de guturai aş sări jos, la tine, şi ţi-aş trage un toc de bătaie! Du-te dracului, mim nenorocit ce eşti!

312

Kreisler se depărta brusc.

Se făcuse întuneric beznă. Fidgere sfâşiau norii negri. Se auzeau bubuiturile tunetului şi ploaia începu să cadă în stropi mari. Dinspre pavilionul de pescuit venea o rază orbitoare de lumină şi Kreisler se îndreptă cu paşi grăbiţi într-acolo.

Când se apropie de uşă îşi zări propriul chip, care păşea lingă el în plină lumină. Cuprins de o groază nebună, Kreisler dădu buzna în pavilion şi, palid ca un mort, căzu gâfâind pe un scaun.

Maestrul Abraham, care şedea la o măsuţă, citind un foliant gros la lumina puternică a unei lămpi astrale[77], sări speriat în sus şi se apropie de Kreisler, exclamând:

— Pentru numele lui Dumnezeu, ce e cu tine,

75 Prostie, neghiobie (lat.).

76 Confuzie lui Johann Christian Reil, autor al lucrării Rapsodii despre aplicarea tratamentului psihic în tulburările sufleteşti, Halle, 1803.

77 Veche lampă cu ulei, cu rezervor plat.

Johannes?! De unde vii la ora asta? Ce te-a înspăimântat în aşa hal?

Făcând o sforţare nemaipomenită, Kreisler izbuti să-şi recapete stăpânirea de sine şi şopti cu glas înăbuşit:

— N-am încotro, acum suntem doi... Vreau să spun... eu şi dublul meu, care a sărit afară din lac şi m-a urmărit pînă aici. Îndură-te, maestre, ia pumnalul şi străpunge-l pe ticălosul ăsta. E nebun, crede-mă, şi ne poate nenoroci pe amândoi. El a stârnit furtuna de afară, duhurile se frământă în văzduh şi corul lor sfâşie inima oamenilor. Maestre, maestre! Cheamă lebăda încoace. Vreau să-mi cânte, cântul meu a împietrit, căci acel *alter ego* şi-a pus mâna rece de cadavru pe pieptul meu, dar va fi silit s-o retragă şi se va întoarce iarăşi în lacul lui, dacă lebăda începe să cânte.

Maestrul Abraham nu-l mai lăsă să continue, vorbindu-i blând şi silindu-l să dea pe gât câteva pahare de vin tare, italienesc, pe care îl avea la îndemână. Apoi, încetul cu încetul, începu să-l descoasă.

Dar Kreisler nu apucă bine să sfârşească istorisirea celor întâmplate, când maestrul Abraham exclamă, râzând zgomotos:

— Eşti un incorigibil fantast, un vizionar, căruia i se nălucesc vedenii! Cât priveşte organistul ce ţi-a cântat în parc coraluri sinistre, e doar vântul nopţii, care a străbătut văzduhul în zbor, făcând să răsune coardele harfei eoliene. Da, da, Kreisler, ai uitat de harfa eoliană[78], care e întinsă între cele două pavilioane din fundul parcului. Cât despre acel *alter ergo*, care alerga lângă dumneata în lumina lămpii mele astrale, am să-ţi demonstrez îndată că, în clipa

78 Abatele Gattoni din Milano a pus să se întindă între două turnuri cincisprezece corzi de fier acordate în aşa fel, încît dădeau o gamă diatonică. La orice schimbare din atmosferă coardele răsunau mai puternic sau mai slab (n.a.).

când voi păşi pe prag, se va ivi şi dublul meu; ba, şi mai mult, oricine ar intra la mine trebuie să suporte tovărăşia unui astfel de *chevalier d'honneur*[79].

Cu aceste cuvinte maestrul Abraham se duse spre uşă şi un al doilea maestru Abraham apăru îndată lingă el în lumina ce-l înconjura.

Kreisler observă ca aceasta se datora efectului unei oglinzi concave ascunse, ceea ce îl necăji, cum se necăjeşte oricine când în faţa lui se dezvăluia miraculosul în care credea. Omul acceptă mai degrabă cea mai mare groază, decât explicaţia firească a lucrurilor, pe care le crede fantomatice; cu niciun chip nu vrea să se împace cu lumea asta, ci doreşte să vadă ceva din altă lume, ceva ce nu are nevoie de trup pentru a se manifesta.

— Nu pricep de loc, maestre, înclinaţia dumitale ciudată pentru asemenea scamatorii, spuse Kreisler. Dumneata, ca un bucătar iscusit îţi prepari miracolele din tot felul de ingrediente picante şi-ţi Închipui că aceste isprăvi vor îmboldi pe acei oameni a căror fantezie s-a lenevit, ca stomacul mâncăilor. Nu există ceva mai stupid şi mai neplăcut decât să-ţi dai seama că sub afurisitele astea de scamatorii care-ţi taie răsuflarea, se ascunde un mecanism foarte firesc.

314

— Firesc! Tot repeţi cuvântul „firesc”, exclamă maestrul Abraham. Eşti doar un om destul de inteligent, ca să înţelegi că nimic nu se petrece în chip fireso pe lumea asta. Nimic”! Sau poate iţi închipui cumva, stimate capelmaistru, că, deoarece suntem în stare sa provocăm un anumit efect, cu ajutorul mijloacelor la-ndemână, ar fi totodată lămurită pentru noi şi cauza care izvorăşte din acel organism misterios ce produce efectul? De altfel, până

---

795 0 Cavaler de onoare (franc).

acum ai avut destulă stimă pentru scamatoriile mele, deşi nu ai văzut-o niciodată pe aceea care-mi încununează opera.

— Vrei să vorbeşti de fata invizibilă113? întrebă Kreisler.

— Bineânţeles, răspunse maestrul. Tocmai această scamatorie – de altfel, e mai mult decât atât – ţi-ar fi demonstrat că până şi mecanismul cel mai banal, cel mai uşor de calculat, poate avea adesea o legătură cu cele mai misterioase minuni ale naturii şi poate să producă efecte care vor rămâne neînţelese, chiar dacă luăm acest cuvânt în sensul lui obişnuit.

— Hm! făcu Kreisler. Dacă ai aplicat cunoscuta teorie acustică, dacă ai ştiut să maschezi bine aparatul şi ai avut la îndemână o fiinţă isteaţă...

— O, Chiara! exclamă maestrul Abraham, în timp ce ochii i se umplură de lacrimi. O, Chiara, dulcea mea copilă!

Kreisler nu-l văzuse niciodată pe bătrân atât de emoţionat; de când îl ştia, maestrul Abraham obişnuia să biciuiască neîncetat cu ironia lui necruţătoare orice sentiment melancolic.

— Ce-i cu Chiara? întrebă capelmaistrul.

— E stupid, îi răspunse maestrul zâmbind, că apar astăzi in faţa dumitale sub chipul unui amorez plângăreţ; dar se vede că stelele au hotărât să-ţi vorbesc acum despre un episod din viaţa mea, asupra căruia am păstrat atâta timp tăcere. Vino mai aproape, Kreisler; priveşte această carte groasă. Este lucrul cel mai minunat pe care-l posed; îl am ca moştenire de Ia un meşter priceput în toate, pe nume Severino. Tocmai şedeam şi citeam lucrurile cele mai de neînchipuit, privind-o pe micuţa Chiara, a cărei imagine este reprodusă aici, când dumneata ai dat buzna in odaie ca scos din minţi; ai început să-mi ponegreşti magia, chiar

în clipa când eram copleşit de amintirea celei mai frumoase minuni ale ei – minune care a fost a mea, când eram în floarea vârstei!

— Atunci, povesteşte mai departe, ca să bocesc şi eu împreună cu dumneata! exclamă Kreisler.

— La drept vorbind, începu maestrul Abraham, nu este chiar lucru de mirare, că, deşi eram un bărbat tânăr şi robust, din prea mult zel şi prea mare sete de glorie, m-am îmbolnăvit, lucrând la orga cea mare de la biserica principală din Gonionesmiihl. Medicul mi-a spus: „Dragă maestre, trebuie să umbli mult, pleacă în lumea largă, cât mai departe'„. Ceea ce am şi făcut. Mi-am îngăduit plăcerea să colind lumea în calitate de mecanic, prezentând oamenilor tot felul de scamatorii. Treburile mi-au mers bine şi ocupaţia asta mi-a adus şi mulţi bani, până ce am dat peste un om cu numele de Severino, care m-a luat în râs cu scamatoriile mele şi, prin diferite mijloace, aproape m-a făcut să cred, ca şi pe toţi ceilalţi, că el are legături cu diavolul, sau cel puţin, cu alte spirite tot atât de onorabile. Cea mai mare vâlvă o stârnea cu oracolul lui, o scamatorie care, mai târziu, a devenit cunoscută sub numele de fata invizibilă. În mijlocul camerei, atârna de tavan o sferă din sticla cea mai fină; din această sferă veneau, asemenea unor uşoare adieri, răspunsurile la întrebările puse fiinţei nevăzute. Ceea ce atrăgea un public numeros la aceste spectacole era nu numai caracterul inexplicabil al fenomenului, ci şi glasul fantomatic, profund şi pătrunzător al fiinţei invizibile, modul cum se potriveau răspunsurile ei şi darul cu adevărat profetic pe care-l avea. Am făcut tot ce era posibil să mă apropii de Severino şi i-am vorbit de scamatoriile mele mecanice; el însă a luat în derâdere toată ştiinţa mea – deşi altfel decât ai făcut-o dumneata, Kreisler; în schimb ţinea mult să-i construiesc, o orgă hidraulică pentru folosul lui personal, cu toate că i-am demonstrat – după cum, de altfel, ne asigură şi răposatul

consilier de curte Meister din Gottingen în tratatul său *De veterum hydraulo*[80] – că asemenea maşină hidraulică nu serveşte la nimic şi nu economiseşte decât câţiva pfunzi de aer, care, slavă Domnului, nu costă niciun ban şi se găseşte oriunde. Până la urmă, Severino mi-a mărturisit că are nevoie de sunetele deosebit de dulci ale acestui instrument pentru fata invizibilă şi că este gata să-mi dezvăluie secretul, dacă Si jur pe sfânta cuminecătură că nu-l voi folosi eu însumi şi nici nu-l voi destăinui altora, deşi e de părere că nu este uşor să imiţi invenţia lui, fără să... Aici Severino se opri, cu un aer misterios şi plin de dulceaţă, ca pe vremuri Gagliostro, când le vorbea femeilor despre farmecele magiei sale. Arzând de dorinţa de a vedea fiinţa invizibilă, i-am făgăduit să-i construiesc orga hidraulică cât voi putea mai bine; atunci el îmi acordă toată încrederea, ba chiar mă îndrăgi, văzând cât de bucuros îl ajutam. Într-o zi, pe când mă îndreptam spre locuinţa lui Severino, am văzut mulţimea adunată pe stradă. Mi se spuse că un bărbat bine îmbrăcat leşinase. Mi-am croit drum prin gloată şi l-am văzut pe Severino, pe care tocmai îl ridicau şi-l duceau într-o casă apropiată. Un medic care trecea pe acolo îi dădu primele îngrijiri. După ce s-au încercat mai multe mijloace ca să-l aducă în simţiri, Severino deschise în sfârşit ochii şi suspină adânc. Privirea cu care mă pironi de sub sprâncenele-i încruntate era înspăimântătoare: ardea în ea, asemenea unui foc lugubru, toată groaza luptei cu moartea. Buzele îi tremurau, în timp ce făcea sforţări zadarnice să vorbească. Până la urmă se bătu furios cu mina de câteva ori peste buzunarul hainei. Urmând acest semn, mi-am vârât mâna în buzunarul lui şi am scos nişte chei.

„Acestea sunt cheile locuinţei dumneavoastră? am întrebat eu. Severino a aprobat cu un semn al capului;

---

80 4 Albert Ludwig Friedrich Meister (m. 1788), autor al tratatului Despre orgile hidraulice în antichitate.

apoi, arătându-i una din chei, am continuat: aceasta este cheia cabinetului în care n-aţi vrut niciodată să mă lăsaţi să intru?” Severino a aprobat din nou. Când mă pregăteam să-mi continui întrebările, Severino a început să geamă şi să suspine, cuprins parcă de o groază nebună; broboane reci de sudoare i se iviseră pe frunte. Îşi întinse braţele, apoi le împreună de parcă ar fi îmbrăţişat ceva, arătind în acelaşi timp spre mine.

317

„Doreşte să vă îngrijiţi de lucrurile şi aparatele lui, sau, poate, dacă moare, să ie păstraţi dumneavoastră”, spuse medicul. Severino aprobă cu tărie din cap, apoi strigă:,,Corre!”[81] şi căzu în nesimţire. M-am îndreptat grabnic spre locuinţa lui; tremurând de curiozitate, am deschis uşa cabinetului în care trebuia să se afle misterioasa fată invizibilă şi nu mică mi-a fost mirarea, văzând că încăperea era absolut goală. Unica fereastră era acoperită cu perdele grele, printre care abia pătrundea o dâră subţire de lumină. Pe peretele din faţa uşii atârna o oglindă mare. Păşind întâmplător prin faţa acestei oglinzi şi zărindu-mi chipul reflectat în lumina slabă din încăpere, m-am simţit pe neaşteptate străbătut de o senzaţie ciudată, de parcă m-aş fi aflat pe scaunul electric. În acea clipă, glasul fetei invizibile rosti in italieneşte: „Cruţă-mă măcar astăzi, tată! Nu mă biciui atât de nemilos, doar eşti mort”. Am deschis grabnic uşa, lăsând lumina să pătrundă în încăpere, dar n-am putut zări ţipenie de om. „Bine ai făcut, tată, că l-ai trimis pe domnul Liscov, vorbi vocea. El nu va mai îngădui să mă biciuieşti şi va distruge magnetul, iar dumneata nu mai poţi ieşi din groapa în care te va lăsa să zaci, oricât te vei zbate, pentru că de aici înainte eşti mort şi nu mai faci parte dintre cei vii.”

Îţi poţi închipui lesne, Kreisler, ce groază m-a

81 Fugi! (ital.).

cuprins, căci nu vedeam pe nimeni, în timp ce vocea răsuna chiar lingă urechea mea.

„Ei, drace! am exclamat atunci tare, ca să-mi fao curaj. Dacă aş vedea pe undeva vreo nenorocită de sticluţă, aş face-o fărâme şi atunci acel *diable boiteux116* ar ieşi din temniţa lui şi ar sta acum în faţa mea, dar aşa... „

Deodată mi se păru că suspinele uşoare care pluteau în încăpere veneau dinspre un scrin ce se afla într-un colţ, dar care mi se părea prea mic pentru a adăposti în el o fiinţă omenească. Totuşi, m-am

1747). Eroul eliberează diavolul închis repezit într-acolo şi am ridicat capacul. Chircită ca un vierme, o fată mă privea cu nişte ochi mari şi neasemuit de frumoşi. La chemarea mea: „Vino, mititica mea, ieşi, frumoasa mea nevăzută!” fata îşi îndreptă braţele spre mine. I-am apucat una din mâinile întinse şi deodată un şoc electric mi-a străbătut toate mădularele...

318

— Stai puţin, exclamă Kreisler. Ce poate să fie asta, maestre Abraham, căci şi eu când am atins pentru întâia oară, din întâmplare, mâna prinţesei Hedwiga, am simţit ceva asemănător; şi am mereu aceeaşi senzaţie, deşi într-o măsură mai slabă, de fiecare dată când alteţa-sa binevoieşte a-mi întinde mâna. —Oho! răspunse maestrul Abraham, te pomeneşti că pină la urmă mica noastră prinţesă este un fel de *gymnotus electricus117*, un *raja torpedo118* sau vreun *trichiurus indicus119*, cum a fost într-un anumit grad şi dulcea mea Chiara; sau. poate, un fel de şoricel isteţ, ca acela care i-a tras stimatului *Signor* Cotugno[82] o palmă zdravănă, când l-a apucat de spate să-l disece, ceea ce, bineînţeles, nu aveai de gând să faci cu

82 Tipar electric (lat.).

prinţesa! Dar, despre prinţesă vom vorbi altă dată. acum să ne întoarcem la invizibila mea. Când, sub efectul şocului neaşteptat al micului *torpedo*, am făcut speriat o săritură înapoi, fata mi-a vorbit cu glas fermecător în limba germană: „Te rog, nu mi-o lua în nume de rău, domnule Liscov, dar nu m-am putut stăpâni, căci durerea e prea mare”. Lăsând deoparte mirarea mea, am cuprins-o pe fată uşor de umeri şi am scos-o din dezgustătoarea temniţă în care se afla. In faţa mea stătea o fiinţă delicată şi graţioasă, de statura unei fetiţe de doisprezece ani, dar care avea cel puţin şaisprezece. Priveşte în cartea aceea; imaginea îi seamănă şi va trebui să recunoşti că nu se află pe lume un alt chip mai fermecător şi mai expresiv; ţine însă seamă că nicio imagine nu poate reda flacăra adâncă şi mistuitoare a frumoşilor ei ochi negri. Cine nu era înclinat să admire numai tenul alb ca zăpada şi părul bălai de culoarea inului trebuia să recunoască frumuseţea desăvârşită a acestui chip gingaş, căci, fireşte, pielea Chiarei mele era puţin prea închisă, iar părul ei negru avea luciri aprinse, noptatice. Chiara – acum ştii că acesta era numele micuţei invizibile – Chiara căzu la picioarele mele, ca o adevărată întruchipare a durerii si, cu lacrimi curgându-i şiroaie din ochi, rosti pe un ton cu neputinţă de redat: „*Je suis sauvée*!”[83] 321

Inima mi se frângea de milă şi bănuiam nişte lucruri îngrozitoare. Curând fu adus cadavrul lui Severino – a doua congestie îl ucisese după ce îl părăsisem. În clipa când Chiara zări mortul, lacrimile ei secară brusc. Aruncă spre trupul neînsufleţit o căutătură plină de gravitate şi se depărta, în timp ce lumea o privea curioasă şi-şi spunea râzând că fără îndoială asta trebuie să fie fata invizibilă. M-am gândit că nu pot s-o las singură cu cadavrul. Proprietarii, care erau nişte oameni de treabă, au acceptat s-o găzduiască la ei. După ce au plecat toţi, m-am dus

83 Sînt salvată! (Franc).

iarăşi în cabinetul lui Severino şi am găsit-o pe Chiara şezând în faţa oglinzii, într-o stare foarte ciudată. Privirea îi era pironită în oglindă şi părea că, asemenea unei somnambule, nu-şi dă seama de nimic din ce se petrece în jurul ei. Şoptea cuvinte neînţelese, încetul cu încetul cuvintele deveniră mai desluşite şi, până la urmă, începu să vorbească pe rând în germană, franceză, italiană şi spaniolă, despre nişte lucruri care păreau să se refere la persoane îndepărtate. Mi-am dat seama cu surprindere că era tocmai ora când Severino obişnuia să-şi pună oracolul lui feminin să vorbească. Într-un târziu Chiara a închis ochii, părând că se cufundă într-un somn adânc. Am luat-o pe biata copilă în braţe şi am dus-o jos, la gazde. În dimineaţa următoare am găsit-o pe Chiara vioaie şi senină; abia acum părea să înţeleagă că este cu adevărat liberă şi-mi povesti tot ce doream să aflu de la ea. Cred că n-ai să strâmbi din nas – deşi ştiu că altminteri pui oarecare preţ pe rangul naşterii – când ai să afli că fata nu era decât o ţigăncuşă care, împreună cu întreaga ei ceată murdară, se prăjea la soare sub ochii vigilenţi ai poliţiei, în piaţa unui oraş mare, când Severino a trecut întâmplător pe acolo. „Hai să-ţi ghicesc, domnişorule!” i-a strigat fetiţa aceea de opt ani. Severino a privit-o lung, drept în ochi, apoi a pus-o să-i ghicească in palmă şi s-a arătat foarte mirat. Găsise desigur ceva cu totul deosebit la fetiţă, căci se îndreptă îndată spre locotenentul de poliţie, care păzea ceata de ţigani arestaţi, şi-i spuse fără înconjur că este gata să plătească o sumă mare de bani, dacă i se îngăduie să ia cu el ţigăncuşa. Locotenentul de poliţie ii răspunse grosolan că acolo nu e piaţă de sclavi, adăugind însă că puştoaica nu face parte dintre fiinţele cu adevărat omeneşti şi ar fi numai o belea pentru închisoare. De aceea el îi stă la dispoziţie, dacă domnul vrea să dea zece ducaţi pentru fondul de ajutorare a săracilor din oraş. Severino şi-a scos imediat punga şi i-a numărat ducaţii. Chiara şi bunica ei, care auziseră toată târguiala, începură să urle şi să ţipe,

nevoind să se despartă una de alta. Atunci se amestecară zbirii şi o zvârliră pe bătrână in căruţa gata de plecare. Locotenentul de poliţie, care, probabil, în clipa aceea îşi confunda punga cu casa de ajutor a săracilor din oraş, vârî într-însa ducaţii lucitori, iar Severino o târî cu el pe micuţa Chiara şi încercă s-o liniştească, îndopind-o cu acadele şi cumpărindu-i o rochiţă nouă, chiar din piaţa unde o descoperise. Desigur tocmai în perioada aceea gândul lui Severino era preocupat de scamatoria cu fata invizibilă şi găsise la mica ţigăncuşă toate însuşirile necesare pentru a juca un asemenea rol. Pe lângă că i-a dat o educaţie îngrijită, el s-a străduit să-i influenţeze organismul, care era deosebit de predispus la stări de mare tensiune. Cu ajutorul unor mijloace artificiale, Severino stârnea aceste stări de tensiune în timpul cărora se trezea în fiinţa fetei un spirit profetic – (adu-ţi aminte de Mesmer[84] şi de operaţiile sale oribile) – şi de fiecare dată când trebuia să profetizeze, o aducea în asemenea stare. O întâmplare nefericită i-a arătat că fata devenea deosebit de sensibilă după ce i se provoca o durere; în asemenea împrejurări, darul ei de a citi în sufletul altora creştea într-o măsură aproape de necrezut, astfel că întreaga ei fiinţă părea complet spiritualizată. De atunci, acest om îngrozitor o biciuia cumplit, de fiecare dată, înainte de a o aduce la starea cunoaşterii celei mai adânci. Pe lângă acest chin, se mai adăuga şi un altul: de câte ori Severino pleca de acasă, o silea pe fată să stea chircită în acea ladă, astfel că dacă cineva ar fi pătruns în cabinetul lui, existenţa Ghiarei să rămână o taină. Tot acolo stătea ascunsă în timpul călătoriilor pe care le făcea cu Severino. Soarta Chiarei era mai nefericită, mai groaznică decât a piticului pe care vestitul Kempelen[85] îl ducea cu sine şi care, ascuns in păpuşa înfăţişând un turc, trebuia să joace şah. În sertarul mesei de lucru a lui Severino, am găsit o sumă apreciabilă

84 Franz Anton Mesmer (1734 — 1815) a reîntemeiat învăţătura despre magnetismul animal.

de bani, in aur şi hârtii, aşa că am putut să-i asigur Chiarei un venit destul de important. Aparatul care servea drept oracol, adică instalaţiile acustice din cameră şi din cabinetul de lucru, l-am distrus împreună cu alte dispozitive netransportabile, în schimb, potrivit testamentului clar exprimat al lui Severino, mi-am însuşit numeroase secrete din moştenirea lui. După ce am pus rânduială în toate aceste lucruri, mi-am luat cu multă tristeţe rămas bun de la Chiara, pe care proprietarii casei doreau s-o ţină la ei ca pe copilul lor drag, şi am părăsit oraşul. Trecuse aproape un an şi voiam să mă întorc la Gonionesmuhl, unde eram chemat ca să repar orga oraşului. Dar cerul ţinea se vede să mă înfăţişez oamenilor ca un scamator, aşa că îi dădu unui derbedeu afurisit puterea să-mi fure punga în care se afla întreaga mea avere, silindu-mă astfel pe mine – mecanic vestit, cu numeroase diplome şi certificate – să fac scam atorii pentru o bucăţică de pâine. Aceasta s-a întâmplat într-o mică localitate, în apropiere de Sieghartswei Ier. Într-o seară, şedeam şi meşteream la o cutie magică; deodată se deschide uşa şi în cameră intră o făptură strigând: „N-am mai putut îndura! A trebuit să pornesc în căutarea dumneavoastră, domnule Liscov, altfel aş fi murit de dor! Dumneavoastră sunteţi stăpânul meu, dumneavoastră aveţi toată puterea asupra mea!” Cu aceste cuvinte se repede la mine, vrea să mi se arunce la picioare, eu o prind în braţe – era Chiara! Abia o mai recunoşteam; crescuse, se făcuse voinică, dar nu pier duse nimic din graţia ei! „Draga mea Chiara!” am exclamat eu, strângând-o în braţe cu adâncă emoţie. „Nu-i aşa că o să mă primiţi lângă dumneavoastră? m-a întrebat fata. Nu-i aşa că n-o s-o alungaţi pe biata Chiara care vă datorează libertatea şi viaţa?”

85 Wolfgang von Kempelen (1734—1804), mecanic, inventator al unor roboţi, în special al turcului jucător de şah, în care se spunea că se ascunde un pitic.

Spunând aceste cuvinte, se repezi la cufărul pe care îl adusese chiar in clipa aceea un slujitor al poştalionului şi îi vârî acestuia în mână o sumă de bani atât de mare, încât flăcăul o zbughi afară, exclamând: „Drace! Grozavă arăpoaică!” Chiara deschise cufărul din care scoase cartea asta de aici şi mi-o dădu, spunând: „Iată, domnule Liscov, vă rog să primiţi din moştenirea lui Severino lucrul cel mai de preţ, pe care l-aţi uitat la plecare”. În timp ce eu frunzăream cartea, Chiara se apucă fără altă vorbă să-şi despacheteze hainele şi rufăria. Îţi închipui lesne, Kreisler, că micuţa Chiara m-a vârât în mare încurcătură.

Dar, a venit timpul, băiete, să-ţi faci o părere mai bună despre mine. Pentru că te-am ajutat să şterpeleşti pere coapte din pomii unchiului tău, agăţând pere de lemn frumos pictate în locul lor, să-i pui esenţă de portocale în stropitoarea cu care îşi uda pantalonii de pânză întinşi pe iarbă la albit, obţinând astfel, fără trudă, o marmură de toată frumuseţea, într-un cuvânt, pentru că te-am îndemnat la tot felul de năzbâtii, ţi-ai închipuit că nu sunt decât un fel de bufon, care n-a avut niciodată inimă, sau o acoperise cu atâtea haine de măscărici că nu-i mai simţea bătăile! Nu te făli, tinere, cu sensibilitatea ta, cu lacrimile tale, căci uite, încep să bocesc şi eu ca tine, în chip ruşinos. Dar la dracu! dacă ajungi la bătrâneţe să-ţi deschizi sufletul în faţa unor tineri, cum ai deschide o oarecare *chambre garnie*[86]!

Maestrul Abraham se duse la fereastră şi începu să privească afară. Furtuna trecuse; prin foşnetul pădurii se auzea cum cad picăturile de apă, pe care vântul nopţii le scutura de pe frunze. Dinspre castelul îndepărtat veneau sunetele vesele ale unei muzici de dans.

— Am impresia că prinţul Hector îşi inaugurează *une*

86 Cameră mobilată (franc).

partie a la chasse[87], spuse maestrul Abraham.

— Şi Chiara?... întrebă Kreisler.

— Ai dreptate, fiule, continuă maestrul Abraham, lăsându-se obosit în jeţ. Bine faci că-mi aminteşti de Chiara. căci în noaptea aceasta fatală trebuie să beau pină la ultima picătură cupa amară a amintirilor. Ah! văzând-o cum umblă după treburi prin casă, cu faţa luminată de bucurie, mi-am dat seama că-mi va fi cu neputinţă să mă despart vreodată de ea, şi că va trebui să-mi fie soţie. Cu toate acestea i-am spus: „Dar ce vrei să fac cu tine, Chiara, dacă rămâi aici?” Chiara s-a apropiat de mine şi, privindumă foarte serios, mi-a spus: „Maestre, în cartea pe care vam adus-o veţi găsi descrierea amănunţită a oracolului. De altfel, am văzut şi eu mecanismul lui. Voi fi fata dumneavoastră invizibilă!”..Chiara! am exclamat eu uimit. Ce tot spui, Chiara? Nu cumva mă iei drept un Severino?” „O, să nu-mi vorbiţi de Severino”, a răspuns fata...

În sfârşit, nu mai e nevoie să-ţi povestesc toate de-a fir-a-păr, Kreisler. Ştii că am uimit lumea întreagă cu fata mea invizibilă şi poţi să mă crezi pe cuvânt că m-am ferit să folosesc vreun mijloc artificial pentru a o duce într-o stare de exaltare pe scumpa mea Chiara şi a-i stânjeni în vreun fel libertatea. Ea îmi indica timpul şi ora exactă când se simţea, sau, mai bine zis, se va simţi în stare să joace rolul invizibilei – şi numai atunci vorbea oracolul meu. Pe de altă parte, pentru Chiara rolul acesta devenise o necesitate. Anumite împrejurări, pe care le vei afla mai târziu, m-au adus la Sieghartsweiler. Planul meu era să-mi fac o apariţie foarte misterioasă. Am închiriat o locuinţă singuratică la văduva bucătarului-şef al prinţului şi cu ajutorul ei am izbutit să răspândesc foarte repede la curte vestea despre scamatoriile mele. Lucrurile s-au petrecut aşa cum mă aşteptam. Prinţul – e vorba de tatăl prinţului

87 Petrecere vînătorească (franc).

Irenaus – mă vizita adesea, iar profetica mea Chiara a fost fiinţa vrăjită care, inspirată de o putere nepământească, i-a dezvăluit de multe ori propriul lui eu, astfel că unele lucruri care până atunci îi fuseseră ascunse, îi deveniră limpezi. Chiara, care îmi devenise soţie, locuia la omul meu de încredere din Sieghartshof şi venea la mine când se înnopta, astfel că existenţa ei a rămas ascunsă. Căci să ştii, Kreisler, că oamenii sunt atât de însetaţi de miraculos, încât deşi trucul cu fata invizibilă nu e posibil decât cu colaborarea unei fiinţe omeneşti, totuşi întreaga poveste ar fi fost socotită drept o păcăleală de prost-gust, dacă s-ar fi aflat că fata invizibilă e făcută din carne şi oase. Din această pricină, toată lumea din oraşul in care trăise Severino îl ocăra, după moartea lui, ca pe un escroc, întrucât se atlase că o ţigăncusă vorbea din cabinetul lui; in schimb nimeni n-a luat câtuşi de puţin în seamă dispozitivul acustic, prin care sunetul se transmitea în sfera de sticlă. Bătrânul prinţ muri. Eu eram sătul până în gât de scamatorii şi de toată povestea cu taina în jurul Chiarei. Doream să mă mut cu iubita mea soţie la Gonionesmuhl şi să construiesc iarăşi orgi. Într-o noapte, tocmai când trebuia să joace pentru ultima oară rolul invizibilei, Chiara nu a venit şi publicul a trebuit să plece nemulţumit acasă. Inima mi se strângea de-o spaimă neînţeleasă. Dimineaţa m-am repezit la Sieghartshof. Chiara plecase in ajun, la ora obişnuită. Ei, ce te uiţi aşa la mine, băiete? Sper că n-ai să-mi pui vreo întrebare stupidă! Ştii doar prea bine că Chiara a dispărut fără urmă – şi de atunci n-am mai văzut-o niciodată...

324

Maestrul Abraham sări brusc în picioare şi fugi spre fereastră. Suspina adânc, parcă ar fi lăsat să-i curgă sânge din rana deschisă a inimii. Kreisler respectă prin tăcere durerea bătrinului.

— Nu mai poţi să te întorci în oraş, capelmaistre,

spuse deodată maestrul Abraham, într-un târziu. E aproape de miezul nopţii; afară, după cum ştii, bântuie fantome, şi tot soiul de duhuri primejdioase ar putea să-şi vâre codiţa în treburile noastre. Rămâi aici! Trebuie să fie o adevărata nebunie...

(M.r.p.)... asemenea impertinenţe în sălaşurile sacre – vreau să spun în auditoriu. Îmi simt pieptul prins ca într-un cleşte... Plin de cele mai sublime gânduri, nu mai pot continua să scriu... Trebuie să mă opresc... trebuie să mă plimb puţin!

Mă întorc la masa mea de lucru, mă simt mai bine.. Dar – cum se ştie – ce-i în inimă e pe limbă şi, bineînţeles, şi în vârful condeiului unui poet. L-am auzit o dată pe maestrul Abraham povestind că într-o carte veche se vorbeşte despre un om ciudat; trupul lui era frământat de o anumită *materia peccans*[88], care nu se scurgea decât prin degete. Omul punea o coală frumoasă de hârtie albă sub mână şi aduna astfel tot ce lepăda acea fiinţă rea care-l frământa; iar despre nenorocitele deşeuri obţinute astfel spunea că sunt poezii intimiste. Eu cred că asta nu-i decât o satiră răuvoitoarei E drept însă că uneori o senzaţie ciudată, pe care aş putea-o numi mâncărime spirituală, mă încearcă şi pe mine, până în vârful lăbuţelor, care sunt silite să scrie tot ceea ce gândesc. Tocmai această senzaţie mă stăpâneşte acum... S-ar putea să fie primejdios pentru mine: unii motani induşi în eroare s-ar putea înfuria in orbirea lor, ba chiar ar putea să mă facă să le simt ghearele, dar n-am încotro, trebuie să vorbesc!

325

Maestrul meu citise toată dimineaţa un in-cvarto legat în piele de porc; când, în sfârşit, la ora lui obişnuită a plecat, a lăsat cartea deschisă pe masă. îndemnat de

88 Materie păcătoasă sau materie morbidă (lat.). Se credea odinioară că se află într—un organism bolnav.

curiozităţi! şi de setea mea de cunoaştere, am sărit repede pe masă, ca să aflu ce fel de carte e aceea, pe care maestrul o studiază cu atâta sârg. Era frumoasa şi admirabila operă a lui Johannes Kunisperger[89] desăre influenţa naturală a stelelor, a planetelor şi a celor douăsprezece semne zodie cale. Da, pe drept cuvânt, pot numi această operă frumoasă şi admirabilă căci, citind-o, mi-au apărut cu toată limpezimea minunile fiinţei mele şi ale peregrinărilor mele pământeşti... Ah! în timp ce scriu toate acestea, deasupra capului meu arde steaua minunată, care, în adâncă afinitate cu fiinţa mea, scânteiază în mine şi in afară de mine. Da, simt pe frunte raza arzătoare a cometei – da, eu însumi sunt strălucitoarea stea cu coadă, meteorul ceresc, care, în piscul gloriei sale, străbate profetic şi ameninţător lumea. După cum toate stelele pălesc la strălucirea cometei, tot astfel v-aţi cufunda cu toţii în beznă, voi, montani, animale şi oameni – dacă in loc să-mi ascund talentele sub obroc le-aş lăsa să strălucească în toată splendoarea lor, lucru ce depinde numai şi numai de mine. Dar, cu toată natura divină ce iradiază din mine – spirit codat al luminii – împărtăşesc şi eu soarta tuturor muritorilor. Am o inimă prea bună, sunt un motan mult prea sensibil, simt imboldul să mă alătur celor slabi; din pricina asta am foarte mult de suferit... Căci la fiecare pas îmi dau seama că mă aflu singur, ca într-un pustiu, că nu aparţin acestei epoci, nu, ci unei epoci viitoare de înaltă cultură, că nu există nici măcar un singur suflet care să ştie să mă admire în măsura cuvenită. Şi-mi face atâta plăcere să fiu admirat! Chiar şi laudele din partea unor motani tineri, banali şi lipsiţi de educaţie mă încântă nespus de mult. Mă pricep să-i

89 Johannes Kunisperger (1436 — 1476), de fapt Johann Müller din Königsberg, în Franconia, matematician şi astronom celebru în epoca lui, sub numele de Regiomontanus; aici se face aluzie la lucrarea lui Arta naturală temporală a astronomiei — scurtă expunere asupra influentei naturale a aştrilor.

uimesc; dar ce folos, că ei nu sunt in stare să nimerească tonul just al trâmbiţei de proslăvire oricât s-ar strădui şi oricât de tare ar striga „miau-miau!” Trebuie să mă gândesc la posteritate, ea îmi va cinsti memoria. Dacă aş scrie acum o operă filosofică, cine va fi acela care va pătrunde profunzimea ghidului meu? Dacă m-aş coborî până la a scrie o piesă de teatru, unde sunt actorii care vor fi în stare s-o interpreteze? Dacă mă apuc de alte genuri literare, bunăoară de critică (care mi se potriveşte, fie şi numai pentru că planez mai presus de tot ce se cheamă poeţi, scriitori, artişti şi pot să mă citez pretutindeni pe mine însumi ca model, ca ideal al perfecţiunii, bineînţeles, de neatins, şi deci pot să fac aprecieri competente), cine este acela care va putea să se ridice până la punctul meu de vedere şi să-mi împărtăşească părerile? Există oare o labă sau o mână care ar putea să-mi încingă fruntea cu laurii pe care îi merit? Dar pentru asta se găseşte leac: o fac singur, iar pe acela care se va încumeta să se atingă de cunună, va simţi ascuţimea ghearelor mele. Căci asemenea bestii invidioase există desigur – visez adesea că sunt atacat de ele şi, închipuindu-mi că trebuie să mă apăr, îmi rănesc propriul chip cu armele mele ascuţite... Chiar plini de conştiinţa nobilă a propriei valori, devii totuşi puţin bănuitor; dar aşa e, şi n-ai încotro! De pildă, nu de mult, am luat drept un atac ascuns împotriva virtuţilor şi superiorităţii mele faptul că în timp ce Ponto vorbea cu alţi câţiva tineri pudeli, întâlniţi pe stradă, despre ultimele evenimente ale zilei, ni ci n-a pomenit de mine, deşi şedeam la şase paşi de el, pe ferestruica pivni ţei mele. M-am supărat foarte tare când, drept răspuns la reproşurile ce i le-am adus, fantele a vrut să mă facă să cred că nici nu mă observase.

Dar a venit timpul să aflaţi, o, suflete înrudite, dintr-o lume viitoare mai frumoasă (ah! cât de mult aş vrea ca această lume a viitorului să fie în plină viitoare a prezentului, să aibă părerile care se cuvin despre măreţul

Murr şi să rostească tare aceste păreri, cu un glas atât de răsunător, încât nimic altceva să nu mai poată fi auzit, în afară de acest puternic strigăt), da, a venit timpul să aflaţi ce i s-a mai întâmplat lui Murr al vostru în anii tinereţii sale. Luaţi aminte, suflete iubite, căci se apropie un moment remarcabil al vieţii sale.

Idele lui Marte începuseră; razele blânde şi fermecătoare ale soarelui de primăvară cădeau pe acoperiş şi o flacără dulce îmi mistuia pieptul. De câteva zile eram tulburat de o vagă nelinişte, de un dor tainic şi necunoscut. Din când în când eram mai calm, dar numai pentru a cădea iarăşi într-o stare pe care n-o bănuisem niciodată!

Dintr-o ferestruică a podului, nu departe de mine. ieşi lin şi blând o făptură – o, de aş putea zugrăvi chipul celei mai frumoase dintre frumoase! Era înveşmântată toată in alb, doar un mic beret de catifea neagră îi împodobea fruntea încântătoare, iar picioarele-i graţioase erau încălţate cu nişte ciorăpei tot negri. Din verdele de smarald al celor mai frumoşi Ochi pe care i-am văzut vreodată, scapără un foc neînchipuit de dulce; mişcările uşoare ale urechilor ei ascuţite trădau virtute şi inteligenţă, iar curba unduioasă a cozii exprima o înaltă graţie şi gingăşie feminină.

Mândra copilă părea să nu mă fi observat. Privind spre soare, clipi şi strănută. O, sunetul acesta mă străbătu cu un dulce fior până în adâncurile fiinţei mele, sângele îmi zvâcnea în vine şi în artere, inima-mi era gata să plesnească. Toată încântarea plină de durere care mă scotea din minţi izbucni într-un puternic „miau!” pe care n-am fost în stare să-l stăpânesc. Micuţa îşi întoarse repede căpşorul spre mine; în privirea ei se putea citi spaimă şi, totodată, o dulce şi copilărească sfială. împins de o părere de neînvins, am sărit, ca pe nişte labe nevăzute, spre mândra apariţie, ca s-o cuprind – dar în aceeaşi clipă ea a dispărut în spatele unui horn! Clocotind de furie şi

deznădejde, alergam încolo şi încoace pe acoperiş, scoţând modulaţiile cele mai jalnice. Totul în zadar, ea nu s-a mai întors. Ah, ce stare cumplită! Nu-mi mai tihnea niciun dumicat, de ştiinţe îmi era silă, nu mai puteam nici scrie, nici citi.

— O, cerule! am strigat eu a doua zi, după ce o căutasem pe frumoasa frumoaselor pretutindeni, pe acoperiş, în pod, în beci, prin toate coridoarele casei, şi mă întorsesem nemângâiat acasă. Gândurile îmi erau într-atâta stăpânite de ea, încât până şi peştele prăjit, pe care mi-l oferise maestrul, mă privea din farfurie cu ochii ei, aşa că, nebun de bucurie, am exclamat: Tu eşti, o, multdorită? şi l-am mâncat dintr-o înghiţitură. Apoi am strigat: O, cerule, n-o fi oare asta iubirea?

328

M-am liniştit puţin şi, ca un tânăr erudit ce sunt, am decis să clarific definitiv starea in care mă aflam. în consecinţă, m-am apucat – deşi nu fără trudă – să studiez *De arte amandi*[90] a lui Ovidiu, precum şi *Arta dragostei* a lui Manso[91], dar niciunul din simptomele caracteristice unui îndrăgostit, aşa cum sunt descrise in aceste opere, nu mi se potrivea în întregime. Deodată mi-am adus aminte că am citit într-o piesă[92] că indiferenţa intelectuală şi barba neîngrijită sunt simptomele sigure ale îndrăgostitului. M-am privit in oglindă: cerule, barba mea era neîngrijită! cerule, intelectul meu era nepăsător! Ştiind acum adevărul asupra stării mele, sufletul mi s-a liniştit. Am hotărât să mă întremez cu mâncare şi băutură şi apoi să pornesc în căutarea micuţei căreia îi dăruisem toată inima mea. O

90 Despre arta dragostei, operă a poetului latin Publius Ovidiu Naso (43 î.e.n. — 17 e.n.).

916 7 Johann Kaspar Friedrich Manso (1760— 1826), autor al lucrării Arta dragostei. Poem didactic în trei cărţi (1794i).

92 Se referă la piesa lui Shakespeare Cum vă place, actul III, scena 2.

dulce presimţire îmi spunea că ea se află lângă uşă în faţa casei! Am coborât treptele şi, într-adevar, am găsit-o acolo! Ah, ce revedere! În pieptu-mi clocotea, asemenea talazurilor mării, voluptatea dragostei. Mismis – aşa o chema, după cum am aflat mai târziu – şedea într-o poziţie graţioasă pe lăbuţele ei dinapoi şi se spăla ducându-şi mereu o lăbuţă peste urechi şi obraji. Cu câtă drăgălăşie îndeplinea în faţa ochilor mei toate cele cerute de curăţenie şi eleganţă! Pentru a-şi scoate în valoare farmecul dăruit de natură, nu avea nevoie de niciun fel de artificii cosmetice! Cu mai multă sfială decât întâia oară, m-am apropiat de ea şi m-am aşezat alături. Ea n-a fugii ci, aruncându-mi o privire cercetătoare, şi-a lăsat pleoapele in jos.

— O, preafrumoaso, i-am şoptit, fii a mea!

— Dar cine eşti tu, îndrăzneţule motan?[93] Mă cunoşti cumva? Dacă eşti tot atât de sincer ca şi mine, atunci jură-mi că mă iubeşti cu adevărat.

— O! am exclamat eu cu însufleţire, pe grozăviile infernului, pe sfânta lună, pe toate celelalte stele şi planete ce vor luci noaptea viitoare, pe cerul senin, îţi jur că te iubesc.

— Şi eu te iubesc şopti micuţa, lăsându-şi ruşinată capul pe umărul meu.

Copleşit de pasiune, tocmai mă pregăteam s-o îmbrăţişez, când, deodată, doi montani uriaşi se năpustiră asupra mea cu urlete diabolice, muşcându-mă şi zgâriindu-mă fără milă, ba, pe deasupra, mă aruncară şi in şanţ, astfel că scursorile cele murdare mă înghiţiră. Numai cu multă trudă am izbutit să scap din ghearele acelor bestii însetate de sânge, care nu aveau niciun respect pentru rangul meu şi, urlând de groază, am fugit pe scări în sus.

93 Parafrazare după romanul Titanul de Jean Paul.

Când m-a zărit, maestrul meu a exclamat, râzând în hohote: -Murr, Murr, în ce hal eşti! Ha, ha, ha, acum pricep ce s-a întâmplat: ai pornit după aventuri, asemenea „cavalerului rătăcind în labirintul dragostei”[94] şi ţi s-a înfundat!

Spre nespusa mea dezolare, maestrul a izbucnit din nou în râs. Apoi, a poruncit să se aducă un lighean cu apă călduţă în care, fără multă vorbă, m-a cufundat de câteva ori – încât de atâta strănutat şi scuipat nu mai vedeam şi nu mai auzeam nimic – m-a învelit într-o bucată de flanelă şi m-a culcat în coşuleţul meu. Aproape îmi pierdusem minţile de furie şi de durere şi nu mai eram în stare să-mi mişc niciun mădular. Până la urmă, căldura a avut asupra mea un efect binefăcător, aşa că am putut să-mi pun ordine în idei.

„Ah, încă o decepţie amară! mă tânguiam eu. Aşadar, asta-i dragostea pe care am cântat-o atât de minunat, ca fiind tot ce-i mai sublim în viaţă şi ne umple sufletul de o dulceaţă fără nume, înălţându-ne în slăvile cerului. Ah, pe mine dragostea m-a zvârlit într-un şanţ murdar. Renunţ latin sentiment care nu mi-a adus decât muscaluri, o baie dezgustătoare şi o umilitoare înfofolire într-o cârpă!”

330

Îndată însă ce mi-am revenit şi m-am înzdrăvenit, chipul lui Mismis a reînceput să mă obsedeze şi mi-am dat seama, spre marea mea disperare, că deşi nu uitasem ruşinea ce o păţisem, eram tot îndrăgostit. Am făcut o uriaşă sforţare să mă stăpânesc şi, ca un motan înţelept şi învăţat ce sunt am recitit Ovidiu, întrucât Îmi aminteam că

94 Se referă la romanul Cavalerul rătăcind în labirintul dragostei sau Povestea călătoriei şi amorurilor unui nobil german, domnul v. St. care, după numeroase excese amoroase, a aflat pînă la urmă cum pedepseşte cerul la bătrtneţe păcatele tinereţii ele scriitorul german Johann Gottfried Schnabel (1692 — aprox. 1750).

în *Ars amandi* dădusem şi peste nişte reţete contra dragostei. Am citit versurile:

Venus otia amat. Qui finem quaeris amoris,

Cedit amor rebus, res age, tutus eris![95]

Plin de un zel reînnoit am vrut, dând urmare acestei poveţe, să mă cufund în ştiinţe, dar chipul lui Mismis îmi juca în faţă, pe fiecare pagină. Mismis gândeam, Mismis citeam şi scriam! Mi-am zis că Ovidiu o fi avut în vedere altfel de muncă şi, deoarece auzisem de la unii motani că vânătoarea de şoareci este o distracţie extraordinar de plăcută, e posibil ca printre celelalte *rebus*[96] să se înţeleagă şi vânătoarea de şoareci. De aceea, cum s-a întunecat, am pornit spre beci şi am străbătut coridoarele cele mai întunecate, cântând:

Mă strecuram tiptil prin codru cu puşca încărcată...[97]

Dar în locul jivinelor pe care voiam să le vânez, vedeam pretutindeni chipul frumoasei mele... îmi apărea aievea din toate ungherele întunecate. Săgeata amorului îmi străpungea dureros biata inimă prea vulnerabilă. M-am pomenit rostind:

— *Feciorelnica-i lumină luna printre nori revarsă; ca un mire şi-o mireasă, Murr şi Mismis merg spre casă*!

Aşa grăit-am eu, motan naiv, bucurându-mă la girului izbânzii ce m-aşteaptă. Bietul de mine! Cu ochii învăluiţi, sfielnica pisică a dispărut...

Astfel eu, făptură vrednică de plâns, cădeam tot mai mult în mrejele iubirii, pe care o stea vrăjmaşă părea că

95 Venus se complace în trîndăvie. De vrei să pui capăt dragostei, cum amorul fuge de ocupaţii, găseşte-ţi o ocupaţie şi vei izbuti. (Lat.). Ovidiu, Remedia amoris (Leacuri împotriva dragostei).

96 Ocupaţii (lat.).

97 Parafrazare după poezia lui Goethe Cîntecul de seară al vînătorului.

nu-a aprins-o în piept spre pieirea mea. Cuprins de furie şi hotărât să-mi înfrunt destinul, am revenit la Ovidiu şi m-am oprit la următoarele versuri.

Exige, quod cantet, si qua est sine voce puella,

Non didicit chordus tangere, posce lyram.[136]

— Aha, am exclamat eu, sus pe acoperiş! Acolo o voi regăsi pe mândra mea, acolo unde am văzut-o pentru întâia oară. Şi n-o să aibă încotro, va trebui să cânte şi dacă-mi scoate o singură notă falsă, atunci totul s-a sfârşit, atunci sunt vindecat, sunt salvat.

Cerul era senin şi luna, pe care îi jurasem dragoste pisicii Mismis, strălucea într-adevăr, în timp ce mă urcam pe acoperiş s-o caut. Multă vreme n-am putut-o zări şi suspinele mele începură să se transforme în dureroase strigăte de dor.

Până la urmă am prins să fredonez un cântec plin de tristeţe, care suna cam aşa:

Codri în freamăt, valuri în geamăt,

Şipote-n murmure line,

Plângeţi-mi durerea, cântaţi sfâşierea,

Plângeţi împreună cu mine!

Ah, unde-i frumoasa Mismis, drăgăstoasa,

Pe care o caut în van?

O, lună, o, lună!

Alină-lpe bietul motan.

Şi spune-i pe care ţărm fermecat rătăceşte,

Pe care meleaguri domneşte Făptura ei dragă.

Tu, sfetnic prieten, ajută-mi, aleargă,

Verigile sfarmă în grabă,

Şi de-al iubirii alean,

Mântuieşte-l pe disperatul motan!

332

După cum vezi, iubite cititor, un poet adevărat nu are nevoie să se afle într-un codru ce freamătă şi nici lângă un izvor ce murmură, căci în valurile jucăuşe ale inspiraţiei găseşte tot ce pofteşte, lucruri pe care apoi le cântă cum vrea. Dacă cineva se va mira de perfecţiunea versurilor de mai sus, aceluia trebuie să-i atrag atenţia că mă aflam într-o stare de extaz, inspirat de iubire. Or, este îndeobşte ştiut că un ins care nu-i în stare să rimeze amor cu dor şi fericire cu iubire, într-un cuvânt, un ins care, oricât s-ar munci, n-ar putea găsi nici măcar rimele acestea obişnuite, când e cuprins însă de febra amoroasă, simte deodată o inspiraţie poetică şi nu se poate împiedica să nu ţâşnească din el versuri – aidoma aceluia care, având guturai, nu se poate opri să nu strănute. Datorită acestui extaz al unor firi prozaice, s-au produs multe lucruri încântătoare şi, de multe ori, din această pricină, câte o Mismis umană se bucură un timp de o reputaţie grozavă, fără să fie cine şti ce frumuseţe. Dacă asta se poate întâmpla cu un lemn uscat, apoi ce nu ne putem aştepta de la lemnul verde? Adică, vreau să spun că dacă dragostea poate transforma în poeţi nişte bieţi prozatori, apoi ce trebuie să se întâmple cu poeţii adevăraţi, în acest stadiu al vieţii lor?

Aşadar, nu mă aflam nici în mijlocul unei păduri ce fremăta şi nici lângă un izvor ce murmura, ci şedeam pe un acoperiş înalt şi golaş; lumina lunii era atât de zgârcită că nici n-o puteai băga în seamă; cu toate acestea în versurile mele măiestrite, imploram codrii, şi izvoarele, şi valurile şi, până la urmă, şi pe prietenul meu Ovidiu, chemându-i să mă susţină, să mă ajute în suferinţa mea. Mi-a fost cam greu să găsesc o rimă potrivită pentru numele speciei mele; cea banală „elan” nu mi-a venit nici măcar în toiul

inspiraţiei. Faptul că am putut găsi totuşi rime este încă o dovadă a superiorităţii speciei mele faţă de cea umană, întrucât, după cum se ştie, cu cuvântul „oameni” nu rimează nimic,drept care un hâtru de autor dramatic[98] a făcut observaţia că omul e un animal nerimat. Eu, dimpotrivă, sunt unul rimat.

Nu în deşert îmi înălţasem cântecul de dor, nu în deşert invocasem codrii, izvoarele şi luna, cerându-le să mi-o aducă pe stăpâna gândurilor mele: frumoasa apăru de după un horn, păşind eteric şi cu graţie.

— Tu cânţi aşa de frumos, dragă Murr?! exclamă Mismis, zărindu-mă.

— Cum, am strigat la rândul meu, plăcut surprins, cum, mă recunoşti, suavă făptură?!

— Ah, desigur! rosti ea. Mi-ai plăcut de la prima privire şi m-a durut sufletul că cei doi veri ai mei au fost atât de mojici, încât te-au împins fără milă în şanţ...

— Să nu mai vorbim de şanţ, dulce copilă, ci mai bine, spune-mi, spune-mi dacă mă iubeşti?

Mismis vorbi mai departe:

— M-am interesat de tine şi am aflat că te numeşti Murr şi că, trăind la un om foarte bun, nu numai că ai existenţa asigurată din belşug, ci şi că te bucuri de tot confortul vieţii, ba chiar ai putea să-l împărţi cu o soţioară duioasă! O, te iubesc foarte mult, bunule Murr!

— Cerule! am strigat eu, în culmea fericirii. E oare cu putinţă? Visez oare, sau e aievea? O, raţiune, ţine-te bine, ţine-te bine, n-o lua razna. Ah, mai sunt oare pe pământ? Mai calc oare pe acoperiş? Nu cumva plutesc în nori? Mai sunt oare tot motanul Murr? Nu sunt cumva omul din lună?

98 Se referă la August Friedrich von Kotzehue (1761 — 1819) şi la comedia sa Poetul sărac (1813), scena 1.

Vino la pieptul meu, iubito! Şi spune-mi întâi cum te cheamă?

— Mă cheamă Mismis, a şoptit dulce micuţa, cu o sfială încântătoare şi s-a aşezat lângă mine.

Ce frumoasă era! Blana ei albă avea sclipiri argintii în lumina lunii, ochişorii ei verzi ardeau de un foc blând şi languros.

— Tu...

334

(F.m.)... iubite cititor, ai fi putut afla ceva mai devreme; dar dea cerul să nu mai fiu nevoit, ca până acum, să sar de la una la alta. Aşadar, după cum am spus, tatăl principelui Hector a păţit la fel ca şi prinţul Irenaus; adică, nici el nu ştie cum, i-a căzut ţărişoara din buzunar. Principele Hector nu era câtuşi de puţin înclinat spre o viaţă liniştită şi paşnică. în ciuda faptului că tronul princiar i-a fost smuls de sub picioare, tot mai râvnea să stea ţeapăn şi, dacă nu să guverneze, cel puţin să comande, aşa că s-a angajat în serviciul franţujilor şi a dat dovadă de foarte mare bravură. Dar într-o zi, când o chitariste i-a cântat *Cunoşti tu ţara unde înfloresc lămâii*[99], a pornit îndată spre ţara unde înfloresc Într-adevăr sus-pomeniţii lămâi, cu alte cuvinte la Neapole unde, în locul uniformei franceze, a îmbrăcat una napolitană. A ajuns general, cu o repeziciune de care numai un prinţ e capabil. Când tatăl principelui Hector a murit, prinţul Irenaus a deschis cartea cea groasă în care trecuse cu propria lui mână numele tuturor capetelor încoronate din Europa şi a însemnat moartea princiarului său prieten şi tovarăş de *malheur*[100]. După această operaţie, a contemplat îndelung numele

99 Versuri din Gocthe, Anii de ucenicie ai lui Wilhelm Meister, Cartea a treia, cap. 1.

100 Nenorocire (franc).

scris, a strigat tare: „Principele Hector! „ şi a închis cartea atât de violent, încât mareşalul curţii a sărit speriat făcând trei paşi înapoi. Apoi prinţul s-a ridicat de pe scaun şi a început să se plimbe de colo colo prin odaie, cu paşi mari, prizând atât tabac spaniol, cât era necesar pentru a pune ordine într-un univers întreg de idei. Mareşalul curţii a vorbit mult despre răposatul prinţ care, în afară de mari bogăţii avea şi o inimă *aimable*[101], despre tânărul principe Hector pe care monarhul şi naţiunea din Neapole îi divinizează etc.

Prinţul Irenaus părea că nu ia nimic în seamă; deodată, oprindu-se brusc în faţa mareşalului, l-a sfredelit cu crâncena lui privire frederichiană, a rostit tare şi răspicat *peutêtre*[102] şi a dispărut în cabinetul vecin.

— Doamne, Dumnezeule! a oftat mareşalul curţii. Se vede ca înălţimea-sa are gândurile cele mai considerabile, aa poate chiar şi anumite planuri.

Aşa şi era, Irenaus se gândea la averea prinţului, la legăturile acestuia de rudenie cu persoane importante; ajunse la convingerea că prinţul Hector va schimba cu siguranţă spada cu sceptrul şi în minte îi încolţi ideea că o căsătorie între prinţ şi prinţesa Hedwiga ar putea da cele mai fericite roade. În foarte mare secret, *Kammerherr-ul* pe care Irenaus îl trimise îndată să prezinte condoleanţe prinţului Hector ducea in buzunar un portret în miniatură al prinţesei, portret a cărui asemănare mergea până la nuanţa de culoare a tenului. Aici e cazul să menţionăm că prinţesa putea fi numită o frumuseţe perfectă, dacă tenul ar fi avut o culoare mai puţin gălbuie. De aceea lumina luminărilor îi era cu deosebire favorabilă.

---

101 Iubitoare (franc).

102 Poate (franc).

Kammerherr-ul a îndeplinit cu foarte multă îndemânare misiunea secretă a prinţului, care păstrase o taină desăvlrşită asupra intenţiilor sale, neîncredinţându-le nici măcar princiarei sale soţii. Zărind portretul, prinţul Hector a căzut aproape in acelaşi extaz ca şi colegul său princiar din *Flautul fermecat*. Ca şi Tamino[103], era gata, dacă nu să cânte, cel puţin să exclame: „Portretul e fermecător", apoi, mai departe:,.Ceea ce simt o fi iubire? Da, da, nu poate fi decât iubire!" Pe prinţi, de obicei, nu numai iubirea îi îndeamnă să aspire la frumuseţe; cu toate acestea prinţul Hector nu se gândea la alte combinaţii, când s-a aşezat să-i scrie prinţului Irenaus, cerându-i îngăduinţa să solicite mâna şi inima prinţesei Hedwiga.

Prinţul Irenaus i-a răspuns că încuviinţează cu drag această căsătorie pe care o doreşte din toată inima, fie chiar numai şi în amintirea răposatului său prieten, de aceea n-ar mai fi nevoie – la drept vorbind – de niciun fel de cerere propriu-zisă. Însă, deoarece formele trebuiesc totuşi *sauvées*[104], s-ar cere ca prinţul să trimită la Sieghartsweiler un om de încredere, de rang corespunzător, pentru a încheia căsătoria în numele lui şi care să sară – după vechea şi frumoasa datină – cu cizme şi cu pinteni pe pat. Prinţul Hector a dat de veste: „Voi veni eu însumi!"

Lucrul acesta, însă, nu-i prea convenea prinţului Irenaus. Căsătoria prin intermediul unui împuternicit i se părea mai spectaculoasă, mai solemnă, mai princiară şi se bucurase dinainte de această sărbătoare. Se mai împacă doar la gindul că, înainte de cununie, se poate organiza o grandioasă serbare la palat. Cu acest prilej voia să atârne de gâtul prinţului Hector, în chipul cel mai solemn, Marea Cruce a unui ordin instituit de părintele lui, ordin pe care

103 Personaj din opera Flautul fermecat de W.A. Mozart.

1048 1 Salvate (franc).

nu-l mai purta, nu mai avea dreptul să-l poarte niciun cavaler.

336

Aşadar, prinţul Hector veni la Sieghartsweiler ca s-o ia cu sine pe prinţesa Hedwiga şi, totodată, ca să primească Marea Cruce a unui ordin dispărut. El ceru prinţului Irenaus să păstreze secretul asupra, intenţiilor sale, mai ales faţă de Hedwiga, întrucât voia întâi să se asigure de iubirea ei deplină şi abia după aceea să-i ceară mâna.

Prinţul Irenaus nu prea pricepea ce voia să spună prinţul Hector şi declară că, după câte ştia şi-şi amintea, această formă, adică declaraţia de dragoste înainte de cununie, nu s-a practicat niciodată în casele princiare. Dacă însă prin asta prinţul Hector nu înţelege decât manifestarea unui anumit *attachement*, atunci ar fi de preferat ca asemenea lucru să nu se petreacă în perioada logodnei; întrucât însă tineretul uşuratic este înclinat să treacă peste toate poruncile etichetei, ar putea totuşi să facă acea declaraţie chiar şi înainte de schimbarea verighetelor, să zicem cu vreo trei minute înainte. Fireşte că ar fi frumos şi distins dacă în acea clipă perechea princiară ar manifesta o oarecare silă reciprocă; din păcate, însă, aceste reguli ale înaltei buneicuviinţe au devenit în ultima vreme doar visuri deşarte.

Zărind-o pentru întâia oară pe prinţesă Hedwiga, prinţul Hector şopti aghiotantului său în dialectul napolitan, de neînţeles pentru cei din jur:

— Pe toţi sfinţii! E frumoasă, dar pare să se fi născut la poalele Vezuviului, atâta foc are în ochi!

Prinţul Ignatius porni să se informeze cu toată insistenţa dacă la Neapoli se găsesc ceşti frumoase şi câte posedă prinţul Hector; acesta sfârşise cu toată gama de

saluturi şi se pregătea să se adreseze din nou prinţesei Hedwiga; dar în clipa aceea uşile se deschiseră şi prinţul Irenaus îl pofti la ceremonia organizată în salonul cel mare, unde convocase pe toţi cei care erau cât de cât vrednici de a fi primiţi la curte. De data aceasta fusese mai puţină stricteţe ca de obicei, întrucât cercul de la Sieghartshof era foarte mic. Se aflau de faţă şi doamna Benzon cu Julia.

Prinţesa Hedwiga era tăcută şi îngândurată, aproape absentă; acel străin chipeş, venit din sud, nu-i dădea nici mai multă şi nici mai puţină atenţie, decât oricărei alte apariţii noi la curte, ba chiar văzând că domnişoara ei de onoare, Nanette cea cu obrajii rumeni, nu mai contenea săi şoptească la ureche cât de arătos e prinţul cel străin si că în viaţa ei n-a văzut o uniformă atât de frumoasă, o întrebă pe ton destul de aspru dacă nu cumva se ţicnise.

Prinţul Hector Începu să desfăşoare în faţa prinţesei bogata şi multicolora coadă de păun a galanteriei sale; ea, aproape jignită de torentul complimentelor dulcege, îl întrebă despre Italia şi despre Neapoli. Prinţul îi descrise un paradis, în care ea va fi zeiţă şi stăpână. Cu acest prilej se arătă a fi un maestru în arta de a vorbi unei doamne într-un fel în care totul, absolut totul, se transforma într-un imn de proslăvire a frumuseţii şi a graţiei ei. Dar, în toiul acestui imn, prinţesa se depărta, îndreptându-se spre Julia, pe care o văzuse în preajmă. în timp ce prinţul Hector, cam descumpănit de fuga prinţesei Hedwiga, se apropia şi el, aceasta o strângea pe Julia în braţe, dezmierdând-o cu mii de nume drăgăstoase:

— Iat-o pe Julia, pe scumpa mea surioară, frumoasa şi dulcea mea Julia!

Prinţul Hector o pironi cu o privire atât de stăruitoare şi de ciudată, încât Julia, roşindu-se ca focul, îşi lăsă ochii în pământ şi se întoarse intimidată spre doamna

Benzon care se afla alături. Dar prinţesa o îmbrăţişa din nou, exclamând cu lacrimi în ochi:

— Dragă, dragă Julia!

— Prinţesă, o mustră încet doamna Benzon, ce înseamnă această purtare nefirească?

Fără a ţine seamă de cuvintele ei, prinţesa se întoarse spre prinţul Hector, pe care toate acestea îl făcuseră să-şi piardă graiul. Dacă la început Hedwiga fusese tăcută, gravă, ba chiar posomorită, acum se dezlănţui într-o veselie excesivă. Până la urmă însă, coardele prea întinse cedară, şi melodiile care izvorau acum din sufletul ei erau blânde, dulci,de o gingăşie feciorelnică. Era mai amabilă ca oricând şi prinţul Hector părea cu totul subjugat de farmecul prinţesei.

338

În sfârşit, începu balul. După citeva dansuri, prinţul Hector se oferi să le arate un dans naţional napolitan şi izbuti îndată să-i facă pe dansatori să execute perfect toate figurile, ba chiar să redea şi caracterul pasionat şi totodată gingaş al acelui dans.

Nimeni însă nu prinsese acest caracter atât de bine ca Hedwiga, care dansa cu prinţul Hector. Ea ceru să se repete dansul şi, după ce dansă a doua oară, stărui – fără a ţine seamă de avertismentele doamnei Benzon, care observaase pe chipul prinţesei o paloare suspectă – stărui să danseze şi a treia oară, spunând că abia acum figurile îi vor reuşi cu adevărat. Prinţul era în culmea încântării. Plutea prin sală cu Hedwiga, care părea întruchiparea însăşi a graţiei. La una din numeroasele figuri ale dansului, prinţul o strânse pătimaş la piept, dar în aceeaşi clipă Hedwiga leşină în braţele lui.

Prinţul Irenaus declară că nu se putea închipui o întrerupere mai necuviincioasă a unui bal la curte şi doar

faptul că avea loc la ţară mai putea scuza, oarecum, întâmplarea.

Prinţul Hector o duse el însuşi pe Hedwiga într-o încăpere învecinată şi o aşeză pe o sofa; doamna Benzon îi frecă fruntea cu un fel de esenţă puternică pe care medicul curţii o avea la îndemână. De altfel, medicul declară că acest leşin se datora numai tensiunii nervoase pricinuite de excitaţia dansului, şi că prinţesa îşi va reveni degrabă.

Medicul avusese dreptate, căci după câteva clipe, prinţesa deschise ochii, scoţând un suspin adânc. îndată ce află că Hedwiga se simte bine, prinţul Hector îşi croi drum prin cercul de doamne care o împresurau şi, îngenunchind în faţa sofalei. îşi exprimă nespusa părere de rău de a fi vinovat de o întâmplare ce-i sfâşia inima. însă în clipa când îl zări, prinţesa, dând semnele celui mai profund dezgust, strigă:

— Pleacă, pleacă! apoi căzu din nou în leşin.

— Să ne retragem de aici, spuse prinţul Irenaus luându-l de mână. Încă n-ai aflat că prinţesa suferă adesea de asemenea reverii ciudate. Cine ştie sub ce chip straniu i-ai apărut în clipa aceasta. Închipuie-ţi că – *entre nous soit dit144* – în copilărie m-a socotit timp de o zi întreagă drept Marele Mogol, cerindu-mi să călăresc cu pantofi de atlaz, ceea ce până la urmă a şi trebuit să fac, deşi numai în grădina palatului.

între noi fie vorba (franc).

Prinţul Hector îi râse în faţă şi porunci să vină caleaşca. Principesa, îngrijorată de starea Hedwigăi, hotărî ca doamna Benzon să rămână la castel împreună cu Julia. Ea cunoştea influenţa psihică pe care doamna Benzon o exercita asupra prinţesei şi mai ştia că asemenea crize morbide cedează de obicei în faţa acestei influenţe. Şi de data asta Hedwiga îşi reveni repede sub înrâurirea

cuvintelor blânde ale doamnei Benzon. Prinţesa afirma nici mai mult, nici mai puţin că în timpul dansului, prinţul Hector s-a transformat într-un monstru cu chip de balaur, care a împuns-o drept în inimă cu limba lui de foc.

— Doamne fereşte! exclamă doamna Benzon. Te pomeneşti că prinţul Hector este cu adevărat acel *mostro turchino145* din povestea lui Gozzi! Ce închipuiri! Până la urmă o să se întâmple ca şi cu Kreisler, pe care l-ai socotit un nebun primejdios!

— Niciodată! strigă prinţesa aprig. Apoi adăugă râzând: Drept să spun, n-aş vrea ca bunul meu Kreisler să se transforme deodată într-un *mostro turchino*, ca prinţul Hector.

În dimineaţa zilei următoare, după ce veghease o noapte la căpătâiul prinţesei, doamna Benzon intră în camera Juliei, pe care o găsi palidă şi nedormită, cu căpşorul atârnând moale în jos, ca o porumbiţă bolnavă.

— Ce-i cu tine, Julia?! exclamă speriată doamna Benzon, care nu era deprinsă să-şi vadă fiica în asemenea stare.

— Ah, mamă, îi răspunse Julia cu disperare, nu mai vreau să calc niciodată pe aici. Mă cutremur toată când mă gindesc la noaptea trecută. Prinţul acesta are ceva înspăimântător. Nu pot să-ţi descriu ce s-a petrecut cu mine atunci când m-a privit. Ochii lui negri şi siniştri parcă m-au săgetat ca un fulger care, dacă m-ar fi lovit, m-ar fi ucis. Să nu râzi de mine, mamă! Era privirea unui asasin, pironită asupra victimei care moare de groază înainte ca el să fi scos pumnalul. îţi spun încă o dată că tot trupul mi-a fost străbătut de un fior fără nume, cutremurându-mi întrega fiinţă. Se vorbeşte despre vasilişti a căror privire, asemenea unei raze de foc, te ucide în aceeaşi clipă, dacă îndrăzneşti să te uiţi la ei. Ei bine, cred că prinţul Hector seamănă cu un monstru de aceştia.

Doamna Benzon izbucni într-un râs zgomotos.

— Acum chiar că-mi vine să cred că e ceva adevărat în povestea cu *mostro turchino*, întrucât prinţul Hector, deşi este unul din cei mai chipeşi şi mai amabili bărbaţi, a apărut ia faţa a două fete ca un balaur, ca un vasilisc. Cât o priveşte pe prinţesă, ştiu că e în stare să-şi facă cele mai năstruşnice, închipuiri, dar ca dulcea mea copilă, blinda şi senina mea Julia, să se lase pradă unor năluciri atât de smintite...

— Pe Hedwiga, o întrerupse tânăra fată, nu ştiu ce forţă vrăjmaşă vrea s-o despartă de inima mea şi să mă silească să lupt cu o boală îngrozitoare, care îi pustieşte sufletul! Da, nu pot numi decât boală starea prinţesei, o stare împotriva căreia, sărăcuţa de ea, nu poate face nimic. Aseară, când se depărtase grabnic de prinţ şi mă îmbrăţişa, dezmierdându-mă, am simţit, cum arde toată. Şi apoi dansul, dansul acela groaznic! Ştii, mamă, cât de mult urăsc dansurile în care partenerilor le este permis să ne strângă în braţe! Am atunci senzaţia că suntem silite să renunţăm la orice decenţă şi să acordăm bărbaţilor o superioritate care – cel puţin celor capabili de sentimente delicate – nu le poate aduce nicio bucurie. Şi Hedwiga nu se mai sătura de dansul acela meridional care, pentru mine, cu cit dura mai mult, cu atât mi se părea mai respingător... Iar în ochii prinţului Hector ardea o bucurie satanică...

— Prostuţo, ce-ţi trece prin minte? Totuşi, nu te pot mustra pentru părerile tale. Păstrează-le, dar să nu fii nedreaptă cu Hedwiga; nu te mai gândi la starea ei şi scoateţi-l din minte pe prinţ. Dacă vrei, voi face în aşa fel ca o bucată de vreme să nu-l mai vezi, nici pe el, nici pe Hedwiga. Da. Liniştea ta nu trebuie în niciun fel tulburată. Vino să te sărut, scumpa mea.

Cu aceste cuvinte, doamna Benzon o îmbrăţişa pe Julia cu toată duioşia maternă.

Ascunzându-şi faţa îmbujorată la pieptul mamei sale, copila continuă:

— Se prea poate ca din acea nelinişte îngrozitoare de care am fost cuprinsă să fi izvorât şi visele ciudate care m-au tulburat atât de tare.

— Dar ce-ai visat?

— Se făcea că mă plimbam printr-o grădină splendidă în care, sub tufişuri dese şi negre, înfloreau la un loc trandafiri şi regina nopţii, înmiresmând aerul cu parfumul lor dulce. O lumină ciudată, ca licărirea lunii, se transforma în cântec. Sub atingerea razei ei aurii, copacii şi florile se înfiorau de plăcere, tufişurile foşneau, iar izvoarele susurau cu suspine pline de dor. Deodată mi-am dat seama că eu sunt acel cântec care se revarsă asupra grădinii şi că îndată ce strălucirea sunetelor va păli, mă voi stinge de durere. Atunci am auzit un glas blând: „Nu te teme! Sunetul este fericire şi nicidecum pieire, şi eu te sprijin cu braţe puternice, iar în fiinţa ta sălăşluieşte cântecul meu, care e etern ca şi dorul!” Kreisler stătea în faţa mea şi-mi spunea aceste vorbe. Am avut o senzaţie divină de mângâiere şi de speranţă şi – nici eu nu ştiu, mamă, cum s-a întâmplat – am căzut la pieptul lui. Deodată m-am simţit cuprinsă de nişte braţe de fier şi o voce îngrozitoare mi-a strigat batjocoritor: „Zadarnic te mai împotriveşti, nefericito, ai murit şi acum vei fi a mea!” Mă aflam în braţele prinţului Hector. Scoţând un ţipăt de groază, m-am trezit din somn şi, punându-mi un halat, am fugit la fereastră. Am deschis-o, căci aerul din cameră mă înăbuşea. În depărtare am zărit un bărbat ce privea printr-un ochean spre ferestrele castelului, şi care a pornit apoi să sară într-un chip ciudat, sau mai degrabă comic, căci făcea fel de fel de *entrerchats* şi alţi paşi de dans,

agitându-şi braţele şi, după cât mi-am putut da seama, cântând în gura mare. L-am recunoscut pe Kreisler şi, cu toate că purtarea lui mă făcea sâ râd cu poftă, simţeam totuşi că el e duhul binefăcător care mă va apăra de prinţ. Mi se părea că abia acum îi înţeleg cu adevărat sufletul şi că abia acum îmi dau seama că sarcasmul lui, de care atâţia se simt răniţi, izvorăşte dintr-o inimă bună şi sinceră. Îmi venea să cobor repede în parc şi să mă plâng lui Kreisler de toate grozăviile coşmarului meu.

— Un vis stupid! rosti doamna Benzon serioasă. Iar epilogul este şi mai stupid. Ai nevoie de odihnă, Julia, un somn uşor ţi-ar face bine. De altfel, şi eu am de gând să dorm câteva ore.

Cu aceste cuvinte, doamna Benzon ieşi din cameră, iar Julia îi ascultă sfatul.

Când se trezi, soarele amiezii bătea în fereastră; în odaie plutea un puternic parfum de trandafiri şi de regina nopţii.

— Ce înseamnă asta! exclamă Julia plină de uimire. E visul meu!

Întorcând capul, văzu pe spătarul sofalei, pe care dormise, un buchet splendid de trandafiri şi regina nopţii.

— Kreisler, dragul meu Kreisler, şopti fata, luând buchetul si căzând într-o dulce visare.

Prinţul Ignaz trimise să întrebe dacă îi va fi îngăduit s-o vadă pe Julia pentru câteva clipe. Aceasta se îmbrăcă în grabă şi se duse în camera în care Ignaz o şi aştepta cu un coşuleţ plin de ceşti de porţelan şi de păpuşi chinezeşti. Julia, cu inima ei bună, avea răbdare să se joace ore întregi cu prinţul, care-i inspira o adâncă milă. Niciodată nu-i scăpa vreun cuvânt ironic, şi cu atât mai puţin vreun cuvânt jignitor, cum se întâmpla uneori altora, îndeosebi

prinţesei Hedwiga. De aceea prinţul Ignaz preţuia foarte mult tovărăşia Juliei, ba adesea o numea mica lui mireasă. Ceştile erau întinse pe masă, păpuşile aşezate, şi fata tocmai ţinea – în numele unui arlechin – o cuvântare adresată împăratului Japoniei (cele două păpuşi şedeau faţă în faţă), când doamna Benzon intră în odaie.

După ce, câteva clipe, privi în tăcere jocul, o sărută pe frunte, şoptind:

— Copila mea bună şi dragă!

Se înserase. Julia, căreia i se îngăduise să nu apară la masă, stătea singură în cameră, aşteptându-şi mama. Deodată se auzi un zgomot uşor de paşi, uşa se deschise şi în încăpere intră prinţesa, palidă şi cu privirea fixă, toată în alb ca o stafie.

— Julia, rosti ea cu glas înăbuşit, poţi să mă socoti stupidă, nebunatică, smintită, dar nu mă îndepărta din inimă-ţi. Am nevoie de compătimirea ta, de mângăierea ta... Numai dansul acela dezgustător m-a îmbolnăvit, aducându-mă în starea aceea de nemaipomenită agitaţie şi istovire. Dar acum mi-a trecut, mă simt bine!... Prinţul a plecat la Sieghartsweiler... Simt nevoia să ies la aer. Hai să ne plimbăm prin pare.

Când ajunseră la capătul aleii, o lumină puternică apăru din desiş şi se auziră cântece religioase.

— E litania de seară din capela Sfintei Marii! exclamă Julia.

— Da, răspunse prinţesa. Să intrăm şi să ne rugăm! Roagă-te şi pentru mine, Julia!

Adine mâhnită de starea în care se afla prietena ei, fata îi răspunse:

— Să ne rugăm ca niciodată vreun duh rău să nu aibă putere asupra noastră, ca sufletul nostru curat să nu fie

niciodată tulburat de ispita celui viclean.

Când fetele se apropiară de capela ce se afla la extremitatea parcului, se întâlniră cu ţăranii care ieşeau din bisericuţă după ce cântaseră litania în faţa chipului Fecioarei, împodobit cu flori şi luminat.

îngenuncheată. Din mica galerie construită lângă altar, corul intona imnul *Ave maris stella* compus nu demult de Kreisler.

Cântarea, la început dulce şi lină, devenea tot mai puternică la cuvintele *dei mater alma146* pentru ca la *felix coeliporta147* să se stingă, pierzându-se în depărtare pe aripile vântului de seară.

Fetele continuau să rămână îngenuncheate, cufundate într-o evlavie pasionată. Preotul bolborosea nedesluşit rugăciuni; iar din depărtare, asemenea unui cor de îngeri, venind din cerul acoperit de vălul nopţii, răsuna imnul *„O, Sanctissima”148*, cântat de ţăranii care se îndreptau spre casă.

În sfirşit, preotul le binecuvântă. Atunci fetele se ridicară în picioare şi căzură una în braţele celeilalte. O simţire fără nume, în care încântarea si durerea se împleteau deopotrivă, părea că vrea să le spargă pieptul, iar lacrimile lor erau picături de sânge, ce se preling dintr-o inimă rănită.

— El a fost, şopti prinţesa.

— Da, el a fost, răspunse Julia.

Fiecare o înţelese pe cealaltă.

Pădurea era ca încremenită, aşteptând încordată ca discul lunii să răsară şi să-şi reverse asupra ei aurul sclipitor. Coralul cintat de săteni, ce se auzea încă destul de clar în liniştea adâncă a nopţii, părea că se înalţă spre

norul purpuriu lucind peste crestele munţilor, ca o călăuză pentru astrul luminos, în faţa căruia stelele începeau să pălească.

— Ce ne tulbură oare atât de puternic şi ne sfâşie sufletul în dureri cumplite? şopti Julia. Auzi cum sună alinător acel cântec îndepărtat? Noi ne-am rugat, şi duhurile blânde ne şoptesc din nori despre o fericire cerească.

— Da, draga mea Julia, răspunse prinţesa cu glas grav şi ferm. Deasupra norilor se află mântuirea şi fericirea si aş vrea ca un înger din ceruri să mă poarte spre stele, înainte de a cădea sub stăpânirea forţelor întunericului. Nu mi-ar păsa că mor, dar ştiu că mă vor aşeza în cripta princiară şi strămoşii înmormântaţi în ea nu vor crede că am murit; se vor trezi din înţepenirea morţii la viaţa asta înfricoşătoare şi mă vor izgoni de acolo. Şi atunci nu voi fi nici între cei morţi, nici între cei vii şi nu-mi voi găsi nicăieri adăpost.

— Pentru Dumnezeu, ce tot spui, Hedwiga?! exclamă Julia speriată.

Prinţesa continuă cu acelaşi ton ferm, aproape indiferent:

— Am visat odată ceva asemănător. Dar s-ar putea ca vreunul din cumpliţii mei strămoşi să fi devenit un vampir care-mi suge sângele. Poate aşa se explică desele mele leşinuri.

— Eşti bolnavă, zise Julia. Eşti foarte bolnavă. Hedwiga. Aerul nopţii îţi face rău. Trebuie să plecăm cit mai repede de aici.

Cu aceste cuvinte, o cuprinse de umeri şi prinţesa se lăsă condusă fără să scoată un cuvânt.

În vremea aceasta luna se ridicase sus, deasupra Stâncii Uliilor, scăldând în lumina ei magică tufişurile şi

copacii, care foşneau şi şuşoteau gingaş, parcă dezmierdându-se cu vântul nopţii în mii şi mii de melodii drăgăstoase.

— Şi totuşi e atât de frumos pe pământ, şopti Julia. Natura ne îmbie cu darurile ei cele mai minunate, asemenea unei mame iubitoare care-şi răsfaţă copiii.

— Crezi? întrebă prinţesa. După o clipă de tăcere, îşi urmă vorba: La început nu voiam ca tu să-mi fi înţeles pe de-a-ntregul vorbele şi te rog chiar să le socoteşti ca o izbucnire de proastă dispoziţie. Nu cunoşti încă suferinţa nimicitoare a vieţii. Natura e crudă, ea se îngrijeşte numai de copiii sănătoşi, pe cei bolnavi îi lasă în voia soartei, ba chiar îşi ridică asupra lor armele-i cumplite. Ştii prea bine că odinioară natura nu reprezenta pentru mine decât un fel de galerie de tablouri, care-mi dădea prilejul să-mi exercitez mintea şi mâna; acum însă toate s-au schimbat, căci nu mai simt decât cruzimea ei. Aş prefera să fiu într-o sală strălucitoare de lumini şi în mijlocul unei societăţi pestriţe decât să mă plimb singură cu tine prin noaptea luminată de lună.

Juliei începu să-i fie teamă; observa că Hedwiga e tot mai slabă, mai istovită; şi trebuia să-şi folosească toate forţele ca s-o ajute să meargă drept.

În sfârşit, ajunseră la castel. În apropiere, pe o bancă de piatră de sub un tufiş de soc, şedea o făptură[105]

tenebroasă, cu chipul învăluit. Zărind-o, Hedwiga exclamă cu bucurie:

— Slavă Fecioarei şi tuturor sfinţilor! Iat-o, în sfârşit! Prinzând deodată puteri, prinţesa Hedwiga se desprinse de Julia şi se îndreptă spre silueta aceea, care se ridică, rostind cu o voce înăbuşită: -Hedwiga, biata mea copilă!

105 O, preasfintă (lat.). Titlul unui cor a capella compus de E.T.A. Hoffmann în 1808.

Julia observă că silueta era aceea a unei femei, învăluită din cap până în picioare într-o mantie cafenie; umbra adincă nu lăsa să i se desluşească trăsăturile. Fata se opri locului, înfiorată.

Femeia şi prinţesa se aşezară pe bancă. Femeia îi dădu cu un gest blând buclele la o parte, apoi, punându-i mâinile pe frunte, vorbi într-o limbă, pe care Julia nu-şi amintea să o fi auzit vreodată. După ce trecură astfel câteva minute, necunoscuta îi strigă Juliei:

— Fetiţo, du-te repede la castel şi cheamă cameristele; îngrijeşte-te ca prinţesa să fie transportată acasă. S-a cufundat într-un somn lin, din care se va trezi sănătoasă şi voioasă.

Fără să mai piardă timp ca să se mire de cele ce se petreceau, Julia se grăbi să facă după cum i se spusese.

Când se întoarse împreună cu cameristele, o găsiră pe prinţesă învelită cu grijă în şalul ei şi cufundată, într-adevăr, într-un somn adânc. Femeia dispăruse.

346

Când, a doua zi, prinţesa se trezi, complet însănătoşită şi fără nicio urmă de tulburare sufletească, Julia, care se temea atât de mult de acea stare, o întrebă:

— Pentru Dumnezeu, spune-mi cine era femeia aceea extraordinară?

— Nu ştiu, răspunse prinţesa. Am văzut-o o singură dată în viaţa mea. Îţi aduci aminte, când eram mică m-am îmbolnăvit grav şi doctorii pierduseră orice speranţă. Într-o noapte m-am trezit cu ea, şezând la căpătâiul meu; ca şi acum, m-a legănat, făcându-mă să cad într-un somn lin, din care m-am trezit sănătoasă. Aseară, chipul necunoscutei mi-a apărut din nou In faţa ochilor. Presimţeam că va veni iarăşi şi mă va salva, ceea ce s-a şi întâmplat. În numele dragostei ce mi-o porţi, te rog să nu spui nimănui despre

această apariţie; niciun cuvânt, niciun gest de-al tău să nu dea să se înţeleagă că s-a petrecut ceva neobişnuit. Adu-ţi aminte de Hamlet şi fii Horatio[106] al meu! Este sigur că în jurul acestei femei pluteşte un mister, dar, chiar dacă totul ar rămâne atât pentru tine cit şi pentru mine o taină, cred că e primejdios să Încercăm a o pătrunde. Nu e oare destul că m-am făcut bine, că sunt veselă şi eliberată de toate fantomele ce mă urmăreau?

Toată lumea se miră de însănătoşirea subită a prinţesei. Medicul curţii afirma că plimbarea nocturnă la capela Sfintei Marii produsese acest efect drastic, provocându-i un şoc nervos, şi că el numai cu totul întâmplător uitase să-i prescrie o asemenea plimbare.

Doamna Benzon însă îşi spuse în sinea ei:

„Desigur că bătrâna a vizitat-o... De data asta, fie! „

A venit momentul ca acea fatal ă întrebare a biografului...

(M.r.p.)...mă iubeşti, aşadar, Mismis? O, mai spune o dată, mai spune-mi-o de mii de ori, ca să mă sui şi mai sus pe culmile fericirii şi să debitez toate prostiile pe care le poate debita un tânăr amorez creat de cel mai bun romancier!... Fără îndoială, scumpa mea, că ai apucat să-ţi dai seama de înclinaţia mea pentru cântec, ca şi de măiestria mea în acest domeniu. N-ai vrea acum să-mi cânţi şi tu un cânticel? —Ah, suspină Mismis, ah, iubite Murr, nu sunt nici eu lipsită de experienţă în arta cântatului, dar ştii ce se petrece cu cântăreţele tinere, când trebuie să se producă pentru întâia oară în faţa unor maeştri şi cunoscătorii Teama şi sfiala le sugrumă vocea, şi cele mai frumoase sunete, triluri şi mordante rămân înţepenite în gât, în chip mizerabil, ca nişte oase de peşte. Este cu neputinţă să cânţi o arie în asemenea condiţii; de

106 Personaj din Hamlet de Shakespeare; prietenul eroului principal.

aceea se obişnuieşte să se înceapă cu un duet. Dragul meu, dacă n-ai nimic împotrivă, hai să încercăm un duet!

M-am declarat de acord şi, pe loc, am început acel duios duet: *Cum te-am văzut, am şi căzut sub vraja ta* etc, etc. La început Mismis era intimidată, însă puternicul meu falset îi inspiră repede curaj. Avea o voce adorabilă, iar execuţia era expresivă şi de o mare delicateţe; într-un cuvânt, se dovedi a fi o excelentă cântăreaţă. Eram fericit, deşi îmi dădeam seama că amicul Ovidiu iar m-a trădat. Întrucât Mismis s-a arătat atât de iscusită la *cantare*, chestia cu *chordas tangere*[107] n-avea niciun rost şi n-a mai fost nevoie să cer şi o chitară.

Acum Mismis cânta cu o uşurinţă uimitoare, cu o expresivitate extraordinară şi o eleganţă supremă, cunoscutul *Di tanti palpiţi151*, etc, etc. De la forţa eroică a recitativului a trecut impecabil la dulceaţa pur pisicească a andantelui. Aria părea scrisă anume pentru ea. Copleşit, am izbucnit într-un puternic strigăt de bucurie:

— Ah! Cu această arie Mismis poate fermeca o lume întreagă de suflete motăneşti sensibile:

După aceea, am intonat încă un duet dintr-o operă nou-nouţă, care ne-a reuşit şi el splendid, căci părea scris anume pentru noi. Ruladele divine ieşeau minunat din gâtlejurile noastre, fiind compuse în cea mai mare parte din pasaje cromatice. Trebuie să subliniez, cu acest prilej, că specia noastră este cromatică, deci compozitorul care vrea să compună pentru noi ar face bine să aranjeze cromatic melodiile şi tot restul. Din păcate am uitat numele maestrului care a compus acel duet: în orice caz este un om priceput şi simpatic, un compozitor după gustul meu.

107 A atinge coardele (lat.).

În timp ce cântam, pe acoperiş a apărut un motan negru care ne săgeta cu ochi de foc.

— Fii amabil şi îndepărtează-te, amice, i-am strigat eu; altfel îţi scot ochii şi te zvârl jos. Dacă vrei însă să cânţi împreună cu noi, n-am nimic împotrivă.

Ştiam că tânărul acela în haine negre era un bas excelent si de aceea am propus să cântăm o compoziţie care, de fapt, nu-mi plăcea dar care se potrivea bine cu iminenta mea despărţire de Mismis. Am cântat *De nu te voi revedea, iubitule*![152] Dar abia am apucat să declar, împreună cu basul, că zeii mă vor avea în paza lor, că un ciob enorm de ţiglă a căzut între noi şi o voce groaznică a strigat:

— Da tăceţi odată, motani afurisiţi!

Ne-am împrăştiat cuprinşi de o groază nebună si ne-am refugiat în pod. O, barbari lipsiţi de inimă şi de sensibilitate artistică, ce rămân nesimţitori chiar şi la cele mai înduioşătoare lamentări ale suferinţei amorului şi nu urzesc decât răzbunare, moarte şi distrugere!

După cum am mai spus, ceea ce trebuia să mă izbăvească de chinul dragostei, n-a făcut decât să mă cufunde şi mai adânc în el. Mismis era atât de muzicală, încât găseam o plăcere cu totul deosebită să improvizăm împreună. Până la urmă a învăţat să cânte atât de bine melodiile mele proprii, încât mi-am pierdut cu totul minţile şi, chinuit de amor, am ajuns palid, slab şi jigărit. Târziu, târziu de tot, după ce m-am torturat vreme îndelungată, mi-a venit în minte ultimul leac, deşi disperat, să mă vindec de dragoste. M-am hotărât să ofer scumpei mele Mismis inima şi laba mea. Ea le-a primit şi, îndată ce am devenit o pereche conjugală, suferinţele mele amoroase au dispărut ca prin farmec. înfulecam cu poftă atât supa de lapte, cât şi friptura, mi-am recăpătat dispoziţia jovială, mustăţile nu-mi mai erau răvăşite, iar blana şi-a redobândit

luciul ei frumos. Acum eu eram mai preocupat de toaleta decât înainte, pe când Mismis şi-o neglija complet pe a ei. Cu toate acestea am mai compus, ca şi în trecut, câteva poezii pentru Mismis, poezii care erau cu atât mai frumoase şi mai adânci, cu cât mă străduiam să potenţez expresia duioşiei visătoare, până părea că atinge culmea supremă. În sfirşit, i-am dedicat soţiei şi o carto groasă, făcând astfel şi pe plan literar-estetic tot ce se poate cere de la un motan cinstit şi fidel.

Mismis şi cu mine duceam o viaţă de familie liniştită şi fericită, pe ştergătorul de paie ce sta în pragul maestrului meu, dar există oare pe acest pământ o fericire care să dureze? Curând am observat că adesea, chiar când era cu mine, Mismis părea distrată; îmi răspundea neatentă la întrebări, suspina adânc şi cânta numai cintece triste de dragoste. Până la urmă, puterile i-au slăbit cu totul şi Mismis s-a îmbolnăvit de-a binelea. Dacă o întrebam ce are, ea, ce-i drept, mă mângâia pe obraji şi-mi răspundea: „Nimic, n-am nimic, tăticuţul meu scump”, dar asta nu mă mulţumea de loc. De multe ori o aşteptam în zadar pe ştergătorul de paie. După ce o căutam prin pod, prin beci, şi în sfârşit o descopeream îi şi făceam dulci reproşuri, Mismis se scuza pretextând ca starea sănătăţii ei cere plimbări lungi, ba chiar că un motan-medic îi recomandase să plece la băi. Asta nu-mi plăcea. Ea simţea supărarea mea ascunsă şi mă copleşea cu mângâieri; dar şi aceste mângâieri aveau ceva ciudat, n-aş putea spune ce anume – în loc să mă încălzească, mă îngheţau – şi nici asta nu-mi plăcea. Fără să bănuiesc că purtarea ei ar putea să aibă un motiv anumit, mi-am dat seama că ultima scânteie de dragoste pentru Mismis s-a stins şi că mă plictiseam de moarte lângă frumoasa mea. De aceea, eu îmi vedeam de treburile mele, ea, de ale ei.[108]

108

Terţet din actul al II-lea al operei Flautul fermecat de Mozart.

Dacă întâmplător ne întâlneam pe ştergătorul de paie, ne făceam unul altuia cele mai drăgăstoase reproşuri, eram apoi cei mai duioşi soţi şi cântam împreună pacea conjugală în care trăiam.

Într-o zi, basul acela negru m-a vizitat în camera maestrului meu. Întâi mi-a vorbit cam încâlcit, apoi m-a Întrebat netam-nesam cum o duc cu Mismis – într-un cuvânt mi-am dat seama că negrul avea ceva suflet, şi că nu ştia cum să înceapă. Până la urmă, iată ce am aflat: Un tânăr, care slujise în armată, se Întorsese şi trăia în vecinătate, dintr-o pensioară zvârlită de un mic birtaş sub formă de oase de peşte şi resturi de mâncare. Chipeş şi de o constituţie herculeană, purtând şi o uniformă străină bătătoare la ochi – negru, cenuşiu şi galben – având pe piept decoraţia „Slănina prăjită”, primită drept răsplată pentru vitejia de care dăduse dovadă curăţând de şoareci, numai cu câţiva camarazi, un întreg hambar, tânărul fusese remarcat de fetele şi femeile din împrejurimi. Toate inimile băteau pentru el când îşi făcea apariţia, dârz şi semeţ, cu fruntea sus şi aruncând în jur priviri scânteietoare. După cât mă asigura negrul, tânărul se îndrăgostise de Mismis a mea, iar ea îi răspunsese cu acelaşi sentiment – şi nu mai era nicio îndoială că îşi dădeau în fiecare noapte întâlniri amoroase, în secret, după horn sau în beci.

— Mă mir, spuse negrul, mă mir foarte tare, dragă prietene, că n-ai observat asta mai demult, cu toată sagacitatea dumitale; dar soţii iubitori sunt adesea orbi şi regret că datoria mea de prieten mă obligă să-ţi deschid ochii, ştiind că eşti îndrăgostit ca un nebun de minunata dumitale soţie.

— O, Mucius (aşa se numea negrul), am exclamat eu, te mai întrebi dacă sunt îndrăgostit de ea, dacă sunt nebun după ea, după această dulce trădătoare?! O ador, întreaga

mea fiinţă îi aparţine! Nu, buna şi credincioasa mea Mismis nu-mi poate face una ca asta. Mucius, negru calomniator ce eşti, primeşte răsplata faptei tale josnice!

Am ridicat asupra lui o labă cu ghearele scoase, dar Mucius m-a privit prietenos şi mi-a vorbit calm:

— Nu te pripi, dragă prietene. împărtăşeşti soarta multor bărbaţi, vrednici de toată cinstea. Ticăloasa nestatornicie domneşte pretutindeni şi, din păcate, mai ales la speţa noastră.

Mi-am aplecat laba ridicată şi, cuprins de deznădejde, am sărit de câteva ori în sus, strigând plin de furie:

— E oare cu putinţă? E oare cu putinţă? O, cerule! O, pământule! Ce să mai invoc? Iadul!153 Şi cine mi-a făcut una ca asta? Motanul negru-cenuşiu-galben? Şi ea, dulcea mea soţioară, altădată atât de credincioasă şi de iubitoare, a fost în stare cu atâta perfidie să-l dispreţuiască pe acela care s-a odihnit de nenumărate ori la pieptul ei, legănat de dulci visuri de dragoste? O, lacrimi, curgeţi şiroaie, plângând-o pe ingrată. Mii de blesteme! N-o să-i meargă! Bălţatul acela de după horn o să dea de dracul

— Linişteşte-te, spuse Mucius, nu te lăsa pradă furiei şi durerii. Ca prieten sincer ce-ţi sunt, nu vreau să te mai stingheresc în plăcuta dumitale deznădejde. Dacă, în disperarea care te-a cuprins, ai de gând să-ţi pui capăt vieţii, aş putea să-ţi procur o excelentă otravă pentru şobolani. Dar nu voi face aşa ceva, pentru că eşti un motan amabil şi şarmant şi ar fi păcat de tinereţea dumitale. Consolează-te; las-o pe Mismis în plata Domnului; mai sunt pe lume şi alte pisici frumoase, *Adieu*, iubitule!

Cu aceste cuvinte Mucius o zbughi prin uşa deschisă.

Culcat după sobă, am avut răgazul să mă gândesc în linişte la descoperirea făcută de motanul Mucius şi am

simţit în adâncul sufletului o tainică bucurie. Acum ştiam care era situaţia între mine şi Mismis şi se terminase cu chinurile îndoielii. Insă de vreme ce, de ochii lumii, arătasem cuvenita disperare, socoteam de asemenea necesar, tot de ochii lumii, să-i dau bălţatului o lecţie straşnică.

Am pândit în timpul nopţii perechea de îndrăgostiţi, ascunzându-mă după horn, şi m-am năpustit asupra rivalului meu strigându-i:

— Bestie infernală de trădător!

El însă îmi era superior ca putere fizică, cum am observat, din păcate, prea târziu; m-a înşfăcat şi mi-a tras o chelfăneală de mi-a sfârtecat blana, după care s-a făcut nevăzut. Mismis zăcea în nesimţire; dar, când m-am apropiat, a sărit tot atât de iute ca şi ibovnicul ei şi a dispărut după el în pod.

Cu oasele frânte şi cu urechile sângerând, m-am târât înapoi la maestrul meu, blestemând gândul care m-a pus să-mi apăr căsnicia; acum nu-mi mai părea de loc ruşinos să renunţ cu totul la Mismis în favoarea bălţatului.

„Ce soartă haină, mă gândeam eu. Din pricina amorului romantic şi ideal sunt zvârlit într-un şanţ, iar fericirea conjugală nu mi-a adus nimic altceva decât o bătaie zdravănă.”

Nu mică mi-a fost mirarea când, a doua zi, ieşind din camera maestrului, am găsit-o pe Mismis şezând pe ştergătorul de paie.

— Dragă Murr, îmi spuse ea blând şi calm, mi se pare că nu te mai iubesc aşa de mult ca înainte, ceea ce mă doare grozav.

— O, scumpă Mismis, i-am răspuns eu cu duioşie, mi se sfâşie inima, dar trebuie să recunosc că, de când s-au întâmplat anumite lucruri, mi-ai devenit şi tu mie

indiferentă.

352

— Te rog să nu mi-o iei în nume de rău, continuă Mismis, dar trebuie să-ţi spun, scumpul meu prieten, că e cam multă vreme de când nu te mai pot suporta.

— O, cerule am exclamat eu încântat, ce extraordinară potrivire de caracter, căci şi eu simt acelaşi lucru!

După ce am căzut astfel de acord asupra faptului că nu ne putem suferi reciproc şi că este necesar să ne despărţim pentru totdeauna, ne-am *înlăbuţat* în chipul cel mai drăgălaş, vărsând lacrimi de bucurie şi de fericire.

Apoi ne-am despărţit, încredinţaţi fiecare de perfecţiunea şi mărinimia celuilalt, şi povesteam despre această perfecţiune şi mărinimie oricui voia să ne asculte.

— Şi eu am fost în Arcadia! am strigat, şi m-am întors la artele frumoase şi la ştiinţe, cu mai mult zel ca oricind.

(F.m.)...dumitale, zise Kreisler, ţi-o spun cu toată îngrijorarea. Acalmia aceasta mi se pare mai primejdioasă decât cel mai furios uragan. Atmosfera în cure se mişcă acum întreaga curte – pe care prinţul Irenaus a alcătuit-o aidoma unui mic almanah cu cotoare aurite – este aidoma atmosferei care te înăbuşă înainte de a se dezlănţui o furtună nimicii oare. Zadarnic organizează prinţul serbări strălucite, în chip de paratrăsnet, ca un al doilea Franklin; trăsnetul tot va cădea, pârlindu-i, poate, chiar şi veşmântul de gală. E adevărat că acum prinţesa Hedwiga seamănă cu o melodie clară şi lină; nu se mai aud acordurile sălbatice şi dezordonate care izbucneau din pieptul ei rănit, dar... în sfârşit! Hedwiga păşeşte acum minară şi cu chipul luminat la braţul falnicului napolitan. Iar Julia, zâmbind în felul ei angelic, acceptă galanteriile lui, galanterii pe care prinţul, fără să-şi părăsească din ochi logodnica, i le adresează cu

atâta îndemânare încât, asemenea unor lovituri în ricoşeu, îşi ating ţelul în biata fiinţă tânără şi lipsită de experienţă, mai precis chiar decât dacă arma nimicitoare ar fi fost îndreptată asupra ei. Şi când te gândeşti că, după câte mi-a povestit doamna Benzon, Hedwiga întâi s-a înspăimântat de acest *mostro turchino*, iar Juliei – acestei copile blânde şi liniştite – elegantul *general en chef* i-a apărut sub chip de vasilisc. O, suflete sensibile, câtă dreptate aţi avut! Drace! n-am citit oare în istoria universală a lui Baumgarten[109] că şarpele, clin pricina căruia am pierdut noi paradisul, era şi el împodobit cu solzi de aur sclipitori? La asta mă gândesc când îl văd pe Hector muiat în aur din creştet până-n tălpi... De altfel, tot Hector se numea şi un respectabil buldog, care mă iubea foarte mult şi-mi era nespus de credincios... Tare-aş vrea să-l am acum lângă mine şi să-l asmut asupra princiarului său tiz, când se plimbă umflat în pene între cele două fete. Sau spune-mi dumneata, maestre, care ştii atâtea trucuri, cum aş putea să mă transform, la momentul potrivit, într-o viespe şi să-l fac pe clinele ăsta princiar să turbeze de să-şi iasă din minţi...

— Te-am lăsat să-ţi verşi focul, dragă Kreisler, îl întrerupse maestrul. Acuma să-mi spui dacă poţi să mă asculţi liniştit, ca să-ţi dezvălui anumite lucruri care confirmă bănuielile dumitale.

— Doar am un caracter de capelmaistru, răspunse Kreisler. Nu vorbesc în sensul filosofic al cuvântului, şi anume că mi-e angajat tot eul in firea de capelmaistru[110], ci mă refer la forţa spirituală de a rămâne calm în societate când mă pişcă un purice.

— Bine, bine, Kreisler, urmă maestrul Abraham, află

109 Siegmund Jakob Baumgarten (1706 — 1757), profesor de teologie ia îîalie, traducătorul unei istorii universale englezeşti.

110 Aluzie la filozofia lui Johann Gottlicb Fichte (1762 —1814).

aşadar că o întâmplare bizară mi-a dat prilejul să sondez mai adânc viaţa prinţului Hector. Ai dreptate să-l compari cu şarpele din paradis. Sub un înveliş strălucit – pe acesta nu i-l poţi contesta – se ascunde o fire depravată, aş spune chiar infamă. Plănuieşte o nelegiuire; din multe lucruri care s-au petrecut, mi-am dat seama că i-a pus gând rău frumoasei Julia.

— Oho! exclamă Kreisler, umblând agitat prin odaie. Ăsta ţi-e cântecul, pasăre împodobită ce-mi eşti? Drace, drace! Iscusit băiat e prinţul nostru! Apucă deodată cu ghearele atât fructul îngăduit cit şi cel oprit. Bagă de seamă, napolitane, tu nu ştii că pe Julia o apără un capelmaistru viteaz, care, cum te vei apropia de dânsa. te va trata ca pe un afurisit de acord în cvartă-chintă ce trebuie rezolvat. Şi capelmaistrul nu şovăie, ci îşi face meseria, adică te rezolvă trimiţându-ţi un glonte în cap, sau străpungându-te cu pumnalul.

354

Cu aceste cuvinte Kreisler scoase *şişul* din baston si, luând poziţie de scrimă, îl întrebă pe maestru dacă arată destul de impunător, ca să străpungă un câine princiar.

— Domoleşte-te, domoleşte-te, îi răspunse maestrul Abraham. Nici nu e nevoie de asemenea isprăvi ca să stricăm jocul prinţului. Pentru el există alte arme, şi acelea li le voi pune eu la dispoziţie. Aseară mă aflam în pavilionul de pescuit. Hector a trecut pe acolo împreună cu aghiotantul său. Nu m-au observat. „Prinţesa e frumoasă, a spus prinţul, dar mica Benzon e divină! Când am zărit-o, sângele a început să-mi clocotească în vine. Trebuie să fie a mea, înainte de a o lua pe prinţesă de nevastă. Crezi oare că va refuza să-mi cedeze?” „Ce femeie v-a putut rezista, alteţă?” i-a răspuns aghiotantul. „Dracu ştie! a continuat prinţul, pare să fie o copilă virtuoasă.” „Şi naivă, a adăugat aghiotantul râzând. Or, tocmai copilele virtuoase şi naive,

luate prin surprindere de atacul unui bărbat deprins cu victoriile, îi cedează supuse, după care consideră că totul a fost din voia lui Dumnezeu, ba chiar se îndrăgostesc nebuneşte de Învingător. La fel se va întâmpla şi cu dumneavoastră, alteţă.” „Asta ar fi nostim! a exclamat prinţul. Dar cum să izbutesc s-o văd între patru ochi?” „Nimic mai uşor, a răspuns aghiotantul. Am observat că se plimbă adesea singură prin parc. Dacă dumneavoastră…”

În vremea asta, cei doi s-au depărtat aşa că n-am mai putut auzi restul. Probabil că vor încerca chiar astăzi să pună la cale vreun plan diabolic, pe care trebuie să-l zădărnicim. Aş fi putut să fac asta şi singur, dar, din anumite motive, nu vreau să fiu deocamdată văzut de prinţ. De aceea trebuie să te duci dumneata imediat la Sieghartshof şi s-o pândeşti pe Julia, când va ieşi, ca de obicei, spre seară la lac să hrănească lebăda domesticită. Canalia de italian a aflat probabil de această plimbare. Şi acum iată, Kreisler, primeşte armele şi instrucţiunile absolut necesare, pentru ca în bătălia împotriva acestui prinţ primejdios, să te poţi arăta ca un bun tactician…

Biograful se simte iarăşi cuprins de groază din pricina caracterului atât de fragmentar al informaţiilor, din frânturile cărora este nevoit să reconstituie povestirea de faţă. N-ar fi oare potrivit să spunem acum ce instrucţiuni i-a dat maestrul Abraham lui Kreisler? Căci, deşi mai târziu apare arma, totuşi, tu, iubite cititor, nu vei putea înţelege semnificaţia ei. Dar, deocamdată, bietul biograf nu are nici cea mai mică idee despre acele instrucţiuni, datorită cărora (acest lucru însă pare cert) bravul capelmaistru a fost iniţiat într-un mister extraordinar. Cu toate acestea, te poftesc, iubite cititor, să mai ai puţină răbdare. Susmenţionatul biograf îşi pune drept chezăşie mâna cu care scrie că, încă înainte de sfârşitul cărţii, va ieşi la iveală şi această taină! Deocamdată se poate povesti cum, atunci când soarele a început să scapete spre asfinţit, Julia a

pornit cântând spre lac, cu un coşuleţ de pune albă pe braţ, si s-a oprit pe podeţul din preajma pavilionului de pescuit. Kreisler se afla însă ascuns în desiş, având şi un ochean cu ajutorul căruia putea vedea din tufişuri tot ce se petrece în jur. Lebăda pluti spre podeţ, în timp ce Julia îi arunca bucăţele de pline pe care pasărea!e înhăţa cu lăcomie. Fata cânta cu glas tare, de aceea nu-şi putu da seama că prinţul Hector se apropie, iute de ea. Când îl zări, tresări speriată. Prinţul îi apucă mâna, o duse întâi la pieptul lui, pe urmă la buze şi apoi se rezemă lângă Julia de balustrada podeţului. În timp ce prinţul vorbea cu înfrigurare, fata continua să hrănească lebăda, privind în jos.

— Nu mai face schime atât de dulcege şi infame, prinţule! Nu-ţi dai oare seama că mă aflu şi eu aproape de balustradă, şi că pot să te iau la palme? O, Dumnezeule! De ce ţi se îmbujorează obrajii, divină copilă? De ce-l priveşti atât de ciudat pe acest nemernic? Zâmbeşti? Da, e suflarea otrăvită, la adierea căreia inima trebuie să ţi se deschidă asemenea bobocului de trandafir sub mângâierea razelor de soare, pentru a pieri cu atât mai grabnic!

Astfel vorbea Kreisler observind perechea pe care, cu ajutorul ocheanului puternic, o vedea aproape de el.

Prinţul arunca de asemenea bucăţele de pâine în apă, dar lebăda le refuza, izbucnind în strigăte zgomotoase de protest. Atunci prinţul îşi petrecu braţul după umerii Juliei, azvârlindu-le în aşa fel, încât lebăda să creadă că fala o hrăneşte. Cu acest prilej, obrazul lui aproape că atingea obrazul Juliei.

— Aşa, aşa, şoptea pentru sine Kreisler, aşa, stimată canalie! Ţine-ţi bine prada în gheare, preaonorabilă pasăre răpitoare ce eşti! Dar iată, e unul aici în tufiş care te-a luat la ochi şi care îţi va săgeta îndată aripile sclipitoare; vai şi

amar va fi de tine şi de toată vânătoarea ta!

Prinţul o prinse pe Julia de braţ şi amândoi se îndreptară spre pavilionul de pescuit. Dar chiar lângă pavilion, Kreisler apăru din tufiş şi, făcând câţiva paşi în întâmpinarea perechii, se adresă prinţului, cu o plecăciune adâncă:

— Ce seară minunată, ce aer proaspăt, ce mireasmă înviorătoare! Probabil că vă simţiţi aici, preastimate domn, ca în frumosul Neapole.

— Cine eşti dumneata, domnule? Îl apostrofă prinţul, în aceeaşi clipă, însă, fata se desprinse de braţul lui, se apropie de Kreisler, îi întinse mâna şi-i spuse cu prietenie:

— Ce bine-mi pare, dragă Kreisler, că eşti iarăşi aici! Ştii că mi-a fost foarte dor de dumneata? îţi mărturisesc, mama mă ceartă grozav că mă port ca un copil nesuferit şi prostcrescut când lipseşti măcar o singură zi. Nici nu ştiu ce m-aş face, m-aş îmbolnăvi, dacă ai înceta să te ocupi de mine şi de cântul meu.

— Aha, exclamă Hector aruncând priviri înveninate spre Julia şi spre Kreisler, va să zică dumneavoastră sunteţi *monsieur* de Krosel! Prinţul v-a lăudat mult.

— Fie binecuvântată alteţa-sa, răspunse Kreisler, în timp ce pe faţa lui vibrau nenumărate creţuri mici, dându-i o expresie ciudată, poate că astfel voi izbuti să obţin lucrul pentru care voiam să vă implor, luminate prinţ, şi anume binevoitoarea dumneavoastră protecţie. Îndrăznesc să cred că, încă de la prima privire mi-aţi acordat bunăvoinţa domniei-voastre, căci, dintr-o pornire cu totul spontană, aţi găsit cu cale să mă înălţaţi la rangul de măscărici, şi, întrucât măscăricii sunt capabili de orice, rezultă... — Sânteţi un om foarte glumeţ, îl întrerupse prinţul.

— Câtuşi de puţin, urmă Kreisler. Ce-i drept îmi plac glumele, dar numai cele proaste, ori acelea nu mai sunt

glume, în momentul de faţă aş dori foarte mult să plec la Neapole, ca să-mi notez câteva frumoase cântece de pescari şi de bandiţi *ad usum delphini156*. Domnia-voastră, luminate prinţ, ca mare preţuitor al artelor, aţi binevoi poate să-mi daţi câteva scrisori de recomandaţie...

— Sânteţi un om glumeţ, *monsieur* de Krosel, îl întrerupse din nou prinţul, ceea ce îmi place, Într-adevăr, dar acum n-aş vrea să vă mai reţin din plimbarea dumneavoastră. *Adieu*!

— Nu! exclamă Kreisler. Nu vreau să pierd acest prilej de a mă arăta în toată strălucirea. Tocmai voiaţi să intraţi în pavilion. Acolo se află un mic pian şi domnişoara Julia va fi desigur atât de amabilă şi nu va refuza să cânte cu mine un duet.

— Cu cea mai mare bucurie! exclamă Julia, sprijinindu-se de braţul lui Kreisler.

Scrâşnind din dinţi, prinţul păşi semeţ înainte. Pe drum Julia îi şopti lui Kreisler la ureche:

— Ce atitudine ciudată, Kreisler!

— O, Doamne, îi spuse tot în şoaptă Kreisler, te laşi legănată de visuri amăgitoare în timp ce şarpele se apropie, ca să te ucidă cu muşcătura lui veninoasă?

Fata îl privi uluită. Doar o singură dată, într-o clipă de mare entuziasm muzical, Kreisler o mai tutuise.

După ce duetul se sfârşi, prinţul, care şi înainte strigase mereu *bravo* şi *bravissimo*, izbucni în aplauze furtunoase. Acoperi mâinile Juliei de sărutări înflăcărate, jurându-i că niciun cântec nu l-a emoţionat atât de adânc ca acesta, după care o rugă să-i îngăduie să depună un sărut pe buzele divine, din care se revărsase torentul de nectar al sunetelor paradisiace.

Julia se feri speriată. Kreisler făcu un pas spre prinţ

şi-i spuse:

— Întrucât alteţa-voastră nu a binevoit să-mi adreseze nici măcar un singur cuvânt de laudă, pe care eu, în calitatea mea de compozitor şi excelent cântăreţ, l-am meritat în aceeaşi măsură ca şi Julia, îmi dau seama că modestele mele. cunoştinţe muzicale nu produc o impresie destul de puternică. Dar deoarece mă pricep şi la pictură, socotesc că e o cinste să vă prezint un mic portret, înfăţişând o persoană a cărei viaţă puţin obişnuită, precum şi sfârşitul ei ciudat, îmi sunt atât de bine cunoscute, încât sunt gata să le povestesc oricui va dori să mă asculte.

— Ce om nesuferit! murmură prinţul.

În timpul acesta Kreisler scoase din buzunar o cutie, în care se afla un mic portret pe care-l arătă prinţului. Acesta aruncă o privire şi se făcu deodată alb ca varul; căutătura îi rămase fixă, buzele îi tremurau. Mormăind un *maledetto157*, se năpusti pe uşă afară.

— Ce înseamnă asta? exclamă Julia speriată. Pentru Dumnezeu, Kreisler! Explică-mi ce înseamnă toate astea?

— Fleacuri, răspunse Kreisler, farse vesele, izgonire de duhuri rele! Ia priviţi-l, stimată domnişoară, pe prea-onoratul prinţ, cum fuge peste pod făcând paşii cei mai mari pe care îi îngăduie cinstitele sale picioare. Doamne, îşi trădează cu desăvârşire firea-i idilică – nici măcar nu aruncă o privire spre lac, nu mai vrea să hrănească lebăda, afurisitul!

— Kreisler! spuse Julia. Tonul cu care vorbeşti mă înfioară. Presimt lucruri rele. Ce ai cu prinţul?

Kreisler se depărta de fereastra lângă care se afla si o privi cu adâncă emoţie. Fata sta în picioare în faţa lui, cu palmele împreunate, ca şi când ar fi vrut să implore un duh bun s-o elibereze de teama care-i umplea ochii de lacrimi.

— Nu, îi răspunse Kreisler. Niciun sunet fals şi ostil

nu trebuie să tulbure armonia cerească ce sălăşluieşte în sufletul tău curat. Duhurile iadului rătăcesc prin lume sub o mască înşelătoare, dar ele nu au nicio putere asupră-ţi, şi tu nu trebuie să le vezi îndeplinindu-şi faptele lor întunecate. Liniştеşte-te, Julia, şi îngăduie-mi să nu spun nimic. Acum totul a trecut!

În acea clipă intră doamna Benzon, tulburată la culme.

— Ce s-a întâmplat? exclamă ea. Prinţul a trecut ca un turbat pe lângă mine, fără să mă vadă. Aproape de castel, aghiotantul i-a ieşit în întimpinare, amândoi au avut o discuţie agitată, apoi, după câte am putut să pricep, prinţul i-a dat o misiune importantă căci, în timp ce el intra în castel, aghiotantul a alergat la pavilionul în care locuieşte. Grădinarul mi-a istorisit că l-a văzut pe prinţ stând pe pod împreună cu tine şi, nu ştiu de ce, m-a cuprins o bănuială că s-au întâmplat lucruri îngrozitoare. Am alergat încoace – spune-mi, ce s-a întâmplat? Julia îi povesti tot.

— Mistere? întrebă doamna Benzon cu glas tăios, sfredelindu-l pe Kreisler cu privirea.

— Stimată doamnă consilier, răspunse Kreisler, există momente, situaţii... mai exact împrejurări, în care omul trebuie să-şi ţină neapărat gura, căci dacă o, deschide, nu poate decât să îndruge lucruri fără noimă, menite doar să enerveze pe oamenii cu scaun la cap.

Kreisler nu voi să spună mai mult, deşi doamna Benzon părea jignită de tăcerea lui.

Capelmaistrul le conduse pe amândouă până la castel, apoi făcu cale întoarsă spre Sieghartsweiler. Când dispăru pe aleile umbroase ale parcului, aghiotantul prinţului ieşi repede din pavilionul său şi apucă pe acelaşi drum ca şi Kreisler. Curând, în adâncul pădurii, răsună o

împuşcătură.

În aceeaşi noapte, principele Hector părăsi oraşul Sieghartsweiler, luându-şi în scris rămas bun de la prinţul Irenaus şi făgăduind că se va întoarce curând.

Trecând în dimineaţa următoare prin parc, împreună cu ajutoarele sale, grădinarul găsi pălăria lui Kreisler pe care se vedeau urme de sânge. Cât despre Kreisler însuşi, nimeni n-a aflat unde dispăruse. Se...

PĂRERILE DESPRE VIAŢĂ ALE MOTANULUI MURR

E.T.A. HOFFMANN

VOLUMUL II

Traducere A. Philippide Univers 1985

Cuprins

PARTEA A TREIA. LUNILE DE UCENICIE. JOCUL CAPRICIOS AL ÎNTÂMPLĂRII 2

PARTEA A PATRA. CONSECINŢELE BINEFĂCĂTOARE ALE UNEI CULTURI SUPERIOARE. UN BĂRBAT ÎN FLOAREA VÂRSTEI 67

POST-SCRIPTUM AL EDITORULUI 100

PARTEA A TREIA. LUNILE DE UCENICIE. JOCUL CAPRICIOS AL ÎNTÂMPLĂRH

(M.R.P.)... NOSTALGIA şi dorinţa înflăcărată ne umple inima, dar îndată ce am dobândit lucrul râvnit pentru care ne-am zbătut, trecând prin cele mai mari greutăţi şi griji, dorinţa se preface într-o nepăsare rece, iar lucrul dobândit îl lepădăm, ca pe o jucărie stricată. Abia am făcut însă gestul acesta, că şi urmează o amară părere

de rău pentru fapta noastră pripită, şi începem din nou să luptăm, astfel că viaţa trece între dorinţă şi dezgust. Aşa e pisica! Cuvintele acestea definesc cât se poate de bine specia mea, din care face parte şi leul cel trufaş; de aceea şi vestitul Hornvilla din *Octavian* a lui Tieck1 spune despre acest animal că este o pisică mare. Da, o repet – aşa e pisica şi nu altfel, iar inima ei e cu totul nestatornică.

Cea dintâi îndatorire a unui biograf cinstit este să fie sincer şi sub niciun cuvânt să nu se cruţe pe sine însuşi. De aceea, vreau să mărturisesc cu toată sinceritatea, cu laba pe inimă, că – în ciuda zelului neasemuit cu care m-am apucat de arte şi ştiinţe – amintirea frumoasei Mismis se trezea adesea pe neaşteptate în mintea mea, întrerupându-mi studiile.

Aveam impresia că nu trebuia s-o părăsesc, că am dispreţuit o inimă iubitoare şi credincioasă, care fusese doar orbită de o amăgire vremelnică. Ah! de multe ori când voiam să mă delectez cu marele Pitagora (pe vremea aceea studiam intens matematicile), o lăbuţă delicată, încălţată în ciorăpei negri, acoperea deodată toate catetele şi ipotenuzele, şi în faţa mea apărea frumoasa Mismis cu drăgălaşa-i beretă de catifea pe cap; din ochii ei de culoarea verde ca iarba mă săgeta o privire de blând reproş. Ce sărituri graţioase, ce încântătoare piruete, ce unduiri ale cozii! În clipa când, arzând de flacăra unei iubiri reînviate, eram gata s-o *înlăbuţez*, vedenia aceea ispititoare se mistuia în văzduh.

Nu e de mirare că asemenea visuri din Arcadia dragostei m-au cufundat într-un fel de melancolie, care nu putea fi decât dăunătoare carierei mele de poet şi savant, cu atât mai mult cu cât, foarte curând, această melancolie a degenerat într-o lene căreia nu mă puteam împotrivi. Voiam să mă smulg cu forţa din această stare insuportabilă, luând hotărârea energică de-a o căuta iarăşi pe Mismis. Dar cum puneam laba pe prima treaptă care

mă ducea spre zonele înalte, unde nădăjduiam s-o văd pe frumoasa visurilor mele, mă simţeam cuprins de ruşine şi sfială. Îmi retrăgeam laba şi mă refugiam trist sub sobă.

În ciuda acestei depresiuni, mă bucuram de o sănătate fizică excelentă. Am căpătat în mod vizibil mai multă greutate, dacă nu în domeniul ştiinţelor, în orice caz trupeşte. Privindu-mă în oglindă, om observat cu plăcere că, în afară de prospeţimea tinereţii, chipul meu dolofan începea să dobândească şi ceva care inspira respect.

Până şi maestrul şi-a dat seama de schimbările petrecute în mine. Într-adevăr, înainte vreme torceam şi făceam salturi voioase atunci când îmi oferea vreo bucăţică mai gustoasă; sau mă tăvăleam la picioarele lui şi îi săream pe genunchi când se trezea din somn strigându-mi: „Bună dimineaţa, Murr!” Acum renunţasem la toate acestea, mulţumindu-mă cu un „miau!” amical şi cu acea mândră şi elegantă arcuire a spatelui pe care cititorul cred că o cunoaşte.

Ba dispreţuiam chiar şi jocul de-a pasărea, care-mi plăcuse odinioară atât de mult. Pentru gimnaştii şi acrobaţii din specia mea va fi de folos să afle în ce consta acest joc. Maestrul meu lega una sau două pene de scris la capătul unei aţe mai lungi pe care le purta în sus şi in jos prin aer, de credeai că zboară cu adevărat. Eu pândeam dintr-un colţ şi, prinzând cadenţa, săream de atâtea ori după pană până o apucam şi o făceam ferfeniţă. îndeletnicirea aceasta mă pasiona grozav; îmi închipuiam că penele sunt cu adevărat o păsărică şi mă dăruiam din toată inima jocului, astfel că spiritul şi trupul, solicitate deopotrivă, se formau şi se căleau. Da, acum chiar şi acest joc îl dispreţuiam; rămâneam tolănit pe pernă, oricât se ostenea maestrul să legene penele prin aer.

Într-o zi, văzând că abia întind lăbuţa, cu ochii mijiţi, spre pana aruncată chiar pe pernă, lingă nasul meu

maestrul îmi spuse:

— Ascultă, motane, te-ai schimbat cu totul. Pe zi ce trece devii tot mai nepăsător şi tot mai leneş. Cred că mănânci şi dormi prea mult.

Aceste cuvinte ale maestrului au căzut ca o rază de lumină în sufletul meu! Pină atunci socotisem că tristeţea lâncedă se datoreste numai amintirii lui Mismis şi a paradisului dragostei pierdut atât de uşuratic; abia acum îmi dădeam seama în ce măsură au intervenit exigenţele vieţii pământeşti, care m-au îndepărtat de sublimele mele năzuinţe spre studiu. Există în natură lucruri care arată limpede că încătuşata Psyche e silită să sacrifice o mare parte din libertatea ei tiranului care se numeşte trup. Socot că dintre aceste lucruri face parte în primul rând gustoasa fiertură de făină cu lapte dulce şi unt, precum şi o pernă lată, bine umplută cu păr de cal. Menajera maestrului se pricepea grozav să facă fiertura aceea dulce, astfel că în fiecare dimineaţă înghiţeam cu poftă câte două farfurii pline. Dar, după asemenea mâncare, nu mai aveam niciun chef de ştiinţe, care mi se păreau nesărate, şi chiar de căutam o diversiune, refugiindu-mă în poezie, nu-mi era de niciun folos. Operele cele mai preţuite ale celor mai noi autori, tragediile cele mai celebre ale celor mai vestiţi dramaturgi – nimic nu reuşea să-mi capteze atenţia. Gândurile îmi rătăceau haotic şi cu iscusita menajeră a maestrului, fără să vrea, se găsea în conflict autorul, căci mi se părea că se pricepe mai bine decât el la gradarea potrivită a grăsimii, dulceţii şi cantităţilor... Ce fatală confuzie de vis între plăcerile spirituale şi cele trupeşti!... Da, pot numi de vis această confuzie, căci visurile prindeau să se închege, silindu-mă să caut al doilea lucru primejdios, vreau să spun perna cea lată şi bine umplută cu păr de cal, ca să mă aştern pe-un somn dulce. Şi atunci îmi apărea chipul fermecător al frumoasei Mismis. Vai! înseamnă că toate se leagă între ele: fiertura de lapte,

dispreţul pentru ştiinţă, melancolia, perna, firea prozaică, gândurile de dragoste!... Maestrul avea dreptate: mâncam şi dormeam prea mult. Cu o seriozitate stoică am hotărât să fiu mai cumpătat. Dar slabă e firea motănească!... Cele mai frumoase hotărâri se spulberau la mirosul dulce al fierturii de lapte, se împiedicau de perna îmbietoare.

364

Într-o zi, l-am auzit pe maestru, care ieşise din cameră, adresându-se cuiva în coridor:

— Mă rog, fie şi aşa. Poate că societatea îl va mai înveseli. Dar nu cumva să-mi faceţi vreo poznă pe aici, să-mi săriţi pe masă, să-mi răsturnaţi călimara sau să-mi aruncaţi ceva pe jos, că vă dau afară pe-amândoil

Apoi maestrul întredeschise uşa, lăsând pe cineva să intre. Acel cineva nu era altul decât amicul Mucius. Aproape să nu-l recunosc! Blana lui – de obicei netedă şi lucioasă – era acum zbârlită şi neîngrijită; ochii, în fundul capului; iar înfăţişarea lui, care, ce-i drept, fusese şi înainte necioplită, dar totuşi destul de suportabilă, căpătase acum ceva trufaş, ba chiar brutal.

— Na, scuipă el către mine, na, în sfârşit, te revăd! Trebuie să te caute cineva sub afurisita dumitale de sobă? Dar, dă-mi voie?

Cu aceste cuvinte, se duse la farfurie şi înghiţi peştele prăjit pe care mi-l păstrasem pentru cină. Pe când înfuleca, găsi şi vreme să mă întrebe:

— Ia spune, unde naiba ai dispărut? De ce nu vii niciodată pe acoperiş? De ce nu te poate vedea nimeni în niciunul din locurile de petrecere?

I-am explicat că, după ce am renunţat la dragostea pentru frumoasa Mismis, m-am consacrat în întregime ştiinţelor, aşa că de plimbări nici n-ar mai putea fi vorba. Nu simt câtuşi de puţin nevoie de societate, întrucât la

maestrul meu am tot ce-mi poate dori inima: fiertură de lapte, carne, peşte, un culcuş moale etc. O viaţă liniştită şi lipsită de griji este cea mai mare binefacere pentru un motan cu înclinaţiile şi talentele mele. Mă tem ca această pace să nu fie tulburată dacă aş începe să ies în lume, cu atât mai mult, cu cit am constatat că, din păcate, slăbiciunea mea pentru micuţa Mismis nu s-a stins cu desăvârşire şi o eventuală întâlnire cu ea ar putea să mă împingă la vreo faptă pripită, pe care apoi s-ar putea s-o regret amar.

— Mai târziu poţi să mai vii c-un rând de peşte! zise în sfârşit Mucius, ştergându-şi în treacăt cu laba, botul, mustăţile şi urechile, după care se trânti pe pernă chiar lângă mine.

Toarse câteva secunde în semn de satisfacţie şi îmi vorbi iarăşi cu glas şi gesturi blânde. —Dragă frate Murr, ai avut, să ştii, mare noroc că mi-a trecut prin cap să te vizitez în chilia dumitale şi că maestrul m-a lăsat să intru fără să-mi facă greutăţi. Eşti în primejdia cea mai mare care poate să-l ameninţe pe un ins ca dumneata cu doxă la cap şi vlagă In vine. Vreau să spun că eşti pe cale să devii un filistin dezgustător. Spui că ştiinţele nu-ţi mai lasă timp să te vezi cu ceilalţi motani! Nu te supăra, frăţioare, dar asta-i minciună curată. Aşa cum arăţi – gras, gros şi umflat – nu semeni de loc a unul care roade cărţi. Crede-mă ce-ţi spun: afurisita asta de viaţă comodă te-a dus la lene, de te-ai moleşit în halul ăsta. Te-ai fi simţit cu totul altfel dacă erai silit, ca unul de-ai noştri, să faci pe dracu în patru, ca să şterpeleşti un os de peşte, sau să pui gheara pe vreo păsărică.

— Credeam, l-am întrerupt pe amicul meu, că situaţia dumneavoastră putea fi socotită bună şi fericită. Ştiu că aţi fost...

Mucius mă întrerupse furios:

— Lasă, despre asta vorbim noi altă dată. Şi nu mai tot da zor cu „dumneavoastră”, că nu pot suferi tonul ăsta. Spune-mi dumneata, până o să bem bruderşaft. Văd că eşti un filistin şi nu te pricepi la regulile de purtare ale studenţilor.

Am încercat să mă scuz faţă de prietenul înfuriat; atunci el a continuat mai potolit:

— Aşadar, după cum ţi-am spus, asta nu-i viaţă, frate Murr. Trebuie să ieşi, trebuie să ieşi în lume.

— Cerule! am exclamat înspăimântat. Ce tot vorbeşti, frate Mucius? Ai uitat ce ţi-am povestit în beci acum câteva luni? Cum am sărit în lumea largă dintr-o trăsură englezească, şi ce primejdii mă ameninţau din toate părţile? Şi cum, până la urmă, am fost salvat de bunul Ponto, care rn-a adus înapoi la maestrul meu?

Mucius râse sarcastic:

— Păi da, bunul Ponto – aici e totul! Făţarnicul ăsta spilcuit şi caraghios, care scoate ochii cu deşertăciunea lui şi care a binevoit să se ocupe de dumneata, pentru că n-avea nimic mai bun de făcut şi pentru că asta îl amuza. Dar ia încearcă să-l cauţi la adunările lor de gaşcă – nici n-o să te recunoască, ba chiar, întrucât nu eşti din tagma lor, o să te şi sfâşie! Bunul Ponto, care-n loc să te introducă în lumea cea adevărată, ţi-a spus tot felul de poveşti stupide de-ale oamenilor! Nu, dragul meu Murr, aventura de atunci ţi-a arătat altă lume decât aceea căreia îi aparţii în realitate. Crede-mă ce-ţi spun, toată învăţătura dumitale de unul singur nu te ajută la nimic, ba, mai degrabă, îţi dăunează. Căci ai rămas un filistin şi nu-i în toată lumea ceva mai plicticos şi mai fără haz ca un filistin savant!

Cu toată sinceritatea i-am mărturisit amicului Mucius că nu prea înţeleg ce însemnează „filistin” şi ce vrea să

spună cu asta.

Mucius mi-a răspuns cu un zâmbet fermecător, aşa că în clipa aceea arăta foarte drăguţ şi semăna iarăşi cu Mucius cel de altădată:

— O, frate Murr! Degeaba aş încerca să-ţi explic toate astea, căci nu vei putea înţelege ce-i un filistin, cită vreme dumneata însuţi eşti unul dintre ei. Însă dacă vrei să te mulţumeşti, deocamdată, cu câteva trăsături principale ale unui filistin pisicesc, aş putea...

(F.m.)... un spectacol foarte ciudat. în mijlocul camerei stătea prinţesa Hedwiga; obrazul îi era alb ca varul, privirea fixă. Prinţul Ignatius se juca cu ea cum s-ar fi jucat cu o marionetă: îi ridica un braţ în sus, şi braţul îi rămânea in această poziţie; apoi i-l cobora, şi braţul se lăsa în jos. O împingea uşurel înainte, prinţesa făcea câţiva paşi; o punea să se aşeze într-un jilţ, prinţesa se aşeza. Prinţul era atât de absorbit de jocul acesta, incit nu-şi dădu seama că intră cineva.

— Ce-i asta, prinţe?! exclamă principesa-mamă.

Prinţul Ignatius o asigură, chicotind şi frecându-şi mulţumit mâinile, că surioara lui, Hedwiga, a devenit acum foarte cuminte şi face tot ce-i cere el; nici măcar nu-l mai contrazice şi nu-l ceartă ca odinioară. Spunând acestea se apucă s-o aşeze pe prinţesă în toate poziţiile, dând totodată comenzi militare. Văzând-o cum sta ca fermecată oricum o punea, râdea zgomotos şi ţopăia de bucurie.

— Asta-i insuportabil! şopti prinţesa-mamă cu tremur în glas şi lacrimi în ochi.

Dar medicul curţii se apropie de prinţ.

— Încetaţi, alteţă! zise el pe ton sever şi poruncitor. Apoi o luă pe prinţesă de braţ, o întinse cu grijă pe divanul care se afla în cameră şi trase perdelele. Pe urmă se adresă prinţesei-mame: în momentul de faţă prinţesa are

nevoie în primul rând de odihnă, aşa încât vă rog ca prinţul să plece.

Prinţul Ignatius se purtă cit. se poate de urât, văicărindu-se printre sughiţuri de plâns că, în ziua de astăzi, nişte oameni care nu sunt prinţi şi nici măcar de neam nobil îşi permit să-l contrazică. Iar el vrea să rămână lingă prinţesă, sora lui, care i-a devenit mai dragă decât ceştile lui cele mai frumoase, iar domnul medic al curţii nu are a-i da niciun fel de ordine. —Du-te în camera dumitale, dragul meu, îi spuse blând printesa-mamă. Hedwiga trebuie acum să doarmă, iar după masă o să vină domnişoara Julia.

— Domnişoara Julia! exclamă prinţul, râzând şi ţopăind copilăros. Domnişoara Julia! Vai ce bine-mi pare! Am să-i arăt noile mele gravuri, unde sunt înfăţişat în basmul despre împăratul apelor ca prinţul somonilor purtind Marele ordin. Apoi sărută ceremonios mâna prinţesei-mamă, iar pe a lui o întinse cu un aer mândru medicului curţii ca să-i fie sărutată. Acesta însă îi luă mâna şi-l duse spre uşă, pe care o deschise înclinându-se politicos. Prinţul acceptă să fie dat afară în felul acesta.

Prinţesa-mamă, istovită şi din cale-afară de tristă, se aşează într-un jilţ şi, sprijinindu-şi capul în mâini, şopti cu adâncă îndurerare:

— Ce păcat groaznic apasă asupra mea, că mă pedepseşte cerul atât de cumplit? Întâi fiul acesta, condamnat să rămână veşnic copil, şi acum Hedwiga, scumpa mea Hedwiga! Prinţesa-mamă se lăsă în voia gândurilor ei negre.

în vremea asta, medicul curţii izbutise cu multă trudă să strecoare în gura prinţesei Hedwiga câteva picături dintr-un medicament şi chemase cameristele care o transportară în odaia ei, căci starea aceea ciudată de automatism nu se schimbase de loc. Totodată le dădu

dispoziţie să fie chemat îndată, la cel mai mic accident ce s-ar fi putut în-timpla prinţesei. Apoi medicul se adresă prinţesei-mame:

— Alteţa-voastră, oricât de stranie, oricât de îngrijorătoare ar putea să pară starea prinţesei, totuşi vă pot asigura că va înceta repede, fără niciun fel de urmări primejdioase. Prinţesa suferă de acea formă ciudată de *catalepsie*, care se întâlneşte atât de rar în practica medicală, încât mulţi medici celebri nu au avut niciodată in viaţa lor prilejul s-o observe. De aceea pot să mă consider cu adevărat fericit...

368

Aici medicul se încurcă.

— Ah, rosti prinţesa-mamă cu amărăciune, se cunoaşte Că eşti un adevărat practician, nu te impresionează nici cea mai cumplită suferinţă, dacă îţi poate îmbogăţi cunoştinţele. —Chiar recent, urmă medicul, fără să ia în seamă reproşul prinţesei, am găsit într-o lucrare ştiinţifică descrierea unui caz întru totul asemănător cu starea fiicei dumneavoastră. După cum povesteşte autorul, o doamnă din *Vesoul* a venit la Besancon în legătură cu un proces pe care-l avea. Importanţa acestui proces, gândul că pierderea lui ar umple cupa suferinţelor ei, aruncând-o în ghearele mizeriei, toate acestea o copleşeau de o nelinişte ce atinse gradul unei adevărate exaltări. Noaptea nu mai putea dormi, mânca puţin, putea fi văzută în biserică rugându-se şi făcând mătănii într-un fel cu totul neobişnuit – într-un cuvânt starea ei anormală se manifesta în toate chipurile. Până la urmă, chiar în ziua când soarta procesului trebuia să se hotărască, a avut un accident pe care cei din jur l-au luat drept un atac de apoplexie. Medicii, chemaţi de urgenţă, au găsit-o stând într-un jilţ; avea ochii scânteietori, larg deschişi şi ridicaţi spre cer; nu clipea şi

ţinea mâinile în sus, împreunate a rugă. Faţa ei, care până atunci fusese palidă şi tristă, era acum îmbujorată, cu o expresie senină şi mai plăcută ca de obicei. Respira liber şi ritmic, pulsul era slab şi rar, dar destul de ritmic şi el, aproape ca la o persoană cufundată într-un somn liniştit. Extremităţile îi erau flexibile si puteau să fie aşezate, fără nicio rezistenţă, în orice poziţie. Dar tocmai în faptul că extremităţile nu-şi puteau modifica de la sine poziţia în care fuseseră puse era o dovadă evidentă a stării ei morbide. Dacă i se trăgea bărbia în jos, gura se deschidea şi rămânea deschisă. I se ridicau pe rând braţele, care rămâneau aşa, fără să cadă jos. Dacă braţele ii erau răsucite la spate sau întinse într-o poziţie în care nimeni n-ar fi fost în stare să stea multă vreme, la ea acest lucru era posibil. Corpul îi putea fi înclinat oricât de mult, niciodată nu-şi pierdea echilibrul. Părea cu totul insensibilă. Au scuturat-o, au ciupit-o, au chinuit-o în toate felurile, au pus-o cu picioarele pe cărbuni încinşi, i-au strigat la ureche că va câştiga procesul – dar zadarnic; nu dădea niciun semn de viaţă conştientă. Încetul cu încetul a început să-şi revină, dar vorbele îi erau fără şir. Până la urmă...

— Continuă, spuse prinţesa, văzând că medicul s-a oprit. Te rog să nu-mi ascunzi nimic, oricât de groaznic ar fi. Nu-i aşa că doamna şi-a pierdut minţile?

— E destul să spun, urmă medicul, că starea foarte gravă a acestei doamne a mai durat încă patru zile şi că, după întoarcerea ei la Vesoul, s-a însănătoşit deplin, fără ca boala ei ciudată să fi lăsat urmări.

Prinţesa-mamă se cufundă iarăşi în gândurile ei amare, în timp ce medicul curţii începu a vorbi cu lux de amănunţi; despre medicamentele pe care avea de gând să le administreze prinţesei Hedwiga, pierzându-se până la urmă în demonstraţii atât de ştiinţifice, de parcă ar fi vorbit cu doctorii cei mai savanţi, întruniţi într-un consult medical.

Prinţesa întrerupse, în sfârşit, torentul de cuvinte al medicului, spunând:

— La ce folosesc toate mijloacele ştiinţei speculative, când în primejdie se află însăşi sănătatea spiritului?

Vreme de câteva clipe medicul curţii nu zise nimic, apoi continuă:

— Alteţă, exemplul extraordinar al catalepsiei acelei doamne din Besançon arată că boala ei se datora unei cauze psihice. După ce şi-a venit puţin în simţiri, medicii au început tratamentul, insuflându-i curaj şi încredinţând-o că a câştigat procesul acela nefericit. Cei mai experimentaţi medici sunt unanimi în a declara că asemenea stări sunt provocate, în primul rând, de puternice şocuri psihice. Prinţesa Hedwiga este de o sensibilitate cu totul ieşita din comun; aş putea spune chiar că sistemul ei nervos se abate întrucâtva de la normal. Pare sigur că starea ei morbidă a fost provocată de o zguduire sufletească. Trebuie să încercăm să descoperim cauza, pentru ca apoi s-o putem influenţa în mod eficace cu mijloace psihice. Plecarea precipitată a prinţului Hector... în sfârşit, o mamă poate vedea uneori mai adânc decât orice medic şi-i poste pune acestuia la îndemână mijloacele cele mai bune de tratament.

Prinţesa-mamă se ridică în picioare şi spuse cu un aer mândru şi rece:

— Chiar şi o simplă burgheză nu-şi dezvăluie tainele inimii ei femeieşti. O casă princiară nu-şi deschide sufletul decât în faţa bisericii şi slujitorilor ei, printre care un medic nu are dreptul să se numere.

— Dar cine poate trage o linie de despărţire atât de categorică între sănătatea trupească şi cea spirituală?! exclamă medicul cu însufleţire. Medicul este al doilea

duhovnic. Trebuie să i se îngăduie să privească adâncurile fiinţei psihice, căci altfel se află în orice clipă în primejdie de a da greş. Aduceţi-vă aminte, alteţă, de povestea acelui prinţ bolnav...

— Destul! îl întrerupse prinţesa, vădit iritată. Nu voi putea fi niciodată convinsă să săvârşesc ce nu se cuvine, după cum nu-mi pot închipui că vreun gând sau vreun sentiment nelalocul lui ar fi provocat boala prinţesei.

Cu aceste cuvinte, alteţa-sa li întoarse spatele şi plecă.

„Ciudată femeie şi prinţesa asta! îşi spuse medicul. E gata să convingă pe alţii – şi chiar pe ea însăşi – că altul e chitul cu care natura lipeşte sufletul de trup, când e vorba de o plămadă princiară, nesuferind nicio comparaţie cu chitul folosit pentru noi, ceilalţi bieţi pământeni, de origine burgheză. Nici nu-ţi este măcar îngăduit să te gândeşti că prinţesa are şi ea o inimă; ca acel curtean spaniol care a refuzat ciorapii de mătase, oferiţi în dar doamnei sale de nişte burghezi do treabă din Olanda, sub cuvânt că e o lipsă de cuviinţă să pomeneşti că regina Spaniei are şi ea picioare ca toată lumea! Şi totuşi sunt gata să fac prinsoare că pricina groaznicei boli nervoase a prinţesei Hedwiga trebuie căutată numai în acest laborator al tuturor suferinţelor femeieşti, care este inima.”

Medicul curţii se gândi iarăşi la plecarea precipitată a prinţului Hector; la sensibilitatea exagerată, morbidă chiar, a prinţesei Hedwiga; la purtarea ei, după câte auzise, pătimaşă faţă de prinţ, şi ajunse la concluzia că numai o neînţelegere în dragoste putea s-o rănească atât de adânc, încât să-i provoace boala. Vom avea prilejul, în cele ce urmează, să vedem dacă presupunerile medicului erau sau nu întemeiate. În ceea ce o priveşte pe principesa-mamă, este posibil că şi dânsa presupunea ceva asemănător şi de aceea socotea toate întrebările şi

investigaţiile medicului ca necuviincioase, întrucât curtea respingea, în general, orice sentiment profund, socotindu-l indecent şi vulgar. De altfel, principesa-mamă nu era lipsită nici de sensibilitate, nici de inimă, dar monstrul acela ciudat, pe jumătate caraghios si pe jumătate dezgustător, care se numeşte etichetă, o apăsa ca un coşmar, neîngăduindu-i niciun suspin, niciun semn al vieţii lăuntrice. De aceea putea face faţă unor scene ca aceea dintre prinţul Ignatius şi prinţesa Hedwiga şi putea să respingă semeţ pe cel ce nu voia altceva decât să-i fie de folos.

În timp ce aceste lucruri se petreceau în castel, în parc de asemenea au avut loc unele evenimente vrednice de consemnat aici.

În tufişul din stânga intrării se afla mareşalul curţii. Acesta scoase din buzunar o mică tabacheră de aur, din care luă o priză, şterse cutiuţa de câteva ori cu mâneca hainei, şi o întinse către valetul prinţului Irenaus, cu următoarele cuvinte:

— Dragul meu, ştiu că-ţi plac asemenea bibelouri; primeşte, te rog această tabacheră ca o mică dovadă a înaltei mele bunăvoinţe, pe care te poţi bizui întotdeauna. Dar spune-mi, iubitule, cum a fost cu plimbarea aceea atât de ciudată şi neobişnuită?

Vârând tabachera de aur în buzunar, valetul îi mulţumi, după care îşi drese glasul şi urmă: -Pot să asigur pe excelenţa-voastră că înălţimea-sa stăpânul nostru este foarte îngrijorat din clipa când, nu se ştie cum, înălţimea-sa prinţesa Hedwiga şi-a pierdut cele cinci simţuri. Astăzi înălţimea-sa a stat în picioare lingă fereastră vreme de cel puţin o jumătate de ceas, bătând toba cu nobilele sale degete de la mâna dreaptă, atât de vehement, încât geamul zăngănea groaznic. Dar bătea numai marşuri, dintr-acelea cu melodii frumoase şi caracter înviorător,

după cum obişnuia să spună răposatul meu cumnat, trompetistul curţii. Excelenţa-voastră ştie că răposatul meu cumnat, trompetistul curţii, era un om iscusit. Notele de jos sunau ca scoase de un balaur, iar cele de sus ca glasuri de privighetori, cât priveşte tonurile de mijloc...

— Ştiu, ştiu toate acestea, dragul meu! îl întrerupse mareşalul curţii. Răposatul dumitale cumnat a fost un trompetist de mâna întâi, dar acum să-mi spui ce făcea şi ce spunea înălţimea-sa atunci când a binevoit să bală toba în geam?

— Ce făcea şi ce spunea?! Hm! Nu mare lucru. Înălţimea-sa a întors capul, m-a săgetat c-o privire de foc si a scuturat cu furie clopoţelul, strigând: „Francois!” „Francois!” „Aici sunt., înălţimea-voastră!” i-am răspuns eu îndată. Atunci înălţimea-sa a binevoit să strige cu glas furios: „De ce nu spui, dobitocule!” şi apoi a strigat:

„Hainele mele de plimbare!” Am făcut ce mi se poruncise, înălţimea-sa a binevoit să-şi pună haina de mătase verde, fără stea, şi să se îndrepte spre parc. Înălţimea-sa mi-a interzis s-o urmez, dar, mă înţelegeţi, excelenţă, noi trebuie să ştim unde se află înălţimea-sa, căci, dacă se întâmplă vreo nenorocire... În sfârşit, am urmat-o pe înălţimea-sa la distanţă şi mi-am dat seama că s-a îndreptat spre pavilionul de pescuit. —La maestrul Abraham! exclamă mareşalul curţii în culmea mirării.

— Chiar aşa, răspunse valetul, cu o expresie importantă şi misterioasă.

— La maestrul Abraham! repetă mareşalul curţii. E pentru întâia oară că înălţimea-sa îl vizitează acolo pe maestru.

După o tăcere semnificativă, mareşalul curţii urmă:

— În afară de asta, înălţimea-sa n-a mai spus nimic?

— Absolut nimic! răspunse valetul plin de importanţă. Totuşi, adăugă el cu un zâmbet şiret, una dintre ferestrele pavilionului dă spre tufişul cel mare şi acolo e un loc de unde se poate auzi orice cuvânt rostit înăuntru. S-ar putea chiar...

— Dacă ai vrea să faci asta pentru mine, iubitule! exclamă mareşalul curţii încântat.

— Am s-o fac, spuse valetul strecurându-se în tufiş. Dar când se întoarse, mai-mai să se ciocnească de prinţ, care trecea spre castel. Plin de respect făcu un salt înapoi.

— *Vous etes un grand*[111] tâmpit! răcni prinţul. Apoi strigă mareşalului un *dormez bien*![112] şi porni spre castel, urmat de valet.

Uluit, mareşalul curţii rămase locului mormăind:

— Pavilionul de pescuit... maestrul Abraham... *dormez bien*. Până la urmă se hotărî să se ducă imediat la cancelarul imperial, pentru a se consfătui cu privire la această extraordinară întâmplare şi, eventual, să-şi dea seama ce constelaţie va răsări la curte în urma acestui eveniment.

Maestrul Abraham îl însoţise pe prinţ chiar până la tufişul în care se aflau mareşalul curţii şi valetul înălţimii-sale; de acolo se întoarse căci prinţul nu dorea să fie văzut de la ferestrele castelului în tovărăşia bătrânului. Stimatul cititor ştie cit de bine i-a reuşit prinţului să-şi ascundă această vizită secretă la maestrul Abraham. Dar, în afară de valet, mai era cineva care-l observase fără ştirea lui.

Când să ajungă în pragul locuinţei sale, maestrul Abraham fu întâmpinat de doamna consilier Benzon care se ivi pe neaşteptate din aleile ce începeau să se întunece.

---

111 Eşti un mare... (franc).

112 Somn uşor ! (Franc.)

— Aşadar, exclamă ea cu un râs amar, prinţul a venit să-ţi ceară sfatul, maestre Abraham! Într-adevăr, dumneata eşti stâlpul de încredere al casei princiare; şi tatăl şi fiul beneficiază de înţelepciunea şi experienţa dumitale; iar atunci când sfatul cel bun este prea scump sau imposibil...

— Atunci, îi luă vorba maestrul Abraham, atunci există o doamnă consilier, de fapt o stea strălucitoare, care luminează totul şi sub a cărei influenţă un biet bătrân constructor de orgi are posibilitatea să trăiască şi să-şi ducă până la capăt modesta lui viaţă.

— Lasă aceste glume amare, maestre Abraham. O stea, oricât de strălucitoare, poate să pălească şi până la urmă chiar să se stingă, dispărând de pe orizontul nostru. Se pare că nişte evenimente foarte bizare se împletesc în acest cerc familial izolat, pe care un orăşel şi, în plus, o mână de oameni, obişnuiesc a-l numi *curte*. Plecarea precipitată a mirelui, atât de aşteptat, starea gravă a Hedwigăi!... Toate acestea l-ar fi putut zdruncina adânc pe prinţul Irenaus, dacă n-ar fi un om lipsit de orice sentiment.

— N-aţi fost totdeauna de această părere, doamnă consilier, o întrerupse maestrul Abraham.

— Nu înţeleg ce vrei să spui, zise doamna Benzon cu dispreţ, aruncându-i o privire ascuţită; după care se uită repede în altă parte.

374

Având încredere în maestrul Abraham, recunoscându-i chiar o superioritate spirituală, prinţul Irenaus lăsase la o parte toate scrupulele princiare; în timpul vizitelor sale în pavilionul de pescuit îşi deschisese sufletul, trecând însă sub tăcere părerile pe care doamna Benzon le exprimase în legătură cu tulburătoarele evenimente petrecute în ziua aceea. Maestrul ştia toate

acestea şi nu fu surprins de agitaţia doamnei consilier; totuşi cunoscând-o atât de stăpână pe sine şi atât de rezervată, era cam mirat că ea nu şi-a putut ascunde mai bine neliniştea.

Pe doamna Benzon trebuie s-o fi durut însă foarte mult că monopolul tutelei ei asupra prinţului a fost din nou primejduit – şi încă într-o clipă atât de critică.

Din motive care vor deveni poate mai clare în viitor, legătura dintre prinţesa Hedwiga şi prinţul Hector era dorinţa cea mai arzătoare a doamnei consilier. Îşi închipuia că tocmai această alianţă era în joc, şi de aceea orice amestec al unei terţe persoane i se părea o primejdie. Afară de aceasta, pentru întâia oară în viaţa ei s-a pomenit înconjurată de mistere de nepătruns, pentru întâia oară prinţul Irenaus tăcea. Nu putea exista o jignire mai mare pentru ea, care era deprinsă să tragă sforile în jocul ce se desfăşura la această curte iluzorie.

„Maestrul ştia că modul cel mai potrivit de a răspunde unei femei iritate este calmul imperturbabil. De aceea nu rosti niciun cuvânt, ci porni alături de doamna Benzon, care se îndreptă îngândurată spre podeţul atât de bine cunoscut amabilului nostru cititor. Doamna consilier se rezemă de balustradă, cu privirea pierdută spre tufişurile îndepărtate, pe care soarele, gata să asfinţească, le poleia cu razele lui de aur, de parcă şi-ar fi luat rămas bun. —Frumoasă seară, rosti într-un târziu doamna Benzon, fără a întoarce capul.

— Da, răspunse maestrul Abraham. O seară liniştită, senină, ca un suflet pur şi netulburat. —Să nu vă faceţi o părere greşită, spuse doamna Benzon, renunţând la felul intim în care obişnuia să-i vorbească, să nu vă faceţi o părere greşită, dragă maestre, că m-a durut când, deodată, prinţul v-a luat numai pe dumneavoastră drept confident al său; că numai de la dumneavoastră a cerut sfat într-o

chestiune în care o femeie cu experienţa lumii l-ar fi putut sfătui şi ajuta cel mai bine. Dar această susceptibilitate măruntă, pe care eu n-am fost în stare s-o ascund, a trecut, a trecut cu desăvârşire. Acum m-am liniştit, căci n-a fost vorba decât de o încălcare a formelor. Prinţul trebuia să-mi fi spus el însuşi ceea ce am aflat pe o cale ocolită, şi nu pot decât să aprob întru totul răspunsul pe care i l-aţi dat, dragă maestre. Şi chiar vă mărturisesc că eu însămi am înfăptuit ceva nu tocmai vrednic de laudă. Singura mea scuză este că nu am fost îndemnată de o simplă curiozitate feminină, ci de interesul meu profund pentru tot ce priveşte familia princiară. Aflaţi deci, maestre, că am tras cu urechea în timpul întregii dumneavoastră convorbiri cu prinţul si am auzit tot ce s-a spus...

Aceste cuvinte ale doamnei Benzon treziră în maestrul Abraham un simţământ ciudat, un fel de amestec de ironie batjocoritoare şi de adâncă amărăciune. Ca şi valetul prinţului, îşi dăduse şi el seama că, dacă cineva s-ar ascunde în tufişurile de sub fereastra pavilionului, ar putea auzi tot ce se vorbeşte înăuntru. Abraham izbutise însă cu ajutorul unui dispozitiv acustic foarte ingenios, ca orice convorbire din pavilion să ajungă la urechile celui ascuns afară abia ca un zgomot nedesluşit, din care să nu poată înţelege nicio silabă. De aceea i se păru foarte penibilă încercarea doamnei Benzon de a afla, cu ajutorul unei minciuni, o taină pe care ea o bănuia, dar pe care prinţul nu o ştia, şi deci nu avea cum s-o destăinuiască maestrului Abraham. Cititorului ii va fi povestită la timpul potrivit convorbirea care a avut loc în pavilion între prinţ şi bătrân.

— O, exclamă maestrul Abraham, numai inteligenţa ageră a unei femei iscusite şi cunoscătoare într-ale vieţii – ca a dumneavoastră – v-a mânat la pavilionul de pescuit! Cum aş putea eu, un biet bătrân lipsit de experienţă, să mă descurc fără sprijinul dumneavoastră, în toate aceste probleme? Tocmai aveam de gând să vă istorisesc cu de-

amănuntul ce mi-a spus prinţul; acum acest lucru a devenit de prisos, căci ştiţi tot. Dar poate că mă veţi găsi destul de vrednic să-mi povestiţi cu sinceritate toate intâmplările acelea care, cine ştie, n-or fi atât de negre în realitate!

Rostind aceste cuvinte, maestrul Abraham izbuti să găsească un ton atât de sincer încât, cu toată perspicacitatea ei, doamna Benzon n-a putut să-şi dea seama dacă e vorba de n mistificare sau dacă vorbeşte adevărat, şi această îndoială a făcut să-i scape din mână firul pe care-l apucase şi care se putea transforma într-un laţ fatal pentru maestru. Căutând zadarnic ce să născocească, stătea nemişcată pe podeţ privind la apele lacului.

Maestrul se bucură câteva clipe de frământarea ei, apoi gândurile i se îndreptară spre evenimentele petrecute în cursul acelei zile. Îşi dădea bine seama că în centrul lor se afla Kreisler; o durere sfâşietoare îl cuprinse la gândul dispariţiei prietenului său cel mai scump şi, fără voia lui, suspină:

— Bietul Johannes!

Doamna Benzon se întoarse brusc spre el şi-l întrebă cu un ton violent:

— Cum, maestre Abraham? Doar nu eşti atât de stupid ca să crezi în moartea lui Kreisler?! Ce poate dovedi o pălărie însângerată? Şi ce l-ar fi putut face să ia deodată hotărârea groaznică de a-şi pune capăt vieţii? De altfel ar fi fost găsit...

Nu mică fu mirarea maestrului Abraham când o auzi pe doamna Benzon vorbind de sinucidere în nişte împrejurări care îndreptăţeau o bănuială cu totul de alt gen. Dar înainte de a fi putut el răspunde ceva, doamna consilier continuă:

— Noi nu putem decât să ne bucurăm de plecarea acestui nefericit, care pricinuieşte numai nenorociri oriunde apare. Firea lui pătimaşă, amărăciunea lui înverşunată – nu pot numi altfel faimosul lui umor – răscolesc orice suflet sensibil, de care apoi îşi bate joc cu cruzime. Dacă dispreţul tuturor convenţiilor, aş spune chiar sfidarea tuturor formelor acceptate în relaţiile dintre oameni, constituie dovada unei superiorităţi intelectuale, ar însemna să îngenunchem cu toţii în faţa acestui capelmaistru. Dar mai bine să ne lase în pace şi să nu se ridice împotriva a tot ce e dictat de o viziune justă a vieţii reale şi recunoscut de toată lumea, ca formând temelia tuturor satisfacţiilor noastre. Deci, să mulţumim cerului că a plecat; sper să nu-l mai revăd niciodată!

— Şi totuşi, îi răspunse maestrul Abraham blând, aţi fost întotdeauna o prietenă a bunului meu Johannes, doamnă consilier. L-aţi luat sub oblăduirea dumneavoastră într-un moment foarte critic pentru el şi l-aţi îndrumat chiar dumneavoastră pe o cale de la care l-au abătut tocmai convenţiile acelea apărate cu atâta înflăcărare de dumneavoastră. Ce i se poate, reproşa, aşa, dintr-o dată, bunului meu Kreisler? Ce răutate, ascunsă în sufletul lui, a ieşit acum la iveală? Trebuie oare să-l urâm pentru că, din prima clipă când a păşit într-o lume nouă pentru el, viaţa i-a arătat un chip ostil, pentru că îl ameninţa crima, pentru că l-a pândit un bandit italian?

La aceste cuvinte doamna Benzon tresări.

— Ce gând infernal s-a zămislit în mintea dumitale, maestre Abraham? întrebă ea cu tremur în glas. Dacă este adevărat, dacă Kreisler a fost ucis într-adevăr, asta ar însemna că logodnica pe care a scos-o din minţi a fost răzbunată Un glas lăuntric îmi spune că el e singurul vinovat de starea groaznică a prinţesei. A întins fără nicio milă coardele delicate ale sufletului unei bolnave, până au plesnit.

— În cazul acesta, răspunse maestrul Abraham muşcător, domnul acela italian s-a dovedit un om care ştie să ia hotărâri fulgerătoare, întrucât răzbunarea a fost mai iute decât fapta. Stimată doamnă consilier, întrucât aţi auzit tot ce am vorbit cu prinţul în pavilion, vă este cunoscut desigur că prinţesa Hedwiga a căzut în nesimţire în clipa când a răsunat împuşcătura din parc.

— Într-adevăr, spuse doamna Benzon, aproape că-ţi vine să crezi în toate năzdrăvăniile acelea despre care auzim acum mereu vorbindu-se: corespondenţe psihice şi aşa mai departel Dar, încă o dată, slavă Domnului că a plecat! Starea prinţesei se poate schimba; şi se va schimba. Însăşi fatalitatea l-a izgonit pe acela care ne-a tulburat liniştea. Recunoaşte şi dumneata, maestre Abraham, că sufletul prietenului nostru este atât de plin de contradicţii, încât viaţa nu-i poate aduce alinare. Aşadar, presupunând chiar că...

Doamna consilier se opri, dar maestrul nu-şi mai putea stăpâni mânia care îi clocotea in suflet.

— Ce aveţi cu toţii împotriva lui Johannes?! exclamă el ridicând tonul. Ce rău v-a făcut, ca să-i refuzaţi un adăpost, un loc cit de mic pe lumea asta? Nu ştiţi? Atunci să v-o spun eu: Kreisler nu este plămădit din aluatul vostru şi nu pricepe felul vostru de a vorbi; scaunul pe care i-l oferiţi să şadă în mijlocul vostru este prea mic, prea îngust pentru el. Vă supără că nu puteţi să-l consideraţi ca pe unul de-ai voştri, deoarece nu vrea să recunoască veşnicia contractelor pe care le-aţi încheiat cu privire la rânduielile vieţii, şi e convins că orbirea nesăbuită de care sunteţi cuprinşi vă împiedică să vedeţi realitatea aşa cum este cu adevărat, că felul solemn în care vă închipuiţi că domniţi asupra unei lumi pe care n-o puteţi înţelege e cât se poate de comic. Toate acestea voi le numiţi răzvrătire. Lui îi

place mai presus de orice felul de a glumi care izvorăşte din profunda cunoaştere a naturii, căci se adapă de la cele mai limpezi izvoare ale ei. Dar voi sunteţi nişte oameni respectabili şi serioşi, şi nu puteţi glumi. în pieptul lui sălăşluieşte spiritul dragostei adevărate; dar poate el oare să încălzească o inimă îngheţată pe veci, o inimă în care nu s-a aprins măcar o dată scânteia capabilă să aţâţe flacăra acestui spirit? Nu-l puteţi suferi pe Kreisler, pentru că nu vă este pe plac superioritatea lui – pe care nu i-o puteţi totuşi contesta. Vă temeţi de el, pentru că e preocupat de lucruri mai înalte decât cele ce se potrivesc cercului vostru strâmt.

— Maestre, spuse doamna Benzon cu glas înăbuşit, maestre Abraham, zelul cu care îţi aperi prietenul te duce prea departe. Ai vrut să mă jigneşti? Ei bine, ai reuşit, căci cuvintele tale au trezit în mine unele gânduri care zăceau de mult, de mult amorţite. Spui că inima mi-i îngheţată? Dar ştii tu oare dacă spiritul dragostei i-a vorbit vreodată cu glas prietenos? De unde ştii atât de sigur că n-am putut găsi linişte şi mângâiere decât tocmai în aceste convenţii ale vieţii, pe care trufaşul Kreisler le dispreţuieşte? Nu crezi, bătrâne, tu care ai cunoscut de asemenea destule suferinţe, că e un joc primejdios să te ridici mai presus de aceste convenţii şi să încerci a te apropia de adevărul etern, amăgindu-te pe tine însuţi? Ştiu, Kreisler m-a socotit întruchiparea celei mai reci şi mai inerte proze a vieţii, şi, de fapt, n-ai făcut decât să formulezi părerea lui, spunând că am o inimă îngheţată. Dar ai încercat vreodată să afli ce se ascunde sub această gheaţă care îmi apără pieptul ca o platoşă? E posibil ca, pentru bărbaţi, dragostea să nu constituie sensul vieţii, ci doar înălţarea ei pe un pisc de la care pornesc drumuri mai sigure; pentru *noi* însă, punctul suprem şi luminos – singurul care plămădeşte şi formează fiinţa noastră – este clipa primei iubiri. Dacă o soartă potrivnică face ca această clipă să fie pierdută pe vecie, atunci pierdută este şi întreaga viaţă pentru o femeie

slabă, care se va ofili într-o existenţă ştearsă şi fără bucurii; în schimb, o femeie înzestrată cu forţă sufletească se smulge cu putere şi izbuteşte – tocmai în acest cadru al relaţiilor vieţii obişnuite – să-şi făurească o soartă în care află echilibru şi pace. Ascultă, bătrâne, am să-ţi spun tot, aici, sub vălul întunericului care-mi ascunde destăinuirile. Află că atunci când în viaţa mea s-a ivit acel moment, atunci când l-am zărit pentru întâia oară pe *acela* care a aprins în mine tot focul dragostei de care e in stare o inimă de femeie, eu stăteam în faţa altarului alături de Benzon, cel ce mi-a devenit soţ – un soţ bun, cum nu se întâlnesc decât foarte puţini. Prin lipsa lui de personalitate, mi-a oferit tot ce-mi puteam dori pentru a duce o viaţă tihnită, şi buzele mele n-au rostit niciodată un cuvânt de mustrare sau de regret. M-am mărginit la sfera lucrurilor obişnuite, şi, dacă in aceste limite s-a întâmplat ceva care m-a abătut din calea mea, ceva care ar putea părea condamnabil şi pentru care n-aş putea găsi altă justificare decât forţa unui concurs momentan de împrejurări, dreptul de a mă condamna nu-l poate avea decât femeia *aceea* care, ca şi mine, a câştigat lupta grea a renunţării la fericirea supremă, chiar dacă acea fericire nu-i în realitate decât o dulce amăgire. M-a cunoscut prinţul Irenaus... Dar nu voi mai vorbi despic lucruri de mult trecute. Să ne ocupăm numai de prezent. Maestre Abraham, ţi-am îngăduit să arunci o privire în adâncurile sufletului meu; acum ştii de ce – ţinând seamă de felul în care se desfăşoară lucrurile aici – trebuie să mă tem de imixtiunea oricărui element străin. Destinul meu propriu, care s-a hotărât în clipa aceea fatală, îmi rânjeşte acum ca o fantomă prevestitoare de nenorociri. Trebuie să-i salvez pe cei ce-mi sunt dragi şi în această privinţă am planuri bine stabilite. Nu mi te împotrivi, maestre Abraham; iar dacă vrei, totuşi, să lupţi împotriva mea, bagă de seamă să nu rămâi de ruşine chiar cu cele mai abile scamatorii ale tale.

— Femeie nefericită! exclamă maestrul Abraham.

— Femeie nefericită, strigă doamna consilier, femeie nefericită eu, care am reuşit să înving o soartă potrivnică şi mi-am găsit pacea şi mulţumirea tocmai acolo unde se părea că totul e pierdut?!

— Sărmană femeie nefericită! repetă maestrul Abraham cu un ton care vădea o adâncă emoţie. Îţi închipui că ai aflat pacea şi mulţumirea şi nici nu bănuieşti că disperarea, asemenea unui vulcan, ţi-a secătuit tot focul lăuntric. În orbirea ta încăpăţânată, iei o cenuşă stearpă, din care nu va încolţi niciodată vreo floare, drept ogorul mănos al vieţii, dăruitor de roade. Vrei să înalţi un edificiu pe o stâncă detunată; oare nu te temi că se va prăbuşi, chiar în clipa când vor flutura vesel în vânt panglicile cununii de flori, menită să vestească izbânda arhitectului? Julia... Hedwiga... Ştiu, pentru ele ţi-ai urzit planurile cu atâta iscusinţă. Femeie nefericită, bagă de seamă dacă nu cumva acel simţământ funest, acea amărăciune adâncă, pe care o reproşezi lui Johannes al meu, nu izbucneşte chiar din propriul tău suflet. Gândeste-te dacă nu cumva proiectele tale atât de înţelepte nu sunt decât o revoltă îndârjită împotriva unei fericiri pe care n-ai gustat-o niciodată şi de care vrei acum să-i lipseşti chiar si pe cei dragi. Ştiu mai mult decât îţi închipui despre planurile tale, după cum ştiu mai mult decât crezi şi despre faimoasele împrejurări ale vieţii, care urmau să-ţi aducă pacea sufletească şi care te-au împins spre fapte condamnabile şi ruşinoase.

Auzind cele din urmă cuvinte ale maestrului, doamna Benzon scoase un geamăt înăbuşit şi nearticulat, care trăda zguduirea ei adâncă. Maestrul se opri, dar văzând că doamna consilier tace, nemişcată ca o stană de piatră, continuă liniştit:

— Singurul lucru care nici nu mi-ar trece prin minte,

ar fi să încep vreo luptă cu dumneata, stimată doamnă consilier. Cit priveşte aşa-zisele scamatorii ale mele, ştii doar prea bine că de când fata mea invizibilă m-a părăsit...

Amintirea celei dispărute se trezi deodată în sufletul maestrului Abraham mai vie ca oricând; i se părea că o vede în negura depărtării şi că-i aude glasul dulce.

— O, Chiara, scumpa mea Chiara! suspină el, adânc îndurerat.

— Ce-i cu dumneata, maestre Abraham? întrebă doamna Benzon, întorcându-se brusc spre el. Ce nume ai rostit?...

Dar, ţi-o spun încă o dată, nu mai trezi trecutul. Iar pe mine nu mă judeca după acele concepţii bizare, pe care le împărtăşeşti cu Kreisler şi făgăduieşte-mi că nu vei abuza de încrederea acordată de prinţul Irenaus. Făgăduieşte-mi că nu te vei pune de-a curmezişul planurilor mele!

Maestrul Abraham era însă atât de copleşit de dureroasa amintire a iubitei sale Chiara, încât abia auzea ce-i spunea doamna Benzon şi îi răspundea doar cu vorbe fără noimă.

— Nu mă refuza, maestre Abraham, continuă ea. După câte se vede, ştii într-adevăr mai mult decât presupuneam; totuşi, s-ar putea să mai fiu şi eu în posesiunea unor taine, a căror cunoaştere te-ar putea interesa foarte mult; ba chiar aş putea să-ţi fac un serviciu prietenesc, la care nici nu te gândeşti. Îţi propun să conducem împreună această curte care într-adevăr are nevoie de conducerea cuiva. Ai strigat numele „Chiara” cu o durere, care...

Un zgomot puternic, venind dinspre castel, îi întrerupse vorba. Maestrul Abraham se trezi din visurile sale, zgomotul...

(M.r.p.)... să-ţi spun următoarele. Oricât ar fi de însetat, un pisoi filistin începe să lingă de pe margini farfuria cu lapte, ca să nu-şi mânjească botul şi mustăţile şi să-şi păstreze astfel respectabilitatea, care pentru el e mai importantă decât setea. Dacă te duci în vizită la un asemenea pisoi, îţi va oferi toate bunătăţile, dar la plecare te va asigura numai de prietenia lui şi va înfuleca apoi, singur şi netulburat, delicatesele pe care ţi le oferise. Datorită tactului său care nu dă greş, un pisoi filistin dobândeşte peste tot, în pod sau în beci etc, cel mai bun loc unde să se întindă în voie. Îţi povesteşte cu de-amănuntul despre marile lui calităţi, adăugind că, slavă Domnului, nu se poate plânge că aceste calităţi ar fi trecut neobservate de soartă. Îţi lămureşte foarte pe larg cum a ajuns să-şi câştige locul însemnat pe care-l deţine, şi-ţi dezvăluie tot ce va face de aici înainte ca să-şi îmbunătăţească şi mai mult situaţia. Dar dacă vrei şi tu, în sfârşit, să spui câteva cuvinte despre tine şi despre soarta ta, care ţi-a fost mai puţin prielnică, îndată îl vezi pe filistin făcând ochii mici şi lipindu-şi urechile de cap, ca şi când ar dormi sau ar toarce. Un pisoi de ăsta îşi linge cu grijă blana, ca să fie curată şi lucioasă, iar când vânează şoareci nu trece peste o băltoacă, fie cit de mică, fără să nu-şi scuture la tot pasul lăbuţele, chiar dacă riscă să scape vânatul, pentru ca în toate împrejurările să rămână o persoană elegantă, îngrijită şi bine îmbrăcată. Un pisoi filistin se teme şi evită cu grijă chiar cea mai mică primejdie; dacă tu te afli ameninţat de ceva şi-i ceri ajutor, te încredinţează, cu cele mai solemne jurăminte, de toată simpatia lui dar îşi exprimă regretul că, situaţia în care se află în acel moment, precum şi anumite consideraţiuni de care trebuie să ţină seama, nu-i îngăduie să-ţi dea vreun ajutor, în general, toate acţiunile şi toate faptele unui pisoi filistin atârnă în orice împrejurare de o mie şi una de consideraţiuni. Bunăoară, chiar şi faţă de micul mops care l-a muşcat de coadă, el rămâne politicos şi binecrescut; ca

să nu-şi strice relaţiile cu câinele de pază, a cărui protecţie a ştiut să şi-o cîştige; numai noaptea, pe întuneric, îl pândeşte pe puiul acela de mops ca să-i scoată un ochi. A doua zi, îl căinează din toată inima pe scumpul lui prieten, tunând şi fulgerând împotriva josniciei unor duşmani perfizi. La drept vorbind, toate aceste rezerve se pot asemăna cu o bună vizuină de vulpe, din care pisoiul filistin poate să scape în clipa când crezi că ai pus mâna pe el. Întotdeauna preferă să stea la gura sobei, în casa lui, unde se simte în siguranţă; acoperişul îi dă ameţeli. Deci, după cum vezi, prietene Murr, acesta este şi cazul dumitale. Şi acum, dacă îţi spun că pisoiul-burş4 este franc, cinstit, lipsit de egoism, săritor, gata întotdeauna să ajute pe un prieten, că nu cunoaşte alte consideraţiuni decât ceea ce îi dictează onoarea şi conştiinţa, într-un cuvânt că este antipodul pisoiului filistin, nu-ţi va fi greu să te ridici deasupra filistinismului, ca să devii un pisoi-burş în toată puterea cuvântului.

Am simţit adevărul adânc din cuvintele lui Mucius. Mi-am dat seama că numai termenul de filistin nu-l ştiam, dar că asemenea caractere îmi erau foarte cunoscute, căci întâlnisem destui motani nemernici, pe care îi dispreţuisem din toată inima. Cu atât mai dureroasă era eroarea din pricina căreia aş fi putut ajunge în categoria acelor indivizi vrednici de dispreţ; de aceea m-am hotărât să urmez întru totul sfatul lui Mucius şi să devin, astfel, un pisoi-burş în toată puterea cuvântului. Odată, un tânăr i-a vorbit maestrului meu despre un prieten necredincios, caracterizându-l cu o expresie foarte ciudată, pe care eu n-am înţeles-o. L-a numit „tip pomădat”. M-am gândit că epitetul „pomădat” se potriveşte de minune cu substantivul filistin şi l-am întrebat pe prietenul meu Mucius ce părere are despre asta. N-am apucat bine să rostesc cuvântul „pomădat”, că Mucius a sărit în sus, cu un chiot de bucurie, şi a exclamat strângându-mă cu putere în braţe:

— Acum, prietene, îmi dau seama că m-ai înţeles pe deplin. Da, un filistin pomădat! El e acea făptură dezgustătoare care urăşte nobilul spirit al tagmei burşilor, iar noi am vrea să nimicim asemenea făpturi, oriunde le-am întâlni. Da, prietene Murr, ai dovedit că ai un simţ autentic pentru tot ce este nobil şi măreţ. Lasă-mă să te mai strâng o dată la pieptul meu, în care bate o inimă germană sinceră.

Cu aceste cuvinte, prietenul meu Mucius m-a îmbrăţişat din nou, spunându-mi că are de gând să mă introducă in tagma burşilor chiar în noaptea următoare şi că n-aveam altceva de făcut decât să fiu la miezul nopţii pe acoperiş, de unde mă va lua, ca să mă ducă la o petrecere organizată de un senior, şi anume motanul Puff.

Maestrul intră în odaie. Ca de obicei, i-am sărit în întâmpinare, m-am frecat de picioarele lui şi m-am tăvălit pe jos ca să-mi arăt bucuria. Mucius a holbat şi el la maestru o privire în care se putea citi mulţumirea. După ce mă scarpină puţin după ceafă, maestrul îşi roti ochii prin cameră şi, găsind toate în bună rânduială, îmi spuse:

— Bravo! Conversaţia voastră a decurs în linişte şi pace, aşa cum le sade bine unor oameni de treabă şi binecrescuţi. Meritaţi o răsplată.

Maestrul se îndreptă spre uşa care dădea în bucătărie, iar noi, Mucius şi cu mine, ghicind intenţia lui bună, l-am urmat cu câte un „miau-miau” vesel. Şi, într-adevăr, maestrul a deschis bufetul, de unde a scos oasele rămase de la doi pui, pe care îi mâncase în ajun. Este îndeobşte cunoscut că specia mea consideră oasele de pasăre drept cea mai mare delicatesă ce se poate afla pe lumea asta; aşa se explică de ce lui Mucius i s-au aprins ochii, a început să toarcă foarte tare şi să-şi mişte coada în chipul cel mai drăgălaş, în clipa când maestrul a pus strachina pe duşumea. Înaintea noastră. Amintindu-mi de

filistinul pomădat, împingeam către Mucius cele mai bune bucăţele, gâturile, coastele, *târtiţele*, mulţumindu-mă cu naşele mai grosolane ale copanelor şi ale aripilor. După ce am dat gata puii, voiam să-l întreb pe prietenul meu Mucius dacă ar mai fi cazul să bea o cană cu lapte dulce. Dar, având mereu în minte pe filistinul pomădat, am renunţat şi am împins spre el cana care, după cum ştiam, se afla sub dulap; l-am poftit prieteneşte să se îndestuleze, în timp ce eu ii ţineam tovărăşie. Mucius dădu cana pe gât, după care îmi st linse laba şi-mi spuse cu lacrimi de bucurie în ochi:

384

— Prietene Murr, duci o viaţă de Lucullus5, dar mi-ai arătat că ai o inimă nobilă şi curată şi că eşti un prieten credincios, astfel că nu e nicio primejdie ca plăcerile deşarte ale lumii să le atragă in mlaştina filistinismului. îţi mulţumesc din toată inima!

Ne-am despărţit cu o călduroasă strângere de labă, după strămoşescul obicei. Fără îndoială, că pentru a-şi ascunde emoţia profundă care-i storcea lacrimi din ochi, Mucius a zbughit-o pe fereastră ca o săgeată, ajungând cu un adevărat salt mortal până pe acoperişul vecin. Chiar şi eu. înzestrat de la natură cu o excelentă elasticitate, am fost mirat de această săritură îndrăzneaţă şi am descoperit astfel încă un prilej de a-mi preamări specia, compusă din gimnaşti înnăscuţi care n-au nevoie de prăjini. Afară de asta, prietenul meu Mucius mi-a dovedit că îndărătul unei înfăţişări necioplite şi respingătoare se ascunde adesea un suflet gingaş şi sensibil.

M-am întors in cameră la maestru şi m-am culcat sub sobă. Aici, meditând in singurătate asupra existenţei mele de pină acum şi cântărindu-mi recenta stare de spirit, precum şi întregul meu fel de viaţă, m-am îngrozit la gândul cât de aproape fusesem de marginea prăpastiei; în

ciuda blănii sale cam zbârlite, prietenul meu Mucius îmi apăru ca un adevărat înger salvator. Trebuie să păşesc într-o altă lume, trebuie să-mi umplu golul sufletesc şi să devin un alt motan. Inima îmi bătea puternic de bucuria aşteptării.

Mai era incă mult pină la miezul nopţii când, cu obişnuitul meu fel de a mă exprima: „mia-u-u”", l-am rugat pe maestru să mă lase» să ies.

— Cu multă plăcere, Murr, îmi răspunse el, deschizând uşa. Din veşnica trindăvie şi din dormitul după sobă nu poate să rezulte nimic bun. Du-te, du-te, ieşi din nou în lume şi printre motani. Poate că întâlneşti tineri cu care ai afinităţi sufleteşti şi cu care te vei putea distra glumind sau ocupându-te de lucruri serioase.

Ah, cât de bine a presimţit maestrul că mă aştepta o viaţă nouă! În sfârşit, la miezul nopţii, prietenul meu Mucius veni la întâlnirea fixată şi mă călăuzi peste mai multe acoperişuri, până ce am ajuns pe un acoperiş italian plat, unde zece tineri motani impunători, dar îmbrăcaţi tot atât de neglijent şi de ciudat ca şi Mucius, ne-au primit cu chiote de bucurie. Mucius mă prezentă noilor mei prieteni lăudându-mi calităţile şi firea mea sinceră şi credincioasă, subliniind mai ales ospitalitatea cu care l-am tratat cu oase de peşte şi de pui, şi cu lapte dulce. încheie spunând că doresc să fiu primit în rândurile lor, ca un straşnic motan-burş ce sunt. Toată lumea încuviinţă.

După aceea a urmat un ritual solemn, asupra căruia voi păstra însă tăcerea, ca nu cumva stimaţi cititori din specia mea să aibă bănuiala că aş fi intrat într-un ordin secret şi, până la urmă, să nu mă tragă şi la răspundere pentru acest fapt. Îi pot încredinţa, cu laba pe conştiinţă, că nu poate fi vorba de niciun ordin secret cu atributele lui, precum statute, semne de recunoaştere etc, ci doar de o asociaţie bazată pe egalitate şi afinitate de concepţii,

într-adevăr se dovedi curând că fiecare dintre noi preferă lapte şi friptură, în loc de pâine şi apă.

După terminarea părţii oficiale, toţi m-au sărutat şi mi-au strâns laba frăţeşte, spunându-mi: tu! Apoi ne-am aşezat la o masă frugală, dar plină de voie bună, după care a urmat o beţie straşnică. Mucius pregătise un *punş* pisicesc clasa întâi. Dacă vreun tânăr motan, amator de lucruri bune, ar fi cuprins de dorinţa arzătoare de a afla reţeta acestui băuturi delicioase, trebuie să spun cu părere de rău că nu sunt în măsură să-i dau informaţiile necesare. Doar atâta ştiu că gustul, deosebit de plăcut, precum şi tăria ei atotbiruitoare se datorează mai ales unei doze solide de saramură de scrumbie.

386

Drept urmare, seniorul Puff a intonat cu o voce tunătoare, care răsuna pină departe peste acoperişuri, frumosul Gintec *Gaudeamus igitur6*. Eram cuprins de o bucurie fără margini, simţind că, atât pe dinafară, cât şi pe dinăuntru, sunt un adevărat *juvenis7* şi refuzam să mă gândesc la acel *tumulus* pe care soarta cea haină îl acordă rar speciei noastre în pământul paşnic şi odihnitor. S-au cântat şi alte diferite cântece frumoase, ca de pildă *Pălăvrăgească politicienii cât vor8* şi altele. Într-un târziu, seniorul Puff dădu cu puternica-i labă în masă, anunţând că acum trebuie să urmeze adevăratul cântec de iniţiere, şi anume *Ecce quam bonum9*. Corul a intonat pe loc *Ecce* etc., etc.

Până atunci nu auzisem niciodată acest cântec care are o compoziţie atât de bine gândită, o armonie şi o melodie atât de juste, încât pe drept cuvânt poate fi numit miraculos şi

6 *De aceea să ne bucurăm*, (lat.). Începutul unui vechi cântec studenţesc, în versiunea citată aici, curentă înainte de 1750, găsim *tumulus* (movilă, gorgan) în loc de

humus (pământ).

7 Tinăr (lat.).

8 Cântec compus de *Leopold Friedrich Günther von Göchingk* (1748 – 1828), publicat pentru prima oară în „Musenalmanach”, în 1783, sub titlul *Cântec de cântat la masă*.

9 *Uite ce bine*... (lai.). Vechi cântec studenţesc.

misterios. După câte ştiu, numele compozitorului nu este cunoscut, dar mulţi îl atribuie marelui Händel; alţii, dimpotrivă, afirmă că el era cunoscut cu mult înainte de epoca lui Händel, întrucât potrivit cronicii de la Wittenberg, se cânta pe vremea când prinţul Hamlet era încă student în semestrul întâi al primului an. Dar, indiferent cine a compus-o, lucrarea este măreaţă şi nemuritoare. Este îndeosebi de admirat felul iscusit în care părţile de solo, împletite cu corul, lasă cântăreţilor libertatea celor mai variate şi drăgălaşe improvizaţii. Am păstrat până acum in amintire unele din improvizaţiile pe care le-am auzit în noaptea aceea.

După ce a sfârşit corul, un tânăr, bălţat negru-alb, a început:

Pudelul latră prea gros,

Şpiţul – ca o cutră,

Unul e obez în dos.

Celălalt – ce mutră!

Corul: *Ecce quam* etc.

Apoi unul cenuşiu:

Când zăreşti un filistin Scoate-ţi pălăria.

Tontul e de sine plin Nu-si vede prostia.

Corul: *Ecce quam* etc.

Apoi unul galben:

Pestele e-n heleşteu.

Zboară păsărică.

Aripioare cresc mereu N-ai să prinzi nimica!

Corul: *Ecce quam* etc.

Apoi unul alb:

Miorlăiţi şi mieunaţi Dar pitiţi gheruţa!

Fiţi galanţi şi manieraţi Menajaţi lăbuţa!

Corul: *Ecce quam* etc.

Apoi prietenul meu Mucius:

Ingâmfătul maimuţoi îşi ţuguie botul.

Dar dă greş cu de-alde noi – Iaca, muşcă-ţi cotul!

Corul: *Ecce quam* etc.

Eu şedeam alături de Mucius, aşa că acum îmi veni şi mie rândul să cânt un solo. Toate pasajele solo, cântate până atunci, se deosebeau atât de mult de versurile pe oare le compuneam de obicei. Încât eram îngrijorat, ba chiar speriat că nu voi putea nimeri tonul şi maniera potrivite. Iată de ce, când corul sfirşi, eu tot tăceam. Se auziră chiar câteva glasuri strigând *pro poena10*! Am făcut o sforţare nemaipomenită să-mi păstrez cumpătul şi am început şi eu îndată:

Labă-n labă, zi de zi Râde pisicimea.

Burşi suntem şi burşi vom fi Jos burtăverzimea!

Corul: *Ecce quam* etc.

Improvizaţia mea a stârnit o furtună de aplauze, cum rar am mai văzut. Inimoşii băieţi m-au înconjurat chiuind,

înlăbuţindu-mă şi strângându-mă la piept. Vasăzică şi aici mi-a fost recunoscută genialitatea. A fost una din cele mai frumoase clipe din viaţa mea.

După aceea s-a cântat un înflăcărat *Mulţi ani trăiască*! în cinstea mai multor motani, mari şi vestiţi, şi îndeosebi în cinstea acelora dintre ei care, cu toată măreţia şi faima lor, au stat departe de orice filistinism, dovedind acest lucru atât prin cuvinte, cât şi prin fapte. Apoi ne-am despărţit.

Punşul mi se cam urcase totuşi la cap; acoperişurile păreau că se învârt în faţa mea, aşa că numai cu greu am izbutit să mă ţin pe picioare, folosindu-mi coada ca balansier. Observând starea in care mă aflam, credinciosul meu prieten Mucius a avut grijă de mine şi m-a ajutat să ajung teafăr acasă prin lucarna podului.

Aveam o senzaţie ciudată, necunoscută pină atunci – un fel de gol în cap – şi o bucată de vreme n-am putut...

(F.m.)...o ştiam tot atât de bine ca şi agera doamnă Benzon; dar că voi primi chiar astăzi, chiar într-un moment ca acesta, o veste de la tine, prieten credincios, asta inima mea n-a presimţit-o de fel.

Cu aceste cuvinte, maestrul Abraham puse în sertarul mesei lui de lucru scrisoarea primită, pe al cărei plic recunoscuse cu o plăcută surpriză scrisul lui Kreisler, apoi ieşi in parc. De mulţi ani maestrul Abraham îşi făcuse obiceiul să nu deschidă decât după ore şi chiar după multe zile scrisorile primite. „Dacă nu mă interesează conţinutul, spunea el, aminarea nu are nicio importanţă; dacă scrisoarea conţine vreo veste proastă, voi câştiga câteva ceasuri senine sau cel puţin netulburate; iar dacă aduce vreo veste plăcută, un om înţelept poate să mai aştepte până ce află bucuria”. Asemenea obicei al maestrului nu este recomandabil, întrucât un om care lasă atât timp scrisorile necitite este cu totul incapabil să devină un

negustor sau un autor de articole politice ori literare. De asemenea, neplăceri mari se pot ivi şi unui om care nu este nici negustor, nici ziarist. Cât îl priveşte pe biograful de faţă, părerea lui este că obiceiul maestrului Abraham nu se explică prin indiferenţa lui stoică, ci mai degrabă printr-o anumită sfială de a descoperi taina unei scrisori pecetluite. E o plăcere cu totul aparte să primeşti scrisori, şi de aceea ne sunt deosebit de simpatice fiinţele care ne procură nemijlocit această plăcere, adică poştaşii, lucru care a mai fost remarcat undeva, de un autor spiritual. Asta s-ar putea numi o fermecătoare autoamăgire. Biograful îşi aminteşte că, pe vremuri, când era student, s-a chinuit aşteptând zadarnic o scrisoare din partea unei persoane dragi; până la urmă, cu lacrimi în ochi, l-a rugat pe poştaş să-i aducă grabnic o scrisoare din oraşul lui natal, făgăduindu-i pentru aceasta un bacşiş frumos. Cu o mutră şireată, poştaşul i-a promis că va face întocmai. După câteva zile i-a adus scrisoarea, care într-adevăr venise, şi i-a dat-o cu un aer triumfător, de parcă totul ar fi atârnat numai de faptul că a vrut el să se ţină de cuvânt – şi a încasat bacşişul făgăduit. Biograful, cam înclinat el însuşi spre anumite autoamăgiri, nu ştie însă dacă şi tu, iubite cititor, eşti la fel, şi anume dacă – atunci când vrei să deschizi scrisoarea primită – o dată cu acea plăcere, simţi şi o teamă ciudată care îţi accelerează bătăile inimii, chiar când este prea puţin probabil ca scrisoarea să conţină ceva important pentru viaţa ta... Pesemne că se trezeşte în noi acelaşi sentiment de nelinişte, pe care-l încercăm când scrutăm negura viitorului; pentru că ajunge un gest uşor ca să scoatem la iveală ceea ce este ascuns, momentul devine culminant şi tocmai asta ne nelinişteşte... Vai, câte speranţe frumoase nu au fost sfărâmate împreună cu peceţile fatale! Câte visuri înflăcărate, zămislite de propriul nostru suflet, nu s-au spulberat! Peticul acela de hârtie a fost blestemul vrăjit, care a prefăcut in paragină o grădină înflorită unde ne pregăteam să pătrundem şi viaţa

ne apare ca un pustiu neprimitor şi fără mângâiere. Dar dacă e bine să mai chibzuieşti înainte de-a face gestul care deschide o tină, atunci poate s-ar cuveni să fie iertat şi obiceiul nerecomandabil al maestrului Abraham, obicei adoptat şi de biograful de faţă, începând de la o anumită perioadă nefastă când toate scrisorile pe care le primea erau ca un fel de cutii ale Pandorei din care, îndată ce le desfăcea, ieşeau mii de nenorociri şi necazuri. Dar chiar dacă maestrul Abraham a încuiat scrisoarea capelmaistrului în pupitrul de scris sau în sertarul mesei de lucru şi a plecat să se plimbe prin parc, totuşi stimatul cititor trebuie să afle conţinutul ei, cuvânt cu cuvânt, chiar acum. Iată ce a scris Johannes Kreisler:

390

„Iubite maestre,

La fin couronne les oeuvres!*11*, aş putea exclama şi eu asemenea lordului Clifford din *Henric al VI-lea* al lui Shakespeare, când nobilul duce de York i-a dat o lovitură, de moarte. Căci martor îmi este Dumnezeu că pălăria mi s-a prăbuşit rănită în tufiş, iar eu i-am urmat pilda, căzând cu faţa în jos, ca acela despre care se spune: «Cade, sau a căzut pe câmpul de luptă». De obicei, asemenea oameni rar se mai ridică iarăşi în picioare, în schimb credinciosul dumitale Johannes a făcut acest lucru, şi încă fără nicio zăbavă. Gât despre tovarăşul meu de luptă grav rănit care căzuse nu atât lângă mine, cât peste capul meu, sau, mai bine zis, de pe capul meu, n-am mai avut cum să-i port de grijă, întrucât eram foarte preocupat să mă feresc printr-un straşnic salt lateral (folosesc cuvântul «salt» nu în sensul lui filosofic şi nici muzical, ci numai în acel utilizat la gimnastică) de ţeava unui pistol aţintit asupra mea de cineva care se afla numai la trei paşi de mine. Dar am făcut mai mult decât atât, căci trecând subit de la defensivă la ofensivă, am sărit asupra purtătorului pistolului şi, fără multe ceremonii, mi-am înfipt spada în el. Dumneata,

maestre, mi-ai reproşat întotdeauna că nu stăpânesc stilul expunerii istorice şi nu sunt în stare să povestesc ceva fără fraze şi digresiuni inutile. Ce zici de relatarea aceasta concisă a aventurii mele italiene în parcul de la Sieghartshof, asupra căruia domneşte un nobil prinţ atât de blând, încât tolerează pină şi bandiţi, desigur pentru a mai varia în mod plăcut monotonia?

Cele spuse până acum, dragă maestre, te rog să le iei doar ca expunerea *epitomatică* a conţinutului capitolului istoric pe care, dacă mi-o va îngădui nerăbdarea mea şi părintele abate, îl voi scrie pentru dumneata în locul unei scrisori obişnuite. Nu mai am de adăugat multe în legătură cu aventura propriu-zisă din parc. În clipa când a răsunat împuşcătura mi-am dat seama că mie mi-era destinată deoarece, în cădere, am simţit o durere arzătoare în partea stingă a capului, pe care domnul rector din Gonionesmuhl l-a numit, pe drept cuvânt *încăpăţânat*. Într-adevăr, acest nobil edificiu de oase a opus o rezistenţă încăpăţânată ticălosului plumb, aşa că zgârietura e neînsemnată. Dar te rog să-mi spui, dragă maestre, chiar acum, sau măcar în seara asta, ori cel mai târziu mâine dimineaţă, în trupul cui s-a înfipt lama spadei mele! Mi-ar face o deosebită plăcere să aflu că nu am vărsat un sânge omenesc obişnuit, ci nişte puroi princiar; presupun că aşa s-a şi întâmplat. Maestre! Iată că întâmplarea m-a împins să săvârşesc totuşi fapta pe care spiritul acela misterios mi-o prevestise în pavilionul dumitale! Nu cumva, în clipa când am folosit-o ca să mă apăr de un ucigaş, mica mea spadă s-a transformat în înfricoşătoarea sabie răzbunătoare a lui Nemesis? Scrie-mi tot, maestre, şi în primul rând scrie-mi ce e cu arma pe care mi-ai dat-o în mână, adică portretul acela în miniatură? Dar nu, mai bine nu-mi spune nimic! Acel chip de meduză, în faţa căruia încremeneşte crima, să rămână şi pentru mine o taină nedezlegată. Am impresia că acest talisman şi-ar pierde toată puterea dacă aş afla ce anume îl preface într-o armă vrăjită! Ai să mă crezi oare dacă-li voi

spune că până acum nici nu m-am uitat cum trebuie la chipul din miniatură? Cind va veni vremea, îmi vei spune tot ce e necesar să aflu – şi atunci îţi voi restitui şi talismanul. Deci, deocamdată, să nu mai vorbim despre asta! în schimb, să-mi continui capitolul de istorie.

După ce mi-am înfipt spada în acel Cineva care s-a prăbuşit cu pistolul în mină, fără să scoată o vorbă, m-am îndepărtat cu repeziciunea unui Aiax, întrucât auzisem voci în parc şi mă socoteam încă în primejdie. Aveam de gând să ajung la Sieghartsweiler; dar, din pricina întunericului care se lăsase, am greşit drumul. Alergam din ce in ce mai repede, sperând că voi putea găsi drumul cel bun. Am trecut peste câmp, prin şanţuri pline de apă, m-am căţărat pe o colină abruptă şi am căzut, în cele din urmă, istovit, într-un tufiş. Nu ştiu după câtă vreme am văzut parcă fulgere înaintea ochilor şi am simţit o durere ascuţită in cap. M-am trezit astfel dintr-un somn adânc ca moartea. Din pricina rănii pierdusem mult sânge: folosindu-mi batista, mi-am făcut un bandaj pe care l-ar fi putut invidia cel mai iscusit *felcer* militar pe câmpul de luptă şi, bine dispus şi vesel, mi-am rotit privirea în jur. În apropiere se înălţau ruinele măreţe ale unui castel. După cum poţi să-ţi dai seama, maestre, nimerisem, spre marea mea surprindere, pe Stânca Uliilor.

Rana nu mă mai durea; mă simţeam uşor şi înviorat. Când am ieşit din tufişul care-mi servise drept culcuş, soarele tocmai răsărea revărsându-şi, asemenea unui salut matinal, razele strălucitoare asupra pădurii şi cimpiei. Păsările se trezeau în tufişuri şi se scăldau ciripind în roua răcoroasă a dimineţii, apoi săgetau în văzduh. La picioarele mele se întindea Sieghartshoful. Învăluit încă în negura nopţii;curând însă vălurile se sfâşiară şi în faţa ochilor mei apărură copacii şi tufişurile, arzând în flăcări de aur. Lacul din parc părea o oglindă orbitoare; alături de

acesta distingeam pavilionul de pescuit, care îmi apărea ca un punct alb; ba chiar aveam impresia că vedeam şi podeţul. Mi-au revenit în minte cele petrecute în ajun; dar parcă ar fi fost un trecui îndepărtat, în urma căruia n-a mai rămas decât amintirea nostalgică a unui luciu pierdut pe vecie, nostalgie ce îţi sfâşie inima şi, totodată, ţi-o umple de o nespusă fericire. Parcă te aud, maestre, întrebându-mă: «Dar ce vrei, să spui de fapt, bufonule? Ce ai pierdut, pe vecie, într-un trecut îndepărtat?» Ah, maestre! Mă văd încă o dată pe Stânca Uliilor, întinzindu-mi iar braţele, asemenea unor aripi de vultur, spre a-mi lua zborul către locul acela, unde dragostea – acea dragoste care nu cunoaşte graniţe nici în timp, nici în spaţiu, care e eternă ca şi spiritul cosmic – mi-a apărut, întruchipându-se într-o muzică divină, din însuşi dorul arzător. Ştiu, chiar lângă urechea mea se aşază un afurisit de oponent flămând, care mă contrazice invocând pământeasca pline de secară, şi mă întreabă cu un ton sarcastic, dacă e cu putinţă ca muzica să aibă nişte ochi de un albastru-adânc.

Îi demonstrez că sunetul muzical este şi el o privire ce străbate până la noi dintr-o lume de lumină, sfâşiind în calea lui văluri negre de nori. Oponentul însă merge mai departe, întrebându-mă pe rând de frunte, de păr, de gură şi de buze, de braţe, de mâini, de picioare şi, cu un zâmbet perfid, îşi exprimă îndoiala că un simplu sunet muzical ar putea fi înzestrat cu toate acestea... Dumnezeule! Ştiu prea bine ce vrea să spună ticălosul acesta – nimic altceva decât că, atâta vreme cât sunt un *glebae adscriptus12*, ca el şi ca ceilalţi, atâta vreme cit nu ne putem hrăni doar cu raze de soare şi atâta vreme cât, uneori, suntem siliţi să ne aşezăm pe alt scaun decât acela de la catedra profesorală, tot acest dor etern care nu aspiră decât la sine însuşi şi despre care orice prost ştie să pălăvrăgească... Ah, maestre, n-aş vrea ca dumneata să iei partea oponentului aceluia flămând; un asemenea lucru mi-ar fi tare neplăcut. Şi, spune şi dumneata, ai putea găsi măcar un singur motiv

serios de a o face? Am arătat eu vreodată înclinaţie spre sminteala de prost-gust a unui licean? Ajungând până la o vârstă matură, n-am ştiut eu oare să mă port întotdeauna înţelepţeşte? Am dorit eu oare vreodată să fiu o mănuşă, numai pentru a putea săruta obrazul Juliei, ca vărul Romeo? Zică lumea ce-o vrea; dar te rog să mă crezi, maestre, că în cap nu am decât note, iar în suflet, melodia acelor note. Ce dracul Altfel cum aş fi fost în stare să compun o bucată de muzică religioasă atât de reuşită ca *missa* de seară, pe care tocmai am terminat-o şi se află încă pe masa mea de lucru? Dar, iar m-am abătut de la capitolul istoric... Reiau deci firul.

Am auzit în depărtare o voce puternică de bărbat care se apropia tot mai mult. Curând am zărit un călugăr benedictin coborând pe potecă şi cântând un imn latinesc. Ajungând în dreptul locului unde mă aflam, s-a oprit şi a încetat să cânte. Scoţându-şi pălăria cu boruri largi şi ştergându-şi cu o batistă sudoarea de pe frunte, şi-a rotit privirea în jur, apoi a dispărut în desiş. Am simţit dorinţa să-i ţin tovărăşie şi, întrucât era un om gras, iar soarele ardea din ce în ce mai tare, era uşor de bănuit că pornise în căutarea unui loc de odihnă, undeva la umbră. Nu mă înşelasem; intrând în tufiş, l-am zărit pe respectabilul monah aşezat în tihnă pe o piatra acoperită cu muşchi des. O lespede ceva mai înaltă, care se afla aproape, îi servea drept masă; întinsese deasupra un ştergar alb şi, luând din traistă pline şi o pasăre friptă, s-a apucat să Înfulece cu multă poftă. «*Sed praeter omnia bibendum quid*»[113] a exclamat călugărul şi scoţând din buzunar un păhărel de argint, şi-a turnat vin dintr-o damigeana mică. Tocmai se pregătea să-l bea când m-am apropiat de el, salutându-l cu un: «Lăudat fie Isus Cristos!». Cu paharul la gură, a ridicat ochii şi In aceeaşi clipă l-am recunoscut pe vechiul şi simpaticul meu prieten de la abaţia benedictinilor din

113 Dar înainte de toate trebuie să bem ceva! (Lat.)

Kanzheim, şi anume pe preacinstitul *pater* şi dirijor al corului, Hilarius. «Lăudat fie în veci!» a îngăimat el, privindu-mă ţintă, cu ochii larg deschişi de uimire. Mi-am amintit îndată de.podoaba ce o purtam pe cap şi care îmi schimba probabil foarte mult înfăţişarea, de aceea m-am grăbit să adaug: «O, preacinstite şi iubite prieten Hilarius! Nu mă lua drept un indian fugar şi vagabond, şi nici drept un localnic lovit la cap, căci nu sunt şi nu vreau să fiu nimeni altul decât amicul dumitale, capelmaistrul Johannes Kreisler!»...

394

«Pe sfântul Benedict! a exclamat călugărul bucurat. Te-am recunoscut îndată, divine compozitor şi preabunul meu prieten, dar, *per diem*[114], spune-mi de unde vii şi ce-i cu dumneata căci te socoteam *influribus*[115] la curtea marelui duce?»

N-am stat în cumpănă să-i povestesc toate cele ce mi se întâmplaseră şi cum am fost nevoit să-mi înfig spada in trupul individului care mă alesese drept ţintă pentru exerciţiile sale de tragere cu pistolul; i-am spus de asemenea că sus-numitul trăgător era probabil un prinţ italian, numit Rector, un nume care se dă şi clinilor de vânătoare... «Şi acum, sfătuieşte-mă, ce să fac? mi-am încheiat eu povestea. Să mă întorc la Sieghartsweiler, sau...» *Pater* Hilarius, care mă ascultase, scoţând câte un «Hm!» «Aşa!»... «Ei!»... «Pe sfântul Benedict!»... îşi lăsă privirea în jos şi mormăind un «*bibamus*», îşi dădu paharul pe gât, după care spuse râzând: «De fapt, dragă capelmaistre, cel mai bun sfat pe care ţi l-aş putea da mai Înainte do toate, este să le aşezi frumuşel lângă mine şi să mâncăm împreună. Îţi recomand călduros aceste prepeliţe, împuşcate ieri de preacinstitul frate Macarius, care după

114 Probabil în loc de per deum — pe Dumnezeu (lat.).

115 Într-o stare înfloritoare (lat.).

cum îţi aminteşti, nimereşte orice, afară de notele din răspunsuri; iar când ai să simţi gustul sosului cu care au fost stropite, ai să-i mulţumeşti fratelui Eusebius. care le-a fript anume pentru mine. Cât priveşte vinul, pot să-ţi spun că e vrednic de gâtlejul unui capelmaistru fugar. E un adevărat Bocksbeutel, *carissime*[116] Johannes, de la bolniţa Sfântului Johann din Wurzburg şi din care noi, smerite slugi ale Domnului, primim cel mai bun soi. *Ergo bibamus*![117]»

Cu aceste cuvinte, umplu paharul şi mi-l întinse. Nu m-am lăsat rugat, ci am băut şi am mâncat, ca unul care avea nevoie de asemenea întremare.

Pater Hilarius alesese un loc încântător pentru a-şi lua gustarea. Poiana înflorită era umbrită de frunzişul des al unui pâlc de mesteceni, iar pârâiaşul cristalin, care gungurea pe lespezile de piatră, sporea răcoarea plăcută. Singurătatea acestui loc mi-a umplut sufletul de bucurie şi de pace; pe când *pater* Hilarius îmi povestea despre toate cele întâmplate în ultima vreme la abaţie, fără să uite să-şi presare cuvântarea cu obişnuitele-i glume şi latineasca lui de bucătărie, eu ascultam glasurile pădurii şi ale apelor, care-mi vorbeau în melodii pline de mângâiere.

Pater Hilarius a atribuit probabil tăcerea mea îngrijorării pricinuite de cele ce mi se întâmplaseră. De aceea a umplut din nou paharul şi mi-a spus, întinzindu-mi-l: -Nu te necăji, capelmaistre! E drept că ai vărsat sânge, şi vărsarea de sânge este un păcat, dar *distinguendum est inter et inter18*. Fiecare ţine mai mult ca orice la viaţa lui, căci îi este dăruită pentru o singură dată. Dumneata ţi-ai apărat-o pe a dumitale, şi biserica nu interzice acest lucru, ceea ce poate fi dovedit cu prisosinţă; nici preacinstitul nostru abate şi nici vreun alt slujitor al Domnului nu-ţi va

116 Scumpule (lat.). - Deci, să bem! (Lat.)

117 Deci, să bem! (Lat.)

refuza iertarea păcatelor, chiar dacă din greşeală ai răvăşit măruntaie princiare. *Ergo bibamus*! *Vir sapiens non te abhorrebit*, *Domine*![118] Dar. iubitul meu Kreisler, dara te întorci la Sieghartsweiler ai sa fii întrebat in felul cel mai neplăcut ou privire la *cur*, *quomudo*, *quando*, *ubi*[119]. Iar dacă ai să viei să-l acuzi pe prinţ că te-a atacat pentru a te ucide, cine o să te creadă? *Ibi jacet lepus in pipere*![120] Aşadar, capelmaistre, vezi că... dar *bibendum quid*[121]»... Goli paharul care era plin ochi, apoi continuă: «Vasăzică, dragă Kreisler, vezi că stalul cel bun îl găseşti în Bocksbeutel. Află deci, că tocmai mergeam la mănăstirea Toţi Sfinţii pentru a lua de la dirijorul corului o bucată de muzică în vederea sărbătorilor ce vin. Am răscolit zadarnic, de două-trei ori, în toate lăzile – n-am dat decât de nişte vechituri folosite şi răsfolosite. Cit priveşte bucata pe care ai compus-o în timpul şederii dumitale la abaţie, apoi, dragă capelmaistre, nu mi-o lua în nume de rău, dar trebuie să-ţi spun că e foarte frumoasă şi nouă, dar e scrisă într-un fel atât de ciudat, încât nu e chip să-ţi întorci o clipă ochii de la partitură. Cum încerci să mai arunci o privire printre gratii la cite o fetişcană drăguţă din naos, hop, ai şi pierdut un tact, sau faci cine ştie ce altă greşeală şi s-a zis cu toată cintarea. Te trezeşti că fratele Jakob îi dă zor cu di-di-di pe clapele orgei! *Ad patibulum cum illis*![122] Aş putea deci... dar, *bibamus*!»

După ce băurăm câte un pahar, convorbirea noastră continuă în felul următor: «*Desunt*, adică nu-s de faţă, iar cine nu-i de faţă nu poate fi întrebat; de aceea m-am gândit

118 Trebuie să facem deosebirea între şi între (lat.).

119 De ce, cum, cînd, unde (lat.)

120 Acolo zace iepurele în piper! (Lat.)

121 Ceva de băut! (Lat.)

122 La spînzurătoare cu el!(lat.)

că ar fi bine să te întorci îndată, împreună cu mine, la abaţie, care, dacă o luăm pe drumul drept, e cale de numai două ceasuri de aici. Acolo vei fi ferit de orice urmărire, *contra hostium insidias*[123]. Eu am să te aduc acolo drept muzică In carne şi oase şi vei rămâne cit vei avea plăcere, sau cât vei găsi cu cale. Preacinstitul abate se va îngriji să nu duci lipsa de nimic. Ai să-ţi îmbraci rufăria cea mai fină, iar pe deasupra ai să tragi rasa de benedictin, care cred că-ţi va sta de minune. Dar ca să nu arăţi pe drum ca rănitul din gravura cu bunul samaritean, pune-ţi în cap pălăria mea, iar eu am să-mi trag gluga peste chelie. *Bibendum quid*, iubitule!»

397

Cu aceste cuvinte goli încă o dată paharul, apoi îl clăti in pârâu, îşi strânse lucruşoarele în traistă şi, îndesându-mi pălăria pe cap, exclamă: «Capelmaistre, să păşim agale şi vom ajunge tocmai când vor suna *ad conventum*, *conventuales*[124], cu alte cuvinte când preacinstitul abate se aşază la masă. »

Îţi închipui uşor, maestre, că n-aveam nimic de spus împotriva propunerii voiosului *pater* Hilarius, căci nu putea decât să-mi convină să mă duc într-un loc, pe care-l socoteam a fi un adăpost minunat din atâtea puncte de vedere.

Păşeam fără grabă, vorbind despre unele şi altele, şi am ajuns, aşa cum dorise *pater* Hilarius, tocmai când clopotul abaţiei vestea ora mesei.

Pentru a curma din capul locului orice fel de întrebări, *pater* Hilarius ii spuse abatelui că, aflând întâmplător că eram la Sieghartsweiler, renunţase să mai meargă după compoziţii muzicale la mănăstirea Toţi Sfinţii,

123 împotriva uneltirilor duşmanilor (lat.).

124 La trapeză, cei ce fac parte din trapeză (lat.)

găsind mai nimerit să aducă un compozitor, care poartă în el un nesecat depozit de muzică.

Abatele Chrysostomus (mi se pare că ţi-am mai povestit multe despre dânsul) m-a primit cu acea bucurie sinceră, de care sunt in stare numai oamenii cu adevărat buni, şi a lăudat hotărârea luată de *pater* Hilarius.

Aş vrea să mă vezi, maestre Abraham, metamorfozai într-un călugăr benedictin în toată regula, şezând într-o odaie înaltă şi spaţioasă din clădirea principală a abaţiei şi scriind de zor imnuri şi cântări de vecernie; ba chiar îmi însemnez, printre picături, idei pentru o *missă* solemnă. În jurul meu se adună copiii din cor şi fraţii care cântă din gură sau din instrumente; fac repetiţii cu ei, dirijez în cafasul bisericii. Mă simt atât de înmormântat în această singurătate, încât m-aş putea asemăna pe drept cuvânt cu Tartini care, temându-se de răzbunarea cardinalului Cornaro, s-a ascuns la mănăstirea minoriţilor din Assisi, unde după mulţi ani l-a descoperit un prieten din Padova; acesta aflându-se în biserică, a privit spre cor tocmai când o pală de vânt dăduse o clipă la o parte perdeaua ce acoperea orchestra... Şi dumitale ţi s-ar fi putut întâmpla, maestre, acelaşi lucru ca şi acelui locuitor din Padova, dar oricum trebuia să-ţi spun unde mă aflu, căci altfel ţi-ai fi putut închipui cine ştie ce despre mine. Poate că s-a găsit pălăria mea şi lumea se întreabă ce a devenit capul?... Maestre! Sufletul meu a aflat o pace deosebit de binefăcătoare; oare aici mi-este scris să arunc ancora? Mai deunăzi, plimbându-mă pe malul iazului din grădina abaţiei, mi-am zărit în apă imaginea, mergând alături de mine. Mi-am spus: «Omul acela, care păşeşte colo jos alături de mine, e un om senin şi cuminte. Nu mai rătăceşte ca un zănatic prin spaţii vagi şi infinite, ci îşi urmează neabătut calea aleasă. Şi ce noroc pentru mine că omul acela sunt chiar eu»... Odată, dintr-un alt lac, mă privise un alt *alter ego* al meu... Dar destul, să nu mai

vorbim despre toate astea. Maestre, nu-mi menţiona niciun nume, nu-mi povesti nimic, nici nu-mi spune măcar pe cine am străpuns. În schimb, scrie-mi mult despre dumneata... Fraţii au venit la repetiţie, deci îmi închei capitolul de istorie, şi, totodată scrisoarea. Rămâi cu bine, maestre şi nu mă uita etc, etc...”

Plimbindu-se singur prin aleile depărtate şi părăginite ale parcului, maestrul Abraham medita la soarta prietenului său iubit şi la împrejurarea că, aproape îndată după ce l-a regăsit, l-a pierdut din nou. În mintea lui se revedea pe sine şi pe copilul Johannes la Gonionesmuhl; aşezat la pianul bătrânului unchi, copilul lovea clapele cu o privire mândră şi cu o putere aproape bărbătească, studiind cele mai grele sonate ale lui Sebastian Bach; drept răsplată maestrul îi vira pe ascuns un cornet cu bomboane în buzunar... I se părea că toate acestea s-au petrecut numai cu câteva zile în urmă şi era foarte mirat că băieţaşul nu era altul decât Kreisler, al cărui destin părea împletit cu jocul capricios şi ciudat al unor întâmplări misterioase. Dar tot gândindu-se la acele timpuri trecute şi la prezentul atât de fatal, îi răsări înaintea ochilor imaginea propriei sale vieţi.

Tatăl lui, un om sever şi voluntar, îl făcuse aproape cu de-a sila să îmbrăţişeze arta construirii orgilor, care pentru el era o meserie simplă şi fără multă fineţe. Nu îngăduia să se apuce de construirea orgilor, decât unui meşter desăvârşit, de aceea toţi ucenicii lui trebuiau să devină întâi tâmplari şi tinichigii pricepuţi, şi abia după aceea erau admişi la construirea mecanismului interior. Toată grija bătrânului era precizia, durabilitatea şi buna funcţionare a instrumentului; n-avea nicio înţelegere pentru muzicalitate şi pentru ton şi, ciudat lucru, tocmai acest defect se reflecta şi în oraşele construite de el, cărora li se reproşa pe drept cuvânt sunetul lor aspru şi strident. Pe deasupra, bătrânul mai era stăpânit şi de

patima diferitelor jucării puerile şi din vremi de mult perimate. Astfel, la una din orgile sale a adăugat două figuri reprezentând pe regii David şi Solomon care, in timpul cântecului, îşi roteau plini de mirare capetele. Nu era orgă care să nu fie împodobită cu îngeri ce suflau din trâmbiţe, loveau în timpane, băteau tactul, sau de cocoşi care dădeau din aripi şi cântau etc. De multe ori, Abraham nu putea evita bătăile, meritate sau nemeritate, şi nici să-i stoarcă bătrânului vreun semn de bucurie părintească, decât născocind vreo jucărie nouă pentru orga în construcţie – bunăoară un „cucurigu" mai strident al cocoşului, sau altele de felul acesta. Abraham aştepta c-o nerăbdare plină de teamă clipa când, potrivit obiceiului breslelor, avea să pornească în drumeţie. În sfârşit, sosi şi acest moment – şi Abraham părăsi casa părintească, pentru a nu se mai întoarce niciodată acolo.

400

În cursul acelei drumeţii, pe care o făcea în tovărăşia altor calfe, dintre care cei mai mulţi erau nişte flăcăi desfrânaţi şi grosolani, ajunse la abaţia Sfântului Blasius, din Schwarzwald, şi acolo auzi vestita orgă a bătrânului Johann Andreas Silbermann. Sunetele pline şi rotunde ale acelui instrument revărsară pentru întâia oară farmecul armoniei în sufletul lui; se simţi dus în altă lume şi, din clipa aceea, îndrăgi cu pasiune o artă, pe care până atunci o practicase cu atâta dezgust. Totodată întreaga lui viaţă dinainte şi mediul in care şi-o petrecuse i se arătară atât de nedemne, încât se strădui din răsputeri să se smulgă din mocirla în care i se părea că s-a cufundat. Inteligenţa lui înnăscută şi capacitatea de a pricepe repede lucrurile l-au ajutat să-şi formeze cil paşi de gigant o solidă cultură ştiinţifică; totuşi, simţea adesea apăsându-l ca nişte lanţuri grele educaţia lui anterioară şi viaţa trivială pe care o dusese... Legătura cu Chiara, acea fiinţă ciudată şi misterioasă, a fost cel de al doilea punct luminos din

existenţa lui; astfel, cele două elemente – trezirea simţului armoniei şi dragostea Chiarei – au dai naştere acelui dualism poetic al sufletului lui, care exercita o acţiune binefăcătoare asupra firii sale necioplite, dar viguroase. Foarte curând, după ce s-a smuls din hanurile şi cârciumile unde, în norii de fum de tutun, răsunau cântece deocheate, întâmplarea, sau mai bine zis priceperea lui de a face jucării mecanice, cărora (după cum stimatul cititor a şi avui prilejul să constate) ştia să le dea o aparenţă de mister, l-a adus pe tânărul Abraham într-un mediu care însemna penii u el o lume cu totul nouă. Rămânând totdeauna un străin, s-a priceput totuşi să se menţină în acea lume, cultivind tonul categoric cu care îl înzestrase natura. Acest ton a devenit cu timpul tot mai răspicat şi, întrucât nu era tonul unui bădăran, ci se întemeia pe bunul-simţ, pe o judecată sănătoasă şi pe ironia care izvora din aceasta, nu e de mirare că, acolo unde tânărul n-a izbutit decât să se menţină şi să fie tolerat, adultul inspira respect, ca unul ce reprezenta un principiu de temut. Nimic nu-i mai uşor decât să te impui faţă de anumite persoane „distinse” care, oricum, sunt Întotdeauna mai prejos de părerea pe care ai putea-o avea despre ele. Tocmai la aceasta se gândea maestrul Abraham când, după plimbarea prin parc, se întoarse la pavilionul de pescuit, unde izbucni într-un hohot de ris zgomotos care-l făcu sa se simtă mai bine.

Sentimentul de adâncă melancolie, oare nu-i stătea de loc în fire, i-l provocaseră amintirile atât de vii despre abaţia Sfântului Blasius şi despre Chiara. „De ce acum îmi sângerează atât de des rana, pe care o socoteam de mult cicatrizată? se întrebă el. De ce mă las pradă unor visări deşarte când ar trebui să intervin în mod activ într-o maşinărie pe care un duh rău pare s-o conducă anapoda?”... La gândul că preocupările lui cele mai personale sunt ameninţate de o primejdie neştiută nici de el, maestrul fusese cuprins de teamă, dar, aducându-şi

aminte, după cum am spus, de anumite persoane „distinse”, îi veni să râdă şi se simţi îndată liniştit.

Bătrânul intră in pavilion ca să citească scrisoarea lui Kreisler.

În vremea asta, la castelul princiar se petreceau unele lucruri vrednice de uimire.

— Extraordinar! striga medicul curţii. Asta întrece orice practică, orice experienţă!

— Aşa şi trebuia să se întâmple, spunea prinţesa-mamă. Şi prin urmare prinţesa Hedwiga nu este compromisă.

Iar prinţul Irenaus:

— Am interzis categoric acest lucru. Dar această *crapule27*, măgarii ăştia de servitori, parcă n-ar avea urechi. Maestrul-pădurar trebuie să aibă grijă ca de aci înainte prinţul să nu mai poată pune mina pe pulbere!

În acelaşi timp, doamna Benzon exclama:

— Slavă Domnului, e salvată!

Prinţesa Hedwiga privea pe fereastra camerei ei de culcare, făcând rar câte un acord la chitara pe care Kreisler o aruncase supărat şi pe care o primise după aceea din nou din mâinile Juliei, sfinţită, după cum spusese el. Pe sofa sta prinţul Ignatius, plângând şi văicărindu-se:

— Mă doare, mă doare!

Lângă el, Julia curăţa cu hărnicie nişte cartofi pe care îi arunca apoi într-un mic vas de argint.

Toate acestea erau în legătură cu un eveniment pe care, medicul l-a numit pe drept cuvânt extraordinar şi întrecând orice practică. După cum stimatul cititor a avut în mai multe rânduri prilejul să afle până acum, prinţul Ignatius îşi păstrase nevinovatul gust de joacă şi fericita

candoare a unui copil de şase ani. Printre celelalte jucării pe care le avea, era şi un tun mititel, turnat din metal, care constituia distracţia lui favorită dar de care nu se putea folosi decât foarte rar, întrucât mai era nevoie şi de multe alte lucruri, care nu se aflau întotdeauna la îndemână, cum ar fi, de pildă câteva grăunţe de pulbere, nişte alice mari şi o păsărică. Cind izbutea să le strângă pe toate la un loc, prinţul Ignatius îşi punea oastea să mărşăluiască şi judeca păsărică în faţa unei curţi marţiale, pentru un complot urzit in ţara pierdută a prinţului-tată. Apoi încărca tunul şi executa păsărică, pe care o lega întâi de un sfeşnic şi-i desena pe piept o inimioară neagră. Execuţia nu reuşea insă întotdeauna, aşa că pedeapsa meritată a celui vinovat de înaltă trădare trebuia desăvârşită cu ajutorul unui briceag.

402

Fritz, băieţaşul grădinarului, în vârstă de zece ani. Îi adusese prinţului un pietroşel de toată frumuseţea, pentru care primise răsplată, ca de obicei o coroană. Prinţul se furişase îndată în sala de vânătoare – vânătorii erau tocmai plecaţi – şi găsise fără greutate săculeţul cu alice şi cornul cu pulbere, procurându-şi astfel muniţiile necesare. Tocmai se pregătea să înceapă execuţia, care se cerea făcută de mare urgenţă, întrucât pietroşelul rebel ciripea gălăgios şi se străduia din răsputeri să evadeze, când se gândi că prinţesa Hedwiga, care devenise acum atât de cuminte, nu-i va refuza plăcerea de a asista la pedeapsa capitală a micului vinovat de înaltă trădare. Prin urmare, luă la subsuoară cutia în care se afla oastea, ţinând în cealaltă mână păsărică, şi pentru că acest lucru îi fusese interzis de tatăl său, se furişă tiptil-tiptil în dormitorul Hedwigăi pe care o găsi zăcând pe pat îmbrăcată, în starea aceea de catalepsie. Este regretabil şi, după cum vom vedea numaidecât, totodată binevenit faptul că tocmai atunci camerista o lăsase singură pe prinţesă.

Fără a mai sta mult pe gânduri, prinţul Ignatius legă păsărică de un sfeşnic, îşi alinie toată oastea şi încarcă tunul, după care o ridică pe prinţesă din pat şi o puse să se apropie de masă, explicându-i că ea va fi generalul comandant de oaste, iar *el* va fi prinţul-suveran şi, pe lingă aceasta, va aprinde focul artileriei care-l va omorî pe rebel... Prisosul de muniţii i-a fost fatal prinţului căci, nu numai că a pus o încărcătură prea mare in tun, ci a mai vărsat pulbere şi în jurul lui, pe masă. În clipa cind a aprins fitilul, s-a auzit o bubuitură neobişnuită şi pulberea împrăştiată a făcut şi ea explozie, arzându-i mâna atât de tare, încât prinţul a scos un ţipăt puternic şi n-a observat că în momentul exploziei prinţesa se prăbuşise la pământ. Detunătura a răsunat tare pe coridoare şi toată lumea s-a năpustit în odaie, presimţind o nenorocire; pinâ şi prinţul şi prinţesa, uitând în spaima lor de orice etichetă, s-au îmbulzit pe uşă împreună cu servitorimea. Cameristele au ridicat-o pe prinţesă şi au dus-o înapoi pe pat. A fost chemat în grabă medicul curţii şi chirurgul. Zărind lucrurile de pe masă, prinţul Irenaus şi-a dat seama îndată ce s-a petrecut şi cu ochii scânteind de mânie i s-a adresat prinţului Ignatius, care nu înceta să ţipe şi să se văicărească:

— Uite, vezi, Ignaz! Iată unde te duc jocurile stupide şi copilăreşti. Spune să le ungă cu alifie şi nu mai urla ca un golan de pe stradă!... Ai merita să fii bătut cu nişte vergi la po...

Buzele îi tremurau atât de tare, încât cuvintele lui deveniră nedesluşite. Cu un aer maiestuos părăsi încăperea. Servitorimea fu cuprinsă de o groază de nedescris, căci era a treia oară când prinţul Irenaus îi spunea prinţului „tu” şi „Ignaz”, şi de fiecare dată aceasta fusese o dovadă a unei furii sălbatice, cu greu stăpânite.

Când medicul curţii declară că criza se declanşase şi că spera ca starea gravă a prinţesei să treacă în curând,

însănătoşindu-se pe deplin, prinţesa-mamă rosti cu mai puţină emoţie decât ar fi fost de aşteptat:

— *Dieu soit loue*!*28* Să mă ţineţi la curent.

În schimb, pe prinţul Ignatius, care tot mai plângea, îl îmbrăţişa cu duioşie şi-l mângâie cu vorbe blânde, după care îl urmă pe prinţul Irenaus.

În vremea aceasta sosi la castel doamna Benzon, care venea împreună cu Julia s-o vadă pe biata Hedwiga. Cum auzi ce s-a intâmplat, urcă în grabă în odaia prinţesei, căzu în genunchi lângă pat şi-i luă mâna, privind-o adânc în ochi, in timp ce Julia vărsa lacrimi fierbinţi, închipuindu-şi că scumpa ei prietenă este pe moarte. Deodată Hedwiga suspină adânc şi rosti eu o voce surdă, abia auzită:

— A murit?

Prinţul Ignatius se opri îndată din plâns, cu toate că arsura îl durea, şi-i răspunse râzând şi chicotind de bucurii că execuţia i-a reuşit.

— Da, da, surioară prinţesă a murit de tot, împuşcat drept în inimă.

— Da, răspunse prinţesa, închizând din nou ochii. Da. ştiu. Am văzut picătura de sânge care s-a scurs din inima lui şi mi-a căzut pe piept. Eu m-am prefăcut în cristal şi numai picătura trăia în cadavrul meu.

— Hedwiga, începu doamna consilier încet şi blând. Treziţi-vă din visele astea urâte. Nu mă recunoaşteţi?

Prinţesa făcu un gest slab eu mâna, ca şi cum ar fi vrut să fie lăsată singură. Doamna Benzon continuă însă:

— Hedwiga, Julia e aici.

Pe chipul Hedwigăi flutură un zâmbet. Julia se plecă asupra ei şi-i sărută uşor buzele palide. Prinţesa şopti abia

desluşit:

— Acum a trecut tot, simt că peste câteva minute îmi voi recăpăta puterile.

Până acum nimeni nu se preocupase de micul vinovat de înaltă trădare, care zăcea pe masă cu pieptul sfâşiat. Julia îl zări şi în aceeaşi clipă îşi dădu seama că prinţul Ignatius se apucase iar de jocurile lui dezgustătoare.

— Alteţă, îi spuse ea, in timp ce obrajii i se aprinseră ca focul, alteţă, ce v-a făcut biata păsărică de-aţi omorât-o fără milă? E un joc stupid şi crud. Mi-aţi făgăduit de mult să nu mai făptuiţi aşa ceva, dar văd că nu v-aţi ţinut de cuvânt. Să ştiţi că, dacă se mai întâmplă o dată, n-am să mai înşir în ordine ceştile dumneavoastră, nici n-am să mai învăţ păpuşile să vorbească şi nici...

— Nu te supăra, domnişoară Julia! scânci prinţul Ignatius. A fost o secătură pestriţă, care a tăiat pe furiş pulpanele de la tunicile soldaţilor şi pe deasupra a urzit şi o rebeliune. Au, ce mă doare, ce mă doare!

Doamna consilier Benzon se uită la prinţ şi la Julia cu un zâmbet ciudat:

— Câtă văicăreală pentru citeva degete arse! E drept că şi doctorul-chirurg nu mai sfârşeşte cu pregătirea alifiei aceleia. Dar cred că un leac băbesc vulgar poate ajuta şi unui nobil. Să se aducă repede nişte cartofi cruzi!

Şi se îndreptă spre uşă, dar deodată se opri, ca şi când i-ar fi venit ceva în gând, se întoarse şi, îmbrăţişând-o şi sărutând-o pe frunte, pe Julia, şopti:

— Tu eşti copila mea dragă şi vei fi întotdeauna *mimai* ceea ce trebuie să fii. Însă fereşte-te de nebuni excentrici şi nu-ţi pleca urechea la vraja funestă a cuvintelor lor pline de ispită!

Mai aruncă o privire cercetătoare spre prinţesă, care

părea că dormitează liniştită, şi părăsi camera.

Chirurgul intră ţinând in mină un plasture uriaş, jurând solemn că a aşteptat mult timp in camera prinţului, intincit nu şi l-a putut închipui in dormitorul prinţesei...

Tocmai se pregătea să-i pună prinţului Ignatius plasturele, când camerista, ducând pe o laviţă de argint câţiva cartofi mari, îi tăie drumul, asigurându-l că, la arsuri, cartofii cojiţi sint cel mai bun leac. Julia interveni, luându-i tava din mână.

— Iar eu am să pregătesc personal plasturele pentru prinţişorul meu.

— Dumnezeule! se sperie chirurgul. Dar gindiţi-vă şi dumneavoastră, alteţă... e cu putinţă oare... un leac băbesc pentru un nobil prinţ! Arta, numai arta, poate să ajute aici.

Vru să se apropie iarăşi de prinţ; acesta însă se dădu în lături, ţipând:

— Pleacă, pleacă de aici! Domnişoara Julia să-mi pregătească plasturele! Arta să se care de aici!

Arta ieşi, împreună cu plasturele pregătit cu atâta pricepere, aruncând priviri veninoase cameristei.

Julia o auzea pe prinţesă respirând din ce în ce mai puternic, dar rămase uimită când...

(M.r.p.)... adormii. M-am tot perpelit în culcuşul meu, căutând o poziţie mai la-ndemână. Cind mă întindeam cit eram de lung; când mă făceam ghem, cu capul sprijinit pe lăbuţele mele moi şi înfăşurându-mă frumos cu coada, în aşa fel, încât să-mi acopăr ochii; când mă trânteam pe o coastă, cu labele întinse înainte şi cu coada atârnând indiferentă şi imobilă din culcuş. Toate, toate erau zadarnice! Ideile şi noţiunile deveneau tot mai confuze până ce, în sfârşit, am căzut în acea stare de delir care nu poate fi numită somn, ci mai degrabă o luptă între somn şi

veghe, după cum susţin pe drept cuvânt, Moritz, Davidson, Nudow Tiedemann, Wienholt, Reil, Schubert, Kluge şi alţi autori fiziologi, care au scris despre somn şi vis şi pe care eu nu i-am citit.

Camera maestrului era inundată de lumina puternică a soarelui când m-am trezit din acest delir, din această luptă intre somn şi veghe, revenind la starea conştientă. Dar, ce trezire! ce conştientă!... O, tu, pui de motan, care citeşti aceste rânduri, ciuleşte-ţi urechile şi citeşte-le cu multă atenţie, ca morala lor să nu-ţi scape!... Ia bine aminte la cele ce-ţi voi spune despre starea aceasta, a cărei indicibilă tristeţe n-o pot zugrăvi decât în culori prea palide!... Ia bine aminte, repet, şi cântăreşle-ţi bine puterile, înainte de a gusta pentru întâia oară unpunş pisicesc într-o adunare de pisici burşi. Bea cu măsură, iar dacă ţi se va reproşa acest lucru, pomeneşte de mine şi de experienţa mea; motanul Murr să fie autoritatea pe care să te sprijini şi pe care, sper, toată lumea o va recunoaşte şi preţui.

406

Deci, în primul rând în ceea ce priveşte starea mea fizică, nu numai că mă simţeam groaznic de rău şi complet, vlăguit, ci – un lucru care-mi pricinuia suferinţe deosebit de mari – stomacul meu ridica nişte pretenţii nesăbuite şi anormale, pretenţii care, tocmai datorită caracterului lor anormal, nu puteau fi satisfăcute, stârnind doar o agitaţie lăuntrică, pe cât de violentă pe atât de inutilă, şi la care participau chiar şi ganglionii respectivi, tremurând şi vibrând morbid, sfâşiaţi de lupta neîncetată între a vrea şi a nu putea. Era dezgustător!

Dar poate chiar şi mai insuportabilă era tulburarea psihică, împreună cu un regret amar şi pocăinţă pentru cele întâmplate în ajun – lucru pe care, de altfel, nu-l puteam socoti condamnabil – sufletul mi se umplu de o

totală indiferenţă pentru toate plăcerile lumeşti! Dispreţuiam toate bunurile pământeşti, toate darurile naturii, înţelepciunea, inteligenţa, spiritul etc. Cei mai mari filosofi şi cei mai talentaţi poeţi mi se păreau păpuşi de bâlci. Dar lucrul cel mai grav era că acest dispreţ se extindea chiar asupra propriei mele persoane. Mi se părea că nu sunt decât un banal vânător de şoareci! Nimic nu putea fi mai deprimant. Gândul că o mare nenorocire se abătuse asupra mea, că, în general, tot pământul nu este decât o vale a plângerii, mă cufunda într-o durere distrugătoare. Am închis ochii şi am început să plâng amarnic!

— Ai făcut-o lată, Murr, şi acum te simţi prost!... De, aşa se întâmplă!... Culcă-te şi dormi bine, băiete, că o să-ţi treacă! exclamă maestrul văzând că nu m-am atins de gustarea de dimineaţă şi am scos câteva gemete de durere.

Maestrul!... O, Doamne! Habar n-avea; nu-mi cunoştea suferinţele!... El nu bănuia ce influenţă poate să aibă tovărăşia burşilor şi *punşul* pisicesc, asupra unui suflet sensibil!...

Cred că se făcuse amiază, iar eu nu mă mişcasem încă din culcuş când, deodată, in faţa mea a răsărit fratele Mucius, care se strecurase în odaie prin nu ştiu ce minune. M-am plâns lui de starea nenorocită în care mă aflam dar, în loc să mă compătimească şi să mă consoleze, aşa cum speram, a izbucnit într-un imens hohot de râs, exclamând:

— Ha-ha-ha, frate Murr! Nu e decât o criză, e trecerea de la starea nedemnă de copilărie filistină la demnitatea de burş, iar tu îţi închipui că eşti bolnav şi nenorocit. Nu eşti încă deprins cu nobilele chefuri studenţeşti. Dar fă-mi plăcerea să-ţi ţii gura şi nu cumva să te plângi maestrului de suferinţele tale. Specia noastră e şi aşa destul de compromisă din pricina acestei boli aparente; clevetitorul neam al oamenilor i-a dat o

denumire care face aluzie la noi[125], şi pe care nu vreau s-o repet. Ia-ţi inima-n dinţi şi vino cu mine. Aerul curat o să-ţi priască. De altfel, primul lucru pe care trebuie să-l întreprinzi este să te dregi după beţie. Haide, vino, ai să vezi singur ce înseamnă asta!

De când mă salvase din mlaştina filistinismului, fratele Muci tis exercita asupra mea o autoritate absolută; trebuia să fac tot ce spunea el. M-am ridicat anevoie în picioare şi m-am întins, atât cât îmi îngăduiau mădularele mele înţepenite, apoi l-am urmat pe credinciosul meu frate pe acoperiş. Ne-am plimbat de câteva ori încolo şi încoace şi, într-adevăr, m-am simţit mai bine şi înviorat. După aceea fratele Mucius m-a dus după coşul casei unde, vrând-nevrând, a trebuit să dau pe gât vreo două-trei păhărele de saramură de scrumbie. Asta era dresul de care-mi vorbise Mucius. (). efectul acestui tratament a fost mai minunat decât o minune! Ce să mai spun? Pretenţiile anormale ale stomacului se potoliră, rumoarea din el amuţi, iar sistemul ganglionar se linişti; viaţa îmi părea iarăşi frumoasă, preţuiam din nou bunurile pământeşti, ştiinţa, înţelepciunea, inteligenţa, spiritul etc. Eram din nou eu însumi, neîntrecutul motan Murr! O, natură, natură! E cu putinţă oare ca doar câteva picături absorbite de un motan uşuratic într-o clipă de elan nestăpânit să provoace o răzvrătire împotriva ta, împotriva principiului binefăcător pe care l-ai sădit în sufletul lui cu o dragoste de mamă şi care are menirea să-l convingă că lumea aceasta, cu luate bucuriile ei, precum peştele prăjit, oasele de pui. fiertura de lapte şi aşa mai departe este cea mai bună, iar el este lucrul cel mai bun în ea. căci bucuriile ei au fost create anume pentru dânsul?[126] Dar (şi un molan

125 Joc de cuvinte intraductibil. Katzenjammer (germ.) înseamnă „stare de mahmureală".

126 Aluzie umoristică la filozofia lui Gottfried Willhelm Leibniz (1646—1716), care a spus despre lumea noastră că este cea mai bună dintre

filosof recunoaşte acest lucru, ce conţine o adâncă înţelepciune), acea stare lamentabilă nu este decât contraponderea care pune în mişcare reacţia necesară progresului ulterior în cadrul determinărilor existenţei, aşa că ea (adică starea lamentabilă), îşi are rădăcinile în gândirea universului etern. Dregeţi-vă, tineri motani, şi mângâiaţi-vă cu această teză filozofico-experimentală a savantului vostru tovarăş, atât de ager la minte.

408

Este de-ajuns să spun că o bucată de vreme am dus o viaţă studenţească plină de voie bună pe acoperişurile din preajmă, în tovărăşia lui Mucius şi a altor cinstiţi şi bravi tineri albi, galbeni sau vărgaţi. Vreau să trec la un eveniment mai de seamă din viaţa mea, eveniment care nu a rămas fără urmări.

O dată, la căderea nopţii, tocmai când mergeam cu Mucius sub razele strălucitoare ale lunii la o beţie organizată de băieţi, m-am întâlnit cu trădătorul acela negru-cenuşiu-galben care mi-o furase pe Mismis. E de la sine înţeles că am tresărit puţin la vederea odiosului rival, în faţa căruia fusesem silit să cedez în chip atât de ruşinos. El a trecut însă pe lângă mine, aproape atingându-mă, fără să mă salute şi am avut impresia că a zâmbit ironic, plin de sentimentul superiorităţii ce o dobândise asupra mea. Mi-am amintit de Mismis şi de bătaia pe care o mâncasem; sângele îmi clocotea în vine! Mucius a observat frământarea mea şi când îi împărtăşii impresia pe care am avut-o, îmi vorbi astfel: -Ai dreptate, frate Murr. Tipul avea o mutră obraznică; e limpede că a vrut să te insulte. Dar, lasă că aflăm noi îndată cum stau lucrurile. Dacă nu mă înşel, filistinul ăsta pestriţ are o mică aventură amoroasă pe aici, prin cartier, îl văd în fiecare seară cum dă târcoale în jurul acoperişului. Să aşteptăm puţin, poate că acest

cele posibile.

domnişor se întoarce şi atunci o să aflăm şi restul.

Într-adevăr, n-a trecut multă vreme şi l-am zărit pe pestriţ întorcându-se semeţ şi musurându-mă încă de departe cu o privire dispreţuitoare. I-am ieşit curajos înainte şi am trecut atât de aproape unul de altul, încât cozile noastre s-au atins, fără prea multă delicateţă. Îndată m-am oprit şi, întorcându-mă spre el, i-am spus cu glas ferm:

— Miau!

S-a oprit şi el şi, întorcându-se la rândul lui spre mine, mi-a răspuns sfidător: -Miau!

Apoi ne-am văzut fiecare de drum.

— Te-a insultat! a exclamat Mucius, indignat la culme. Mâine am să-i cer socoteală obrazniculuiaceluia pestriţ!

A doua zi Mucius s-a dus la el şi l-a întrebat, în numele meu, dacă mi-a atins coada. Celălalt mi-a trimis răspuns că mi-a atins coada. La care eu i-am trimis la rândul meu răspuns că, întrucât mi-a atins coada, trebuie să consider acest lucru drept insultă. La care el, că pot s-o iau cum vreau. La care eu, că o iau drept insultă. La care el, că eu nu sunt în stare să înţeleg ce înseamnă o insultă. La care eu, că înţeleg foarte bine şi chiar mai bine decât el. La care el, că nu s-ar osteni să insulte pe unul ca mine. La care eu repet că mă consider insultat. La care el răspunde că sunt un idiot. La care eu, ca să păstrez avantajul, îi trimit răspuns că, dacă sint un idiot, atunci el e o scârbă de şpiţ! După care a urmat provocarea la duel.

(*Glosă marginală a editorului*. O, Murr, motanul meu! Ori noţiunea de onoare nu s-a schimbat de loc de la Shakespeare încoace, ori te-am prins cu o minciună literară! Adică, o minciună care are menirea să dea mai mult patos şi mai mare strălucire întâmplării pe care o

povesteşti. Nu crezi că felul în care aţi ajuns la duelul cu individul acela pestriţ este o parodie evidentă la minciuna de şapte ori respinsă a lui Tocilă din *Cum vă place*? Nu-i aşa că în descrierea aşa-zisei provocări la duel regăsesc toate gradaţiile de la „răspunsul curtenitor” la „gluma cuviincioasă”, de la „răspunsul grosolan” fi „înfruntarea curajoasă” la „împotrivirea vrăjmaşă”? Şi crezi că mai poţi scăpa de ruşine, pentru că în loc de „minciuna de circumstanţă” şi de „minciuna directă”, tu închei cu câteva înjurături? Murr, motanul meu! Recenzenţii se vor năpusti asupra ta; dar, cel puţin, ai demonstrat că l-ai citit pe Shakespeare în mod inteligent şi cu folos, şi asta scuză multe.)

410

Drept să spun, am cam băgat-o pe mânecă primind provocarea la duel; acesta urma să aibă loc cu ghearele. Mi-am adus aminte de bătaia pe care am mâncat-o de la trădătorul acela pestriţ, când l-am atacat, împins de gelozie şi de setea de răzbunare, şi regretam avantajul pe care-l obţinusem în dispută cu ajutorul prietenului meu Mucius. Dânsul a observat probabil că, la citirea sângerosului bileţel, m-am îngălbenit si şi-a dat seama de starea mea sufletească.

— Frate Murr, mi-a zis el, am impresia că primul duci la care trebuie să faci faţă te-a cam impresionat.

N-am pregetat să-mi deschid inima in faţa prietenului meu, mărturisindu-i motivul care mi-a zdruncinat curajul.

— O, frate! O, iubite frate Murr! mi-a spus Mucius. Uiţi, că atunci când derbedeul acesta obraznic ţi-a tras o bătaie într-un fel atât de josnic, tu nu erai decât un boboc; pe câtă vreme azi eşti un burş în toată puterea cuvântului. Şi apoi, lupta ta cu pestriţul n-a fost un duel adevărat după toate regulile, nici măcar o simplă *rencontre31*, ci doar o încăierare filistină, mai prejos de demnitatea oricărui

motan-burş. Notează-ţi bine, frate Murr, că omul, invidios de talentele noastre excepţionale, ne învinuieşte că am avea predilecţia să ne batem într-un fel dezonorant şi injurios; iar când asemenea lucru se întâmplă la specia lui, el foloseşte termenul dispreţuitor de „încăierare de pisici". Măcar din pricina asta. orice motan adevărat, care are simţul onoarei şi ţine la bunele maniere, se va feri şi trebuie să se ferească de o asemenea *rencontre*. Procedând astfel, îl va face de ruşine pe om, care, în anumite împrejurări, este înclinat să bată şi să fie bătut. Aşadar, iubite frate, lasă deoparte orice teamă şi sfială. Sus inima, şi fii convins că te vei răzbuna pentru toate jignirile pe care le-ai primit din partea fantelui ăstuia pestriţ, într-un duel după toate regulile, şi că ai să-l aranjezi cu ghearele tale în aşa fel, încât o bună bucată de vreme va fi nevoit să renunţe la amorurile lui tâmpite şi la purtările lui obraznice. Dar, stai puţin! Acum încep să-mi dau seama că, după cele ce s-au întâmplat între voi, duelul cu gheara nu poate da satisfacţia necesară şi că trebuie să vă bateţi într-un mod mai serios, deci cu dinţii. Să vedem ce părere au *burşii*.

În faţa adunării burşilor, Mucius expuse, într-un discurs excelent, cazul dintre mine şi pestriţul acela. Toată lumea se declară de acord cu oratorul, aşa că i-am trimis prin Mucius vorbă că accept într-adevăr provocarea; dar că, ţinând seama de gravitatea insultei pe care o primisem, nu pot să mă-nvoiesc să mă bat altfel decât cu dinţii. Pestriţul încercă să obiecteze, pretextând că ar avea dinţii tociţi şi aşa mai departe, dar Mucius îi arătă, în felul lui serios şi ferm, că aici nu poate fi vorba decât de un duel hotărâtor cu dinţii. Iar când mai adăugă că, dacă refuză, o să-i rămână porecla de „şpiţ scârbos'', pestriţul primi în sfârşit să ne batem cu dinţii.

Veni şi noaptea în care trebuia să aibă loc duelul. La ora hotărâtă m-am prezentat împreuna eu Mucius pe

acoperişul casei care se afla la marginea cartierului. Curând apăru şi adversarul însoţit de un motan impozant, care era şi mai pestriţ şi avea o expresie chiar mai obraznică si mai nesuferită decât rivalul meu. După cum am putut presupune, era martorul lui. Amândoi, participaseră la mai multe campanii ca tovarăşi de arme şi tot amândoi luaseră parte şi la cucerirea hambarului, pentru care pestriţul primise ordinul „Slăninii prăjite”. Afară de asta, după cum am aflat mai târziu, datorită iniţiativei precautului şi prevăzătorului Mucius, era de faţă şi o pisicuţă cenuşie, care se pricepea minunat la chirurgie, ştiind să îngrijească cele mai grave şi mai primejdioase răni, vindecându-le în foarte scurt timp. S-a stabilit ca duelul să se facă în trei sărituri şi după a treia săritură, dacă nu s-a întâmplat nimic decisiv, să se discute dacă duelul mai trebuie continuat cu alte sărituri, sau dacă incidentul trebuie considerat lichidat. Martorii au măsurat distanţa cu pasul si ne-am aşezat în poziţie. Conform obiceiului, martorii au scos un urlet înfiorător şi noi am sărit unul asupra celuilalt.

În clipa când mă pregăteam să-l înşfac pe adversar, el m-a apucat de urechea dreaptă, pe care mi-a sfâşiat-o în asemenea hal, încât, fără voie, am ţipat din răsputeri. — Despartiţi-vă! a strigat Mucius.

Pestriţul mi-a dat drumul şi ne-am reluat iarăşi poziţiile. Alt urlet al martorilor, altă săritură. Acum eram sigur că-l voi putea apuca mai bine pe adversar, dar trădătorul s-a eschivat şi m-a muscal de laba stingă, din care a început să curgă sânge. —Despărţiţi-vă! a strigat Mucius a doua oară.

— Oarecum, chestiunea s-a rezolvat, nu s-a adresat martorul adversarului. Din pricina rănii grave pe care aţi primit-o la labă, sunteţi *hors de combat32*, stimate domn.

Dar furia care clocotea în mine mă împiedeca să simt

vreo durere şi i-am răspuns că la a treia săritură se va vedea în ce măsură mi-au slăbit puterile şi întrucât chestiunea trebuie sau nu să fie considerată rezolvată,

— Bine, mi-a răspuns martorul, râzând sarcastic; dacă ţineţi cu tot dinadinsul să căderi răpus de laba adversarului dumneavoastră, care vă este superior, fie precum doriţi!

Dar Mucius m-a bătut pe umăr, îmbărbătându-mă.

— Curaj, curaj, frate Murr! Un burş adevărat nu ia in seamă o zgârietură ca asta! Ţine-te bine!

Al treilea urlet al martorilor, al treilea salt! Cu toate că eram furios, am observat totuşi un şiretlic al adversarului meu, care, la fiecare atac, făcea un mic salt în lături, şi de aceea eu nu-l nimeream, pe cită vreme el mă putea înhăţa in voie. De data aceasta am fost atent şi am sărit şi eu in laturi, astfel că în vreme ce el socotea că mă poate prinde, l-am muşcat de gât atât de tare, încât nici n-a mai putut să ţipe, ci a scos doar nişte gemete.

412

— Despărţiţi-vă! a strigat martorul adversarului meu.

Am sărit îndată înapoi, iar pestriţul s-a prăbuşit în nesimţire, în timp ce sângele îi curgea din belşug din rană. Pisicuţa cenuşie se grăbi să-i dea primele îngrijiri, folosind, pentru a opri sângele, înainte de a aplica pansamentul, un leac băbesc care, după cum m-a asigurat Mucius, îl avea întotdeauna asupra ei. Turnă pe rană un lichid cu care apoi stropi tot corpul adversarului meu leşinat. Lichidul avea un miros puternic şi iute, de unde am dedus că trebuie să fie înzestrat cu un efect din cele mai drastice. Nu era „Archebuzada lui Theden[127]„ şi nici „Eau de Cologne”. Mucius mă strânse cu înflăcărare la pieptul lui, spunându-

127 Lichid antiseptic, de fapt medicament împotriva rănilor provocate de armele ele foc, inventat de Johann Anton Theden (1714—1797),

mi: -Frate Murr, ţi-ai apărat onoarea ca un motan destoinic şi inimos... Murr, te vei înălţa pe piscurile tagmei burşilor; nu vei îngădui să-ţi fie pătat numele şi vei fi prezent întotdeauna când onoarea noastră va fi în joc!

Martorul adversarului meu, care până atunci o asistase pe chirurga cenuşie, se apropie de noi şi declară pe un ton semeţ că, în timpul celui de al treilea rond, eu aş fi luptat încâlcind regulile. Dar fratele Mucius se puse îndată în poziţie si declară, cu fulgere in ochi şi cu ghearele scoase, că acela care se va încumeta să afirme asemenea lucru, va avea de-a face cu el, iar chestiunea s-ar putea rezolva chiar acum, pe loc. Martorul socoti că e înţelept să nu mai răspundă şi, luându-l in spinare pe prietenul său rănit, care în răstimp îşi mai revenise puţin, dispăru pe *lucarna* acoperişului. Chirurga cenuşie mă întrebă dacă vreau să-mi îngrijească şi mie rana cu leacul ei. Am refuzat, deşi urechea şi laba mă dureau. Îmbătat de victorie şi de sentimentul că am răzbunat, atât răpirea lui Mismis cât şi bătaia primită, am pornit spre casă.

Anume pentru folosul tău, tinere motan, şi după matură chibzuinţă, am descris în toate amănuntele povestea primului meu duel. Pe lângă faptul că această întâmplare remarcabilă va fi pentru tine deosebit de edificatoare în ce priveşte problema onoarei, mai poţi trage din ea şi o morală, ce-ţi va fi de mare folos in viaţă. Bunăoară, că îndrăzneala şi curajul sunt neputincioase în faţa vicleniei şi că, prin urmare, studiul aprofundat al vicleniei este absolut necesar pentru ca să nu fii călcat în picioare ci, dimpotrivă, să te menţii în poziţie verticală. „*Chi no se aiuta, se nega*”[128], spune Brighella în *Cerşetorul fericit* al lui Gozzi, şi să ştii că are dreptate, perfectă dreptate. Ia bine aminte, tinere motan, şi nu dispreţui viclenia, căci în ea este ascunsă, ca în zăcămintele bogate, adevărata înţelepciune a vieţii.

128 Cine nu se ajută, se neagă pe sine însuşi (ital.).

Când am coborât, am găsit uşa maestrului încuiată şi a trebuit să mă mulţumesc cu ştergătorul de paie drept culcuş. Pierdusem mult sânge din pricina rănilor şi eram gata să leşin. Deodată m-am simţit purtat cu grijă în braţe. Era bunul meu maestru care mă auzise (se vede că, fără să-mi dau seama, am scâncit de câteva ori) şi, deschizând uşa, observase rănile mele.

— Ce-ai păţit, bietul meu Murr! exclamă el. Trebuie să fi fost nişte muşcături grozave, dar sper că nici tu nu ţi-ai cruţat adversarii!

„Dacă ai şti, maestre!” am spus eu în gând. Şi iarăşi am simţit cum mi se umflă pieptul la amintirea victoriei obţinute şi a cinstei pe care mi-o câştigasem. Bunul maestru mă aşeză în culcuşul meu şi, scoţind din dulap o cutioară în care se afla o alifie, îmi puse cite un plasture pe ureche şi pe labă. Liniştit şi plin de răbdare, l-am lăsat să opereze; doar atunci când primul pansament a început să mă cam usture, am scos un uşor „mrrr!”

— Eşti un motan înţelept, Murr! spuse maestrul, nu ca împieliţaţii aceia din neamul tău, care mârâie, şi se împotrivesc bunelor intenţii ale stăpânului lor. Stai liniştit şi va veni vremea să-ţi lingi rana de pe labă. Atunci îţi vei scoate singur pansamentul. Cât despre rana de la ureche, în privinţa asta nu poţi să faci nimic, sărăcuţul de tine, aşa că trebuie să suporţi plasturele.

I-am făgăduit maestrului că-l voi asculta şi, ca semn de mulţumire şi recunoştinţă, i-am întins laba cea sănătoasă, pe care a luat-o, cum îi era obiceiul, şi mi-a scuturat-o uşurel, fără să mi-o strângă câtuşi de puţin. Ştia cum să se poarte cu motanii culţi.

Curând am simţit efectul binefăcător al plasturelui şi îmi părea bine că nu acceptasem fatalul leac băbesc al

felceriţei cenuşii. Mucius îmi făcu o vizită şi mă găsi vesel şi viguros. N-a trecut mult şi am izbutit să-l însoţesc iarăşi la chefurile burşilor. Este uşor de închipuit entuziasmul cu care am fost primit. Toată lumea ţinea acum la mine de două ori mai mult ca înainte.

De atunci am dus o viaţă splendidă de burş, fără să-mi pese că din pricina asta am pierdut cei mai frumoşi peri din blana mea. Dar, se află oare aici pe pământ o fericire trainică? La orice bucurie, nu te pândeşte din umbră...

(F.m.)... o colină înaltă şi abruptă, care la şes ar putea trece drept un munte. Spre acea colină ducea un drum larg şi neted, străjuit de ambele părţi de tufişuri înmiresmate. Băncile de piatră şi boitele de verdeaţă, înşirate la distanţe mici de o parte şi de alta a drumului, vădeau grijă ospitalieră pentru drumeţi. Abia când ajungeai sus, vedeai măreţia şi splendoarea edificiului care, din depărtare, ţi se păruse o biserică izolată. Herbul, mitra episcopală, cârja şi crucea, săpate în piatră deasupra porţii, arătau că aici fusese pe vremuri o reşedinţă episcopală; iar inscripţia *Benedictus*, *qui venit in nomine Domini*[129] îi invita pe oaspeţii cucernici să intre. Dar oricine intra, se oprea locului, fără să vrea, surprins şi încântat de priveliştea bisericii care, cu faţada ei măreaţă construită în stilul lui Palladio[130] şi cu cele două turnuri înalte şi aeriene, ocupa centrul având în amândouă laturile câte o aripă. În clădirea centrală se aflau odăile abatelui, iar în aripi erau locuinţele călugărilor, refectoriul şi alte săli de adunare, precum şi încăperile pentru oaspeţi. în preajma mănăstirii se vedeau acareturile, ferma şi casa administratorului. Iar mai jos, in vale, frumosul sat Kanzheim încingea colina şi abaţia, ca o cunună bogată şi multicoloră.

---

129 Binecuvîntat fie acela care vine în numele Domnului (lat.).

130 Andrea di Pietro, supranumit il Palladio (1518 — 1580), vestit arhitect italian din timpul Renaşterii.

Valea aceasta se întindea piuă la poalele munţilor îndepărtaţi. Turme numeroase păşteau pe pajiştile străbătute de pâraie cristaline; locuitorii din satele risipite prin împrejurimi treceau voioşi prin lanurile de grâu încărcate de spice; din tufişuri răsuna ciutul vesel al păsărilor; chemarea nostalgică a cornului străbătea până aici din întunecatele păduri din depărtare; iar bărci grele şi încărcate cu vârf, minate de pânze albe, lunecau iute pe râul ce străbătea întreaga vale şi se puteau auzi saluturile vesele ale cârmacilor. Pretutindeni domnea belşugul, binecuvântarea darnicei naturi; pretutindeni clocotea o viaţă însufleţită. Văzută de sus, din ferestrele abaţiei, priveliştea îţi înălţa inima, umplând-o totodată de o bucurie adâncă.

Cu tot aerul maiestuos al bisericii, decoraţia ei interioară merita, poate pe drept, reproşul că este prea încărcată, vădind prostul-gust al monarhilor prin nenumăratele figurine şi sculpturi în lemn, poleite cu aur. În schimb, cu atât mai puternic te impresiona stilul în care erau construite şi decorate încăperile abatelui. Din galeria bisericii, intrai direct într-o sală vastă, care servea pentru Întrunirile monarhilor şi, totodată, pentru păstrarea instrumentelor şi notelor muzicale. Din această sală, un lung coridor format din coloane ionice, ducea in încăperile abatelui. Tapetele de mătase, picturile alese ale celor mai buni maeştri din diferite şcoli, busturile şi statuile unor bărbaţi de seamă – slujitori ai bisericii – covoarele, desenul elegant al parchetelor, felurite obiecte de preţ, vădeau bogăţia acestei mănăstiri, din belşug înzestrată. Bogăţia aceasta, care domnea pretutindeni, nu era însă luxul strălucitor care îţi ia ochii fără a-i bucura şi care provoacă uimire, dar nu şi mulţumire. Fiecare lucru era la locul lui, nimic nu încerca să-ţi cucerească izbitor atenţia, nimicind efectul restului, astfel că nu te gândeai la valoarea cutărei sau cutărei podoabe, ci erai încântat de frumuseţea şi armonia ansamblului. Această senzaţie plăcută venea de

acolo că toate erau făcute cu simţul măsurii şi probabil că tocmai acest simţ al măsurii constituie ceea ce numim obişnuit bun-gust. Confortul, intimitatea acestor camere ale abatelui, atingeau limitele luxului, fără ca în realitate să fie luxoase, aşa că nu era ceva supărător că toate aceste bogăţii fuseseră aduse aici şi aşezate de mâna unui slujitor al Domnului. Când, cu câţiva ani în urmă, abatele Chrysostomus venise la Kanzheim, poruncise să se amenajeze locuinţa abat iei în felul în care se prezenta acum; întregul lui caracter şi felul lui de a fi se puteau ghici din această rânduială, încă înainte ca cineva să-l fi văzut pe el însuşi şi să fi avut prilejul să constate înalta sa cultură spirituală. Încă tânăr – avea numai câţiva ani peste patruzeci – înalt, bine făcut, cu o expresie inteligentă pe faţa-i cu trăsături virile, cu maniere plăcute şi pline de demnitate, abatele inspira tuturor acelora care veneau în contact cu dânsul respectul cerut de rangul său. Vajnic luptător al bisericii, neobosit apărător al ordinului şi al mănăstirii sale, părea totodată maleabil şi tolerant. Dar tocmai această maleabilitate aparentă era o armă, pe care ştia să o mânuiască la perfecţie şi cu ajutorul căreia învingea orice rezistenţă, chiar şi aceea a celor mai înalte foruri conducătoare. Chiar dacă puteai bănui că, sub cuvintele nemeşteşugite şi blânde, ce păreau că vin direct dintr-o inimă sinceră, se ascundea o viclenie de monah, la suprafaţă nu puteai vedea decât abilitatea unui spirit eminent, care a pătruns toate tainele relaţiilor bisericeşti. Abatele fusese educat la Congregaţia Propagandei[131] din Roma. Nefiind nici pentru cine împotriva satisfacerii nevoilor lumeşti, în măsura în care nu contraveneau moravurilor duhovniceşti şi bunei rânduieli, el lăsa şi numeroşilor săi subordonaţi toată libertatea la care puteau pretinde, fiecare din locul lui. Aşa că, în timp ce unii dintre ei se cufundau în studiul diferitelor ştiinţe, în chilia lor

131C ongregaţie înfiinţată în secolul al XVII-lea, pentru propagarea catolicismului.

singuratică, alţii se plimbau plini de voioşie prin parc, ducând conversaţii plăcute; pe când cei cu înclinaţii spre meditare fanatică posteau, petrecându-şi tot timpul în rugăciuni, alţii se îndestulau la mese îmbelşugate, mărginindu-şi prescripţiile religioase la prescripţiile din statutul ordinului lor monahal; în timp ce unii nu părăseau niciodată incinta mănăstirii, alţii porneau în lungi drumeţii, ba chiar, când venea anotimpul potrivit, îşi schimbau rasa lungă pe o vestă scurtă de vânătoare şi rătăceau prin păduri, dăruindu-se patimii lor cinegetice. Dar dacă înclinaţiile fraţilor erau diferite şi fiecăruia îi era îngăduit să o urmeze pe a lui, toţi erau însă uniţi în pasiunea lor entuziastă pentru muzică. Aproape fiecare din ei era un muzician format şi printre ei se aflau şi adevăraţi virtuoşi, care ar fi putut face cinste celei mai bune capele princiare. O bogată colecţie de note şi un mare număr de excelente instrumente muzicale dădeau fiecăruia dintre ei posibilitatea să-şi practice arta în cele mai bune condiţii; iar desele concerte, cu prilejul cărora se executau operele cele mai alese, contribuiau la menţinerea agilităţii lor muzicale.

Sosirea lui Kreisler la abaţie dădu din nou imbold acestor preocupări muzicale. Savanţii îşi închiseră cărţile, evlavioşii îşi scurtară rugăciunile şi se adunară cu toţii în jurul lui Kreisler, pe care îl iubeau foarte mult şi ale cărui lucrări le preţuiau mai presus de toate. Chiar şi abatele simţea pentru dânsul o prietenie sinceră şi, laolaltă cu toţi ceilalţi, se străduia pe toate căile să-i dovedească stima şi dragostea lui.

Dacă locul unde era aşezată mănăstirea putea fi numit un adevărat paradis, apoi şi viaţa în incinta ei era la fel dintre cele mai confortabile şi mai plăcute, la aceasta contribuind în mare măsură şi vinul nobil, de care părintele Hilarius se îngrijea personal.

Între fraţi domnea o deplină voie bună, izvorul fiind abatele însuşi, iar Kreisler, care se dăruia în întregime artei, se simţea în elementul său. De aceea era firesc ca sufletul lui frământat să afle aici o pace pe care n-o mai cunoscuse de mult. Pînă şi violenţa ironiei sale se mai potoli şi deveni blând şi ascultător ca un copil. Dar mai mult decât toate, cântărea faptul că aici căpăta încredere în sine însuşi; acea fantomatică dublă personalitate, care se hrănea din sângele pieptului lui sfâşiat, dispăru cu desăvârşire.

Undeva[132] s-a spus despre capelmaistrul Johannes Kreisler că prietenii lui nu au izbutit să-l convingă niciodată să scrie o bucată până la capăt şi, chiar dacă a reuşit vreodată, s-a grăbit să-şi arunce opera pe foc, deşi, la început, se bucurase că izbândise.

Acest lucru se poate să se fi întâmplat în perioada aceea nefastă când bietul Johannes era ameninţat de o prăbuşire fără nădejde şi despre care biograful de faţă nu prea ştie multe amănunte. Acum, la abaţia din Kanzheim, Kreisler se silea cel puţin să nu-şi distrugă compoziţiile, care ţâşneau din străfundurile fiinţei sale; starea lui de spirit se exprima în dulcea nostalgie ce caracteriza lucrările sale actuale, pe câtă vreme înainte, prin vraja lui puternică, trezea adesea din adâncurile armoniei acele duhuri violente, care stârnesc în piepturile oamenilor spaima, groaza şi toate chinurile unui dor fără speranţă.

Într-o seară, în galeria bisericii se ţinuse ultima repetiţie pentru o *missă*, pe care Kreisler tocmai o terminase şi, care urma să fie executată în dimineaţa următoare. Fraţii se întorseseră în chiliile lor şi Kreisler rămăsese singur în galeria cu coloane, privind panorama care se întindea în faţa lui, scăldată în lumina tremurătoare a asfinţitului. Fără veste avu senzaţia că

132 În Scrierile fantastice in manieră lui Callot, de E.T.A. Hoffmann.

aude încă o dată, din depărtare, compoziţia lui, care numai cu câteva clipe în urmă fusese executată cu atâta sentiment de către fraţi. Când răsună *Agnus dei39* simţi cu şi mai multă putere voluptatea clipei în care compusese această parte.

Nu! exclamă el, în timp ce lacrimi fierbinţi îi umplură ochii. Nu eu am făcut asta, ci tu, numai tu! Tu, care eşti singurul meu gând, singurul meu dor!

Într-adevăr, era destul de neobişnuit felul în care Kreisler compusese acest pasaj, considerat de abate şi de toţi fraţii ca expresia celei mai înflăcărate evlavii, ca expresia a însăşi iubirii cereşti. într-o noapte, obsedat de *missa* pe care o începuse şi pe care era încă departe de a o termina, visă că venise ziua sfântului căruia îi era consacrată compoziţia sa; clopotele au vestit începutul slujbei, el se află la pupitru, având în faţă partitura terminată. Abatele, care oficia, începe *Kirie eleison40*. Părţile se succed una după alta. Execuţia, armonioasă şi viguroasă, îl uimeşte şi-l duce pe aripile ei până la *Agnus dei*. Deodată, spre groaza lui, observă că partitura are padini albe; nicio notă nu e scrisă; fraţii îl privesc speriaţi, aşteptindu-l să dea, în sfârşit, semnalul şi să înceteze pauza care se lungea fără sfârşit, în timp ce el lăsase bagheta în jos. Dar ruşinea şi teama îl apăsă ca o povară de plumb şi, deşi întregul *Agnus dei* este gata în inima lui, el nu-l poate transcrie pe partitură. Deodată apare un chip de înger, strălucitor de frumuseţe, care trece la pupitru şi începe să cânte *Agnus dei* cu o voce divină, şi acest chip de înger este Julia! În culmea încântării, Kreisler se trezise şi scrisese *Agnus dei* care îi apăruse în visul acela divin. Iar acum îl visa din nou, auzea parcă vocea Juliei, cântecul se înălţa, tot mai sus, şi în sfârşit, corul intona *Dona nobis pacem41*. Lui Kreisler i se părea ca se scufundă într-un ocean plin de mii de voluptăţi ce-l copleşeau.

O uşoară bătaie pe umăr îl trezi din extazul în care

era cufundat. Abatele stătea în faţa lui, privindu-l binevoitor.

— Nu-i aşa, fiule, începu acesta, că te bucuri din adâncul sufletului de sentimentul atât de frumos şi plin de forţă, căruia ai izbutit să-i dai viaţă? Îmi închipui că te gândeai la *missa* pe care ai compus-o şi pe care o socot cea mai reuşită lucrare a ta.

Kreisler îl privea în tăcere, nefiind încă în stare să scoată măcar un cuvânt.

420

— Haide, haide, continuă abatele zâmbind, coboară din sferele înalte la care te-ai ridicat! Sunt convins că şi acum compui în gând şi nu mai părăseşti munca aceasta care, pentru tine, este, bineînţeles, o plăcere, dar una primejdioasă, căci pină la urmă o să-ţi istovească toate puterile. Lasă deocamdată la o parte toate ideile tale creatoare; să facem câţiva paşi pe acest coridor răcoros şi să discutăm prieteneşte.

Abatele începu să-i vorbească despre rânduielile mănăstirii şi despre felul de viaţă al călugărilor, lăudând starea de spirit cu adevărat senină şi cucernică de care se bucurau cu toţii, şi la urmă îl întrebă pe Kreisler dacă el (abatele), nu se înşală când i se pare că, în timpul celor câtorva luni pe care capelmaistru! le-a petrecut la abaţie, a devenit mai calm, mai voios şi mai înclinat să se devoteze slujirii înaltei arte care proslăveşte biserica.[133]

Kreisler nu putea decât să admită că aşa era într-adevăr şi să-l asigure pe sfinţia-sa că abaţia i s-a deschis ca un azil, în care a găsit adăpost şi în care se simte atât de bine, de parcă ar fi şi el unul dintre fraţii ordinului şi că nu va mai părăsi niciodată mănăstirea.

— Părinte, spuse în încheiere Kreisler, lăsaţi-mi iluzia

133 Dăruieşte-ne pace (lat.).

la care contribuie atât de mult acest veşmânt. Lăsaţi-mă să cred că, într-un moment când viaţa mea era bântuită de furtuni, destinul binevoitor m-a ajutat să ajung Ia ţărmul acestei insuliţe, unde m-am putut refugia şi unde nu mai poate fi niciodată spulberat frumosul vis care nu e nimic altceva decât însăşi inspiraţia artistică.

— Într-adevăr, răspunse abatele cu faţa luminată de o deosebită prietenie, ai dreptate, fiule. Veşmântul pe care l-ai îmbrăcat ca să pari ca unul dintre fraţii noştri, îţi stă foarte bine şi dorinţa mea ar fi să nu-l mai scoţi niciodată. Eşti cel mai vrednic dintre toţi benedictinii pe care poate să-l întâlnească cineva. După o clipă de tăcere, abatele îşi urmă vorba, luând mâna lui Kreisler. Dar cu asemenea lucruri nu este de glumit. Ştii, Johannes, cât de drag mi-ai devenit din clipa când te-am cunoscut şi că sincera mea prietenie, cu trecerea timpului, a crescut împreună cu înalta mea preţuire pentru talentul tău cu totul excepţional. Purtăm o grijă deosebită pentru cei pe care-i iubim şi tocmai această grijă m-a făcut să te observ cu oarecare teamă, de când te afli aici, la mănăstire. Rezultatul acestei observaţii m-a dus la o convingere, la care nu pot renunţa. De mult voiam să-ţi vorbesc în această privinţă şi aşteptam un moment prielnic, care a venit acum. Kreisler! Renunţă la lume şi intră în ordinul nostru!

Oricât de bine s-ar fi simţit Kreisler la abaţie, oricât de mult ar fi dorit să-şi poată prelungi şederea acolo, unde aflase liniştea şi pacea, fiind totodată stimulat să se dedice în întregime activităţii sale artistice, totuşi propunerea abatelui îl surprinse într-un fel aproape neplăcut. Ultimul lucru la care s-ar fi gândit serios era să renunţe la libertatea lui, înmormântându-se pentru totdeauna printre monarhi, deşi uneori îi trecuse prin minte asemenea capriciu, ceea ce probabil nu rămăsese neobservat de abate, îl privi foarte mirat, dar abatele nu-l lăsă să

vorbească, ci continuă:

— Întâi, te rog să mă asculţi liniştit, şi abia după aceea să-mi răspunzi. E drept că mi-ar face plăcere să câştig pentru biserică un slujitor vrednic, dar însăşi biserica respinge orice mijloc de convingere fals. Ea vrea doar să trezească scânteia interioară a adevăratei cunoaşteri, care să aprindă flacăra credinţei, nimicind orice amăgire. Aşa că vreau doar să scot la iveală şi să te ajut să înţelegi mai limpede ceea ce, poate, zace ascuns şi încâlcit în sufletul dumitale. Trebuie, oare, Johannes, să-ţi vorbesc despre prejudecăţile stupide care îşi croiesc drum în lume, în legătură cu viaţa la mănăstire? Se spune că numai o catastrofă în viaţă îl împinge pe călugăr să se claustreze in chilia lui, unde, renunţând la toate plăcerile lumii, duce într-un chin neîncetat o viaţă fără niciun fel de bucurii. Mănăstirea ar fi o temniţă întunecoasă, unde domneşte regretul amar al unei fericiri pierdute, precum şi deznădejdea şi sminteala unei autoflagelări rafinate, unde nişte fantome palide şi istovite duc un trai mizerabil, în timp ce se căznesc să-şi alunge frica sfişietoare bolborosind neîncetat rugăciuni!

La cele spuse de abate despre fantomele palide şi istovite, Kreisler nu-şi putu stăpâni un zâmbet, căci îi veniră îndată în gând numeroşii benedictini dolofani şi îndeosebi bravul Hilarius cu obrajii lui rumeni. Nu se afla pentru el chin mai mare decât să fie silit să bea vin de viţă proastă. Iar cât despre teamă, n-avea decât una singură, aceea simţită în faţa unei partituri pe care n-o putea descifra îndată.

— Zâmbeşti, continuă abatele, gândindu-te la contrastul dintre tabloul pe care ţi l-am zugrăvit eu şi viaţa din mănăstire, aşa cum ai cunoscut-o aici; şi zâmbetul acesta nu e fără temei. E drept că sunt unii care, zdrobiţi de durerile pământeşti şi renunţând pentru totdeauna la toate fericirile şi bucuriile lumeşti, s-au refugiat la

mănăstire; şi, pentru ei, este o binefacere că biserica îi primeşte, astfel că află în sânul acesteia o pace care, numai ea, îi poate mângâia de nenorocirile suferite, ridicându-i mai presus de vremelnicia lucrurilor pământeşti. Dar cât de numeroşi sunt acei pe care o înclinaţie sinceră pentru viaţa contemplativă îi mână spre mănăstire; cât de numeroşi sunt acei care, incapabili să se adapteze lumii şi tulburaţi în fiece clipă de mărunţişurile vieţii, se simt bine numai într-o singurătate pe care şi-au ales-o singuri. Apoi, mai sunt şi alţii care, deşi nu au o înclinaţie hotărâtă pentru viaţa mănăstirească, nu-şi găsesc totuşi alt loc decât la mănăstire. Vorbesc de acei care sunt ca nişte străini în lume, pentru că aparţin unei sfere superioare, ale cărei exigenţe sunt pentru ei înşişi condiţia existenţei; asemenea oameni caută fără încetare ceea ce nu poate fi găsit pe acest pământ; veşnic însetaţi de un dor irealizabil, sunt aruncaţi de colo colo, încercând să afle pacea şi liniştea sufletească; pieptul lor, lipsit de orice scut, este rănit de prima săgeată şi pentru această rană nu există alt balsam decât ironia amară la adresa duşmanului, veşnic înarmat contra lor. Numai singurătatea, numai o viaţă fără schimbări şi întreruperi ostile, în primul rând libertatea de a contempla veşnic lumea luminoasă căreia aparţin, pot să le dăruiască echilibrul şi o mulţumire lăuntrică supra-pământească, lucruri pe care nu le pot dobândi în viitoarea dezordonată a lumii. Dumneata, Johannes, faci parte dintre aceşti oameni, pe care Atotputernicul îi supune poverii pământeşti, pentru a-i înălţa spre sferele cereşti. Senzaţia aceasta vie a unei lumi superioare, care te face să te simţi străin de deşertăciunea pământească, şi care *trebuie* să te facă să te simţi străin de ea, iradiază puternic într-o artă, ce aparţine altei lumi şi este sădită şi se zbate în pieptul dumitale, asemenea tainei sfinte a dragostei cereşti. Această artă nu este altceva decât evlavie înflăcărată; dăruindu-te ei în întregime nu vei mai avea nimic comun

cu bâlciul pestriţ al lumii şi îl vei arunca cu dispreţ, aşa cum îşi aruncă un copil, care a devenit adolescent, jucăria stricată. Fugi pentru totdeauna de sarcasmul stupid al unor nătângi care te-au chinuit adesea pînă ai sângerat, bietul meu Johannes! Prietenul îţi deschide larg braţele ca să te primească şi să te ducă într-un port sigur, unde nu te va mai ameninţa nicio furtună!

Abatele tăcu.

— Cât de adânc mă pătrunde adevărul cuvintelor dumneavoastră, venerabile prieten! spuse Johannes grav şi sumbru. Cu atât mai adânc, cu cât, într-adevăr, nu mă simt bun de nimic într-o lume care mi se înfăţişează ca o veşnică şi enigmatică neînţelegere. Şi totuşi, v-o mărturisesc cinstit, atâtea convingeri pe care le-am supt odată cu laptele mamei, mă fac să mă gândesc cu groază la această haină, ce mi se pare un fel de temniţă de unde nu voi mai putea ieşi niciodată. Am senzaţia că monahului Johannes, această lume, în care capelmaistrul Johannes a întâlnit atâtea grădini pline de flori înmiresmate, îi va apărea deodată ca un pustiu arid şi neprimitor; mi se pare că, pentru acela care a fost amestecat o dată în viitoarea vieţii, renunţarea...

— Renunţarea? îl întrerupse abatele, ridicând glasul. Renunţare? Despre ce renunţare poate fi vorba la dumneata, Johannes, când spiritul artei va creşte în sufletul dumitale, când te vei înălţa cu aripi puternice spre nourii luminaţi de razele soarelui? Ce alte plăceri ale vieţii mai există oare, care să te poată orbi? Dar, continuă abatele cu glas mai blând, Atotputernicul a sădit în pieptul nostru un simţământ care, cu o putere de neînvins, ne zdruncină întreaga fiinţă. E tainica legătură ce uneşte spiritul de corp, şi spiritul îşi închipuie că năzuieşte spre idealul suprem al unei fericiri himerice, pe când, în realitate, nu doreşte decât ceea ce constituie necesităţile trupului; astfel ia naştere o interacţiune determinată de

perpetuarea speciei umane. Este de prisos să mai adaug că am în vedere dragostea trupească şi că nu consider renunţarea la ea un lucru uşor. Dar, Johannes, renunţând, te vei mântui de pieire. Niciodată, auzi, niciodată nu vei putea gusta şi nu vei gusta din fericirea dragostei pământeşti!

Atât de solemn şi cu atâta emfază rosti abatele ultimele cuvinte, de parcă în faţa lui s-ar fi aflat deschisă cartea destinelor, iar dânsul i-ar fi prorocit din ea bietului Kreisler toate chinurile care îl ameninţă şi de care nu se poate feri decât salvându-se într-o mănăstire.

424

În clipa aceasta, pe chipul lui Kreisler începu acel joc al muşchilor, prevestitor al spiritului ironiei ce pune a stăpânire pe el.

— Oho! spuse capelmaistrul, sfinţia-voastră nu are dreptate, nu are de loc dreptate.

Sfinţia-voastră face o eroare în legătură cu persoana mea; e o confuzie pricinuită de haina pe care mi-am pus-o pentru a putea, *en masque42*, să prostesc lumea o bucată de vreme şi, rămânând necunoscut, să le spun tuturor pe nume, ca să afle cine sunt ei. Nu sunt oare un bărbat destul de acceptabil, încă în floarea vârstei, cu înfăţişare plăcută, destul de cult şi cu maniere atrăgătoare? Nu pot oare îmbrăca un impecabil frac negru şi o cămaşă de mătase, şi astfel să mă prezint fără nicio sfială în faţa oricărei fiice de profesor, ori de consilier de curte, întrebând-o fără ocol, dar cu toată dulceaţa de prim-amorez, în glas şi fizionomie: „Preafrumoaso, vreţi să-mi acordaţi mina dumneavoastră, şi pe lângă ea şi preţioasa dumneavoastră persoană ca anexă?” Iar fiica de profesor îşi va lăsa privirea în jos şi va şopti abia auzit: „Vorbiţi cu *papa*!” sau, poate, odrasla consilierului de curte îmi va arunca o privire foarte visătoare şi mă va asigura că a

observat de mult iubirea tainică, pe care o exprim acum în cuvinte, adăugind in treacăt câte ceva despre garnitura rochiei ei de mireasa. Şi, o, Doamne! Cu cită plăcere părinţii respectivi s-ar descotorosi de fetele lor, primind propunerea unei persoane atât de respectabile cum e un fost capelmaistru al marelui duce! Aş mai putea să mă avânt şi în înaltele sfere romantice, începând o idilă cu vreo fată curăţică de arendaş. Mi-aş oferi inima şi mâna tocmai în clipa când acea fată cu ochi frumoşi ar pregăti brânza de capră. Sau, ca notarul Pistofolus[134] [135], aş putea să trag o fugă până la moară, să-mi caut zeiţa printre norii divini de pulbere de făină! Unde oare nu va găsi înţelegere o inimă sinceră şi cinstită care nu vrea şi nu cere nimic altceva decât căsătorie!... Căsătorie!... Căsătorie!... Spuneţi că nu am noroc în dragoste?... Sfinţia-voastră uită cu desăvârşire faptul că tocmai eu sunt omul care poate fi grozav de fericit într-un amor, a cărui temă simplă se reduce la „Dacă nu mă vrei, eu te iau” şi ale cărui variaţiuni se execută după *allegro briliante* ale nunţii, în cadrul căsniciei. Sfinţia-voastră mai ignoră şi altceva, şi anume că încă de mult m-am gândit foarte serios să mă însor. Fireşte că pe vremea aceea eram încă un tânăr lipsit de experienţă şi de cultură, de fapt nu aveam decât şapte ani; totuşi domnişoara de treizeci şi trei de ani pe care mi-o alesesem ca mireasă mi-a făgăduit solemn să nu se mărite cu alt bărbat afară de mine şi nu ştiu nici eu de ce, mai târziu, chestiunea a rămas baltă. Rog pe sfinţia-voastră să ia notă de faptul că norocul în dragoste mi-a surâs încă din copilărie. Iar acum, să mi se aducă îndată nişte ciorapi de mătase, repede, repede ciorapi de mătase şi încălţări, ca să alerg cu picioarele mele de pretendent şi cu sufletul la gură către aceea care şi-a şi întins drăgălaşul ei deget ca să-i pun cât mai grăbit verigheta!... De n-ar fi

134 Mascat (franc).

135 Personaj principal din opera Morăriţa de Paesiello.

necuviincios pentru un benedictin să se distreze ţopăind, aş dansa pe loc în faţa sfinţiei-voastre o matelotă[136] sau o gavotă, sau chiar un hopser[137], ca să vă dovedesc bucuria ce mă cuprinde numai când mă gândesc la o mireasă şi la însurătoare. Ehei, cât priveşte norocul în dragoste şi căsătorie, cine mai e ca mine! Aş vrea ca sfinţia-voastră să-şi dea seama de acest lucru.

Când Kreisler se opri în sfârşit, abatele li răspunse: – N-am putut să-ţi întrerup bizara cuvântare glumeaţă care dovedeşte tocmai adevărul celor spuse de mine... Am simţit şi ascuţişul care mi-era destinat, dar care nu a reuşit să mă rănească... Mă felicit că nu am crezut niciodată în acel fel de dragoste himerică, ce pluteşte fără trup prin aer şi nu are nimic de-a face cu esenţa condiţiei umane!.. Cum e cu putinţă ca dumneata, cu această încordare morbidă a spiritului... Dar destul despre asta! A venit momentul să atacăm mai direct duşmanul primejdios care te urmăreşte. În timpul şederii dumitale la Sieghartshof n-ai auzit nimic despre soarta acelui pictor nefericit, numit Leonhard Ettlinger?

426

Când abatele rosti acest nume, Kreisler se simţi străbătut de un fior de groază. De pe faţa lui dispăru orice urmă a acelei ironii amare, care-l stăpânise pină atunci, întrebă cu voce sugrumată:

— Ettlinger?... Ettlinger? Ce legătură are cu mine? Ce am eu cu el? Nu l-am cunoscut niciodată. Nu a fost decit jocul fanteziei mele exaltate când, o dată, mi-am închipuit că-mi vorbeşte din apa lacului.

— Linişteşte-te, spuse abatele cu blândeţe, luându-i mâna; linişteşte-te, fiule. N-ai nimic de-a face cu nefericitul

136 Dans marinăresc englezesc din Wales.

137 Vechi dans popular german.

acela, pe care rătăcirea pricinuită de o patimă prea puternică l-a aruncat în abisul pierzaniei. Totuşi soarta lui groaznică ţi-ar putea servi drept avertisment. Fiul meu! Tu te afli pe un drum şi mai lunecos decât el, de aceea – fugi, fugi! Hedwiga... Johannes, un vis rău o ţine pe prinţesă înlănţuită în nişte verigi, care nu pot fi sfărâmate decât de un spirit liber! Iar tu?

În timp ce abatele rostea aceste cuvinte, în capul lui Kreisler roiau mii de gânduri. Îşi dădu seama că abatele cunoaşte nu numai toată situaţia din casa princiară de la Sieghartshof, ci era la curent şi cu cele petrecute acolo în timpul şederii sale. îi era limpede că, pentru starea de iritabilitate morbidă a prinţesei, prezenţa lui constituia o primejdie, la care capelmaistrul nu se gândise. Dar cine, afară de doamna Benzon, putea nutri această teamă şi, prin urmare, putea dori îndepărtarea lui? Fără îndoială că doamna consilier era în legătură cu abatele şi ştia de şederea lui (a lui Kreisler) la abaţie, astfel că ea pusese la cale cele întreprinse de sfinţia-sa. Îi reveniră viu în amintire toate momentele când prinţesa părea sub stăpânirea unei patimi ce-i creştea în suflet, dar, la gândul că dânsul ar putea fi obiectul acelei pasiuni, simţea, nu ştia nici el de ce, o groază de nedescris. Avea senzaţia că o forţă străină încerca să pătrundă cu de-a sila în sufletul lui, ca să-i răpească orice libertate de gândire. Hedwiga îi apăru deodată în faţă şi-l pironi cu privirea ei stranie; în aceeaşi clipă simţi în toţi nervii o zvâcnitură puternică, asemenea aceleia pe care o simţise când atinsese pentru întâia oară mâna prinţesei, în schimb, teama misterioasă îi dispăru cu desăvârşire şi tot trupul îi fu străbătut de o căldură electrică binefăcătoare.

— Iar mă necăjeşti, mică *raja torpedo*? Doar ştii că nu mă poţi răni nepedepsită, căci din dragoste pentru tine m-am făcut călugăr benedictin, rosti el ca prin vis.

Abatele îl sfredeli cu privirea, de parcă voia să-i

pătrundă pînă în adâncul sufletului, şi îl întrebă grav şi solemn:

— Cu cine vorbeşti, fiule?

Însă Kreisler se trezise din visare. Se gândea că, dacă abatelui îi fuseseră povestite toate cele ce se petreceau la Sieghartshof, trebuia să ştie şi despre evoluţia ulterioară a catastrofei care îl alungase de acolo, şi tocmai despre asta era capelmaistrul dornic să afle mai multe amănunte.

— Cu nimeni, zâmbi el mucalit, nu am vorbit cu nimeni decât cu *raja torpedo* cea poznaşă, care s-a amestecat, cu totul nechemată, în înţeleaptă noastră convorbire, vrând să mă zăpăcească şi mai mult. Dar îmi dau seama, spre marea mea mâhnire, că anumite persoane mă consideră un neghiob tot atât de mare ca răposatul portretist de curte Leonhardus Ettlinger care, nu numai că a dorit să picteze o persoană sus-pusă, căreia, bineînţeles, îi păsa prea puţin de el, ci să o şi iubească, şi încă într-un fel tot atât de vulgar ca şi Hans pe Grete a lui. Pentru Dumnezeu! Oare am arătat eu vreodată lipsă de respect când acompaniam cu cele mai frumoase acorduri cântece piţigăiate? Am îndrăznit eu oare să ating subiecte necuviincioase sau uşuratice, cum ar fi entuziasmul şi durerea, dragostea şi ura, când mica încăpăţânare princiară a binevoit să se poarte în felul cel mai ciudat, distrându-se cu tot felul de bizarerii şi viziuni magnetice, pentru a necăji oameni cumsecade? Spuneţi, am făcut eu vreodată aşa ceva?

— Totuşi, dragă Johannes, ai adus odată vorba despre dragostea artistului... îl întrerupse abatele.

Kreisler îl privi uimit, apoi exclamă, împreunându-şi mâinile şi ridicând ochii spre cer: -Doamne, Dumnezeule! Va să zică asta era! O, fiinţe respectabile, urmă el, în timp ce zâmbetul lui batjocoritor îi schimonosi din nou faţa, iar vocea i se sugrumă de durere lăuntrică, o, fiinţe

respectabile, nu l-aţi auzit oare niciodată, fie chiar pe scândurile celei mai ordinare scene, pe prinţul Hamlet spunând unui om cumsecade, pe nume Guildenstern: „Eşti în stare să mă dezacorzi, dar nu eşti în stare să cânţi pe mine?” Drace!... E chiar cazul meu! De ce pândiţi ce se petrece în pieptul inofensivului Kreisler, dacă melodia dragostei închisă acolo vă sună distonant!' O, Julia...

428

Uimit parcă de ceva cu totul neaşteptat, abatele căuta zadarnic să dea un răspuns, în timp ce Kreisler se oprise să admire marea de foc a asfinţitului.

Deodată răsunară clopotele din turnurile abaţiei şi minunatele lor glasuri cereşti plutiră spre nourii auriţi de ultimele raze ale soarelui.

— Cu voi vreau să zbor, o, acorduri! exclamă Kreisler, deschizându-şi larg braţele. Toată tristeţea şi toată suferinţa să se ridice spre mine, purtate pe aripa voastră, şi să se nimicească chiar în pieptul meu; iar glasurile voastre să vestească, asemenea unor soli ai păcii, că suferinţa a pierit transformându-se în speranţă, în năzuinţa dragostei eterne.

— Sună de vecernie, spuse abatele. Îi aud pe fraţi vorbind. Vom continua poate mâine, dragă prietene, discuţia noastră despre unele evenimente petrecute la Sieghartshof.

Kreisler, care abia acum îşi aduse aminte ce anume voia să afle de la abate, exclamă:

— Dar vreau să ştiu cit mai multe, sfinţia-voastră, despre petrecerea de la nuntă şi altele de acest fel! Îmi închipui că prinţul nu va ezita să apuce mâna, pe care a râvnit-o încă de la depărtare atât de mare. Nu-i aşa că acest logodnic splendid n-a păţit nimic rău?

Orice urmă de solemnitate dispăru de pe chipul

abatelui, care răspunse cu umorul blând a l fir i i lu i:

— Splendidul logodnic n-a păţit nimic, bunul meu Johannes, dar se pare că pe aghiotantul său l-a înţepat o viespe în pădure.

— Ha-ha-ha! râse Kreisler, o viespe, pe care voia s-o alunge cu foc şi fum!

Fraţii intrară în coridor şi...

(M.r.p.)... un duşman perfid care caută să smulgă unui biet şi inofensiv motan bucăţica de la gură. N-a trecut mult şi agreabila noastră asociaţie de pe acoperiş a primit o lovitură, care a zdruncinat-o din temelii. Duşmanul perfid al tuturor plăcerilor pisiceşti s-a ivit sub chipul unui filistin turbat, pe nume Ahile. Semăna prea puţin cu tizul său homeric, afară doar dacă nu presupunem că eroismul acestuia din urmă consta şi el, cu precădere, dintr-o stângăcie brutală şi o vorbărie goală şi grosolană. Ahile era, de fapt, o javră ordinară; iar stăpânul, la care intrase în serviciu, îl ţinea în lanţ, probabil pentru a-i întări dragostea pentru casă, aşa că numai noaptea putea vagabonda liber. Mulţi dintre noi îl compătimeam din tot sufletul, deşi era un tip nesuferit; dar lui nu-i păsa că-şi pierduse libertatea, căci era destul de stupid ca să-şi închipuie că lanţul acela greu îi serveşte drept podoabă şi distincţie. Spre marele lui necaz, agapele noastre ii tulburau somnul în timpul nopţii, tocmai când datoria lui era să inspecteze împrejurimile şj să păzească bine casa de răufăcători. Sub pretext că noi tulburăm liniştea, ne ameninţa cu moarte şi distrugere, întrucât însă, din pricina stângăciei, nu era în stare să ajungă nici măcar în pod, fără să mai vorbim de acoperiş, ameninţările lui ne lăsau cu totul nepăsători şi ne continuam tabietul ca şi mai înainte. Atunci Ahile luă alte măsuri, începând atacul împotriva noastră, aşa cum un bun general obişnuieşte să pornească o bătălie: întii cu atacuri de hărţuială, apoi trecând la

ciocniri deschise. Când noi ne porneam să cântăm fel de fel de şpiţi, cărora Ahile le făcea din când în când cinstea de a se juca cu ei, răsturnându-i cu labele-i grosolane, începeau, la semnalul lui, să latre atit de bestial, încât nu mai eram în stare să înţelegem nicio notă. Ba, mai mult decât atât! Unele din aceste cozi de topor filistine au reuşit să pătrundă până în pod şi, evitând orice luptă deschisă când noi le-am arătat ghearele, au stârnit o asemenea hărmălaie, lătrind şi chelălăind, încât, dacă până atunci tulburasem numai somnul câinelui de pază, acum nu mai putea închide ochii nici stăpânul casei care, văzând că larma aceasta înfiorătoare nu mai are de gând să înceteze, porni cu un bici în mână ca să alunge din pod pe scandalagii.

O, motane, care citeşti aceste rânduri! Dacă ai o inimă cu adevărat bărbată în piept, o minte luminată în cap şi o ureche netocită, te întreb de-ai mai întâlnit vreodată ceva mai dezgustător, mai respingător, mai urât şi totodată mai meschin, decât lătratul strident, piţigăiat şi total disonant al unor şpiţi cuprinşi de furie? Fereşte-te de aceste creaturi, care dau din coadă, se linguşesc şi se fac mici pe lingă cei mari! Să nu le acorzi niciun fel de încredere! Crede-mă, prietenia unui şpiţ este mai primejdioasă decât gheara ameninţătoare a unui tigru! Dar să trecem sub tăcere experienţele pe care, din păcate, le-am avut prea des în această privinţă şi să ne întoarcem la urmarea povestirii noastre.

430

Aşadar, după cum am spus, stăpânul a luat biciul în mână ca să-i alunge pe turbulenţii din pod. Ce credeţi însă că s-a întâmplat? Zărindu-şi stăpânul, şpiţii au început să dea din coadă şi să-i lingă picioarele, prezentând lucrurile ca şi când toată larma fusese stârnită numai de dragul liniştii lui, deşi tocmai din pricina asta nu se putuse el odihni. Au lătrat, chipurile, numai ca să ne alunge pe noi

care, cică, ne făceam de cap pe acoperiş, cântând cu voci prea stridente etc. Din păcate, stăpânul, convins de elocinţă limbută a *spiţilor*, a crezut tot ce-i spuneau, mai ales că şi clinele de pază, care nutrea contra noastră o ură neîmpăcată, a întărit aceste afirmaţii când a fost întrebat. Şi atunci a început prigoana împotriva noastră! Eram alungaţi de pretutindeni; servitorii ne urmăreau cu măturile, sau aruncau după noi cu bucăţi de ţiglă. Mai mult! Peste tot au fost întinse laţuri şi capcane, în care urma să fim prinşi şi unde, vai, mulţi se prindeau într-adevăr! Chiar şi scumpul meu prieten Mucius a dat peste ghinion, adică peste o capcană, care i-a strivit într-un hal fără de hal laba dreaptă de dinapoi.

Aşa s-a terminat vesela noastră viaţă în comun şi m-am întors la maestru, după sobă, deplângând în singurătate soarta nefericiţilor mei prieteni.

Într-o zi, domnul Lothario, profesorul de estetică, a intrat în camera maestrului meu, iar după el, cine credeţi că a sărit înăuntru?... Ponto!

Nici nu am cuvinte să spun ce senzaţie neplăcută mi-a produs vederea lui Ponto. Deşi nu era nici câine de pază şi nici şpiţ, totuşi făcea parte, dintr-o specie a cărei ostilitate mi-a distrus viaţa în societatea veselă a burşilor-motani, ceea ce era de-ajuns ca să-mi apară suspectă prietenia manifestată faţă de mine.

Afară de aceasta, în privirea şi întreaga lui înfăţişare simţeam o trufie batjocoritoare, de aceea am decis ca nici să nu vorbesc cu el. Tiptil-tiptil, m-am furişat de pe perna mea şi dintr-un salt am ajuns în sobă, a cărei uşă tocmai era deschisă şi pe care am tras-o după mine.

Domnul Lothario a discutat cu maestrul despre lucruri oare mă interesau cu atât mai puţin, cu cât întreaga mea atenţie era îndreptată spre tânărul Ponto. După ce acesta ţopăi prin cameră cu un aer de fante,

fredonind un cântecel, sări pe pervazul ferestrei, de unde, după obiceiul fanfaronilor, se uita pe stradă salutând in fiece clipă câte o cunoştinţă, ba chiar hămăia din când în când, pentru a atrage probabil atenţia vreunei cochete din neamul lui. Fluşturaticul acesta părea să fi uitat cu totul de mine; deşi, cum am spus, nu doream să-i vorbesc, totuşi nu-mi convenea de loc faptul că n-a întrebat de mine, ca şi când nici n-aş fi existat.

Profesorul de estetică a dat însă dovadă de o purtare cu totul diferită şi, după mine, mult mai politicoasă şi rezonabilă, căci, după ce m-a căutat cu privirea prin odaie, l-a întrebat pe maestru:

— Dar unde este excelentul dumneavoastră *monsieur* Murr?

Pentru un onest motan-burş nu există epitet mai jignitor decât cuvântul acesta *monsieur*; dar câte nu trebuie să suporţi pe lumea asta din partea esteticienilor! Aşa că l-am iertat şi eu pe profesor.

Maestrul îl asigură că de la o vreme încoace duceam o viaţă independentă şi mai cu seamă lipseam de-acasă nopţile, aşa că drept urmare arătam obosit şi istovit. Adineauri eram pe pernă, dar acum nu-şi poate da seama unde am dispărut atât de repede.

— Îmi vine aproape să cred, continuă profesorul, că Murr al dumneavoastră... Dar nu cumva o fi ascuns undeva pe aici şi trage cu urechea? Ia să vedem puţin.

M-am retras binişor în fundul sobei, dar vă puteţi închipui cât de tare mi-am ciulit urechile ştiind că-i vorba despre mine. Profesorul a scotocit în zadar toate ungherele, spre marea mirare a maestrului, care a exclamat râzând:

— Zău, domnule profesor, îi faci prea mare cinste lui Murr al meu!

— Ehei, replică profesorul, nu-mi iese din cap bănuiala mea în legătură cu experimentul dumneavoastră pedagogic, cu ajutorul căruia un motan a devenit poet şi scriitor. Vă mai aduceţi aminte de sonetul şi de glosa pe care Ponto al meu i le-a şterpelit lui Murr chiar de sub labă? Dar să lăsăm asta. Mă folosesc totuşi de absenţa lui Murr. pentru a vă împărtăşi o constatare destul de gravă şi a vă recomanda cu toată seriozitatea să daţi mai multă atenţie purtării lui. Deşi pisicile mă interesează prea puţin, totuşi am observat că unii motani, care mai înainte au fost foarte cuminţi şi binecrescuţi, şi-au schimbat acum deodată firea, încălcând în mod grosolan bunele moravuri şi buna rânduială.

432

În loc să-şi plece capetele şi să se linguşească, au început să umble ţanţoşi şi nu se mai tem să-şi arate firea lor sălbatică din naştere prin priviri scânteietoare şi un mâriit furios, ba scoţându-şi chiar şi ghearele. După cum au renunţat la modestie şi la purtări paşnice, tot aşa nu se mai îngrijesc nici de înfăţişarea lor exterioară, nemaiostenindu-se să apară ca oameni de lume. S-a sfârşit cu toaleta mustăţilor, nici pomeneală de linsul blănii ca să strălucească, sau de roaderea ghearelor crescute prea lungi. Acum hoinăresc zburliţi şi cu cozile ca nişte mături, stârnind groaza şi dezgust ul tuturor pisicilor binecrescute. Dar mai de condamnat, şi mai intolerabile sunt întrunirile lor secrete pe care le ţin noaptea; fac cu acest prilej o larmă infernală, pe care o numesc belcanto, deşi în realitate nu este decât un urlet barbar, lipsit cu totul de cel mai elementar ritm şi de cuvenita melodie şi armonie. Tare, tare mă tem, maestre Abraham, că Murr al dumneavoastră a apucat-o pe un drum rău şi ia şi el parte la acele petreceri indecente, în urma cărora se va alege doar cu o bătaie zdravănă. Mie mi-ar părea rău dacă toată grija dumneavoastră pentru mititelul ăsta cenuşiu de va

irosi în zadar şi dacă va ajunge, cu toată învăţătura lui, la nivelul apucăturilor ordinare şi deşănţate ale unor motani vulgari şi desfrânaţi.

Auzind cum bunul meu prieten Mucius şi cum fraţii mei mărinimoşi sunt calomniaţi în halul acesta, nu mi-am putut stăpâni un ţipăt de durere.

— Ce e asta?,a exclamat profesorul. Până la urmă, cred totuşi că Murr se ascunde undeva prin cameră! Ponto! Ponto! *Allons*! Caută, caută!

Dintr-un salt, Ponto cobori de pe pervaz şi începu să adulmece prin încăpere. Când ajunse în faţa sobei, se opri brusc, mârâi şi lătră, apoi sări în sus.

— E în sobă, asta-i sigur! strigă maestrul deschizând uşiţa.

Eu am rămas liniştit la locul meu; privindu-l senin pe maestru cu ochi strălucitori.

— Chiar aşa e, uite 1 pitit în fundul sobei! exclamă maestrul. Ei? Nu binevoieşti să ieşi afară?

Deşi nu aveam de loc chef să-mi părăsesc ascunzătoarea mea, trebuia totuşi să ascult de porunca maestrului, dacă nu voiam să aplice forţa, în care caz nu aveam nimic de câştigat. De aceea, m-am târât încetişor afară. Dar de-abia am apucat să ies la lumină, că amândoi, profesorul şi maestrul, au început să strige:

— Murr! în ce hal eşti! Ce înseamnă năzbâtiile astea? Fireşte că eram plin de cenuşă din cap până în picioare.

Pe lângă asta, de la o vreme, înfăţişarea mea exterioară era într-adevăr de plâns, astfel că nu puteam să nu mă recunosc în descrierea profesorului despre motanii schismatici şi-mi puteam uşor închipui ce figură jalnică făceam acum. Comparând jalnica mea figură cu înfăţişarea prietenului meu Ponto, care arăta într-adevăr frumos cu

blana lui lucioasă şi fin cârlionţată, mă copleşi ruşinea. Mâhnit şi tăcut, m-am vârât într-un ungher.

— Acesta să fie inteligentul şi cuviinciosul motan Murr? râdea profesorul, elegantul scriitor, spiritualul poet care scrie sonete şi glose? Nu, e un motan ordinar care-şi petrece viaţa în bucătărie pe cuptor şi care nu ştie nimic altceva decât să prindă şoareci prin pivniţe şi poduri. Oho! Ia spune-mi, preastimate, dacă n-ai de gând să obţii curând un titlu academic sau să ocupi chiar o catedră, ca profesor de estetică? Într-adevăr, frumoasă mantie de *magister* ţi-ai pus!

Şi-i tot da înainte, batjocorindu-mă. Nu-mi rămânea nimic de făcut decât să-mi lipesc strâns urechile de cap, aşa cum am obiceiul totdeauna când sunt certat.

Până în cele din urmă, amândoi, profesorul şi maestrul, izbucniră într-un hohot de râs care mi-a sfâşiat inima. Dar si mai mult m-a jignit purtarea lui Ponto. Nu numai că a împărtăşit dispreţul stăpânului său, schimonosindu-se în fel şi chip, dar, prin tot felul de sărituri în lături, şi-a arătat sila vădită de a se apropia de mine; se temea, probabil, să nu-şi murdărească blăniţa lui curată. Nu-i puţin lucru pentru un motan ca mine, atit de conştient de superioritatea lui, să fie silit a suporta asemenea dispreţ din partea unui pudel încrezut.

434

Profesorul se adânci cu maestrul într-o lungă discuţie care nu părea să aibă legătură cu mine sau cu specia mea şi din care înţelegem prea puţin. Totuşi atât mi-am dat seama: că era vorba dacă trebuie reprimate cu forţa purtările adesea dezordonate ale unor tineri exaltaţi, sau dacă e mai bine să fie îngrădiţi în mod abil, pe nesimţite, până când ei singuri îşi vor da seama şi vor pune capăt unor asemenea purtări. Profesorul era pentru aplicarea forţei, căci râduiala lucrurilor spre binele tuturor cere ca

fiecare om, oricât s-ar împotrivi, să fie încadrat cât mai repede în acea formă, care este determinată de relaţia dintre parte şi întreg. Altminteri, îndată ia naştere o monstruozitate funestă, care poate pricinui tot felul de nenorociri. Profesorul mai spuse ceva despre manifestaţii cu *pereat46* şi cu spargerea geamurilor, din care însă nu am priceput nimic. Maestrul, dimpotrivă, era de părere că tinerii exaltaţi se aseamănă cu indivizii numai pe jumătate nebuni, pe care o împotrivire făţişă îi face să fie şi mai nebuni; dar dacă ajung să-şi recunoască singuri rătăcirea, ei se vindecă radical, fără primejdie de recidivă.

— Totuşi, replică profesorul, ridicându-se în sfârşit şi luându-şi pălăria şi bastonul, totuşi, în ce priveşte forţa directă aplicată purtărilor exaltate, trebuie să fiţi de acord cu mine, maestre, că e necesar să se folosească fără milă în cazurile când asemenea purtare intervine tulburător în rânduielile vieţii; şi, ca să revenim la motanul dumneavoastră Murr, ce bine că, după câte am auzit, nişte şpiţi harnici i-au împrăştiat pe afurisiţii de motani care cântau atât de bestial şi îşi închipuiau că sunt mari virtuozi.

— Depinde cum o iei, răspunse maestrul. Dacă ar fi fost lăsaţi să cânte, poate că ar fi devenit cu timpul ceea ce, greşit, îşi închipuiau că sunt, adică nişte buni virtuozi; însă acum ei nu mai ştiu – probabil – ce e adevărata virtuozitate.

Profesorul îşi luă rămas bun, iar Ponto sări după el, fără să mă onoreze măcar cu un salut prietenesc, aşa cum avusese obiceiul mai înainte.

— Şi eu, se întoarse maestrul către mine, şi eu am fost până acum nemulţumit de purtarea ta, Murr. A venit timpul să fii iarăşi cuminte şi înţelept, ca să-ţi câştigi o faimă mai bună decât cea de care s-ar părea că te bucuri în momentul de faţă. Dacă ar fi cu putinţă să înţelegi ce-ţi

spun, te-aş sfătui să fii totdeauna liniştit, totdeauna prietenos, şi tot ce întreprinzi să duci la capăt fără larmă; acesta este cel mai sigur mijloc de-a căpăta un nume bun. Uite, am să-ţi dau ca exemplu doi oameni: unul din ei se retrage în fiecare zi liniştit, în colţişorul lui, şi bea sticlă după sticlă de vin, pină ajunge într-o totală stare de ebrietate, pe care însă, datorită unor îndelungate exerciţii, ştie s-o ascundă atât de bine, încât nimeni nu bănuieşte nimic. Celălalt, dimpotrivă, bea numai din când în când un păhărel de vin în societatea unor prieteni veseli şi simpatici. Băutura îi deschide inima şi-i dezleagă limba; pe măsură ce-i creşte buna dispoziţie, vorbeşte tot mai mult şi mai înflăcărat, fără a trece însă marginile bunei-cuvinţe. Dar tocmai despre el spune lumea că e un băutor pătimaş, în timp ce celălalt, beţivan ascuns, trece drept om liniştit şi cumpătat. Ah, dragă Murr! Dacă ai cunoaşte lumea, ţi-ai da seama că filistinul care îşi retrage totdeauna corniţele, procedează în modul cel mai înţelept. Da.r tu n-ai cum să ştii ce e un filistin, cu toate că or fi destui şi printre cei din specia ta!

La aceste cuvinte ale maestrului, fiind conştient de perfecţiunea cunoştinţelor mele în ceea ce priveşte neamul pisicesc, cunoştinţe dobândite atât din învăţăturile lui Mucius, cât şi cu propria mea inteligenţă, n-am putut să-mi stăpânesc un strănut puternic şi un miorlăit de bucurie.

— Ehei, exclamă maestrul, râzând. Ehei! motane! îmi vine să cred că mă înţelegi şi că profesorul are dreptate descoperind în tine o inteligenţă atât de deosebită, încât te priveşte ca pe un rival în domeniul esteticii.

Ca să-i confirm că într-adevăr aşa era, am scos un miau sonor şi armonios şi, fără multă vorbă, i-am sărit drept în braţe. Nu mă gândisem că tocmai atunci maestrul îşi pusese halatul cel bun de mătase galbenă, cu flori mari, şi că fără îndoială aveam să-l murdăresc. Cu un „dă-te jos!” maestrul mă azvârli cu atâta furie, încât făcui o tumbă în

aer. Speriat la culme, cu urechile lipite de cap şi cu ochii închişi, m-am făcut mititel, pe podea. Dar trebuie să recunosc toată blândeţea caracterului bunului meu maestru căci, îndată după aceea, mi-a vorbit pe un ton prietenos:

— Haide, haide, n-am vrut să-ţi fac niciun rău. Înţeleg că intenţia ta a fost bună, că ai vrut să-mi arăţi dragostea ta, dar ai făcut-o într-un chip cam stângaci, şi, în asemenea cazuri, nimeni nu mai întreabă de intenţii! Hai, vino încoace, cenuşăreasă mititică! Hai să te curăţ, ca să arăţi ca un motan cumsecade!

436

Cu aceste cuvinte, maestrul îşi scoase repede halatul şi mă luă în braţe. Se osteni să mă perie cu o perie moale, până ce blana îmi deveni curată de tot, apoi luă un pieptene şi mă pieptănă, pînă ce părul începu să-mi strălucească.

După ce toaleta se sfârşi, trecând în faţa oglinzii, m-am mirat eu singur cum de m-am transformat deodată în cu totul al motan. Mă găseam atât de frumos, încât, de plăcere, nu m-am putut împiedica să nu torc pentru mine însumi. Şi trebuie să mărturisesc că în clipa aceea am simţit o mare îndoială în ceea ce priveşte atitutinea decentă şi utilitatea clubului burşilor. Iar că m-am putut vârî în sobă, mi s-a părut o adevărată barbarie, pe care nu o puteam explică decât ca un fel de sălbăticire. De aceea, acum era de prisos avertismentul maestrului:

— Vezi să mai încerci odată să te ascunzi în sobă! Noaptea următoare mi s-a părut că aud o uşoară zgârietură la uşă, apoi un „miau” sfios, care mi s-a părut foarte cunoscut. M-am dus tiptil la uşă şi am întrebat cine este. Mi-a răspuns (l-am recunoscut îndată după voce) bravul senior Puff:

— Eu sunt frate Murr, şi trebuie să-ţi comunic o veste din cele mai triste!

O, cerule...

(F.m.)... a făcut o mare nedreptate, scumpa şi dulcea mea prietenă. Ba nu, îmi eşti mai mult, decât atât, eşti credincioasa mea soră! Nu te-am iubit de-ajuns, n-am avut destulă încredere în tine. Abia acum îmi voi deschide inima în faţa ta, căci ştiu...

Glasul prinţesei se sugrumă şi un torent de lacrimi îi ţâşni din ochi, în timp ce din nou o strângea drăgăstos pe Julia la piept.

— Hedwiga, spuse Julia blând, nu m-ai iubit oare şi înainte din toată inima? Ai avut oare taine, pe care n-ai vrut să mi le încredinţezi? Ce ştii? Ce anume ai aflat abia acum? Dar, nu, nu! Să nu mai vorbim despre asta, până ce pulsul tău nu va începe din nou să bată normal, pină ce ochii nu-ţi vor înceta să lucească atât de sumbru!

— Nu ştiu ce vreţi cu toţii de la mine, strigă prinţesa, cuprinsă deodată de enervare. Niciodată nu m-am simţit mai sănătoasă şi mai plină de puteri ca acum, şi voi spuneţi că tot mai sunt bolnavă. Accidentul ciudat care mi s-a întâmplat v-a speriat, dar se prea poate că eu să fi avut nevoie tocmai de asemenea şocuri electrice, care frânează deodată întreaga viaţă a organismului; se poate ca ele să fie mai folositoare decât toate mijloacele unei arte păcătoase, care se amăgeşte pe sine însăşi în chip atât de jalnic. Ce pacoste pentru mine acest medic al curţii, care vrea să mânuiască firea omului asemenea unui mecanism de ceasornic, pe care trebuie să-l ştergi de praf şi să-l întorci! Mi-e groază de el, cu picăturile şi esenţele lui! Oare de asemenea lucru să depindă sănătatea mea? Ar însemna că viaţa pe acest pământ nu e decât o glumă crudă a spiritului cosmic?

— Tocmai această exaltare, o întrerupse Julia pe prinţesă, este cea mai bună dovadă că eşti încă bolnavă, draga mea Hedwiga, şi că trebuie să te cauţi mult mai mult decât o faci.

— Şi tu vrei să mă răneşti! exclamă prinţesa; sări brusc în picioare, alergă la fereastră, o deschise şi privi spre parc.

Julia o urmă şi, cuprinzând-o cu braţul de mijloc, o imploră cu gingăşie să se ferească măcar de vântul aspru al toamnei şi să nu-şi întrerupă odihna pe care medicul curţii o socotea atât de binefăcătoare. Dar prinţesa îi răspunse că tocmai boarea rece, care pătrunde pe fereastră, o face să se simtă mai bine şi o înviorează.

Julia începu să-i povestească despre timpul cât prinţesa zăcuse bolnavă şi în care a domnit o atmosferă întunecată şi ameninţătoare. Atunci o trebuit să-şi încordeze toate forţele morale, pentru a nu se lăsa descumpănită de anumite evenimente, ce i-au stârnit în suflet un simţământ, pe care nu-l poate asemui cu nimic altceva decât cu teama cumplită de fantome. în primul rând a fost neînţelegerea misterioasă dintre prinţul Hector şi Kreisler care trezea bănuielile cele mai groaznice, căci părea sigur că bietul Johannes trebuia să cadă răpus de mâna italianului răzbunător şi că numai o minune, după cum asigura maestrul Abraham, îl salvase de la o moarte sigură.

— Şi acest om groaznic trebuia să fie soţul tău? continuă Julia. Nu, nu, niciodată! Slavă Atotputernicului, eşti salvată! Omul acela nu se mai întoarce niciodată! Nu-i aşa, Hedwiga? Niciodată!

— Niciodată! răspunse prinţesa încet, abia auzit. Apoi scoase un oftat adânc şi continuă cu glas stins, ca prin vis:

Acest foc ceresc trebuie să lumineze şi să încălzească, fără a distruge cu flăcările lui nimicitoare; iar din sufletul artistului se iveşte strălucind întruchiparea visului, ea însăşi, iubirea lui! Aşa mi-ai spus, chiar aici, în locul acesta...

— Cine a spus aşa? întrebă Julia foarte tulburată. La cine te gândeşti, Hedwiga?

Prinţesa îşi trecu palma peste frunte, parcă ar fi avut nevoie de o sforţare ca să revină la realitatea din care evadase. Apoi, sprijinită de Julia, se îndreptă cu paşi şovăitori spre sofa şi căzu istovită. Julia, îngrijorată de starea prinţesei, voi să cheme cameristele, dar Hedwiga o sili cu blândeţe să se aşeze lingă ea, şoptind încet:

— Nu, draga mea, tu, numai tu trebuie să rămâi lângă mine, şi să nu-ţi închipui cumva că boala mi-a revenit. Nu, numai gândul la fericirea supremă m-a copleşit cu putere, gata parcă să-mi spargă pieptul, şi plăcerea divină s-a prefăcut într-o durere nimicitoare. Rămâi aici, lângă mine. Tu nici nu ştii ce putere minunată poţi avea asupra mea! Lasă-mi să privesc în sufletul tău, ca într-o oglindă limpede şi curată, să mă pot recunoaşte într-însa pe mine! Julia, am adesea impresia că un har ceresc coboară asupra ta, iar cuvintele care zboară de pe buzele tale, asemenea unor şoapte de dragoste, sunt parcă profeţii aducătoare de mângâiere. Julia, fetiţa mea, rămâi lingă mine; să nu mă părăseşti niciodată... niciodată!

Continuând să ţină strâns mâna fetei, prinţesa căzu din nou cu capul pe pernă, închizând ochii.

Julia era, ce e drept, deprinsă cu acele clipe când Hedwiga cădea pradă unei exaltări morbide, dar paroxismul care se manifesta acum îi era cu totul străin şi de neînţeles.

De obicei era un fel de îndârjire pătimaşă, care îşi

avea izvorul în nepotrivirea dintre sentimentul ei lăuntric şi viaţa pe care o ducea; uneori această îndârjire devenea aproape ură, lucru care rănea sufletul candid al Juliei. Acum însă, Hedwiga părea că se topeşte într-o durere şi o melancolie fără nume. Starea aceasta disperată o mişca adânc pe tinăra fată, stârnindu-i totodată teama pentru soarta iubitei sale prietene.

— Hedwiga, exclamă ea, draga mea Hedwiga, n-am sa te părăsesc niciodată. N-ai să găseşti o inimă mai iubitoare şi mai credincioasă ca a mea; dar vorbeşte, vorbeşte odată şi încredinţează-mi durerea care-ţi sfâşie sufletul! Voi plânge împreună cu tine; împreună cu tine voi suferi!

Atunci pe faţa Hedwigăi apăru un zâmbet ciudat; obrajii i se împurpurară uşor şi, fără să deschidă ochii, şopti:

— Nu-i aşa, Julia, că nu eşti îndrăgostită?

La această întrebare, Julia se simţi atinsă în chip ciudat, de parcă un fior de spaimă ar fi trecut prin toată fiinţa ei. Se află oare o inimă de fată în care să nu sălăşluiască presimţirea unei pasiuni, ce pare să fie condiţia însăşi a existenţei ei, căci numai femeia care iubeşte este femeie în sensul deplin al cuvântului? Dar un suflet curat, copilăresc încă şi cucernic, lasă aceste presimţiri să dormiteze, fără să caute a cerceta mai adânc, fără a încerca cu o curiozitate lascivă să smulgă vălul de pe dulcea tainä, ce se dezvăluie numai în clipa în care un dor ascuns o vesteşte. Aceasta era acum starea Juliei şi în asemenea împrejurări i se vorbea deodată despre lucruri la care nici nu îndrăznea să se gândească. Speriată, de parcă ar fi fost învinuită de un păcat de care ea însăşi nu-şi dădea seama, se strădui să vadă clar in adâncurile propriului ei suflet.

— Julia, repetă prinţesa, nu eşti îndrăgostită? Spune-

mi, fii sinceră cu mine!

— Mă întrebi într-un fel atât de ciudat, şopti fata. Ce aş putea, ce ar trebui să-ţi răspund? —Vorbeşte, vorbeşte, te rog! o imploră prinţesa. Atunci în Julia se făcu deodată lumină şi găsi uşor cuvinte pentru a exprima ceea ce văzuse clar în inima ei.

— Ce se petrece în sufletul tău, când îmi pui asemenea întrebări? începu Julia grav şi calm. Ce înseamnă pentru tine dragostea despre care îmi vorbeşti? Nu-i aşa că trebuie să te simţi atrasă atât de puternic către cel pe care îl iubeşti, încât să nu existi, să nu trăieşti decât cu gândul la el, să-ţi jertfeşti tot eul tău pentru dinsul, văzând în fiinţa lui toate năzuinţele, toate speranţele, tot dorul şi lumea întreagă? Şi această pasiune trebuie să ne transporte pe treapta cea mai înaltă a fericirii, nu-i aşa? Mie aceste culmi îmi provoacă ameţeală, căci în faţa privirii mele se cască un abis fără fund, cu grozăviile unei pieiri fără speranţă de salvare... Nu, Hedwiga, asemenea dragoste, pe cât de groaznică, pe atât de plină de păcat, nu a pus stăpânire pe inima mea şi nu voi renunţa la speranţa că această inimă va rămâne veşnic curată şi liberă de asemenea patimă. Se poate întâmpla, însă, ca un bărbat să ne atragă atenţia mai mult decât oricare altul, ba chiar, datorită extraordinarei vigori bărbăteşti a spiritului său, să ne trezească admiraţia. Ba, şi mai mult decât atât: în preajma lui, să ne simţim pătrunse de o bucurie neînţeleasă, înălţate mai presus de noi înşine, ca şi când abia atunci spiritul nostru se trezeşte cu adevărat, ca şi când abia atunci viaţa ne dăruieşte lumina ei, suntem vesele când vine şi ne întristăm când pleacă. Asta numeşti tu dragoste? Ei bine, de ce să nu-ţi mărturisesc? Kreisler, pe care noi l-am pierdut, mi-a trezit asemenea simţământ şi sufăr din pricina absenţei lui.

— Julia! exclamă prinţesa ridicându-se ca un fulger si sfredelind-o cu o privire înfocată. Poţi oare să ţi-l închipui în braţele alteia, fără să încerci o suferinţă cumplită?

Julia se roşi toată şi răspunse cu un ton din care se putea vedea cât era de jignită:

— Eu nu mi l-am închipuit niciodată în braţele *mele*!

— A, va să zică nu-l iubeşti! Nu-l iubeşti! strigă prinţesa cu glaS strident şi căzu iarăşi pe sofa.

— O, de s-ar întoarce! suspină tinăra fată. Sentimentul pe care-l port în piept pentru omul acesta este curat şi nevinovat şi, dacă nu-l voi mai revedea niciodată, amintirea lui îmi va lumina neîntrerupt viaţa asemenea unei minunate stele strălucitoare. Dar, fireşte, se va întoarce, căci cum ar putea...

— Niciodată, o întrerupse prinţesa cu glas aspru şi tăios. Niciodată nu va putea, nu va îndrăzni să se întoarcă, deoarece se află în abaţia din Kanzheim, unde se pregăteşte să intre în ordinul benedictinilor, renunţând la cele lumeşti.

Ochii Juliei se umplură de lacrimi. Se sculă în tăcere şi se îndreptă spre fereastră.

— Mama ta are perfectei dreptate, continuă prinţesa. E foarte bine pentru noi că a plecat, smintitul acesta care, asemenea unui duh rău, a năvălit în inimile noastre paşnice, sfâşiindu-le. Iar muzica a fost vraja cu care a ştiut să ne atragă. Nu vreau să-l mai văd niciodată.

Cuvintele prinţesei erau ca nişte lovituri de pumnal pentru Julia; îşi luă pălăria şi şalul. —Cum, vrei să mă părăseşti, dulcea mea prietenă? exclamă prinţesa. Rămâi, o, rămâi, şi consolează-mă dacă poţi. Sălile astea şi parcul sunt lugubre! Află că...

Cu aceste cuvinte Hedwiga o duse pe Julia la

fereastră şi, arătându-i pavilionul în care locuise aghiotantul prinţului Hector, şopti cu glas înăbuşit:

— Priveşte acolo, Julia. Zidurile acelea ascund o taină primejdioasă; administratorul castelului şi grădinarul susţin că, de la plecarea prinţului, nimeni nu mai locuieşte în pavilion şi că uşa este încuiată bine, şi totuşi... O, uită-te, uită-te! Vezi, acolo, la fereastră?...

Într-adevăr, Julia zări la fereastra din frontonul pavilionului o siluetă neagră care dispăru în aceeaşi clipă.

În timp ce simţea mâna Hedwigăi tremurând convulsiv în mâna ei, Julia spuse că nu poate fi vorba de niciun fel de taină primejdioasă şi de niciun fel de stafii, când e atât de uşor pentru oricare dintre servitori să se folosească pe ascuns de pavilionul nelocuit. Clădirea poate fi cercetată îndată şi astfel s-ar afla pe loc ce-i cu silueta aceea care se arătase la fereastră. Dar prinţesa o asigură că, la dorinţa ei, bătrânul şi credinciosul majordon făcuse de mult acest lucru şi-i jurase că n-a găsit nici urmă de fiinţă omenească în tot pavilionul. —Să-ţi povestesc ce s-a întâmplat acum trei nopţi, continuă prinţesa. Tu ştii că somnul nu se prinde de mine şi că am obiceiul să mă scol şi să mă plimb prin odăi, până simt o oboseală căreia mă las pradă şi numai astfel adorm. Aşa s-a întâmplat că acum trei nopţi, hărţuită de insomnie, am ajuns în această cameră. Deodată o rază de lumină a jucat pe perete. M-am uitat pe fereastră şi am zărit trei bărbaţi, dintre care unul purta un felinar orb. Au dispărut cu toţii în direcţia pavilionului, fără să-mi pot da seama dacă într-adevăr au intrat acolo. N-a trecut mult însă şi am văzut lumină tocmai la această fereastră. Înăuntru se mişcau nişte umbre. Apoi s-a făcut iarăşi întuneric, dar nu mult după aceea tufişul a fost luminat puternic, probabil dinspre uşa deschisă a pavilionului. Lumina se apropia tot mai mult. Î n sfirşit, din tufiş a apărut un călugăr benedictin, care ţinea o făclie in mâna stingă, iar în cea dreaptă un crucifix. Era

urmat de alţi patru bărbaţi care duceau pe umeri o năsălie acoperită cu văluri negre. Abia au făcut câţiva paşi şi o siluetă, învăluită într-o mantie largă, le-a şi ieşit în întâmpinare. Cei patru s-au oprit lăsând năsălia jos; silueta aceea a dat la o parte pânzele negre, sub care s-a ivit un cadavru. Simţeam că înnebunesc şi abia am mai putut să observ că cei patru au ridicat iarăşi năsălia pe umeri, pornind repede după călugăr pe aleea ce duce din parc spre drumul la abaţia din Kanzheim. De atunci a început să apară silueta aceea în fereastră, şi poate că ceea ce mă sperie, e fantoma unui om ucis.

442

Julia înclina să socoată toată întâmplarea drept un vis al Hedwigăi; iar dacă într-adevăr se aflase atunci la fereastră, drept o amăgire pricinuită de mintea ei exaltată. Cine putea fi mortul scos din pavilion în împrejurări atât de misterioase şi de care nimeni nu ştia nimic? Şi cine ar mai putea crede că mortul acesta necunoscut s-a întors ca stafie în locuinţa de unde a fost scos? Julia îi spuse toate acestea prinţesei, adăugând că arătarea aceea de la fereastră ar putea fi foarte bine o iluzie optică, sau ar putea fi o glumă de-a bătrânului magician, maestrul Abraham, care deseori se distrează în felul acesta şi care probabil a introdus în pavilion un locatar fantomatic.

— Ce repede găsim o explicaţie când se întâmplă ceva miraculos, ceva supranatural! spuse zâmbind prinţesa, care acum îşi venise complet în fire. Cât priveşte mortul, tu uiţi de cele ce s-au petrecut în parc, înainte de a ne fi părăsit

— Dumnezeule! exclamă Julia. Crezi că într-adevăr a fost săvârşită o fărădelege? Cine? De mâna cui? —Despre Kreisler, ştii că trăieşte, continuă prinţesa. Dar trăieşte şi cel îndrăgostit de tine. Nu te uita aşa de speriată! N-ai bănuit oare mai de mult cele ce trebuie să-ţi spun acum, ca

să fii lămurită asupra unui lucru ce ar putea să-ţi fie fatal dacă mai rămâne ascuns? Prinţul Hector te iubeşte *pe tine*, *pe tine*, Julia, cu toată patima violentă caracteristică neamului său. Am fost, sint şi acum logodnica lui; dar tu, Julia, eşti iubita lui.

Prinţesa rosti ultimele cuvinte pe un ton tăios, fără să se simtă însă vreo amărăciune în glasul ei.

— O, cerule! exclamă Julia printre lacrimi. Ai de gând să-mi sfâşii inima, Hedwiga? Ce duh întunecat vorbeşte prin gura ta? Nu, nu; sunt gata să suport răzbunarea ta pentru toate visele urâte care te-au tulburat, dar niciodată n-am să cred in realitatea acestor vedenii groaznice! Vino-ţi în fire, Hedwiga! Tu nu mai eşti logodnica omului îngrozitor, care a fost pentru noi întruchiparea însăşi a pierzaniei! Nu se va mai întoarce niciodată, niciodată nu vei fi a lui!

— Ba da, răspunse prinţesa. Ba da! Linişteşte-te, copilă! Numai atunci când biserica mă va fi unit cu prinţul, numai atunci poate monstruoasa neînţelegere a vieţii, care mă distruge, se va limpezi. Pe tine, te va salva providenţa cerească. Ne vom despărţi, eu îmi voi urma soţul. Tu vei rămâne!

Adânc emoţionată, prinţesa tăcu. Nicu Julia nu era în stare să scoată vreun cuvânt. În tăcere, căzură una in braţele celeilalte, vărsând şiroaie de lacrimi.

Li se anunţă că ceaiul este servit. Julia era mai tulburată decât ar fi putut lăsa să se presupună firea ei senină şi echilibrată. Îi era peste putinţă să rămână în societate şi doamna Benzon îi îngădui bucuros să plece acasă, întrucit şi prinţesa dorea să se odihnească.

Întrebată de principesa-mamă, domnişoara Nannette o asigură că, în tot cursul după-amiezii şi serii, prinţesa s-a simţit foarte bine, dar că a stăruit să fie lăsată singură cu

Julia. Din câte a putut observa din camera vecină, amândouă şi-au spus tot felul de poveşti şi au jucat teatru când plângând, când râzând.

— Ce fete delicioase! şopti mareşalul curţii.

— Ce amabilă prinţesă şi ce delicioasă fată! îl corectă prinţul, fulgerându-l cu privirea.

Cutremurat de gafa enormă pe care o săvârşise, mareşalul curţii voi să înghită dintr-o dată bucata de biscuit pe care o muiase în ceai. Biscuitul insă îi rămase în gât şi înaltul demnitar fu apucat de o tuse cumplită care-l sili să părăsească sala şi nu scăpă de o ruşinoasă moarte prin asfixie, decât prin pumnul priceput al majordomului, care execută un solo de timpan pe spinarea lui.

444

Mareşalul, după ce izbutise să facă două gafe, temându-se să n-o facă şi pe a treia, nu mai îndrăzni să se întoarcă iar in sală şi trimise rugămintea către prinţ să-l scuze că se simte subit rău.

Absenţa mareşalului curţii dezorganiza însă partida de *whist*, pe care prinţul obişnuia s-o joace. Aşa că, masa de joc fiind pregătită, aşteptau cu toţii încordaţi să vadă cum va proceda prinţul în asemenea situaţie critică. Acesta insă, după ce îi îndemnă pe ceilalţi cu un semn să se aşeze la masa de joc, o luă pe doamna Benzon de mână, o conduse spre o canapea şi-o invită să stea alături de el.

— Totuşi mi-ar fi părut rău dacă mareşalul s-ar fi înecat cu biscuitul, spuse cu glas blând şi şoptit, aşa cum obişnuia să vorbească cu doamna Benzon. Se pare însă că suferă de absenţe mintale, după cum am avut de mai multe ori prilejul să observ. Acum a numit-o pe Hedwiga „fată”; prin urmare in astă-seară ar fi fost un partener mizerabil la *whist*. De fapt, dragă Benzon, îmi convine şi-mi face multă plăcere astăzi, în loc de joc, să schimbăm aici, ca pe

vremuri, câteva cuvinte confidenţiale. Ah, ca pe vremuri! În sfârşit, cunoşti ataşamentul meu faţă de dumneata, draga mea! El nu va pieri niciodată; inima unui prinţ este întotdeauna credincioasă, afară de cazâd când unele împrejurări de neînlăturat, poruncesc altfel.

Rostind aceste cuvinte, prinţul sărută mina doamnei Benzon cu mai multă duioşie decât părea să îngăduie rangul, vârsta şi împrejurările. Cu ochii scânteind de bucurie, doamna consilier îl asigură că aştepta de mult momentul să poată vorbi în mod confidenţial cu prinţul, întrucât avea să-i împărtăşească unele veşti care nu-i vor fi neplăcute.

— Aflaţi deci, înălţimea-voastră, spuse doamna Benzon, că domnul consilier intim de legaţie a scris din nou despre problema noastră, care a luat deodată o întorsătură favorabilă, astfel că...

— Tăcere, o întrerupse prinţul. Tăcere, scumpă doamnă. Să nu vorbim despre afaceri de stat! Chiar şi un prinţ îşi pune halatul şi scufia de noapte atunci când, aproape strivit do povara guvernării, se duce la odihnă, excepţie făcând, bineînţeles, Frederic cel Mare, regele Prusiei, care, după cum vă este cunoscut şi dumneavoastră, ca femeie citită ce sunteţi, îşi punea chiar şi în pat o pălărie de pâslă. Dar, voiam să spun că şi un prinţ are în el cu prisosinţă... hm! În sfârşit, ceea ce oamenii numesc viaţă burgheză, căsnicie, bucuriile unui

părinte şi aşa mai departe, aşa că nu se poate sustrage cu totul acestor sentimente şi i se poate ierta dacă li se dăruieşte lor în clipele când statul şi grija pentru cuvenita ordine la curte şi in ţară nu-l solicită în întregime. Dragă Benzon! Una din aceste clipe este şi cea de faţă. Pe

masa de lucru din cabinetul meu se află şapte hârtii semnate, şi acum lasă-mă să uit că sunt prinţ; lasă-mă aici, la o ceaşcă de ceai, să fiu numai un tată de familie. *Tatăl de familie german* al baronului von Gemmingen[138]. Dă-mi voie să vorbesc, da, să vorbesc despre copiii mei, care-mi fac atâtea griji, încât cad pradă unei nelinişti sufleteşti cu totul nelalocul ei.

— Aşadar, despre copiii dumneavoastră urmează să vorbim, înălţimea-voastră? repetă doamna Benzon caustic. Adică despre prinţul Ignaz şi prinţesa Hedwiga! Vorbiţi, înălţimea-voastră, vorbiţi! Poate că vă voi putea sfătui şi consola, asemenea maestrului Abraham.

— Da, continuă prinţul. Sfat şi mângâiere mi-ar prinde Line uneori. Iată, dragă Benzon, întâi în ceea ce-l priveşte pe Ignatius. El n-are nevoie, fireşte, de aptitudini intelectuale excepţionale, pe care natura le dăruieşte de obicei acelora care, altfel, din pricina poziţiei lor sociale, ar rămâne obscuri şi necunoscuţi. Totuşi ceva mai mult *esprit*[139] nu i-ar fi stricat, căci este şi rămâne un... *simple*[140]! Uită-te la el cum sade, bălăbănind din picioare; joacă o carte greşită după alta şi tot râde şi chicoteşte ca un băieţaş de şapte ani! Benzon, *entre nous soit dit*, nici măcar arta scrierii, în măsura în care are nevoie de ea, nu-i este accesibilă. Semnătura sa principiară arată de parcă ar fi trasă c-o gheară de pasăre. Doamne, Dumnezeule, ce va ieşi din toate astea? De curând am fost tulburat în ocupaţiile mele de nişte lătrături groaznice sub fereastră. Mă uit afară pentru a porunci să fie alungat şpiţul acela nesuferit, şi când colo, ce să-mi vadă ochii? N-o să mă

138 Otto Heinrich von Gemmingen (1755—1836), autorul dramei lipsite de valoare Tatăl de familie german, imitată după piesa lui Diderot Tatăl de familie. E.T.A. Hoffmann a văzut-o, probabil, în 1807, la Berlin.

139 Spirit (franc.).

140 Nătîng (franc).

crezi, draga mea! Prinţul, lătrând ca un nebun, alerga după băiatul grădinarului! Se jucau de-a iepurele şi câinele. Mă întreb dacă asta are vreo raţiune, dacă se poate numi o pasiune princiară? Va ajunge oare prinţul să se conducă vreodată singur?

446

— De aceea, răspunse Benzon, este necesar ca prinţul să fie însurat cât mai grabnic, dându-i o soţie care, cu farmecul, gingăşia şi mintea ei clară, să-i trezească simţămintele adormite, şi care să fie destul de devotată pentru a se coborî până la nivelul lui, pentru ca după aceea să-l ridice treptat până la dânsa. Aceste calităţi sunt absolut necesare fiinţei destinate să aparţină prinţului, pentru a-l salva dintr-o stare sufletească care, până la urmă – o spun cu durere, înălţimea-voastră – ar putea degenera într-o adevărată nebunie. Tocmai de aceea hotărâtoare sunt numai aceste calităţi atât de rare şi nu trebuie să fim prea exigenţi în ceea ce priveşte poziţia socială.

— Niciodată nu au existat mezalianţe în casa noastră, spuse prinţul, încruntându-se. Renunţă la această idee, pe care eu n-o pot aproba. Altfel, am fost şi sunt întotdeauna gata să-ţi îndeplinesc dorinţele!

— Nu-i tocmai aşa, înălţimea-voastră, răspunse doamna Benzon cu un ton tăios. Câte dorinţe îndreptăţite n-au trebuit de multe ori să tacă din pricina unor consideraţii himerice! Există însă exigenţe care nesocotesc toate convenţiile!

— *Laissons cela*[141], o întrerupse prinţul, tuşind şi luând o priză de tabac. După câteva clipe de tăcere, îşi continuă vorba: Şi mai multe griji decât prinţul îmi face prinţesa. Spune-mi, Benzon, cum de a fost cu putinţă să ni

141 Să lăsăm asta (franc).

se nască o fată cu o fire atât de ciudată, ba mai mult, atât de bolnăvicioasă, încât îl pune în încurcătură şi pe medicul curţii? Doar principesa-mamă s-a bucurat întotdeauna de o sănătate înfloritoare: a avut ea oare vreo înclinaţie spre crize nervoase mistice? Dar chiar şi eu, în ceea ce priveşte trupul şi sufletul, n-am fost oare întotdeauna un prinţ robust? Cum de s-a întâmplat să avem un copil care

— trebuie s-o recunosc spre adânca mea amărăciune – adeseori pare smintit şi lipsit cu desăvârşire de orice decenţă princiară?

— Nici eu nu înţeleg ce este cu organismul prinţesei, răspunse Benzon. Mama ei a fost întotdeauna echilibrată, raţională, lipsită de orice patimă funestă.

Doamna Benzon rosti ultimele cuvinte cu glas scăzut, ca pentru sine, coborându-şi privirea în pământ.

— Vorbiţi de principesa-mamă? o întrebă prinţul apăsat, căci i se păruse necuviincios faptul că la cuvântul „mamă” nu a fost adăugat epitetul de principesă.

— Dar de cine vreţi să vorbesc? răspunse Benzon înţepat.

— Ultima criză fatală a prinţesei nu mi-a zădărnicit oare toate sforţările şi n-a spulberat oare toată bucuria prilejuită de o grabnică căsătorie, potrivit dorinţelor mele? continuă prinţul. Căci, *entre nous soit dit*, dragă Benzon, numai catalepsia subită a prinţesei, pe care eu o explic pur şi simplu printr-o răceală zdravănă, a fost de vină că prinţul Héctor a plecat atât de grabnic. El vrea să strice logodna şi, *juste ciel*![51] trebuie să mărturisesc că nu i-o pot lua în nume de rău; astfel că, chiar dacă buna-cuviinţă n-ar împiedica orice încercare de apropiere, însuşi acest fapt m-ar opri, ca prinţ, să mai fac demersuri în vederea îndeplinirii dorinţei mele, la care nu renunţ decât silit de împrejurări. Trebuie să recunoşti, draga mea, că te cam

poate speria o soţie ce are accidente atât de ciudate! Nu-i aşa că asemenea soţie princiară – şi totodată cataleptică – ar putea fi apucată de o criză de acest fel în mijlocul unei curţi din cele mai strălucite, oprindu-se ca un automat şi silind întreaga adunare aleasă să o imite şi să rămână nemişcată? Fireşte că o curte, apucată de catalepsie generală, ar putea fi socotită cea mai solemnă şi cea mai sublimă din lumea întreagă, întrucât orice încălcare, cât de mică, a cuvenitei demnităţi ar fi imposibilă chiar şi pentru persoana cea mai uşuratică. Totuşi, un simţământ care mă cuprinde în timpul jocului, în astfel de clipe de dispoziţie părintească, aşa cum sunt cele de acum, mă face să observ că o asemenea stare a miresei poate produce fiori reci de groază mirelui princiar. Benzon, dumneata, care eşti atât de amabilă şi înţelegătoare, n-ai putea găsi eventual un mijloc, o posibilitate oarecare de a drege într-un fel situaţia cu prinţul?

448

— Nu e nevoie de aşa ceva, înălţimea-voastră! îl întrerupse Benzon cu vioiciune; ceea ce l-a făcut pe prinţ să plece atât de grabnic nu a fost boala prinţesei. La mijloc e un alt mister şi în acest mister este amestecat capelmaistrul Kreisler.

— Cum? exclamă uimit prinţul. Ce spui, Benzon? Capelmaistrul Kreisler? Aşadar, e adevărat că el...

— Da, continuă doamna consilier. Da, înălţimea-voastră. Ceea ce l-a îndepărtat pe prinţul Hector a fost un conflict cu Kreisler, un conflict care era să se rezolve într-un fel prea eroic.

— Un conflict, să se rezolve, într-un fel eroic! o întrerupse prinţul. Împuşcătura din parc... pălăria plină de sânge... Benzon! E cu neputinţă! Prinţul... Capelmaistru!... Un duel! O *rencontre*! Niciuna, nici cealaltă eventualitate nu sunt de conceput!

— Un singur lucru este cert; Kreisler a exercitat o influenţă mult prea puternică asupra minţii prinţesei, şi teama aceea ciudată, groaza chiar pe care a simţit-o la început in prezenţa lui Kreisler, era pe cale să se transforme într-o pasiune nimicitoare. E posibil ca prinţul Hector să fi fost destul de pătrunzător ca să-şi dea seama de acest lucru şi să fi văzut în Kreisler, care l-a întâmpinat chiar din prima clipă cu o ironie muşcătoare, un rival de care s-a socotit obligat să scape. De aici a decurs o faptă, care nu poate fi justificată decât prin ura neîmpăcată a geloziei, a ambiţiei rănite, şi care, slavă Domnului, nu a reuşii. Mărturisesc însă că toate acestea nu explică plecarea grabnică a prinţului şi că, după cum am spus, mai dăinuie încă un mister de nepătruns. După cum mi-a povestit Julia, prinţul Hedor a fugit speriat de un portret, pe care Kreisler îl avea la el şi i-l arătase. Dar, oricum ar sta lucrurile, Kreisler nu mai este aici şi criza prinţesei a trecut! Credeţi-mă. că dacă

Kreisler ar fi rămas, in inima prinţesei s-ar fi aprins o pasiune pentru el, cât se poate de violentă şi ea ar fi preferat să moară decât să accepte mâna prinţului Hector. Acum toate au luat altă întorsătură; curând, prinţul se va întoarce şi căsătoria lui cu prinţesa va pune capăt tuturor grijilor noastre.

— Ce insolenţă din partea unui nenorocit de muzicant! exclamă prinţul mâniat. De el să se îndrăgostească prinţesa? Din pricina lui să refuze mina celui mai amabil dintre prinţi? Ah, *le coquin*!*52* Acum te înţeleg, maestre Abraham, abia acum te înţeleg bine! Să mi-l iei de pe cap pe omul ăsta fatal; să nu se mai întoarcă niciodată!

— Orice măsură, pe care înţeleptul maestru Abraham ar propune-o eventual în acest scop, ar fi de prisos, spuse doamna consilier. Cele necesare s-au şi făcut. Kreisler se află la abaţia din Kanzheim, şi, după cum îmi scrie abatele

Chrysostomus, se va decide, probabil, să renunţe la viaţa lumească şi să intre în rândurile ordinului. Prinţesa a şi aflat despre asta de la mine, într-o clipă potrivită; şi deoarece n-am observat la ea vreo emoţie deosebită, cred că, după cum am spus, criza cea primejdioasă a trecut.

— Minunată, excepţională femeie! exclamă prinţul. Cit ataşament aţi arătat faţă de mine şi de copiii mei! Câtă grijă pentru binele, pentru propăşirea casei mele!

— Într-adevăr? întrebă Benzon cu amărăciune în glas. Chiar aşa să fie? Am putut oare, mi-a fost *îngăduit* oare să mă îngrijesc totdeauna de binele copiilor dumneavoastră?

Benzon accentua în mod special ultimele cuvinte. Prinţul rămase tăcut, cu privirea pierdută în gol, învârtindu-şi degetele mari ale mâinilor împreunate. Într-un târziu, şopti încet:

— Angela! încă nu s-a găsit nicio urmă? Dispărută cu desăvârşire?

— Da, răspunse Benzon. Şi mă tem că nefericita copilă a căzut victima vreunei infamii. Se spunea că a fost văzută la Veneţia, dar e cu siguranţă o eroare. Trebuie să recunoaşteţi că aţi procedat cu o cruzime groaznică, smulgând copila de la sânul mamei şi surghiunând-o într-un exil fără speranţă. Rana aceasta, pe care mi-a pricinuit-o asprimea dumneavoastră, nu va înceta niciodată să mă doară.

— Benzon, spuse prinţul, oare nu ţi-am alocat dumitale şi copilului, un venit anual important? Puteam oare face mai mult? Dacă Angeda rămânea la noi, trebuia oare să mă tem în orice clipă că vor ieşi în vileag *nos faiblesses*[142] [143], tulburând neplăcut liniştea decentă a curţii noastre? O cunoşti pe principesă, dragă Benzon! Ştii

142 Nemernicule! (franc.)

143 Slăbiciunile noastre (franc).

că are uneori toane ciudate.

450

— Prin urmare, banii, un venit anual, trebuie să compenseze pentru o mamă toate suferinţele, toată amărăciunea, toată durerea pricinuită de pierderea unui copil? Dar, înălţimea-voastră, există şi un alt fel de a te îngriji îfle un copil, un fel care o mulţumeşte pe mamă mai mult decât tot aurul din lume!

Benzon rosti aceste cuvinte cu un ton şi cu o privire care-l tulburară întrucâtva pe prinţ.

— Scumpa mea, începu el stânjenit, de ce aceste gânduri stranii? Nu crezi oare că şi pentru mine dispariţia fără urmă a scumpei noastre Angela e ceva foarte neplăcut, o adevărată nenorocire? Acum trebuie să fie o fetiţă frumuşică şi binecrescută, căci s-a născut din părinţi fermecători.

Prinţul sărută din nou, cu multă tandreţe, mâna doamnei Benzon, care şi-o retrase insă cu un gest brusc şi, fulgerându-l cu privirea, îi şopti la ureche:

— Recunoaşteţi, înălţimea-voastră, că aţi fost nedrept şi crud când aţi stăruit să fie îndepărtat copilul. Şi nu credeţi oare că ar fi de datoria dumneavoastră să nu refuzaţi împlinirea unei dorinţe pe care eu, în bunătatea mea, o voi considera într-adevăr ca o oarecare compensaţie pentru luate suferinţele mele?

— Benzon, răspunse prinţul cu glas şi mai scăzut, draga şi buna mea Benzon! Oare într-adevăr Angela noastră nu mai poate fi regăsită? Am să fac o faptă eroică pentru împlinirea dorinţelor dumitale, scumpa mea! Am să mă destăinuiesc maestrului Abraham şi am să-i cer sfatul. E un om înţelept şi cu multă experienţă; poate că ne va putea ajuta.

— O, îl întrerupse Benzon, lăsaţi-mă cu înţeleptul

maestru Abraham! Credeţi oare că el e dispus într-adevăr să întreprindă ceva pentru dumneavoastră? Credeţi oare că este sincer ataşat persoanei şi casei dumneavoastră? Şi cum ar putea el să afle ceva in legătură cu soarta Angelei, după ce toate cercetările făcute la Veneţia şi la Florenţa au rămas zadarnice şi, ceea ce este şi mai rău, i-a fost răpit acel mijloc misterios de care se slujise până acum pentru

E a cerceta necunoscutul?

— O, vorbeşti de nevasta lui, de vrăjitoarea aceea, Chiara, spuse prinţul.

— E foarte discutabil, răspunse Benzon, dacă femeia aceea. Înzestrată cu puteri miraculoase, merită acest nume. În orice caz a fost nedrept şi neomenesc să i se răpească maestrului fiinţa iubită, de care era atât de legat şi care era, într-un fel, o parte din el însuşi.

— Benzon! exclamă prinţul speriat la culme. Astăzi nu le înţeleg de loc! Simt că mă apucă ameţeala! N-ai fost chiar dumneata de acord ca fiinţa aceea primejdioasă, cu ajutorul căreia maestrul ar fi putut ajunge curând să controleze ţoale relaţiile noastre, să fie îndepărtată de aici? N-ai aprobat chiar dumneata scrisoarea mea către marele duce în care îi explicam că, întrucât orice fel de vrăjitorie este de mult interzisă în ţară. persoanele care se ocupă de aceste lucruri nu trebuie tolerate şi, din motive de siguranţă, trebuie să fie incluse pentru un timp? N-a fost oare din pură consideraţie faţă de maestrul Ahraham că misterioasei Chiara nu i s-a făcut proces public, ci a fost luată fără nicio larmă şi dusă, nici eu nu ştiu unde, întrucât chestiunea nu m-a mai interesat? Ce mi se poate reproşa în cazul de faţă?

— Iertaţi-mă. înălţimea-voastră, răspunse Benzon, totuşi, de fapt, vi se poate pe drept cuvânt reproşa o acţiune cam pripită. Dar, aflaţi, înălţimea-voastră, că maestrul Ahraham este informai că scumpa lui Chiara a

fost luată din ordinul dumneavoastră. El tace şi arc o atitudine prietenoasă, dar nu credeţi oare că în pieptul lui mocneşte ura si setea de răzbunare împotriva aceluia care i-a răpit lucrul cel mai scump pe lume? Şi tocmai acestui om vreţi să-i dăruiţi încrederea dumneavoastră, tocmai lui vreţi să vă destăinuiţi?

— Benzon, spuse prinţul, ştergându-şi de pe frunte broboane de sudoare, mă tulburi la culme, aş puica spune, într-un fel de nedescris! Doamne, Dumnezeule? Cum poate un prinţ să-şi piardă astfel calmul! Ei, drace! Dumnezeule, am impresia că înjur ca un dragon aici, la ceai! Benzon! De ce n-ai vorbit piuă acum? El ştie totul! Acolo, în pavilionul de pescuit, când îmi pierdusem firea din pricina stării prinţesei, mi-am deschis inima şi mi-am dezlegat limba in faţa lui. I-am vorbit de Angela, i-am destăinuit, Benzon, e groaznic! *J'etois*[144] un... măgar! *Voila tout*![145] 452

— Şi ce a răspuns? întrebă Benzon încordată.

— Am parcă impresia, continuă prinţul, că maestrul Abraham a început el cel dinţii să vorbească despre trecutul nostru *attachement56* şi cum aş fi putut fi un tată fericit, în loc să fiu unul *malheureux57*. Ce-i drept, după ce mi-am sfârşit spovedania, el mi-a declarat zâmbind că ştia toate acestea de mult şi că speră că în curând se va lămuri unde se află Angela. Şi atunci multe minciuni vor fi demascate şi alte iluzii spulberate.

— Aşa a spus maestrul? şopti Benzon cu buze tremurătoare.

— *Sur mon honneur58*, răspunse prinţul. Chiar aşa a spus. Mii de pardon, Benzon, dar sunt furios; ce se întâmplă dacă bătrânul vrea să mi-o plătească? *Que faire59*, Benzon?

144 Am fost (franc).

145 Asta-i tot! (Franc.)

O clipă, amândoi s-au privit fără să ştie ce să spună.

— Înălţimea-voastră! şopti un lacheu, prezentându-i prinţului ceaiul.

— *Bele*!*60* strigă prinţul, sărind din loc şi răsturnând din cauza grabei tava şi ceaşca din mâinile lacheului.

Toţi cei de la mesele de joc săriră speriaţi. Jocul se întrerupse. Prinţul, stăpânindu-se cu o mare sforţare, adresă asistenţei un „*adieu*” însoţit de un zâmbet amical şi se îndreptă, împreună cu principesa, spre încăperile interioare. Pe fiecare chip se citea însă limpede: „Dumnezeule, ce-i asia, ce înseamnă asta? Prinţul n-a jucat, a vorbit atâta timp şi atât de concentrat cu doamna consilier şi, deodată, s-a înfuriat în halul ăsta!”

Benzon nu-şi putea închipui nici pe departe ce scenă o aştepta la locuinţa ei, care se afla într-o clădire laterală, aşezată chiar lângă castel. Nici nu apucă să intre că Julia sări, ca ieşită din fire, în întâmpinarea ei şi... Biograful care scrie aceste rânduri este foarte mulţumit că, de data aceasta, poale să povestească mult mai bine şi mai limpede cele ce s-au petrecut cu Julia în timpul ceaiului princiar, decât multe alte fapte din povestirea de faţă, care, cel puţin până acum, a fost cam încâlcită. Deci! Noi ştim că Julia primise îngăduinţa să se întoarcă acasă mai devreme. Un vânător din regimentul de gardă o însoţise, purtând o făclie. Dar abia se depărtaseră cu câţiva paşi de castel, că vânătorul se opri brusc, ridicând făclia în sus.

— Ce este? întrebă Julia.

— Cum, domnişoară Julia, răspunse vânătorul, n-aţi observat făptura care s-a furişat acolo, în faţa noastră? Nu ştiu ce să cred. De câteva seri încoace, tot dă târcoale pe aici un om care, dacă se ascunde, trebuie să aibă vreun gând rău. Noi l-am pândit în fel şi chip, dar ne scapă printre degete, ba chiar se face nevăzut în faţa ochilor

noştri ca o stafie, sau ca necuratul însuşi.

Julia se gândi la arătarea din fereastra pavilionului şi simţi un fior de groază.

— Ah, repede, repede, să plecăm de aici! spuse ea speriată vânătorului, care-i răspunse însă râzând că stimata domnişoară nu are de ce să se teamă căci, înainte de a se întâmpla ceva, stafia *va* trebui să-i sucească lui gâtul. Afară de asta, fiinţa necunoscută, care se arată în preajma castelului, e făcută din carne şi oase ca toată lumea şi, pe deasupra, se teme grozav de lumină.

Julia îşi trimise la culcare camerista, care se plângea de durere de cap şi de friguri, şi-şi puse fără ajutorul ei veşmintele de noapte. Rămasă singură în cameră, îşi depănă din nou în minte toate cele ce-i spusese Hedwiga, într-o stare pe care nu putea s-o explice decât ca o supraexcitare bolnăvicioasă. Şi totuşi era limpede că această supraexcitare bolnăvicioasă nu putea avea decât o cauză psihică. În situaţii încâlcite ca aceasta, fetele cu suflet atât de curat ca al Juliei arareori ghicesc adevărul. De aceea, amintindu-şi încă o dată de cele petrecute, Julia nu-şi închipuia nimic altceva, decât că prinţesa este pradă acelei pasiuni groaznice, pe care ea însăşi i-o zugrăvise atât de înspăimântător, de parcă ar fi avut-o în suflet, şi că omul căruia prinţesa îşi dăruise întreaga fiinţă era prinţul Hector. Iar acum, Dumnezeu ştie de ce, Hedwiga îşi închipuie că prinţul e îndrăgostit de alta şi gândul acesta o chinuieşte şi o urmăreşte ca o fantomă sinistră, ceea ce explică adânca tulburare a sufletului ei. „Ah, îşi zise Julia, draga şi scumpa mea Hedwiga! Dacă prinţul Hector s-ar întoarce, te-ai convinge îndată că nu ai de ce să te temi de prietena ta!” Dar în clipa când îşi spuse aceste cuvinte, gândul că prinţul o iubeşte pe ea se contura atât de viu în sufletul ei, încât se sperie de puterea şi realitatea lui. Cuprinsă de o spaimă de nedescris, îşi zise că, dacă totuşi ceea ce crede prinţesa este adevărat, atunci soarta îi este

pecetluită. Îi reveni iarăşi în minte senzaţia aceea ciudată şi respingătoare pe care i-o pricinuise privirea şi întreaga făptură a prinţului, făcând-o să se înfioare din nou de groază.

454

Îşi aminti de clipa de pe pod, când prinţul o cuprinsese cu braţul, hrănind totodată şi lebăda; îşi aminti de toate cuvintele cu două înţelesuri pe care le rostise el şi care, oricât de nevinovate i s-ar fi părut atunci, acum îi apăreau pline de un înţeles ascuns. Îşi aminti însă şi de acel vis sinistru, în care s-a simţit cuprinsă de nişte braţe de fier, braţele prinţului care o ţineau captivă în strânsoarea lor; îşi aminti şi de clipa când s-a trezit şi l-a zărit pe capelmaistru în grădină, când întreaga lui fiinţă i s-a părut atât de apropiată, încât a fost sigură că el o va apăra de prinţ.

— Nu! exclamă Julia cu glas tare. Nu, nu e adevărat, nu poate fi adevărat, e cu neputinţă să fie adevărat! Nimeni altul decât duhul cel rău al iadului trezeşte în bietul meu suflet asemenea bănuieli pline de păcat! Nu, nu va avea putere asupra mea!

Gândul la prinţ şi la clipele acelea, pline de primejdie, treziră în sufletul Juliei un sentiment al cărui caracter primejdios se vădea din faptul că, năpădită de ruşine, se roşi toată şi ochii i se umplură de lacrimi. Ferice de buna şi cucernica Julia că avea destulă putere să alunge duhul cel rău, nelăsându-i niciun loc în care să poată prinde rădăcini! Aici e cazul să observăm încă o dată că prinţul Hector era bărbatul cel mai frumos şi cel mai amabil din câţi ar putea întâlni cineva şi că arta lui de a plăcea era întemeiată pe o cunoaştere adâncă a femeilor, dobândită în cursul unei vieţi pline de aventuri norocoase; deci era firesc ca tocmai o fată tânără şi candidă să se sperie de forţa triumfătoare, care izvora din privirea lui,

din întreaga-i făptură.

— O, Johannes! rosti ca cu glas dulce. Blândul şi bunul meu Johannes! Oare nu voi găsi la tine sprijinul pe care mi l-ai făgăduit? Nu-mi poţi oare vorbi tu însuţi, mângâindu-ma cu sunetele acelea divine, care răsună piuă în străfundul sufletului meu?

Julia deschise pianul şi începu să chite bucăţile care-i plăceau mai mult din compoziţiile lui Kreisler. Şi într-adevăr, se simţi îndată mai liniştită şi mai senină; cântecul o transporta într-o altă lume, unde nu mai exista nici prinţul şi nici măcar Hedwiga, care s-o tulbure cu vedeniile ei morbide.

„Acum, canţoneta mea preferată!” zise Julia către ea însăşi, începând cunoscuta *Mi lagnero tacendo*, pusă pe muzică de atâţia compozitori. Într-adevăr, lui Kreisler cintecul acesta îi reuşise mai bine decât toate celelalte. Durerea dulce a unui dor pasionat era exprimată printr-o melodie simplă, dar atât de viguroasă şi sinceră, incit niciun suflet sensibil nu-i putea rezista. Julia sfârşi cântecul şi cufundată cu totul în amintirea ei despre Kreisler, mai făcu unele acorduri izolate care păreau un fel de ecou al sentimentelor ce-i umpleau sufletul. Deodată uşa se deschise. Julia întoarse capul si. înainte de a fi avut timpul să se ridice de pe scaun, prinţul Hector căzu la picioarele ei, cuprinzându-i mâinile. Speriată, ea scoase un ţipăt; dar prinţul o imploră, în numele Fecioarei şi al tuturor sfinţilor, să fie liniştită şi să-i dăruiască, vreme de numai două minute, fericirea divină de a o privi şi dc a o auzi. Apoi, în cuvinte, care nu puteau porni decât din nebunia celei mai înflăcărate pasiuni, îi spuse că o adoră pe ea şi numai pe ea; că gândul la căsătoria cu Hedwiga îl înspăimântă şi-l ucide; că din această pricină a voit să fugă, dar, minat de o pasiune care nu se poate stinge decât o dată cu viaţa lui, s-a întors pentru a-i spune că ea e totul pentru el şi că viaţa fără ea nu are niciun sens.

— Plecaţi de aici! exclamă Julia îngrozită. Mă ucideţi, alteţă!

— Niciodată! strigă prinţul sărutându-i mâinile cu frenezie. Niciodată! În clipa aceasta se va hotărî dacă voi trăi sau voi muri! Julia, copilă divină! Poţi oare să mă respingi? Poţi oare să-l respingi pe acela pentru care eşti viaţa şi fericirea? Nu. tu mă iubeşti. Julia, o ştiu. Spune-mi că mă iubeşti şi mi se va deschide cerul fericirii supreme!

456

Cu aceste cuvinte prinţul o cuprinse pe Julia, care era pe jumătate leşinată de spaimă, şi o strânse cu putere la piept.

— Vai mie! strigă ea cu glas sugrumat. Nu se va îndura oare nimeni de mine?

În clipa aceea, ferestrele fură luminate de făclii şi la uşă se auziră glasuri. Julia îşi simţi buzele arse de un sărut şi prinţul dispăru în grabă.

Şi astfel, aproape ieşită din minţi, cum am mai spus, Julia se repezi spre mama ei, care ascultă îngrozită cele ce se întâmplaseră. Fără să piardă o clipă, încercă s-o liniştească pe Julia, asigurând-o că-l va scoate pe prinţ din ascunzătoarea lui, făcându-l de ocară în faţa tuturor.

— Te rog, mamă, să nu faci asta! o imploră Julia. Am să mor de ruşine dacă principele... şi dacă Hedwiga va afla ce mi s-a întâmplat...

Hohotind de plâns, îşi ascunse faţa la pieptul mamei sale.

— Ai dreptate, îi răspunse doamna consilier. Ai dreptate, scumpa mea copilă. Deocamdată nimeni nu trebuie să afle şi nici să bănuiască măcar că prinţul se află aici şi că te urmăreşte. Cei ce se află amestecaţi în acest complot vor fi siliţi să tacă. Este in afară de orice îndoială

că există persoane care s-au înţeles cu prinţul: căci altfel nu ar fi putut să se ascundă el aici, la Sieghartshof, şi nici n-ar fi avut posibilitatea să se strecoare până în apartamentul nostru. Nu pot să înţeleg cum de a izbutit prinţul să iasă din casă fără să dea cu ochii de mine şi de Friedrich, care-mi lumina drumul! Pe bătrânul Georg l-am găsit cufundat într-un somn adânc, care nu mi s-a părut de loc natural; dar unde e Nanny?

— Spre nenorocul meu, s-a îmbolnăvit şi a trebuit s-o las să plece, şopti Julia.

— Poate că o voi vindeca eu, spuse doamna Benzon, deschizând brusc uşa încăperii de alături. În faţa ei stătea bolnava Nanny, îmbrăcată din cap până în picioare; ascultase la uşă şi acum, cuprinsă de spaimă, se prăbuşi la picioarele doamnei consilier.

Câteva întrebări puse de doamna Benzon fură îndeajuns pentru a se lămuri că prinţul, ajutat de bătrânul majordom, pe care toată lumea îl socotea atât de credincios...

(M.r.p.)...ce aflu acum! Mucius, credinciosul meu prieten şi scumpul meu frate, îşi dăduse sufletul în urma rănii grave pe care o primise la laba de dinapoi. Această veste tristă a fost pentru mine o grea lovitură! abia acum îmi dădeam seama ce a însemnat Mucius pentru mine! După cum îmi spusese Puff, la noapte urma să aibă loc ceremonia funebră, în beciul casei în care locuia maestrul şi unde fusese transportat trupul neînsufleţit. Am făgăduit, nu numai să fiu de faţă, ci să mă îngrijesc şi de mâncare şi băutură, pentru ospăţul funebru, după vechea şi nobila datină. În tot cursul zilei, am cărat în beci peşte, oase de găină şi zarzavat din rezervele mele îmbelşugate. Pentru cititorii dornici de amănunte şi care ar vrea să afle în ce fel am izbutit să transport jos băutura, consemnez că, fără nicio bătaie de cap, am fost ajutat în această privinţă de o

slujnică amabilă. Această slujnică, pe care o întâlneam adesea în beci şi pe care obişnuiam s-o vizitez şi în bucătăria ei, părea să nutrească o simpatie cu totul deosebită pentru specia mea, şi îndeosebi pentru mine. De aceea, oricând ne vedeam, obişnuiam să ne jucăm in felul cel mai plăcut. Îmi oferea fel de fel de bucate care, la drept vorbind, nu erau atât de bune ca acelea pe care le primeam de la maestrul meu, dar pe care le mâncam totuşi din pură galanterie, prefăcindu-mă că-mi plac nespus de mult. Asemenea gesturi merg drept la inimă unei slujnice şi de aceea reuşeam să-mi ating scopul urmărit. Cu alte cuvinte, îi săream în poală şi ea mă scărpina atât de plăcut pe cap şi după ureche, încât mă simţeam în al nouălea cer şi mă obişnuisem grozav cu mâna care „dacă în cursul săptămânii mânuieşte mătura, duminica te mângâie mai bine decât alta”61. Deci, m-am adresat acestei amabile persoane în clipa când tocmai se pregătea să scoată din beciul în care mă aflam un ulcior mare plin cu lapte dulce. în felul cel mai limpede posibil, i-am exprimat dorinţa mea vie de a păstra laptele pentru mine.

— Eşti un prostuţ, Murr, spuse fata care-mi cunoştea numele tot atât de bine ca şi ceilalţi locuitori ai casei şi toţi vecinii. Văd că ceri laptele nu numai pentru tine, ci vrei să cinsteşti şi nişte prieteni! Ei bine, fie! Păstrează-ţi tot laptele, blăniţă cenuşie, iar eu o să mă îngrijesc sus să-mi fac rost de altul.

458

Cu aceste cuvinte, puse jos ulciorul cu lapte şi mă mângâie puţin pe spinare, în timp ce eu îmi exprimam bucuria şi recunoştinţa prin câteva tumbe cit se poate de graţioase. După aceea, fata urcă scările şi ieşi. Notează-ţi cu acest prilej, o, tinere motan, că o relaţie, o prietenie caldă şi sentimentală cu o bucătăreasă simpatică este, pentru tinerii din specia şi rangul nostru, pe cât de agreabilă, pe atât de utilă.

La miezul nopţii, am coborât din nou în beci. Ce privelişte tristă şi sfâşietoare! La mijloc, pe un catafalc care, potrivit cu gusturile simple pe care le avusese întotdeauna răposatul era compus numai dintr-o mână de paie, zăcea prietenul meu atât de iubiţi Toţi motanii erau de faţă. Incapabili să scoatem vreun cuvânt, ne-am strâns labele în tăcere şi ne-am aşezat, cu ochii plini de lacrimi, într-un cerc în jurul catafalcului, după care am intonat un cântec funebru. Sunetele lui sfâşietoare răsunau lugubru sub bolţile beciului. Era cel mai disperat, cel mai sinistru bocet care s-a putut auzi vreodată; niciun gâtlej de om n-a izbutit încă să scoată ceva asemănător.

După sfârşitul cântecului funebru, un tânăr chipeş, îmbrăcat elegant în alb şi negru, ieşi din cerc şi, aşezându-se la căpătâiul corpului neînsufleţit, ţinu următoarea cuvântare pe care, deşi fusese improvizată sub inspiraţia momentului, mi-a dat-o în scris:

DISCURS FUNEBRU

la mormântul motanului Mucius, dispărut în floarea vârstei, candidat în filosofie şi istorie. Ţinut de credinciosul lui prieten şi frate, motanul Hinzmann, candidat în poezie şi elocinţă.

Dragi fraţi întru o durere comună!

Viteji şi nobili burşi!

Ce este motanul? Un lucru vremelnic şi trecător, ca tot ce s-a născut pe acest pământ! Dacă este într-adevăr aşa cum afirmă cei mai vestiţi medici şi filosofi, că moartea – căreia se supun toate făpturile – constă cu precădere din încetarea totală a respiraţiei, o! atunci iubitul nostru prieten, vajnicul nostru frate, credinciosul nostru tovarăş la bucurii şi la durere, o! atunci, nobilul nostru Mucius a murit cu adevărat! Priviţi-l! Acest suflet nobil zace acum pa paiele reci cu cele patru labe ale sale ţepene şi imense!

Nici cea mai uşoară suflare nu se strecoară printre buzele-i pecetluite pe veci! Ochii lui. odinioară lucind verde-auriu, când în blinda văpaie a amorului, când în focul nimicitor al mâniei, s-au cufundat în orbite! O paloare mortală s-a întins pe chipul lui, urechile îi atârnă blegi, inertă îi atârnă şi coada! O, frate Mucius! Unde sunt săriturile tale vesele62, unde este voioşia ta, unde este buna ta dispoziţie, unde este cristalinul şi optimistul tău „Miau!" care bucura toate inimile, unde este curajul, devotamentul, înţelepciunea şi spiritul tău ascuţit? Toate, toate ţi le-a răpit moartea cea neîndurătoare si acum poate că nici nu mai ştii dacă ai trăit Vreodată! Şi totuşi, ai fost sănătatea întrupată, puterea însăşi, înarmat împotriva tuturor durerilor trupeşti, ca şi când trebuia să trăieşti veşnic! În mecanismul de ceasornic, care punea în mişcare viaţa din tine, nu se stricase nicio rotiţă; îngerul morţii nu şi-a ridicat asupra ta sabia pentru că arcul acestui mecanism s-ar fi desfăşurat în întregime şi nu mai putea fi întors. Nu! Un element ostil a pătruns cu violenţă in organismul tău şi a distrus în chip barbar ceea ce mai putea dăinui încă multă vreme. Da! De câte ori ar mai fi putut luci încă în aceşti ochi razele prieteniei: câte glume şi cântece voioase ar mai fi putut izbucni de pe aceste buze, acum încremenite, din acest piept acum înţepenit! De câte ori s-ar mai fi putut arcui această coadă, manifestând curaj şi voie bună; de câte ori aceste labe ţi-ar fi putut arăta puterea şi dibăcia în săriturile cele mai îndrăzneţe! Iar acum... O, poate oare natura să îngăduie ca ceea ce a fost construit de ea, prin truda atât de îndelungai a. să fie distrus înainte de vreme? Sau, poale, exista într-adevăr un duh întunecat, numit întâmplare, căruia îi este îngăduit să intervină, într-un chip barbar, despotic şi arbitrar, în vibraţiile care par să determine întreaga existenţă, conform eternului principiu al naturii? O, tu care te-ai stins! De ai putea răspunde acestei adunări întristate, dar totuşi vii! Dar, stimată asistenţă şi vajnici fraţi, să nu ne

lăsăm copleşiţi de asemenea consideraţiuni profunde, ci să ne dedicăm în întregime durerii pricinuite de pierderea prematură a prietenului nostru Mucius. Se obişnuieşte ca cel ce rosteşte discursul funebru să expună asistenţei biografia Incompletă a dispărutului, cu adăogiri şi note elogioase. Şi este bun acest obicei, căci asemenea expunere nu poate să nu trezească dezgustul plictisului chiar şi la cel mai îndurerai dintre ascultători. Or, după cum ne arată experienţa şi afirmaţiile psihologilor celor mai vrednici de încredere, acest dezgust este cei mai bun mijloc de a combate Întristarea, astfel acel care rosteşte cuvântarea funebră Îndeplineşte deodată două îndatoriri, cea de a cinsti in felul cuvenit memoria răposatului, precum şi cea de a consola pe cei rămaşi în viaţă. Se pot cita exemple – şi ele nu sunt decât fireşti – că după asemenea discursuri, pină şi cei mai frânţi de durere pleacă acasă mulţumiţi şi îmbărbătaţi; bucuria de a scăpa de tortura discursului face să le dispară durerea pricinuită de pierderea răposatului.

460

Dragi fraţii, întruniţi aici! Oricât de mult aş vrea să urmez acest lăudabil şi sigur obicei, oricât de mult aş vrea să vă prezint în întregime şi în toate amănuntele biografia răposatului nostru prieten, transformându-vă, din motani îndureraţi, in motani voioşi, oricât, zic deşi, aş vrea să fac toate acestea, îmi este peste putinţă. Trebuie să înţelegeţi, scumpii mei fraţi, când vă spun că nu ştiu aproape nimic despre ceea ce se cheamă viaţa răposatului, adică despre naşterea, educaţia şi cariera lui ulterioară. De aceea ar li trebuit să născocesc poveşti; dar pentru aceasta, locul in care ne aflăm, aici, la căpătâiul trupului neînsufleţit al răposatului, este mult prea grav, iar starea noastră de spirit este mult prea solemnă. Să nu mi-o luaţi, deci, in nume de rău. dragii şi scumpii mei fraţi. În schimb, în locul unei predici plicticoase, vă voi spune în câteva cuvinte

simple ce sfârşit groaznic a avut nenorocitul acesta care zace acum în faţa noastră ţeapăn şi mort, şi ce ins straşnic a fost el în viaţă! Dar, o, cerule! M-am abătut de la tonul elocinţei, deşi îl stăpânesc la perfecţie şi sper chiar, dacă vrea soarta, să devin într-o zi profesor *poeseos et eloquentiae*[146]...

(Hinzmann tăcu, îşi spălă cu lăbuţa dreaptă urechile, fruntea, nasul şi mustaţa, contemplă îndelung şi ou o privire fixă cadavrul, tuşi, îşi trecu încă o dată lăbuţa pttte obraz, apoi continuă pe un ton mai ridicat.

O, neînduplecată fatalitate! O, moarte nemiloasă! De ce a trebuit să ni-l răpeşti în chip atât de crud şi în floarea vârstei pe acest tânăr răposat?! Fraţilor! Unui orator ii este îngăduit să repete un lucru, pe care ascultătorul a avut prilejul să-l audă de nenumărate ori; de aceea mai spun încă o dată ceea ce ştiţi cu toţii şi anume că fratele nostru decedat a căzut victimă urii turbate a filistinilor de şpiţi. Acolo, pe acoperişul acela, unde odinioară petreceam paşnic şi veseli, unde răsunau cântece pline de voie bună, unde, labă în labă şi umăr la umăr, eram uniţi, o singură inimă, un singur suflet! acolo voia să se caţăre pentru a sărbători împreună cu seniorul Puff în pacea singurătăţii amintirea vremilor frumoase de odinioară, adevărate zile în Aranjuez[147] Acolo filistinii de şpiţi, care urmăreau în fel şi chip să împiedice orice încercare de reînnoire a voioasei noastre asociaţii motăneşti, au aşezat într-un colţ întunecos al podului capcanele fatale; într-una din ele a căzut nefericitul Mucius şi, cu laba dinapoi zdrobită, i-a fost scris să moară! Dureroase şi primejdioase sunt rănile pe care ni le pricinuiesc filistinii, căci ei se folosesc întotdeauna de arme tocite, fără ascuţiş; şi totuşi, cu organismul lui viguros şi rezistent, răposatul s-ar fi putut

146 De poezie şi elocinţă (lat. alterată)

147 Aluzie la Schiller, Don Carlos, actul I, scena 1.

vindeca, cu toată rana sa gravă. Dar durerea sufletească, profundă şi chinuitoare, de a se vedea învins de nişte josnici şpiţi, de a-şi vedea distrusă întreaga lui carieră atât de strălucită, gândul neîncetat la ruşinea adusă nouă tuturor iată ce a pus capăt vieţii sale. A refuzat orice pansament, nu a vrut să ia niciun medicament. Se spune că a vrut să moară![148]

(La aceste ultime cuvinte, eu, şi împreună cu mine toţi ceilalţi, n-am putut suporta o durere atât de cumplită, şi am izbucnit cu toţii în urlete şi bocete atât de jalnice, încât s-ar fi putut muia şi pietrele. După ce ne-am mai liniştit puţin, fiind din nou în stare să ascultăm, Hinzmann continuă patetic.)

462

O, Mucius, coboară-ţi privirea spre noi! Priveşte la lacrimile ce le vărsăm pentru tine! Ascultă tânguirile nemângâiate ce se înalţă pentru tine, răposate motan! Da, coboară sau urcă-ţi privirea spre noi, cum ţi-o veni mai la îndemână; fii cu spiritul printre noi, dacă, în general, dispui de un spirit şi dacă acela care sălăşluia odinioară în tine nu a fost utilizat aiurea! Fraţilor! După cum am spus, botul meu rămâne mut în ce priveşte biografia răposatului, pentru că habar n-am de ea. Dar cu atit mai vii îmi sunt în minte calităţile exterioare ale decedatului şi pe acelea, scumpii şi nepreţuiţii mei prieteni, vi le voi pune sub nas, pentru ca să puteţi aprecia în toată amploarea ei groaznica pierdere pe care am suferit-o prin moartea acestui neasemuit motan! Luaţi aminte, voi, tineri, mânaţi de ispită şi nu vă abateţi nici odată din calea virtuţii! Mucius era ceea ce prea puţini au fost în viaţa lor, un membru destoinic al comunităţii pisiceşti, un soţ bun şi fidel, un părinte model şi iubitor, un luptător înfocat pentru adevăr şi dreptate, un filantrop neobosit, un sprijin al săracilor, un

148 Parodie după Schiller, Moartea lui Wallenstein, actul IV, scena 10.

tovarăş credincios în clipe de nevoie! Un membru destoinic al comunităţii pisiceşti am spus? Da! Căci a exprimat întotdeauna cele mai bune opinii şi era chiar gata la anumite sacrificii, atunci cind i se făcea pe plac şi-i duşmănea numai şi numai pe aceia care-l contraziceau şi nu voiau să se supună voinţei lui. Un soţ bun şi credincios am spus? Da! Căci nu alerga după alte pisicuţe decât atunci când erau mai tinere şi mai drăguţe decât soţia lui şi când era împins să facă aceasta de o poftă de nestăpânit. Un tată model şi iubitor? Da! Căci nimeni n-a auzit vreodată ca, sub imboldul unui apetit ieşit din comun, să înfulece vreun pisoi din propria-i progenitură, aşa cum se întâmplă s-o facă un tată grosolan şi neiubitor din specia noastră. Dimpotrivă, îi convenea grozav atunci când mama îşi ducea undeva toţi puii şi nu mai auzea nimic despre soarta lor. Un luptător înfocat pentru adevăr şi dreptate am zis? Da! Căci şi-ar fi jertfit şi viaţa pentru ele; de aceea, dat fiind că avem o singură viaţă, nu prea-i păsa nici de una, nici de alta, lucru care, de altfel, nici nu-i poate fi luat în nume de rău. Un filantrop neobosit, sprijinul săracilor, am spus? Da! Căci nu era an ca în ziua de Anul Nou să nu ducă, în curte o codiţă mică de scrumbie sau câteva oscioare pentru fraţii săi cei săraci, lipsiţi de hrană; şi, întrucât îşi făcuse pe această cale datoria de nobil prieten al pisicilor, îşi permitea să mârâie ameninţător la acei motani nevoiaşi care îi mai cereau ceva în plus. Un tovarăş credincios în clipele de nevoie am spus? Da! Căci atunci când ajungea la strâmtoare nu uita nici chiar pe acei prieteni pe care până atunci îi neglijase cu totul. O, răposatule! Ce aş mai putea adăuga despre vitejia ta, despre înaltul şi luminatul tău simţ pentru tot ce este frumos şi nobil, despre erudiţia ta, despre cultura ta artistică, despre miile de virtuţi care s-au înmănuncheat în tine! Ce aş mai putea spune, zic, deci, despre toate acestea, fără să sporesc şi mai mult îndreptăţită noastră durere pricinuită de pierderea ta?! Prieteni, fraţi

înduioşaţi! căci, într-adevăr, spre marea mea mulţumire, observ după anumite gesturi lipsite de echivoc că am reuşit să vă înduioşez, aşadar, fraţi înduioşaţi! Să luăm pildă de la acest decedat şi să ne străduim să călcăm cu totul pe urmele lui. Să fim ceea ce a fost această fiinţă perfectă. Şi atunci, asemenea acestei fiinţe perfecte, ne vom bucura şi noi, după moarte, de odihna binemeritată a motanilor cu adevărat înţelepţi şi strălucind de toate genurile şi toate soiurile de virtuţi! Priviţi-l cum zace liniştit, fără ca întregul elogiu adus perfecţiunii sale să-i smulgă un cât de vag zâmbet de satisfacţie. Credeţi-mă, însă, o, îndoliată asistenţă că şi critica cea mai aspră şi injuriile cele mai grosolane ar fi rămas şi ele fără niciun efect asupra decedatului! Credeţi-mă că dacă ar pătrunde în acest cerc chiar şi un diabolic, de şpiţ filistin, căruia odinioară i-ar fi şcolară doar şi poate ochii cu ghearele, nici atunci nu i-ar putea li stârnit minia, nici atunci nu i-ar fi câtuşi de puţin tulburată dulcea şi suava lui odihnă!

Astăzi neasemuitul nostru Mucius este mai presus de orice laudă şi ponegrire, mai presus de orice atacuri, de orice sarcasm şi batjocură, mai presus de larma haotică a vieţii. S-a stins surâsul lui fermecător, au dispărut caldele îmbrăţişări şi strângeri de labă cu care îşi întâmpina prietenii; dar au dispărut şi ghearele şi dinţii cu care îşi Înfrunta duşmanii! Datorită virtuţilor sale, a putut obţine odihna pe care, în viaţă, a căutat-o zadarnic. E drept însă, am impresia că şi noi toţi. adunaţi aici ca să ne bocim prietenul, vom ajunge la aceeaşi odihnă, fără să fie absolut necesar să întruchipăm un model al tuturor virtuţilor, aşa ca el. Mă gândesc că ar putea exista şi un alt motiv ele a cultiva virtuţile, in afară de dorinţa de a obţine această odihnă. Dar aceasta nu este decât o vagă idee asupra căreia vă las să meditaţi singuri. Aveam de gând să vă îndemn să vă consacraţi viaţa întreagă pentru a învăţa să muriţi atât de frumos ca prietenul nostru Mucius. Totuşi, renunţ s-o fac, întrucât voi mi-aţi putea opune atâtea

argumente serioase! Aşa, bunăoară, mi-aţi putea obiecta că şi răposatul ar fi trebuit să înveţe să fie mai prudent şi să evite capcanele, ca să nu moară înainte de vreme. Apoi. îmi amintesc de un motănel foarte tânăr, încă băieţaş, care auzind de la dascălul său aceeaşi povară, adică să înveţe toată viaţa cum trebuie să mori, i-a răspuns destul de obraznic că lucrul ăsta nu pare chiar atât de greu, întrucât fiecare reuşeşte să-l facă chiar de la prima încercare! Şi-acum, tineri îndureraţi, să păstrăm o clipă de reculegere!

464

(Hinzmann tăcu şi-şi trecu din nou lăbuţa dreaptă peste urechi şi peste obraz; apoi, cu ochii închişi, păru să cadă într-o adâncă meditaţie. Într-un târziu, după ce toată lumea se plictisi să-l aştepte, seniorul Puff îi dădu un ghiont şi-i şopti: „Hinzmann, nu cumva ai adormit? Fă ce ştii şi termină cu predica asta, că ne chinuie o foame disperată 1” Hinzmann sări ca ars, apoi, reluându-şi atitudinea elegantă de orator, continuă.)

Iubiţi fraţi! Nădăjduiam încă să ajung la unele idei înalte, pentru a încheia în mod strălucit această solemnă cuvântare. Dar văd că nu-mi vine nimic în cap. Presupun că marea durere, pe care m-am străduit s-o simt, m-a cam prostit. Prin urmare vă rog să socotiţi cuvântarea mea, căreia nu-i veţi refuza toate aplauzele, ca încheiată şi să intonăm legiuitul *De* sau *Exprofundis66*.

Astfel îşi sfârşi destoinicul motan adolescent discursul funebru care, din punct de vedere retoric, mi s-a părut toarte bine ticluit şi foarte impresionant, dar căruia i-aş fi putut aduce totuşi unele completări. Şi anume, am avut impresia că Hinzmann a vorbit mai mult pentru a-şi arăta strălucitul talent oratoric, decât pentru a cinsti *post mortem* memoria bietului nostru Mucius. Nimic din ceea ce a spus nu se potrivea cu amicul Mucius, care fusese un motan fără pretenţii, sincer şi simplu şi, după cum

avusesem prilejul să-mi dau seama, avusese o fire blajină şi devotată. De altfel, elogiul pe care Hinzmann i-l adusese era cu dublu înţeles, aşa că, până la urmă, cuvântarea mi-a displăcut; iar în timp ce era rostită, am fost izbit numai de eleganţa oratorului şi de felul lui de a declama, care era într-adevăr foarte expresiv. Seniorul Puff părea a gândi la fel cu mine; am schimbat cu el o privire, din care se putea vedea că eram de acord asupra discursului lui Hinzmann.

Aşa cum se spusese în încheiere, am intonat un *De profundis* care, dacă e cu putinţă, a răsunat şi mai jalnic şi mai sfâşietor decât îngrozitorul cântec funebru dinainte de cuvântare. Este îndeobşte cunoscut faptul că, în specia noastră, cântăreţii stăpânesc în chipul cel mai desăvârşit putinţa de a exprima cea mai adâncă durere, pricinuită fie de un amor prea pasionat sau respins, fie de pierderea unei fiinţe iubite. De aceea, chiar şi omul, care-i o făptură rece şi lipsită de sensibilitate, este adânc impresionat de cântecele de acest fel, nefiind în stare să-şi manifeste depresiunea sufletească decât cu ajutorul unor înjurături bizare. După ce s-a cântat *De profundis*, am luat trupul neînsufleţit al fratelui nostru şi l-am coborât într-o groapă adâncă, ce se afla într-un colţ întunecos al beciului. Tocmai în această clipă, s-a petrecut lucrul cel mai neaşteptat şi, totodată, cel mai înduioşător din câte s-au întâmplat în cursul întregii solemnităţi. Trei fetiţe-pisicuţe, mai frumoase ca soarele, au apărut deodată cu nişte frunze de morcov şi de pătrunjel pe care le-au cules chiar aici, în beci, şi le-au aruncat în mormântul încă deschis, în timp ce o pisică, ceva mai în vârstă decât ele, cânta o melodie simplă şi graţioasă. Melodia îmi era foarte cunoscută şi, dacă nu mă înşel, textul original al cântecului începea cu cuvintele: *O*, *brad frumos*, *o*, *brad frumos*! şi aşa mai departe. După cum mi-a şoptit la ureche seniorul Puff, erau fiicele răposatului Mucius, care luau şi ele parte în felul acesta la ceremonia funebră a tatălui lor.

Nu-mi mai puteam desprinde ochii de la frumoasa cântăreaţă, care era de o drăgălăşenie nespusă; îndeosebi m-am simţit transportat de glasul ei dulce, care reda cu o simţire atât de adâncă melodia tristului cântec funebru. Nu mi-am putut stăpâni lacrimile, însă durerea pe care a răscolit-o în mine era cu totul deosebită, întrucât mă făcea să simt o dulce voluptate. Îndrăznesc să mărturisesc fără sfială că inima mi-a fost răpită în întregime de cântăreaţă; parcă nu mai văzusem niciodată pină atunci o fecioară-pisică atât de atrăgătoare, cu atâta nobleţe în privire şi în gesturi, de o frumuseţe atât de cuceritoare.

466

Groapa a fost astupată cu multă trudă de patru motani voinici, care au tras peste ea cu ghearele lor atât nisip şi pământ cât au putut. Înmormântarea s-a terminat şi ne-am aşezat la masă. Drăgălaşele fete ale lui Mucius voiau să plece, ceea ce noi însă nu le-am îngăduit, ci, dimpotrivă, am insistat să ia parte la praznicul de îngropăciune. Datorită unor manevre abile, eu am reuşit să duc la masă pe cea mai frumoasă dintre pisicuţe şi să mă aşez alături de ea. Dacă la început am fost izbit de strălucirea frumuseţii ei şi fermecat de vocea-i melodioasă, acum eram transportat în al nouălea cer de inteligenţa ascuţită, de gingăşia sentimentelor, de puritatea sufletului şi de feminitatea care părea să iradieze din întreaga sa fiinţă. Tot ce spunea căpăta pe buzele ei un farmec cu totul deosebit; fiecare cuvânt părea o duioasă şi delicată idilă. Aşa, bunăoară, mi-a vorbit cu căldură despre o fiertură de lapte dulce, pe care o mâncase cu poftă cu câteva zile înainte de moartea tatălui ei. Iar atunci când i-am spus că asemenea fiertură se găseşte deosebit de bine şi la maestrul meu, adăugându-i-se şi o porţie mare de unt, pisicuţa m-a privit cu ochii ei de porumbiţă, limpezi şi cu reflexe verzui, apoi m-a întrebat cu un ton care m-a făcut să simt un fior: -Sânteţi sigur, sigur de tot, domnul meu? Şi

dumneavoastră vă place fiertura de lapte?... Cu unt! repetă ea cufundată parcă într-o visare.

Cine nu ştie că fetelor frumoase şi înfloritoare, în vârstă de şase până la opt luni (atâta putea să aibă frumoasa mea), nimic nu le stă mai bine ca un dram de visare, căci atunci devin adesea cu totul irezistibile. Astfel se explică faptul că, înflăcărat de amor, i-am strâns lăbuţa cu putere şi am exclamat tare:

— Copilă angelică! Vino să iei micul dejun la mine! Îţi voi oferi fiertură cu lapte şi această fericire nu o voi schimba pentru toate extazele vieţii!

Roşind, ea îşi plecă ruşinată ochii, lăsându-şi însă lăbuţa într-a mea, ceea ce trezi în mine cele mai frumoase speranţe.

O dată, în casa maestrului meu, am auzit pe un domn bătrân – mi se pace că era un avocat – spunând că pentru o fată tânără nu există nimic, mai primejdios decât să-şi lase prea mult timp mâna în mâna unui bărbat, întrucât el ar putea considera aceasta, pe bună dreptate, ca o *traditia brevi manu67* a întregii sale persoane şi să ridice astfel tot, felul de pretenţii, care nu mai pot fi respinse decât cu foarte mare greutate. Şi eu aveam o poftă nebună să ridic asemenea pretenţii şi tocmai mă pregăteam să le formulez, când conversaţia noastră fu întreruptă de o *libaţiune* în cinstea decedatului, între timp, cele trei fete mai mici ale răposatului Mucius manifestaseră o bună dispoziţie şi o naivitate picantă care îi încântase pe toţi ceilalţi motani, astfel că, întreaga societate,. a cărei durere şi întristare scăzuse simţitor datorită mâncării şi băuturii, se înveselise şi se însufleţise şi mai mult. Toată lumea râdea şi glumea, iar după ce se strânse masa, însuşi gravul senior Puff propuse o mică partidă de dans. Se făcu în grabă loc: trei motani îşi dreseră glasurile şi curând felele lui Mucius, trezite la viaţă, prinseră a sări sprintene în braţele

tinerilor.

Eu nu o slăbeam nicio clipă pe frumoasa mea. Am invitat-o la dans, ea mi-a dat lăbuţa şi ne-am repezit şi noi în rândurile dansatorilor. Ah, cum îmi ardea obrazul de răsuflarea ei! Cum îmi fremăta pieptul la pieptul ei! Ah, cum înlăbuţam deliciosul ei trup! O, fericită şi divină clipă!

După ce am dansat două sau chiar trei „hopseruri”, mi-am dus frumoasa într-un colţ al beciului unde, potrivit codului manierelor galante, i-am oferit ce se putea găsi la micul bufet improvizat, întrucât serbarea nu avea caracterul unui bal. Cu acest prilej, am dat frâu liber sentimentelor mele. Sărutându-i lăbuţa de nenumărate ori, o asiguram că voi fi cel mai fericit dintre muritori dacă ea va voi să mă iubească cât de puţin.

— Ce faci, nenorocitule! tună deodată o voce în spatele meu. E fiica ta, Mina!

M-am cutremurat, căci am recunoscut prea bine vocea. Era Mismis! Jocul capricios al întâmplării făcea ca, în clipa când credeam că o uitasem cu desăvârşire pe Mismis, să aflu un lucru pe care nici nu-l puteam bănui: că m-am îndrăgostii de propriul meu copil! Mismis era în mare doliu şi nu ştiam ce să mai cred.

— Mismis, i-am spus eu cu glas blând. Cum ai ajuns aici? De ce acest doliu şi... o, cerule! fetele acelea... surorile Minei?

Mi-a fost dat să aflu lucruri de necrezut. Imediat după ce a fost învins de vitejia mea cavalerească în duelul acela pe viaţă şi pe moarte, odiosul meu rival – motanul negru-gri-galben – se despărţise de Mismis şi, cum i s-au vindecat rănile, a plecat fără ca nimeni să ştie unde. Atunci Mucius i-a cerut mâna, pe care ea i-a acordat-o bucuroasă. Faptul că nu mi-a spus acest lucru îi face cinste şi arată

toată delicateţea sentimentelor lui. Prin urmare pisicuţele acelea zglobii şi naive erau surorile vitrege ale Minei mele!

— O, Murr! îmi spuse Mismis cu duioşie, după ce-mi povesti toate cele întâmplate. Admirabilul tău spirit s-a lăsat amăgit numai în ceea ce priveşte sentimentul de care a fost cuprins. în realitate, sentimentul ce s-a trezit în pieptul tău, atunci când ai zărit-o pe Mina noastră, a fost dragostea unui părinte şi nu a unui amant înfocat. Mina *noastră*! *O*, ce cuvint duios! Murr, e cu putinţă oare să rămâi atât de insensibil, e cu putinţă oare ca în inima ta să se fi stins orice urmă de dragoste pentru cea care te-a iubit atât de mult şi -martor îmi este cerul – te mai iubeşte cu aceeaşi pasiune; pentru cea care ţi-ar fi rămas credincioasă pină la moarte, dacă nu intervenea un altul care să o seducă cu minciunile lui perfide! O, slăbiciune, numele tău e pisică!" Ştiu, la asta te gândeşti; dar nu este oare cea mai mare virtute a unui motan să ierte slăbiciunea pisicii? Murr! Mă vezi doborâtă la pământ, nemângâiată după pierderea celui de al treilea soţ iubitor! dar în bezna acestei tristeţi se aprinde din nou flacăra dragostei, care odinioară a fost fericirea şi mândria mea, viaţa mea însăşi! Murr! Pleacă-ţi urechea la mărturisirea mea! Te mai iubesc încă şi credeam că ne vom căsă...

Lacrimile îi sugrumară glasul.

Întreaga scenă mi-a făcut o impresie foarte penibilă. Mina şedea palidă si frumoasă, ca prima zăpadă care sărută uneori, toamna, ultimele flori, pentru a se preface îndată într-o apă neagră.

(*Nota Editorului*. Murr! Murr! Iar un plagiat! În *Extraordinara poveste a lui Peter Schlemihl68* eroul cărţii îşi descrie iubita, care se numeşte şi ea Mina, exact cu aceleaşi cuvinte.)

În tăcere, le priveam pe amândouă, pe mamă si pe fiică. Aceasta din urmă îmi plăcea totuşi infinit mai mult şi,

întrucât în specia noastră relaţiile de rudenie apropiată nu constituie un impediment canonic pentru căsătorie... Probabil că privirea m-a trădat, pentru că Mismis părea să-mi fi ghicit ghidul ascuns.

— Barbariile! strigă ea sărind spre Mina şi *înlăbuţind-o* cu putere la pieptul ei. Barbarule, ce ţi-ai pus în ghid? Cum? Eşti în stare să dispreţuieşti această inimă care te iubeşte şi să îngrămădeşti crime peste crime!

Deşi habar n-aveam ce pretenţii putea să aibă Mismis şi ce crime îmi putea reproşa, totuşi, ca să nu stric petrecerea în care se transformase praznicul de înmormântare, am găsit mai potrivit să fac haz de necaz. De aceea am asigurat-o pe Mismis, care-şi ieşise cu totul din fire, că am fost indus în eroare doar de extraordinara asemănare a ei cu Mina şi că, în sufletu-mi, se aprinsese acelaşi sentiment pe care-l port pentru încă mereu frumoasa Mismis. Ea îşi uscă îndată lacrimile şi, aşezându-se lângă mine, începu o conversaţie intimă, ca şi când între noi n-ar fi avut niciodată loc vreo neînţelegere. Unde mai pui că tânărul Hinzmann o invită la dans pe frumoasa Mina, aşa că este uşor de închipuit în ce s ituaţ ie tristă ş i pe nib ilă mă afla m.

Din fericire, seniorul Puff o luă pe Mismis pentru ultimul dans cu care se încheia serbarea, căci altfel ar fi fost în stare să-mi facă tot felul de propuneri ciudate. M-am furişat binişor afară din beci, gândind: „Va trece şi asta”!

Socot că, pentru mine, acest praznic a fost un punct de cotitură cu care se încheiaseră lunile mele de ucenicie şi începea un nou ciclu al vieţii.

(F.m.)... Îl îndemnase pe Kreisler să se ducă dis-de-dimineaţă în încăperile abatelui. Capelmaistrul găsi pe prea-sfinţia-sa tocmai când acesta încerca să deschidă cu o bardă şi o daltă o ladă mare în care, judecind după forma

ei, trebuia să fie împachetat un tablou. 470

— Aha! exclamă abatele când intră Kreisler, ai picat tocmai la timp, capelmaistre! Poţi să-mi dai o mână de ajutor la o muncă grea şi migăloasă. Lada e bătută în mii de cuie, de parcă ar trebui să rămână închisă pe vecie. A sosit direct din Neapoli şi conţine un tablou pe care, deocamdată, vreau să-l atârn în cabinetul meu şi să nu-l arăt fraţilor. De aceea n-am chemat pe nimeni să mă ajute; dar acum trebuie să mă ajuţi dumneata, capelmaistre.

Kreisler se apucă de treabă şi, în curând, din ladă apăru un tablou mare şi frumos cu o splendidă ramă aurită. Nu mică fu mirarea lui Kreisler când constată că locul de deasupra micului altar din odaia abatelui, unde până atunci atârnase un minunat tablou de Leonardo da Vinci, reprezentând *Sfânta familie*, era acum gol. Abatele socotea acest tablou ca unul din cele mai bune din colecţia lui de originale. Totuşi această capodoperă trebuia să facă loc unui tablou a cărui frumuseţe şi totodată netăgăduită noutate Kreisler le recunoscu de la prima privire.

După ce fixară amândoi şi cu multă trudă rama pe perete, cu ajutorul unor şuruburi anume făcute, abatele alese un loc de unde lumina îi cădea cel mai bine şi începu să contemple tabloul cu atâta satisfacţie sinceră, cu o bucurie atât de vădită, încât dădea impresia că, în afară de pictura într-adevăr admirabilă, mai era şi altceva la mijloc. Subiectul acestui tablou era una dintre minuni. Sfânta Fecioară, încununată de gloriosul nimb ceresc, ţinea în mâna stingă un lujer de crin, în timp ce cu cele două degete mijlocii ale mâinii drepte atingea pieptul gol al unui tânăr. Sub degete, se putea vedea sânge de un roşu dens picurând din rana deschisă. Tânărul sta pe jumătate ridicat din patul pe care era întins; părea că se trezeşte din somnul morţii. Nu deschisese încă ochii, dar zâmbetul luminos ce-i plutea pe chip arăta că o văzuse pe Maica Domnului în vis, că durerea pricinuită de rană trecuse şi că

moartea nu mai avea nicio putere asupra lui. Un cunoscător nu putea să nu admire desenul corect, compoziţia abilă, distribuirea justă a luminii si umbrelor, măreţia cu care erau aşezate cutele veşmintelor, frumuseţea maiestuoasă a figurii Măriei, dar mai ales coloritul viu care este de cele mai multe ori mai presus de posibilităţile artiştilor moderni. Geniul autentic al artistului se manifestase însă cel mai mult şi, cum e şi firesc, în felul cel mai hotărât, în expresia de nedescris a feţelor. Măria era femeia cea mai frumoasă şi cea mai încântătoare din cite s-au văzut vreodată; si totuşi fruntea ei era luminată de o măreţie divină, iar în ochii ei negri strălucea blând o seninătate suprapământească. De asemenea, extazul ceresc al tânărului trezit la viaţă era surprins şi exprimat de artist cu o rară vigoare. Printre tablourile din ultima vreme, Kreisler nu cunoştea niciunul care putea fi comparat cu acesta. O spuse abatelui, oprindu-se apoi amănunţit şi îndelung asupra diferitelor calităţi ale operei si adăugind că nu crede să se fi făcut ceva mai splendid în ultima vreme.

— Faptul îşi are explicaţia lui, după cum vei afla îndată, îi răspunse abatele zâmbind. Cu tinerii noştri artişti se petrece un lucru ciudat. Ei studiază la nesfârşit, inventează, desenează, fac nişte cartoane uriaşe şi, până la urmă, iese ceva mort, rigid, care nu-şi poate croi un drum în viaţă pentru că nu este viu. În loc să copieze cu grijă operele unui vechi şi celebru maestru pe care să-l fi ales drept model şi exemplu, şi să pătrundă astfel în însuşi spiritul lui, ei vor să fie chiar de la început maeştri şi pictează *similia69*. Procedând insă aşa, cad in imitaţia lucrurilor de o importanţă secundară, devenind tot atât de ridicoli ca aceia care, încercând să se asemuiască vreunui om mare, se căznesc să tuşească, să *graseizeze* sau să umble încovoiaţi ca el. Ceea ce lipseşte tinerilor noştri pictori este inspiraţia autentică, ce face să ţâşnească tabloul in toată strălucirea sa vie din adâncul fiinţei lor şi

li-l pune în faţa ochilor.

Vedem pe câte unii chinuindu-se zadarnic să ajungă in acea stare de spirit sublimă, fără de care nu se poate naşte nicio operă de artă. Dar ceea ce sărmanii de ei iau drept inspiraţie autentică, aceea care înalţă spiritul senin şi calm al vechiului maestru, nu e de fapt decât un amestec bizar, întocmit din admiraţia înfumurată faţă de propria lor concepţie şi din grija chinuitoare de a imita vechiul model in cele mai mici amănunte. Astfel se întâmplă că o compoziţie, menită să capete viaţă autentică, devine o caricatură respingătoare. Tinerii noştri pictori nu izbutesc să exprime în mod clar ce-au conceput in sufletul lor, şi mă întreb dacă nu cumva aceasta se datoreşte faptului că, deşi toate celelalte pot fi destul de bune, coloritul este nereuşit. Într-un cuvânt, vreau să spun că ştiu cel mult să deseneze, dar nu sunt în stare să picteze. Nu este adevărat că tehnica culorilor s-ar fi pierdut, sau că tinerilor pictori le-ar lipsi sârguinţa. Prima ipoteză este exclusă, pentru că de când s-a format ca artă adevărată, adică începând din epoca creştină, arta picturală nu a cunoscut nicio clipă de întrerupere; dimpotrivă, maeştri şi discipoli formează un lanţ continuu şi permanent, iar schimbările inevitabile în cursul timpului, deşi, fireşte, au dus treptat la o abatere de la adevăr, nu au putut influenţa câtuşi de puţin transmiterea procedeelor tehnice. Cât priveşte sârguinţa, aş putea mai degrabă să le reproşez artiştilor excesul de zel, şi nicidecum lipsa lui. Cunosc un tânăr artist care chiar dacă începe un tablou destul de bine, îl migăleşte şi îl reface de atâtea ori până ce totul dispare într-un ton şters şi plumburiu. Probabil că abia atunci tabloul Corespunde imaginaţiei lui interioare, în care figurile sunt lipsite de suflul adevărat al vieţii. Priveşte aici, capelmaistre: ai în faţă un tablou care respiră viaţă, o viaţă adevărată şi încântătoare; şi aceasta, pentru că s-a născut dintr-o inspiraţie autentică şi cucernică. Miracolul îţi apare cât se poate de limpede. Tânărul pe care-l vezi ridicându-se in

capul oaselor a fost atacat şi lovit de moarte de nişte ucigaşi, în timp ce era cu totul lipsit de apărare. Şi atunci el, care fusese până atunci un păcătos lipsit de credinţă, bătându-şi joc în chip diabolic de toate poruncile bisericii, a strigat, cuprins de desperare, chemând în ajutor pe Sfânta Fecioară. Divina născătoare de Dumnezeu s-a îndurat de el si l-a trezit din morţi ca să mai poată trăi, ca să-şi vadă greşelile şi să-şi închine cu evlavie viaţa bisericii şi slujirii ei. Tinărul acesta, asupra căruia cea trimisă de Dumnezeu şi-a revărsat harul, este însuşi pictorul care a făcut acest tablou.

Kreisler îşi exprimă uimirea faţă de cele spuse de abate şi adaugă că, înţeleasă astfel, minunea trebuie să se fi întâmplat în vremuri nu prea depărtate.

— Şi dumneata, dragă Johannes, rosti abatele cu blândeţe, şi dumneata ai părerea greşită că porţile cereşti ale milei sunt astăzi închise; că sfinţii – întruchipare a îndurării şi compasiunii – pe care omul cuprins de groază în faţa primejdiei şi morţii îi invocă printr-o rugă înflăcărată, nu mai umblă pe pământ, nu mai apar celui căzut în nenorocire spre a-i aduce mângâiere şi pace. Crede-mă, Johannes, minunile nu au încetat niciodată; dar ochiul omenesc a orbii, cufundat în păcat, şi de aceea nu este în stare să suporte strălucirea nepământească a cerului, nu poate recunoaşte mila divină atunci când i se manifestă sub forma unei apariţii vizibile. Şi totuşi, iubitul meu Johannes, cele mai splendide minuni divine se petrec în însuşi sufletul omului, iar el are datoria să vestească aceste minuni lumii întregi, cu ajutorul cuvintelor, sunetelor sau culorilor. Astfel, călugărul care a pictat acest tablou a proclamat splendid miracolul convertirii sale; tot aşa şi dumneata, Johannes – trebuie să vorbesc despre dumneata, cuvintele îmi ţâşnesc din inimă – tot aşa şi dumneata vesteşti în lume minunea cunoaşterii luminii veşnice şi neîntinate prin sunete ce izvorăsc cu o putere

neasemuită din adâncul fiinţei dumitale. Şi însuşi faptul că poţi face aceasta, nu este oare o minune plină de har pe care cel veşnic o săvârşeşte spre mântuirea dumitale?

Cuvintele abatelui produseră o stranie tulburare în sufletul lui Kreisler şi – lucru care i se întâmpla foarte rar – simţi o încredere deplină în puterea sa creatoare. O senzaţie de fericire îl copleşi.

În tot acest timp, capelmaistrul nu-şi luase ochii de la pictura aceea cu adevărat minunată. Dar, aşa cum se întâmpla de obicei când te uiţi la un tablou cum era cel de faţă cu efecte puternice de lumină în primul şi al doilea plan, doar mai târziu descoperi figurile din umbra planului din fund, şi Kreisler desluşi abia acum făptura învăluită într-o mantie largă, care fugea pe uşă, ţinând în mână un pumnal, slab luminat de o singură rază din nimbul strălucitor al reginei cereşti. Era, vădit, ucigaşul. În fuga lui, arunca totuşi o privire îndărăt şi pe chip i se putea citi o spaimă fără margini.

Kreisler fu lovit ca de trăsnet când recunoscu în chipul ucigaşului pe prinţul Hector. în acelaşi timp i se părea că a mai văzut undeva, deşi doar în treacăt, pe tânărul înviat din morţi. O sfială, neînţeleasă chiar pentru el însuşi, îl împiedică să împărtăşească abatelui această impresie. În schimb, îl întrebă dacă nu i se pare nepotrivit şi chiar supărător faptul că pictorul aşezase în primul plan – deşi mascate de umbre puternice – obiecte de îmbrăcăminte modernă. De asemenea, după cum abia acum îşi dădea seama, veşmintele cu care era îmbrăcat însuşi tânărul erau moderne.

Într-adevăr, în primul plan, în dreapta, se afla o măsuţă şi, aproape lipit de ea, un scaun de al cărui spătar atârna un şal turcesc. Pe măsuţă se vedea o sabie şi o pălărie ofiţerească împodobită cu pene. Tânărul era

îmbrăcat cu o cămaşă de croială modernă şi purta o vestă cu toţi nasturii descheiaţi. Deasupra avea o haină de culoare închisă, descheiată şi ea, de o croială perfectă. Regina cerească purta aceleaşi veşminte care se pot vedea în mod obişnuit în tablourile celor mai buni maeştri vechi.

— Pe mine nu mă supără de loc accesoriile din primul plan şi nici haina tânărului, răspunse abatele. Dimpotrivă, socot că dacă s-ar fi abătut de la adevăr, fie chiar în amănuntele cele mai lipsite de însemnătate, pictorul ar fi dat dovadă nu de har divin, ci de prostie şi deşertăciune lumească. Ei trebuie să înfăţişeze miracolul aşa cum s-a petrecut în realitate, redând fidel locul, împrejurările, îmbrăcămintea persoanelor şi aşa mai departe. De aceea oricine îşi dă seama, de la prima privire, că miracolul s-a petrecut înzilele noastre şi astfel tabloul cucernicului călugăr a devenit unul din cele mai frumoase trofee ale bisericii triumfătoare, în aceste vremi de necredinţă şi stricăciune.

— Şi totuşi, pălăria, sabia, şalul, măsuţa, scaunul, într-un cuvânt toate aceste accesorii din primul plan, nu-mi plac de loc. Aş fi preferat să le fi omis cu totul, iar el să-şi fi pus, în loc de haina pe care o poartă, o simplă tunică. Spuneţi şi dumneavoastră, v-aţi putea închipui personajele din *Sfintei Scriptură* îmbrăcate în costume moderne? Un sfânt Iosif cu gheroc de postav, un Mântuitor în frac, o Fecioară cu şal turcesc pe umeri? Nu vi s-ar părea o nedemnă, ba chiar o groaznică profanare a lucrurilor celor mai sublime? Şi totuşi, vechii pictori, îndeosebi cei germani, au înfăţişat toate personajele biblice în costumele epocii lor, şi ar fi cu totul greşit să se afirme că veşmintele acelea erau mai potrivite pentru pictură decât cele de astăzi care, cu excepţia unor veşminte femeieşti – trebuie s-o recunoaştem – sunt destul de anoste şi nepicturale. Unele mode ale premergătorilor noştri ajungeau însă până la monstruozitate; amintiţi-vă de încălţările acelea cu

vârfuri răsucite in sus şi lungi de un cot, de şalvarii largi, de tunicile şi mânecile despicate şi de câte altele. Cu totul insuportabile erau unele veşminte femeieşti, care desfigurau feţele şi deformau taliile, aşa cum vedem în tablourile vechi, unde câte o fală în floarea tinereţii şi frumoasă ca o zână arată, numai şi numai din pricina îmbrăcămintei, ca o matroană posomorită. Şi totuşi tablourile acelea nu supărau pe nimeni.

— Acum, răspunse abatele, pot să-ţi arăt în puţine cuvinte toată deosebirea dintre timpurile cucernice de odinioară şi cele de astăzi, pline de stricăciune. Odinioară, dragă Johannes, întâmplările biblice pătrunseseră atât de mult în viaţa oamenilor – aş putea spune chiar se împletiseră cu ea – încât ei credeau că minunile s-au săvârşit sub ochii lor, şi că Atotputernicul ar putea să le facă oricând, în orice zi. De aceea, pentru un pictor cucernic întâmplările biblice se înfăţişau ca actuale. El vedea harul divin pogorându-se printre oamenii din jurul său, şi picta aşa cum îi vedea în realitate. Azi, aceste întâmplări sunt ceva foarte îndepărtat, care există doar în sine, fără niciun contact cu actualitatea, ci doar ca o amintire palidă şi lipsită de viaţă. Zadarnic se străduieşte artistul să ajungă la o viziune reală căci, chiar dacă nu şi-o mărturiseşte, sufletul lui a devenit banal din pricina deşertăciunii lumeşti. Este ridicol reproşul ce se aduce vechilor maeştri că nu ar fi cunoscut costumele, găsind în asta explicaţia faptului că în tablourile lor nu au înfăţişat decât veşminte din epoca lor; tot atât de ridicoli sunt şi tinerii noştri pictori care se căznesc să redea, în scenele lor biblice, cele mai absurde şi mai lipsite de gust costume medievale, dovedind astfel că n-au privit nemijlocit in viaţa reală, lucrul pe care au vrut să-l zugrăvească, ci s-au mulţumit cu reflexul lui, aşa cum l-au contemplat în tablourile vechilor maeştri. Tocmai de aceea, dragul meu Johannes, tocmai pentru că prezentul este prea profan şi creează un contrast respingător cu acele legende sfinte,

tocmai pentru că nimeni nu e în stare să-şi imagineze acele minuni ca petrecute chiar in mijlocul nostru, încercarea de a prezenta acţiunea în veşmintele noastre moderne ni se pare lipsită de gust, monstruoasă, o adevărată pângărire. Dacă insă un miracol se săvârşeşte într-adevăr sub ochii noştri, atunci e cu totul neîngăduit să se schimbe costumul de astăzi. Din acelaşi motiv – dacă vor să găsească un punct de sprijin în realitate – tinerii pictori, când zugrăvesc întâmplări vechi, trebuie să respecte în toate amănuntele costumele epocii respective. Şi, repet, autorul acestui tablou are întru totul dreptate evocând actualitatea. Şi tocmai aceste accesorii pe care dumneata, Johannes, le priveşti cu atât dispreţ, îmi dau un fior sfânt, pentru că mă închipui pe mine însumi intrind în strimta odăiţă a acelei case din Neapole unde, numai cu câţiva ani în urmă, s-a petrecut minunea învierii din morţi a tânărului.

476

Cuvintele abatelui stârniră în Kreisler tot felul de gânduri. În multe privinţe trebuia să-i dea dreptate; însă, în ceea ce priveşte marea evlavie a timpurilor trecute şi corupţia celor de astăzi, avea impresia că prea mult vorbea in el călugărul, gata să vadă peste tot semne, minuni şi revelaţii. După părerea lui, un suflet curai – străin do extazul crispat al unui cult ce întunecă minţile – nu are nevoie de minuni şi revelaţii pentru a exercita virtuţile creştineşti. Aceste virtuţi nu au dispărut de pe pământ. Iar dacă ar dispărea, alunei puterea divină care ne-a părăsit, lăsându-ne pradă demonului întunericului, nici n-ar mai încerca să ne readucă pe calea cea bună cu ajutorul vreunui miracol.

Kreisler păstră însă pentru sine toate aceste gânduri, continuând să contemple în tăcere tabloul. Cu cât îl privea mai mult şi mai cu atenţie, trăsăturile feţei ucigaşului îi apăreau lot mai clare şi Kreisler se convinse că originalul după care fusese pictat acest personaj nu putea fi nimeni

altul decât prinţul Hector.

— Mi se pare, cucernice părinte, rupse el în sfârşit tăcerea, mi se pare că văd acolo, în fundal, un aprig vânător care şi-a ales drept ţintă animalul cel mai nobil, şi anume omul, pe care îl urmăreşte in toate felurile. După cite observ, de data asta a întrebuinţat o armă excelentă şi ascuţită şi n-a dat greş. Nu tot atât de bine îi merge însă cu arma de foc, căci nu de mult a dat greş în mod ruşinos când a ţintit într-un cerb sprinten. Mărturisesc că aş fi tare curios să aflu *curiculum vitae7*(*O* al acestui vânător atât de pătimaş; m-aş mulţumi şi cu un extras *epitomatic* din care să-mi pot da seama unde ar fi bine să mă ascund şi dacă n-ar fi cumva indicat să mă adresez direct Sfintei Fecioare, în vederea obţinerii unei scrisori de liberă trecere şi de protecţie, de care aş avea eventual trebuinţă.

— Timpul le va lămuri pe toate, capelmaistre! zise abatele. Tare m-aş mira dacă, în scurtă vreme, nu ţi se vor limpezi sumedenie de lucruri, care astăzi îţi apar învăluite în întuneric. Multe se mai pot întâmpla încă potrivit dorinţelor dumitale, de care abia acum îmi dau seama. E ciudat – atâta lucru pot să-ţi spun de pe acum – că la Sieghartshof domneşte o părere atât de greşită în ceea ce priveşte persoana dumitale! Maestrul Abraham este poate singurul care te-a înţeles cu adevărat.

— Maestrul Abraham! exclamă Kreisler. Îl cunoaşteţi pe acest respectabil bătrân?

— Dumneata uiţi că frumoasa noastră orgă îşi datorează structura ei, nouă si plină de efect, iscusinţei maestrului Abraham! Dar mai târziu vei afla mai multe. Deocamdată, aşteaptă cu răbdare ce va aduce viitorul.

Kreisler îşi luă rămas bun de la abate. Avea de gând să coboare în parc pentru a-şi mai pune ordine în gândurile ce i se învălmăşeau în cap. În clipa când coborî scara auzi în spatele lui un glas care-l chema:

— *Domine, domine* capelmaistru! *Paucis te volo*! *71*

Era *pater* Hilarius care îi spuse că aşteptase cu multă nerăbdare să termine lunga consfătuire cu abatele. Tocmai îşi îndeplinea slujba de pivnicer şi scosese un neasemuit vin de Franconia, care stătuse ani îndelungaţi în pivniţă. Kreisler trebuia neapărat să bea un pocal acum la gustarea de dimineaţă, ca să poată preţui la cuvenita-i valoare viţa nobilă; să se convingă că vinul acela e focos, întremător al spiritului şi al inimii, făcut anume pentru un compozitor atât de straşnic şi un muzician atât de desăvârşit.

Kreisler ştia prea bine că ar fi fost trudă zadarnică orice încercare de a scăpa de insistenţele înflăcăratului *pater* Hilarius. De altfel, având în vedere starea de spirit în care; se afla, simţea că un păhărel de vin bun nu i-ar strica de loc, aşa că îl urmă pe veselul pivnicer, care-l duse în chilia lui, unde îi aştepta o măsuţă acoperită cu un şervet alb, pe care se afla o garafă cu licoarea acea nobilă, precum şi pâine proaspătă, scoasă atunci din cuptor, sare şi chimion.

478

— *Ergo bibamus*! exclamă *pater* Hilarius, umplând până la gură frumoasele pocale din sticlă verzuie şi ciocnind vesel cu Kreisler. Nu-i aşa, reluă el după ce goliră paharele, că preavenerabilul nostru abate vrea să te vâre în rasa monahală? Nu te lăsa, Kreisler! Eu mă simt bine în ea şi n-aş lepăda-o cu niciun preţ, dar *distinguendum est inter et inter*! Pentru mine toată viaţa stă într-un pahar de vin bun şi un straşnic cântec bisericesc, dar dumneata, ehe-hei... dumneata eşti făcut pentru cu totul alte lucruri! Dumitale viaţa îţi surâde altfel, şi alte lumini ai în faţă decât cele ale altarului! Cu alte cuvinte, Kreisler, hai să ciocnim! Să-ţi trăiască iubita şi atunci când o fi să faci nunta, domnul abate, cu toată ciuda lui, o să-ţi trimită prin mine cel mai bun vin care se află in îmbelşugata noastră

pivniţă!

Pe Kreisler cuvintele lui Hilarius îl atinseră în mod neplăcut, aşa cum ne doare atunci când vedem ceva gingaş şi curat ca neaua, atins de nişte mâini grosolane şi stângace.

— Pe toate le ştii, toate le afli, deşi stai între cei patru pereţi ai dumitale, spuse Kreisler, retrăgându-şi paharul.

— *Domine*! exclamă *pater* Hilarius. *Domine* Kreisler! Nu te supăra! *Video mysterium72*, dar ştiu să-mi ţiu gura. Să bem în sănătatea... În sfârşit, hai să luăm o gustare *in camera et faciemus bonum cherubim73*... şi *bibamus* ca Domnul să ne ţină aici la abaţie şi mai departe, în liniştea şi pacea care au domnit până acum.

— Nu cumva o ameninţă vreo primejdie? întrebă Kreisler neliniştit.

— *Domine*, spuse *pater* Hilarius cu voce scăzută şi aplecându-se confidenţial spre Kreisler, *domine dilectissime*! *74* Ai stat destul printre noi ca să-ţi dai seama de armonia în care trăim, de felul în care diferitele înclinaţii ale fraţilor se unesc într-o voie bună, favorizată de mediul care ne înconjoară, de blândeţea legilor mănăstirii şi de întregul nostru fel de via la. Poate că asta a dăinuit prea mult. Află că tocmai acum a sosit *pater* Cyprianus, caic era de mult aşteptat şi pe care Roma ni l-a recomandat în chipul cel mai stăruitor. E un om încă tânăr; dar pe chipul lui scofâlcit şi uscat nu se poate citi nici urmă de voie bună. Dimpotrivă, trăsăturile lui întunecate şi încremenite poartă pecetea unei severităţi neînduplecate, arătând ca un ascet care a ajuns la ultimul grad de autoflagelare. Pe lingă asta, din întreaga lui fiinţă se desprinde un fel de dispreţ duşmănos faţă de tot ce-l înconjoară; poate că, într-adevăr, acest dispreţ îşi are obârşia în sentimentul unei superiorităţi spirituale asupra noastră a tuturor. A şi apucat să se informeze, prin câteva

întrebări răzleţe, despre regulamentul mănăstirii, şi se pare că a fost foarte supărat aflind felul nostru de viaţă, la aminte, Kreisler, acest venetic o să întoarcă pe dos toată rânduiala noastră în care ne-am simţit atât de bine! Ia aminte, *nuncprobo75*! Asceţii noştri nu vor întârzia să i se alăture şi, în curând, se va forma o partidă opusă abatelui şi este foarte probabil ca izbind a acestei partide să fie asigurată, căci sunt sigur că *pater* Cyprianus este un emisar al Sfântului Scaun in faţa voinţei căruia abatele trebuie să se plece. Ah, Kreisler! S-a isprăvit cu muzica noastră, s-a isprăvit şi cu şederea dumitale plăcută în mijlocul nostru! I-am vorbit de corul nostru atât de bine organizat şi i-am spus că am ajuns să executăm fără greş operele marilor maeştri. Ascetul acela sumbru s-a strâmbat însă cumplit, spunând că asemenea muzică este numai pentru lumea profană, nicidecum pentru biserică, din care papa Marcellus al II[149] a vrut s-o surghiunească pe bună dreptate. *Per diem* dacă nu va mai fi nici cor. iar mie poate o să-mi închidă şi pivniţa de vinuri, atunci... dar, deocamdată *bibamus*! Nu trebuie să-ţi faci gânduri înainte de vreme, *ergo77* – gâl-gâl!

Kreisler îşi exprimă părerea că, cine ştie, lucrurile n-o să meargă chiar atât de prost cu noul-venit care, poate, pare mai sever decât este în realitate; cât îl priveşte, el nu poate crede că, ţinând seamă de caracterul ferm de care abalele a dai întotdeauna dovadă, acesta se va pleca atât de uşor în faţa voinţei unui călugăr străin, mai ales că nici lui nu-i lipsesc relaţii importante şi influente la Roma.

480

În această clipă, se auziră clopotele-semn că începe ceremonia solemnă a primirii fratelui celui străin, Cyprianus, în rândurile ordinului sfântului Benedict. Kreisler se îndreptă spre biserică, însoţit de *pater* Hilarius,

149 1 555), papă între 9 aprilie şi 1 mai 1955.

care mai întâi îşi turnă grabnic pe gât restul de vin din pahar, mormanul un *bibendum quid* speriat. Prin ferestrele coridorului pe care-l străbăteau se putea vedea ce se petrece în încăperile abatelui.

— Ia te uită! exclamă *pater* Hilarius, trăgându-l pe Kreisler în colţul unei ferestre.

Aruncând o privire înăuntru, Kreisler văzu un călugăr căruia abatele îi vorbea cu înfrigurare, în timp ce fala i se împurpurase toată. Apoi, abatele îngenunche în faţa călugărului, care îi dădu binecuvântarea sa.

— N-am avui oare dreptate, şopti Hilarius, când am spus că e ceva din cale-afară de neobişnuit cu călugărul ăsta străin, care a venit pe capul nostru?

— Fără îndoială, răspunse Kreisler. E ceva cu totul deosebit cu acest Cyprianus şi sini sigur că voi ieşi la iveală lucruri pe care nu le cunoaştem.

Pater Hilarius se alătură celorlalţi fraţi, pentru a lua parte la procesiunea solemnă, ce se îndrepta spre biserica cu crucea în frunte, în timp ce pe de lături mergeau novicii purtând prapuri şi luminări aprinse.

În clipa când abatele, însoţit de călugărul cel străin, trecu pe lângă Kreisler, acesta recunoscu într-o clipă că fratele Cyprianus era chiar tânărul din tablou, pe care Sfânta Fecioară îl înviase din morţi. Fiind cuprins de încă o bănuială, Kreisler alergă în odaia lui şi scoase micul portret pe care i-l dăduse maestrul Abraham. Nu mai încăpea nicio îndoială! Avea în faţa lui acelaşi om, doar că mai tânăr, mai fraged şi îmbrăcat în uniformă de ofiţer. Când...

76 *Marcellus alII-lea* (ţ501

77 Deci (lat.).

PARTEA A PATRA. CONSECINŢELE BINEFĂCĂTOARE ALE UNEI CULTURI SUPERIOARE. UN BĂRBAT ÎN FLOAREA VÂRSTEI (M.R.P.)... Cuvântarea mişcătoare a lui Hinzmann, ospăţul funebru, frumoasa Mina, reîntâlnirea cu Mismis, dansul – toate acestea au stârnit în pieptul meu un vârtej de sentimente dintre cele mai contradictorii. Ca să folosesc o expresie curentă în viaţa de toate zilele, nu mă simţeam de loc în apele mele şi, pradă unei depresiuni sufleteşti, doream să zac în beci, într-o groapă, asemeni prietenului meu Mucius. Situaţia era oarecum desperată şi nu ştiu ce m-aş fi făcut dacă autenticul şi sublimul meu spirit poetic nu mi-ar fi pus la îndemână versuri din belşug, pe care nu m-am lăsat până ce nu le-am aşternut pe hârtie. Deşi rimele se plătesc cu preţul unor picături de sudoare, caracterul divin al poeziei se manifestă mai ales prin versificare – formă care îţi dăruieşte o indescriptibilă satisfacţie intimă, ce învinge toate suferinţele pământeşti şi, după cât se spune, adesea chiar foamea şi durerea de dinţi. Aşa, bunăoară, când moartea îţi răpeşte tatăl, mama ori soţia, eşti frânt de durere, după cum se şi cade la orice deces. Dar gândul la splendidul cântec funebru78, pe care crezi că l-ai conceput în minte, nu te lasă niciodată cu desăvârşire lipsit de mângâiere şi te mai însori încă o dată numai şi numai ca să nu renunţi la speranţa de a mai avea un prilej pentru asemenea inspiraţie tragică. Iată versurile în care este zugrăvită cu vigoare poetică şi o pregnantă veridicitate atât starea mea de spirit, cât şi trecerea de la durere la bucurie:

482

Sub bolta beciului pustie Ce glas se tânguie stingher?

Chemarea-i inima-mi sfâşie:

„Nu zăbovi, căci altfel pier!”

Prietenul meu bun şi mare Acolo zace îngropat, îmi

cere mie alinare,

Vrea ajutoru-mi decolat!

Dar nu, nu-i umbră trecătoare,

Aievea glasul a strigat!

E al soţiei iubitoare Ce-şi plânge solul adorat.

Rinaldo-i gata să revină,

Amorul iarăşi îi dă ghes.

Dar vai! *privirea e haină Şi ascuţite gheare ies.*

E ca! *nevasta*! *M-aş ascunde*!

Aş vrea să fie totul vis.

Ce zbucium! *Dorul mă cuprinde*!

Vedenia din paradis Se-apropie, de parcă zboară,

Lumină-i unde calcă ea.

Simt că mi-e inima uşoară Iar pieptul o povară grea.

Amicul mort... Ea regăsită...

Soţia... fiica... Sângerând între durere şi ispită O, suflete, ce ai de gând?

Să-mi las eu mintea tulburată

De-un vesel dans la parastas?

Să scap de-iluzia fermecată Voi face necesarul pas!

In lături, vană amăgire Şi idealului fă-i drum!

Pisica – ură şi iubire îmbină – nici nu ştie cum.

O, Mina! *Mismis*! *False chipuri*!

O, sex netrebnic si nebun!

Refuz otrăvuri si tertipuri.

Fugind, pe Mucius îl răzbun.

Rozând un os, mâncând, un peşte Mi-apari, o frate! *iarăşi viu*.

Vreau să trăiesc înţelepţeşte.

Motan ca tine vreau să fiu!

Iar dacă ura cea câinească Pricinuit-a moartea ta,

Pe şpiţi blestemul să-i zdrobească,

Te-o răzbuna durerea mea.

Simţeam in suflet şi pe buze Veninul inimii pustii…

Dar mulţumescu-vă, o muze Şi-naripate fantezii!

Mă simt acuma mult mai bine;

C-un formidabil apetit Golesc, ca Mucius, străchini pline Şi-n poezie-s *adâncit*.

Da, artă! — *prunc din universuri Ce mingii orice suferinţă Dă-mi harul de a scrie versuri C-o genială uşurinţă*.

Şi-atunci femeile vrăjite.

Vor spune: *„ O, poete Murr*!

Ce nostalgii, în noi, iubite,

Trezeşte dulcele-ţi murmur!

Efectul versificării era prea binefăcător ca să mă mulţumesc numai cu acest poem. Ani mai făcui câteva, unul după altul cu aceeaşi uşurinţă şi cu acelaşi succes. Pe cele mai izbutite le-aş fi împărtăşit chiar aici cititorului, dacă nu mi-aş fi propus să le public laolaltă cu numeroasele vorbe de duh şi improvizaţii pe care le-am scris în clipele mele libere şi care mă fac aproape să plesnesc de râs. Această culegere ar urma să fie intitulată *Ce am creat în ceasurile de inspiraţie*. Trebuie să mărturisesc aici un lucru care îmi face cinste şi anume că, şi în lunile mele de tinereţe, când se ştie că furtunile

patimilor nu sint încă istovite, raţiunea mea lucidă şi tactul meu delicat au ştiut totdeauna să-mi ţină în frâu orice dezlănţuire anormală a beţiei simţurilor. Astfel am reuşit să înăbuş definitiv dragostea mea subită pentru frumoasa Mina. În primul rând, după o matură chibzuinţă, a trebuit să recunosc că, faţă de situaţia mea, această pasiune e absurdă. Pe urmă am mai aflat că, deşi avea înfăţişare de copilă naivă şi cuminte, Mina era o făptură obraznică şi capricioasă care, în anumite ocazii, nu pregeta să-şi vâre ghearele chiar şi în ochii celor mai modeşti motănei. Pentru a evita însă riscul oricărei recidive, ra-am ferit cu grijă din calea Minei. Întrucât însă mă temeam şi mai rău de firea exaltată a lui Mismis şi de pretenţiile ei imaginare, stăteam mai mult în casă ca să nu întâlnesc cumva pe vreuna din ele. N-am mai vizitat nici beciul, nici podul şi nici acoperişul. Maestrul părea că priveşte cu ochi buni atitudinea aceasta. Când studia la masa de lucru, îmi dădea voie să mă aşez la spate, pe jilţ, şi, cu gâtul întins pe sub braţul lui, să mă uit la cartea pe care o citea. Erau nişte cărţi frumoase, pe care eu şi maestrul meu le studiam împreună – de pildă: *De prodigiosis naturae et artis operibus*, *talismanes et amuleta dictis* de Arpe79, *Lumea vrăjită* a lui Becker80, *Cartea amintirilor* a lui Francesco Petrarca81 şi altele. Această lectură mă distra grozav şi dădea spiritului meu un nou elan.

484

...Maestrul plecase de acasă; soarele lumina blând, iar boarea primăverii adia prietenos prin fereastra deschisă. Uitând de hotărârile mele, am ieşit şi eu, ca să fac o mică plimbare pe acoperiş. Insă nici n-am apucat bine să mă urc, că am şi zărit-o pe văduva lui Mucius ivindu-se de după horn. De spaimă, am încremenit pe loc; mă şi vedeam copleşit de reproşuri şi jurăminte. Ce eroare! în urma ei apăru tinărul Hinzmann, chemând-o pe frumoasa văduvă cu nume dulci. Ea se opri, răspunzându-i cu vorbe

drăgăstoase. Amândoi se salutară foarte afectuos, apoi trecură repede pe lingă mine, fără să mă salute, fără să-mi dea, măcar, cea mai mică atenţie. Era limpede că tânărului Hinzmann îi era ruşine de mine, căci lăsă capul în jos şi îşi plecă privirea spre pământ; dar fluşturatica şi cocheta văduvă mi-a aruncat o căutătură sfidătoare.

Orice s-ar spune, în ce priveşte structura lui psihică, motanul este o făptură foarte absurdă. Nu puteam oare să mă bucur că văduva lui Mucius şi-a găsit un alt iubit? Totuşi, nu m-am putut împiedica să nu simt un fel de ciudă, care semăna aproape a gelozie. Mi-am jurat să nu mă mai duc niciodată pe acoperiş, unde socoteam că suferisem o gravă ofensă. In schimb, săream adesea pe pervazul ferestrei, mă prăjeam la soare, priveam strada ca să mă distrez şi făceam tot felul de reflecţii profunde, îmbinând astfel utilul cu agreabilul.

Un subiect al acestor reflecţii îl constituia întrebarea: de ce nu mi-a trecut niciodată prin minte să mă aşez din propriul meu îndemn în pragul casei, sau să hoinăresc pe stradă, cum am văzut că fac mulţi din specia mea, fără niciun fel de teamă sau sfială. îmi închipuiam că trebuie să fio ceva deosebit de plăcut şi eram convins că acum, când atinsesem anii maturităţii şi acumulasem suficientă experienţă a vieţii, nu mai putea fi vorba de acele primejdii care m-au ameninţat când minor încă, destinul m-a zvârlit în lumea largă. Plin de încredere, am coborât, aşadar treptele şi, la început, m-am aşezat In prag, în plin soare. Se Înţelege de la sine că mi-am luat o poziţie din care oricine putea deduce de la prima vedere că are în faţa lui un motan cult şi binecrescut. Locul acesta din faţa uşii îmi plăcea grozav. In timp ce razele binefăcătoare ale soarelui îmi încălzeau blana, eu îmi spălam botul şi mustăţile ou lăbuţa îndoită graţios. Două fetiţe care – judecind după gheozdanele lor mari, cu catarame – se întorceau probabil de la şcoală, nu numai că şi-au manifestat încântarea în

faţa acestei privelişti, ci mi-au oferit şi o bucăţică de pâine albă, pe care, potrivit obişnuitei mele galanterii, am primit-o cu toată gratitudinea.

Cu darul primit, mai mult mă jucam decât aveam de gând să-l mănânc, când, deodată, spre groaza mea de nedescris, jocul mi-a fost întrerupt de un mârâit puternic. În faţa mea se oprise puternicul bătrân, unchiul lui Ponto – pudelul Scaramuz. Făcând un salt, am vrut să fug din dreptul uşii, dar Scaramuz mi-a strigat:

— Nu fi atât de laş şi stai liniştit locului. Crezi cumva c-am să te mănânc?

Cu o smerită politeţe l-am întrebat pe domnul Scaramuz cu ce i-ar putea fi de folos modesta mea persoană. El mi-a răspuns însă răstit:

— Cu nimic; nu-mi poţi fi cu nimic de folos, *monsie* Murr, şi, de altfel, cum ar fi aceasta cu putinţă? Am vrut doar să te întreb dacă ştii cumva unde a dispărut pezevenchiul de nepotu-meu, tânărul Ponto? Ştiu că odată vagabondaţi împreună şi mi se pare că sunteţi prieteni la toartă, ceea ce nu-mi place de loc. Ei? ia spune, nu ştii pe unde hoinăreşte? N-a mai dat ochii cu mine de câteva zile.

Descumpănit din pricina manierelor îngâmfate şi dispreţuitoare ale bătrânului ăstuia grosolan, i-am răspuns cu răceală că între mine şi tânărul Ponto nu poate fi – şi nici n-a fost vreodată – vorba de[150]

prietenie intimă, mai ales că în ultima vreme Ponto încetase să mă frecventeze. De altminteri nici eu n-am căutat câtuşi de puţin să-l văd.

— Bine, bine, a bombănit bătrânul, mă bucur. Asta

150 Rerum memorandorum libri, de Petrarca (1804 — 1374), a apărut pentru prima oară în traducere germană în 1541.

arată că puştiul are simţul onoarei şi nu-i pornit să se înhaite fără socoteală cu indivizi de tot soiul.

Asta nu mai era de suportat. Clocoteam de mânie. Spiritul burşilor s-a trezit deodată în mine şi, uitând de orice teamă, i-am scuipat ticălosului de Scaramuz drept în obraz epitetul de „mitocan bătrân!” Totodată mi-am ridicat laba dreaptă, cu ghearele scoase, spre ochiul lui sting. Bătrânul a sărit doi paşi înapoi şi mi-a vorbit pe un ton mai puţin răstit decât la început:

— Haide, haide, Murr! Fără supărare. De altfel, eşti un motan cumsecade şi vreau să-ţi dau un sfat bun. Fereşte-te de haimanaua aceea de Ponto! Nu-i soi rău, asta poţi să mă crezi pe cuvânt, dar e tare zvăpăiat. Şi încă ce zvăpăiat! Gata de orice poznă, nu ia nimic în serios – n-are nimic sfânt! Fii cu băgare de seamă, îţi spun. Altfel o să te atragă în tot felul de tovărăşii, care nu ţi se potrivesc de loc, şi ai să te trezeşti că trebuie să te adaptezi cu greutate la fel de fel de relaţii sociale străine de firea dumitale adevărată, ceea ce îţi va distruge personalitatea. Firea dumitale e simplă şi sinceră; mi-ai dat dovadă chiar adineauri. Uite, dragă Murr, dumneata – după cum ţi-am mai spus – eşti un motan vrednic de toată preţuirea şi asculţi totdeauna poveţele bune. Ascultă-mi sfatul! Un tânăr, oricâte prostii, nebunii, ba chiar fapte dubioase ar face, tot mai arată, din când în când, puţină candoare, puţin sentimentalism, aşa cum e firea celor cu temperament sangvinic, şi când vine vorba despre el, se zice, folosind o expresie franţuzească: „*Aufond82*, e un băiat de treabă!”, scuzându-i-se astfel toate păcatele săvârşite împotriva moralei şi bunei rânduieli. Dar acest „fond” în care zace sămânţa binelui, se ascunde atât de adânc şi asupra lui s-au îngrămădit atâtea gunoaie – consecinţe ale unei vieţi desfrânate – încât sămânţa e înăbuşită în germen. Adesea, în locul bunătăţii adevărate, ni se vâră pe gât această candoare idioată care, dracu s-o

ia! ne împiedică să recunoaştem spiritul răului ascuns sub o mască atrăgătoare. încrede-te, dragă motane, în vasta experienţă a unui pudel bătrân care a văzut multe în viaţa lui; nu te lăsa păcălit de afurisitul acela de *„au fond*, e un băiat de treabă!” Dacă-l întâlneşti cumva pe ticălosul de nepotu-meu, spune-i tot ce-ai auzit de la mine şi rupe cu el definitiv orice prietenie. Ei, rămâi cu bine! Cred că asta n-o mai mănânci, dragă Murr?

Zicând acestea, bătrânul pudel Scaramuz înhaţă lacom bucăţica de pâine din faţa mea şi se depărta cu pas liniştit şi cu capul plecat, târându-şi pe pământ urechile lungi şi păroase şi dând uşurel din coadă. Gânditor, priveam în urma acestui bătrân, a cărui înţelepciune era cu totul pe placul meu.

— A plecat? a plecat? am auzit deodată o şoaptă chiar în spatele meu.

Şi ce să vezi! înaintea ochilor mi s-a ivit tânărul Ponto, care se furişase după uşă, aşteptând ca bătrânul să plece. Apariţia neaşteptată a lui Ponto m-a pus oarecum în încurcătură, căci însărcinarea pe care o primisem de la bătrânul lui unchi şi pe care trebuia s-o îndeplinesc acum îmi părea totuşi riscantă. Mi-am amintit de cuvintele acelea groaznice strigate cândva de Ponto: „Dacă o să-ţi treacă vreodată prin cap să-mi arăţi sentimente duşmănoase, nu uita că sunt mai puternic şi mai îndemnatic decât tine. O singură săritură, o muşcătură zdravănă cu dinţii mei ascuţiţi o să te scoată pe loc din circulaţie!” Am găsit că-i foarte potrivit să tac din gură.

Probabil că, datorită acestei lupte interioare, atitudinea mea exterioară părea destul de rece şi jenată, căci Ponto mi-a aruncat o privire cercetătoare. Îndată însă a izbucnit în hohote de râs şi mi-a zis: -Înţeleg, prietene Murr. Desigur că bătrânul ţi-a înşirat fel de fel de grozăvii

despre purtările mele. A spus că sunt un dezmăţat, în stare să fac orice prostie şi orice ticăloşie. Nu fi atât de prost să crezi măcar un singur cuvinţel din toate astea. În primul rând, uită-te la mine şi spune-mi ce zici despre înfăţişarea mea?

Privindu-l cu atenţie, mi-am dat seama că niciodată nu arătase mai dolofan, niciodată îmbrăcămintea nu-i fusese atât de elegantă şi de pusă la punct, niciodată întreaga lui făptură nu respirase atâta armonie ca acum. I-am spus-o fără înconjur.

— Şi atunci, replică Ponto, poţi să crezi, dragă Murr, că un pudel care se învârte într-o tovărăşie proastă, care se dedă dezmăţului şi se desfrânează în mod sistematic – chiar dacă nu o face din plăcere ci numai din plictiseală, aşa cum se întâmplă cu foarte mulţi pudeli – crezi tu, oare, că un asemenea pudel poate arăta aşa cum mă vezi? Ai subliniat îndeosebi armonia pe care o vădeşte întreaga mea făptură. Chiar asta ar trebui să-ţi fie dovada cât de mult se înşală posacul acela de unchiu-meu. Tu, ca motan literat ce eşti, gândeşte-te la înţeleptul care, răspunzând unuia ce reproşa vicioşilor, în primul rând, lipsa de armonie în întreaga lor făptură, a spus: „Dar e oare cu putinţă ca viciul să fie armonios?”[151] Să nu te mire de loc, prietene Murr, negrele calomnii ale bătrânului meu. Posac şi zgârcit din fire, cum sunt toţi unchii, îşi varsă toată furia pe mine pentru că a trebuit să plătească *par honneur*[152] câteva mici datorii pe care le-am făcut la cărţi. Mă împrumutasem de la un cârnăţar care tolera la el jocuri interzise şi dădea adesea pe credit jucătorilor creier, ficăţei şi crupe de acelea cu care îşi umple cârnaţii. Bătrânul nu poate uita o anumită perioadă, când viaţa pe care o duceau

151 Citat inexact din Nepotul lui Rameau de Denis Diderot; în original, în traducerea lui Goethe.

152 Pentru a-mi salva onoarea (franc).

nu era tocmai vrednică de laudă, dar care s-a încheiat de mult, cedând locul unei cuminţenii exemplare.

Tocmai atunci trecu pe stradă un foxterier obraznic, care se holba la mine de parcă n-ar mai fi văzut semeni de-ai mei niciodată, şi îmi răcni în urechi tot felul de grosolănii. Apoi mă apucă deodată de coadă, pe care o întinsesem cât era de lungă, ceea ce, probabil, nu-i era pe plac. Dar, în timp ce mă ridicam să mă apăr, Ponto se şi repezise la nespălatul acela de bătăuş; îl răsturnă şi dădu cu el de pământ de câteva ori, încât scandalagiul fugi ca din puşcă, cu coada între picioare şi schelălăind jalnic.

Am fost adânc mişcat de bunele sentimente de care Ponto dăduse, astfel, dovadă faţă de mine, şi de prietenia lui activă. M-am gândit că acel „*au fond* e un băiat de treabă!” pe care unchiul Scaramuz îl înfăţişa ca pe ceva suspect, trebuie aplicat la Ponto într-un sens mai favorabil şi-l poate scuza cu mai mult temei decât pe mulţi alţii, în general, aveam impresia că bătrânul vedea toate în culori prea negre şi că Ponto, deşi era un fluşturatic, nu era în stare de vreo răutate. I-am spus acestui prieten toate fără înconjur, mulţumindu-i totodată, în felul cel mai călduros, că-mi luase apărarea.

— Mă bucur, dragă Murr, că bătrânul acela pedant nu te-a indus în eroare şi că-ţi dai seama ce inimă bună am, mi-a răspuns Ponto, tot privind în jur, după cum îi era obiceiul, cu ochii lui veseli şi isteţi. Aşa-i că i-am tras o chelfăneală zdravănă neobrăzatului aceluia? N-o s-o uite el multă vreme. De altfel, l-am pândit astăzi toată ziua. Haimanaua asta mi-a furat ieri un cârnat şi merita să primească o lecţie bună. Dar îmi pare bine că am putut răzbuna astfel şi jignirea ce ţi-a adus-o, dovedindu-ţi totodată prietenia ce ţi-o port. Cum s-ar zice, am prins două muşte dintr-o dată. Dar, să ne întoarcem la vorba noastră. Mai uită-te o dată atent la mine, dragă motane, şi spune-mi dacă nu observi cumva vreo schimbare

importantă în înfăţişarea mea?

L-am examinat cu luare-aminte pe tânărul meu prieten şi – Doamne! — abia acum am observat colierul de argint, frumos lucrat, pe care-l purta la gât şi pe care erau gravate cuvintele: „Baronul Alzibiades von Wipp, Marschallstrasse – nr. 46”.

490

— Cum? am exclamat eu uimit; ţi-ai părăsit stăpânul, profesorul de estetică, şi ai trecut la un baron? —De fapt, răspunse Ponto, nu eu l-am părăsit pe profesor, ci el m-a alungat cu lovituri de picior şi cu bătăi.

— Dar cum de s-a putut întâmpla aşa ceva? Ştiu că stăpânul tău ţinea mult la tine şi se purta frumos? —Ah, e o poveste idioată şi tristă, care dacă s-a sfârşit bine pentru mine e numai datorită jocului capricios al ironiei soartei. De vină a fost bunătatea mea stupidă, la care s-a adăugat, ce-i drept, şi un pic de vanitate. Voiam să-mi înconjur stăpânul în orice clipă cu mici atenţii, arătându-mi totodată îndemânarea şi cunoştinţele. De aceea, luasem obiceiul să fac „aport” aducându-i, din propriul meu îndemn, orice fleac pe care îl găseam pe jos. Să vezi ce s-a întâmplat! Ştii, de bună seamă, că profesorul Lothario are o nevastă tânără şi frumuşică foc, care-l iubeşte la nebunie – lucru de care nu are niciun motiv să se îndoiască, întrucât în fiece clipă îl asigură de dragostea ei şi-l copleşeşte cu mângâieri, mai ales când, cu nasul înfundat în cărţi, profesorul îşi pregăteşte prelegerile. E întruparea femeii casnice: niciodată nu iese în oraş, înainte de douăsprezece, iar la zece şi jumătate e sculată clin pat. Fiind o femeie cu obiceiuri simple, nu se dă in lături să discute cu bucătăreasa şi cu fata din casă toate problemele gospodăreşti, până în cele mai mici amănunte; iar atunci când bugetul săptămânii a secat, din pricina unor cheltuieli neprevăzute, şi domnul profesor nu trebuie să fie tulburat

de la treburile lui, nu pregetă să facă apel la economiile lor. Dobânda pentru aceste împrumuturi o plăteşte sub formă de rochii abia purtate şi pe care lumea slujnicelor le admiră în fiecare duminică, precum admiră şi pălăriile cu pene dăruite fetei din casă, drept răsplată pentru anumite servicii secrete şi alte amabilităţi. Ţinând seama de atâta perfecţiune, i se poate ierta acestei femei atât de drăgălaşe micul capriciu (dacă aşa ceva s-ar putea numi capriciu) că toate grijile şi toate năzuinţele ei se reduc la dorinţa de a fi îmbrăcată după ultima modă. Tot ce este mai elegant nu-i destul de elegant pentru ea, tot ce este mai scump nu-i destul de scump pentru ea, dacă a îmbrăcat o rochie de trei ori şi o pălărie a pus-o de patru ori, dacă a purtat un şal turcesc timp de o lună, soţia profesorului capătă o idiosincrazie faţă de ele şi-şi dă lucrurile cele mai scumpe pe un preţ de nimic sau, aşa cum ţi-am spus, le dăruieşte slujnicelor. Că soţia unui profesor de estetică are un simţ dezvoltat pentru formele frumoase, nu poate fi nicidecum de mirare; dimpotrivă, soţul ar trebui să se bucure când acest simţ o face pe soţie să-şi oprească adesea, cu plăcere, privirea ochilor ei focoşi asupra unor tineri bine făcuţi, ba chiar să-i urmărească o bucată de vreme. Am văzut uneori pe câte un tinerel simpatic, dintre cei ce frecventau prelegerile profesorului, greşind uşa şi, în loc să intre pe cea care duce în aulă, s-o deschidă pe furiş pe cea care dă în camera soţiei lui, unde se strecura tot aşa, pe furiş. Aproape că-mi venea să cred că această confuzie nu era chiar întâmplătoare; sau că, cel puţin, nimeni nu o regreta, pentru că n-am văzut pe niciunul grăbindu-se să-şi îndrepte greşeala. Dimpotrivă, fiecare dintre cei care intrau, ieşeau abia după o bună bucată de vreme şi, pe deasupra, cu un zimbet atât de mulţumit, de parcă vizita la doamna profesor i-ar fi fost tot atât de plăcută şi de folositoare ca şi o prelegere de estetică a domnului profesor. Frumoasa Laetitia (aşa se numeşte soţia profesorului) nu prea nutrea multă simpatie pentru mine.

Nu-mi dădea voie să intru în camera ei, şi poate că avea dreptate, căci nu e un loc potrivit chiar şi pentru pudelul cel mai civilizat, acolo unde există primejdia permanentă ea vreo dantelă să fie ruptă sau ca vreo rochie, din cele azvârlite pe scaune, să fie murdărită. Dar geniul rău al doamnei profesor a vrut ca într-o zi să pătrund în budoarul ei. Domnul profesor tocmai băuse, la prânzul pe care-l luase în oraş, ceva mai mult vin decât ar fi trebuit şi se afla într-o stare de spirit deosebit de însufleţită. Ajungând acasă se duse, contrar obiceiurilor sale, direct în camera nevestii. Nu ştiu ce-mi veni, să mă strecor şi eu după dânsul. Doamna profesor era îmbrăcată cu o rochie de casă, de un alb care n-ar putea fi comparat decât cu zăpada proaspăt căzută. Veşmintele ei arătau o artă subtilă a toaletei; asemenea artă se ascunde sub aparenţele simplicităţii şi, ca un duşman invizibil, triumfă cu atât mai sigur. într-adevăr, doamna profesor era fermecătoare şi profesorul, cam ameţit de băutură, îşi dădu seama de acest lucru cu mai multă intensitate ca de obicei. Înflăcărat de dragoste, o răsfăţa eu tot felul de nume dulci şi o copleşea cu cele mai gingaşe mângâieri, fără să observe un fel de neatenţie, o nelinişte şi chiar sila ce se puteau citi destul de limpede în purtarea ei. Sentimentalismul crescând al înflăcăratului estetician îmi făcea o impresie dintre cele mai penibile. De aceea mi-am adus aminte de vechea mea ocupaţie şi am început să adulmec prin odaie. Tocmai în clipa cind, în culmea extazului, profesorul exclama: „Minimală, divină femeie! Vino..", m-am apropiat de el, ţopăind pe picioarele de dinapoi şi dând uşor din coadă, aşa cum obişnuiesc să fac în asemenea împrejurare, i-am adus delicat în gură o frumoasă mănuşă bărbătească de culoarea lămâii, pe care o găsisem sub sofaua doamnei profesor. Profesorul s-a uitat la ea încremenii, apoi a exclamat, deodată speriat, ca unul trezit dintr-un vis frumos: „Ce înseamnă asta? A cui e mănuşa? Cum de-a ajuns aici în cameră? Cu aceste cuvinte îmi luă mănuşa din

gură, o cercetă pe toate feţele, o mirosi, apoi exclamă iarăşi: Cum a ajuns mănuşa asta aici, Laetitia? Vorbeşte! Cine a fost la tine?”

492

„Ce ciudat eşti, dragă Lothar, a răspuns frumoasa şi credincioasa Laetitia, cu un glas nesigur, pe care zadarnic încerca să-l stăpânească. A cui vrei să fie? Maioreasa a fost pe la mine şi la plecare nu-şi putea găsi mănuşa; credea că a pierdut-o pe stradă. „

...Maioreasa! a strigat profesorul, ieşindu-şi cu totul din fire. Maioreasa! Femeia aceea mititică si delicată, care şi-ar putea vâri toată mâna în degetul ăsta mare! Ei, drăcia dracului! Ce haimana împopoţonată a fost pe-aici? Blestemata asta de mănuşă miroase a săpun parfumat! Cine a fost aici, nenorocito! Ce trădare infernală mi-a distrus liniştea şi fericirea? Femeie neruşinată si stricată!”

Doamna profesor tocmai se pregătea să leşine, când a intrat camerista. Bucuros să scap de teribila scenă conjugală pe care o provocasem, m-am folosit de acest prilej ca s-o şterg cât mai repede.

A doua zi profesorul umbla tăcut şi posac. Părea preocupat de un singur gând; o singură idee părea să-l roadă: „Cine să fie? bolborosea el din când în când, cine să fie oare?” Către seară şi-a luat pălăria şi bastonul; eu arn început să zburd şi să latru vesel. M-a privit îndelung şi, cu lacrimi fierbinţi în ochi.

mi-a spus pe un ton in care se citea o adâncă durere: „Bunul meu Ponto! Eşti un suflet credincios şi cinstiţi”

Apoi a apucat-o în grabă înspre poartă; iar eu l-am urmat îndeaproape, cu hotărârea fermă să-l înveselesc pe bietul om cu toate ghiduşiile pe care eram în stare să le născocesc. Când am ieşit pe poartă, ne-am întâlnit cu baronul Alzibiades von Wipp – unul dintre bărbaţii cei mai

eleganţi din oraş – călare pe un frumos cal englezesc. Cum l-a zărit pe profesor, a cotit graţios spre el şi s-a informat de sănătatea lui, apoi şi de cea a doamnei profesor. Zăpăcit, profesorul a bâiguit ceva neînţeles.

„Într-adevăr, e foarte cald!” a spus atunci baronul, scoţând din buzunarul hainei o batistă de mătase. în acelaşi timp însă din buzunar i-a căzut şi o mănuşă – pe care eu, potrivit obiceiului, am adus-o îndată stăpânului meu. Profesorul mi-a smuls cu un gest brusc mănuşa din gură şi a strigat: „E mănuşa dumneavoastră, domnule baron?” „Desigur, a răspuns acesta, mirat de violenţa profesorului; desigur. Cred că mi-a căzut chiar din buzunar şi pudelul dumneavoastră îndatoritor a ridicat-o.”

Întinzându-i şi mănuşa pe care o găsisem sub sofaua din camera soţiei, profesorul i-a spus cu un ton tăios: „Atunci am plăcerea să vă înmânez şi perechea ei, pe care aţi pierdut-o ieri”.

Fără să mai aştepte răspunsul baronului, vizibil tulburat, profesorul a pornit înapoi ca un nebun.

Bineînţeles că m-am ferit să-l urmez în odaia scumpei lui soţii, căci îmi puteam uşor închipui furtuna care, de altminteri, a răzbit curând până în antret. Dar, pitit într-un ungher al antret ului, am tras cu urechea şi l-am văzut pe profesor, roşu de furie, dând-o pe cameristă afară din odaie; iar apoi, când fata s-a încumetat să-i răspundă obraznic, el a alungat-o şi din casă. În sfârşit, noaptea târziu, profesorul s-a întors istovit în camera sa. Schelălăind încetişor i-am dat să înţeleagă că luam sincer parte la durerea lui. El m-a îmbrăţişat şi m-a strâns la piept ca pe cel mai bun prieten al său: „Bunul, cinstitul meu Ponto! mi s-a adresat stăpânul pe un ton jalnic. Tu, suflete credincios, numai tu m-ai trezit din visul amăgitor, care mă împiedica să-mi văd dezonoarea. Datorită ţie am putut să scutur jugul ce mi-l pusese o femeie prefăcută şi astfel am

putut deveni iarăşi un om liber şi descătuşat. Cum să-ţi mulţumesc, Ponto? Niciodată, niciodată să nu mă părăseşti! Am să te iubesc şi am să te îngrijesc ca pe cel mai credincios prieten. Numai tu mă vei putea mângâia în clipele când gândul la groaznica nenorocire care m-a lovit mă va cufunda în desperare!”

494

Aceste mişcătoare manifestări ale unui suflet nobil şi recunoscător au fost întrerupte de bucătăreasă, care a năvălit în odaie cu faţa descompusă şi albă ca varul, aducându-i profesorului tragica veste că doamna profesor a căzut la pat, pradă unor groaznice convulsiuni şi că e gata să-şi dea sufletul. Profesorul a coborât scările în goană, de parcă ar fi zburat.

Câteva zile, nu mi-am văzut aproape de loc stăpânul. Hrana mea, de care pină atunci se îngrijise el cu dărnicie, fu lăsată pe seama bucătăresei, o fiinţă morocănoasă şi nesuferită; în locul bunătăţilor de odinioară, abia dacă se îndura să-mi arunce resturile cele mai păcătoase, aproape de nemâncat. Adesea uita cu desăvârşire de mine, aşa că pentru a-mi potoli foamea eram silit să mă invit la masă la câte o cunoştinţă, ba chiar să pornesc după pradă.

În sfârşit, într-o zi când mă târam prin casă flămând şi cu urechile pleoştite, profesorul mi-a dat oarecare atenţie.

„Ponto, mă strigă el surâzând, cu faţa strălucitoare ca soarele, unde ai fost, bătrânul şi cinstitul meu câine? Nu te-am văzut de atâta vreme! Bănuiesc chiar că, împotriva voinţei mele, te-au neglijat şi n-ai fost hrănit ca lumea! Hai, vino-ncoace; astăzi am să-ţi dau eu de mâncare iarăşi!”

L-am urmat pe bunul meu stăpân în sufragerie. Doamna profesor, frumoasă şi fragedă ca un trandafir, i-a ieşit în întâmpinare, cu faţa strălucind ca soarele ca şi

soţul ei. Amândoi se giugiuliră mai duios decât orişicând; ea îi spunea „îngerul meu”, iar el îi spunea „şoricelul meu” – şi se îmbrăţişau şi se sărutau ca două turturele. Era o adevărată bucurie să-i vezi. Şi faţă de mine doamna profesor se arătă mai prietenoasă ca niciodată; îţi poţi închipui uşor, dragă Murr, că am ştiut, cu galanteria mea înnăscută, să mă port distins şi graţios. Cui i-ar fi putut trece prin minte primejdia ce atârna deasupra capului meu! Mi-ar veni şi mie greu să-ţi povestesc amănunţit toate festele perfide, pe care mi le-au jucat duşmanii mei, ca fă mă piardă şi, de altfel, te-ar obosi şi pe tine. Mă voi mărgini să-ţi amintesc numai unele dintre ele, care-ţi vor da o idee dară despre situţia mea nesuferită. Stăpânul avea obiceiul să-mi pună într-un colţ al sufrageriei, lângă sobă, porţiile ce mi se cuveneau de supă, zarzavat şi oase, in timp ce el însuşi şedea la masă. Eu mâncam atât de manierat şi atât de îngrijit încât nu rămânea niciodată pe parchet vreo pată de grăsime cât de mică. Care mi-a fost prin urmare groaza când, într-o zi la prânz, strachina mea – de care abia mă apropiasem – se sparse în mii de bucăţi si supa grasă se vărsă pe parchetul curat. Profesorul se năpusti asupra mea, ocărându-mă furios, şi, cu tnate că doamna profesor a încercat să-mi ia apărarea, pe faţa-i, deodată palidă, se putea citi o ciudă cumplită. Ea fu de părere că, dacă pata aceea urâtă nu se va putea şterge, locul ar putea fi dat la rindea, sau chiar se va putea pune un parchet nou. Profesorului îi era groază de asemenea reparaţii; parcă îi şi auzea pe tâmplari răzuind şi ciocănind. Asa că scuzele, pline de simpatie faţă de mine ale doamnei profesor, l-au întărâtat de-a binelea împotriva stângăciei mele, ceea ce mi-a adus, în afară de cuvinte de ocară, şi o pereche de palme zdravene. Eu, fiind absolut nevinovat, stăteam năucii, neştiind ce să cred şi ce să spun. Abia când lucrul acesta s-a repetat de două sau de trei ori, mi-am dat seama de perfidie! Mi se puneau străchini crăpate, care se spărgeau în sute de bucăţi la cea

mai uşoară atingere. Nu mi se mai îngădui să stau în sufragerie. Mâncarea mi-o dădea bucătăreasa, afară, dar cu atâta zgârcenie, încât, împins de o foame chinuitoare, eram silit să şterpelesc câte o bucăţică de pâine sau câte un os. De aici însă se iscau scandaluri nemaipomenite şi trebuia să îndur învinuirea de hoţie, când era vorba numai de satisfacerea celor mai elementare necesităţi naturale.

Ceea ce a urmat a fost însă şi mai rău! Văicărindu-se îngrozitor, bucătăreasa se plânse că i-a dispărut o pulpă mare de berbec şi că numai eu aş fi putut s-o fur. Cazul fu prezentat profesorului ca o importantă problemă de gospodărie. Stăpânul meu emise părerea că nu observase niciodată la mine înclinaţia spre furt şi că, nu aveam de loc dezvoltat organul furtului. Şi apoi nici nu era de crezut să fi putut mânca o pulpă întreagă de berbec, fără să rămână nicio urmă. S-au făcul cercetări şi... în culcuşul meu s-au găsit resturile pulpei!

496

Uite, Murr! Jur cu laba pe conştiinţă că eram absolut nevinovat! Nici nu mi-a trecui vreodată prin cap să fur friptura! Dar ce valoare aveau jurămintele mele, când dovezile materiale vorbeau împotriva mea! Profesorul era cu atât mai îndârjit, cu cât îmi luase apărarea şi se înşelase în buna lui părere despre mine. Am primit o bătaie zdravănă. Dacă profesorul a continuat şi după aceea să-şi arate dezgustul pe care-l nutrea faţă de mine, doamna profesor, în schimb, devenea tot mai prietenoasă. Mă mângâia mereu pe spate – lucru pe care nu-l făcuse niciodată până atunci – si chiar, din când în când, îmi oferea ceva bun. Pe atunci nici nu puteam bănui că toate nu erau decât făţărnicie şi înşelăciune. Curând aveam să aflu însă adevărul. Într-o zi, priveam nostalgic şi cu stomacul gol pe uşa sufrageriei, gândindu-mă îndurerat la frumoasele vremuri când, în timp ce aroma fripturii plutea în odaie, nu ridicam in zadar o privire rugătoare spre

profesor, adulmecând – cum se zice – aerul. Deodată, doamna profesor strigă: „Ponto, Ponto!” oferindu-mi o frumoasă bucată de friptură, pe care o ţinea cu îndemânare între delicatul ei deget mare şi gingaşul ei arătător. Nu este exclus ca, târât de entuziasmul apetitului meu stârnit, să fi închis gura ceva mai brusc decât era exact necesar; dar de muşcat, n-am muşcat mâna aceea delicată ca un crin, asta te rog să mă crezi, dragă Murr. Şi totuşi, doamna profesor ţipă ca din gură de şarpe: „Afurisitul de câine!” şi căzu leşinată în fotoliu. Spre groaza mea, am văzut într-adevăr câteva picături de sânge curgându-i din deget. Profesorul fu cuprins de o furie turbată; mă bătu, mă calcă in picioare, într-un cuvânt mă maltrata atât de cumplit încât, dacă nu aş fi izbutit să scap fugind grabnic din casă, n-aş mai fi aici cu tine, iubite molane, încălzindu-mă pe prag la soare. Să mă întorc în casă, nici nu mă puteam gândi. Îmi dădeam seama că eram neputincios în faţa intrigilor pe care doamna profesor le urzise împotriva mea, din pură sete de răzbunare pentru mănuşa baronului. De aceea am hotărât să-mi caut fără întârziere un alt stăpân. În condiţii obişnuite, graţie frumoaselor talente cu care m-a înzestrat generoasa natură-mamă, ar fi fost un lucru uşor. Dar foamea şi suferinţa mă doborâseră în aşa măsură, încât aveam toate temeiurile să mă tem că voi fi alungat de pretutindeni din pricina înfăţişării mele mizere. Copleşit de tristeţe şi chinuit de grija tiranică a hranei, am ieşit pe poartă. În clipa aceea l-am văzut pe domnul baron Alzibiades von Wipp, care tocmai trecea pe lângă mine. Nu ştiu cum mi-a venit ideea să-i ofer serviciile mele. Poate că undeva, într-un ungher întunecos al minţii, mi-a încolţit gândul că astfel voi avea prilejul să mă răzbun pe ingratul profesor, ceea ce, de altfel, s-a şi întâmplat mai târziu. Am trecut ţopăind pe lângă baron, apoi m-am oprit ca să-l aştept, iar când am văzut că mă priveşte cu oarecare bunăvoinţă, l-am urmat acasă fără alte ceremonii.

„Ia te uită, Friedrich, spuse el către un tânăr, pe care-l numea valet, deşi alte slugi nu mai avea; ia te uită ce pudel s-a luat după mine. Păcat că nu-i mai frumos!

Dar Friedrich îmi lăudă expresia feţei şi talia mea graţioasă, adăugând că, se vede, n-am fost bine îngrijit de stăpânul meu şi că, probabil, de aceea l-am părăsit. Mai adăugă că pudelii care se iau aşa, de bunăvoie, după cineva, sunt de obicei nişte animale foarte credincioase şi cinstite; aşa că, în faţa atâtor argumente, baronului nu-i mai rămânea decât să mă primească. La început, deşi datorită îngrijirilor lui Friedrich căpătasem o înfăţişare cât se poate de elegantă, baronul nu părea că ţine prea mult la mine şi nu accepta decât cu greu să-l însoţesc în plimbările lui. Curând însă lucrurile au luat altă întorsătură. în timpul uneia din plimbări, ne-am întâlnit cu doamna profesor. Aici trebuie să recunoşti, dragă Murr, caracterul plin de caracter – da! chiar aşa am vrut să spun – caracterul plin de caracter al unui pudel cinstit. Te asigur că, deşi această femeie mi-a pricinuit atâta suferinţă, m-am bucurat sincer revăzând-o. Am sărit în jurul ei, am lătrat vesel, într-un cuvânt, mi-am exprimat în toate chipurile bucuria.

„Ia te uită: Ponto!” a exclamat ea şi, în timp ce mă mângâia, i-a aruncat o privire plină de înţeles baronului, care se oprise şi el. Am sărit înapoi la stăpânul meu care, de asemenea, începu să mă dezmierde. Părea cufundat în nişte gânduri ciudate; soriţi de mai multe ori, parcă pentru el însuşi: „Ponto!... Ponto!... Ar fi oare cu putinţă?”

În vremea asta am ajuns la un parc clin apropiere. Doamna profesor s-a aşezat lângă cunoştinţele ei, printre care însă nu se afla scumpul şi Bunul domn profesor. Ceva mai la o parte s-a aşezat şi baronul, astfel că, fără să fie observat, putea să n-o scape din ochi pe doamna profesor. Eu m-am înfipt în faţa stăpânului meu şi l-am privit drept

în ochi, dând uşor din coadă, ca şi când i-aş fi aşteptat ordinele. „Ponto, a repetat el, oare s-ar putea?... Ia, să-l pun la încercare!” a adăugat după o clipă de gândire.

Cu aceste cuvinte, a scos din portofel un petic de hârtie pe care a scris câteva cuvinte cu creionul. Apoi l-a împăturit şi, după ce mi l-a vârât sub zgardă, mi-a spus încet, arătând spre doamna profesor: „Ponto, *allons*!”*85* Nu era nevoie să fiu un pudel atât de inteligent şi de versat în problemele mondene – cum şi sunt într-adevăr – ca să ghicesc ce voia de la mine. M-am îndreptat îndată spre masa la care şedea doamna profesor şi m-am prefăcut că-mi face o poftă nebună cozonacul din faţa ei. Doamna profesor a devenit amabilitatea personificată: cu o mână mi-a întins o bucată de cozonac, în timp ce cu cealaltă m-a scărpinat după gât. Am simţit cum a scos peticul de hârtie. Curând după aceea, a părăsit societatea în care se afla şi s-a îndreptat spre o alee dosnică, unde am urmat-o. Am văzut cum a citit cu înfrigurare biletul, apoi, scoţând un creion din coşuleţul ei de tricotat, a scris câteva cuvinte pe acelaşi petic de hârtie, pe care l-a împăturit din nou.

„Ponto, mi-a spus ea, privindu-mă galeş, Ponto, să ştii că eşti un pudel grozav de deştept, dacă faci imediat aport!” Zicând acestea, mi-a vârât bileţelul sub zgardă, iar eu m-am grăbit să ajung în câteva salturi la stăpânul meu. Acesta a înţeles imediat că i-am adus un răspuns, căci a scos îndată bileţelul de sub zgardă. Se vede treaba că ceea ce-i scrisese doamna profesor era din cale-afară de plăcut, căci ochii baronului au prins a sclipi de bucurie. „Ponto! mi-a strigat el încântat. Eşti un pudel straşnic. Steaua mea cea norocoasă mi te-a scos în cale!” îţi poţi uşor închipui, dragul meu Murr, că si eu mă bucuram tot atât de mult, dându-mi seama că, după cele întâmplate, crescusem foarte mult în ochii stăpânului meu.

În culmea bucuriei ani făcut, aproape fără să fiu rugat, tot felul de comedii. Am imitat cum vorbesc câinii,

mă prefăceam că am murit şi apoi înviam etc.

„Ce câine extraordinar de inteligent!” a exclamat o doamnă în vârstă, care şedea lângă doamna profesor. „Într-adevăr, extraordinar de inteligent!” a răspuns baronul. „Extraordinar de inteligent!” a răsunat ca un ecou vocea doamnei profesor.

Ca să nu mai lungesc vorba, am să-ţi spun doar atât, dragul meu Murr, că am asigurat in permanenţă această corespondenţă şi o asigur şi acum. Ba uneori, când profesorul lipseşte, fug cu o scrisorică pină la casa lui. Alteori, când, la căderea serii, domnul baron Alzibiades von Wipp se furişează la frumoasa Laetitia, eu rămân la uşă şi, în clipa când în depărtare se arătă domnul profesor, fac o larmă atât de fioroasă şi de infernală cu lătratul, încât stăpânul meu simte tot aşa de bine ca şi mine apropierea duşmanului şi i se fereşte din cale.

Mie parcă nu-mi prea venea să aprob purtarea lui Ponto. Mă gândeam la răposatul Mucius şi la propria mea oroare faţă de orice fel de zgardă. Aceasta era de ajuns ca să-mi dau seama că o fire cinstită, ca acea a unui motan cumsecade, nu s-ar învoi să facă pe codoşul. Toate acestea i le-am spus tânărului Ponto, fără niciun înconjur. El, însă, mi-a râs în nas, întrebându-mă dacă morala pisicilor este într-adevăr chiar atât de severă şi dacă nu mi s-a întâmplat uneori şi mie să întrec măsura, adică ceva care să nu încapă în sertarul prea strimt al moralei. M-am gândit la Mina şi am tăcut.

— În primul rând, dragă Murr, continuă Ponto, în primul rând, experienţa elementară a vieţii ne arată că nimeni n-a izbutit să scape de ce i-a fost scris, oricât s-a căznit. Tu, ca un motan cult ce eşti, poţi aprofunda chestiunea, citind o carte foarte instructivă, scrisă într-un stil cât se poate de agreabil, intitulată: *Jacques le fataliste*[86]. Destinul însuşi a hotărât ca profesorul de

estetică, domnul Lothario, să devină un... În sfârşit, înţelegi ce vreau să spun, dragă motane. Felul în care profesorul s-a purtat în remarcabila poveste cu mănuşa – priveşte care ar trebui să devină celebră şi bine ai face, Murr, să scrii ceva despre ea – dovedeşte vocaţia lui indiscutabilă, sădită de natura însăşi, pentru marele ordin, pe care atâţia bărbaţi îl poartă, fără să ştie, cu cea mai impunătoare demnitate, cu atitudinea cea mai respectabilă. Domnul Lothario şi-ar fi realizat această vocaţie chiar dacă n-ar exista un baron Alzibiades von Wipp, sau un pudel Ponto. Şi apoi, crezi că domnul Lothario a meritat ceva mai bun din partea mea, decât să mă arunc în braţele duşmanului său? De altfel, desigur că baronul ar fi găsit şi alte mijloace ca să se înţeleagă cu doamna profesor, pentru a-l dezonora in acelaşi fel pe profesor, fără ca eu să pot trage foloasele de care mă bucur acum de pe urma agreabilei legături dintre baron si doamna Laetitia. Noi, pudelii, nu suntem nişte moralişti chiar atât de severi încât să ne frământăm cu mustrări de conştiinţă şi să dispreţuim bucăţile grase pe care şi aşa viaţa le acordă cu destulă zgârcenie.

500

L-am întrebat pe tânărul Ponto dacă foloasele pe care le trage de pe urma slujbei sale la baronul Alzibiades von Wipp sint într-adevăr atât de mari şi de importante, încât să întreacă neplăcerile şi ponoasele servitutii pe care o implică. În acest chip i-am dat să înţeleagă că tocmai această servitute rămâne veşnic odioasă pentru un motan, in al cărui piept arde nestinsă flacăra libertăţii.

— Vorbeşti cum te pricepi, sau mai bine zis, cum ţi se pare că pricepi, căci îţi lipseşte cu totul experienţa în ceea ce priveşte sferele mai înalte ale vieţii. Tu nu ştii ce înseamnă să fii favoritul unui om atât de galant şi de cult ca baronul Alzibiades von Wipp! Căci nu mai e nevoie să-ţi spun, o, motane iubitor de libertate, că din clipa când m-

am purtai atât de înţelept şi de serviabil, am devenit favoritul lui. O scurtă descriere a felului nostru de trai te va face să înţelegi cât de plăcută şi de avantajoasă este situaţia mea actuală. Dimineaţa, noi (adică eu şi stăpânul meu) ne sculăm nici prea devreme, nici prea târziu; cu alte cuvinte, atunci când ceasul bate ora unsprezece. Trebuie să-ţi spun că pătucul meu, lat şi moale, este instalat nu departe de patul baronului şi că *horăim* atât de armonios, încât trezindu-ne brusc, nu ne putem da seama care anume dintre noi a sforăit. Baronul sună clopoţelul şi îndată apare valetul, care aduce baronului o ceaşcă de cacao aşa de fierbinte, de ies aburi din ea; iar mie cea mai grozavă şi dulce cafea cu frişca, într-un castronel de porţelan, pe care-l golesc cu aceeaşi poftă ca baronul ceaşca lui. După gustare ne jucăm împreună vreo jumătate de oră; această gimnastică nu numai că este prielnică sănătăţii noastre trupeşti, ci ne înveseleşte şi spiritul. Dacă vremea e frumoasă, baronul are obiceiul să se aşeze la fereastra deschisă şi să privească trecătorii prin ochean. Când trecătorii nu sunt tocmai numeroşi, mai e şi o altă atracţie, căreia baronul se poate consacra o oră întreagă, fără să obosească câtuşi de puţin. Chiar sub fereastră se află în caldarâm o piatră de o culoare roşietică, o piatră cu totul deosebită, iar în mijlocul ei se află o scobitură. Ei, trebuie să scuipi cu atâta dibăcie, încât să nimereşti exact în scobitură. După un exerciţiu îndelungat şi sistematic, baronul a ajuns să parieze că va nimeri la a treia încercare – şi să ştii că până acum a câştigat multe pariuri. După această distracţie vine momentul foarte important al îmbrăcării. De pieptănarea iscusită a părului şi de aşezarea buclelor, şi mai ales de înnodarea artistică a cravatei, baronul se îngrijeşte singur, fără ajutorul valetului. Intrucât aceste două operaţii complicate iau destul de mult timp, Friederich se foloseşte de acest răgaz ca să mă îmbrace pe mine. Cu alte cuvinte, îmi spală blana cu ajutorul unui burete muiat în apă căldicică, apoi, cu un

pieptene destul de des, îmi piaptănă părul lung, pe care coaforul l-a lăsat să crească la locurile alese ca potrivite, şi, în sfârşit, îmi pune frumoasa zgardă de argint, cu care baronul m-a onorat îndată ce mi-a descoperit calităţile. Clipele următoare sunt consacrate literaturii şi artelor frumoase. Adică mergem la un restaurant sau la o cafenea, unde mâncăm un biftec sau o friptură la grătar, bem un păhărel de Madeira şi răsfoim puţin cele mai noi reviste şi ziare. După aceea încep vizitele matinale. Ne ducem la câte o actriţă sau la o cântăreaţă vestită, ba chiar şi la câte o dansatoare, ca să-i comunicăm noutăţile zilei – în primul rând felul în care s-a desfăşurat vreun debut în ajun. Este cu totul uimitoare abilitatea cu care baronul Alzibiades von Wipp ştie să împărtăşească în aşa fel veştile, încât să menţină întotdeauna buna dispoziţie a doamnelor. O duşmancă sau, să zicem, o rivală, n-a reuşit niciodată să se bucure nici măcar de o mică parte a gloriei care o încunună pe sărbătorita pe care baronul o vizitează în budoarul ei; rivala aceea e totdeauna fluierată şi huiduită. Şi dacă aplauzele furtunoase, pe care le-a obţinut cu adevărat, nu mai pot fi trecute sub tăcere, domnul baron are singur la îndemână o poveste scandaloasă despre dânsa, pe care doamna vizitată o ascultă cu aceeaşi plăcere cu care apoi se grăbeşte s-o răspândească, şi astfel cuvenita doză de otravă să ofilească din timp florile cununii. Vizitele mai simandicoase la contesa A., la baroneasa B., la ambasadoarea C. etc. ocupă timpul până la trei şi jumătate. Deci la această oră. baronul şi-a terminat treburile cele mai importante, aşa că, la patru, se poate aşeza la masă liniştit, iarăşi într-un restaurant. După-masă mergem la cafenea, unde jucăm o partidă de biliard, iar după aceea, dacă timpul este favorabil, facem o mică plimbare – eu întotdeauna pe jos, baronul uneori călare. Astfel se apropie ora de teatru, care nu trebuie să-i scape baronului pentru nimic în lume.

Se pare că, în viaţa teatrală, joacă un rol extrem de important; căci, nu numai că trebuie să informeze publicul despre toate amănuntele în legătură cu scena şi cu actorii, ci să distribuie şi cuvenitul elogiu sau critica meritată, ca astfel să dirijeze gustul şi să-l menţină pe făgaşul cuvenit, lucru pentru care simte o vocaţie înnăscută. Întrucât chiar şi persoanelor celor mai fine din specia mea accesul în sălile de teatru le este interzis pe nedrept, orele de spectacol sunt singurele în care mă despart de iubitul meu baron şi mă distrez de unul singur. Cum o fac şi cum folosesc relaţiile mele cu ogarii de casă, prepelicarii, mopşii şi alte persoane distinse din specia mea, asta o vei afla mai târziu, dragă Murr.

După teatru, luăm iarăşi masa la un restaurant unde, într-un cerc de oameni veseli, baronul dă frâu liber bunei sale dispoziţii. Toată lumea vorbeşte şi râde, găsind că totul „pe cuvânt de onoare, e divin! „ – şi nimeni nu ştie ce spune şi de ce râde şi ce anume trebuie socotit „pe cuvânt de onoare, e divin!” în aceasta constă însă caracterul sublim al conversaţiei, adică întreaga viaţă socială a acelora care, asemenea stăpânului meu, sunt adepţii dogmei moderne. Uneori, noaptea târziu, se duce la un cerc de cunoştinţe, unde pare că excelează în mod deosebit. Dar nici despre asta nu ştiu nimic, pentru că baronul nu m-a luat niciodată cu el, având, desigur, motive foarte întemeiate. Cât de bine dorm în pătucul meu moale lingă patul baronului, asta ţi-am mai spus-o. Şi acum, bunul meu motan, spune şi tu dacă, ducând viaţa pe care ţi-am descris-o în toate amănuntele, bătrânul şi morocănosul meu unchi mă mai poate învinui de vagabondaj şi desfrâu? Recunosc că, după cum ţi-am şi mărturisit-o, acum câtva timp am putut da prilej la tot felul de reproşuri. Mă aflam într-o tovărăşie proastă şi găseam o plăcere deosebită să mă vâr nepoftit peste tot, mai ales la ospeţele de nuntă, şi să fac scandal fără niciun motiv. Toate acestea nu le-am înfăptuit însă dintr-o simplă înclinaţie

pentru încăierări, ci doar din lipsa unei culturi superioare pe care, ţinând seama de condiţiile din casa profesorului, nu aveam cum să mi-o însuşesc. Acum însă s-au schimbat toate. Dar pe cine văd acolo? E baronul Alzibiades von Wipp! Mă caută, mă fluieră... mă cheamă! *Au revoir*, amice!

Cu un salt, Ponto porni cu o săgeată în întâmpinarea stăpânului. Înfăţişarea baronului corespundea întru totul impresiei pe care mi-o puteam face după cele povestite de Ponto. Era înalt şi nu atât subţire, cât, mai degrabă, costeliv, îmbrăcămintea, atitudinea, mersul, gesturile – toate puteau fi luate ca prototip al ultimei mode care însă, exagerată pînă la fantastic, dădea întregii sale făpturi un aer ciudat şi straniu. În mână ţinea un bastonaş subţire cu miner de oţel, peste care îl făcu pe Ponto să sară de câteva ori. Oricât de înjositor îmi părea acest lucru, trebuie să mărturisesc că, la extrema dibăcie şi putere a lui Ponto, se adăuga acum şi o graţie, pe care până acum n-o observasem. În fine, felul în care baronul păşea – cu pieptul scos înainte, cu tot trupul încordat şi călcând cu paşi mari de cocoş – şi Ponto care îl însoţea, ţopăind graţios, când înaintea lui, când alături de el, şi binevoind să acorde doar câte un salut scurt, şi cam semeţ camarazilor pe care îi întâlnea, toate acestea aveau ceva care, fără să-mi dau seama, îmi impunea. Începeam să bănuiesc ce voia să spună Ponto prin cultură superioară şi mă străduiam să mă lămuresc definitiv în această privinţă. Dar treaba mergea foarte greu, sau mai bine zis, sforţările mele au rămas zadarnice. Mai târziu mi-am dat seama că, în ceea ce priveşte anumite lucruri, toate teoriile pe care le construieşte spiritul nostru dau greş şi cunoaşterea adevărată nu se poate obţine decât prin practica vie; cultura superioară, pe care cei doi – baronul Alzibiades von Wipp si pudelul Ponto – şi-o însuşiseră în mediul lumii elegante, face parte din aceste anumite lucruri.

Trecând pe lângă mine, baronul Alzibiades von Wipp a dus lornieta la ochi şi m-a scrutat cu o privire foarte ascuţită. Am avut impresia că în ochii lui se putea citi curiozitate şi mânie. O fi observat conversaţia mea cu Ponto şi nu i-o fi plăcut acest lucru? M-am cam speriat şi m-am grăbit să urc scările.

Acum, ca să-mi îndeplinesc datoria de biograf sârguincios, ar trebui să-mi descriu din nou starea sufletească. N-aş putea s-o fac mai bine, decât cu ajutorul câtorva versuri din cele mai sublime, pe care în ultima vreme le scot la comandă – cum se spune, din mânecă. Vreau...

(F.m.)...îmi irosisem cei mai frumoşi ani ai vieţii cu aceste biete jucării stupide. Iar acum, bătrâne neghiob ce eşti, dai vina pe destin, pe care l-ai sfidat cu trufie! Ce te interesează persoanele sus-puse, ce te interesează lumea întreagă – de care ţi-ai bătut joc, pentru că o socoteai nebună, pe câtă vreme cel mai nebun erai tu însuţi! De meserie, da, de meserie trebuia să te ţii; să construieşti orgi, nu să faci pe vrăjitorul şi prezicătorul. Soţia mea ar fi rămas lingă mine, nu mi-ar fi furat-o ei. Aş fi stat în atelierul meu ca un meşteşugar harnic; calfe vânjoase ar fi ciocănit în jurul meu – şi împreună am fi construit instrumente cum nu s-au mai auzit şi nu s-au mai văzut în lumea întreagă! Iar Chiara!... Poate că băieţaşi sprinteni mi s-ar agăţa de gât, sau poate că aş juca pe genunchi o fetiţă drăgălaşă... Mii de draci! Ce mă opreşte să las toate şi chiar din clipa asta să pornesc în lumea largă să-mi caut soţia pierdută!

Vorbind aşa, maestrul Abraham îşi zvârli sub masă toate sculele, împreună cu micul automat la care începuse să lucreze şi, sărind de pe scaun, porni cu aprindere să măsoare camera în lung şi în lat. Gândul la Chiara, care

nu-l mai părăsea aproape nicio clipă, îi trezi tot dorul dureros din suflet. Cu Chiara începuse pentru el viaţa nouă, superioară şi, ca şi atunci, îi dispăru nemulţumirea izvorâtă din sentimentul meschin că şi-a ridicat privirea mai presus de meseria lui şi s-a apucat de artă adevărată. Deschise cartea lui Severino şi privi îndelung portretul Chiarei. Apoi, asemenea unui somnambul care, cu simţurile amorţite, acţionează ca un automat numai după cum îi dictează gândul cel adânc, se duse spre scrinul aflat într-un ungher al camerei. Aruncă jos toate cărţile şi lucruşoarele de deasupra şi, deschizându-l, scoase globul de cristal, împreună cu întreaga aparatură trebuincioasă pentru misteriosul experiment cu fata invizibilă; legă globul de un şnur subţire de mătase ce atârna de tavan şi aşează în cameră toate, aşa cum se cerea pentru oracolul ascuns. Abia după ce sfârşi, se trezi ca dintr-o ceaţă de vis, foarte mirat de cele ce făcuse.

— Ah! se tângui el cu glas tare, si căzu istovit şi zdrobit de durere în fotoliu. Ah, Chiara, Chiara! Biata mea Chiara, pierdută pe veci! Niciodată nu voi mai auzi glasul tău dulce, dezvăluind tot ce este mai ascuns în inimile oamenilor. Nu mi-a rămas nicio mângâiere pe lumea asta, nicio speranţă, decât mormântul!

Deodată globul de cristal începu a oscila şi se auzi un sunet melodios, ca şi cum vântul ar fi mângâiat coardele unei harpe. Curând sunetul se transformă în cuvinte:

Viaţa încă nu s-a stins,

De speranţă-i încă plină.

Oare sufletul s-a prins Jurământ să ţină?

Iată, leacul o să-ţi vină De la cea care a plâns Şi-acum rana ţi-o alină.

Prin durere ai învins!

— O, cerule! şopti bătrânul cu buzele tremurătoare. E

ea, chiar ea îmi vorbeşte din slăvile cerului; nu se mai află printre cei vii!

Dar sunetul acela melodios se auzi din nou, apoi tot mai încet şi mai îndepărtat răsunară cuvintele:

Pe acei care iubesc

Moartea rece nu-i răpune.

Cei ce-n zori se chinuiesc Veseli sunt la soare-apune.

Ceasul iarăşi o să-ţi sune – Izbăvirea ţi-o vestesc.

Să purcezi la cele bune Cum te-ndeamnă cel ceresc.

506

Când crescând, când aproape stingându-se, dulcea melodie îl legăna pe bătrân într-un somn adânc, care-l învălui cu aripa-i neagră. Dar din beznă răsări, asemenea unei stele strălucitoare, visul fericirii de odinioară. Chiara îşi culcă iarăşi capul la pieptul maestrului şi amândoi erau iarăşi tineri şi fericiţi; niciun duh întunecat nu mai era în stare să tulbure paradisul dragostei lor.

...Aici editorul trebuie să-l avertizeze pe stimatul cititor că motanul a smuls iarăşi câteva foi de maculatură, din care pricină, în această povestire plină de întreruperi, mai apare încă o întrerupere. După paginaţie se vede însă că lipsesc numai opt coloane, care se pare că nu conţin nimic deosebit de important, întrucât cele ce urmează se leagă destul de bine cu restul. Aşadar, citim mai departe:...nu putea aştepta. Prinţul Irenaus era un duşman neîmpăcat al tuturor întâmplărilor ieşite din comun, îndeosebi dacă propria lui persoană era solicitată să cerceteze mai îndeaproape cazul. De aceea, aşa cum obişnuia să facă în situaţiile critice, luă o priză dublă de tabac, îl pironi pe vânător cu faimoasa şi nimicitoarea-i privire frederichiană şi spuse:

— Lebrecht, am impresia că eşti un lunatic, că ţi se

năzar vedenii şi faci o larmă cu totul fără rost.

— Înălţimea-voastră, răspunse vânătorul foarte calm, să mă daţi afară ca pe cel din urmă nemernic, dacă toate nu s-au petrecut întocmai cum v-am povestit. Îndrăznesc să v-o repet fără înconjur: Rupert este un pungaş fără pereche.

— Cum? exclamă prinţul Irenaus plin de mânie, Rupert, majordomul meu credincios, care a slujit vreme de cincizeci de ani casa princiară, fără să fi lăsat să rugineasc㠄 o singură broască, fără să fi uitat măcar o singură dată să descuie sau să încuie uşile la timp – tocmai el să fie un pungaş? Lebrecht, ai înnebunit, ai turbat! Mii de...

Prinţul se întrerupse brusc, ca întotdeauna când se surprindea înjurând, lucru cu totul împotriva oricăror maniere princiare. Vânătorul se folosi de această clipă pentru a adăuga în grabă: -Înălţimea-voastră se înfurie şi începe să înjure, dar aşa ceva nu se poate trece sub tăcere şi trebuie să spun adevărul.

— Cine s-a înfuriat? Cine înjură? se miră prinţul mai potolit. Numai măgarii înjură! Vreau să-mi spui din nou toată povestea cât se poate mai scurt, ca să pot înfăţişa sfetnicilor mei cazul într-o şedinţă secretă, unde se vor discuta toate în chip amănunţit şi se vor hotărî măsurile ce trebuie luate. Dacă Rupert este într-adevăr un pungaş, atunci... în sfârşit, vom vedea ce urmează.

— După cum am spus, începu vânătorul, ieri, cind luminam drumul domnişoarei Julia, acelaşi om, care de multă vreme ne tot dă târcoale, s-a furişat pe lingă noi. „Stai puţin, mi-am zis, pun eu mina pe diavolul ăsta!” După ce am condus-o pe domnişoara până sus, mi-am stins torţa şi m-am aşezat la pândă în întuneric. N-a trecut mult şi iată că omul acela a ieşit din tufiş şi a bătut încetişor la uşă. M-am apropiat tiptil. Uşa s-a deschis şi a apărut o fată, care l-

a lăsat pe străin înăuntru. Era Nanni – cred că înălţimea-voastră o cunoaşte pe frumoasa Nanni a doamnei consilier?

— *Coquin*! strigă prinţul. Cu înaltele capete încoronate nu se vorbeşte despre frumoasele Nanni! Dar, spune mai departe, *mon fils87*.

— Da, frumoasa Nanni, continuă vânătorul; niciodată nu mi-aş fi închipuit că poate avea legături atât de ordinare. Prin urmare, mi-am zis, o mică afacere amoroasă şi nimic altceva. Totuşi nu puteam să-mi scot din cap că, sub această afacere s-ar mai putea ascunde şi altceva. Am rămas la pândă lângă casă. După o bună bucată de vreme, s-a întors doamna consilier. Abia a apucat să intre dânsa în casă, când la catul de sus s-a deschis o fereastră şi străinul a sărit cu o sprinteneală de necrezut drept în ghivecele cu garoafe şi micsandre, de care domnişoara Julia se îngrijeşte ea însăşi cu atâta dragoste. Grădinarul e amărât cum nu se mai poate; stă acum afară cu cioburile sparte şi voia să se plângă de-a dreptul înălţimii-voastre, dar nu l-am lăsat să intre, pentru că ticălosul s-a îmbătat dis-de-dimineaţă.

508

— Lebrecht, îl întrerupse prinţul. Asta pare să fie o imitaţie, căci acelaşi lucru se petrece şi în opera domnului Mozart numită *Nunta tui Figaro* şi pe care am văzut-o la Praga. Nu te abate de la adevăr, băiete!

— N-am spus niciun cuvinţel, pe care să nu-l pot întări cu cel mai grozav jurământ, continuă vânătorul. Individul căzuse şi tocmai mă pregăteam să pun mâna pe el când, deodată, s-a ridicat ca fulgerul în picioare şi a luat-o la goană. Şi încotro gândiţi că a luat-o, înălţimea-voastră?

— Eu nu gândesc nimic, îi reteză vorba prinţul

solemn. Nu mă tulbura cu întrebări plictisitoare despre ce cred şi ce gândesc, ci povesteşte-mi pină la sfârşit. După aceea voi gândi.

— Drept la pavilionul acela nelocuit a fugit omul meu, zise vânătorul. Cică nelocuit! Cum a bătut la uşă, înăuntru s-a şi aprins lumina şi cine credeţi că a ieşit? Chiar cinstitul şi credinciosul domn Rupert, pe care străinul l-a urmat in casă; apoi uşa a fost iarăşi zăvorită. După cum poate vedea înălţimea-voastră, Rupert întreţine legături cu nişte oaspeţi străini şi primejdioşi care, judecind după felul cum caută să se ascundă, au gânduri rele. Cine ştie ce scop urmăresc şi n-ar fi cu neputinţă ca însuşi prealuminatul meu prinţ să fie ameninţat de nişte făcători de rele chiar aici, in liniştitul şi paşnicul Sieghartshof.

Dat fiind că prinţul Irenaus se considera o persoană princiară deosebit de importantă, era firesc să fi văzut uneori în închipuirea lui fel de fel de intrigi de curte şi persecuţii perfide. De aceea ultimele cuvinte ale vânătorului le puse la inimă, cufundându-l pentru câteva clipe într-o cugetare adâncă.

— Ai dreptate. Lebrecht, ai dreptate! rosti el într-un târziu, cu ochii holbaţi de groază. Toată povestea asta – cu străinii care ne dau târcoale pe ascuns şi cu lumina ce se iveşte noaptea in pavilion – este mai suspectă decât pare la prima vedere. Viaţa mea e în mâinile lui Dumnezeu! Dar sunt înconjurat de slujitori credincioşi şi, dacă vreunul dintre ei şi-ar jertfi viaţa pentru mine, fii sigur că am să-i răsplătesc familia cu mărinimie! Răspândeşte vestea asta printre oamenii mei, dragă Lebrecht! Ştii prea bine că inima unui prinţ este neînfricată şi că nu cunoaşte teama de moarte, care-i chinuieşte pe muritorii de rând.

Totuşi, un prinţ are şi datorii faţă de poporul său, şi de dragul acestuia trebuie să se conserve, mai ales că moştenitorul tronului este încă nevârstnic. De aceea nu voi

părăsi castelul, până nu se va pune capăt uneltirilor din pavilion. Poruncesc ca pădurarul-şef să vină aici cu vânătorii şi cu toţi ceilalţi pădurari; de asemenea, toţi oamenii mei să se înarmeze. Pavilionul să fie împresurat fără întârziere, iar castelul zăvorit. Îngrijeşte-te de toate acestea, dragă Lebrecht. Eu am să-mi pun la cingătoare cuţitul cu care mă duc la vânat; tu încarcă-mi pistolul cel cu două ţevi şi, vezi, ai grijă să nu laşi cocoşul ridicat, ca să nu se întâmple cumva vreo nenorocire. De asemeni, să fiu înştiinţat când va începe asaltul pavilionului şi când conspiratorii vor fi siliţi să se predea, ca sa mă pot retrage în încăperile interioare. Prizonierii să fie percheziţionaţi cu cea mai mare grijă, înainte de a fi duşi în faţa tronului, ca nu cumva vreunul dintre ei, într-un gest desperat... Dar ce stai şi te uiţi aşa la mine, rânjind cu gura până la urechi? Ce înseamnă asta, Lebrecht?

— Înălţimea-voastră, răspunse vânătorul cu o mutră şireată, voiam numai să spun că nu e nevoie să chem pe maestrul pădurar şi pe oamenii lui.

— De ce nu e nevoie? întrebă prinţul supărat. Nu cumva te încumeţi să mă contrazici? Cu orice clipă care trece, primejdia creşte. Mii de... Lebrecht, iute, încalecă! Pădurarul-şef, oamenii lui... Cu armele încărcate... Să fie aici într-o clipită!...

— Dar au şi sosit, înălţimea-voastră!

— Cum? Ce? exclamă prinţul, căscând gura de mirare.

— Încă în zorii zilei m-am repezit la pădurarul-şef, continuă vânătorul. La ora asta pavilionul este atât do bine împresurat, încât nicio pisică nu se poate strecura, darămite un om!

— Eşti un vânător straşnic, spuse prinţul mişcat. Şi un slujitor credincios al casei princiare. Dacă mă scapi de

această primejdie poţi să te aştepţi la o medalie de merit, pe care eu însumi am s-o inventez si am să poruncesc să fie turnată în argint sau în aur, după cum vor rămâne mai mulţi sau mai puţini oameni în viaţă, în urma luării cu asalt a pavilionului.

— Nu rămâne decât să porunciţi, spuse vânătorul, şi la porunca înălţimii-voastre, ne apucăm îndată de treabă. Adică, spargem uşa pavilionului, îi inhalăm pe ticăloşii ceşi fac de cap acolo, şi gata, s-a isprăvit! Da, da, îl prind eu pe afurisitul acela care ştie să sară ca un diavol şi mi-a scăpat de atâtea ori printre degete, pe puşlamaua aceea care s-a *încvartiruit* în pavilion, fără să întrebe pe nimeni! Îl prind eu pe nemernicul acela care a tulburat-o pe domnişoara Julia!

510

— Care nemernic? întrebă doamna Benzon, intrând în cameră, cine a deranjat-o pe Julia? Ce tot vorbeşti acolo, dragă Lebrecht?

Prinţul, solemn şi plin de importanţă, păşi în întâmpinarea doamnei Benzon, ca un om căruia i-a căzut pe umeri o povară grea şi nemaipomenită şi-şi încordează toate puterile sufleteşti ca s-o poarte. Îi luă mâna şi, strângând-o afectuos, rosti cu glas foarte blând:

— Primejdia pândeşte un cap încoronat, până şi în locul cel mai ascuns şi mai ferit. E destinul unui prinţ ca toată blândeţea şi bunătatea lui să nu-l poată apăra de demonul cel înverşunat, care aţâţă flacăra invidiei şi a setei de putere în piepturile unor vasali necredincioşi! Benzon! Cea mai neagră trădare şi-a ridicat împotriva mea capul ei de meduză, încununat cu şerpi. Mă vezi acum într-o mare primejdie. Curând va sosi clipa când se va dezlănţui catastrofa; acestui credincios slujitor îi voi datora, poate, curând, tronul şi viaţa. Iar dacă va fi scris să fie altfel, atunci mă supun soartei. Ştiu, Benzon, că ai păstrat

sentimentele pe care le-ai avut faţă de mine, de aceea – asemeni regelui din tragedia unui poet german, cu care, nu de mult, prinţesa Hedwiga mi-a stricat ceaiul – pot să exclam: „Nimic nu-i pierdut, căci rămâi a mea!”[153] Sărută-mă, draga mea Benzon! Scumpa mea Malchen, noi doi rămânem ceea ce am fost! Doamne-Dumnezeule, îmi pare că de spaimă am luat-o razna! Să fim tari, dragostea mea, căci atunci când trădătorii vor fi prinşi, am să-i nimicesc cu o singură privire! Vânătorule! Să înceapă asaltul pavilionului!

Vânătorul dădu să plece grabnic.

— Opreşte! strigă doamna consilier. Despre ce asalt e vorba? Ce pavilion?

La porunca prinţului, vânătorul prezintă încă o dată un raport amănunţit.

Doamna Benzon ascultă povestirea lui cu o încordare crescândă. După ce vânătorul sfârşi de istorisit, ea spuse râzând:

— S-a produs cea mai nostimă neînţelegere din câte s-ar putea închipui. Rog pe înălţimea-voastră să dea ordin ca pădurarul şi oamenii lui să fie trimişi îndată la casele lor. Nici vorbă nu poate fi de vreun complot şi înălţimea-voastră nu este ameninţată de nicio primejdie. Necunoscutul din pavilion se şi află în mâinile voastre.

— Cine-i nenorocitul acela care a îndrăznit să se instaleze în pavilion fără permisiunea mea? întrebă prinţul mirat.

— În pavilion se ascunde prinţul Hector! îi şopti doamna Benzon la ureche.

Prinţul sări doi paşi înapoi, de parcă l-ar fi lovit o mină nevăzută.

153 Aluzie la Schiller, Fecioara din Orleans, actul I, scena 4.

— Cine? Cum? *Est-il possible*?[154]... Benzon, nu visez cumva? Prinţul Hector!'

Privirea prinţului căzu asupra vânătorului, care stătea năucit, învârtindu-şi pălăria în mâini.

— Şterge-o repede de aici! strigă prinţul la el. Pădurarul şi toţi oamenii lui să plece îndată acasă, auzi, îndată acasă! Să nu prind pe niciunul pe-aici! Benzon, se adresă el apoi doamnei consilier, buna mea Benzon, poţi să-ţi închipui aşa ceva! Lebrecht l-a numit pe prinţul Hector puşlama! Nenorocitul! Dar asta trebuie să rămână între noi, Benzon. E un secret de stat. Spune-mi, explică-mi cum de s-a putui ca prinţul să simuleze o plecare şi să se ascundă aici, ca şi când ar plănui o aventură?

Întâmplarea cu vânătorul o scosese pe doamna Benzon dintr-o mare încurcătură. Oricât nu i-ar fi convenit să dezvăluie prinţului Irenaus prezenţa prinţului Hector la Sieghartshof, şi cu atât mai puţin atacul asupra Juliei, totuşi nu se mai putea.ca lucrurile să rămână într-o situaţie care devenea din ce in ce mai primejdioasă atât pentru Julia cât şi pentru toate combinaţiile pe care ea însăşi, Benzon, le punea la cale cu atâta osteneală. Acum, când vânătorul descoperise ascunzătoarea prinţului Hector şi prinţul se afla în primejdie de a fi scos de acolo într-un fel nu tocmai onorabil, doamna Benzon putea să destăinuiască prezenţa lui, fără s-o trădeze pe Julia. De aceea îi explică prinţului că, probabil, o ceartă între cei doi îndrăgostiţi îl făcuse pe prinţul Hector să simuleze o plecare precipitată şi să se ascundă, cu ajutorul valetului său credincios, undeva în preajma iubitei. Nu se poate tăgădui că această purtare e cam romanţioasă şi aventuroasă, dar care îndrăgostit n-a făcut asemenea lucruri? De altfel, valetul lui e foarte amorezat de Nanni şi aceasta i-a dezvăluit stăpânei sale tot secretul.

---

154 E cu putinţă, oare? (franc.)

— Slavă Domnului! exclamă prinţul; va să zică valetul, şi nu prinţul Hector, s-a strecurat in casă şi a sărit apoi in ghivecele de flori, ca pajul Cherubino[155]. Începusem să-mi fac tot felul de gânduri neplăcute – un prinţ care să sară pe fereastră, asta-i ceva de neînchipuit!

— Totuşi, replică doamna consilier, zâmbind cu şiretenie, totuşi mi se pare că am cunoscut o persoană princiară care n-a dispreţuit drumul pe fereastră, atunci când...

— Mă tulburi prea mult, Benzon. Mă tulburi din cale, afară! Să lăsăm ce-a fost şi mai bine să ne gândim cum să procedăm cu prinţul. Toată diplomaţia, tot dreptul statal, tot protocolul curţii se duc dracului într-o situaţie atât de afurisită! Ce să fac – să-l ignorez, să mă prefac că-l descopăr întâmplător, să... să... Parcă mi se învârte o morişcă în cap! Vezi, aşa se întâmplă când capetele princiare se coboară până la asemenea pozne năstruşnice, ca în romane!

Adevărul e că nici doamna Benzon nu ştia cum să fie restabilite în viitor relaţiile cu prinţul. Dar se ivi leac şi la aceasta. Înainte ca Benzon să fi apucat să răspundă, în cameră intră bătrânul majordom Rupert, care îi înmână prinţului un bileţel împăturit, asigurându-l totodată cu uri zâmbet viclean că e de la o înaltă persoană, pe care el are cinstea s-o ţină sub zăvor şi cheie, nu departe de aici.

— Aşadar, ştiai, Rupert? rosti prinţul foarte binevoitor, întotdeauna te-am socotit un slujitor credincios al casei mele, aşa cum te-ai dovedit a fi şi acum, ascultând, precum îţi era datoria, porunca înaltului meu ginere. Nu voi uita să te răsplătesc!

Mulţumind cu vorbele cele mai umile, Rupert ieşi.

155 Personaj din opera Nunta lui Figaro.

Se întâmplă adesea în viaţă ca un om să fie socotit deosebit de cinstit şi virtuos, tocmai când pune la cale vreo ticăloşie. Cam aşa se gândea doamna Benzon, care era mai bine informată despre atentatul josnic săvârşit de prinţ şi era convinsă că bătrânul ipocrit cunoştea secretul acela murdar.

Prinţul despături bileţelul şi citi:

„ Che dolce piu, che piu giocondo stato Saria, di quel d'un amonso core?

Che viver piu felice e piu beato,

Che ritrovarsi in servitu d'Amore Se non fosse l'huom sempre stimulato Da quel sospetto rio, da quel timore,

Da quel martir, da quella frenesia,

Da quella rabbia, detta gelosia”[156]

In aceste versuri ale unui mare poet veţi găsi, prinţul meu, motivul purtării mele misterioase. Credeam că aceea pe care o ador, care este pentru mine toată viaţa, tot dorul şi toată speranţa, aceea pentru care arde o vâlvătaie de foc în pieptul meu – nu mă iubeşte. Ferice însă de mine! *M-am încredinţat de eroarea mea, căci acum câteva ceasuri am aflat că sunt iubit şi deci îmi părăsesc ascunzătoarea. Dragoste şi fericire – iată parola ce vesteşte sosirea mea*! *Curând vă voi saluta, prinţul meu, cu respect filial Hector*”

Poate că stimatul cititor nu va avea nimic împotrivă dacă biograful va întrerupe pentru două secunde povestirea, introducând o încercare de traducere a versurilor italieneşti de mai sus. Ele ar suna cam in felul următor:

Ar fi mai mare fericire oare Decât o inimă îndrăgostită?

156 Prima strofa a Cîntului 31 din poemul eroic Orlando furioso de Lodovico Ariosto.

O viaţă plină de-ncântare Amorului de-a pururea robită?

De nu ar exista acea turbare,

Acea sfială, chin şi frenezie Şi bănuielile ucigătoare:

— *Imbold cumplit ce-i zice gelozie*!

514

Cu multă luare-aminte prinţul reciti bileţelul de două-trei ori şi, cu cât îl recitea mai atent, cu atât sprâncenele i se încruntau mai mult.

— Benzon, rosti el într-un târziu, ce se întâmplă cu prinţul Hector? Versuri, versuri italieneşti adresate unui cap princiar, unui socru încoronat, în locul unei explicaţii inteligente! Ce înseamnă asta? Nu are niciun sens! Prinţul pare exaltat, şi încă într-un fel inadmisibil. După câte reuşesc să pricep, în aceste versuri e vorba de fericirea dragostei şi de chinurile geloziei. Ce vrea să spună vorbind de gelozie şi, pentru numele lui Dumnezeu, de cine ar putea fi gelos aici? Spune-mi, dragă Benzon, dacă găseşti măcar o scânteie de raţiune omenească în acest bilet?

Doamna consilier fu îngrozită de sensul ascuns al cuvintelor prinţului Hector, sens care, după toate cele ce se petrecuseră în ajun în casa ei, era prea uşor de ghicit. Totodată, nu putu să nu admire procedeul rafinat la care recursese prinţul Hector, ca să iasă liniştit din ascunzătoare. Nici nu-i trecea prin minte să facă vreo aluzie faţă de prinţ la acest fapt; în schimb, se străduia ca din situaţia creată să tragă cât mai multe foloase cu putinţă. Kreisler şi maestrul Abraham erau oamenii de care ea se temea că-i vor strica planurile, şi împotriva lor se socotea îndreptăţită să se folosească de orice armă pe care întâmplarea i-ar pune-o la îndemână. Aşa că îi aminti prinţului de pasiunea ce se aprinsese în inima prinţesei Hedwiga pentru Kreisler. Adăugă apoi că privirii

perspicace a prinţului nu i-a putut scăpa starea de spirit a prinţesei, mai ales că purtarea exaltată a lui Kreisler îi oferise destul temei pentru a bănui existenţa unei legături nesăbuite între cei doi tineri. Aşa că se explică foarte bine de ce prinţul Hector l-a urmărit cu o ură de moarte pe Kreisler şi de ce, crezând că l-a ucis, s-a ferit din calea prinţesei Hedwiga, care era cuprinsă de deznădejde. Mai târziu însă, aflând despre capelmaistru că trăieşte, prinţul, mânat de iubire şi de dorinţa de a o revedea pe prinţesă, s-a întors şi a urmărit-o în taină. Prin urmare, gelozia despre care e vorba în versurile acelea nu se putea referi decât la Kreisler; şi e cu atât mai indicat şi mai necesar ca acestuia să i se interzică pe viitor şederea la Sieghartshof, cu atât mai mult, cu cât se pare că, împreună cu maestrul Abraham, a urzit un complot împotriva rânduielilor curţii.

— Benzon, rosti prinţul foarte serios, m-am gândit bine la cele ce mi-ai spus în legătură cu înclinaţia nedemnă a prinţesei, şi nu pot crede niciun cuvânt. În vinele prinţesei curge sânge princiar.

— Vă închipuiţi cumva, replică doamna Benzon cu violenţă şi înroşindu-se până la urechi, că o femeie de viţă princiară poate să fie mai stăpână decât oricare alta, pe bătăile pulsului şi ale vieţii însăşi ce-i clocoteşte în vine?

— Astăzi eşti într-o stare de spirit ciudată, doamnă consilier! îi întoarse vorba prinţul iritat.

Repet: chiar dacă în inima prinţesei va fi încolţit o pasiune de prost-gust, aceasta n-ar putea fi decât un accident maladiv, un spasm, ca să zic aşa – ştii doar că suferă de spasme – de care se vindecă însă repede. Cât îl priveşte pe Kreisler, eu găsesc că e un om amuzant, căruia îi lipseşte doar cultura cuvenită. Nu mi-l pot închipui atât de obraznic, încât să-şi permită să se apropie de prinţesă. Nu-i vorbă, este obraznic, dar cu totul în alt gen. Nu crezi că, dat fiind firea lui ciudată, o prinţesă n-ar fi avut sorţi de

izbândă la el, admiţând că asemenea înaltă persoană s-ar putea coborî într-atâta, încât să se îndrăgostească de dânsul? Căci, Benzon, *entre nous soit dit*, Kreisler nu prea pune preţ pe noi, capetele princiare – şi tocmai această ridicolă şi absurdă nerozie îl face inapt pentru o şedere la curte. N-are decât să stea departe; dar dacă se întoarce, îl voi primi bucuros. Pentru că, după cum mi-a spus maestrul Abraham... da, pe maestrul Abraham să-l laşi în pace, Benzon; comploturile pe care le-a urzit s-au sfârşit totdeauna spre binele casei princiare... Dar ce voiam să spun? A, da! După câte mi-a spus maestrul Abraham, capelmaistrul a trebuit să fugă de aici într-un chip cu totul nepotrivit, deşi se bucurase din partea mea de o primire amicală; dar în afară de aceasta, el este şi rămâne un om foarte isteţ oare, eu tot felul său smintit de a fi, pe mine mă amuză, *et cela suffit*!*92*

Doamna consilier încremeni de furie, văzându-se pusă la respect cu atâta răceală. Tocmai când se pregătea să înoate lin la vale pe firul apei, dădu, fără să bănuiască, peste o stâncă ascunsă.

Deodată în curtea castelului se stârai o larmă grozavă. Un şir lung de trăsuri intră duruind, însoţite de o puternică gardă de husari ai marelui duce. Din trăsuri coborâră primul mareşal al curţii, preşedintele, consilierii principelui, precum şi alte personalităţi de seamă din Sieghartsweiler, unde sosise vestea că la Siehartshof izbucnise o revoluţie ce ameninţa viaţa principelui. Iar acum vasalii şi alţi admiratori ai curţii veneau să facă zid în jurul persoanei sale, aducând cu ei pe apărătorii ţării, pe care îi obţinuseră, după mari rugăminţi, de la guvernator.

De atâtea jurăminte care-i dovedeau că toţi cei adunaţi erau gata să se jertfească trup şi suflet pentru înaltul lor stăpân, prinţul îşi pierdu cu desăvârşire graiul. În vreme ce, în sfârşit, tocmai se pregătea să vorbească, intră ofiţerul care comanda garda şi-l întrebă de planul de

operaţii.

Când primejdia care ne-a înspăimântat se risipeşte sub ochii noştri, transformându-se într-o inofensivă sperietoare de păsări, este în firea omului ca sufletul să se umple de nemulţumire. Nu ne bucurăm că a fost o falsă primejdie, ci că am scăpat teferi de una reală.

De aceea este lesne de înţeles că prinţul abia îşi putea stăpâni iritarea pricinuită de acea larmă inutilă.

Putea el oare să spună că toată zarva s-a stârnit din pricina unei întâlniri nocturne între un valet şi o cameristă? Din pricina geloziei romanţioase şi meschine a unui prinţ îndrăgostit? Se gândea în fel şi chip; liniştea plină de aşteptare din sală, întreruptă doar de nechezatul războinic al cailor husarilor, îl apăsa ca plumbul.

Într-un târziu, îşi drese glasul şi începu foarte patetic:

— Domnii mei! Miraculoasa providenţă cerească... Ce vrei, *mon ami*?

Cu această întrebare, adresată mareşalului curţii, prinţul îşi întrerupse cuvântarea. Într-adevăr, mareşalul curţii îi tot făcea plecăciuni, dându-i să înţeleagă, din priviri, că are ceva important să-i comunice. Astfel, toţi aflară vestea că prinţul Hector şi-a anunţat sosirea.

Chipul prinţului se lumină; pricepu îndată că acum putea să termine în câteva cuvinte povestea cu primejdia imaginară care-i clătinase tronul şi că-i stătea la-ndemână să transforme, ca prin farmec, onorata adunare într-o recepţie la curte. Şi chiar aşa şi procedă!

Curând intră prinţul Hector, îmbrăcat în uniformă de gală, frumos, puternic, mândru ca un semizeu. Prinţul Irenaus făcu câţiva paşi în întâmpinarea lui, dar, deodată, se dădu înapoi, ca lovit de trăsnet. Chiar în spatele prinţului Hector, se ivi prinţul Ignatius. Din nefericire, pe

zi ce trecea, odrasla princiară devenea tot mai tâmpită. Se vede că husarii din curtea castelului îi plăcuseră din cale-afară, căci unul dintre ei se înduplecase să-i dea sabia, raniţa şi coiful. Venise împodobit cu toată această strălucire şi începu să galopeze, chipurile călare, făcând sărituri scurte prin întreaga sală şi ţinând în mână sabia, pe cinci teaca zăngănea infernal, lovindu-se de duşumea. Totodată râdea şi chicotea cu o deosebită graţie.

Cu ochii sclipind de furie şi cu o voce de tunet, prinţul strigă:

— *Partez*! *Décampez*, *allez-vous-en*! *Tout de suite*!*93* Speriat, Ignatius se făcu nevăzut.

Niciunul dintre cei prezenţi nu a fost atât de lipsit de tact, încât să observe prezenţa prinţului Ignatius şi întreaga scenă.

Prinţul Irenaus, pe a cărui faţă reapăru strălucitoare o expresie de blândeţe şi prietenie, schimbă câteva cuvinte cu prinţul Hector. Apoi amândoi se apropiară de cei prezenţi, schimbând, de asemenea, câteva cuvinte cu unul sau altui Recepţia se sfârşise, adică fuseseră rostite în chipul cuvenit observaţiile spirituale şi profunde, ce se fac cu asemenea prilejuri. Prinţul Irenaus şi prinţul Hector se îndreptară spre apartamentul principesei-mame, după caro – întrucât prinţul Hector stăruise să facă o surpriză iubitei sale logodnice – intrară şi în apartamentul prinţesei Hedwiga. Acolo o găsiră şi pe Julia.

518

Cu graba celui mai înfocat dintre îndrăgostiţi, prinţul alergă spre prinţesă şi, sărutându-i drăgăstos mâna de sute de ori, îi jură că a trăit numai cu gindul la ea; că o groaznică neînţelegere i-a pricinuit chinuri infernale şi nemaiuitând îndura despărţirea de cea pe care o adoră, acum se află în al nouălea cer.

Hedwiga îl primi cu o voioşie plină de naturaleţe, care nu-i era obişnuită. Acceptă cuvintele drăgăstoase ale prinţului, aşa cum fac logodnicele, fără a se grăbi să răspundă la ele. Ba chiar nu se dădu în lături să glumească în legătură cu ascunzătoarea prinţului, spunând că nu-şi poate închipui o metamorfoză mai nostimă decât transformarea unui calapod de scufie într-un cap de prinţ. Căci aşa ceva părea să fie capul care se arătase la fereastra pavilionului. De aici au pornit fel de fel de glume între fericiţii logodnici; până şi prinţul Irenaus părea că se amuză de ele. Înălţimea-sa era acum încredinţată definitiv de marea eroare a doamnei Benzon în ceea ce priveşte pe Kreisler căci, după părerea lui, dragostea Hedwigăi faţă de cel mai frumos dintre bărbaţi era cât se poate de evidentă. Spiritul şi înfăţişarea prinţesei păreau să fi atins culmea înfloririi, aşa cum e întâmplă logodnicelor fericite. Cu totul altfel stăteau însă lucrurile cu Julia. Un fior de spaimă o străbătu în clipa când îl zări pe prinţ. Cu faţa palidă ca ceara, stătea cu ochii plecaţi în jos, nemişcată, abia ţinându-se pe picioare.

După o bună bucată de vreme, prinţul Hector se întoarse spre ea.

— Domnişoara Benzon, dacă nu mă înşel?

— O prietenă din copilărie a prinţesei; sunt ca două Burori.

În timp ce prinţul Irenaus rostea aceste cuvinte, prinţii Hector luă mâna Juliei, şoptind abia auzit:

— Tot ce am spus era numai pentru tine!

Julia se clătină de spaimă şi ochii i se umplură de lacrimi. Ar fi căzut la pământ, dacă prinţesa nu i-ar fi împins repede un scaun.

— Julia, îi şopti ea, aplecându-se asupra bietei fete, ţine-ţi firea! Nu-ţi dai seama ce luptă grea duc eu?

Prinţul Irenaus deschise uşa, poruncind să se aducă *Eau de Luce94*.

— Aşa ceva n-am la mine, răspunse maestrul Abraham, apărând în uşă. Dar am eter. A leşinat cineva? Eterul poate ajuta şi el.

— Atunci intră repede, maestre, Abraham, şi îngrijeşte-te de domnişoara Julia, zise prinţul Irenaus. Însă în clipa când maestrul Abraham intră în sală, se întâmplă ceva cu totul neobişnuit.

Palid ca un mort, prinţul Hector privea ţintă la bătrân. Părea că părul i se zbârleşte, iar fruntea i se acoperi cu broboane de sudoare rece. Făcu un pas înainte, cu trupul plecat, cu braţele întinse spre maestrul Abraham; semăna cu Macbeth, în clipa când îngrozitoarea fantomă însângerată a lui Banco se aşează fără veste pe locul rămas liber la masă. Calm, maestrul îşi scoase sticluţa şi dădu să se apropie de Julia.

Atunci prinţul Hector păru că-şi vine în fire.

— Severino, dumneata eşti oare? şopti el cu glas sugrumat de groază.

— Chiar eu, răspunse maestrul Abraham, fără să-şi piardă câtuşi de puţin cumpătul şi fără să-şi schimbe expresia feţei. Chiar eu, şi mă bucur că vă mai amintiţi de mine, înălţimea-voastră. Acum câţiva ani, am avut cinstea să vă fac un mic serviciu la Neapole.

Maestrul se mai apropie cu încă un pas. Atunci prinţul îl apucă de braţ şi-l trase la o parte. Urmă o scurtă convorbire, pe care nimeni dintre cei din sală nu o înţelese, pentru că amândoi vorbeau prea repede şi în dialect napolitan.

— Severino!... Cum a ajuns portretul în mâna acelui om?

— I l-am dat eu ca să-i servească drept scut împotriva domniei-voastre.

— El stie?

— Nu.

— Ai să taci!

— Deocamdată, da?

— Severino! Toţi diavolii au tăbărât pe mine! Ce înseamnă pentru dumneata „deocamdată”?

520

— Adică atâta vreme cât ai să fii cumsecade şi ai să laşi; în pace pe Kreisler şi pe fata cea de colo.

Prinţul Hector îl părăsi pe maestrul Abraham şi se îndreptă spre o fereastră. în acest răstimp Julia îşi venise în fire. Privindu-l pe bătrân cu expresia unei dureri de nedescris, spuse abia şoptit:

— Scumpul meu maestru? Sigur că dumneata mă poţi salva? Nu-i aşa că multe lucruri îţi stau în putere? Ştiinţa dumitale mai poate încă să îndrepte tot?

În cuvintele Juliei maestrul întrezări o legătură miraculoasă cu convorbirea de adineauri, ca şi când într-o viziune supremă a visului, ea ar fi înţeles tot şi ar cunoaşte acum întreaga taină!

— Eşti un înger, îi şopti maestrul la ureche. De aceea demonul negru al păcatului nu are nicio putere asupra ta. Încrede-te în mine; nu te teme de nimic şi adună-ţi toate puterile sufleteşti. Gândeşte-te şi la Johannes al nostru!

— Ah, exclamă fata îndurerată. Ah, Johannes! Nu-i aşa, maestre, că se va întoarce? Am să-l revăd? — Bineânţeles, răspunse bătrânul, punând un deget pe buze.

Julia pricepu.

Prinţul Hector se străduia să pară la largul lui. Povesti că omul căruia, după cât a înţeles el, i se spune aici maestrul Abraham, a fost cu mulţi ani în urmă martorul unei întâmplări foarte tragice, petrecute la Neapole şi în care prinţul recunoaşte că a fost amestecat şi el. Acum nu e momentul potrivit să istorisească această întâmplare, dar o va face cu cel dintâi prilej.

Furtuna ce-i bântuia însă sufletul era prea violentă, ca să nu apară la suprafaţă vârtejurile stârnite de ea. De aceea chipul lui răvăşit, din care dispăruse orice picătură de sânge, nu se potrivea cu conversaţia uşoară pe care se străduia s-o întreţină ca să poată trece peste momentul critic. Prinţesa însă reuşea mult mai bine să biruie încordarea acelei clipe. Cu o ironie, care transforma bănuiala şi ciuda într-un subtil persiflaj, îl cicălea pe prinţ, urmărindu-l prin labirintul propriilor lui gânduri. Iar el, om de lume rafinat, dispunând pe deasupra şi de toate armele depravării – care distruge tot ce este adevăr, tot ce este viaţă – se simţea neputincios în faţa acestei fiinţe ciudate. Cu cât conversaţia Hedwigăi devenea mai vioaie, cu cât fulgerele sarcasmului ei cădeau mai aprinse şi mai orbitoare, cu atât, prinţul se simţea mai năucit, mai speriat, pină ce, în sfârşit, această senzaţie deveni insuportabilă şi prinţul se îndepărtă în grabă.

Cât îl priveşte pe prinţul Irenaus, se petrecea în el ceea ce i se întâmpla totdeauna cu prilejul unor asemenea ciocniri – adică nu ştia ce să creadă despre el. Se mulţumi cu câteva frânturi de fraze franţuzeşti, fără nicio însemnătate, la care înaltul oaspete îi răspunse în acelaşi fel. Tocmai când prinţul Hector ieşea pe uşă, Hedwiga, deodată schimbată cu totul, privi încremenită podeaua, apoi strigă tare, cu glas sfâşietor:

— Văd urma de sânge a ucigaşului!

Apoi, părând că se trezeşte din vis, o strânse furtunos

la piept pe Julia şi-i şopti:

— Copilă, biata mea copilă, nu te lăsa amăgită!

— Mistere, ro;ti prinţul Irenaus iritat. Mistere, închipuiri, nerozii, himere romantice. *Ma foi95* nu-mi mai recunosc curtea! Maestre Abraham! Dumneata care-mi repari ceasornicele când nu merg bine, n-ai vrea, n-ai putea oare să te uiţi puţin ce s-a stricat la acest mecanism al curţii, care până acum nu s-a poticnit niciodată?... Dar, spune-mi, ce-i cu acest Severino?

— Sub acest nume mi-am demonstrat la Neapole scamatoriile optice şi mecanice, răspunse maestrul. — Aşa... aşa... îngână prinţul Irenaus, privindu-l ţintă, ca şi cum i-ar fi plutit o întrebare pe buze.

Dar se întoarse brusc şi părăsi încăperea fără să scoată un cuvânt.

Lumea credea că doamna Benzon se afla în apartamentul principesei-mame; în realitate insă, se dusese la locuinţa ei.

Julia dorea să iasă la aer; maestrul Abraham o conduse, în parc unde, plimbându-se prin aleile pe jumătate desfrunzite, vorbiră despre Kreisler şi despre şederea lui la abaţie. Ajunseră astfel pină la pavilionul de pescuit. Julia intră să se odihnească. Scrisoarea lui Kreisler se afla pe masă. Maestrul socoti că nu conţinea ceva ce n-ar trebui să afle tânăra fată.

În timp ce citea scrisoarea, obrajii Juliei se îmbujorară şi o lumină dulce îi străluci în ochi, oglindind adânca ei bucurie.

— Vezi, copila mea, spuse maestrul prietenos, cum sufletul bun al lui Johannes îţi vorbeşte, aducându-ţi mângâiere, chiar şi din depărtare? Mai trebuie oare să te

temi de ceva când statornicia, dragostea şi curajul te ocrotesc de urmăririle celor răi?

— Doamne, milostive, păzeşte-mă de mine însămi! exclamă Julia, ridicându-şi privirea spre cer.

Tresări de groază la sunetul cuvintelor pe care ea însăşi le rostise fără voie. Aproape în nesimţire, căzu în jilţ, acoperindu-şi cu amândouă mâinile faţa învăpăiată.

— Nu te înţeleg, fetiţo, oftă maestrul; poate că nici tu nu te înţelegi pe tine însăţi. De aceea ar fi bine să-ţi cercetezi adâncurile sufletului şi să nu încerci să închizi ochii asupra vreunui lucru, din slăbiciune şi din dorinţa de a te cruţa.

În timp ce Julia era cufundată într-o meditaţie adâncă, maestrul, cu braţele încrucişate pe piept, privea în sus spre tainicul glob de cristal.

Simţea că inima i se topeşte de dor şi de o miraculoasă presimţire.

— Da, pe tine trebuie să te întreb, şopti el, cu tine trebuie să mă sfătuiesc, tu, splendidă şi luminoasă taină a vieţii mele! Vorbeşte, vreau să-ţi aud glasul! Ştii că n-am, fost niciodată josnic, chiar dacă unii au avut părerea asia despre mine. Căci în piept mi-a ars totdeauna flacăra dragostei, care e spiritul cosmic însuşi; în inimă mi-a mocnit scânteia pe care suflarea ta a prefăcut-o în flacăra vie. Să nu crezi Chiara, că dacă inima mi-a îmbătrânit, înseamnă că a şi îngheţat şi că nu mai poate bate tot atât de tare ca atunci când te-am smuls din ghearele neomenosului Sever rino. Să nu crezi că astăzi sunt mai puţin vrednic de tine ca atunci, când tu însăţi ai pornit în căutarea mea. Da? Lasă-mă să-ţi aud glasul. Cu sprinteneala unui tânăr voi porni pe urmele sunetului dulce şi voi alerga până te voi găsi. Atunci vom fi iarăşi împreună şi, într-o magică întovărăşire, ne vom ocupa de

magia înaltă, pe care toţi oamenii, chiar şi cei mai de rând, sunt siliţi s-o recunoască, deşi nu cred în ea. Iar dacă trupul tău nu mai pribegeşte pe acest pământ, dacă glasul tău coboară spre mine din înălţimile lumii spiritelor, chiar şi aşa voi fi mulţumit şi voi deveni mai puternic decât până acum. Dar nu, nu! Cum sunau cuvintele pe care le-ai rostit pentru mine?

Pe acei care iubesc Moartea rece nu-i răpune.

Cei ce-n zori se chinuiesc Veseli sunt la soare-apune!

— Maestre! exclamă Julia, care se ridicase din jilţ şi îl ascultase uimită. Cu cine vorbeşti? Ce ai de gând să faci? Ai rostit numele lui Severino. Prinţul Hector, când şi-a venit în fire din spaimă, nu ţi s-a adresat oare tot cu acest nume? Ce mister cumplit se ascunde aici?

La auzul cuvintelor fetei, bătrânul se trezi brusc din starea lui de exaltare şi pe faţă i se zugrăvi – lucru ce nu i se mai întâmplase de mult – acea amabilitate ciudată, aproape un rânjet, care contrasta uimitor cu firea-i atât de sinceră, şi dădea întregii lui înfăţişări aerul unei caricaturi cam sinistre.

— Frumoasă domnişoară, rosti el cu glasul strident, cu care scamatorii de bâlci obişnuiesc să-şi laude arta; frumoasă domnişoară, încă un pic de răbdare şi voi avea cinstea să vă arăt aici, în pavilionul acesta, lucrurile cele mai minunate; aceşti pitici care dansează, acest turc mititel care ghiceşte vârsta tuturor celor de faţă, aceste automate, aceste palingeneze96, aceste tablouri deformate şi aceste oglinzi optice – toate, toate acestea sunt nişte jucării magice foarte frumoase, dar cea mai desăvârşită dintre ele îmi lipseşte încă. Fata mea invizibilă este aici! Vă rog să observaţi – iat-o că s-a instalat acolo sus, în globul de cristal. Dar deocamdată nu vorbeşte; e obosită de o lungă călătorie, căci vine direct din depărtata Indie. Peste câteva zile, frumoasă domnişoară, va veni şi invizibila mea,

şi atunci o veţi întreba despre prinţul Hector, despre Severino şi despre alte lucruri din trecut şi din viitor! Acum, însă, să ne distrăm puţin.

524

Cu aceste cuvinte, maestrul începu să alerge prin cameră cu repeziciunea şi sprinteneala unui tânăr, întorcând arcurile maşinilor şi potrivind oglinzile magice. Toate ungherele prinseră deodată viaţă; automatele începură să umble prin odaie întorcându-şi capetele, un cocoş artificial începu să cânte bătând din aripi, în timp ce nişte papagali ţipau strident. Şi Julia, şi chiar şi maestrul aveau senzaţia că se află în acelaşi timp în odaie şi afară. Deşi era destul de deprinsă cu asemenea scamatorii, fata simţi totuşi că o străbate un fior de groază faţă de ciudata stare de spirit a bătrânului.

— Maestre! exclamă ea speriată, ce-i cu dumneata? Ce ţi s-a întâmplat?

— Copila mea, îi răspunse el, revenind la un ton serios. Mi s-a întâmplat ceva frumos şi minunat, dar tu nu trebuie să afli. Ba nu! Să lăsăm pe aceşti morţi înviaţi să-şi facă singuri năzbâtiile lor, în timp ce eu îţi voi destăinui anumite lucruri, în măsura în care îţi va fi de folos şi necesar să afli. Dragă Julia, propria ta mamă păstrează faţă de tine o taină în inima ei! eu ţi-o voi dezvălui, pentru ca să-ţi dai seama de primejdia care pluteşte în jurul tău şi să te poţi feri de ea. Află deci, fără niciun înconjur că, doamna consilier a luat hotărârea fermă să te...

(M.r.p.)...totuşi să renunţ la asta. Tinere motan, fii modest ca mine şi nu te repezi îndată şi cu orice prilej la versuri, când o proză simplă şi cinstită îţi e de-ajuns ca să-ţi poţi toarce gândurile! într-o carte scrisă în proză, versurile trebuie să joace rolul slăninii din cârnaţi, adică săi împăneze când şi când cu mici bucăţele, dând astfel întregului amestec un luciu gras şi un gust mai dulce şi

mai plăcut. Nu mi-e câtuşi de puţin teamă că unii colegi-poeţi vor găsi că această comparaţie este prea banală şi lipsită de nobleţe, căci ea a fost inspirată de una din mâncărurile noastre preferate şi, într-adevăr, un vers bun, pus într-un roman mediocru, poate fi tot atât de folos, ca şi o bucăţică de slănină grasă într-un cârnat uscat. O spun ca un motan cu experienţă şi cu multă cultură estetică. Cu toate că întreaga atitudine a lui Ponto, stilul său de viaţă şi felul în care se străduia să rămână în graţiile stăpânului său îmi păreau nedemne, ba chiar jalnice în lumina principiilor mele morale şi filosofice de până atunci, totuşi aerul său nestingherit, eleganţa lui, fermecătoarea lui superficialitate în relaţiile mondene mă ispiteau grozav. Mă străduiam din răsputeri să mă conving că, având formaţia ştiinţifică şi seriozitatea de care dădeam dovadă in tot ce făceam, mă aflu pe o treaptă mult mai înaltă decât ignorantul Ponto, care din ştiinţe a spicuit numai câte ceva. Dar un sentiment, pe care nu-l puteam înăbuşi, îmi spunea limpede că Ponto m-ar pune totdeauna în umbră; eram nevoit să recunosc existenţa unei trepte sociale mai distinse, din care făcea parte şi pudelul Ponto.

Un cap genial ca al meu are, cu orice prilej şi la orice experienţă ce o face în viaţă, gândurile lui proprii şi originale. De aceea, meditând asupra stării mele de spirit şi asupra relaţiilor mele cu Ponto, am ajuns la unele consideraţii foarte înţelepte, care ar merita să fie aduse la cunoştinţă şi altora. „Cum se face, îmi spuneam eu, frecându-mi gânditor fruntea cu laba, că poeţi şi filosofi de seamă, de altfel foarte inteligenţi şi buni cunoscători ai lumii, sunt atât de neputincioşi în relaţiile lor cu aşa-zisa societate distinsă? Totdeauna se pomenesc în locul unde tocmai în clipa aceea n-ar trebui să se afle, vorbesc tocmai atunci când ar trebui să tacă, şi, dimpotrivă, tac tocmai când trebuie să spună ceva; năzuinţele lor merg în răspăr cu rânduielile sociale, aşa cum s-au format ele; astfel că se rănesc pe ei înşişi şi jignesc şi pe ceilalţi; într-un cuvânt,

seamănă cu unul care, tocmai când un grup vesel iese pe poartă, ducându-se la plimbare, dă buzna să intre, tulburând cu insistenţele lui întreaga lume. Ştiu că aceasta se atribuie lipsei de maniere civilizate, care nu pot fi învăţate la masa de scris. Totuşi, sunt de părere că aceste maniere civilizate pot fi uşor însuşite si că acea stângăcie invincibilă de care vorbeam trebuie să aibă şi un alt motiv. Un mare poet sau filosof n-ar fi ceea ce este, dacă n-ar avea sentimentul propriei sale superiorităţi spirituale; totodată, însă, el n-ar avea acest sentiment profund, propriu oricărui om cu adevărat spiritual, dacă nu şi-ar da seama că această superioritate nu poate fi recunoscută; căci tulbură acel echilibru a cărui menţinere este preocuparea permanentă şi de căpetenie a aşa-zisei lumi bune. Acolo, orice glas trebuie să răsune în cel mai perfect acord cu ansamblul; dar tonul poetului distonează şi, dacă în unele împrejurări ar putea fi un ton foarte, potrivit, totuşi, în anumite clipe, tonul lui e foarte nepotrivit, pentru că nu se acordează cu ansamblul. Tonul potrivit însă, la fel ca şi bunul-gust, înseamnă să respingi tot ce este nepotrivit.” Mai departe: „Socot că neplăcerea pe care o creează contradicţia dintre acest sentiment de superioritate şi manifestarea iui adecvată, îi împiedică pe filosoful sau pe poetul lipsit de experienţa vieţii mondene să vadă lucrurile în ansamblu şi să planeze deasupra lor. Este necesar ca, în momentul de care vorbeam, acesta să nu-şi supraevalueze superioritatea spirituală şi, dacă reuşeşte, atunci nu va supraevalua nici manierele civilizate ale aşa-zisei lumi bune care, în ultimă analiză, se rezumă la grija de a rotunji asperităţile şi de a reduce toate fizionomiile la una singură, şi tocmai de aceea ea nu se mai poate numi o fizionomie. Şi atunci, eliberat de acea stare neplăcută, va recunoaşte cu uşurinţă natura adevărată a acestei lumi superioare şi civilizate, precum şi premizele meschine pe care se întemeiază. Şi această constatare îi uşurează integrarea în lumea stranie, în care manierele

civilizate sunt considerate indispensabile.

526

Un caz special îl prezintă artiştii, poeţii, scriitorii, pe care vreo persoană importantă îi invită uneori în cercul său, pentru ca, potrivit moravurilor vremii, să poată pretinde că e un fel de Mecena. Din nefericire, aceşti artişti au de obicei ceva care aduce a meşteşugar şi de aceea sunt ori de o umilinţă vecină cu slugărnicia, ori de o proastă creştere care seamănă a mitocănie."

(*Nota Editorului*: -Îmi pare rău, Murr, că te împăunezi atât de des cu penele altora. Am toate motivele să mă tem că eşti în primejdie în felul acesta să pierzi mult în ochii cititorilor. Nu crezi că toate aceste consideraţii, cu care te făleşti atât, vin direct din gura capelmaistrului Johannes Kreisler? Şi e oare cu putinţă ca tu să fi acumulat atâta înţelepciune şi experienţă a vieţii încât să vezi atât de adânc în sufletul unui scriitor din specia umană, care este cel mai minunat lucru pe acest pământ?)

„Şi, continuam eu să cuget, de ce oare n-ar fi cu putinţă, ca un motan inteligent şi plin de spirit, fie el poet, scriitor sau pictor, să reuşească să atingă acea cunoaştere a civilizaţiei superioare, în toată importanţa ei, şi s-o practice el însuşi, în toată frumuseţea şi eleganţa manifestărilor ei exterioare? Oare natura a acordat numai câinilor privilegiul acestor maniere civilizate? în privinţa îmbrăcămintei, felului de viaţă, a purtărilor şi deprinderilor, noi, motanii, ne deosebim într-adevăr într-o anumită măsură de neamul acela semeţ, totuşi avem şi noi carne şi sânge, trup şi suflet, şi, la urma urmei, câinii fac aceleaşi lucruri ca şi noi pentru a-şi continua existenţa. Şi câinii trebuie să mănânce, să bea, să doarmă etc.; şi pe ei îi doare când sunt bătuţi." Atunci am luat hotărârea să urmez întru totul învăţăturile tânărului şi distinsului meu prieten pudelul Ponto şi, în deplină armonie cu mine

însumi, m-am întors în camera maestrului meu. O simplă privire, aruncată în oglindă, m-a convins pe loc că însuşi faptul că am luat hotărârea fermă de a năzui spre un mai înalt grad de civilizaţie a fost de-ajuns ca să influenţeze în mod favorabil înfăţişarea mea exterioară. M-am contemplat cu multă satisfacţie. Există oare un sentiment mai plăcut decât acela al mulţumirii de sine? Am început să torc?

În ziua următoare, nu m-am mulţumit să stau în prag, ci am pornit să mă plimb pe stradă. Deodată l-am zărit în depărtare pe domnul baron Alzibiades von Wipp, in urma căruia sărea voios prietenul meu Ponto. Nici nu se putea ceva mai binevenit. Am luat o atitudine cât se poate de demnă şi de distinsă şi m-am apropiat de prietenul meu cu acea graţie care, fiind un dar nepreţuit al generoasei naturi, nu poate fi învăţată prin niciun fel de artificiu. Dar, grozăvie! Ce-mi era scris să păţesc?! îndată ce mă văzu, baronul se opri şi mă privi foarte atent prin lornieta lui. Apoi strigă:

— *Allons*! Ponto! Pisica, pisica! Pe ea!

Iar Ponto, acest prieten făţarnic, se năpusti asupra mea cu o furie turbată! îngrozit şi uluit de această josnică trădare, n-am fost în stare să-i opun nicio împotrivire. M-am lipit de pământ cât am putut, ca să mă feresc de dinţii ascuţiţi, pe care pudelul mi-i arăta mârâind. Ponto sări însă de câteva ori peste mine, fără să mă apuce şi-mi şopti la ureche:

— Murr! Nu fi prost şi nu te teme! Nu vezi că nu e în serios? Vreau numai să-mi mulţumesc stăpânul! 528

Apoi îşi reluă săriturile şi chiar se prefăcu că mă apucă de urechi, fără să-mi pricinuiască însă niciun rău.

— Şi acum, îmi şopti el în sfârşit, spală putina, Murr! Fugi pe ferestruica aceea de la pivniţă!

N-am aşteptat să mi-o spună de două ori şi am şters-o cu iuţeala unui fulger. Cu toate încredinţările lui Ponto că nu-mi va pricinui niciun rău, mi-era totuşi frică, pentru că, în asemenea cazuri critice, nu ştii niciodată dacă prietenia e destul de puternică, încât să poată rezista firii cu care te naşti.

După ce m-am vârât în beci, Ponto a continuat să joace comedia pe care o începuse în cinstea stăpânului său. Mârâia şi lătra în faţa ferestruicii, încerca să-şi vâre botul printre gratii, se prefăcea că turbează de furie pentru că i-am scăpat şi acum nu mă mai putea urmări.

— Ei, vezi, şoptea el în vremea asta, îţi dai seama acum de roadele binefăcătoare ale unui grad superior de civilizaţie? În clipa aceasta i-am dovedit stăpânului meu că sunt cuminte şi ascultător, fără ca totuşi să-mi fac din tine un duşman, dragă Murr. Aşa se poartă un adevărat om de lume, pe care soarta l-a predestinat să fie o unealtă în mâinile altora mai puternici. Atunci când e asmuţit, el trebuie să atace, dar totodată să dea dovadă de atâta abilitate, încât să muşte numai dacă e şi în interesul lui.

M-am grăbit să-i împărtăşesc dorinţa mea fierbinte de a-mi însuşi şi eu cite ceva din înaltul lui grad de civilizaţie şi l-am întrebat dacă vrea să mă primească învăţăcel şi cum am putea proceda. Ponto a stat o clipă pe gânduri, apoi mi-a spus că cel mai bun lucru ar fi să-mi fac mai întâi o idee clară şi concretă despre lumea bună în care are el acum privilegiul să trăiască. Pentru aceasta nimic nu era mai indicat decât să-l însoţesc în seara aceea la fermecătoarea Badine, care primeşte în timpul spectacolelor de teatru. Badine era o femeiuşcă de ogar în serviciul soţiei mareşalului curţii princiare.

M-am dichisit cât am putut mai bine, am aruncat o privire în Knigge şi am răsfoit câteva din piesele cele mai recente ale lui Picard97, pentru ca, la caz de nevoie, să pot

arăta că sunt versat şi în literatura franceză, apoi am coborât la uşă. Ponto nu se lăsă mult aşteptat. în cea mai bună înţelegere, am luat-o de-a lungul străzii şi curând am ajuns în camera viu luminată a Badinei, unde am găsit o adunare pestriţă de şpiţi, pudeli, mopşi, căţeluşi de salon şi ogari de casă; unii şedeau în cerc, alţii formau mici grupuri prin unghere. Am simţit că inima îmi bate puternic în această societate de fiinţe cu natură duşmănoasă. Unii dintre pudeli îmi aruncau priviri mirate şi dispreţuitoare, de parcă ar fi vrut să zică: „Ce caută acest motan ordinar printre noi, fiinţe sublime?" Din când în când, câte un şpiţ elegant îşi rânjea colţii şi-mi dădeam seama cât de bucuros şi i-ar fi înfipt în mine, dacă buna-cuviinţă, demnitatea şi educaţia morala a oaspeţilor nu ar fi interzis orice fel de încăierare. Ponto mă scoase din încurcătură, prezentându-mă frumoasei gazde, care mă asigură cu o graţioasă condescendenţă cât demult se bucura să numere printre oaspeţii ei un motan atât de celebră ca mine. Abia acum, după ce Badine schimbase câteva cuvinte cu mine, unii dintre oaspeţi începură şi ei să-mi acorde mai multă atenţie, cu o bonomie adevărat câinească, adresându-mi cuvântul şi pomenindu-mi de calitatea mea de autor şi de operele mele, care i-ar fi amuzat uneori grozav. Toate acestea îmi măguleau vanitatea şi aproape nu observam că toţi cei care mă întrebau nu-mi mai aşteptau răspunsul, că-mi lăudau talentul fără să-l cunoască şi că-mi elogiau operele fără să le fi înţeles. Un instinct natural mă învăţa cum să răspund, şi anume, fără a ţine seama de întrebare, să dau o replică scurtă şi în termeni atât de generali, încât s-ar fi putut potrivi în orice caz să nu am nicio părere şi să mă feresc să abat conversaţia de la o superficialitate plată spre profunzimi. Ponto îmi spuse în treacăt că un bătrân şpiţ i-ar fi declarat că, pentru un motan, sunt destul de amuzant şi că am aptitudini pentru o conversaţie frumoasă. Aşa ceva bucură chiar şi pe insul cel mai pesimist!

Istorisind în *Confesiunile* sale cum a furat o panglică şi a văzut, fără să îndrăznească a mărturisi adevărul, că o biată fată a fost pedepsită pentru furtul săvârşit de el, Jean-Jacques Rousseau recunoaşte cât de greu îi este să facă abstracţie de acest abis al sufletului său. Acum mă aflu exact în aceeaşi situaţie ca şi acel respectabil autobiograf. Deşi nu am de mărturisit nicio crimă, totuşi, pentru a rămâne credincios adevărului, nu am dreptul să trec sub tăcere imensa prostie pe care am comis-o in seara petrecută la Badine şi care, încă mult timp după aceea, m-a tulburat adânc, ba chiar mi-a pus raţiunea în primejdie. Dar nu-i oare tot atât de greu, ba chiar adesea şi mai greu, să recunoşti o prostie decât să mărturiseşti o crimă?

530

Iată ce s-a întâmplat: foarte curând am început să mă simt atât de nemulţumit şi de indispus, încât ardeam de dorinţa să mă văd iar la adăpost, sub soba maestrului meu, departe de camera Badinei. Eram strivit de un plictis fără margini care, până la urmă, m-a făcut să uit orice convenienţă. M-am furişat încetişor într-un colţ mai depărtat, ca să mă las pradă toropelii la care mă îmbia conversaţia din jurul meu. Această conversaţie – pe care, la început, din pricina proastei mele dispoziţii, o socotisem, în chip greşit, ca o pălăvrăgeală anostă şi stupidă – îmi părea acum un uruit monoton de moară, prielnic unei stări foarte plăcute de visare vagă, căreia îi urmează îndată somnul adevărat. Tocmai când eram cufundat în această visare vagă, în acest uşor delir, am simţit deodată ca o lumină puternică străbătând prin pleoapele mele închise. Deschizind ochii am văzut chiar în faţa mea o domnişoară ogar, frumoasă şi albă ca zăpada: era, după cum am aflat mai târziu, Minona, fermecătoarea nepoată a Badinei.

— Domnul meu, rosti Minona cu acel gungurit dulce care nu poate să nu trezească un viu ecou în pieptul înflăcărat al unui tânăr, de ce staţi atât de retras şi de

singuratic? Cred că vă plictisiţi! îmi pare foarte rău! Dar se înţelege că un poet, atât de mare şi de profund ca dumneavoastră, plutind în sfere înalte, trebuie să găsească foarte plată şi superficială agitaţia vieţii mondene obişnuite.

M-am ridicat cam jenat şi am regretat îndată faptul că firea mea înnăscută, mai puternică decât toate teoriile bunelor maniere, m-a făcut, fără voie, să-mi arcuiesc spinarea aşa cum obişnuiesc pisicile, lucru de care Minona păru că zâmbeşte. Dar revenind îndată la bunele maniere, am luat lăbuţa Minonei, am dus-o la buze şi i-am vorbit de momentele de inspiraţie de care un poet este adesea copleşit. Minona m-a ascultat cu atâta luare-aminte, arătându-mi vădit cea mai sinceră simpatie, încât m-am ridicat tot mai mult spre sferele înalte ale poeziei pure şi până la urmă nici eu nu prea pricepeam ce spuneam. Probabil că Minona mă înţelegea tot atât de puţin; dar părea grozav de entuziasmată şi m-a asigurat că încă de multă vreme ardea de dorinţa de a-l cunoaşte pe genialul Murr şi că una din clipele cele mai fericite din viaţa ei e cea de faţă. Ce să mai spun?! Curând s-a vădit că Minona îmi citise operele, poeziile mele cele mai sublime – dar nu numai atât! nu numai că le citise, ci înţelesese şi tâlcul lor cel mai adânc! Multe dintre ele le ştia pe dinafară şi mi le-a recitat cu o însufleţire şi o graţie care m-au transportat în al nouălea cer al poeziei, mai ales că ceea ce auzeam din gura celei mai frumoase reprezentante a speciei sale erau versurile *mele*.

— O, preafrumoasă domnişoară! am exclamat eu în culmea încântării; m-aţi înţeles! Aţi învăţat pe dinafară versurile mele! O, ceruri divine! Poate fi oare o fericire mai mare pentru un poet care năzuieşte spre înălţimi?

— Murr, şopti Minona, motane genial, cum ţi-ai putea închipui că o inimă sensibilă, un suflet însetat de poezie ar putea rămâne străin faţă de poet?

Rostind aceste cuvinte, Minona a scos un suspin adânc şi acest suspin mi-a dat lovitura de. graţie. Nici nu se putea altfel! M-am îndrăgostit atât de tare de frumoasa domnişoară ogar încât, orbit şi cu mintea rătăcită, nici nu mi-am dat seama cum, în toiul entuziasmului, s-a întrerupt şi a început a flecari dintr-o dată cu un fante de mops despre tot felul de banalităţi, şi cum apoi, tot restul serii m-a evitat, tratându-mă într-un fel care ar fi trebuit să-mi arate limpede că tot entuziasmul şi toate laudele ei se refereau la propria-i persoană. Într-un cuvânt, m-am purtat până la sfârşit ca un idiot, care nu vede nimic, ţinându-mă scai după frumoasa Minona, cântând-o în versuri minunate, făcând din ea eroina a tot felul de poveşti fermecătoare şi năstruşnice, vârându-mă în nişte grupuri unde nu aveam ce căuta şi primind în schimb numai bobârnace, jigniri dureroase şi dispreţ.

Adesea, în momente de luciditate, vedeam toată neghiobia purtării mele; îmi aminteam însă din nou, prosteşte, de Tasso şi de alţi poeţi mai recenţi, care simţeau cavalereşte şi care nu se gândeau decât la înalta stăpână a gândurilor lor, căreia îi închinau cântecele lor şi pe care o adorau de la distanţă, ca eroul acela din La Mancha pe Dulcineea lui. Şi atunci mă cuprindea iarăşi dorinţa să nu fiu mai prejos şi mai puţin poetic decât ei, şi juram credinţă eternă nălucirii visurilor mele de dragoste, graţioasei şi albei fecioare de ogar pe care voiam s-o slujesc cavalereşte până la ultima mea suflare. Cuprins de această ciudată sminteală, am făcut prostie după prostie, până când şi prietenul meu Ponto a găsit de cuviinţă să mă părăsească, după ce mă avertizase serios de; primejdioasele mistificări şi curse ce mi le întindeau la tot pasul. Cine ştie ce mi s-ar mai fi întâmplat, dacă steaua mea norocoasă n-ar fi vegheat asupra-mi! Această stea norocoasă m-a îndemnat să mă strecor într-o seară, târziu, la Badine, cu singura dorinţă de a o vedea pe iubita mea Minona. Am găsit însă uşa încuiată. Zadarnic am aşteptat,

sperând că se va ivi vreun prilej să pătrund înăuntru. Cu inima plină de dragoste şi de dor voiam cel puţin să vestesc iubitei mele că sunt în preajmă-i. Am intonat sub fereastră cea mai duioasă melodie spaniolă din cite au fost concepute şi compuse vreodată. Trebuia să fi fost ceva din cale-afară de jalnic!

532

Am auzit-o pe Badine lătrând, am desluşit chiar şi mârâitul dulce al Minonei. Înainte de a fi putut să-mi dau seama ce se întâmplă, fereastra s-a deschis şi m-am pomenit cu o găleată de apă rece ca gheaţa, drept în cap. E lesne de închipuit cu ce repeziciune m-am retras pe domeniul meu. Jarul interior şi apa rece ca gheaţa pe blană sunt atât de puţin în armonie, încât e cu neputinţă să rezulte ceva bun. Urmarea e cel puţin o febră – ceea ce s-a şi întâmplat. Ajuns acasă, am simţit că frigurile încep să mă scuture cu putere. Probabil că, după paloarea feţei, după privirea stinsă a ochilor şi fierbinţeala frunţii, precum şi după pulsul meu neregulat, maestrul şi-a dat seama că sunt bolnav. Mi-a adus puţin lapte cald, pe care l-am sorbit cu lăcomie, pentru că de sete mi se lipise limba de cerul gurii. Apoi, înfăşurându-mă în pled, m-am lăsat în voia bolii. Ea început am delirat despre civilizaţie superioară, ogari de casă ş.a.m.d., dar încetul cu încetul somnul mi s-a liniştit şi, până la urmă, a devenit atât de adânc încât, fără exagerare, cred că am dormit trei zile şi trei nopţi în şir.

După ce, în sfârşit, m-am trezit, m-am simţit uşor şi liber; eram pe deplin vindecat de febră şi – o, minune! — şi de dragostea mea smintită. îmi dădeam seama perfect de prostia în care mă târâse pudelul Ponto, de nerozia ce-o făcusem, amestecându-mă – eu, care eram născut motan – printre câinii, care mă dispreţ uiau pentru că nu erau în stare să-mi înţeleagă spiritul profund şi care, fiind nişte fiinţe fără valoare, erau siliţi să se ţină de forme, neputându-mi oferi, prin urmare, decât o coajă fără miez.

Dragostea pentru artă şi ştiinţă se trezi în mine cu o forţă nouă şi atmosferă intimă din casa maestrului meu mă atrăgea mai mult, ca oricând. Au venit astfel lunile maturităţii şi ale bărbăţiei; nu eram nici motan-burş, nici leu de salon, şi simţeam că nu trebuie să fii niciunul, nici altul ca să te cultivi şi să te formezi pentru a corespunde celor mai înalte şi mai profunde cerinţe ale vieţii.

Maestrul meu trebuia să facă o călătorie si găsi cu cale să mă dea în gazdă la prietenul lui, capelmaistru! Johannes Kreisler. Întrucât o dată cu această schimbare de reşedinţă începe o nouă perioadă a vieţii mele, o închei pe cea actuală, din care, tu, tinere motan, cred că vei putea extrage numeroase şi bune învăţăminte pentru viitorul tău...

(F.m.)...zgomote depărtate şi înăbuşite parcă îi ajungeau la ureche şi i se părea că aude paşii călugărilor pe coridoare. Când Kreisler se trezi de-a binelea văzu, într-adevăr, pe fereastră, biserica luminată şi auzi murmurul coiului. Slujba de la miezul nopţii se terminase de mult, prin urmare se întâmplase ceva cu totul neobişnuit. Kreisler presupuse că o moarte fulgerătoare si neprevăzută răpise dintre cei vii pe vreunul din călugării bătrâni, care, potrivit obiceiului mănăstiresc, fusese depus în biserică. Se îmbrăcă în grabă şi se îndreptă într-acolo. Pe coridor îl întâlni pe *pater* Hilarius care, ameţit încă de somn, mergea buimac, căscând zgomotos şi ţinând lumânarea cu capătul aprins în jos, astfel că ceara picura sfârâind şi ameninţând în orice clipă să stingă flacăra.

— Preavenerabiie domnule abate, bolborosi el când Kreisler îl strigă, preavenerabile domnule abate, asta-i împotriva tuturor regulilor de până acum! O slujbă de înmormântare noaptea, şi încă la ora asta! Şi numai pentru că fratele Cyprianus stăruie! *Domine*, *libera nos de hoc monacho*!*98* 534

Cu greu izbuti Kreisler să-l convingă pe călugărul încă adormit că nu e abatele, ci Kreisler. Află atunci cu destulă trudă de la *pater* Hilarius, că în cursul nopţii fusese adus la mănăstire, nu se ştie de unde, cadavrul unui străin, pe care, după cât arătau lucrurile, îl cunoştea numai fratele Cyprianus şi care nu fusese probabil un om de rând întrucât, cedând stăruinţelor lui Cyprianus, abatele primise să se facă slujba chiar atunci, uimind ca îndată după utrenie corpul să fie scos din biserică.

Kreisler îl urmă pe *pater* Hilarius în biserica slab luminată care, din această pricină, avea un aer straniu şi sinistru.

Fuseseră aprinse numai luminările uriaşului policandru de metal, ce atârna, din tavanul înalt, în faţa altarului principal, astfel că flăcările pilpâitoare abia izbuteau să lumineze naosul, aruncând în galeriile laterale doar dire misterioase de lumină, în care statuile sfinţilor păreau că se mişcă şi umblă, prinzând o viaţă fantomatică. Chiar sub policandru, scăldat într-o lumină puternică, se afla coşciugul deschis în care zăcea cadavrul; călugării care îl înconjurau, palizi şi nemişcaţi, păreau şi ei nişte morţi, ce ieşiseră din morminte la ceasul când umblă strigoii. Cu glasuri surde şi răguşite cântau strofele monotone ale recviemului, iar în răstimpurile de tăcere nu se auzea decât, venind de afară, vaerul lugubru al vântului nopţii; ferestrele înalte scârţâiau ciudat, de parcă duhurile celor pieriţi ar fi bătut în ele, voind să intre în locaşul unde auzeau cucernica tânguire.

Kreisler se apropie de rândurile călugărilor şi atunci recunoscu în cel mort pe aghiotantul prinţului Hector.

Duhurile întunecate, care îl bântuiau atât de des, prinseră din nou viaţă, sfâşiindu-i cu ghearele lor pieptul rănit.

„Spirite răutăcios, vorbi el cu sine însuşi, mă aduci

aici pentru ca tânărul acesta înţelept să sângereze, căci după cum se spune, când se apropie ucigaşul, cadavrul începe să sângereze! Ehei! Parcă eu nu ştiu că tot sângele i s-a scurs în zilele acelea rele când îşi ispăşea păcatele pe patul de moarte? Nu i-a rămas nicio picătură blestemată, cu care şi-ar putea otrăvi ucigaşul, chiar dacă acesta s-ar apropia de el; şi cu atât mai puţin pe Johannes Kreisler, pentru că nul priveşte vipera pe care a strivit-o sub călcii, în clipa când ea îşi pregătea limba ascuţită pentru o muşcătură mortală. Ridică-ţi pleoapele, mortule, ca să te pot privi drept în faţă şi să-ţi dai seama că păcatul nu cade asupra mea! Dar nu poţi! Cine ţi-a poruncit să-ţi pui în cumpănă viaţa în schimbul unei alte vieţi? De ce ai jucat jocul primejdios cu moartea, dacă nu erai pregătit să pierzi? Dar trăsăturile feţei tale palide sunt blânde; durerea morţii a şters de pe chipul tău frumos orice urmă a groaznicului păcat şi, dacă momentul n-ar fi nepotrivit, aş putea spune că cerul ţi-a deschis porţile îndurării, căci în pieptul tău sălăşluia iubirea... Dar dacă mă înşel? Dacă nu tu ţi-ai ridicat mâna asupra mea ca un demon rău, ci însăşi steaua mea norocoasă a vrut aşa, ca să mă smulgă unei groaznice fatalităţi ce mă pândeşte din umbră? Ridică-ţi dar pleoapele, tinere palid şi, cu privirea-ţi împăcată descoperă tot, tot – chiar dacă ar trebui să mor de durere pentru tine, sau de groază că umbra neagră ce se târăşte după mine mă va înşfăca îndată. Da, priveşte-mă... Sau mai bine, nu, nu! Căci ai putea să te uiţi la mine ca Leonhard Ettlinger şi dacă voi crede că eşti el, ai să fii nevoit să cobori cu mine în abisul din care glasul lui înăbuşit de strigoi îmi ajunge adesea până în urechi. Dar văd că zâmbeşti. Obrajii şi buzele ţi se colorează. N-ai fost lovit mortal? Nu, nu, nu vreau să reîncep lupta cu tine, dar...”

Kreisler, care în timpul acestui solilocviu se lăsase, fără să-şi dea seama, într-un genunchi, sprijinindu-şi coatele pe celălalt şi ţinându-şi palmele sub bărbie, se

ridică brusc gata să facă cine ştie ce gest smintit, sălbatic; dar în aceeaşi clipă cântecul călugărilor amuţi, iar copiii din cor, acompaniaţi de sunetele dulci ale orgii, intonară *Salve regina*". Sicriul fu închis şi călugării se îndepărtară cu paşi solemni. Atunci bietul Johannes scăpă din strânsoarea sinistră a strigoilor şi, copleşit de durere şi de tristeţe, îi urmă pe călugări. În clipa când dădea să treacă pragul, dintr-un ungher întunecos răsări o făptură, care se apropie de el cu paşi grăbiţi.

Călugării se opriră şi toată lumina luminărilor căzu pe un băietan voinic, care putea să aibă optsprezece sau douăzeci de ani. Pe chipul lui, despre care nu se putea spune decât că era înfiorător de urit, se citea o ură sălbatică; părul negru îi atârna în laţe, o cămaşă zdrenţuită de pânză colorată abia îi acoperea trupul; pantalonii pescăreşti îi ajungeau şi ei abia până la pulpele goale, astfel că se putea vedea bine ce structură atletică avea.

536

— Blestematule, de ce mi-ai omorât fratele? ţipă sălbatic flăcăul, făcând să răsune bolta bisericii; în acelaşi timp sări ca un tigru asupra lui Kreisler şi-l strinse de gât, gata să-l sugrume.

Însă înainte ca Johannes Kreisler, năucit de acest atac neaşteptat, să fi avut timpul să se gândească a se apăra, se pomeni lângă el cu *pater* Cyprianus, care strigă cu glas poruncitor:

— Giuseppo, smintitule şi păcătosule! Ce cauţi aici? Unde ai lăsat-o pe bătrână? Piei de aici!... Preavenerabile abate, porunceşte să vină argaţii mănăstirii şi să-l zvârle pe acest mişel afară din sfântul lăcaş.

În clipa când Cyprianus apăruse lângă el, vlăjganul îi dădu îndată drumul lui Kreisler din strânsoare. —Lăsaţi, sfinte părinte, bombăni el, nu mat faceţi atâta gălăgie când

omul vrea să-şi caute dreptatea. Plec şi singur, nu e nevoie să asmuţiţi argaţii asupra mea.

Rostind aceste cuvinte, băiatul dispăru dintr-un salt, pe o portiţă care fusese uitată deschisă şi pe care se şi strecurase în biserică. Curând veniră argaţii, dar nu găsiră de cuviinţă să urmărească prin întunericul nopţii pe îndrăzneţul ce se depărta.

Era în firea lui Kreisler ca tocmai încordarea pricinuită de întâmplări extraordinare şi misterioase să aibă un efect binefăcător asupra spiritului său, după ce izbutea să biruie furtuna ce-l ameninţase cu distrugerea.

De aceea abatele trebuie să fi fost foarte nedumerit de calmul lui Kreisler, când acesta veni la el în ziua următoare şi-i spuse ce impresie zguduitoare făcuse asupra lui, în împrejurări atât de stranii, cadavrul aceluia care voise să-l ucidă şi pe care îl doborâse fiind in legitimă apărare.

— Nici biserica, nici legea lumească nu te pot învinui şi pedepsi de moartea acelui om plin de păcate, dragul meu Johannes, spuse abatele. Cu toate acestea, încă multă vreme nu vei putea scăpa de glasul lăuntric, careţi va şopti că ar fi fost mai bine să cazi tu victimă, decât să-ţi ucizi adversarul. Aceasta arată că Atotputernicului îi este mult mai pe plac să-ţi jertfeşti propria-ţi viaţă, decât să ţi-o salvezi cu preţul unei fapte pripite şi sângeroase. Dar să lăsăm deocamdată asta, căci trebuie să-ţi vorbesc grabnic despre altceva. Ce muritor poate prevedea schimbările pe care le aduce clipa ce urmează? Nu demult eram încredinţat că, pentru mântuirea sufletului dumitale, nimic nu putea fi mai folositor decât să renunţi la lume şi să intri în rândurile-ordinului nostru călugăresc. Acum sunt de altă părere şi te-aş sfătui, oricât de drag îmi eşti şi oricât de mult te preţuiesc, să părăseşti cit mai repede abaţia. Să nu te înşeli în privinţa mea! Şi să nu mă întrebi de ce,

împotriva convingerilor mele, mă supun voinţei aceluia, care ameninţă să răstoarne tot ce-am clădit cu atâta trudă. Chiar de aş vrea să-ţi vorbesc despre motivele mele, ar trebui să fii prea bine iniţiat în tainele adânci ale bisericii, ca să mă poţi înţelege. Totuşi, faţă de dumneata pot vorbi mai deschis, decât cu oricare altul. Află deci că în curând şederea dumitale la abaţie nu-ţi va mai asigura liniştea binefăcătoare de până acum; dimpotrivă, năzuinţele dumitale cele mai intime vor primi o lovitură de moarte şi sfântul lăcaş îţi va părea o temniţă pustie şi tristă. Se schimbă întreaga rânduială a mănăstirii; libertatea, ce se îngemăna cu moravurile cucernice, încetează; în schimb, spiritul întunecat al fanatismului monahal va domni curând cu o neînduplecată severitate între aceste ziduri. O, scumpul meu Johannes! Cântecele dumitale splendide nu vor mai înălţa sufletele către meditaţii sublime: corul va fi desfiinţat şi curând nu se vor mai auzi decât răspunsurile monotone, pe care fraţii mai bătrâni le vor bolborosi cu glasurile lor răguşite şi false...

— Şi toate acestea se întâmplă din voinţa acelui străin, călugărul Cyprianus? întrebă Kreisler.

— Aşa este, răspunse abatele cu mâhnire, plecându-şi privirea spre pământ. Aşa este, bunul meu Johannes, şi nu e vina mea că nu se poate altfel. Şi totuşi, adăugă abatele, după o clipă de tăcere şi pe un ton deodată solemn, tot ce slujeşte la întărirea temeliilor bisericii şi la sporirea strălucirii ei trebuie să se înfăptuiască şi nicio jertfă nu e prea mare!

— Dar cine-i acest om sfânt, atât de atotputernic, care poate să vă poruncească şi care, cu un singur cuvânt, a fost în stare să mă scape de vlăjganul acela pus pe omor? întrebă Kreisler cu ciudă.

— Dragă Johannes, îi răspunse abatele, eşti

amestecat într-o taină, pe care deocamdată nu o cunoşti în întregime. Curând însă vei afla mai multe, poate mai multe decât ştiu chiar eu, şi ţi le va spune maestrul Abraham. Cyprianus, pe care îl numim încă fratele nostru, este unul dintre cei aleşi. El a fost învrednicit să intre în legătură nemijlocită cu puterile veşnice ale cerului şi de pe acum trebuie să-l cinstim ca pe un sfânt. Cât priveşte acel îndrăzneţ, care s-a furişat în biserică în timpul slujbei şi a vrut să te sugrume, este un ţigan vagabond şi pe jumătate nebun; de multe ori economul nostru a dat poruncă să fie biciuit, pentru că fura găinile grase din coteţele sătenilor. Pentru a-l alunga, nu era nevoie de niciun miracol deosebit.

În timp ce rostea aceste ultime cuvinte, abatelui îi flutură în colţul gurii un uşor zâmbet ironic, care dispăru îndată.

Kreisler se simţea profund nemulţumit; îşi dădea seama că abatele, cu toate calităţile spiritului, ale intelectului său, juca faţă de el un joc făţarnic şi că toate motivele pe care le invocase pentru a-l hotărî să se călugărească ascundeau o intenţie tainică, la fel ca si acelea pe care le aducea acum pentru a-l convinge de contrariul. Kreisler hotărî să părăsească abaţia şi să se smulgă definitiv din toate aceste secrete primejdioase care, dacă şi-ar prelungi şederea, ameninţau să se încâlcească într-o mreajă, din care nu va mai putea scăpa. în clipa când îi trecu prin minte că se poate întoarce îndată la Sieghartsbof, la maestrul Abraham, şi că o va putea revedea pe ea, că va putea auzi glasul *ei*, al aceleia care îi stăpânea toate gândurile, simţi acea dulce strângere de inimă, care este semnul sigur al unei iubiri înflăcărate.

Adâncit în ideile ce-l frământau, Kreisler cobora pe aleea principală a parcului, când îl ajunse din urmă *pater* Hilarius, care începu pe dată:

— Ai fost la abate, Kreisler, şi ţi-a spus totul? Ei, n-am avut eu dreptate? Suntem pierduţi! Acest preasfinţit măscărici, hait! mi-a scăpat cuvântul, dar rămâne între noi, când a ajuns la Roma – ştii despre cine vorbesc – a fost primit îndată în audienţă de sfinţia-sa papa. I-a căzut în genunchi şi i-a sărutat papucul. Fără să-i facă vreun semn să se ridice, sfinţia-sa papa l-a lăsat să stea aşa prosternat un ceas întreg. „Aceasta să-ţi fie prima pedeapsă bisericească”, i-a spus sfinţia-sa când, în sfârşit, i-a îngăduit să se ridice. După care i-a ţinut o lungă predică despre greşelile pline de păcate în care căzuse. Apoi, în anumite încăperi secrete, Cyprianus a primit tot felul de instrucţiuni şi a pornit la drum. De mult nu se mai ivise niciun fel de sfânt! Miracolul – doar ai văzut tabloul, Kreisler, – miracolul zic, şi-a luat chipul adevărat abia la Roma. Eu nu-s decât un cinstit călugăr benedictin, un bun *praefectus chori*.[157] — ceea ce cred că nu-mi vei tăgădui – şi închin bucuros un păhărel de vin de Nierenstein sau un Bocksbeutel în cinstea singurei noastre salvatoare – biserica. Dar aşa ceva... singura mea mângâiere e că nu va rămâne multă vreme aici. Datoria lui e să umble prin lume. *Monachus in claustro non valet ova duo*; *sedquando est extra*, *bene valet*, *triginta*[158]. Va face şi minuni... Uite-l, uite-l, Kreisler, vine pe alee încoace. Ne-a văzut şi acum ştie ce pozã trebuie să ia.

Kreisler îl văzu pe călugărul Cyprianus, care păşea solemn pe alee, cu privirea fixă ridicată spre cer şi cu mâinile împreunate, de parcă ar fi fost cuprins de un extaz religios.

Hilarius se depărta în grabă, dar Kreisler rămase locului, contemplându-l pe acel călugăr, al cărui chip, şi

157 Conducătorul corului (lat.).

158 Textual: Călugărul închis în mănăstire nu face cît două ouă; dar afară face şi cît treizeci (lat.).

întreaga făptură, aveau ceva straniu, care-l deosebea de toţi ceilalţi oameni. Un destin măreţ şi neobişnuit lasă totdeauna urme vizibile, aşa că era foarte posibil că o soartă cu totul ieşită din comun s ă i fi plămădit acestui călugăr înfăţişarea de acum.

Călugărul voia să-şi vadă de drum, cufundat în extazul său, fără să-l ia in seamă pe Kreisler; acesta se simţi însă îndemnat să-l oprească pe severul emisar al capului bisericii, pe înverşunatul prigonitor al celei mai frumoase dintre arte. Ieşindu-i înainte, i se adresă astfel:

— Îngăduiţi-mi, preacucernice, să vă prezint mulţumirile mele. Prin cuvântul dumneavoastră, care atârnă atât de greu, m-aţi salvat la timp din mâinile acelui ţigan vagabond, care mi-ar fi sucit gâtul ca unei găini furate.

540

Călugărul păru că se trezeşte dintr-un vis. Îşi frecă fruntea cu mâna şi îl privi multă vreme ţintă, ca şi cum ar fi vrut să-şi amintească cine e. Deodată, faţa i se schimonosi într-o expresie înfricoşător de aspră şi, cu ochii scânteind de mânie, strigă:

— Nemernicule, ticălosule! Ai fi meritat să te las cufundat în păcatele tale! Nu eşti tu acela care, cu zdrăngănitul tău lumesc, ai profanat cultul sfânt al bisericii, reazemul de căpetenie al religiei? Oare nu eşti tu cel care, prin scamatorii vane, ai tulburat sufletele cele mai cucernice, până ce s-au abătut de la cele sfinte şi, prin cântece deşănţate, s-au dat roabe plăcerilor lumeşti?

Kreisler se simţi jignit de aceste învinuiri smintite, dar totodată înălţat, văzând trufia neroadă a fanaticului călugăr, care se folosea de arme atât de copilăreşti.

Privindu-l drept în ochi, îi răspunse foarte liniştit:

— Dacă e un păcat să proslăveşti puterea cea eternă,

într-o limbă pe care ea însăşi ne-a dăruit-o pentru ca acest har ceresc să trezească in pieptul nostru entuziasmul înflăcărat al evlaviei şi chiar intuirea unui alt tărâm, dacă este un păcat să te înalţi deasupra celor pământeşti pe aripile serafice ale cântecului şi, plin de iubire şi de un dor sacru, să năzuieşti spre culmile cele mai înalte, atunci, preacinstite, aveţi dreptate; da, atunci sunt un mare păcătos. Îngăduiţi-mi însă a fi de altă părere şi să cred cu toată tăria că, dacă va amuţi cântecul, cultul bisericesc va fi lipsit de gloria adevărată a celui mai sfânt entuziasm.

— În cazul acesta, replică aspru călugărul, roagă-te Sfintei Fecioare să-ţi ia vălul ce-ţi acoperă ochii şi să te ajute să înţelegi sacrilegiul erorii dumitale.

— Odată, zâmbi cu blândeţe Kreisler, un compozitor[159] a fost întrebat cum de reuşeşte ca toate compoziţiile sale religioase să fie atât de pătrunse de o inspiraţie cu adevărat divină. Cucernicul maestru, cu suflet de copil, a răspuns: „Când văd că lucrarea mea nu vrea să înainteze, spun câteva *Ave* plimbându-mă prin odaie, şi atunci îmi vin iarăşi idei”. Acelaşi maestru s-a exprimat în felul următor despre o altă lucrare importantă cu caracter religios[160]. „Abia când am ajuns la jumătatea lucrării mele mi-am dat seama că e izbutită; niciodată n-am fost mai cucernic ca în perioada când am lucrat la ea; în fiecare zi cădeam în genunchi şi mă rugam lui Dumnezeu să-mi dea puteri ca să-mi pot duce lucrarea la bun sfârşit”. Impresia mea este, preasfinte, că nici acest maestru, nici bătrânul Palestrina nu s-au trudit pentru un lucru plin de păcat; şi că numai o inimă prinsă în gheaţa unei înverşunări ascetice nu-i în stare sase înflăcăreze de sublima evlavie a cântecului.

— Om de nimic! exclamă călugărul cu mânie. Cine

159 Se referă la Joseph Haydn.

160 Se referă la oratoriul Creaţia, terminat în 1798.

eşti tu ca să discut cu tine, când locul tău este în pulberea de la picioarele mele? Afară, afară din abaţie, ca să nu mai pângăreşti cele sfinte!

Revoltat la culme de tonul poruncitor al monahului, Kreisler strigă cu aprindere:

— Dar cine eşti *tu*, monah smintit, ca să te ridic mai presus de tot ce este omenesc? Te-ai născut oare liber de orice păcat? Niciodată nu te-au bântuit gândurile păcătoase ale iadului? Nu te-ai abătut oare niciodată de pe poteca lunecoasă pe care ai pornit? Iar dacă Sfânta Fecioară, îndurându-se de tine, te-a smuls într-adevăr din ghearele morţii pe care poate chiar o meritai din pricina vreunei fapte cumplite ce vei fi săvârşit, a făcut-o ca să-ţi recunoşti smerit păcatele şi să le ispăşeşti, nu să te făleşti, cu o trufie profanatoare, cu harul ceresc şi chiar cu cununa de sfânt, pe care nu o vei dobândi niciodată.

Călugărul se uita la Kreisler cu o privire nimicitoare, bolborosind cuvinte neînţelese. Acesta urmă însă tot mai înfocat:

— Iar atunci, călugăr trufaş ce eşti, continuă din ce în ce mai aprins Kreisler, atunci când purtai încă această haină…

Cu aceste cuvinte, îi puse înaintea ochilor miniatura pe care o primise de la maestrul Abraham; dar, în clipa când zări portretul, călugărul îşi pocni fruntea cu pumnii, într-un gest de cumplită disperare şi scoase un ţipăt de durere atât de sfâşietor, de parcă ar fi primit o lovitură de moarte.

— Afară cu *tine*, strigă Kreisler, afară cu *tine* din abaţie, călugăr criminal ce eşti! Ehei, sfântule! Dacă te întâlneşti cumva cu hoţul acela de găini, cu care te-ai înhăitat, apoi spune-i că altă dată n-ai să mai poţi şi nici n-ai să mai vrei să mă aperi. Şi mai spune-i să aibă grijă să-

mi şi mai întindă labele spre gâtul meu, căci altfel am să-l străpung ca pe o ciocârlie, sau ca pe fratele lui; căci în ce priveşte străpunsul...

542

În clipa asta Kreisler se îngrozi de el însuşi. Monahul continua să stea nemişcat în faţa lui, apăsându-şi fruntea cu pumnii, fără să poată scoate un singur cuvânt, sau măcar un sunet, în timp ce lui Kreisler i se păru că aude un foşnet în tufiş şi că, în aceeaşi clipă, bruta de Giuseppo va tăbărî asupra lui. O porni la fugă. Tocmai atunci călugării cântau vecernia şi Kreisler o luă spre biserică, cu speranţa că acolo sufletul lui, adânc tulburat şi rănit, se va linişti.

Vecernia se sfârşi, călugării ieşiră din biserică, lumânările se stinseră. Tot timpul gindurile lui Kreisler se îndreptaseră spre maeştrii vechi şi evlavioşi de care amintise în cearta lui cu Cyprianus. Acum inima ii era plină de muzică, de o muzică cucernică; cântase Julia şi furtuna din suflet i se potolise. Voia acum să iasă printr-o capelă laterală, a cărei uşă dădea într-un coridor lung, de unde o scară ducea spre camera lui.

Când Kreisler intră în capelă, un călugăr, care până atunci zăcuse prosternat în faţa icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului, se ridică cu trudă. La lumina candelei, veşnic nestinse, Kreisler îl recunoscu pe monahul Cyprianus care era acum într-o stare jalnică, cu totul istovit, ca şi cum s-ar fi trezit dintr-un leşin. Kreisler îl ajută să se, ridice atunci călugărul îi vorbi cu glas slab şi tremurat.

— Te recunosc, dumneata eşti Kreisler! Fie-ţi milă, nu mă părăsi; ajută-mă să ajung până la treapta aceea, unde vreau să mă odihnesc. Dar aşază-te şi dumneata lângă mine, cit mai aproape, ca să nu ne audă decât cea Preamărită... Îndură-te de mine, continuă călugărul, după ce amândoi se aşezară pe treapta altarului. Îndură-te de

mine şi spune-mi adevărul – nu cumva fatalul portret l-ai primit de la bătrânul Severino şi ştii tot ce este în legătură cu taina aceea groaznică?

Kreisler îi mărturisi sincer şi deschis că portretul l-a primit de la maestrul Abraham Liscov şi, tot fără nicio teamă, îi povesti cele petrecute la Sieghartshof; cum, din anumite maşinaţiuni, a ajuns la concluzia că e vorba de o crimă şi că portretul stârneşte amintirea ei, precum şi teama că poate fi dată în vileag. Călugărul, pe care unele momente ale povestirii lui Kreisler păreau că-l zguduie adânc, rămase tăcut o bucată de vreme. Într-un târziu, îmbărbătat şi cu glas mai sigur, vorbi:

— Ştii prea multe, Kreisler, pentru ca să nu afli şi restul. Află deci că acel prinţ Hector, care te-a urmărit cu gândul să te omoare, este fratele meu mai mic. Tatăl nostru este un prinţ, al cărui tron urma să-l moştenesc eu, dacă urgia vremilor nu l-ar fi răsturnat. Cum tocmai izbucnise războiul, ne-am înrolat amândoi şi serviciul în armată ne-a dus la Neapole, întâi pe mine, apoi pe fratele meu. Pe vremea aceea, eram sclavul tuturor viciilor lumeşti şi, mai ales, eram stăpânit în întregime de o patimă sălbatică pentru femei. Amanta mea era o dansatoare, pe cât de frumoasă, pe atât de stricată; dar afară de ea alergam după toate târfele ce-mi ieşeau în cale. Într-o zi, pe înserat, urmăream în port două din aceste fiinţe. În clipa când voiam să mă apropii de ele, am auzit deodată o voce stridentă strigând: „Ce mare haimana e şi prinţişorul ăsta! Se ţine după târfe, când ar putea să se odihnească în braţele celei mai frumoase prinţese!” Întorcându-mi privirea, văzui o ţigancă bătrână şi zdrenţăroasă, pe care, cu câteva zile în urmă zărisem cum o înhăţau zbirii[104] pe strada Toledo, pentru că doborâse la pământ, cu cârja ei, o namilă de sacagiu cu care se certase. „Ce vrei de la mine, vrăjitoare bătrână?” i-am strigat eu; dar, drept răspuns, baborniţa a revărsat asupra mea un torent de înjurături

din cele mai murdare, ceea ce a avut ca urmare că trecătorii, ce se plimbau de colo colo, fără nicio treabă, să facă cerc în jur, râzând cu hohote de păţania mea: Voiam să plec, dar bătrână m-a apucat de pulpana hainei, fără să se scoale de jos şi, începând deodată să înjure, mi-a şoptit, în timp ce pe faţa-i dezgustătoare s a ivit un rânjet: „Ei, prinţişor dulce, nu vrei să stai puţin cu mine? Nu vrei să auzi nimic despre îngerul de fată care s-a îndrăgostit de tine ca o nebună?” Apoi bătrână s-a ridicat greoi, tot ţinându-mă de mână, şi mi-a şoptit la ureche despre o fată frumoasă ca soarele, tânără şi încă nevinovată. Am crezut că femeia e o codoaşă ordinară şi voiam să scap de ea dându-i câţiva ducaţi, pentru că în momentul acela n-aveam chef să încep o nouă aventură. Însă bătrâna n-a primit banii şi, pe când mă îndepărtam, a strigat după mine: „Du-te, du-te, domnişorule! Curând ai să mă cauţi dumneata singur, cu dor şi jale la inimă!”

544

Trecuse o bucată de timp şi uitasem cu desăvârşire de ţiganca aceea când, într-o zi, într-un ioc numit Villa reale105, unde lumea obişnuia să se plimbe, a trecut pe lângă mine o doamnă, care mi s-a părut atât de fermecătoare, cum nu mai văzusem alta până atunci. M-am grăbit să-i ies înainte şi, în clipa când i-am zărit faţa, am simţit că mi se deschise paradisul. Aşa am gândit atunci, ca un om plin de păcate ce eram, şi motivul, pentru care repet acum gândul acela nelegiuit, este ca să-ţi poţi face o idee despre farmecul neasemuit cu care Atotputernicul o împodobise pe frumoasa Angela; cu atât mai mult, cu cât acum nu s-ar cuveni, şi de bună seamă că nici n-aş izbuti să vorbesc prea mult despre frumuseţea pământească. Alături de ea mergea, sau mai bine zis şchiopăta, rezemându-se într-un toiag, o femeie în vârstă, îmbrăcată foarte decent şi care atrăgea atenţia numai prin faptul că era extraordinar de grasă şi de greoaie. Cu toate că era

îmbrăcată cu totul altfel şi deşi o scufie mare îi acoperea o parte a feţei, am recunoscut îndată că bătrâna doamnă nu era alta decât ţiganca din port. Rânjetul ei şi un semn uşor pe care mi l-a făcut cu capul, mi-au dovedit că nu mă înşelasem. Nu mai puteam însă să-mi iau ochii de la minunea aceea de frumuseţe; fata îşi lăsă privirile în jos şi evantaiul îi scăpă din mână. M-am aplecat repede să-l ridic. În momentul când l-a primit, i-am atins degetele; tremurau. În mine s-a aprins focul unei patimi diabolice şi nu bănuiam câtuşi de puţin că prima clipă a groaznicei încercări, la care mă supunea cerul, sosise. Stăteam pironit locului, năucit şi cu minţile pierdute, fără măcar să-mi dau seama că doamna aceea se urca împreună cu însoţitoarea ei într-o trăsură ce aştepta la capătul aleii. Numai în clipa când trăsura a pornit, mi-am venit în fire şi am fugit după ea ca un nebun. Am ajuns la timp ca să văd trăsura oprindu-se în faţa unei case, pe o străduţă îngustă, ce ducea în vasta piaţă Largo delle Piane. Amândouă au coborât şi, cum trăsura a plecat îndată ce ele au intrat în casă, am dedus că locuiau acolo. În piaţa Largo delle Piane locuia şi bancherul meu, *signor* Alessandro Sperzi, şi nu ştiu cum mi-a dat în gând să-i fac tocmai atunci o vizită. El şi-a închipuit că venisem pentru afaceri şi a început să-mi vorbească amănunţit despre situaţia treburilor mele. Eu însă n-aveam în cap decât pe doamna aceea şi, cum nu eram în stare nici să ascult, nici măcar să gândesc la altceva, în loc de răspuns i-am povestit lui *signor* Sperzi despre fermecătoarea aventură a acelei clipe. Bancherul însă mi-a spus despre frumoasa mea mult mai multe lucruri decât mi-aş fi putut închipui. La fiecare şase luni o casă comercială din Augsburg transfera, chiar prin el, o sumă însemnată pentru această doamnă. Numele ei era Angela Benzoni; iar bătrâna era cunoscută sub numele de doamna Magdala Sigrun. În schimb, *signor* Sperzi avea obligaţia să informeze amănunţit casa comercială din Augsburg despre felul de viaţă pe care-l ducea fata. Prin

urmare, întrucât şi mai înainte trebuise să se ocupe de educaţia ei, după cum în prezent se îngrijea de problemele gospodăriei ei, putea fi considerat ca un fel de tutore. Bancherul era de părere că fata e rodul unei legături interzise între două persoane de rang înalt. Mi-am exprimat mirarea faţă de *signor* Sperzi că asemenea comoară e încredinţată unei femei atât de suspecte, ca bătrâna aceea care hoinăreşte pe străzi îmbrăcată în chip de ţigancă zdrenţăroasă şi care, după cât mi se pare, a vrut să-şi joace rolul de codoaşă. Bancherul m-a asigurat însă că nu există o îngrijitoare mai credincioasă şi mai atentă ca ea. A venit aici împreună cu fetiţa, care avea atunci numai doi ani. Cât despre obiceiul de a se travesti din când în când în ţigancă, nu era decât un capriciu, care poate fi trecut cu vederea într-o ţară unde carnavalul domneşte în toată libertatea... Dar trebuie, sunt obligat chiar să fiu concis. Curând după aceea, bătrâna a venit la mine, în veşmintele ei de ţigancă, şi m-a dus la Angela care, roşindu-se toată de o sfială feciorelnică, mi-a mărturisit dragostea ei. Pradă însă erorii mele, eu tot mai credeam că bătrâna era o proxenetă fără scrupule; curând însă m-am convins de contrariul. Angela era nevinovată şi pură ca neaua şi, acolo unde mă pregăteam să gust plăceri pline de păcat, am învăţat să cred într-o virtute, pe care astăzi trebuie s-o recunosc, fireşte, ca o amăgire diabolică, infernală. Pe măsură ce patima mea se înteţea, îmi creştea şi supunerea faţă de bătrână, care-mi şoptea neîncetat la ureche că trebuie să mă însor cu Angela. Şi chiar dacă un timp lucrul acesta trebuia să rămână secret, va veni totuşi ziua când voi încununa fruntea soţiei mele cu diadema princiară – căci, prin naştere, Angela îmi era egală...

546

Ne-am cununat într-o capelă a bisericii San Filippo. Mă simţeam în al nouălea cer; am rupt toate relaţiile, am renunţat la slujba mea, nu mă mai arătam în cercurile

unde odinioară mă desfrânam în voie. Dar tocmai această schimbare bruscă a felului meu de viaţă m-a trădat. Dansatoarea aceea, de oare mă descotorosisem, m-a urmărit şi a aflat unde mă duceam în fiecare seară; bănuind că astfel se va putea răzbuna, a destăinuit fratelui meu secretul dragostei mele. Fratele meu m-a pândit şi, urmărindu-mă, m-a surprins în braţele Angelei. Scuzându-se pe un ton glumeţ pentru indiscreţia lui, Hector mi-a reproşat că am fost prea egoist şi că nici măcar nu l-am socotit demn să-i acord încrederea ce se cuvine unui prieten sincer. Dar eu mi-am putut da seama prea bine cât de izbit a fost de frumuseţea extraordinară a Angelei. Scânteia zburase şi aprinsese în sufletul lui flacăra unei patimi pustiitoare. Venea des, deşi numai în ceasurile când ştia că mă găseşte şi pe mine. Aveam impresia că patima lui este împărtăşită şi toate furiile geloziei îmi sfâşiau inima. Am cunoscut chinurile iadului!

Într-o zi, intrând în camera Angelei, mi s-a părut că aud vocea lui Hector în încăperea vecină. Cu moartea în suflet, am rămas ţintuit locului, ca stană de piatră. Deodată Hector a năvălit din încăperea vecină, cu faţa roşie ca focul şi cu ochii holbaţi de furie.

— Blestematule! De acum înainte n-ai să-mi mai stai In cale!

A strigat aceste cuvinte făcând spume la gură, a scos cu un gest fulgerător pumnalul şi mi l-a împlântat în piept până la miner. Chirurgul chemat în grabă a constatat că lama mi-a străpuns inima. Preaslăvita Fecioară m-a socotit vrednic să-mi redea viaţa printr-o minune.

Călugărul rosti ultimele cuvinte cu glas scăzut şi tremurător; apoi se cufundă în gânduri tulburi.

— Şi ce s-a întâmplat cu Angela? îl întrebă Kreisler.

— Când ucigaşul a vrut să culeagă roadele fărădelegii

sale, iubita mea a fost cuprinsă de convulsiuni şi a murit în braţele lui... Otravă...

După ce rosti acest cuvint, călugărul se prăbuşi cu faţa la pământ şi începu să horcăie ca un muribund.

Kreisler trase clopotul, punând întreaga mănăstire pe picioare. Cyprianus, leşinat, fu transportat la bolniţă.

A doua zi, Kreisler îl găsi pe abate plin de o voie bună cu totul neobişnuită.

— Ha-ha! îi strigă el. Nu voiai să crezi, Johannes, că se pot întâmpla minuni în zilele noastre; iar ieri ai săvârşit tu însuţi în biserică cea mai mare minune din câte pot exista. Ia spune-mi, ce i-ai făcut sfântului nostru trufaş, că zace acum ca un păcătos pocăit şi doborât la pământ? Cuprins de o copilăroasă teamă de moarte, ne imploră pe toţi să-l iertăm că a vrut să se înalţe mai presus de noi! Nu cumva dumneata, căruia îţi cerea să te spovedeşti, l-ai pus pe el să se spovedească?

Kreisler nu găsi cu cale să ascundă nimic din cele ce se petrecuseră între el şi monahul Cyprianus. De aceea, îi povesti amănunţit abatelui, începând cu predica pe care i-o ţinuse fără înconjur încrezutului călugăr, atunci când ponegrise arta sfântă a muzicii, şi sfârşind cu starea groaznică ce l-a cuprins când a rostit cuvântul „otravă”. După aceea Kreisler îi spuse abatelui că nu înţelege nici acum de ce portretul acela, de care se îngrozise prinţul Hector, a avut acelaşi efect şi asupra călugărului Cyprianus. Tot astfel, nu era încă de loc dumirit de rolul pe care maestrul Abraham îl joacă în această întâmplare sinistră.

— Iubitul meu fiu, spuse abatele cu un zâmbet prietenos, astăzi ne aflăm unul in faţa celuilalt cu totul în alte condiţii decât numai cu câteva ceasuri înainte. O inimă bărbată, un suflet neclintit şi, mai ales, acel simţ profund şi

drept, care sălăşluieşte în pieptul nostru asemenea unei revelaţii profetice, fac împreună mai mult decât mintea cea mai lucidă, decât privirea cea mai pătrunzătoare, oricât de multă experienţă ar avea. Tu ai confirmat acest lucru, dragul meu Johannes, folosind cu atâta iscusinţă arma ce ţi-a fost pusă în mână fără niciun fel de îndrumări, şi la un moment atât de potrivit, încât dintr-o singură lovitură ai doborât la pământ un duşman pe care, poate, nici planul cel mai bine chibzuit nu l-ar fi putut scoate din luptă. Fără să ştii, mi-ai făcut mie, mănăstirii, ba poate chiar întregii biserici, un serviciu ale cărui consecinţe binefăcătoare sunt incalculabile. Acum vreau şi pot să-ţi vorbesc deschis; întorc spatele acelora care au vrut să mă inducă în eroare, vorbindu-te de rău. Te poţi bizui pe mine, Johannes! Voi avea grijă ca să ţi se împlinească dorinţa cea mai frumoasă, care stăpâneşte sufletul tău. Cecilia ta – ştii despre ce fiinţă încântătoare vorbesc... dar deocamdată să nu discutăm despre asta. Ceea ce vrei să mai afli, în legătură cu acea groaznică întâmplare din Neapole, poate fi spus în puţine cuvinte. în primul rând, cucernicul nostru frate Cyprianus a găsit cu cale să treacă sub tăcere un mic amănunt. Angela a murit din pricina otrăvii pe care i-o dăduse el însuşi, cu minţile tulburate de o gelozie diabolică. Maestrul Abraham se afla pe atunci la Neapole, purtând numele de Severino. I se părea că dăduse de urmele iubitei lui Chiara, ceea ce era adevărat; atunci i-a ieşit în cale ţiganca aceea bătrână, Magdala Sigrun, pe care o cunoşti. După îngrozitoarea crimă, bătrâna s-a adresat maestrului şi, înainte de a pleca din Neapole, i-a încredinţat acel portret a cărui taină tu nu o cunoşti încă. Dacă apeşi pe butonul de oţel de pe margine, atunci portretul lui Antonio, care nu este decât un capac, va sări în sus, şi, nu numai că vei vedea portretul Angelei, dar îţi vor cădea in palmă şi câteva file subţiri, de o importanţă extraordinară, deoarece conţin dovezi ale dublei crime. Acum înţelegi de ce talismanul acesta are un efect atât de

mare. Probabil că maestrul Abraham a mai avut prilejul să se întâlnească în peregrinările lui cu cei doi fraţi; dar despre asta va şti să-ţi povestească el însuşi mai bine decât mine. Acum, Johannes, să vedem ce mai face bolnavul nostru, fratele Cyprianus.

— Şi cum rămâne cu minunea? întrebă Kreisler, întorcându-şi privirea spre locul de deasupra micului altar, unde îl ajutase pe abate să agate tabloul despre care stimatul cititor probabil că-şi mai aminteşte. Mare-i fu însă mirarea, când în locul acelui tablou, văzu iarăşi *Sfântafamilie* a lui Leonardo da Vinci, care-şi reluase vechiul loc.

— Şi cum rămâne cu minunea? îşi repetă Kreisler întrebarea.

— Vorbeşti de acel frumos tablou, care a fost atârnat aici? răspunse abatele cu o privire ciudată. Am dat ordin să fie atârnat în bolniţă. Poate că, privindu-l, bietul nostru frate Cyprianus se va simţi întărit... poate că Preaslăvita Fecioară îl va ajuta încă o dată.

Întorcându-se în camera lui, Kreisler găsi următoarea scrisoare din partea maestrului Abraham:

„Dragul meu Johannes!

Nu mai zăbovi nicio clipă! Părăseşte abaţia şi vino cât mai curând încoace! Dracul, ca să se amuze, a stârnit aici o harababură de nedescris! Când ne vom vedea, îţi voi spune mai mult. îmi e peste puteri să-ţi scriu, căci toate astea îmi stau în gât ca un os. Despre mine, despre steaua speranţei care a răsărit pentru mine, niciun cuvânt. Deocamdată, îţi comunic în grabă doar atât: n-ai s-o mai găseşti pe doamna consilier Benzon, ci pe contesa von Eschenau. Diploma de la Viena a sosit şi căsătoria Juliei cu distinsul prinţ Ignaz e ca şi anunţată oficial. Prinţul Irenaus este preocupat de gândul la noul tron, pe care se va aşeza în calitate de

suveran. Doamna Benzon, sau mai exact contesa von Eschenau, i-a făgăduit acest lucru. În răstimp, prinţul Hector, s-a jucat de-a v-aţi ascunselea, până ce, până la urmă, a fost chemat cu adevărat în armată. Se va întoarce însă curând şi atunci se vor sărbători două nunţi dintr-o dată. Ce mai veselie o să fie! Trompetiştii îşi gargarisesc de pe acum gâtlejurile, vioriştii îşi ung arcuşurile, făclierii din Sieghartshof toarnă luminări... Vezi, dar! Curând va fi onomastica prinţesei-mame, şi atunci voi întreprinde lucruri măreţe, dar dumneata trebuie să fii neapărat de faţă. Cel mai bun lucru este să vii, îndată ce ai citit aceste rânduri! Goneşte încoace cât poţi de repede! Pe curând... *A propos*! Fereste-te de popi: abatele însă îmi e tare drag. *Adieu*!”

Scrisoarea aceasta a bătrânului maestru era atât de scurtă şi, totodată, atât de cuprinzătoare, încât...

POST-SCRIPTUM AL EDITORULUI106

Ajungând la sfârşitul celui de al doilea volum, editorul este nevoit să împărtăşească stimaţilor săi cititori o veste foarte tristă. Pe motanul Murr, înţeleptul, eruditul filosof şi poet, moartea l-a răpus în mijlocul strălucitei sale cariere. A decedat în noaptea de 29 spre 30 noiembrie, după o scurtă dar grea suferinţă, păstrându-şi până în ultima clipă calmul şi seninătatea unui adevărat înţelept.

Iată deci încă o dovadă că geniile precoce nu au niciodată noroc; fie că, nimerind într-un mediu defavorabil, cad cu timpul într-o indiferenţă lipsită de caracter şi de spiritualitate, pierzându-se in gloata anonimă, fie că nu izbutesc să ajungă la o vârstă mai Înaintată.

Sărmane Murr! Moartea prietenului tău Mucius a fost o prevestire a propriei tale morţi şi dacă ar fi trebuit să-ţi fac eu discursul funebru, ar fi ieşit din inima mea cu totul altfel decât cel al nepăsătorului Hinzmann. Căci mi-ai fost drag, mai drag decât mulţi alţii... În sfârşit! Odihneşte

în pace! Pace cenuşii tale!...

Păcat că răposatul nu şi-a terminat expunerea concepţiilor sale despre viaţă, care rămân astfel numai ca un fragment. În schimb, în hârtiile pe care le-a lăsat, s-au găsit multe cugetări şi observaţii scrise, pe cât se pare, în timpul când se afla la capelmaistrul Kreisler. Afară de aceste note, s-a mai păstrat şi o bună parte din cartea ce conţine biografia lui Kreisler şi pe care bietul Murr o sfâşiase.

De aceea editorul socoate că nu ar fi nepotrivit să împărtăşească stimaţilor cititori ceea ce s-a mai putut găsi din biografia lui Kreisler, într-un al treilea volum ce urmează să apară cu prilejul târgului de Paşti – intercalând ici-colo, în locurile potrivite, acele observaţii şi cugetări ale motanului, ce par vrednice a fi comunicate lumii.

@@@FEREASTRA DIN COLŢ A VĂRULUI MEU

ACEEAŞI SOARTĂ L-A LOVIT pe bietul meu văr, ca şi pe celebrul Scarron[161]. Din pricina unei boli îndărătnice nu-l mai slujesc nici pe el piciparele, aşa că n-are alt chip să se mişte, decât să se târască din pat până la jilţul oăptuşit cu perne şi de la jilţ în pat, ajutindu-se cu o cârjă solidă şi de braţul energic al unui invalid morocănos care face pe infirmierul numai atunci când are gust. Şi mai este incă o asemănare Intre vărul meu şi franţuzul acela care, deşi n-a scris prea mult, a izbutit să încetăţenească in literatura franceză un gen de umor, aparte, cu totul în afara făgaşului obişnuit al spiritului francez. Ca şi Scarron, vărul meu se îndeletniceşte şi el cu meşteşugul scrisului; ca şi Scarron este înzestrat şi el cu o minte deosebit de vioaie, făcând

161 Paul Starron (1610—1660}, seriilor francez, autorul vestitului Koman comic, pe care E.T.A. HoHmaiin îl citise.

! Plantă umbeliformă din Persia, cu miros respingător, dar care fabrică un soi de lapte foarte gustos. Aici se face aluzie la expresiile cu dublu înţoli's, frivole, întîlnite în romanul lui Scarron.

minunate glume pline de umor, in felul lui propriu. Insă, spre cinstea scriitorilor germani, trebuie să remarcăm că n-a găsit niciodată cu cale să-şi aromatizeze bucatele picante cu *asa* foetida2, pentru a gidila papilele gustative ale criticilor săi germani, care nu digeră prea bine aşa ceva. Lui îi ajunge mirodenia nobilă care stimulează şi întăreşte totodată. Scrierile sale sunt căutate; probabil că sunt bune şi pline de haz; eu nu mă pricep. Conversaţia cu vărul nmu mă înviora atât de mult, incit găseam că-i mai plăcut să-l ascult vorbind, decât să-l citesc. Dar tocmai mania invicibilă de a scrie a adus o cumplită nenorocire pe capul bietului meu văr; boala alit de grea nu izbutea să ţină în friu tumultul fanteziei care, în adâncul fiinţei lui, continua să lucreze, dind naştere la lucruri mereu şi mereu noi. Iată de ce îmi povestea fel de fel de istorii incintătoare pe care, cu toate durerile ce il chinuiau, le născocea mereu. Dar demonul rău al bolii închisese drumul pe care ar fi trebuit să meargă gindul ca să se poată aşterne pe hlrtie. In clipa în care voia să noteze ceva, nu numai că degetele se împotriveau şi nu-i dădeau ascultare, ci şi gindul se imprăştia şi pierea. Lucrul acesta il făcu să se scufunde in cea mai neagră melancolie.

- Dragul meul îmi spuse el într-o zi, pe un ton care m-a speriat; dragul meu, s-a isprăvit cu minei Mă văd ca acel pictor bătrin şi smintit, care stătea cit era ziua de lungă în faţa unei pinze grunduite şi Întinse pe cadru, lăudlnd, faţă de toţi cei ce veneau să-l vadă, nenumăratele frumuseţi ale tabloului extraordinar, terminat chipurile. Renunţ la viaţa activă şi creatoare ce izvora din mine şi, luind o formă exterioară, se împrietenea cu lumea dinafara meal Spiritul meu se va retrage în chilia lui.

De atunci vărul meu n-a mai vrut să fie văzut de nimeni, nici de mine, nici de altcineva. Invalidul cel bătrin si posac ne dădea afară încă din prag, răstindu-se şi mâriind la noi ca un câine rău.

Trebuie să spun că vărul meu stă sus de tot, in nişte cămăruţe scunde. Aşa-i obiceiul scriitorilor şi al poeţilor. Ce importanţă are tavanul scund? Fantezia işi ia zborul şi-şi clădeşte o boltă inaltă, scânteietoare, pină în slăvile albastre ale cerului. De aceea, aidoma unei grădini închise intre patru ziduri înalte, cu latura numai de zece picioare, cămăruţa poetului nu e nici lungă, nici largă, în schimb are o înălţime impunătoare. în afară de asta, locuinţa vărului meu se află în cartierul cel mai frumos al Capitalei, anume în piaţa principală. Această piaţă e înconjurată de clădiri somptuoase şi în mijlocul ei străluceşte teatrul - n clădire colosală, genial concepută. Casa în care locuieşte vărul meu se află la colţul străzii şi, prin fereastra unui mic cabinet, cuprinde dintr-o privire întreaga panoramă a aceslei pieţe grandioase.

Era tocmai zi de tirg când, croindu-mi drum prin mulţime, am coborât strada de unde se poate zări încă de departe fereastra din colţ a vărului meu. Nu mioă mi-a fost mirarea cind am văzut strălucind la fereastră preacunoscuta tichie roşie pe care vărul meu obişnuia s-o poarte in zilele lui bune. Ba mai multl Când m-am apropiat, mi-am dat seama că vărul meu îşi pusese superbul lui halat varşovian şi trăgea tutun din luleaua de duminică. I-am făcut Eemn cu mina, am fluturat batista; pină la urmă am izbutit să-i atrag atenţia asupra persoanei mele şi mi-a răspuns din cap cu prietenie. Mi s-a umplut sufletul de speranţe şi am urcat treptele ca o furtună; invalidul mi-a deschis uşa; faţa lui zbircită şi mototolită, care semăna de obicei cu o mănuşă udă, părea netezită de o rază de soare şi devenise o mutră mai omenească. Mi-a spus că domnul e în fotoliu câ primeşte. Camera era dereticată; pe paravanul ce ascundea patul apăruse o coală de hirtie pe care erau scrise, cu litere mari, următoarele cuvinte:

Et si male nune, non olim sic eril.[162]

162 Şi chiar daci arum îmi merge rău, într-o zi nu va mai fi aşa (lai.). Horaţiu, Ode, Cartea a doua, X.

Toate arătau incolţirea unei speranţe noi, trezirea forţelor vitale.

- Aha! exclamă vărul meu cind mă văzu intrind, aha, ai venit în sfirşit; ştii că ţi-am dus dorul? Căci, deşi habar n-ai de operele mele nemuritoare, ţin totuşi la tine, pentru că eşti isteţ şi dacă nu chiar amuzant, cel puţin amuzabil.

Simţeam cum mi se roşesc obrajii la auzul acestui compliment din partea sincerului meu văr, care urmă fără să ţină seama de emoţia mea:

- Desigur, tu crezi că starea mi s-a ameliorat vădit, sau că am scăpat cu totul de boală. Câtuşi de puţin. Picioarele mele sunt nişte vasali credincioşi, în revoltă faţă de capul stăpânului lor şi care nu vor să mai aibă nimic de-a face cu restul preţiosului meu cadavru. Asta înseamnă că nu mă pot mişca din loc şi că mă trag cit mai graţios de ici pină colo cu roaba asta de fotoliu pe rotile, în timp ce bătrinul meu invalid fluieră cele mai melodioase marşuri din anii lui de război. Am însă o mângâiere: această fereastră, unde pentru mine a răsărit din nou viaţa plină de culori şi unde mă simt aproape de viitoarea ei neistovită. Vino, dragul meu, şi priveşte afară!

M-am aşezat în faţa vărului meu, pe un taburet mic, care încăpea numai bine în dreptul ferestrei. Priveliştea era într-adevăr stranie şi impresionantă. Întreaga piaţă părea un furnicar de lume, atit de compact, incit puteai Bă juri că un măr aruncat in mijlocul mulţimii n-ar putea ajunge niciodată pină jos, pe pământ. Cele mai variate culori luceau în bătaia soarelui, ca nişte pete mărunte, care făceau să mă gindesc la o grădină de lalele legănate de vint. Mărturisesc că priveliştea te atrăgea; de la o vreme devenea insă obositoare; unor persoane sensibile putea să le provoace chiar o uşoară ameţeală, asemănătoare acelei stări, destul de agreabile de altfel, prin care treci înainte de a te cuprinde visul. Imi explicam astfel plăcerea pe care i-o dădea vărului meu fereastra din colţ şi i-am spus şi lui acest lucru.

El îşi plesni însă fruntea cu palmele şi intre noi se desfăşură următoarea conversaţie:

Vărul meu: - Ah, dragă vere! Acum îmi dau seama că în tine nu licăreşte nici cea mai mică scinteie de talent literar. îţi lipseşte prima condiţie ca să poţi călca vreodată pe urmele vrednicului tău văr olog, adică îţi lipseşte ochiul care ştie să vadă cu adevărat. Piaţa asta nu-ţi apare decit ca viitoarea pestriţă şi ameţitoare a unei mulţimi ce se framântă într-o activitate fără rost. Ehei, prietene! Pentru mine ea înfăţişează spectacolul variat al vieţii burghezp şi mintea mea, ca un adevărat Callot[163] sau un Chodowieeki[164]. concepe mii de schiţe, ale căror contururi sunt adesea destul de îndrăzneţe. Ridică-te! Vreau să văd dacă nu te pot face să câştigi măcar primele elemente ale artei de a privi. Uită-te drept în faţa ta, jos în stradă; ţine binoclul meu; cred că ai observat persoana aceea îmbrăcată oarecum altfel decit pe la noi, purtind pe braţ un coş mare de piaţă? E adincită într-o discuţie cu negustorul de perii şi pare că pune la cale şi alte treburi domestice urgente, afară de cele în legătură cu hrana trupului.

Eu: - Da, am zărit-o. Are un văl galben ca lămiia care îi înfăşoară capul ca un fel de turban, după moda franţuzească. De altfel, atit chipul cit şi întreaga ei făptură arată limpede că e o franţuzoaică. O fi vreuna care, după ultimul război[165], a rămas aici, aranjându-şi straşnic afacerile.

Vărul meu: - Ai ghicit destul de bine. Pariez că bărbatul ei trage un venit frumuşel din vreo ramură a industriei franceze, aşa că nevastă-sa poate să-şi umple cu vârf şi îndesat coşniţa cu toate bunătăţile. Iată, se afundă acum în

---

163 Jacques Callot (1592—1635), desenator şi gravor francez.

164 D aniel Wikolaus Chodowieeki (1726 — 1801), pictor şi gravor german.

165 Se referă la perioada războaielor napoleoniene.

mulţime. încearcă s-o urmăreşti în toate ocolurile fără s-o pierzi din ochi; vălul galben îţi luminează calea.

Eu: - Ia te uită cum acest far galben îşi croieşte drum prin îmbulzeală! A şi ajuns aproape de biserică. Acum târguieşte ceva la o tarabă... uite-o că a plecat... vai! am pierdut-o!... ba nu, a răsărit colo, la capătul pieţei, lângă negustorii de păsări... a pus mâna pe o gâscă jumulită... o pipăie cu degete de cunoscătoare.

Vărul meu: - Bravo, vere. Dacă-ţi fixezi privirea pe un punct, vederea devine mai clară. Dar, in loc să-ţi predau fără niciun haz o artă ce nu se prea poate învăţa, prefer să-ţi atrag atenţia asupra unor lucruri amuzante care se petrec sub ochii noştri. Uite, o vezi pe cucoana aceea, acolo, în col^, cum Hi croieşte drum cu amindouă coatele ei ascuţite, fără să-i pese de mulţime?

Eu: -*Ce* înfăţişare năstruşnică: o pălărie de mătase a cărei lipsă de formă e atât de capricioasă încât sfidează orice modă, mai ales cu penele acelea multicolore care flutură in vânt; un pardesiu scurt, de mătase, care n-a mai păstrat nimic din culoarea originară, şi deasupra, un şal destul de arătos; garnitura de voal a rochiei de stambă galbenă îi ajunge până la glezne; ciorapi albăstrii; botine cu şireturi; în urma ei o slujnică impunătoare, cu două coşniţe, o plasă pentru peşte, un sac de făină. Doamne, Dumnezeule! ce priviri furibunde aruncă in jurul ei persoana asta îmbrăcată în mătase din cap până-n picioare, cu câtă furie năvăleşte unde-i înghesuiala mai mare, cu cită sete apucă orice: zarzavat, fructe, carne; cum cântăreşte toate din ochi, pipăie, se tocmeşte şi nu cumpără nimic.

Vărul meu: - Fiinţa asta care nu scapă nicio zi de târg este pentru mine „gospodina turbată11. Trebuie să fie fata vreunui burghez bogat, poate a unui fabricant de săpun căreia vreun mic secretar intim a reuşit să-i obţină mâna, împreună cu zestrea anexată. Cerul n-a dăruit-o nici cu frumuseţe, nici cu graţie; in schimb toţi vecinii o socoteau

fata cea mai harnică şi cea mai gospodină şi într-adevăr munceşte cu atita înverşunare de dimineaţa pină seara,

Incit l-a năucit pe bietul secretar intim căruia îi vine săşi ia lumea in cap. Surlele şi trimbiţele cumpărăturilor, comenzilor, micilor tirguieli şi feluritelor nevoi ale gospodăriei sună neîncetat pe toate tonurile, făcind din casa secretarului intim un fel de mecanism de ceasornic, care cântă într-una o simfonie îndrăcită, compusă de Însuşi Satana. Cam la fiecare a patra zi de tirg o însoţeşte altă slujnică.

Sapienţi sat!*x* la te uilă, grupul acesta, care tocmai se formează acum, ar merita să fie imortalizat de creionul unui Hogarth2. L'ită-te colo, la cea de a treia intrare a teatrului 1

Ea: - Văd două femei bătrine aşezate pe nişte scăunele scunde; toată marfa o ţin în faţă, in câte un coş nu prea mare; una are de vânzare basmale colorate, de acelea care iau ochii proştilor; cealaltă are un vraf de ciorapi al* baştri şi cenuşii şi fel de fel de împletituri de lină. Şi-au aplecat şi şi-au apropiat capetele şi-şi şuşotesc la nrpr.hr>; una din ele soarbe o cafeluţă; cealaltă pare să fi uitat cu totul de păhărelul de rachiu pe care tocmai voia să-l dea pe gât, atit de aprinsă este de subiectul conversaţiei. într-adevăr, două fizionomii care-ţi sar în ochii Ce surisuri drăceşti, ce gesticulaţie a braţelor lor uscate!

Vărul meu: - Cele două femei stau întotdeauna alături. Cu toate că negoţul uneia n-are a face cu al celeilalte şi deci n-ar trebui să dea prilej la neînţelegeri şi zavistie, până astăzi, totuşi, îşi aruncau pieziş priviri duşmănoase şi, dacă mă pot bizui pe experienţa mea de fizionomist, mai adăugau şi tot soiul de cuvinte batjocoritoare. Ia, ia priveşte, vere, cum din ce in ce devin un singur trup şi un singur suflet. Yinzătoarea de basmele oferă vânzătoarei de ciorapi o ceşcuţă de cafea. Ce-o fi însemnând asta? Aha, ştiu! Acum câteva minute o fată tinără, de o frumuseţe rară, să fi avut cel mult şaisprezece ani, cu o înfăţişare şi nişte maniere care vădeau buna-cuviinţă şi sfiala sărăciei, s-a apropiat de coş,

atrasă de marfa bătătoare la ochi. l-a plăcut o basma albă cu margini înflorate, şi care, probabil, ii trebuia neapărat. In timp ce fata se tocmea, bătrina folosea toate vicleşugurile artei negustoreşti, desfăşurind basmaua şi făcind să sclipească in lumina soarelui culorile ei ţipătoare. S-au înţeles asupra preţului. Insă când sărmana Tată şi-a scos mica ei avere din batista înnodată, şi-a dat seama că nu-i ajung banii pentru asemenea cumpărături. Cu obrajii aprinşi şi cu ochii plini de lacrimi fata s-a depărtat în mare grabă, in timp ce, râzind batjocoritor, bătrina şi-a păturit basmaua şi a aruncat-o înapoi în coş, adăugind, bineînţeles, şi tot felul de expresii amabile. Dar, ce să vezii cealaltă vrăjitoare o cunoaşte pe fată şi, spre desfătarea precupeţei celei dezamăgite, se pricepe să depene intr-un fel de cronică scandaloasă de imoralitate, poate chiar şi de crimă, povestea tristă a unei familii scăpătate. Ceşcuţa de cafea este, fără îndoială, răsplata pentru calomnia grosolană şi neruşinată.

Eu: - Din tot ce imaginezi acum s-ar putea, dragă vere, să nu fie niciun cuvint adevărat; totuşi, datorită probabil felului viu in care prezinţi lucrurile, cind mă uit la cele două femei îmi pare atât de plauzibil tot ce ai spus incit, vrind-nevrând, trebuie să cred că e aşa.

Vărul meu: - înainte de a părăsi faţada teatrului, să mai aruncăm o privire la femeia aceea grasă şi blajină, cu obrajii plesnind de sănătate, care, cu linişte şi nepăsare stoică, stă pe un scaun de nuiele, cu mâinile vârâte sub şorţul alb, în faţa unui vraf de mărfuri: linguri, cuţite şi furculiţe lucitoare, obiecte de faianţă, farfurii şi castroane de porţelan de formă demodată, ceşti de ceai şi căni de cafea, ciorăpărie şi mai ştiu eu ce încă - toate întinse pe nişte bucăţi de pinză albă, astfel incit marfa ei, adunată probabil de la nişte licitaţii nenorocite, formează un adevărat *orbis pictus*[166]. Dânsa ascultă oferta

166 William Hogarth (1697 — 1764), gravor englez ale cărui lucrări satirice sint pline de spirit critic.

cumpărătorului fără să facă nicio schimă, ca şi cum nu i-ar păsa de fel dacă are să vindă sau nu; se invoieşte cu preţul şi nu-şi scoate mina de sub şorţ decât ca să primească banii, lăsind să-şi ia clientul singur marfa cumpărată. E o precupeaţă calmă şi cumpănită, care va izbuti să pună ceva deoparte. Acum patru săptămâni n-avea altă marfă decât vreo jumătate de duzină de ciorapi scumpi de bumbac şi cam tot atitea pahare. Afacerile ei cresc cu fiecare zi de târg şi faptul că nu şi-a adus un scaun mai bun şi-şi ţine, ca şi Înainte, mâinile sub şorţ arată că are o fire echilibrată şi că norocul n-o face să devină trufaşă şi încrezută. Ce idee năstruşnică Îmi trece deodată prin minte! Îmi imaginez un spiriduş poznaş ca acel de sub jilţul bigotei din desenul lui Hogarth1, care aici s-ar strecura sub scaunul negustoresei şi, invidios pe norocul ei, ar tăia pe furiş picioarele scaunului. Bufi Femeia ar cădea peste sticlărie şi peste porţelanurile ei, sfârşind astfel cu negustoria. Ar fi, cum s-ar zice, un faliment, in adevăratul Înţeles al cuvântului.

Eu:- Într-adevăr, dragul meu, m-ai Învăţat să văd mult mai clar. Rotindu-mi privirea peste mulţimea învolburată şi pestriţă, zăresc ici-colo fete tinere care, însoţite de bucătărese curat îmbrăcate, purtind atârnate de braţ coşuri încăpătoare, străbat piaţa târgului şi cumpără cele trebuincioase pentru nevoile gospodăriei. Îmbrăcămintea aleasă a acestor tinere, întregul Iot fel de a fi arată limpede că fac parte din înalta burghezie. Cum se poate că vin chiar ele la piaţă?

Vărul meu:- Foarte simplu. De clţiva ani încoace a devenit un obicei ca până şi funcţionarii superiori de stat.să-şi trimită fiicele la piaţă ca să înveţe în chip practic acea parte a menajului care priveşte cumpărarea alimentelor.

Eu: - Un obicei intr-adevăr vrednic de toată lauda, care, în afară de folosul practic, trebuie să ducă şi la dezvoltarea spiritului gospodăresc.

Vărul meu: - Crezi? In ceea ce mă priveşte, sint convins că e tocmai pe dos. Ce alt scop ar putea avea obiceiul de a

tirgui tu însuţi, decit să te Încredinţezi de calitatea mărfii şi de preţurile reale? Calitatea, aspectul şi toate însuşirile unei legume bune, a unei cărni proaspete etc. le Învaţă o gospodină tânără foarte uşor pe altă cale, iar economia neînsemnată, împiedicind aşanumita ciupeală de la coşniţă, care nici măcar nu se realizează, căci însoţitoarea are mijloace sigure să se Înţeleagă cu negustorii, acea economie nu compensează dezavantajele ce le poate aduce vizitarea pieţei. Niciodată nu mi-aş expune fata, de dragul citorva pfenigi, primejdiei să audă, In mijlocul gloatei grosolane, cuvinte necuviincioase, sau să Înghită glumele fără perdea ale vreunui mojic sau ale unei muieri necioplite. Unde mai pui că pentru anumite manevre ale tinerilor amorezi, unii călări, în uniforme albastre, alţii pedeştri, in tunici galbene, cu guler negru, piaţa e locul... Dar priveşte, priveştel Ce zici de fata aceea care se apropie dinspre pompa de apă, In tovărăşia unei bucătărese în virstă? Ia binoclul meu. dragă, ia binoclul!

Eu: - O, ce fiinţă încintătoare 1 Graţia şi gingăşia în persoană. Dar Îşi ţine ruşinoasă privirile în pământ... calcă sfios, şovăielnic, lipindu-se speriată de însoţitoarea sa, care ii croieşte drum luând cu asalt zidul mulţimii; o urmăresc... acum bucătăreasa s-a oprit lingă coşurile cu zarzavat.^ târguieşte ceva... o trage pe fată de mână; cu faţa pe jumătate întoarsă, minuţa scoate repede bani din pungă şi i-i dă, bucuroasă să termine cit mai repede....Nu pot s-o pierd din ochi, mulţumită şalului ei roşu.... Amândouă par să caute ceva... In sfirşit! Se opreso lingă o femeie care vinde zarzavaturi deosebit de bune, in nişte coşuri elegante. Toată atenţia fetei aceleia minunate este atrasă de un coş cu cele mai frumoase conopide; copila alege singură una şi o pune în coşniţa bucătăresei... Uite, neruşinata!...O scoate din coşniţă, o pune înapoi în coşul precupeţei şi alege alta, in timp ce, din felul cum îşi clatină capul împodobit cu o bonetă de dantele, se vede că o copleşeşte de mustrări pe

biata fată care se încumetase pentru întâia oară să fie independentă.

Vărul meu: - Ce sentimente îţi închipui că încearcă tânăra aceasta din care vor să facă cu de-a sila o gospodină, lucru cu totul împotriva gingăşiei ei sufleteşti? O cunosc pe această fată fermecătoare; e fiica unui înalt consilier de la Finanţe, o fiinţă sinceră, lipsită de orice afectare, plină de feminitate, cu judecata sigură şi tactul delicat, propriu femeilor de acest fel... Oho! ia uite, vere! Nici nu se putea o coincidenţă mai fericită. De după colţ tocmai vine opusul acestui tablou. Ce zici de fata astălaltă?

Eu: - O, ce siluetă drăguţă şi subţirică!... Tlnără... sprintenă... cu privirea dirză şi sigură de sine... Pentru ea, pe cer străluceşte totdeauna soarele şi văzduhul răsună de muzică... Cu cită îndrăzneală şi nepăsare îşi taie drum prin desişul mulţimii... Slujnica, fata aceea care vine In urma ei cu coşul, pare să fie de aceeaşi vârstă şi se vede că între ele domneşte o oarecare cordialitate... Domnişoara poartă lucruri tare drăguţe... şalul e modern... pălăria potrivită cu toaleta de dimineaţă... rochia e croită cu gust... toate-s drăguţe şi cuviincioase... Dar vai! ce-mi văd ochii? Domnişoara e încălţată cu pantofi albi de satin. Cu pantofi vechi de bal la piaţă!... De altfel, cu cât o privesc mai mult, cu atât mă izbeşte o anumită ciudăţenie, pe care n-o pot exprima prin cuvinte... E drept că, după cât se pare, işi face cu multă grijă cumpărăturile; alege mereu, se târguieşte, vorbeşte, gesticulează, cu o vioiciune care aproape că merge până la o agitaţie exagerată; mie mi se pare însă că se gândeşte şi la altceva, în afară de târguielile pentru gospodărie...

Vărul meu: - Bravo, dragul meu, bravo! Privirea ţi se ascute, după cât bag de seamă. Numai că, în ciuda îmbrăcămintei cuviincioase, chiar dacă n-ai ţine seamă de sprinteneala întregii sale făpturi, pantofii de satin alb purtaţi la piaţă ar fi trebuit să-ţi trădeze că micuţa domnişoară face parte din corpul de balet sau, în general,

din lumea teatrului. Ceea ce urmăreşte nu va intirzia, poate, să se vădească... Aha! am ghicit bine! Priveşte, te rog, ceva mai la dreapta, in susul străzii, şi spune-mi pe cine vezi pe trotuarul din faţa hotelului, unde nu-i îmbulzeală?

Eu: - Văd un tinăr înalt şi zvelt, în tunică galbenă, cu guler negru şi nasturi de metal. De suh un chipiu mic, roşu, cu firet de argint, se revarsă plete negre, frumoase, deşi cam prea bogate. Vlustăcioara neagră ce-i împodobeşte buza de sus scoate şi mai bine în evidenţă expresia feţei lui palide, de o frumuseţe virilă. Are o mapă la subsuoară

- nu încape îndoială că e un student care tocmai se duce la cursuri; dar iată cum a prins rădăcini acolo, cu privirea pironită asupra pieţei, uitind de cursuri şi de toate din jurul lui.

Vămi meu: - Aşa-i, dragă vere. Toată atenţia lui este concentrată asupra micii noastre actriţe, lată, insă, că a sosit clipa; tinărul se apropie de fructăria cea mare, unde marfa e expusă în grămezi ademenitoare, şi pare să Întrebe de nişte fructe care, din întâmplare, lipsesc. E cu neputinţă ea un prinz bun să se sfirşească fără fructe la desert; prin urmare, actriţa noastră trebuie să-şi încheie târguielile la fructărie. Un măr rotund şi rumen ii alunecă jucăuş din minuţă... uniforma galbenă se apleacă, îl ridică... o reverenţă uşoară şi graţioasă din partea micii zâne de la teatru... şi iată conversaţia in toi; sfaturi şi ajutor reciproc la alegerea destul de grea a unor portocale încheagă definitiv o prietenie care s-a legat, desigur, incă înainte, când şi-au dat această dulce întâlnire şi care, nu mai încape vorbă, se va repeta şi pe viitor în tot felul de variaţii...

Eu: - Acest fiu al muzelor poate să facă ochi dulci şi să aleagă portocale cit o vrea; pe mine nu mă interesează, cu atât mai mult cu cit la colţul acela al faţadei teatrului, unde florăresele îşi aşteaptă muşteriii, a apărut din nou îngerul acela de fată, incintătoarea fiică a consilierului secret.

Vărul mea: - Spre florile acelea nu-mi prea place să mă uit; am eu motivele mele. Florăreasa care ţine soiurile cele mai alese şi mai frumoase de garoafe şi trandafiri, precum şi alte plante mai rare, este o fată drăgălaşă şi cuminte, însetată să-şi cultive mintea; îndată ce negoţul ii lasă o clipă de răgaz, citeşte cu lăcomie cărţi a căror copertă arată că fac parte din marea oaste estetică a lui Kralowski[167], oaste ce răspindeşte biruitor lumina spirituală până în cele mai depărtate colţuri ale capitalei. O florăreasă care citeşte este pentru un scriitor o privelişte irezistibilă. De aceea, mai de mult, cind s-a întâmplat să trec pe lingă coşurile de flori - şi in zilele când nu-i târg florile sunt expuse la vânzare - am rămas uimit locului, când am văzut-o pe florăreasă citind. Şedea sub o adevărată boltă de muşcate, cu cartea deschisă pe genunchi şi cu capul sprijinit în palmă. Eroul se afla pesemne într-o mare primejdie sau era tocmai un moment culminant al acţiunii, căci obrajii fetei se îmbujoraseră, buzele îi tremurau; părea ruptă cu desâvlrşire de tot ce era în jurul ei. Am să-ţi mărturisesc fără nicio reticenţă, draga vere, ciudata slăbiciune a unui scriitor.

Intâi am rămas pironit locului, apoi am început să-i dau tireoale, îmboldit de curiozitate. Ce putea să citească fata aceea? Eram in întregime stăpânit de acest gând. Amorul meu propriu de scriitor se trezise, gâdilat de presupunerea că vreuna din operele mele o transportase pe fată in lumea fantastică a visurilor făurite de mine. Pină la urmă mi-am luat inima în dinţi, m-am apropiat şi am întrebat de preţul unor garoafe care se aflau tocmai in rândul din fund. în timp ce fata îmi aducea ghiveciul, am luat cartea deschisă, întrebând: „Ce citeşti, copilă dragă?11 O, Doamne! Era intr-adevăr un opuscul de-al meu. Fata aduse florile şi-mi spuse un preţ moderat. Puţin îmi păsa însă de flori şi de tulpini de garoafe! In clipa aceea fata era pentru mine un public mult mai preţios decit toată lumea de vază din Întreaga capitală. Cuprins de emoţie şi înflăcărat de cele mai încântătoare

167 F. Kraloa'ski avea o bibliotecă de împrumut la Berlin.

simţăminte ca autor, am întrebat-o, cu o nepăsare prefăcută. cum îi place cartea. „Tii, dragă domnule, mi-a răspuns lata. e o carte nostimă de tot! La început te cam zăpăceşte, dar după aceea zici că eşti chiar acolo.”

Spre marea mea uimire, fata mi-a povestit limpede si pe înţeles cuprinsul micului basm, incit mi-am dat seama

< fi-l citise de mai multe ori; mi-a repetat că e o carte nostimă de tot, care a făcut-o când să râdă din toată inima, oind să se întristeze până la lacrimi. M-a sfătuit ca, in cazul

< ind nu aş fi citit-o încă, să iau după-amiază volumul de la Kralowski, căci tocmai in după-ainiaza aceea ea se ducea să schimbe cărţile. Ei, acuma trebuia să dau lovitura cea mare. Cu privirile în pământ, cu glasul dulce ca mierea de Ilvbla[168], cu zimbetul fericit al unui autor în culmea beatitudinii. am şoptit: „lată-l, îngerul meu, pe autorul care ţi-a prilejuit atâta plăcere; iată-l in faţa ta, in carne şi oase”. Fata m-a privit fără să scoată un cuvint, cu ochii mari şi gura căscată. Am luat asta drept dovada neţărmuritei uimiri, a unei bucurii aproape vecină cu spaima, pricinuită de apariţia neaşteptată, in mijlocul muşcatelor, a geniului sublim a cărui forţă creatoare produsese o asemenea operă. „Poate că, m-am gindit eu, văzind că expresia de pe chipul fetei rămâne neschimbată, poate că nici nu-i vine să creadă în intimplarea fericită, care l-a adus atit de aproape de ea pe celebrul autor al cărţii.” M-am străduit din răsputeri sâ-i demonstrez că eu şi acel autor eram una şi aceeaşi persoană, dar fata devenise parcă o stană de piatră şi din gura ei nu ieşea decât: „Hml... aşa... zău, zău!” Dar ce să-ţi mai descriu în amănunt ruşinea de care am fost cuprins in clipa aceea. Mi-am dat seama că fata nu se gândise niciodată că acele cărţi pe care le citeşte trebuia, mai lntli, să fie născocite. Noţiunea de scriitor, de autor, ii era cu totul străină şi sint sigur că, dacă aş fi insistat, ar fi ieşit la iveală naiva şi copilăroasa credinţă că bunul

168 Localitate lingă Megara, tn Grecia, renumită pentru mierea sa.

Dumnezeu face cărţile sâ crească precum, de pildă, ciupercile.

Descurajat, am întrebat-o încă o dată de preţul garoafelor. In VTemea asta fetei se vede că li venise în minte o altă idee nedesluşită despre felul cum 8e întocmesc cărţile, deoarece, când i-am numărat banii, s-a interesat cu candoare şi pe un ton firesc, dacă eu făceam toate cărţile domnului Kralowski. Ca fulgerul am dispărut cu ghiveciul meu de garoafe în braţe.

Eu: - Dragul meu, asta se cheamă vanitate de autor pedepsită. In timp însă ce tu povesteai această întâmplare tragică, eu nu mi-am luat ochii de la favorita mea. Abia când a ajuns în dreptul florilor, demonul trufaş al bucătăriei i-a lăsat libertate deplină. Bucătăreasa cea posacă şi-a pus jos coşniţă încărcată, ca să se dăruiască plăcerii de nedescris a conversaţiei cu alte trei tovarăşe de breaslă; in vremea asta, ba îşi Încrucişa braţele dolofane pe piept, ba şi le punea în şolduri, după cum părea să-i dicteze manifestarea retorică a vorbirii şi, in pofida sfaturilor din *Biblie*, cele spuse nu se mărgineau la da, da şi nu, nu. la te uită ce minunat buchet a ales îngerul acela de fatăl In urma ei vine acum cu buchetul un flăcău voinic. Hm! Nu-mi place insă s-o văd mergind şi totodată infruptându-se din coşuleţul cu cireşe, pe care-l are în mină. Cum se împacfi fructele cu băsmăluţa fină de batist, care probabil se aflu şi ea acolo?

Vărul meu: - Pofta ei de fiinţă tânără nici nu se sinchiseşte, In clipa asta, de petele de cireşe pentru care, de altfel, avem sarea de măcriş şi alte mijloace casnice încercate. Asta e numai o dovadă a nepăsării cu adevărat copilăreşti care o face ca, îndată ce-a ieşit din îmbulzeala acestei pieţe infernale, să se bucure pe deplin de libertatea redoblndită... De o bucată de vreme însă, îmi atrage atenţia un bărbat care pentru mine e o enigmă. Chiar acuma s-a oprit lingă cea de a doua cişmea, In dreptul unei căruţe, unde o ţărancă vinde magiun ieftin dintr-un butoi plnteoos. înainte

de toate, admiră, dragul meu, dibăcia cu care femeia aceea, cu un linguroi de lemn în mină, satisface lntii cererile de magiun de un sfert de pfund[169], de o jumătate si de un pfund intreg şi apoi împarte cu iuţeală fulgerătoare porţioare de trei groşi amatorilor lacomi care întind, spre bunătatea de marfă, cite o bucată de hârtie, ba unii chiar si căciula din cap. Porţia aceasta, care intr-o clipă e înghiţită cu cea mai mare plăcere, ţine locul unei îmbelşugate «listări de dimineaţă... Caviarul poporuluiI Privind la această indeminatică împărţire a magiunului cu ajutorul unei linguri de lemn, Îmi vine în minte că am auzit odată, in copilăria mea, despre o nuntă ţărănească atât de bogată, că până si delicata fiertură de orez, acoperită cu un strat gros de scorţişoară, zahăr şi cuişoare, a fost împărţită cu polonicul. Cinstiţilor oaspeţi nu le-a trebuit decit să caşte frumuşel gura pentru a primi porţia cuvenită, petrecându-se toate în acelaşi chip ca în ţara de basm unde curge lapte şi miere. Ei, ai găsit omul de care iţi spuneam?

Eu: - Desigurl De unde o fi răsărit o arătare ca asta? î nalt de cel puţin şase picioare2, uscat ca un băţ şi, cu toată cocoaşa pe care o poartă în spate, ţeapăn ca o luminare. De sub pălărioara lui în trei colţuri se vede panglica ce-i leagă părul c-o fundă, alunecindu-i apoi pe spate in toată lăţimea ei. Gherocul cenuşiu, de o croială de mult ieşită din modă, încheiat cu nasturi de sus pină jos, parcă e lipit pe corp, fără să facă nicio cută şi abia acum când s-a apropiat de căruţă am putut observa că poartă pantaloni negri, ciorapi negri şi încălţări cu catarame uriaşe de cositor. Ge-o fi avind oare in cutia aceea pătrată, care aduce cu o lădiţă a unui negustor ambulant şi pe care O ţine cu atita grijă sub braţul sting?

Vărul mea: -Fii atent: vei afla îndatăl

Eu: - Iată, acuma saltă capacul cutiei... soarele pătrunde înăuntru... o lucire puternică... lădiţa e căptuşită cu tablă.

169 Pfund, măsuri de greutate egală cu aprox. 0,5 kg. s Un picior are aprox. 0,300 m.

Omul îşi scoate pălăria din cap... face in faţa negus- Voresei de magiun o plecăciune aproape respectuoasă... Ce figură originală şi expresivă!... buze subţiri... nas de uliu... ochi mari şi negri... sprincene groase şi arcuite... frunte inaltă... păr negru, frizat cu un moţ in formă de inimioara şi cu nişte zulufi mititei ce cad ţepeni peste urechi... întinde către ţăranca din căruţă cutia; femeia o umple indată cu magiun şi i-o înapoiază, dind prietenos din cap... Omul nostru mai face o plecăciune şi se îndepărtează... A ajuns lingă un butoi cu heringi... trage un sertăraş al cutiei, pune acolo câţiva peşti săraţi pe care i-a târguit, închide sertăraşul la loc... După cit văd mai are un al treilea sertăraş pentru pătrunjel şi alte rădăcini de zarzavat... Cu paşi mari şi taclicoşi străbate piaţa în toate direcţiile, pină se opreşte in faţa unei tarabe pe care sunt expuse grămezi mari de păsări jumulite. Ca şi în celelalte părţi, înainte de a târgui face şi aici citeva plecăciuni adinei... discută indelung cu precupeaţa, care il ascultă cu o mutră deosebit de prietenoasă; aşază jos, cu grijă, cutia şi ia dc pe tarabă două raţe pe care le viră cu uşurinţă in buzunarul larg al hainei... Dumnezeule! iată că mai viră şi o pisr-ă... Curcanului ii aruncă doar nişte priviri drăgăstoase... totuşi, pină la urmă, nu se poate opri să nu-l mingiie măcar cu două degete; ridică repede cutia, face în faţa femeii o plecăciune cit se poale de amabilă şi pleacă, smulgându-se cu greu de obiectul atât de ispititor al poftei sale... Apucă acuma drumul cel mai scurt spre măcelărie... Nu cumva omul nostru o fi un bucătar care are de pregătit un ospăţ?... Cumpără o pulpă de viţel, pe care o lasă de asemenea să alunece intr-unui din buzunarele lui încăpătoare... în sfârşit. şi-a terminat cumpărăturile; o ia in sus, pe Charlol lenstrasse, păşind cu un aer alit de ciudat, incit ai zice că a picat din lună.

Vărul meu: - Mult mi-am mai frămintat eu mintea cu această figură exotică... Ce zici, dragul meu, de următoarea ipoteză? Omul acesta ar putea să fie un profesor de desen,

care şi-a petrecut viaţa predind in şcoli de rang mijlociu, unde poate că predă şi acuma. Prin diferite combinaţii lucrative, a izbutit să siringă foarte mulţi bani; e zgârcit, bănuitor, dezgustător de cinic, burlac... Se inchinu unui singur Dumnezeu: pintecele... Nu are altă plăcere decât să mănince bine, singur în camera lui... Nu are niciun servitor, el duce toată gospodăria; in zilele de tirg, după cum ai văzul, îşi cumpără cele trebuincioase pentru o jumătate de săptămână şi, într-o bucătărioară care se află alături de cămăruţa lui sărăcăcioasă, găteşte mincăruri pe care le înghite apoi cu lăcomie, cu poftă animalică, deoarece în cazul acesta bucătarul îl mulţumeşte întotdeauna pe stăpin. Cred că ai băgat de seamă cu cită dibăcie şi ingeniozitate a transformat o cutie veche de vopsele într-o coşniţă de piaţă.

Eu: - Să-l lăsăm în plata Domnului pe individul acesta respingător.

Vărul meu: - De ce respingător? Trebuie să se găsească p© lume şi astfel de originali, cum spunea un om cu multă experienţă de viaţă; şi avea dreptate, căci varietatea nu poate fi niciodată prea bogată. Dar dacă individul acesta iţi displace chiar atit de mult, aş putea, dragul meu, să-ii construiesc o altă ipoteză în privinţa lui. Patru franţuji, toţi patru parizieni, şi anume: un profesor de limbi străine, un profesor de scrimă, un profesor de dans şi un cofetar au venit în tinereţea lor împreună la Berlin, unde au găsit ou uşurinţă prilejuri să-şi ciştige piinea, aşa cum şi era de aşteptat pe acele vremuri (la sfârşitul veacului trecut). Din clipa in care călătoria în diligenţă i-a apropiat unii de alţii, s-a legat între ei o strinsă prietenie şi au rămas de atunci uniţi trup şi suflet. După ce-şi isprăveau munca, işi petreceau serile in discuţii aprinse în jurul unei cine frugale, aşa cum le şade bine unor autentici franţuji. Cu vremea picioarele profesorului de dans au înţepenit, virsta a moleşit, braţul profesorului de scrimă, concurenţi care se lăudau cu noile expresii pariziene l-au lăsat in urmă pe

profesor, iar rafinatele reţete ale cofetarului au fost întrecute de alţi elevi mai tineri ai celor mai subtili gastronomi din Paris.

In răstimpul acesta însă, fiecare membru al credinciosului cvartet pusese deoparte bănuţi albi pentru zile negre. S-au mutat toţi laolaltă într-o locuinţă spaţioasă şi confortabilă, deşi departe de centru şi părăsindu-şi ocupaţiile, duc împreună - in spiritul vechii tradiţii franceze - o viaţă veselă şi fără griji, ştiind să evite necazurile şi greutăţile vremurilor grele. Fiecare dintre ei are câte o ocupaţie care «duce frtlns si plăcere întregului grup. Maes trul de dâns şi cel de scrimă Îşi vizitează foştii elevi, astăzi ofiţeri superiori In retragere, şambelani, mareşali etc., căci au dat lecţii în lumea cea mai aleasă, şi acum culeg noutăţile zilei, care vor forma un nesecat subiect de conversaţie. Profesorul scotoceşte prin prăvăliile anticarilor, căutând mereu tot alte lucrări literare franţuzeşti a căror limbă a fost aprobată de Academie. Cofetarul are in grija lui bucătăria. Face el Însuşi cumpărăturile şi tot ol pregăteşte bucatele, ajutat doar de un bătrân slujitor franţuz. In momentul de faţă mai ajută în gospodărie un băieţandru cu obrajii rotofei, pe care cei patru l-au luat de la *Orphelins franţois*[170], după moartea unei franţuzoaice bătrâne şi fără dinţi care de la rangul de guvernantă coborise treptele ierarhice pină ce-a ajuns să spele vasele... Uite-l colo pe flăcăiandrul nostru, îmbrăcat în albastru, cu un coş de chifle într-o mină şi în cealaltă cu alt coş plin virf cu salată... Iată cum, cit ai bate din palme, am transformat pe repingătorul şi cinicul profesor de desen neamţ intr-un blajin bucătar franţuz şi cred că se potriveşte de minune cu înfăţişarea şi întreaga lui fiinţă.

Eu: - Născocirea asta face cinste talentului tău de scriitor, dragul meu. Dar de citeva minute privirea mi-e atrasă de cele două pene mari, albe, care se înalţă colo, in îmbulzeala

170 Orfelinatul francez (franc.).
J Armată de rezervă, alcătuită din contingente mai vechi.

cea mai mare. In sfârşit, a apărut şi întreaga siluetă lingă cişmea - o femeie înaltă şi zveltă care nu arată de loc rău: mantila de mătase grea, trandafirie e nouă-nouţă... pălăria după ultima modă... voal de dantelă fină... mănuşi albe *glace*... Ce a îndemnat-o pe această doamnă, invitată probabil la vreun dejun, să se înghesuie prin mulţimea din piaţă?... Cum aşa? Este şi ea din tagma cumpărătoarelor? Se opreşte şi face semn unei femei bătrâne, murdare şi zdrenţăroase, o întruchipare vie a mizeriei din drojdia poporului şi care abia o urmează şchiopătând şi ţinând sub braţ o coşniţă de piaţă ruptă. Eleganta doamnă se opreşte pentru a da de pomană invalidului orb, rezemat de zid, la colţul teatrului. îşi scoate cu greutate mănuşa de pe mina dreaptă - o, Doamne! i^se la iveală un pumn roşu şi, mai ales, foarte masculin. Fără să caute ori să aleagă prea mult, îi vâră repede orbului in mână o monedă, apoi aleargă grăbită până în mijlocul lui Gharlottenstrasse şi de acolo porneşle într-un pas maiestuos de promenadă in susul străzii, pină in Linden, fără să se mai sinchisească de zdrenţăroasa ei însoţitoare.

Vărul meu: - Ca să mai răsufle puţin, femeia a pus coşul jos şi acum poţi trece in revistă dintr-o singură privire toate cumpărăturile acelei doamne elegante.

Eu: - E intr-adevăr destul de oiudat. O căpăţină de varză... mulţi eartofi... citeva mere... o piinişoară... nişte scrumbii Învelite in hirtie... o bucată de brinză de o culoare cam suspectă... un ficat de berbec... o răsură... o pereche de papuci... o descălţătoare de cizme... Ce dracu...

Vărul meu: - Linişteşte-te, dragă vere, destul cu doamna in rozi Uită-te eu luare-aminte la orbul acela căruia fluşturatica fiică a desîriului i-a dat de pomană. Există oare un tablou mai mişcător al «uferinţei omeneşti nemeritate şi al resemnării celei mai smerite in faţa lui Dumnezeu şi a destinului? Cu spatele rezemat de zidul teatrului, cu palmele-i uscate ţi bătătorite sprijinite intr-un toiag pe care l-a Împins puţin Înaintea lui, pentru ca trecătorii neatenţi să

nu-l calce pe picioare, cu faţa de o paloare cadaverică ridicată ta sus şi cu eapela de ostaş din *Landwehr1* îndesată pe ochi, stă nemişcat, mereu în acelaşi loc, de dimineaţă pină la spartul tirgului.

Eu: - Cerşeşte, deşi ostaşii rămaşi orbi sunt foarte bine Îngrijiţi.

Vărul meu: - Te-nşeli amarnic, dragă vere. Bietul om face pe argatul pentru o precupeaţă de zarzavat din cea mai de jos treaptă a acestei tagme, căci precupeţele mai răsărite îşi aduc marfa cu căruţa. Orbul acesta vine aici în fiecare dimineaţă, cărând în spinare, ca un adevărat animal de povară, coşuri atât de pline de zarzavat, încât sub greutatea lor se încovoaie spre pământ şi Înaintează cu mult chin, sprijinindu-se in toiag. Precupeaţa în slujba căreia se află, sau care il foloseşte, poate, numai pentru căratul zarzavatului In piaţă, deşi e o femeie înaltă şi zdravănă, abia dacă-şi dă osteneala să-l apuce de braţ cind vede că puterile 11 părăsesc de tot, ajutindu-l in acest fel să ajungă la destinaţie, adică la locul unde stă acum. Aici ia coşurile din spinarea ortului şi le cară singură de partea cealaltă a străzii, iar pe el il lasă sâ aştepte şi nu-şi mai aduce aminte de dinsul pină in clipa cind se închide tirgul şi-i incarcă din nou in spinare coşurile goale sau pe jumătate goale.

Ea: - E ciudat cum, chiar cind ochii nu sint inchişi sau cind nu există alt semn vizibil care să trădeze lipsa vederii, această infirmitate se observă indată, după capul ridicat - poziţie atât de caracteristică orbilor; parcă ar fi o permanentă străduinţă a infirmului să vadă ceva în bezna care-l înconjoară.

Vărul meu: - Pentru mine nu există privelişte care să mă mişte mai mult decit a orbului cu fruntea înălţată pentru a zări ceva in depărtare. Amurgurile trandafirii ale vieţii s-au stins pentru bietul om, în schimb ochiul său lăuntric năzuieşte să vadă veşnica lumină care-i luceşte de pe alt tărâm, plină de mângâiere, speranţă şi fericire... Dar devin prea serios... In fiecare zi de tirg, ostaşul orb mă face să

adun o adevărată comoară de observaţii. Iţi dai seama, dragul meu, cit de viu se manifestă filantropia berlinezilor faţă de acest sărmani Adesea trec pe lingă el şiruri întregi de oameni şi niciunul dintre ei nu uită să-l miluiască. Dar tot interesul este să remarci în ce fel i se face pomana. Priveşte o clipă şi spune-mi ce vezi.

Eu: - Iată, tocmai se apropie trei, patru... cinci slujnice voinice şi înalte; coşurile lor încărcate peste măsură, probabil cu mărfuri ce cântăresc greu. aproape că le taie braţele vânjoase şi învineţite; au toate motivele să se grăbească spre a scăpa de poverile lor şi totuşi fiecare se opreşte o clipă, viră mina in coşniţă şi-i pune repede orbului în palmă o monedă, fără măcar să-l privească. In bugetul zilnic al tirguielilor această cheltuială este socotită obligatorie şi inevitabilă. Asta-i bine. Iată că se apropie o doamnă a cărei îmbrăcăminte şi, de altfel, întreaga înfăţişare vădesc bunăstare; se opreşte în faţa invalidului, scoate o punguliţă, caută şi caută, dar nicio monedă nu-i pare destul de mică pentru milostenia pe care şi-a propus s-o îndeplinească; cheamă bucătăreasa, dar din întâmplare şi aceasta a rămas fără mărunţiş; trebuie să se ducă să schimbe la precupeţele de zarzavat... In sfirşit, s-au găsit cei trei groşi care urmează să fie dăruiţi! Il loveşte uşor pe orb peste mină, ca să-i atragă luarea-aminte că va primi ceva... el întinde palma... doamna filantroapă ii apasă moneda in palmă şi-i închide pumnul ca nu cumva sâ se piardă darul mărinimos... De ce oare mamzela aceea frumuşică se tot invirte, apropiindu-se din ce în ce mai mult de orb? Aha, în fugă, i-a vârât orbului in mină o monedă, in aşa fel că nimeni n-a văzut-o, afară doar de mine care o ţin în focarul binoclului meu. Poţi să fii sigur că nu era o monedă de trei groşi... Bărbatul impunător şi obez, in haină cafenie, care se apropie atât de tacticos, trebuie să fie un burghez foarte înstărit. Şi el se opreşte în faţa orbului şi începe o lungă conversaţie cu acesta, stind în drumul trecătorilor şi împiedicindu-i să-i facă orbului pomană; în

sfârşit scoate din buzunar o pungă mare, verde, ii desface baierele cu oarecare trudă şi scotoceşte în ea cu un ful de furie, incit mi se pare că se aude pină aici clinchetul banilor... *Parturiunt montes*![171]...Totuşi, aş vrea să cred că intr-adevăr mişcat de spectacolul suferinţei, nobilul filantrop s-a învrednicit să se despartă de un bănuţ mai mărişor. Una peste alta, socot că in zilele de târg orbul adună o sumă frumuşică şi mă mir numai că primeşte tot ce i se dă, fără cel mai mic semn de recunoştinţă; am impresia că observ doar o uşoară mişcare a buzelor, care arată că rosteşte ceva, ce ar putea să fie o mulţumire - dar şi această mişcare nu o zăresc decât din cind în când.

Vărul meu: - Ai in faţă expresia desăvirşită a resemnării totale: ce înseamnă pentru orb banii? Singur nu-i poate folosi. Abia când ajung în mina altcuiva, in care e obligat să se încreadă pe de-a-ntregul, abia atunci el îşi capătă valoarea. S-ar putea să mă înşel, dar am impresia că femeia pentru care orbul cară coşurile cu zarzavat e o /wripţuroaică şi-l chinuie fără milă; pe deasupra, cred cil îi înhaţă toţi banii. De fiecare dată când aduce înapoi coşurile, il ceartă; îl ceartă mai mult sau mai puţin aprig, după cum a avut o vinzare mai proastă sau mai bună. însăşi faţa lui lividă, trupul lui numai piele şi os, precum şi îmbrăcămintea aceea zdrenţuită te fac să presupui că e inlr-o stare foarte nenorocită şi ar fi de datoria unui om de bine să cerceteze mai Îndeaproape relaţiile dintre ei.

Eu: - Rotindu-mi privirea asupra Întregii pieţe, observ că acele căruţe cu făină - vezi, colo? - peste care sint întinse prelate ca nişte corturi, oferă o privelişte pitoreasca, pentru că sunt un fel de punct de sprijin in jurul căruia masa pestriţă se împarte în pâlcuri-pâlcuri.

. *Vărul meu*: - Cunosc ceva care contrastează cu căruţele albe, înconjurate de argaţii de la moară, prăfuiţi de fainâ, şi de slujnicele cu obrajii rumeni, fiecare o adevărată *bella molinara*. îmi pare rău că tocmai azi lipseşte familia de

171 Se încordează munţiiI (lat.). Din Horaţiu, Arta poetică, v. 139.

cărbunari care, de obicei, îşi expune marfa chiar aici peste drum, lângă teatru, în faţa ferestrei mele; mi se pare că s-a mutat în celălalt capăt al pieţei. Această familie se compune dintr-un bărbat voinic şi înalt, cu faţa expresivă şi cu trăsături energice, cu mişcări iuţi, aproape violente, într-un cuvint chipul clasic al cărbunarului din romane- Mărturisesc că dacă l-aş întâlni in pădure, singur, aş simţi un fior de teamă şi în clipa aceea sentimentele lui amicale ar fi pentru mine lucrul cel mai plăcut de pe lume. In contrast izbitor cu acest bărbat se arată al doilea membru al familiei - un flăcău înalt cel muH de o şchioapă, cu trupul strâmb şi, luat în totul, cât se poate de caraghios. Ştii doar, dragă vere, că există oameni cu înfăţişări dintre cele niai ciudate; despre unii ai zice, la prima vedere, că sunt cocoşaţi dar, cercetându-i mai de aproape, vezi că e cu neputinţă să spui unde anume se află cocoaşa.

Eu: - Asta îmi aminteşte exclamaţia copilărească a unui militar plin de duh care, datorită slujbei lui, avea de-a face cu asemenea bizarerii ale naturii şi pentru care caracterul inexplicabil al unei construcţii ciudate era prilej de a se minuna. „O cocoaşă, zicea el, văd că băiatul acesta are o cocoaşă, dar numai dracu ştie unde o ţinel”

Vărul meu:-Natura îşi propusese să clădească un uriaş în locul micului cărbunar, după cum arată mâinile Şi picioarele lui zdravene - aş zice cele mai grozave pe care Je-am văzut in viaţa mea. Acest omuleţ, îmbrăcat Inlr-o măntăluţă cu guler larg şi cu o căciulă caraghioasă pe cap, nu are astâmpăr nicio clipă; e cind ici, cind colo sare şi se invârte cu o mobilitate chiar neplăcută, străduindu-se din răsputeri să facă pe amabilul, pe seducătorul, pe *primo amoroso*[172] al pieţei. Nu lasă să treacă nicio femeie - afară doar dacă-i o doamnă din Înalta societate - fără ca să nu se ţină după ea cu un pas mărunţel şi să-i debiteze, cu poze, gesturi şi strâmbături inimitabile, fel de fel de dulcegării, în gustul cărbunarilor, de bună seamă. Câteodată merge cu

172 Al meti... al iau (ital.).

galanteria pină acolo, că tot vorbind, îşi petrece uşurel braţul peste şoldul fetei şi, cu căciula în mână, ii face complimente sau ii oferă serviciile lui cavalereşti. Şi, înohipuie-ţi, fetele nu numai că il rabdă, dar îi şi zlmbesc prietenos şi pare că primesc cu plăcere galanteriile acestei stârpituri. Desigur că piticul e înzestrat din fire cu mult haz şi cu un talent remarcabil pentru comunicări. E măscăriciul întregii regiuni; fără el nu se-ntâmplă niciun botez, nicio nuntă, nicio petrecere cu dans la circiuma din sat, niciun ospăţ; toţi se distrează şi râd apoi de glumele lui un an întreg.

Restul familiei - nepunând la socoteala copiii şi slujnicele care au rămas acasă - îl alcătuiesc două femei voinice cu înfăţişare întunecată şi posacă, datorită fireşte şi prafului de cărbune care le-a pătruns adânc în zbirciturile i'eţei. Devotamentul duios al unui şpiţ mare, cu care familia imparte fiecare îmbucătură a prinzului luat în piaţă, mi-a arătat, de altfel, că viaţa în coliba cărbunarilor se scurge foarte aşezat şi patriarhal. Piticul e înzestrat cu o putere de uriaş, de aceea familia îl foloseşte pentru transportarea sacilor de cărbuni acasă la cumpărători. Am văzut deseori cum femeile îi încărcau in spinare câte zece coşuri, unul peste altul, iar el le ducea de parcă n-ar fi simţit nicio povară. Din spate era privelişlea cea mai caraghioasa şi mai bizară cu putinţă. Bineînţeles că nu se mai vedea nimic din micul cărbunar: parcă ar fi fost un sac imens de cărbuni căruia i-ar fi crescut o pereche de picioruşe. Arăta ca un fel de animal fantastic, un fel de cangur fabulos care străbate piaţa cu pas săltăreţ.

Eu: - Priveşte, priveşte, dragul meu! Colo, lingă biserică, s-a iscat larmă. Două zarzavagioaice au intrat pesemne în conflict violent cu privire la blestematul *meurn* şi *tuum2* şi, cu mâinile înfipte in şolduri, se tratează cu expre siile cele n\ai alese. Lumea aleargă, face cerc strlns in jur; iar glasurile lor se ridică tot mai tari şi mai stridente... braţele li se zbat cu violenţă în aer... femeile se apropie tot mai mult

una de alta... sint gata să se bată cu pumnii. Poliţia îşi croieşte drum prin grămada de oameni... Dar, ce se întimplă? Văd deodată o mulţime de pălării lucioase între cele două precupeţe furioase; în câteva clipe spiritele infierbântate ale cumetrelor s-au potolit: cearta 8-a sfirşit fără intervenţia poliţiei... femeile se întorc liniştite la coşurile lor de zarzavat... mulţimea care, din când in când, In momentele cele mai aprige ale certei, şi-a manifestat aprobarea strigând zgomotos, acum se împrăştie.

Vărul meu: - Vere dragă, ai băgat de seamă că de cind tot stăm noi la fereastra asta numai o singură dată s-a iscat o ceartă in piaţă şi, de altfel, a şi fost potolită repede, datorită amestecului mulţimii? De obicei, chiar şi o sfadă mai serioasă şi mai gravă o potoleşte tot în acelaşi fel lumea, intervenind între cei care se ceartă şi despărţindu-i cât mai repede. Nu demult, pe locul dintre prăvăliile măcelarilor şi tarabele zarzavagiilor, se proţăpise un vlăjgan cu înfăţişare sălbatică, îmbrăcat în zdrenţe, şi care, fără veste, s-a luat la ceartă cu un măcelar ce trecea pe lingă el. Niciuna, nici două, vlăjganul a dat să-l lovească pe măcelar cu cogeamite ciomag, pe care-l purta pe umăr ca pe o puşcă. Lovitura l-ar fi doborât la pământ pe măcelar, dacă acesta nu s-ar fi ferit la vreme cu o mişcare sprintenă şi dacă n-ar fi fugit în prăvălia lui, de unde a ieşit la iuţeală gata să sară asupra duşmanului, înarmat fiind cu un satir greu de măcelărie. Era limpede că o asemenea intimplare se va încheia cu un omor şi cu intrarea justiţiei in acţiune. Dar zarzavagioaicele - toate femei trupeşe şi vânjoase - s-au simţit datoare să-l Îmbrăţişeze atit de strins şi cu atita dragoste pe măcelar, încât acesta n-a mai putut să facă nicio mişcare; stătea ţintuit locului, cu arma lui ridicată deasupra capului, precum se spune în pasajul acela patetic despre cruntul Pynlnis[173]:

173 Personaj mitologic, fiul lui Ahile.

1 Pe alunei suburbie a Berlinului, astăzi cartier din oraş. : Cu foc (franc.).

„întruchiparea unui tiran, nekotărit
Intre putere şi voinţă11.

în vremea asta, alte femei şi fel de fel de vinzători, îm presurindu-l pe vlăjganul bătăios, care cred că era un fo^t criminal, au dat răgaz poliţiei să vină la faţa locului şi să pună mina pe el.

Eu:- Aşadar, există în popor un simţ pentru ordinea ce trebuie păstrată, simţ care nu poate avea decât efectele cele mai folositoare pentru toţi.

Vărul meu: - în orice caz, observind piaţa, mi-am întărit părerea că după perioada aceea nefericită, cind un «luşman trufaş şi semeţ a cotropit ţara şi s-a străduit zadarnic să înăbuşe *spiritul* care s-a înălţat curând cu puteri înnoite, asemenea unui arc de otel comprimat cu forţa, după perioada aceea nenorocită, in poporul berlinez s-a petrecut o transformare minunată. *într-un* cuvânt, poporul a progresat în ce priveşte moravurile exterioare şi, dacă te osteneşti să te duci într-o zi frumoasă de vară, îndată după-amiază, la corturi şi să observi pilcurile ce se îmbarcă pentru Moabit[174], vei vedea până şi printre slujnicele şi salahorii de rind o năzuinţă spre o anumită „courtoisieu, care îţi face mare plăcere. Cu masele s-a petrecut acelaşi lucru ca şi cu fiecare individ care a văzut multe lucruri noi, multe lucruri neobişnuite şi o dată cu *nil admirari* a dobindit şi o mlădiere a comportării. Odinioară poporul berlinez era grosolan şi brutal; un străin, de pildă, nu putea întreba de o stradă, «le o casă, sau despre orice alt lucru, decât riscând să primească un răspuns mojic sau batjocoritor, ba chiar să fie păcălit cu îndrumări false. Ştrengarul de pe străzile Berlinului, care folosea orice prilej - o haină mai bătătoare la ochi, un mic accident comic ce se putea întâmpla oricui - pentru a-şi ride in chip dezgustător de trecători, ştrengarul acela nu mai există. Căci băieţii care vând acum In faţa

174 închisoare din Berlin.
închisoare din apropierea Berlinului.

porţilor „ţigări de Hamburg *avec du feuui*, acei bezmetici care sfârşesc la Spandau3 ori la Straussberg4 sau, aşa cum s-a întâmplat de curind cu unul din tagma lor, pe eşafod, n-au nimic comun cu ceea ce era adevăratul ştrengar de pe străzile Berlinului; acela nu era un vagabond ci de obicei, ucenic la vreun meşter şi - poate ai b& rlzi - cu toate că era un stricat şi n-avea niciun dumnezeu avea totuşi un *point d'honneur1* al lui şi nu era de loc lipsit de haz.

Ea: - O, dragă vere, dă-mi voie să te întrerup o clipă ca să-ţi spun ce am păţit zilele acestea din pricina afurisitului haz popular. Treceam prin dreptul lui Branderburger Tor, urmat de nişte birjari din Charlottenburg care mă tot pofteau să mă urc in birjă. Unul dintre ei, un flăcău de vreo şaisprezece-şaptesprezece ani, a mers cu neobrăzarea până acolo incit m-a apucat de braţ cu mina lui murdară. „Să nu pui mina pe minel" l-am repezit eu furios. „Păi de ce, domle, mi-a răspuns vlăjganul holbindu-se la mine fără pic de ruşine, de ce să nu pun mina pe mneata? Nu-ţi face cinste?" *Vărul meu*; - Intr-adevăr, e o vorbă de duh, dar duhneşte din ea cea mai adincă depravare... Vorbele de duh ale precupeţelor berlineze erau celebre in lumea întreagă; li s-a făcut chiar cinstea de a fi numite shakespeareene, cu toate că, cercetate mai de aproape, puteai vedea că vigoarea şi originalitatea lor se întemeia mai ales pe neobrăzarea sfruntată cu care acele mirşăvii erau servite... Odinioară piaţa era arena certurilor, bătăilor, înşelăciunii şi hoţiei şi nicio femeie cumsecade nu se Încumeta să-şi facă singură târguielile, decât cu riscul de a se expune la cele mai mari jigniri. Căci, pe lingă micii negustori puşi pe război cu ei înşişi şi cu lumea întreagă, mai erau şi oamenii care anume provocau dezordine, ca să poată pescui în apă tulbure, bunăoară adunătura recrutată din toate colţurile lumii şi care făcea pe atunci parte din efectivul regimentelor. Acum însă, priveşte, dragul meu, îmbucurătorul tablou al bunăstării ţi al moravurilor paşnice pe care-l oferă piaţa. Ştiu că rigorişti entuziaşti, asceţi

hiperpatrioţi2 se înverşunează împotriva îmbunătăţirii mereu crescinde a felului de comportare a poporului, socotind că o dată cu şlefuirea moravurilor se şterge şi dispare caracterul specific popular. Dar eu sunt convins că este cu neputinţă ca un popor care nu se poartă grosolan sau dispreţuitor cu ai lui ori cu străinii, ci dă dovadă de bună-cuviinţă, să-şi ştirbească prin aceasta ceva din caracterul său. Insă oricât ar fi de grăitoare exemplele pe care le-aş putea cita pentru întărirea spuselor mele, ele ar fi foarte prost privite de acei rigorişti.

In vremea asta mulţimea se rărise; piaţa devenea din ce în ce mai goală. Zarzavagioaicele îşi încărcau coşurile ori în căruţe, ori de-a dreptul pe umeri; plecau şi carele cu făină. Florăresele îşi duceau acasă marfa nevândută, in nişte roabe mari; cel mai mult zel îl desfăşura poliţia, pentru a menţine ordinea pretutindeni şi mai ales printre şirurile de căruţe. De altfel, această ordine nici n-ar fi fost tulburată dacă nu s-ar fi găsit câte un flăcău de la ţară, pornit cu tot dinadinsul să-şi descopere propria lui strimtoare Behring de-a curmezişul pieţei, urmând apoi vajnic cursul de-a dreptul printre tarabele de fructe spre poarta bisericii nemţeşti. Faptul stârnea multă larmă şi pricinuia mult necaz genialului căruţaş.

- Piaţa aceasta, continuă vărul meu, este şi acum o imagine fidelă a vieţii veşnic schimbătoare. O activitate înfrigurată, nevoia clipei au adunat la un loc această mulţime de oameni; numai în citeva momente piaţa se preface într-un pustiu, glasurile care se amestecau într-o larmă haotică amuţesc şi locul, părăsit acum, rosteşte limpede sinistrele cuvinte: „A fost!”

Ceasul bătu ora unu; invalidul cel morocănos intră în cameră şi rosti cu o mutră acră:

- Domnul ar trebui să lase o dată fereastra In pace ţi să mănânce, altfel bucatele servite au să se răcească iară.

- Va să zică tot ai poftă de mâncare, dragă vere? l-am întrebat eu.

- O, da, îmi răspunse el cu un zimbet dureros, vei vedea îndată.

Invalidul îi împinse jilţul cu rotile pină in sufragerie. Iată care erau bucatele servite: o farfurie nu prea mare, plină cu bulion de carne, un ou fiert şi o jumătate de cbiflă.

- O singură îmbucătură mai mult, Îmi spuse vărul meu în şoaptă, stringându-mi Îndurerat mina, o fărâmă din carnea cea mai uşoară îmi pricinuiesc dureri ingrozitoare, rapindu-mi orice curaj de a trăi şi cea din urmă scânte.ie de bună dispoziţie care mai Încercă să lucească din cind In ctnd.

Am arătat spre foaia de hirtie prinsă de paravan şi m-am aruncai la pieptul lui. imbrăţişându-l cu putere.

- Ha, dragul meu, exclamă el cu o voce care m-a înfiorat de durere până în adâncul sufletului, da. dragul meu: *Et si tnale* nune, non *olirn sic erit*!

Bietul meu vărl

CUPRINS

Meşterul Martin butnarul şi calfele lui (*1817- îStfll*. *fn românite de Valeria Sadoveanu 5*

Piticuţ - Zis şi Cinabru (*1819*)

tn româneşte de Al- Philippide $*5*

Părerile despre viaţă ale motanului Murr (*lS'20- 1822*).

în româneşte de *Valeria Sadoveanu* 161

Fereastra din colt a vărului meu (*1822*),

In româneşte de Valeria Sadoveanu 5o3